

0501

#18-

VALDA SKRIFTER

AV

AUGUST BLANCHE

FEMTE DELEN

KLOCKAREN I DANDERYD
OCH ANDRA BERÄTTELSE

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

KLOCKAREN I DANDERYD

OCH ANDRA BERÄTTELSE

AV

AUGUST BLANCHE

MED FÄRGBILDER AV EINAR NERMAN

STOCKHOLM

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

BERLIN. A. B. ULLSTEINS TRYCKERI 1922.

Berättelser efter klockaren i Danderyd.

Inledning.

Sommaren år 1827 tillbragte jag på Nora gård inom Danderyds skeppslag, belägen en och en kvarts mil ifrån Stockholm och den tiden lydande under Djursholm.

Vid Nora var en större ladugård, som då arrenderades av en ovanligt rask och driftig kvinna.

Arrendatorskans man hette Grönlund. Hans åliggande bestod uti att varje morgon köra den stora mjölkkärran till Stockholm och varje afton köra den hem igen med de tomma byttorna. Detta öde kunde icke räknas bland de gladare, alldenstund kärran saknade fjäderstol och var så överfylld av mjölkflaskor, att ingen plats fanns för den stackars mannens ben, änskönt de voro av den smälaste sorten.

— Var i herrans namn skall jag göra av benen! utropade han ibland, när han skulle intaga det enda högsäte, som här i livet syntes honom beskärt.

— Sitt på dem, så behöver du varken fjäderstol eller dyna, blev alltid hustruns svar.

För övrigt medgav hon, att en koarrendatorska icke gärna kunde ha ett bättre mjölkbud än sin man, ty hur begiven på dricksvaror han än vore, var hon dock alltid säker på att få ha mjölken i fred.

Orsaken, varför mannen icke fick åka i stol på fjädrar, var helt enkelt den, att så ofta han njöt den ringaste bekvämlighet, somnade han på ögonblicket. Det var endast genom skakning och en beständig fruktan för benen som han höll sig vaken.

Vidare hade fru Grönlund en åttaårig son vid namn Reinhold, för vilken jag då var anställd informator, utan annan betingad lön, än att under den vackra årstiden få vistas på landet och dricka så mycket oskummad mjölk jag orkade.

Slutligen hade hon ett vackert mörkbrunt sto med namnet Lotta, uppkallat efter henne själv. Lotta, som aldrig spändes för mjölkkärran, begagnades icke oftare, än när frun i sin lilla trilla, vilken visst icke saknade fjädrar, skulle till Stockholm för att indriva sina fordringar — något som hon aldrig besvärade mannen med — eller när hon besökte Djursholm och sin patron, vilken icke var någon mindre personlighet än framlidne statsrådet greve Wirsén.

Fru Grönlund stod fullt upp lika högt i gunsten hos greve Wirsén, som greven hos Karl XIV Johan, dock med den skillnaden, att kungen icke alltid med samma goda min lyssnade till sin ministers anföranden, som greven till sin arrendatorskas. Wirsén, lika stor lanthushållare som statsman, kunde hela timmar språka med fru Grönlund om allt vad till ett väl ordnat lantbruk hörde och följde merendels hennes råd.

En gång skall greven till och med ha sagt henne:

— Om min goda fru Grönlund så visst bure byxor som hon bär kjortel, gjorde jag henne bestämt till inspektör över alla mina gods.

— Bah, nådig greve! skall hon då ha svarat; vad skulle väl jag med ett så simpelt och oansenligt plagg!... Och för resten har jag på något ställe läst om en drottning, som fast hon bara gick i kjortel, likväl gick ganska hårdhänt till väga både med grevar och baroner.

För övrigt kan man icke säga, att hon själv gick hårdhänt till väga med sin man, om hon också skämtade

på hans bekostnad och lät honom färdas på den obekväma mjölkkärran, vartill hon, såsom jag nyss visat, hade sina giltiga skäl.

Så hände det icke sällan, att Grönlund, vid sin hemkomst från staden sent om kvällen, befanns något för väl plägad, så att han, liksom mjölkflaskorna, hade svårt att genom eget bemödande komma ned från kärran. Det oaktat hörde man aldrig den enväldiga härskarinnan brumma, utan tvärtom med det gladaste lynne i världen ropa till sina pigor:

— Se så, skynda er nu, flickor, och bär genast in min man och mina flaskor.

Vid tanken på detta och många andra äktenskap, däruti än mannen och än kvinnan varit den allrådande, har det understundom förefallit mig, som vore äktenskapet en strid på liv och död, före vilken de unga tu anropa himlen om välsignelse. Striden börjar, och segern, det vill säga friheten, tillhör den skickligaste.

En gång ville jag utforska fru Grönlunds anspråk på det mått vetande jag borde bibringa hennes son under den korta tid jag skulle vara hans lärare.

— Han måste kunna sin katekes från pärm till pärm och det som ett vatten, svarade hon.

— Men Reinhold har ännu något svårt för att fatta, invände jag, ännu är han väl liten . . . kunde det inte vara nog med lilla katekesen?

— När skulle han lära sig den stora då?

— När han blir stor.

— Vem har tid att läsa katekesen, när man är stor? frågade hon barskt.

— Å, det blir väl någon råd då, svarade jag, som icke rätt visste vad jag skulle svara, men var fullt säker på att besväret i ty fall icke bleve mitt.

— Jo jo, det är allt bäst att han sliter't, medan han håller på, återtog arrendatorskan; roligt är det inte, det medger jag — jag vet nog hur det smakade mig själv — det var som hade man velat proppa i mig en hop krakmandel, utan att först knäcka skalen — men gick gjorde

det, in kom det, fast jag skrek, så det hördes långa vägen — ju större pina, dess bättre kristen.

Därpå gick hon ner till sina kor, och jag till min lärjunge för att fortsätta med "krakmandlarn".

Hade jag då känt till Rousseau, skulle jag till min räddning ha åberopat honom och sökt visa fru Grönlund, att ett barn före sitt tolfte år icke borde lära annat än vad det själv av egen drift vill lära; att man icke bör pina dess minne, innan det fått förmågan att fatta, och att det är bra orätt av föräldrar att ha så bråttom, emedan den nyttigaste regeln i all uppfostran vore, enligt Rousseau, icke att vinna tid, utan att förlora den.

Osäkert är likväl, huruvida fru Grönlund erkänt Rousseau för någon auktoritet. Kanske hade jag hellre bort erinra henne om att det endast är av ordentlig komjolk, men icke av så kallad kalvdans, som gott smör beredes. Detta hade kanske bättre tagit skruv.

Reinhold var ett ganska gott barn och kände åtskilligt som ett stadsbarn sällan känner. Han kände de svenska namnen på många blommor och visste även till vad nytta åtskilliga örter voro; han visste var man skulle finna den bästa metmasken och var särdeles hemma i konsten att lägga ut nät för rudorna i Nora damm, ävensom att på lämpliga tider vittja dem; men för katekesen var han otillgänglig. Icke ens den lilla ville han nappa på; han lipade redan vid första huvudstycket, han stormtjöt vid blotta tanken på de övriga fyra.

Jag kunde icke använda de kända kraftmedlen: lugg och näsnypning, ty jag hade ännu icke fyllt sexton år och kom ganska väl ihåg, hur framlidne ärkebiskop Lindbloms långa och krångliga tortyrinstrument pressat min egen barndom. Dessutom hade jag aldrig funnit stryk vara något tjänligt medel till förljuvande av de ofta rätt långa och tråkiga skolstunderna.

Jag försökte därför mildare medel. Så förstörde jag till exempel en splitter ny, herr Grönlund tillhörig kortlek, för att därav skapa en ny värld av blommor och djur, stjärnor och änglar med all annan härlighet; och i det

jag för den nye Adam öppnade detta paradiset, icke blott icke förbjöd jag honom, utan tvärtom tillät, ja, bad och besvor honom att äta av det kunskapens träd, som jag under form och namn av katekes uppställt i det nya Eden.

Den nye Adam mönstrade med glädjestrålade ögon det underbart sköna, som utbredde sig framför honom; men knappt fick han sikte på det kunskapens träd, varpå han särskilt var bjuden, förrän han med ett gallskri störtade på dörren, den otacksamme, och försvann, utan att jag på flera timmar kunde återfinna honom.

Hade den förste och störste skaparen, i stället att förbjuda, tillåtit och särskilt bett våra stamföräldrar äta av det stora kunskapens träd, vem vet, kanhända det orört fått stå kvar till världens ända.

På ett gudomligare sätt kunde emellertid icke gärna en lärare gå till väga, tyckte jag, och ändå trodde herr Grönlund att fan tagit hans kortlek.

Förtvivlad över så mycken motvilja för de heliga dogmerna, vände jag mig ånyo till fru Grönlund.

— Det är mig rakt omöjligt att lära Reinhold katekesen, förklarade jag nästan med tårar i ögonen.

— Men varför skulle då herrn åtaga sig det? sporde hon med en knyck på nacken.

Jag blev flat, jag kunde naturligtvis icke säga koarrendatorskan mitt upp i synen, att det egentligen var för att ligga i gröngräset och dricka oskummad mjölk, som jag kommit hennes ladugård så nära.

Jag var nästan beredd på att taga min ränsel på ryggen och begiva mig till Stockholm, då en lycklig händelse besparade mig detta obehag.

Reinhold fick nämligen mässlingen. Han och jag hade således något att skylla på, i fall det icke lyckades oss att uppfylla den obevekliga moderns alla anspråk.

Jag kände mig nu fri för någon tid och ville använda min frihet.

Jag hade ännu icke haft tillfälle att besöka grannarna, änskönt några av dem varit på Nora och därvid bett mig

“hälsa på“, “icke glömma bort sig“, ord, som man vid min dåvarande ålder alltid tager för kontant.

En rik sotareålderman från Stockholm ägde då Västervik, beläget vid Edsvikens täcka strand och en fjärdedels mil från Nora. Längre bort vid samma strand ligger det vackra Sjöberg, vid den tiden bebott av en arrendator.

Jag beslöt äta frukost på Västervik och middag på Sjöberg, varefter jag skulle taga vägen förbi Danderyds prästgård, där jag alltför väl kunde spisa kvällsvard, innan jag fortsatte den långa omvägen hem till Nora.

Jag tog med mig herr Grönlunds ständigt oladdade bössa. Det var så romantiskt att gå med bössa i skog och mark. Om det funnits pistoler, hade jag tagit dem med.

Så rustad begav jag mig till Västervik, erinrande mig under vägen, att gästfriheten var en av det gamla nordens mest egendomliga dygder.

Jag kom utan äventyr fram, beundrande vid mitt inträde på gården morgonsolen, som lyste så grant över den gula huvudbyggningen, och lyssnande med förtjusning till vindens sus i en liten lövsal nära ingången.

Jag tog för givet, att jag skulle äta frukosten i den vackra lövsalen, och inträdde hurtigt i förstugan, öppnade där en dörr och befann mig i ett snyggt, rymligt kök.

I köket satt en äldre kvinna och fjällade några försvarligt stora abborrar. Denna syn ökade min glädje, emedan jag på Nora ej fått annan fisk än rudor, ty sill räknas naturligtvis icke till fisksläktet.

— Ålderman är väl hemma? frågade jag med den gladaste stämma.

— Nej, det är han inte, svarade kvinnan, utan att vända ögonen från fiskbrädet.

— Då kommer han väl snart? fortfor jag förhoppningsfullt.

— Det tror jag visst inte, blev det förskräckliga svaret.

— Var är han då? frågade jag sorgset.

— I Småland hos sina släktingar, svarade fiskfjällerskan.

— I Småland hos sina släktingar! upprepade jag allt sorgligare, tilläggande med tanken på frukosten: Herre min Gud, vad det är ledsamt!

— Var det ledsamt! upprepade hon och hov äntligen upp sina ögon till mig, jag skulle tro det är ganska roligt för ålderman att få träffa släktingar, som han inte sett på många herrans år.

Jag teg. Vad skulle jag också svara. Jag kunde väl icke förbanna den hederlige åldermannen för det han icke uppskjutit sin resa, till dess jag fått frukost på Västervik.

— Är herrn från Stockholm? frågade nu kvinnan i sin ordning.

— Ja, men för denna sommar vistas jag på Nora, blev naturligtvis mitt svar.

— Kanske det är herrn, som är Grönlundskans informator? fortfor hon med den försmädligaste min.

— Ja, eller rättare sagt, hennes sons, förklarade jag.

— Det är nu ett levande spektakel! utropade hon, i det hon for med rivjärnet över den stackars abborren så att fjällen röko omkring henne, informator för den där oppnäsiga pojken! — Men det förstås, det ska så vara, det förstås — när man har råd att gå i vit sidenhatt med nackaröda band uti, ska man naturligtvis också lägga sig till informator, det förstås — gentilt ska det vara, sa Djurholms Lena, sydde halsöm på kökshanddukarna.

Jag fann nu, att det måtte vara åldermannens hushållerska jag hade framför mig; jag hade ofta hört fru Grönlund tala om en sådan och det ungefär i lika artiga ordalag. Fru Grönlund stod i ett spänt förhållande till hela det täcka könet inom Danderyds skeppslag.

Hushållerskan fortfor emellertid att hänskratta övermåttan, i det hon lutade sig bakut och slog omkring sig med armarna, liksom hon vore i fullt handgemäng med sin motstånderska på Nora.

Hon såg för kostlig ut, och, ehuru jag, liksom den vita sidenhatten med nackaröda banden, av henne endast betraktades som en lyxartikel, hade jag gärna skrattat med, om jag icke varit så förtvivlat hungrig.

— Jag ber allra ödmjukast om förlåtelse, yttrade jag, men är det inte herr åldermannens fru, fru åldermanskan, jag har den äran att tala med?

Jag avslutade frågan med en ytterligare bugning och avbidade nu med lugn tillförsikt den lönande frukten av min hyllning åt den mänskliga fåfängan och titelsjukan.

Men vem kan beskriva min överraskning, när jag i detsamma ser hushållerskan konvulsiviskt spritta upp från stolen, vända ut och in på ögonen, öppna munnen till en vanlig kaffepannas vidd och utsträcka bägge armarna emot mig, hållande, liksom för att skydda sig själv, i högra handen rivjärnet och i den vänstra en abborre.

Vem kan skildra min bestörtning, när jag därtill hör henne uppgiva ett skrik så gällt, att alla åldermannens sotarlärningar, trots alldaglig övning på stadens skorstenar, likväl icke kunnat överrösta det.

— Au! Vill ni ta livet av mig! Bössan, bössan! — Vill ni mörda mig! Bössan, bössan! Au au!...

Jag studsade och överfor med en mönstrande blick min egen gestalt, för att efterforska orsaken till denna oväntade katastrof.

Då blev jag varse, att den oladdade bössan, som nyss förut så oskadligt dinglat på min rygg, nu och troligtvis till följd av mina bugningar gjort en hastig svängning, så att dess pipa, smygande sig fram emellan min vänstra sida och min vänstra arm, riktat sin hotfulla mynning rakt mot hushållerskans breda bröst.

— Bort, människa! Ut, människa! fortfor hon med oförsvagad strupe. Hjälp! — Jag dö-ör!

Lomhörd och med fingrarna i bägge öronen, störtade jag på dörren, lämnande fru Grönlunds, min och abborrarnas bödel åt sitt öde.

Jag vände ryggen åt detta otrevliga frukostställe och beslöt taga vägen till Sjöberg. Bekvämligast hade varit att fara över sjön, men båt fanns ej för tillfället.

Det var bara "en bit över skogen", hade man sagt mig, men denna "bit" var helt och hållet obanad. Den rätta och farbara vägen till Sjöberg löpte från ett helt annat håll och dit jag ej kunde komma utan att gå tillbaka förbi Nora ända till Danderyds kyrka samt därifrån ytterligare en halv mil förbi åtskilliga andra gårdar, vilkas ägare voro mig okända — en alltför lång väg i solhettan, även för den som verkligen frukosterat.

Denna "bit" över skogen var seg och kostade mig en hel timmes vandring över berg, kärr och moras. Äntligen nådde jag målet.

Nära gården träffade jag en dräng.

— Är arrendatorn hemma? frågade jag, bävande för svaret.

— Ja, han har främmande, upplyste drängen.

— Främmande? upprepade jag med lättat bröst.

— Officerarna från Ulriksdal.

— På frukost, förmodar jag?

— Jag tror väl.

Jag hastade vidare.

Ju närmare jag kom, desto tydligare uppfattade mina öron ljudet av en plump dryckesvisa, sjungen av några hesa basröster.

Snart befann jag mig på gården utanför böningshuset.

Mitt på gården stod ett bord med några stolar. Bordet var visserligen prytt med sin vita duk, men på duken upptäckte jag blott en simplare soppskål med slev uti.

Har man icke hunnit längre än till soppan, så går det väl an, tänkte jag, ehuru soppa var en alldeles oväntad frukosträtt.

Jag skyndade att hälsa på arrendatorn, värden, vilken satt ensam vid bordet, men fann honom halvsovande med blossande kinder.

Jag tittade i soppskålen. Dess innehåll liknade den klaraste buljong, men citronskivorna, som simmade däruti, utvisade tydligt, att alls ingen revolution i frukostserveringen timat på Sjöberg.

Nu fästes min uppmärksamhet vid en högst besynnerlig grupp, som lägrat sig på ett annat ställe av gården. Gruppen bestod av tre mycket gamla herrar med silvervitt hår, dito mustascher och det blågula bandet i knapphålen, och vilka tre personer med vardera sitt fyllda glas i handen lågo på knä bredvid en fjärde människokropp, som låg utsträckt och orörlig på marken.

Nu uppstämde de tre en gammal, föga uppbygglig dryckesvisa, varav jag blott upprepar:

Sätt du glaset för din mund,
hopp fallerallaralla!
Drick sen ur, du fyllehund,
hopp fallerallaralla!
Lambo, lambo.
Mina herrar, lambo.

Närmande mig denna grupp, såg jag vidare huru de tre försökte att ur sina glas hålla punsch in i den liggandes mun.

Då detta icke rätt ville lyckas, togo de tre kannibalerna sig före att under det råaste skratt rulla den arma syndarens kropp från ena till andra sidan av gården och sedan tillbaka igen.

Den liggande var klädd i svarta pantalonger och vanlig prästkaftan.

Jag studsade, ty denne, den fjärde, kunde icke vara någon annan än kyrkoherden i Danderyd.

Visserligen hade jag förut hört, att dåvarande kyrkoherden för sin begivenhet på starka drycker var förbjuden att utöva ämbetet, vilket i hans ställe sköttes av en vice pastor, men att göra hans bekantskap på ett sådant sätt hade jag väl aldrig kunnat ana.

Dock fick jag ingen tid till vidare betraktelser i den delen, emedan scenen beträddes av en ny person, som snart tog hela min uppmärksamhet i anspråk.

Det var en nitton- å tjuguarig flicka i ljusgrön bomullsklänning. Hon höll i handen sin vita, fina halmhatt med sidenband av samma färg som klänningen. Hon var lång, smärt, hade det vackraste ansikte, ehuru harmens och sorgens skuggor då kämpade mitt bland liljorna och rosorna på hennes kinder.

En sexton års yngling står för nära barndomen för att rätt kunna uppskatta den yttre skönheten. I vår barndom tycka vi att en var är vacker, som visar oss ömhet och välvilja. Därför finner ett barn sin mor alltid vara den skönaste på jorden. Jag kommer ganska väl ihåg, att jag som barn även höll mycket av en gumma, vilken en och annan gång gick hem och sålde smörbakelser. Jag visste nog, att hon fick betalt för sin vara, men hon var i alla fall anledning till glädje, så ofta hon visade sig. Hennes mer än sextioåriga ansikte var då i mitt tycke ett av de vackraste. Anspråken ökas naturligtvis, ju äldre man blir, och min själ, man sedan nöjes med bara smörbakelser.

Flickan i gröna bomullsklänningen slängde hatten långt ifrån sig, knuffade undan de tre militärerna och kastade sig ned över den orörlige, sanslöse mannen.

— Olycklige fader! hörde jag henne yttra, under det jag såg henne med sina händer överfara den fallnes panna och tinningar, i det hon förgäves ropade i hans öra: Se på mig, pappa, det är ju jag, ingen annan än jag, din Anna, som är hos dig!

Efter flera fruktlösa försök att bringa fadern till sans sprang hon upp och rusade fram till dryckesbordet, vid vilket de tre supbröderna återtagit sina platser, nu som bäst sysselsatta med återstoden i balen.

Sedan hon en stund under tystnad, men med vänstra handen hart tryckt mot hjärtat och den högra armen hotande framsträckt, betraktat de tre med sina stora, blyxt på blyxt skjutande ögon, utbröt hon i följande ord, vilka bort ljuda i deras öron, som om domsens ängel talat:

— I kallen er för krigare, för officerare — I ljugen! — Den ringaste soldat hämnar icke sin slagna fiende —

men I hånen honom, som nyss satt förtroligt vid eder sida! — Och likväl visste ni, att i morgon hela socknen skall veta, att deras kyrkoherde släpats som ett djur i sanden på Sjöbergs gård! Fy, sådan falskhet och uselhet!

De tre gråhårsmännen stirrade ned i bålen. Det föreföll mig som blygdes de för att möta icke blott hennes blickar, utan även varandras. En av dem hade börjat trumma på bordet med fingrarna, men tvärt upphört, liksom handen ögonblickligen blivit förlamad. Men ingen öppnade sin mun till svar.

Därefter, och sedan hon sålunda bestraffat de gamla syndarna, hastade hon till sin fader och böjde sig ånyo ned över honom. Sorgen över hans elände tycktes nu fullkomligt ha överväldigat henne, ty hon grät, och jag såg stora droppar från hennes ögon falla ned på faderns bleka ansikte.

— O, min Gud, hur skall jag få honom hem! yttrade hon slutligen, vridande sina händer, hur få honom bort från detta rysliga ställe?

— Om jag kunde . . . om jag finge, framstammade jag, ty åsynen av detta bedrövliga uppträde hade nästan förlamat min tunga; om jag finge tillbjuda min hjälp, så . . . så skulle jag känna mig obeskrivligt lycklig.

Hon betraktade mig med förvåning. Blev hon mig först nu varse, eller hade hon genast förblandat mig med det övriga sällskapet? Jag vet det ej. Men tårarna i mina ögon talade troligtvis för min oskuld, ty hon tackade mig och syntes något tröstad av mitt deltagande.

Rättvisan fordrar dock erkänna, att en av de tre även nalkades, tillbudande sin hjälp. Men hon ryste till och uppgav ett rop av fasa, liksom hade en giftig orm krälat mot hennes fot.

Dryckeskampen stannade, frammumlade några otydliga ord, vände sig om och återvände till sina bröder. Han fick ej försona något av vad han brutit. Det var ett straff mer.

Jag hade visserligen för mina år rätt mycken kroppsstyrka, men ännu är det mig en gåta, huru det var mig

möjligt att utan annat biträde än av denna snyftande och i alla leder skälvande flicka kunna bära en så tung börda ända till prästgården. Slutligen kommo vi dock dit.

När vi gingo över gården, styrande kosan mot en mindre flygelbyggnad, varseblev jag på trappan till själva pastorshuset tvenne äldre kvinnor, ordväxlande med varandra och så upptagna av sitt gräl, att de icke varseblevo oss.

Jag fick sedermera veta, att dessa bägge kvinnor voro kyrkoherdens hustru och syster, och att även de voro slavar under samma olyckliga passion, som förstört mannens och broderns hela anseende och lycka. Det var ett förskräckligt hus den tiden, pastorns hus i Danderyd.

Sedan prästdottern och jag inburit hennes fader i den lilla flygelbyggningen och lagt honom till sängs, tog jag avsked och gick. Dottern följde mig till grinden. Under vägen sade hon till mig:

— Det är blott de tre sista åren min stackars far varit så. Innan vi flyttade till Danderyd, var han rektor i en högre lärdomsskola och då älskad och värderad av unga och gamla. Då var det en lycklig tid! Om aftnarna, när han efter slutat arbete kom hem, tog han mig och min äldre bror, som då levde, på knä, och ofta hörde jag honom säga, i det han smekte oss: En skollärare borde alltid själv ha barn för att kunna vara rätt öm och fördragsam mot andras. Men det fick inte alltid vara så. En yngre man, som vederbörande ville ha fram, skulle bli rektor, och min far måste mot sin vilja emottaga detta pastorat. Ovanan vid prästerliga göromål, förödmjukelsen att i nästan allt behöva fråga andra, i förening med fruktan att icke kunna sköta sitt ämbete så som hans samvete fordrade, gjorde honom dystert och grubblande, och så blev han slutligen sådan ni sett honom i dag. Hur olyckligt är ej allt nu!

— Men er mor? frågade jag, som ännu icke visste att hennes mor var en av de två jag sett på trappan.

— Min mor! upprepade hon med svag röst och kastade en skygg blick åt trappan, varefter hon med ett uttryck i ord och blick, som jag aldrig kan glömma, tillade:

— Bed Gud bevara er, unga herre, för att någonsin erfara den sanningen, att ingenting här på jorden är fullständigt utom olyckan!

Ack! tänkte jag, sedan hon avlägsnat sig, det finnes likväl ingen ängstuva så nedtrampad och förstörd, att icke någon blomma där ännu håller sig kvar för att visa, att Guds godhet icke helt och hållet övergivit den.

Några år senare råkade jag åter prästens dotter i Danderyd. Hon var då förlovad med vicepastorn, vilken också blev hennes man. Blev hon en gång lycklig? Jag vet det ej, och aldrig återsåg jag henne mera.

*

Jag aktade mig att den dagen återvända till Sjöberg, utan tog genast in på den väg, som bär från prästgården till kyrkan, en halv mil lång, om jag minnes rätt. Förmiddagen var förliden. Den hade icke varit hugnesam för mig. De beräknade frukost-, middags- och aftonvardsställena hade jag lämnat bakom mig, utan att föra med mig annat än ett ledsamt minne.

Men att söka nöjet, det är att finna ledsnaden. Nöjet måste komma opåräknat, måste falla på oss som från skyn, likt all annan god gåva. Säkerligen ligger största glädjen i överraskningen, liksom lycksaligheten i ovissheten om vad som skall ske.

Efter en timmes vandring under en brännande sol såg jag äntligen Danderyds kyrka. Kommande norr ifrån, såsom jag då gjorde, när man väl hunnit in på stora landsvägen, ligger hon på vänster hand. Kyrkobyggnaden med sitt höga tegeltak liknar mera en stor spannmålsbod än en kyrka. Det är blott av den närbelägna klockstapelns man sluter till, att man närmar sig ett ställe för andaktsövningar.

Snett emot och innan man kommer till kyrkan ligger klockarebostället med sina tarvliga hus, sin lilla trädgårdstäppa och sina torftiga åkertegar.

Från klockaregården leder en smal gångstig över ångar och åkerfält fram till Nora. Denna gångstig ville jag följa, då de slamrande tonerna från ett gammalt klaver hejdade mig.

Jag kunde väl gå in och få mig en dryck vatten åtminstone, tänkte jag, ty större anspråk kan man rimligtvis icke ha på en fattig klockares gästfrihet.

Jag gick in. Vid ett bord i yttre rummet eller salen satt ett äldre fruntimmer, spritande bondbönor, och framför ett pärlfärgat klaver visade sig en man, något över medelåldern, med friskt, öppet och välvilligt ansikte. Jag hade några gånger förut sett, men icke talat med denne man.

Det var klockaren i Danderyd.

Klockaren Malm, så hette han, var av mycken betydelse inom sin socken. Han ansågs vara en utmärkt orgelnist och sångare, dessutom den skickligaste läkare på många mil omkring. Han använde till och med latinska benämningar i sina recept. Visserligen var han ingen pedantisk latinare, ty han föreskrev t. ex. "Mandeloleum" och dylikt, men hans recept emottogs och expedierades på alla apotek i Stockholm. För övrigt var han allt i allom och precis sådan som Böttiger i sin ypperliga klockarvisa skildrar en man av hans yrke.

Jag framförde min begäran om ett glas vatten. Frun lämnade bondbönorna och skyndade att efterkomma min begäran. Klockaren bjöd mig en stol att sitta på.

— Jag har så sällan tid att öva mig själv, sade han, i det han bläddrade i en stor notbok, som fyllde hela notställaren.

— För all del, var god och inte besvära sig för mig, bad jag.

— Är herrn road av musik? fragade han.

— Åja.

— Kanske herrn spelar själv?

— Något.

— Jag håller på med en fuga för orgel av den store Sebastian Bach.

— Jaså.

— Tycker herrn om fugor?

— Jag vet inte, svarade jag, och jag vet det knappt ännu i dag.

Fugor för orgel måtte ligga vida över min musikaliska horisont. Det är ett fasligt ävlande mellan stämmorna, tycker jag. Den ena stämman sparkar bort den andra och blir själv i sin ordning undansparkad o. s. v. Det är ett naggande, ett slitande, ett riktigt slagsmål mellan toner.

Jag tror icke att Malm själv tyckte om detta slags musik, utan räknade han förmodligen fugan till antalet av sina övriga tjänsteåligganden, vilka alla med samma punktlighet och tålmod borde skötas.

— Nu kommer något ypperligt, sade klockaren, dunkande på tangenterna, så jag trodde att alla strängarna skulle brista, vilket föga hade rört mig.

— Ja visst, svarade jag och tömde det vattenglas som fru Malm i detsamma inkommit med.

Vattnet släckte min törst, men ökade min hunger. Och den fugan, den fugan som aldrig ville ta slut. Jag kunde av artighet icke gärna springa min väg mitt i fugan. Jag satt som på nålar.

— Herregud, vad unga herrn är blek, anmärkte fru Malm.

— Kanske herrn inte tycker om fugor, yttrade klockaren och avbröt sitt högtidliga bataljstycke.

— Om jag skulle spela något annat, tillade han, ivrigt letande efter en annan notbok, men vad skall jag väl i hast få tag uti, vad skall jag väl kunna bjuda på som smakar bättre!

— Jo, smörgås! skrek jag till, oförmögen att längre uthärda hungerns kval.

— Smörgås! upprepade herr och fru Malm, betraktande mig med stora ögon.

— Herre min Gud, står de så till! beklagade den barmhärtiga frun.

— Jo, så står det till, svarade jag i den jämmerligaste tonart; jag har på hela dagen inte smakat en bit mat, fast jag gått minst två mil och besökt två herrgårdar och en prästgård i detta gästfria land.

Fru Malm skyndade till ett skåp och jag hörde det behagliga ljudet av knivar och gafflar. Herr Malm makade sin stol närmare min för att lyssna till berättelsen om mina äventyr på förmiddagen, under det mina ögon oavbrutet följde värdinnan och alla hennes rörelser.

Äntligen var bordet dukat och anrättningen färdig.

— Så håll då i Guds namn till godo, uppmanade nu värden, och ursäkta tarvligheten för välmeningens skull.

Jag höll till godo. Jag glömde att det kanske var en fattig klockares hela skafferi som jag plundrade.

Det dröjde icke länge förrän jag jämväl glömde alla dagens vedermödor och snart kände jag mig i stånd att fördraga allt — till och med Sebastian Bachs fugor.

*

Från den dagen besökte jag ofta klockaregården, i synnerhet om aftnarna, när jag visste att klockaren var hemma. På hans och hans hustrus begäran tog jag vanligtvis med mig åtskilliga romaner, som medföljt min kappsäck från Stockholm, för att uppfriska sinnet efter det befarade tråkiga tröskandet med katekesen. Dessa romaner uppläste jag högt för mitt värdfolk och höll ut därmed ända till solens nedgång.

Man klandrar romanläsningen förnämligast därför, att den anses göra ungdomen alltför begiven på varjehandas slags äventyr. Men var det mindre med äventyr i Ludvig XIV:s tidevarv, då man mindre skrev romaner än nu? Tvärtom. Om man icke skreve romaner, skulle vi själva

av vart eget liv göra sådana. Bättre då att blott behöva läsa dem och därigenom vinna en världserfarenhet, som annars kunde stå oss ganska dyr, ty skulle vi själva erfara all den fröjd och allt det elände, som vi beskriva, läsa eller höra talas om, skulle vi efter några månader vara som ett par utslitna skor.

Dock torde man icke böra rekommendera rövarromaner, som i min och mina jämnårigas barndom glupskt slukades av gamla och unga. Hade Schiller kunnat ana, att hans "Die Räuber", vilka så många gånger från scenen tjusat oss, skulle giva liv åt hela den rövarlitteratur, som i början av detta århundrade översvämmade Tyskland och sedan spridde sig kring hela den övriga världen, hade han troligtvis aldrig utgivit den.

Visserligen spädde man flitigt på med riddarromaner och dylikt, men rövare och riddare voro ju till ursprung och bragder ungefär desamma. Helst valde man dock de odubbade banditerna och läste dem omåttligt ända till dess Walter Scott med vingen av sitt ädlare snille fläktade bort den förskämda smaken och öppnade nya rynder för ungdomens vetgirighet och fantasi.

Det var icke stort annat än rövarromaner jag den tiden hade att bjuda mina vänner i Danderyd på. Läsecirkeln ökades småningom med klockarens måg, länsmannen i trakten, och hans hustru, ett milt väsen, samt en avsatt häradsskrivare, vilken likväl skröt med att han hade kunglig fullmakt.

Länsman Tunström, en lång räkel med skarp fysiologi, ansåg sig, å dragande kall och ämbetets vägnar, böra taga sbirrernas parti, men f. d. häradsskrivaren försvarade alltid rövarena, och länsmannens hustru tycktes icke heller luta åt den lagliga myndighetens sida.

Länsmannen gällde dessutom i trakten som en vitter auktoritet. Han klämde obarmhärtigt till alla, över vilka han hade något valde, men däremellan skrev hans vers, i synnerhet på namns- och födelsedagar. Jag läste ett poem, som han skrivit och tillägnat sin hustru på Kristinadagen, samma sommar jag vistades i Danderyd. Jag

erinnrar mig några av dessa verser och meddelar dem som prov på länsmannens poetiska ådra. De lyda så:

Kristina, o maka! tag versen emot
på denna högtidliga dagen!
En krans utav blommor se här för din fot,
lövkojan, konvaljen, prästkragen.

För maken, som strävar för krona och län,
bereder du dagar så ljuva,
och bördor så tunga och hårda som sten
du drar från hans skuldra, o duva!

Emellertid förflöto sommaraftnarna under våra vittra sammanträden än uti en berså i klockarens trädgård och än, i händelse av regn, under hans låga men trevliga tak.

En afton, när jag för sällskapet uppläste ett kapitel ur den "store Mazarino", vid det tillfälle, då den mystiske "slavoniern" dödades och begrovs för tredje gången, kunde klockarens hustru icke underlåta att skaka på huvudet. Förmodligen tyckte hon det vara nog med att dö och begravas två gånger.

— Men allt det där är väl ändå bara påhitt, anmärkte hon, idel galenskaper, som ingen med sunt förnuft kan tro på.

— Jojo, nog är det bra bastant tilltaget, medgav klockaren.

Jag sag något förvånad på Malm. Han, klockaren, borde väl icke ha något emot om en människa dog och begravdes tio gånger!

— Och så är det väl med allt som står i de där förskräckliga böckerna, fortfor hans hustru.

— Icke låter det mycket sannfärdigt, menade klockaren, men inte vill jag därför påstå att allt är osannolikt. På det lilla område, som varit min verkningsskrets, har jag erfarit och bevittnat rätt mycket, som, om jag förut läst det i en roman, jag säkerligen då tagit för bara dikt.

— Men så berätta då något! utropade jag, glad över att den förträfflige mannen låtit mina många föreläsningar någon rättvisa vederfaras.

— Åja, varför skulle jag inte det kunna göra, svarade han, åtskilligt är väl redan bekant för min hustru och mina barn, men ett och annat har jag ännu ej omtalat.

Malm höll sitt löfte, och är det efter honom, klockaren i Danderyd, jag har de fem "Berättelser", vilka nu meddelas.

Oftast var jag ensam åhörare. F. d. häradsskrivaren och länsmannen med fru övergåvo oss så snart det blott blev fråga om verkliga händelser. I stället togo de alla mina rövarromaner för att på egen hand studera dem.

— De där kunna vara mig till särskild nytta, förklarade länsmannen, i det han lade sina breda händer på den väldiga bokknippan, de ska komma mig satan så väl till pass, visavi de inpiskade kanaljer jag har att göra med. Jag ska, hjärta i min talg, inte låta lura mig så lätt som sbirrerna, de dumma oxarna.

Även fru Malm rymde fältet, oaktat allt vad hon haft att anmärka mot den seglivade "slavoniern" och de övriga orimligheterna.

Men sagan, barndomens nöje, roar ju även gammalt folk, och just för det underbaras och orimligas skull, just för dess uppenbara olikhet med händelserna i det vardagliga livet.

I.

Karl XIV Johan såsom lantbrukare.

Klockaren Malm var stark rojalist, och så torde fallet vara med klockare i allmänhet. Det beständiga bläddrandet i de kungliga kungörelserna, vilka utan klockarens fingervisning prästen kanske glömde att uppläsa, gör att de slutligen betrakta sig såsom en viktig del av regeringen — och viktig är visserligen kungörandet av allmän lag.

Kanske anse de sig också, såsom tillhörande det högvördiga prästeståndet, böra uppehålla konungamakten, om icke just av någon övervägande böjelse, åtminstone av eget intresse, och människans intresse är, såsom vi alla veta, starkare än hennes böjelse.

Vår klockare hade under de kungliga kungörelserna så många gånger läst konungens och den kontrassegnande statssekreterarens namn, såsom t. ex. "Karl Johan, Dankwardt" och "Karl Johan, Grip" o. s. v., att han slutligen hade konungen beständigt för ögonen, liksom han hade sin Gud.

Ofta och gärna sjöng han vid klaveret ett stycke, som, efter vad han påstod, komponerats och utförts vid någon större högtidlighet i Stockholm efter Karl Johans återkomst från kriget mot Napoleon.

Stycket var

Tyskland! vakna ur din dvala
och din skyddsgud känn!
Varde fritt! så hörs han tala,
och så blev det igen.

Som han sjöng melodien på detta recitativ den ena gangen något olika den andra, misstänkte många, att klockaren själv var den saamskyldige kompositören, vilket också icke heller må läggas honom till last, ty vad han sjöng, sjöng han vackert och med känsla.

Att tyskarna verkligen blivit fria, därom var han fullt övertygad, ehuru det förvanade honom, att Ryssland, Sveriges dåvarande bundsförvant, kunnat strida för friheten.

Föreningsakten mellan Sverige och Norge satte honom många myror i huvudet. Han hade svårt att reda, huruvida det var Sverige som hade fått Norge eller Norge som fått Sverige, men ansåg allt som hänt för det bästa.

Han visste ganska väl, att Sverige vid samma tillfälle förlorat Pommern och Rügen, men trodde, att denna olycka var en försynens skickelse som drabbat Sverige enkom för dess synders skull, såsom för brännvinssupandet med mera sådant.

Om Finland talade han sällan, men så mycket mera om sin orgeltrampare, född finne och en verklig tjurskalle, vilken, när det föll honom in, kunde mitt i en psalm övergiva trampen, så att klockaren utan ackompanjemang måste skrika sig hes till dess det behagade den oefterrättlige finnen att åter sätta foten på trampen.

Klockaren var av den tanken, att en konung alltid borde se ut som Karl Johan. Han borde ha mörka, blixtrande ögon och lång, krokig näsa. "En svensk trubbnos skulle icke duga till konung i Sverige", voro hans ord.

Han ansåg det icke för något fel att konungen var obekant med svenska språket.

— Varför skulle icke konungen över ett så litet land som Sverige få tala fransyska, frågade han, när den högste konungen över all världen, enligt gamla testamentet, endast talade hebreiska?

Han fann det mera högtidligt, mera liknande orakler-nas mystiska talesätt, när konungen talar ett språk som folket icke begriper.

Liksom jag och alla andra, var han en stor beundrare av Karl Johans hjältedater och tycktes väl bevandrad i alla de broschyrer som den tiden utgavos rörande f. d. Frankrikes marskalk och davarande Sveriges konung.

En gång satte han mig på det hala med en fråga i krigshistorien. Han bad mig nämligen uppräknat alla de *stora* bataljer, som utkämpats under ifrågavarande store härförarens eget befäl. Jag högg till med vad jag av andra hade hört, för att icke stå svarslös inför klockaren; men osäker på mina egna uppgifter, vände jag mig någon tid därefter med samma fråga till min gamle lärare och vän, historieskrivaren Jacob Ekelund.

Jacob Ekelund snusade, torkade sig om näsan med högra frackärmen och knäppte som vanligt med finger-spetsarna, men kunde icke heller erinra sig någon sådan *större* batalj, vunnen av Bernadotte eller Karl Johan såsom général en chef, ty om också "slaget vid Leipzig", sade han, "var en följd av Karl Johans plan för det stora fälttåget i Tyskland, så är det dock föga troligt att detta slag vunnits, om ej sachsarna under striden övergått på de allierades sida", tilläggande likväl, under det han tröstande klappade mig på huvudet: — Men vad betyder väl det, min gosse! Tro du mig, man tjänar sig icke upp från simpel soldat till marskalk och konung utan att ha mod i barmen och stål i armen.

Sant är också, att Karl Johan själv uppskattade sig mindre som krigare än som finanslär och statsman, men oftast är människan det minst som hon mest tror sig vara.

Klockaren hade länge hyst den onekligen något orimliga föreställningen, att en konung vore lika hemmastadd i allt, även i det minsta som rörde hans land. Denna föreställning led något avbräck genom följande händelse, som egentligen är huvudföremålet för detta kapitel.

En vacker julidag var klockaren sysselsatt med att skära sin vackra, tätta räg, vilken slog sina höga gyllene vagor mot randen av stora landsvägen.

Tvårt upphör han med sitt arbete, ty han tycker sig förnimma ljud av en galopperande häst från Stockholms-sidan, och snart upptäcker han sin egen måg, länsmannen, i full uniform, komma sättande i sporrsträck på en löddrig springare av den föga fullblodiga eller, kanske rättare, nästan blodlösa roslagsrasen.

Länsmannen, under det han ilar förbi, ropar:

— Morgens, svärfar! Hur mår hustru min? Det var fan till kamp jag fått att rida på!

Därpå försvinner han alltjämt med samma hastighet.

Det dröjde icke många sekunder förrän en ovanligt stor och tung vagn kom rullande från samma håll, dragen av åtta bondkrakar, prydda med täcken av det vitaste skum.

Klockaren, som genast igenkänner h. m. konungen och dennes favorit, h. exc. greve Brahe, blottar sitt huvud, men är nära att av förskräckelse tappa mössan, när han ser den kungliga vagnen hålla mitt för åkern.

Greven låter med en tydlig vink förstå, att han önskar tala med klockaren, vilken, ehuru något darrande i knäveckan, likväl närmar sig under många krumbukter.

— Är ni hemma här i trakten? frågar greven med sin vanliga milda stämma.

— Ja, ers excellens, svarar klockaren, uppmuntrad därav.

— Är ni bonde eller torpare?

— Jag är klockare här i socknen och bor i gården här bredvid.

— Jaså, då är det kanske er egen råg ni håller på att skära?

— Ja, ers excellens!

— Vad lovar rågen att ge i år?

— Om bärgningsvädret förblir lika gott, bör rågen här i socknen i medeltal kunna ge sjätte å sjunde kornet eller lika som i fjol, det vill säga en ganska god skörd.

Greven vänder sitt ansikte mot konungen och yttrar något på franska, vilket klockaren naturligtvis icke förstår, men tror sig likväl av rörelsen i mannens ansikte

med örnblickarna och krokiga näsan kunna draga den slutsatsen, att högstdensamme icke syntes tillfredsställd av grevens meddelande.

Sedan konungen frammumlat några ord till greven, vände denne ånyo sitt anlete mot klockaren, sägande:

— Var god, min herre, och giv hit ett ax från er åker. Hans majestät vill se ett sådant.

Klockaren skyndar till sin åker, väljer bland axen, upptager det vackraste och rikaste han finner och lämnar det till greven.

Greven i sin ordning lämnar det till konungen.

Konungen fattar axet med vänstra handen och, i det han berör detsamma med högra handens pekfinger, börjar räkna kornen i det ståtliga axet.

Klockaren, som någorlunda begriper de franska räkneorden, lyssnar med tillbakahållen andedräkt. Det är allt nyttigt att förstå sin konung, om ej annars, åtminstone när han räknar.

Konungen räknar:

— Un, deux, trois, quatre, cinq, ända till dess han hunnit till cinquante (50), då han med vredgad uppsyn kastar axet från sig, riktar de ljungande örnblickarna mot klockaren och övergjuter denne med en ström av ord, liknande i klockarens öron en avlägset rullande åska eller som när ett kavalleri jagar över en träbro.

Därunder sättes det kungliga ekipaget i rörelse.

Klockaren följer med ögonen den bortrullande vagnen. Förvånad ser han konungen flera gånger vända om sitt huvud och sträcka ut sin högra arm mot den plats där klockaren står.

Denne, som tror att konungen vinkar honom till sig, börjar springa efter vagnen, men de åtta bondkamparna, färdiga att vart ögonblick stupa för sin konung, föra snart sin dyrbara börda ur den flåsande klockarens synkrets.

När klockaren om aftonen träffade sin måg, sade han till denne:

— Hans majestät måtte väl inte tro att jag tog till för litet, när jag talade om sjätte å sjunde kornet, som tvär-

tom är ganska högt tilltaget. Eller kan hans majestät verkligen föreställa sig, att vi, såsom mitt jätteax utvisade, få ända till det femtione?

— Jag var för långt borta för att kunna höra vad kungen sade, svarade länsmannen, som ville låta påskina att han förstod franska.

— Kan det då vara sanning, vad jag en gång hörde om vår nådige konung! fortfor klockaren.

— Vad var det, svärfar?

— Jo, kungen, som har många lantegendomar, dem han nödgats köpa av fattiga adelsmän, hade en gång undrat över att man inte sådde vete i stället för råg, som blott betalas med hälften av vad vetet kostar.

— Kungen har rätt, förklarade länsmannen, vore bättre få ut sina löner i vete.

— Hm! mumlade klockaren, tilläggande därefter högre: Men jag begriper inte ... När kungen for, vinkade han mig flera gånger, liksom ville han jag skulle komma efter ... Jag undrar vad det betydde.

— Vad det betydde, upprepade länsmannen skratande; jo, det betydde: akta ryggtavlan ... ingenting annat än akta ryggtavlan, svärfar, ryggtavlan ... ha ha ha!

Klockaren funderade en stund.

Därefter sade han, i det han öppnade sitt klaver och satte sig därvid:

— Nå nå! Man kan allt för väl vara en stor konung utan att vara lantbrukare, liksom man kan var en hjälplig orgelnist utan att kunna styra ett rike.

II.

Smörblomman i Danderyd.

1.

Uti Danderyds skeppslag och inom samma byalag bodde tvenne välburgna frälsebönder. Bägge hade barn, en välsignelse, som sällan tryter på landsbygden.

Den ene av dem, Jan Ersson, hade en son, Erik, tjugutvå år. Erik, en hurtig och välskapad yngling, ansågs för en av de ordentligaste och arbetsammaste gossar i hela trakten. Därtill var han en fullkomlig bondsprätt, som städse öppnade balerna på logen eller annanstädes, där det dansades eller lektes, och när han gick till kyrkan, gick han i galoscher och med paraply, n. b. då det var solsken och vackert väder.

Den andra frälsebonden hette Olof Andersson, vars äldsta barn var en tjuguarig dotter med det gammalbekanta namnet Karin, vilket sedermera illustrerades med det, oss veterligen, ditintills obekanta tillnamnet "Smörblomman i Danderyd".

Allmogens skönhetsbegrepp äro, som vi veta, något olika våra. Folket på landet tycker mest om den runda ansiktsformen med de hjärtröda, fylliga kinderna och ratar icke den brunstekta oppnäsan, som mellan sina bägge lingonkullar pekar mot skyn. Den smärta växten anses för klemig för en bondflicka, och den lilla fina handen fördömes såsom alldeles oduglig för räfsan och spaden, och ju större fötter hon har, desto stadigare är hon i arbetet och i dansen.

Stadsfolket tycker om ovalen med de fina, regelbundna delarna, sådana som antiken utvisar dem; det misstänker en röd kind för att vara kyld, det älskar det smärta livet, så lagom att kringknytas av en arm, det avgudar den lilla vita handen, som leker kurragömma i de stora, och ju mindre fot, dess större dess makt.

I ett överensstämmer man dock med allmogen, nämligen vad ögonen beträffar. Dessa må nu vara bruna eller blå, gröna eller grå, blott de äro stora och klara, så skattas de lika högt av alla, liksom dagens sol och nattens stjärnor.

Karins ansikte var av det senare slaget och därför gingo hennes behag i början förlorade för Danderyds söner. Men när dessa, vid sina många besök i Stora Badstugatans krydd- och hökarbodar, beständigt hörde talas om den gudomliga Karin i Danderyd, började slutligen även de tro på hennes gudomlighet.

Erik blev förvånad, när han hörde att Karin hade ett hår, som, när det var hopbundet, liknade en knippa solstrålar, och, när det utsläpptes, liknade ett vattenfall, i vilket solen brann. All denna härlighet hade Erik icke märkt. Tvärtom hade han varit besvärad av Karins långa hår, som alltid for honom i ögonen när han dansade med henne. Även hade han hört de andra gossarna på spe säga, att Karin hade så mycket lin på huvudet, att hon därav kunde väva ett dussin lakan till dess hon skulle stå brud. Denna speglosa, ehuru icke särdeles farlig, enär ett dussin lakan icke alltid vankas i hemgift, gnagde likväl på Erik, som i själ och hjärta höll av Karin, än skönt han icke tyckte att hon var vacker och alls icke kunde med hennes långa, besvärliga hår.

Men när nu de stora högadeliga granngårdarnas ung-herrar högljutt började instämma i de sakkunniga stock-holmarnas lovord över Karins skönhet, då blev det annat ljud i skällan, då kommo Erik och hans kamrater på andra tankar, och då fick Karin det avundade tillnamnet "Smörblomman i Danderyd".

Varför hon just fick namnet av denna tarvliga blomma (*Ranunculus acris*), när så många andra vackrare funnes att välja på, torde ha sin förklaringsgrund i det lantligt enkla och reella, som synes ligga i denna blommas färg och namn då däremot i rosen och liljan, enligt allmogens begrepp, ligger för mycket ytligt och herrskapslikt.

Erik, fruktande att någon annan än han skulle fästa "smörblomman" vid sin barm, hastade till henne och friade.

Karin, Eriks lekkamrat och barndomsvän, hade visst ingenting att anmärka emot Erik. Tvärtom satte hon större värde på honom än på de övriga pojkspolingarna, som så grymt häcklat linet på hennes huvud.

Hon drog Erik i håret, nöp honom i näsan och dängde honom rätt duktigt mellan axlarna — allt tecken till en sann lantlig kärlek, men hon undvek att giva honom bestämt svar, eller slog av hela saken med ett skämt, vilket gjorde friaren ännu anpenare.

Erik, som icke förlorade modet, förnyade sitt frieri, men samma omsvep, samma undvikande och skämtsamma svar på hans uppriktiga fråga.

Var Karin kokett?

Men en kokett kvinna är aldrig någon rätt god kvinna. och god var Karin, god mot sina föräldrar, god mot alla människor och mycket god mot Erik, fast hon aldrig ville fram med det där *ja*, som likväl var själva huvudsaken.

Vilken var då orsaken? Jo, den stackars Erik hade fått en rival och en sådan som väl ingen på landsbygden kunnat drömma om.

Ungefär ett halvt år före Eriks frieri hade Karin en vinterdag följt sin fader till Stockholm. De hade vid detta tillfälle av en hökare på norr, hos vilken Olof Andersson var flitig kund, fått teaterbiljetter till femte radens fond. De gingo dit, och det var första gången Karin såg ett "operaspektakel". Det som då bland annat uppfördes var

“Den lilla matrosen“, denna trevliga operett, vilken i så många år hållit sig på scenen och alltid med bifall emottagits.

När Karin från sin stockholmsresa återkommit till landet, hade hon förunderliga saker att berätta för bygdens gossar och flickor.

Hon hade med far varit uppe i ett hus, icke så stort som Djursholms herrgårdsbyggning. Men i det huset hade hon sett ängar, mycket större än Djursholms ägor, och skogar, mycket bättre vårdade än Danderyds skogar, och en sjö, mycket större än Stora Värtan och ängarna voro fullt gröna och sjön icke frusen, fast det var mitt i smällkalla vintern och hon hade sett regn och hört åskan gå, vilket icke heller är vanligt vintertiden.

Vidare hade hon sett en hel hopp bondgossar och bondflickor i de vackraste kläder, icke det ringaste solbrända, rena i ansikte och på händer och så raka i ryggen som hade de aldrig gått med lie eller räfsat hö.

Desslikes hade hon sett en gammal sjökapten, den där såg ut som han velat äta upp en och som svor så man kunde skratta sig till döds.

Även hade hon haft roligt åt en gammal bondkäring, vilken vred på rona och trippade med fötterna som en ärla när hon plockar mask. Rätt lustig var också en ung flicka, som bara neg och ropade på “herr Adolf“.

Men det bästa av allt, hon sett, var en liten matros, som kommit simmande i sjön och sedan gått i land, utan att han varit det ringaste våt. Hans hår hade icke raknat i vattnet hans jacka dröp icke, hans fina, vita byxor voro så torra och glänsande som hade de nyss kommit från strykrädet.

Denna lilla matros hade tobakspipa, rökte som en kronofogde och grälade med far sin, vilket just icke var så bra. Men han var så vacker, skrattade beständigt, sjöng de allra roligaste visor och blev kär i den första flicka han fick tag i.

Det var något det, den där lilla matrosen, det var något annat än båtsmännen i Danderyds skeppslag.

Detta och mycket mera berättade Karin för sina förvånade åhörare och åhörarinnor. Men vad hon icke berättade var, att den lilla matrosen så till den grad intagit alla hennes tankar, att hon såg honom framför sig natt och dag. Hon vågade icke tala om det för någon, ty en inre röst sade henne, att alla skulle skratta åt hennes galenskap men slita från sig den förföriska bilden förmodde hon icke.

Förmodligen var det Sällström, kungliga teaterns dåvarande förste tenorsångare, som den tiden spelat "Lilla matrosen", och Sällström var i stånd att tjusa vida erfarnare än bondflickor.

Stor skada var det emellertid att Karin icke kom att se honom även i Don Juan vid de tillfällen då han utlägger snaror för den vackra Zerlina, eller när han i sista scenen svänger omkring i självaste helvetet. Troligt är, att hon jagat sin lilla matros på dörren, sedan hon funnit vilken vindböjteln han kunde vara, när han väl avlagt de anspråkslösa sjömanskläderna och påtagit de spanska grandernas lysande dräkt.

Nu såg hon blott den okonstlade, trevliga och vackra sjömansgossen i de nätta fina sjömanskläderna utan ringaste märke efter beck och tjära.

Sådan borde den vara som hon skulle kunna älska; så borde den föra sig, se ut och sjunga, som ville vinna hennes hjärta och hand.

Den stackars Karin var alldeles förhäxad.

2.

Den hederlige Erik, som icke kunde ana vilket gement spratt kungl. teatern spelat honom, fortfor outtröttligt i sina bemödanden att behaga den konstiga flickan men det stod icke till att ur hennes mun få varken ja eller nej:

Slutligen förlorade han tålamodet, och en dag sade han till henne:

— Karin! I dag måste jag ha ett bestämt svar.

— Vad för ett svar? frågade hon kallt.

— Ja eller nej!

— Det vill säga

— Vill du ha mig eller vill du inte?

— Är det så brått?

— Jag har ju ett helt år väntat på ditt svar!

— Det var fasligt mycket vad är väl ett år?

— Ett år är trehundrasextiofem dagar, svarade Erik enligt almanackan, men det är också trehundrasextiofem nätter som jag knappast fått en blund i mina ögon för din skull.

— Ställ dig framför solen, Erik!

— Vad är det för prat! Varför skall jag ställa mig framför solen?

— Jag vill se om du är genomskinlig, om du magrat mycket.

— Karin!

— Du har inte magrat, käre Erik, du är tjock som en slaktoxe — gå och lägg dig!

Erik, som var stor och stark, kunde icke vara spenslig som den lille matrosen.

— Jag går, svarade Erik, men icke för att lägga mig.

— Så mycket bättre, du får då sova i natt.

— Jag går till Näsby.

— Vad angår det mig?

— På Näsby bor en flicka som vill ha mig.

— Vad för en?

— Greta på Näsby; du känner ju henne?

— Har du redan fått ja?

— Jag får det bara jag öppnar munnen.

— Stoppa då till den nu och öppna den inte förrn du kommit till Näsby, yttrade Karin med ett hjärtlöst skratt.

— Du gycklar med mig mitt upp i synen, Karin!

— Nå, varför står du och plågar mig så länge?

— Karin! sade nu Erik, i det han med djup rörelse fattade hennes hand, du vet ju att jag håller av dig, att du ända från barndomen varit mig kär ... Minns du inte när vi som små lekte vid åbrädden därute, där det lilla pilträdet står?

Erik brast i gråt. Karin vände sig bort med torra ögon.

Det blev några sekunders tystnad, endast störd av den stackars Eriks snyftningar, vilka våldsamt skakade hans starka bröst.

Karin vände sig om.

— En karl som gråter? mumlade hon föraktligt, ty hon tänkte på den glada lilla matrosen.

Erik spratt till, rätade ut sig till sin fulla längd och avtorkade sina ögon.

— Jag blygs ej för mina tårar, sade han, men jag skall aldrig gråta mer ... Farväl, Karin!

Därvid avlägsnade han sig några steg.

— Erik! ropade hon efter honom.

— Vill du mig något, Karin? frågade han, vändande sig om.

— Jag vill säga dig något.

— Vad då?

— Jo, ett ord så gott som två.

— Och detta ord?

— Jo, du talar strävt och går klumpigt, svarade Karin, jämförande honom med sin lilla matros, som alltid sjöng så väl och rörde sig så ledigt.

Erik betraktade henne en stund med en blick av smärta. Därefter gick han, utan att sedermera kallas tillbaka.

Karin såg länge efter honom. Hennes ansikte hade plötsligen blivit blekt; det var som hade en vit sky lägrat sig över detsamma. Men den vita skyn försvann snart, och blomstrande som förr, stolt som förr, inträdde hon i sina föräldrars boning.

Dessa, bestörta över det avslag hon givit Erik, försökte med lock och pock beveka henne, men hon var obeveklig. Hon såg nästan gladare ut, än hon vanligtvis

brukade vara, och skämtade till och med över den korg hon givit den stackars Erik, gnolande därvid på den lilla matrosens visa:

Svårare seglats man sällan finner
än den som sker på lyckans hav.

Om Erik samma dag gick till Näsby för att fria, veta vi ej. Men att han friade och fick ja, det är säkert.

Greta på Näsby var ingen flicka att förakta. Hon var enda dottern till trädgårdsmästaren vid denna stora herrgård, en god befattning, som tillät fadern att väl utstyra sin dotter, vilken för övrigt var ganska täck och — vad som ännu mer värderades på landet — en duglig flicka och måste följaktligen bli en passande hustru åt en så hederlig och rask bonde som Erik.

Bröllopet var utsatt till hösten, och hösten kom.

Bröllopgästerna voro samlade i inspektorens våning på nedre botten i en av flyglarna. Vigseln var förrättad, brudgum och brud mottogo de församlades välönskningar, enligt övligt sed.

Klockaren Malm, vilken naturligtvis var med på bröllopet, hade stannat framför ett av fönstren som vette åt trädgården.

Det var visserligen afton och mycket mörkt ute, men han kunde likväl genom rutan se och igenkänna ansiktena på de personer som stodo utanför och blickade in i den rikt upplysta salen. Det var folket som väntade på ceremoniens slut för att sedan få se bruden.

Bland dessa ansikten, vilka alla tryckte sig så nära rutan som möjligt, var det ett, som klockaren minst av alla denna dag och på detta ställe väntat sig få se. Det var Karins ansikte.

Klockaren erfor genast en obehaglig känsla; men som han tyckte att ett något trotsigt småleende för tillfället lägrat sig över flickans anletsdrag, ägnade han ingen vidare uppmärksamhet däråt, utan återvände till de övriga personerna i salen.

Sedan ceremonien med lyckönskningarna väl försigått, öppnades salsdörren för det ute väntande folket.

Folket insläpptes, och bruden, omgiven av sina fyra brudtärnor, vardera med ett brinnande talgljus i hand, vilket då var bruket, visade sig stolt och lycklig för den begäpande mängden.

Klockaren mönstrade noga de beskådande; han fruktade att Karin kunde vara bland dem, och att hennes uppträdande därstädes icke kunde vara behagligt för någon, var klart som dagen. Men hon fanns icke därinne.

Händelsevis kom han ånyo att närma sig samma fönster, vid vilket han nyss förut stått. Då såg han blott ett enda ansikte utanför rutan, och detta var återigen Karins. Men det trotsiga småleendet hade försvunnit och lämnat rum för ett uttryck så hemskt, att klockaren ovillkorligen vände sig bort, gripen av en känsla som genomisade honom.

Då han icke ville störa den allmänna glädjen genom att meddela någon den syn han sett och den tryckande känsla han därav erfarit, teg han och sökte slå bort sina dystra tankar.

Dansen skulle börja och Malm fattade sin fiol, ty Sebastian Bachs efterföljare spelade även musik till dans vid dylika tillfällen som det närvarande.

Han drog med stråken ett tag över strängarna för att pröva om någon av dem sjunkit.

Då och i detsamma fylldes hans öron av ett skrik så gällt och vilt, att han ögonblickligen sänkte stråken och rusade till fönstret.

Karins ansikte var försvunnet, men utifrån fortfor det förfärliga skriket.

Folk instörtade i salen, ropande på Malm. Klockaren hastade ut, följd av hela brudskaran.

Då såg han vid skenet av några lyktor, som drängarna utburit, en hiskelig syn.

Han såg Karin med sitt långa utslagna hår dansande bland virvlarna av de gula löven, dem höstvinden skakat ned från de suckande träden.

Den befängda fantasibilden hade brustit som en bubbla vid verklighetens hårda andetag, och när den

brast, såg den arma flickan sin lyckas farkost ohjäpligen sjunka, såg blott mörker och förtvivlan lägga sig över det djup som slukat dess sista spillror.

“Smörblomman i Danderyd“ hade blommat ut. Karin var vansinnig.

På det dårhus, dit hon fördes, ägnades henne den ömmaste vård, ty icke blott hennes föräldrar, utan även Erik och hans hustru jämte andra vänner omgåvo henne med sitt deltagande och sin hjälp. I fyra års tid satt hon i sin snygga, rymliga cell, gripen av ett stilla vemod och lekande med sitt långa gula hår, utan att tala, utan att igenkänna någon av sin omgivning.

Först i den stunden dödsängeln i sin barmhärtighet vidrörde hennes liv, ljusnade hennes förstånd. Hon tyckte att hon vaknat efter en lång sömn, en lång natt. Hon syntes lycklig av sina föräldrars närvaro. Hon smålog mot Erik, som lutat sig över hennes bädd, och när hon dog, dallrade hennes sista tårar på den hand, som hon i livet förskjutit.

III.

Hurusom Hin onde räddar kyrkans silver

Klockaren Malm satt en kulen kväll i slutet av oktober månad hemma vid sitt skrivbord, jämförande åtskilliga kyrkräkningar med deras bifogade verifikationer, då hans hustru inträdde, synbarligen mycket trött och än mer bedrövad.

Hon hade också haft mycket för sig denna dag, en större slakt med därtill hörande bestyr, vanliga på landet den tiden av året.

— Vet du, Malm, sade hon, jag riktigt sörjer min stackars ko, min vackra, snälla Rosenkulla.

— Jojo, svarade klockaren, utan att se upp från sina räkenskaper, alla skola vi den vägen vandra.

— Vad i himlens namn säger du, Malm! utbrast hustrun förvånad.

— Jojo, fortfor mannen, alla skola vi ha samma slut ... i dag dig, i morgon mig.

— Bevare oss Gud för ett sådant slut! ropade frun, stirrande på mannen.

— Vad var det du sade, min gumma? frågade den tankspridde klockaren, mötande sin hustrus blick.

— Ska vi alla ha samma slut som Rosenkulla ... hur kan du falla på sådana tankar?

— Jag tänkte på nämndeman Lars Larssons hustru, som avsomnade i går, förklarade Malm. Jaså, Rosenkulla är slaktad ... stackars kritter! ... I livet gav det oss sin mjölk, och efter döden ger det oss sin kropp till vinterföda ... Hurudant är köttet, mor?

— Gott och fett ... men jag tror knappast jag har hjärta att förtära något därav. Jag har haft Rosenkulla i tio år ... När hon hörde mina steg på gården, råmade hon efter mig, och om morgnarna ville hon inte ta ett skapande grand, förrän hon fått den första tappen ur min hand ... Stackars Rosenkulla!

Det är eget nog, att lantfolket, som giver sina barn så vanliga namn, däremot skänker sina kor de vackraste, såsom Rosenkulla, Rölinda, Blomsterföla, Gullpärla, Majros, med flera.

— Malm, tror du att djuren ha förstånd? frågade hustrun efter en stunds tystnad.

— En fråga ganska kinkig att besvara, genmälde mannen, men alla som veta, varför de glädjas eller lida, borde ha förstånd, tycker jag. När en hund biter någon, får han stryk, men varför biter han ej en annan gång? Jo, för han vet, att om han det gör, får han ånyo stryk. En lat häst springer, när han får smaka piskan; varför springer han? Varför stannar han ej så gärna? Jo, han vet, att om han stannar, blir han hudflängd tills han stupar ... Kan man inte därav sluta något till deras förstånd?

— Men då måste också de stackars djuren förstå, att människan är en ryslig tyrann, menade fru Malm.

— Inte tror jag de ha någon särdeles hög tanke om vår förträfflighet, svarade klockaren. När oxen och hästen av trötthet digna framför våra lass och vi ändå driva på dem med hugg och slag, vad skola de väl tänka om oss? Vad annat än att vi äro galna eller ena riktiga djävlar?

— Hu, så du talar!

— De gråta ej, fortfor klockaren, de kunna inte med ord och böner röra våra hjärtan, men deras lidanden och kval borde man kunna läsa i deras hängande huvuden, i deras utstående benknotor.

— Så är det, min gubbe, sade hustrun, läggande rörd sin arm om mannens hals.

— Men *ett* är det, som jag är säker på att djuren inte förstå, förklarade mannen, och det är sina egna krafter ...

Om oxen blott sin styrka kände,
min vän, han vore icke slav,

sjunger en svensk skald, och jag instämmer av hela mitt hjärta ... Men det var ett välsignat regnande ... tyst! Var det inte ett åkdon som höll vid grinden?

— Jag tror väl, svarade fru Malm, men vem kan komma så sent? Klockan är nära åtta.

— Kanske ett sjukbud, förmodade klockaren; i sådant fall bör du se efter min gamla läderkappa och mina utanstövlar.

Tunga steg hördes på porttrappan, och strax därefter visade sig i salen en något kort, men kraftfullt byggd gestalt, insvept i en grövre kapprock med många kragar, såsom modet var den tiden. Den främmandes ansikte var stort, koppärrigt och väderbitet, men prytt av yviga, svarta polisonger och mustascher.

— Om förlåtelse, mitt herrskap! började främlingen, som sökte giva sin naturligen sträva röst all möjlig mjukhet, jag kommer från Stockholm och ärnar mig till Ensta gästgivaregård, där jag, om Gud vill, tänker vila i natt, men väglaget är svårt, och min gamla kamp börjar hasa på skänkarna, så jag måste låta honom vila några minuter och ge honom ett par kakor bröd att krya upp sig med.

— Har herrn någon som ser efter hästen? frågade Malm.

— Jag har min dräng ... men finnes det ett lider att ställa in hästen i, vore det inte så rasande.

— Det är ett lider strax innanför grind ... vänta, jag vill gå ut och ...

— Intet besvär, jag ber, inföll främlingen, det där skall jag nog själv dra försorg om ... jag måste i alla fall plocka fram något ur min schäs ... Ännu en gång förlåt och tack för gott välkommen!

Därpå gick han ut.

— Vem kan den där vara, månnтро? undrade fru Malm.

— Om han inte hade mustascher, skulle jag ta honom för en slaktare som ligger ute på vägarna för uppköp, trodde Malm, i det han stoppade sina räkningar och verifikationer in i bordslådan.

— Han kommer olägligt, jag tänkte verkligen nu gå till sängs.

— Han dröjer inte länge ... Om du inte är för trött, min gumma, så kunde du värma ett stop öl, för att

— Heder och tack, mitt herrskap! avbröt främlingen i detsamma inträdande. Men, min goda fru, var hellre så god och värma ett stop vatten, för socker och äkta Jamaikarom har jag med mig till minst ett dussin stora toddar.

Därvid ställde han på bordet en större korgbutelj och en påse socker.

— På vatten är visst ingen brist, antingen det regnar eller ej, menade klockaren, men ...

— Men för tusan! inföll ånyo främlingen. Det är väl i sin behöriga ordning att jag presenterar min värda person, innan vi dricka med varandra ... Mitt namn är Åkerström, fanjunkare vid kungl. Södermanlands infanteriregemente ... Av herrskapets dräng, som jag nyss talt vid, vet jag, att jag är hos klockaren i Danderyd.

Därefter tog han av sig kapprocken och hängde den på en spik nära dörren. Han visade sig nu i mörka pantalonger och dito bonjour med uniformsknappar.

Klockaren bad sin gäst, herr fanjunkaren, stiga fram och sätta sig, medan värdinnan gick för att värma toddyvatten.

— Men, frågade hon i dörren, får jag inte hänga upp fanjunkarns kappa i köket framför spiseln för att torka?

— Mycken tack, lilla fru, svarade denne, men det är sant, jag har ett par skarpladdade pistoler i kappfickan och det är bäst att jag själv tar hand om dem för annars

kunde det bli ett satans rumor i köket bland kastrullerna, i fall de komme för nära elden.

Fanjunkaren tog pistolerna ur kappfickan och lade dem på skänken invid dörren, varefter, och sedan frun lämnat rummet, han återtog sin plats vid värdens sida.

— Som gammal militär, sade han, reser jag inte gärna utan mina pistoler, helst en sådan tid på dygnet... Inte för det jag tror mig löpa någon fara på de här vägarna men... hur var det nu?... Läste jag inte här om dagen i en avisa, att posten helt nyligen blivit rövad här i trakten, eller hur?

— Ganska riktigt, svarade klockaren, det är ungefär fjorton dagar sedan posten rövades bortom Ensta, helt nära Gribbylund.

— Hur gick det till?

— Bonden, som körde posten, steg av för att öppna en grind, då i detsamma smällde ett skott, som sträckte postiljonen till marken, varefter, och sedan bonden tagit till fötterna, postväskan anammades. Dagen därpå hittade man postväskan, men alla breven voro öppnade och pengarna sin kos.

— Är det inte som jag alltid sagt, ropade fanjunkaren i vredesmod, att alla poströvare i riket, ordinarie så väl som extraordinarie, borde sala ihop och prägla en stor guldmedalj för att ge den åt generalpoststyrelsen som ett vedermäle av sin gemensamma tacksamhet för det hon låter allt fortlöpa efter gamla tabelaturen? Är det inte himmelsskriande, att flera tusentals, ja hundratusentals riksdaler skola dag och natt forslas genom landet utan annan bevakning än en full bonde och en sovande postiljon!

Det dröjde icke länge förrän fru Malm inkom med en spilkum varmt vatten, som ställdes fram mitt emellan tvenne stora dricksglas, varefter den förekommande gästen började brygga toddarna.

— Te får se ut som nybetsad björk, men toddy måste likna gammal mahogny, sade han, i det han fyllde på flitigt ur rombuteljen: en toddy bör ha fyra egen-

skaper, som alla börja med bokstaven s, den bör vara stor, stark, söt och sjudande.

— Min är så stark, att denna egenskap gärna kunde skrivas med stort S, anmärkte Malm, som smakat på sin och tyckte att den väl mycket brände i halsen.

— Det hjälps med mera socker, upplyste den rådige fanjunkaren, läggande ytterligare ett par stora sockerbitar uti klockarens glas.

Nu var toddy en så sällsynt vara i den tarvliga och nyktra klockarens hus, att den nästan hade nyhetens behag. Regnet fortfor att piska fönsterrutorna och en viss fuktighet anlöpte salen. Därtill kom att toddyn genom den ökade sockertillgången blivit något ljuvligare. Dessa omständigheter, i förening med fanjunkarens goda föredöme och förnyade tryckningar, gjorde, att vår klockare, hur han läppjade och läppjade, slutligen fick i sig hela mahognykolonnen.

Värdinnan, som, trots den artiga krigarens alla uppmaningar, icke kunnat förmå sig att smaka mera än en tesked ur mannens glas, hade tagit godnatt och gått in i sängkammaren för att lägga sig.

— Jag gissar att herr fanjunkaren har någon sak vid tinget, yttrade Malm, erinrande sig att Ensta ting skulle börja följande dag.

— Rätt gissat, svarade fanjunkaren, under det han svarvade till ett par nya kolonner av samma ädla träslag, det är just mitt ärende, annars hade jag min själ icke givit mig ut i sådant hundväder ... Processa får man så länge man lever, och de enda som vinna därpå äro domare och advokater, liksom kortfabrikören är den ende som vinner på kortspel.

— Jag tror visst att lagman Fröberger själv sitter i morgon, sade Malm.

— Så mycket bättre, menade fanjunkaren, det finns ingenting så roligt som höra lagman Fröberger hålla rannsaking med tjuvar. Inga tumskruvar knipa så hårt till som hans käftar, när han riktigt sätter sig före. Men en gång bet han i sten, och det var när han hade den

bekanta Kyrknisse från Råby inom skranket. Lagmannen kunde inte få ett enda ord ur Kyrknisses mun. "Vill du inte svara mig, karl?" ropade lagmannen. "Kan inte, nådig lagman," svarade Kyrknisse. "Kan du inte svara ja eller nej, när jag frågar?" — "Kan inte, nådig, lagman." — "Det finns ingen fråga, som man inte kan besvara med ja eller nej." — "Jo nog finns det alltid, nådig lagmann." — "Och hur skulle den vara?" sporde lagmannen. "Får jag göra en fråga, nådig lagman?" anhöll Kyrknisse. "Så fråga då, din skurk!" — "Fortfar nådig herr lagman att ta mutor än?" frågade nu Kyrknisse. Lagmannen blev flat och röd som en hummer i ansiktet.

— Lagman Fröberger är en rättskaffens domare, förklarade klockaren, som tänkte gott om alla.

— Jag säger bara vad Kyrknisse sade. Hade lagman svarat ja, så hade han ju erkänt att han tog mutor; om han svarat nej, hade han ju medgivit att han förut tagit mutor. Således finns det ändå frågor, som icke kunna besvaras varken med ja eller nej, och följaktligen var Kyrknisse den gången mer slipad än lagman Fröberger.

— Men hur slipad Kyrknisse än var, blev han slutligen fast, upplyste klockaren.

— Som lyckligt var, medgav fanjunkaren, jag önskade att vi i vår domsaga hade en sådan domare som den där lagmannen. Processen bleve då alltid lika kort för delinkventen som rolig för åhöraren.

— Utan tvivel, medgav Malm.

— Men kunde vi inte, föreslog gästen, slå ihjäl både klockarn och fanjunkarn och låta dem stå upp igen som ärliga bröder och vänner? ... Skål, bror Malm, det ska gärna en annan gång lå regna kärngar, bara de föra med sig en sådan bror som du.

— Skål, bror Åkerström, och tack, min hjärtans bror! ropade Malm, som kände sig särdeles upprymd av den ypperliga jamaikan.

Därefter drucko de, reste sig upp och kysstes, vilket allmänt brukades vid brorskålar den tiden.

Numera kyssas karlar lika litet vid detta som vid andra tillfällen, och så gott är det. Mången brorskål är ej värd en kyss och mången kyss icke värd en brorskål.

— Klockarn och fanjunkarn stå ungefär i samma predikament, deklamerade bror Åkerström, vad vore prästen utan klockarn och kompanichefen utan fanjunkarn? Jo, ett par fötter utan skor... Och ändå ser man oss över axeln, ändå bli vi varken riddare eller kommandörer... Bror, har du nånsin sett en fanjunkare som blivit riddare av svärdsorden?

— Åhå, bror Åkerström, ropade Malm, vår nådige konung var inte annat än simpel karl när han började, och nu är han likväl kommandör av alla ordnar och gör så många riddare han vill.

— Du har rätt, du ska hänga, ropade Åkerström. Det blev han för det han anförde slagskämpar. Leve konungen!

Malm instämde med sin vanliga underdånighet, klingade och drack.

— Men, fortfor Åkerström, kan du säga mig någon klockare som blivit biskop?

— Det kan jag just inte, svarade Malm, men jag har läst om påven Sixtus den femte, som varit svinaherde innan han blev påve.

— Det blev han för det han vallade svin, ropade Åkerström, men, för tusan, klockan är mycket och jag måste lägga till vägs, tillade han, i det han tömde de sista dropparna och reste sig från stolen.

Malm reste sig också, men icke med den säkerhet som bror Åkerström.

— Jag tycker du bor bra ödsligt, bror Malm... får du aldrig påhälsning av tjuvar? frågade Åkerström, i det han drog på sig utanstövlarna.

— I klockargården sku-ulle de inte få mycket, svarade klockaren, svävande på målet, och för resten har jag min goda bö-össa där på väggen.

— Är hon laddad?

— Det för-först-ås!

— Det är väl ett gammalt muskedunder, som man måste fyra av med lunta, sade fanjunkaren, tog ned bössan från väggen och öppnade fångpannan.

— Å, den går an, ser jag, tillade han, ställande bössan nära dörren, och nu rolig natt, du krona bland alla klockare! Kommer du någon gång till Sörmland, så vet du var du har mej... Hälsa hustru din, tacka henne för vattnet, glöm aldrig din gästfria gäst och dröm i natt om konungen och påven!

Därefter gick fanjunkaren.

Malm ville följa sin nya bror, men det började gå omkring för honom, så att han måste stödja sig mot skänken. Han strök sig med handen över pannan och ögonen.

Men hur han stryker, kan han ej frigöra sig från de underliga syner, som framställa sig för hans stirrande blick.

Han ser sina gamla furumöbler flytta sig från den plats de i årtal så troget försvarat; han ser stolarna artigt taga av sig dynorna och hälsa på bordet, som i sin ordning tager av sig skivan och lika artigt hälsar på stolarna; han ser det gamla skänkskåpet skrida från dörren fram till kakelugnen, där framplocka sina knivar och gafflar samt upptrava dem i eldstaden, liksom ville det göra en brasa på dem; han ser till och med sitt gamla stadiga klaver göra kullerbyttor, likt en gatpojke, och sträcka sina fyra ben mot taket.

Slutligen ser han även en ängel komma ur sängkammaren, svävande fram i salen mot det ställe där han står.

Ängels armar och hals äro som av den renaste snö och en vit fotsid kjortel omgjordar hans länder.

Hans hjässa är betäckt med vitt veckat tyg, som prunkar med de rikaste spetsar, och i handen bär han en vit skål, skinande som silver.

Ängeln sätter skålen till klockarens mun och denne dricker därur, och vad han dricker smakar som den sötaste mjölk.

Därefter tager ängeln honom om livet, leder hans stapplande steg och försvinner med honom.

Det är slut på alla syner, alla ljus äro släckta i klockarens gård, allt är natt och vila.

Men mitt i natten och vilan spritter klockaren upp ur sin tunga sömn, väckt av någon som ruskar honom och ropar i hans öra:

— Malm, Malm! Vakna!

Det var hans hustrus röst.

— Var är jag? frågade klockaren, yrvaken, upplyftande huvudet.

— I din säng.

— Hur kom jag hit?

— Jag måste ju leda in dig ... din toker, som kunde ge dig till att dricka mer än du tål ... I lyckligtvis fick jag i dig ett halvstop mjölk, så att ...

— Men varför väcka mig mitt i natten?

— Stig upp, kära Malm! Det står aldrig rätt till.

— Men vad är det då?

— Stig upp, hör du, och följ mig till fönstret!

— Vad skall jag där?

— Det måtte vara ljus i kyrkan, viskade hustrun ängsligt.

— Ljus i kyrkan vid den här tiden! Du drömmer!

— Nej, jag är mer vaken än du ... men nyss var jag uppe för att se efter om fönsterhakarna i salen voro på, och då såg jag tydligen ...

— Ljus i kyrkan?

— Ja, Malm, men så skynda dig då.

— Det var månen.

— Nej, vi ha ju nedan, och det är mörkt som i ett gravkor ... Kom! Det står aldrig rätt till, har jag sagt.

Malm sprang ur sängen, följde hustrun ut i salen och stannade med henne invid salsfönstret.

Kyrkan är, som läsaren kanske erinrar sig, belägen snett emot på andra sidan landsvägen, men icke så långt bort, att man ej från salsfönstret i klockaregården kan se henne, åtminstone om dagen.

— Det är ju mörkt som i en säck, sade Malm, ansträngande sina ännu något skumma ögon.

— Ser du då inte skenet där borta? viskade frun, skenet, skenet, kära Malm!

Malm öppnade fönstret och riktade sina blickar mot det ställe där kyrkan, nu dold av mörkret, likväl borde finnas.

— Himmelens Gud! skrek han nu till, hårt kramande sin hustrus hand, du har rätt, jag ser skenet, och det kommer från ett fönster i kyrkan; det kan inte vara från något annat ställe... nu ser jag det tydligare...

— Gud vare oss alla nådig! ropade hustrun, fattande sin mans arm.

Klockaren stängde till fönstret, rusade till elddönen och tände ljus.

— Skynda dig, ropade han nu i sin ordning till hustrun, kasta något över dig och spring på ögonblicket för att väcka drängen och pigan, medan jag tar på mig kläderna... Jag måste dit, jag måste ha reda på vad det är... Ingen har varit i kyrkan på tre dagar, och kyrknyckeln har under tiden inte varit från väggen.

— Jag kan inte röra mig ur stället av förskräckelse, stammade fru Malm, du får inte gå dit, Malm! Du kan inte...

— Jag måste dit, om också hela avgrunden stormat min kyrka! ropade klockaren, under det han kastade på sig kläderna.

Fru Malm ilade ut för att väcka tjänstfolket.

Äntligen klädd, sprang Malm till den vägg, på vilken den stora kyrknyckeln vanligtvis hade sin plats, som var mitt under klockarens bössa.

Klockaren studsade. Varken nyckel eller bössa funnos på sitt ställe.

Klockaren letade på andra ställen, han vände upp och ned på allt som fanns i rummen, men lika fruktlöst: bössa och nyckel hade försvunnit.

Funnos några dimnor av ruset ännu kvar i klockarens hjärna, så var anblicken av den tomma väggen i stånd att helt och hållet skingra dem.

Klockaren stannade mitt i salen, liksom fastväxt vid golvet och med bågge händerna för pannan. En blyxt genomflög hans huvud, ett minne från aftonen.

Han erinrade sig, att fanjunkaren tagit ned bössan från väggen utan att hänga upp den igen. Han kom ihåg mycket och lade tillsammans allt vad han kom ihåg.

Summa summarum: en misstanke, som icke utföll till den artige fanjunkarens fördel.

I detsamma inkom hustrun, blek och med hopvridna händer.

— Jag kan inte väcka dem, beklagade hon sig, de äro som döda!

— Hör du, yttrade klockaren med tvunget lugn, minns du, om den där herrns dräng på aftonen var inne i köket?

— Ja, han var i köket under hela tiden fanjunkaren var här inne.

— Minns du om han, den där drängen nämligen, hade något med sig in, om han bjöd på något i köket?

— Jag vill minnas, att den där drängen, som var en lång karl med stygg uppsyn, också hade en butelj, och att han bjöd drängen och pigan på var sitt glas.

— Ha! ropade klockaren. nu vet jag, nu vet jag..

— Du tror då, att den där främmande herrn, att den där fanjunkaren...

— Är just den där djävulen som nu grasserar i kyrkan! inföll klockaren, gnuggande händerna mot varandra så det smattrade i fingerlederna. Nu, hustru, behövs om någonsin mod och rådighet, tillade klockaren beslutsamt, du springer gångstigen över ängen till Tunström, vår måg ... du säger honom vad som är å färde och ber honom hals över huvud hasta till kyrkan.

— Och du? sade hustrun, utbristande i tårar. Du går inte ut förrän jag kommit tillbaka?

— Nej, svarade mannen, i det han satte ljus i en lykta.

— Du lovar mig det, kära goda Malm! fortfor hon under största ångest.

Ja, ja, men spring, spring!... Jag skall emellertid söka väcka mitt folk... Men fort, fort! Det gäller min tjänst, ja mycket mer än den, det gäller vårt goda namn och rykte!

Så talande skyndade han ut med lyktan i ena handen och med den andra ledande sin hustru, som knappast förmodade stå på benen.

Sedan han följt henne till gångstigen, som bar till länsmannens närbelägna gård, och sett henne avlägsna sig, sprang han in i köket för att väcka pigan. Hon låg i full feber och yrade. Han rusade in i drängkammaren. Sak samma med drängen.

Pigan och drängen hade, liksom deras husbonde, varit föremål för den försåtligaste frikostighet, och ingen räddande ängel hade i tid räckt mjölkskålen till deras läppar.

Emellertid var det visst icke klockarens mening att hemma avvakta hustruns och mågens ankomst, ty innan hon kommit till länsmannens gård och länsmannen, som först måste väckas och kläda sig, hunnit till kyrkan, kunde dådet därstädes vara fulländat.

Men huru våga, med något hopp om framgång, ensam och obehäpnad begiva sig till kyrkan, då han erinrade sig de bägge skarpladdade pistoler, med vilka den där fanjunkaren varit försedd?

Aldrig hade hans goda bössa varit honom mer av nöden än vid detta tillfälle, och denna hade boven tagit med sig på samma gång som kyrknyckeln.

Om han ändå hade en spade, en järnstör, en yxa: ja en yxa vore kanske det bästa, i brist på eldvapen, och en yxa fanns i vedboden.

Han rusade till vedboddörren och öppnade den.

Men, o fasa! Knappt hade han öppnat denna dörr, lysande framför sig med lyktan, förrän han med ett ångestrop raglade baklänges.

Vad hade då hänt, vad hade han då sett i boden?

Jo, ett stort vidunder, blodbestänt och med stora horn på huvudet, hade där inne visat sig för honom. Voro då alla troll och gastar lössläppta denna förfärliga natt?

Men strax därpå och troligtvis till läsarens stora förundran smålog han åt sig själv, ty han kom nu ihåg, att hans hustru dagen förut haft slakt och att det följaktligen måste vara den stackars Rosenkullas upphängda hud och horn som så förskräckt honom.

— Men vad som kunnat förskräcka mig, sade han till sig själv efter en stunds funderande, bör även kunna förskräcka andra med mindre gott samvete än jag... Om jag skulle ... om jag toge ... nå, varför inte?... Har jag väl något bättre att välja på?...

Sagt och gjort.

Sedan han fått tag i yxan, kastade han Rosenkullas hud med de vidhängande hornen över ena armen och flög över landsvägen till kyrkan.

Kommen dit, blir han utanför muren till kyrkogården varse en schäs med förspänd häst, medelst tömmarna bunden vid en stolpe. För övrigt ingen annan levande varelse.

På tå närmande sig kyrkdörrarna, finner han dem olåsta och kyrknyckeln sittande i sitt behöriga lås.

Han drar av stövlarna och sveper om sig den råa kohuden på det sätt, att hornen över hans hjässa falla ner över hans ansikte.

Så rustad och med yxan i ena handen, som blivit blodad vid beröringen med denna ovanliga maskeraddräkt, öppnar han kyrkdörren, men så varsamt, att ej det ringaste knarrande ljud åstadkommes.

I strumplästen står han nu i sin gamla välbekanta kyrka med tillbakahållen andedräkt och spejande blickar.

Det djupaste mörker härskar i kyrkan men från den sidan, där sakristian är belägen, hör han tydligt ett buller, liknande de ljud som samfält uppkomma vid en järnboms avsågande och uppdyrkandet av ett lås.

Lättfotad som en katt skrider han framåt över den stora gången och stannar utanför sakristians dörr, vilken väl är stängd, men icke så att ej en ljusstrimma inifrån tränger ut i kyrkan.

Han står nu där, men vad har han nu vidare att göra?

Om han sprunge in i den upplysta sakristian och med yxan anfölle kyrkorånarna, vore det allt för möjligt, att bovarna, vilkas tro på Hin onde han för övrigt icke var riktigt säker på, kunde lätt nog genomskåda förklädnngen och med samma lätthet förpassa honom in i evigheten, utan ringaste respekt för dens odödlighet, vars roll han denna natt åtagit sig att utföra.

Dessutom var ju här mindre fråga om att våga en äventyrlig strid mot välbeväpnade banditer, än att rädda kyrkans dyrbarheter, det måste nu gå med de förra huru som helst.

Klockaren beslutar att icke gå in i sakristian, utan stanna kvar i den mörka kyrkan, såsom den lämpligaste scenen för det spektakel som nu skulle spelas.

Men Hin onde borde på något sätt giva sig till känna, innan rånarna uppbrutit skåpdörrarna i sakristian och anammat kyrkans silver, vilket, om de väl en gång fått det i handen, möjligen kunde giva dem mod att trotsa helvetet och hela dess anhang.

Klockaren, obekant med den parlör Hin onde begagnar, när han själv och icke genom andra sköter sina affärer, bestämmer sig för Rosenkullas språk, vilket, om det just icke kan räknas bland de främmande levande språken, likväl är omänskligt nog och på samma gång lätt att tala.

Han ger följaktligen tillräckligt luft åt sin strupe och bölar i sin djupaste kontraton.

Ljudet verkade. Det blev tyst i sakristian.

Men efter någon stund började arbetet ånyo

— Noch einmal, tänker klockaren och bölar för andra gången, men något mer uthållande än den första.

Ånyo djup tystnad i sakristian.

Klockaren tror sig till och med höra ängsliga viskningar därinne. Detta styrker hans mod.

— Tre ting äro vissa, menar han, bölande för tredje gången och det minst två hela takter.

Samma verkan som förut. Det var nu så tyst, att klockaren kunde höra det sorgliga surret av en fluga, som dog av hunger och köld mitt ibland den höga kyrkkronans kristaller.

Dörren till sakristian öppnas nu småningom, och vår hjälte ser tvenne skälvande karlfigurer, av vilka den första bär en lykta, skrida ut ur sakristian.

Karlen med lyktan höjer den över sitt huvud och ser sig noga omkring, möjligtvis i förhoppning att kunna upptäcka någon naturlig orsak till det hemska ljud som stört dem i deras arbete.

Lyktans sken faller på den rysliga gestalten med djurhuden och hornen, med yxan och den blodiga armen.

De två banditerna stå en stund orörliga av fasa, ty vem ha de väl för sina ögon?

Vem annan om ej själva mörksens furste, sådan de alltid tänkt sig honom från barndomens dagar, ehuru de visst aldrig kunnat drömma om, att han skulle störa dem i ett värv, som borde vara så förlåtligt inför honom!

Slutligen uppgiva de ett skrik, som kunnat uppväcka de döda, och rusa hals över huvud över stora gången ut ur kyrkan.

Hin onde, seende dem fly och tomhänta till på köpet, rusar efter dem med fördubblat mod och råmande så att håren kunnat resa sig på Rosenkullas hud.

Hornen, dängande kring hans huvud, skava skinnet från näsa och kinder, men han känner det ej, så ivrig var Hin onde nu i sitt bemödande att rädda den ortodoxa kyrkan.

Kyrktjuvarna, icke tänkande på annat än att fly, springa förbi häst och åkdon och taga flykten ut åt stora landsvägen, styrande kosan åt stockholmsidan.

Äntligen stannar klockaren andtruten och flåsande, men tackande himlen, som så underbart bistått honom i denna stora fara, om än sättet icke varit så gudomligt.

Han lyssnar. Han tycker sig höra steg av springande personer men denna gång från motsatt håll, och hur glad blir han ej, när han igenkänner sin måg, länsmannen, halvklädd, men med bössa och sabel, och i hans sällskap sin hustru, som med glädjerop kastar sig i hans famn!

Lyckligtvis hade han redan dragit av sig Rosenkullas hud, ty annars hade han troligtvis även skrämt de sina på flykten.

— Vart sprungo de? frågade länsmannen, sedan han av sin svärfar i största hast fått upplysning om vad som hänt.

Malm pekade på stockholmsvägen.

— Tag min bössa, svärfar, och låt oss sätta efter dem! uppmanade länsmannen.

— Vänta, hejdade Malm, deras åkdon står ännu kvar vid kyrkan... om vi skulle ta deras egen häst för att...

— En ljus tanke! inföll länsmannen. Och nu raskt till verket!

Alla tre skyndade därefter till kyrkmuren.

Länsmannen lösgjorde hästen, under det att klockaren och hans fru besiktigade en kapprock, som funnits liggande i schäsen och till alla delar liknade den, som hustrun aftonen förut med så mycken omsorg låtit torka framför spiseln.

Klockaren och länsmannen kastade sig upp i åkdonet, och nu bar det av i fullt trav.

Hustrun stängde kyrkdörrarna och tog nyckeln med sig hem, lugn för sin man, som var under den modiga och starka mågens beskydd.

De åkande hade tillryggalagt Berga backe, vilken på den tiden och innan den omlades var en av de svåraste och farligaste att färdas uti, då klockaren ryckte sin måg i armen och viskade till honom, att han skulle sakta farten.

Han hade nämligen med en jägares fina syn och hörsel, trots mörkret, upptäckt tvenne karlar, vilka några alnar från vägen sutto på en sten under samtal om det spratt, som djävulen i egen hög person spelat dem denna

natt, och troligtvis icke anande, att i det åkdon, som de hörde rulla förbi, men icke kunde urskilja i mörkret, samma höga personlighet färdades lik en vanlig människa.

— Vad var det? viskade den längste av de båda karlarna, jag tyckte det där åkdonet stannade.

— Så tyckte jag med, viskade den andra, kanske det gått sönder.

— Om vi skulle höra åt...

— Är du galen?

— Ja-ja, förstå mig rätt!

— Vad menar du?

— Fan tog vår egen häst och schäs.

— Ånej, det var för from häst och för dålig schäs.

— Är det din mening att vända åter till kyrkan för att ta igen vårt åkdon?

— Varför inte? Bara det väl hinner dagas något... Hin håle skyr dagsljuset lik ugglan.

— Nej tack! Bättre då att lägga vanten på det där åkdonet som stannat.

— Och som gått sönder... ha-ha!

— Då spänna vi från hästen och...

— Rida på den bägge?

— Ja visst... sju kärngar rida ju skärtorsdagsnatten på samma kvast, och då måtte väl vi kunna sänjas på samma hästrygg... Det torde vara rådligt att på vad sätt som helst laga sig från trakten, innan folket kommer på benen.

— Nå, kör då! medgav den korta och undersätsiga, i det han reste sig.

— Det var ett satans regn!

— Och ändå kallar man det ett Herrans väder.

I detsamma träffades den längre karlen i huvudet av länsmannens sabel, så att han på ögonblicket föll, under det en kraftfull stämman ropade till den kortare kamraten:

— Om du rör ett finger, skjuter jag ner dig på fläcken!

— Åh fan, bror Malms röst! svarade f. d. fanjunkaren, dragande upp sina pistoler.

— Där har du för brorskålen, din skurk! skrek klockaren, i det han med ett slag av bösspipan fällde sin f. d. gäst till marken, innan denna hann göra bruk av sina vapen.

Vid den rannsaking, som på färsk gärning hölls med de bägge fångarna, sedan de vä! kommit sig före efter de slag de erhållit, befanns det, att fanjunkaren Åkerström icke var någon annan än den beryktade Kyrknisse själv i egen person, vilken, sedan han lyckats rymma ur länsfängelset, lagt sig till med lösa mustascher och polisonger och ville även lägga sig till med Danderyds kyrksilver. ehuru denna affär, som vi sett, misslyckades.

Kyrknisse, vars rätta namn var Nils Frick och på sin tid fyllde ett stort rum i kriminalprotokollen, hade varit student, men tagit värvning vid Svea garde, varefter, och sedan han för diverse skälmstycken blivit ur rullorna utstruken, han gjorde sig till ett slags anförare för de tjuvband, som då störde den allmänna säkerheten både inom huvudstaden och på landet däromkring.

Han fick tillnamnet Kyrknisse för sina många lyckade inbrottsstölden i kyrkor. Därjämte utmärkte han sig för den ovanliga lätthet, varmed han, trots de grövsta bojor, praktiserade sig ur det ena fängelset efter det andra. Utom dess var han känd för en sällsynt munvighet, när han stod inför rätta, något som han också, efter vad läsaren redan vet, själv berömde sig av vid sitt aftonbesök hos klockaren i Danderyd.

Försöket i Danderyds kyrka blev hans sista bragd. Han beklagade sig mycket över detta missöde, i synnerhet när han fick veta den rätta historien om Hin onde.

— Hur fan kunde jag låta lura mig av djävulen? utropade han med harmen i ögat och löjet på läpparna.

Men vad blev av Rosenkullas hud och horn, som spelat en så väsentlig roll i denna berättelse?

Av huden gjorde sig klockaren en fotsack, som skyddade hans ben under hans resor i socknen och troligtvis höll ut lika länge som han själv.

Men hornen?

Av dem läto sockenborna i Danderyd göra ett par storståtliga dryckeshorn med rika silverbeslag och skänkte dem åt sin klockare för hans ådagalagda rådighet och mod vid ifrågavarande tillfälle, vars datum och betydelse voro graverade på bägge silverbeslagen.

Dessa horn, som prydde hans gamla byrå fylldes med öl vid högtidliga tillfällen, och då dracks bland andra skålar alltid en för minnet av det nattliga, men så lyckligt slutade äventyret.

En gång sade hans hustru skämtande till honom:

— Om jag rätt tänker på saken, kära Malm, så är det egentligen mig du har att tacka för dina granna horn.

— Ja visst, min gumma! svarade Malm. Utan min räddande ängel hade jag icke fått mitt halvstop mjölk, och utan mitt halvstop mjölk hade jag kanske sovit än, och hur hade det då gått med vår kyrka?... Men vet du, du har aldrig förefallit mig så vacker som i det ögonblick du inträdde med skålen... det var en syn värdig Johannis uppenbarelse.

— För att alltid synas dig lika vacker, föreslog frun, borde du var afton taga dig ett par toddar.

— Bevare mig Gud för det! ropade mannen. Nej, min vän, tillade han, omfamnande sin trogna maka, för att finna dig mer än tillräckligt god och vacker för mig, behöver jag visst inte skåda dig genom florshuva.

— Och vad säger du om min stackars Rosenkulla, som jag alltid tänker på så ofta jag ser de där vackra hornen? frågade hustrun.

— Jag säger, svarade klockaren, att om Rosenkulla icke funnits, hade aldrig Hin onde räddat kyrkans silver.

IV.

Den unge gästgivaren.

En vårmorgen stod klockaren i skjortärmarna, arbetande i sin lilla trädgårdstäppa.

Han stretade med spaden så svetten stod honom i pannan, men var som vanligt vid gott mod, ehuru han under arbetet oupphörligen och förmodligen för övnings skull gnolade på den likpsalm, som längre fram på dagen skulle avsjungas vid en begravning i den närbelägna kyrkogården.

Han märkte ej att, under det han arbetade och sjöng, en vanlig bondkärra stannade utanför hans boning och att ur denna hoppade en ung man, klädd mitt emellan herreman och bonde.

Malm blev glatt överraskad, när han såg helt nära sig brorsonen till gästgivaren på Ensta och för vilken han varit förmyndare.

— God morgon, farbror Malm! hälsade den nykomme.

— Hå, är det du, kära Petter! ropade klockaren och skakade hjärtligt ynglingens hand. Hur mår farbror din?

— Bra.

— Ärnar du dig till staden?

— Nej bevars, jag ärnade mig bara hit, och här är jag nu för att ta farbror med till Ensta.

— Nu genast?

— På ögonblicket.

— Vad står på?

— Vi ha en sjuk på Ensta.

— Faster din?

— Nej, ett främmande fruntimmer.

— Vad för ett?

— En aktris.

— En aktris, säger du?... Var har hon kommit ifrån?

— Från Stockholm.

— När?

— I går afton med den övriga truppen, men i natt sjuknade hon.

— Står det för livet?

— Hon håller på att dö.

— I sådant fall får denna spade vila, sade klockaren, i det han stötte ner den i jorden.

— Och en annan får taga vid, menar farbror?

— Ja visst, min gosse... Den ena spaden gräver upp skördar och den andra gräver ner dem i jorden; det är ett evigt dagsverke vid spaden... Men låt oss skynda, jag vill kasta på mig en rock, och sedan är jag färdig.

Därefter lämnade bägge trädgården och följdes in i klockarens boning.

Klockaren tog fram en låda med vaxduksöverdrag, öppnade och kastade en blick uti den. Den innehöll kirurgiska instrument, lansett, snäppare, koppglas med mera.

Vidare tog han fram ur en bordslåda några smärre paket med olika påskrifter, förmodligen pulver för varje handa ändamål, inlade dem alla i lådan med vaxduksöverdraget och låste sedan sorgfälligt till locket, varefter Petter bar ut och ställde den i kärran.

Några minuter därefter voro bägge på vägen till Ensta.

Klockaren Malm var, såsom redan i inledningen omförmäldes, jämväl en ansedd och mycket anlitaad läkare inom Danderyd, men blev icke rik på sin praktik, ty pro primo var han icke promoverad doktor, pro secundo åkte han bara i bondkärra, och pro tertio kurerade han för det mesta blott drängar och pigor.

Dock undandrog han aldrig någon sin hjälp, när den påfordrades, och kunde stiga upp mitt i natten för att resa flera mil i det svåraste väder.

— Dessa resor ta livet av mig, brukade han ofta säga, men det är roligt att processa med döden, om man också själv måste betala rättegångskostnaderna.

Anländ till Ensta gästgivaregård, blev Malm invisad till det gästrum som innehades av teaterföreståndaren.

Han trädde in och såg två personer, en herre och ett fruntimmer.

Herrn, med sina goda femtio år på nacken och av någorlunda stadig kroppsbyggnad, hade skarpa, bruna ögon och utskjutande haka, vilket särdeles väl passade till ett trindlagt och i allmänhet något grinigt ansikte.

Han var klädd i en storrosig, något urblekt siden-nattrock, bar på huvudet en röd sammetsmössa, rikt dekorerad med snören och tofsar av guld, detta även något blekt av ålder.

Denna herre mätte golvet med stora steg, synbarligen med nöje betraktande sina morgonstövlar av ljusgult saffian, garnerade med en bred, vit yllespets, som bestämt röjde sitt ursprung från teatergarderoben och troligtvis smyckat mången riddares, ja, kanske konungs hals, innan den så blivit degraderad.

Fruuntimret var förskräckligt magert. I det mörka, skinnuttorra ansiktet blixtrade dock ett par stora, svarta ögon, vassa som dolkar och troligtvis även såsom sådana mycket använda både på och utom scenen.

Hon läste i en tjock, skriven papperslunta, förmodligen en teaterroll; stundtals räckte hon ut ena armen till en stor åtbörd, visande därvid fem fingrar så mörka, tunna och spetsiga, att en fluga kunnat taga dem för en spindels ben.

Klockaren, sedan han med sin vanliga ödmjukhet önskat herrskapet god morgon, förklarade sig vara den läkare man efterskickat.

— Jaså, min herre är läkare, yttrade den resande herrn, läggande i dessa vardagliga ord mera patos än de verkligen kunde tåla, förmodligen har jag det nöjet att redan vara känd av min herre?

— Nej, har inte den äran, svarade Malm, som verkligen icke kunde erinra sig honom.

— Har min herre aldrig varit i Enköping, i Norrtälje, som ligger så nära, eller i någon annan av Sveriges visserligen små, men ganska civiliserade städer?

— Nej, har aldrig varit i någon annan stad än i Stockholm, åtminstone på många år.

— Bara i Stockholm, anmärkte den resande, nå, då förvånar det mig inte att jag är obekant för er, min herre, ty förr skulle man få hugga av min högra arm, min herre, än förmå mig att uppträda i en stad, min herre, som är vida mer avlägsen från den sanna konsten, än jorden från solen, min herre!

Malm betraktade småleende den främmande herrn, vilken deklamerade så häftigt, att han redan var eldröd i ansiktet.

— Jag är teaterdirektören, återtog den resande, sedan han något hämtat andan, förste teaterdirektören Crysostomus Stollengren... Detta fruntimmer är fru direktörskan Mandolina Stollengren, min hustru och min första tragiska skådespelerska.

— Ni ler, jag tror ni ler, min herre, fortfor direktören, deklamerande på ögonblicket följande:

Ni småler, riddare, när gudars stämman talar!
Så småler satan ock i dygdens ljusblå salar!

— Nej, för all del, herr direktör, inföll klockaren, det var visst inte min mening att...

— Jag vill tro er, tröstade den store mannen, ni ser för enfald... det vill säga för oerfaren ut för att kunna låna en man, som blott levat för konsten, som natt och dag lider för konsten, som i djupet av sitt slitna bröst känner att han dör för konsten!

— Men var då god och säg mig var den sjuka är! pustade Malm, för vilken tiden var dyrbar.

— Den sjuka, det var rätt det, svarade teaterdirektören, det är en av de kvinnliga medlemmarna av den trupp jag har den äran anför, det är en ung flicka från Stockholm, som jag engagerat under resan genom denna stad,

visserligen ingen talang, men tämligen bra, ser inte illa ut, det vill säga, ändrade han sig med blicken på hustrun, som började knycka på huvudet, det vill säga, hon ser bra illa ut, och nu har hon i natt häftigt insjuknat; det var rätt det, det var mycket riktigt, min herre!

— Man har sagt mig, att hon är farligt sjuk, yttrade Malm.

— Visserligen, min herre, upplyste teaterdirektören, visserligen ser det farligt ut, och det vore sorgligt om hon doge... jag har redan givit henne en månads förskott, givit henne tjugufem riksdaler, min herre... det vore hårt att dö när man är så ung, min herre... men döden skonar ingen, döden är något som... som det står i den prolog jag utförde i Alingsås aftonen före min avresa därifrån och som mycket slog an på den överfulla publiken, ty minsta skrubb var utsåld, herre, och i den där prologen förekommer bland mycket annat:

Se konstnärn skördas bort i blomman v sin bana,
lik knekten som i krig förlorat har sina fana,
lik...

Klockaren sprang på dörren, fruktande att få i sig hela prologen, vartill han kände sig fullkomligt oförmögen.

Utkommen på gården, träffade han en annan medlem av truppen, som äntligen visade honom in i det gästrum, där den sjuka befann sig.

Inne i detta rum varseblev han en ung flicka, oavklädd vilande på en soffa.

Oaktat en hög feberrodnad överhöljde hela hennes ansikte, var detta likväl så vackert och intagande, att själva den allvarsamma klockaren icke kunde undgå att beundra det.

Flickans puls var förtvivlat hög, och hon yrade oupphörligen, utan att känna igen någon av sina kamrater.

Klockaren framtog ur sin medicinallåda ett pulver, som han med möda lyckades få in i hennes mun. Han tillsade, att hon genast skulle avklädas och läggas i båd-

dad säng, varefter, och sedan han tillsagt om blodiglars anskaffande, han lämnade sjukrummet.

På gården mötte han direktören.

— Nå, hur än hon? frågade denne.

— Mycket illa däran, svarade klockaren; när ärnar herr direktörn resa?

— Om en timme har jag hästarna här; jag måste innan aftonen vara i Norrtälje, där jag har tre abonnerade spektakler.

— Då måste herrskapet resa utan den unga mam-sellen, förklarade läkaren, ty en resa nu vore för henne detsamma som en resa till graven.

— Det är mycket obehagligt, klagade teaterföreståndaren, jag hade allt räknat på henne, men det är ju möjligt att hon blir bättre under resan i den friska luften... hon är, som jag sade, visst ingen talang, långt därifrån, men det finns gudnås en publik som springer efter vackra flickor, liksom den vore galen, och flickan är onekligen...

— Vad hon annars är, det bryr jag mig inte om, men nu är hon sjuk, mycket svårt sjuk, och jag tillåter henne inte på något villkor att föras ur stället, förklarade klockaren, vändande sig med förargelse från en person, som, utan avseende på den stackars flickans belägenhet, endast tänkte på eget intresse, oaktat allt vad han nyss pratat om sina uppoffringar för konsten.

En timme därefter var den store Stollengren avrest från Ensta gästgivaregård med hela sitt teatersällskap, så när som på den sjuka, vid vars säng Malm troget höll vakt.

Veckor förflöto. — Vem man nu må tillskriva äran, antingen patientens ungdom eller läkarens konst, nog av, den unga aktrisen var numera så frisk, att hon kunde lämna sjukrummet för att hämta ny hälsa och kraft ur himmelens klara luft och vårens milda vindar.

En förmiddag mottog klockaren ett nytt besök av sin pupill, Petter Alm från Ensta, som frågade honom:

— Har farbror pengar inne?

— Hur då, kära Petter?

— Jag behövde femtio riksdaler.

— Så mycket?... Du tog ut hundra i förra månaden.

— Ja, men med dem betalte jag min nya jaktbössa och min skjutväska.

— Nå, vem är du skyldig nu?

— Ingen, kära farbror, men jag behöver dem i alla fall.

— Jag frågar inte för att det angår mig, ty du är myndig och kan göra av dina pengar var du vill, och icke heller fruktar jag att du för egen räkning använder dem på ett dåraktigt sätt, emedan du alltid varit en ordentlig yngling, men jag är rädd för att du av ditt goda hjärta låter förleda dig att låna ut åt personer som onödigtvis slarva bort dem, och i sådant fall gör du varken dem eller dig någon tjänst.

— Har ingen fara, goda farbror ... det bruk jag tänker göra av de pengar, jag nu begär, är sådant att farbror själv skulle gilla det, om jag talade om det.

— Men du vill inte tala om det för mig?

— Framdeles kanske.

— Nå gott!... För övrigt är du, som jag nyss sade, din egen herre och jag numera blott din kassör.

— Blott min kassör! upprepade Petter. Således inte mera min bästa vän, min far?

— Jo visst, min kära gosse, jag har ju alltid hållit av dig som min son! yttrade klockaren, hjärtligt tryckande sin myndlings hand. Bli nu inte ledsen för jag något litet fnurrade emot, det är så vanligt av gamla förmyndare... Skriv nu bara ditt kvitto på summan, så får du genast dina pengar.

Medan Petter skrev, gick Malm till sin byrå och framtog pengarna.

— Det var sant det, Petter, sade klockaren, sedan han i utbyte mot sedlarna mottagit kvittot, går du genast hem till Ensta igen?

— Ja visst.

— Nå, då kan du uträtta ett ärende åt mig, ty annars nödgas jag själv resa till Ensta i dag, änskönt jag hemma har annat att göra.

— Mycket gärna . . . Vad skall jag uträtta?

— Kan du föreställa dig, min gosse, att min unga patient, din vackra gäst därhemma, i dag på morgonkvisten skickat mig den allra som vackraste lilla biljett och lika väl präntad som engelska förskriften.

— En biljett till farbror! ropade Petter med mycken häftighet.

— Ja, här är den, vill du läsa den? frågade Malm, räckande sin myndling en liten biljett av det finaste velin.

Petter tog biljetten med darrande hand och genomögnade dess innehåll:

“Goda herr Malm!

Då jag i går var i herrskapets hus, där jag rönt så många, prov på välvilja, hade jag en bön på läppen, den jag likväl icke ägde styrka att framföra. Så rädd var jag för ett avslag och lika rädd är jag än. Jag vet att godhet och välvilja endast kunna betalas med välvilja och godhet tillbaka, men hur skall jag någonsin bli i tillfälle att på detta sätt visa min tacksamhet mot er och er fru? Jag har upptagit flera dagar av er dyrbara tid, och jag bönfaller därför, att denna lilla sedel icke måtte visas tillbaka. Ni har gjort mig frisk; gör mig nu även glad och lycklig! Men glad och lycklig blir jag ej, om denna ringa tacksamhetsgård förkastas. Om sin vördnad till er fru anhåller er

evigt tacksamma tjänarinna

Kristina Aurora Dillnau.“

Petter Alm, när han genomläst denna skrivelse, förde biljetten något närmare sina ögon, liksom ville han dölja dem för sin gamle vän.

— Nå, vad säger du om den token, frågade Malm, som kan tro att jag skulle vilja taga ett enda runstycke från ett stackars barn, som knappast vågar smaka en bit av fruktan att inte kunna betala den? . . . Ser du, denna tia låg i biljetten.

Petter lade från sig biljetten och svarade:

— Efter som det vill förefalla mig, bästa farbror, skulle det mycket bedröva mamsell Dillnau, om denna sedel, den hon av gott hjärta givit, icke mottoges. Och för övrigt tror jag inte det går någon nöd på henne, ja, jag är säker på att hon inte är så utan medel som farbror tror.

— Hur kan du säga det?... Hon har ju inte från den där direktören fått en enda rad till svar på de många brev hon efter sitt tillfrisknande tillskrivit honom, den narren... Och dessutom, min kära gosse, hörde jag din farbror på Ensta i förrgår undra över om han någonsin skulle få en vitten för fyra veckors rum och mat.

— Sää, han undrade över det, mumlade Petter med sammanbitna tänder, och likväl, tillade han, resande sig från stolen, har hon i går betalt min farbror hela sin skuld och varit ganska frikostig mot Maja Lisa, som vakade över henne medan hon låg sjuk.

— Säger du det?... Men varifrån har hon fått att betala med?

— Det vet jag inte, svarade Petter, men det tycker jag kan göra oss detsamma.

— Visserligen, min gosse, men...

— Som sagt är, farbror, inföll Petter, vad hon skickat får inte skickas tillbaka... Denna flicka är stolt som en drottning, men god som en ängel... så god att...

Petter tystnade tvärt, vände sitt ansikte mot fönster-rutan, liksom ville han skåda ut åt landsvägen, där likväl ingenting för tillfället var att se.

— Jag skall då behålla den vackra tian, förklarade Malm; det ligger mera gott i den än man kan få för många tusen riksdaler.

— Tack för det ordet, goda farbror! sade Petter med djup rörelse.

— Min hustru trodde också, att jag borde göra det, fortfor Malm, och att vi vid den unga flickans avresa kunde på ett delikat sätt ge henne något som ungefärligen motsvarade denna sedels belopp.

— Har farbror något annat ärende till Ensta? frågade Petter, tagande sin mössa.

— Nej, inte som saken nu står.

— Farväl då, goda farbror, och hälsa faster Malm så mycket!

— Tack, min gosse, och Gud vare hos dig!

Klockaren gick ut i sin trädgård, och Petter återvände till Ensta.

Men Petter vek ej av in på gästgivaregården, utan fortsatte allmänna landsvägen en god fjärdedels mil. Sedan tog han in på en smalare körväg, som ledde till en i skogen något enstaka liggande lägenhet, endast bestående av ett rödmålat envåningsträhus, samt omgivet av en ovanligt hög gärdesgård.

Ett fruktansvärt hundskall mottog honom, när han närmade sig den höga grinden, vilken innanför bevakades av tvenne hundar, stora som vargar och med lika glupskt utseende som de. De voro dock bundna vid var sin hundkoja så långt från grinden, att de icke med sina käftar kunde nå den, som öppnade den för att träda in på gården, vilket, om de varit lösa, skulle hava varit det samma som att handlöst kasta sig i lejonens gap.

Petter, utan att bevärda de skällande drabanterna med en enda blick, gick rakt på det rödmålade husets port och drog i en sträng av järntråd, vilken hängde över porten med ett handtag av trä.

— Vem ringer? hördes en röst inifrån.

— Petter Alm från Ensta, svarade denne.

En liten lucka öppnade sig överst på porten, och ett öga syntes i luckan.

— Jaså, jaså, vänta ett ögonblick, hördes ånyo samma röst.

Därefter öppnades porten, och Petter Alm gick in i det röda huset.

Efter ungefär en halv timmes förlopp kom han ut därifrån med gladare ansikte än när han trädde in. Han passerade ännu en gång mellan Cerberi värdiga avkom-

lingar, tog samma väg tillbaka och gick denna gången in på gästgivaregården.

— Är mamsell Dillnau inne? frågade han en piga.

— Nej, ho gick ut i jonses, svarade denna.

— Vart?

— Ho sa ho kulle gå ut för att gå.

— Vart?

— Hocken kan veta't ... men jag tror ho gick till Gribbylund som ho sa.

Petter Alm tog också vägen till Gribbylund.

Han hade knappast hunnit den väg, som särskilt bär till nyssnämnda, för sitt vackra läge och sin täcka park bekanta egendom, förrän han på något avstånd blev varse den unga flickan, vilken vi vilja kalla, icke Kristina, som var hennes första namn, utan Aurora, som genom myten blivit så poetiskt.

Det är ungdomens och behagens eviga bild och fick ej för ro skull form och namn av en kvinna.

Också tyckte gästgivarens brorson, att ju närmare den sjuttonåriga Aurora kom, desto ljusare blev det omkring honom.

Säkerligen hade vi tyckt så med vid åsynen av denna unga flicka, vars fina men välgjutna gestalt svävade fram på vägen, liksom hon burits av en sky.

Hennes sköna, reguljära ansikte var blekt, men denna blekhet liknade genomskinligt porslin, bakom vilket brinner en lampa.

När Aurora Dillnau kom så nära, att hon kunde höras, ropade hon glatt:

— Tack för detta goda möte, herr Alm! Jag gick just nu och tänkte på er.

— Då är det väl jag, som borde tacka, svarade denne; men kalla mig inte för herre, jag är bara en bondson. jag, och kommer väl en gång att efterträda min farbror på Ensta, men med gästgiveriet följer ingen herretitel.

-- Men hur skall jag då kalla er? frågade Aurora. Petter är inte något vackert namn och Pelle ännu

mindre... Per tycker jag heller inte om, ty det erinrar mig om père noble, som låter för gammalt... du kan jag inte säga åt en så stor och lång gosse som ni... men vänta, jag kan ju helt enkelt säga Alm... Almen är ett vackert träd och, tillade hon med den ömmaste blick, jag har ju så ofta vilat i dess skugga, ty det var ni, jag vet det nu, som i början av min sjukdom bar mig ur och i säng... men vem gav er lov till det, min herre?

— Det fanns då för tillfället ingen annan, svarade Petter, ty...

— Ty alla trodde jag skulle få kopporna, inföll flickan, och därför vågade sig ingen in i mitt rum, utom ni och den hederlige klockaren, som jag alltid skall väl-signa... Den beskedliga Maja Lisa har skvallrat, som ni hör, och ni bör inte se bister ut för det... Men, min Gud, tänk om jag fått kopporna!

Vad hade det gjort! höll Petter på att säga, men teg dock visligen. Anade han kanske att detta yttrande föga skulle ha sympatiserat med den unga vackra damens tanke i denna sak?

— Men så bjud mig då er arm, ni ser ju hur trött jag är! påminde hon, utan vidare krus läggande sin om Petters.

Petter såg sig skygg omkring. Ibland blyges man för sin lycka.

— Nu kan jag berätta er, att jag äntligen fått brev från min direktör, återtog hon, under det de fortsatte promenaden hemåt. Han är nu i Gävle med sin trupp, och jag måste ovillkorligen resa dit i morgon.

— I morgon, redan i morgon! mumlade Petter, icke nöjd med den underrättelsen.

— Är det för tidigt, det, kära Alm?... Har jag inte länge nog legat er alla till last?

— Jag kan just inte säga det, menade Petter, tvärtom har det varit så roligt...

— Att ligga sjuk på Ensta? avbröt hon honom skratande.

— Ack, min Gud, inte kunde det vara min mening! svarade Petter, som blott menade, att en sjukskötare icke alltid har så tråkigt.

— Om ni i eftermiddag ville följa mig till Malmens, yttrade hon vidare, så fick jag ta avsked av dem... Detta avsked kommer att smärta mig.

— Och även dem, de hålla mycket av er, sade Petter.

— Det kostar också mycket på mig att skiljas från er, goda Alm! försäkrade hon.

— Och även jag... även jag skall...

— Men, min Gud, ni blev så blek i en hast! ropade Aurora och stannade.

— Ånej, lugnade henne Petter, jag är ibland något ansatt av svindel och det när jag gått mycket... I dag har jag säkert marscherat mina två goda mil... Men låt oss fortsätta vår väg, det är bättre nu.

— Ni som annars ser så stark och frisk ut, fortfor hon ännu orolig, har ni aldrig talat med herr Malm om denna åkomma?

— Ack, låt oss inte längre tala om det där lapprit, bad Petter, jag har nu något helt annat att språka med er om, och det var därför som... som jag gick emot er.

— Och vad kan det vara?

— Jo, jag hade i dag ett ärende bortom Ensta, började nu Petter, och kom händelsevis att gå förbi kommissarien Brodén's gård, som ligger i skogen.

Petter kände vid sin arm en sprittning i hennes.

— Just som jag hade gått förbi, fortfor Petter, hörde jag mitt namn ropas, och när jag stannade, vändande mig åt det håll varifrån ropet kom, såg jag kommissarien, som med en vink lät förstå att han ville tala med mig. Jag gick då till honom, han bad mig följa sig upp i det röda huset, vilket jag också gjorde.

— Har ni förut varit hos honom? frågade Aurora något oroligt.

— Åja, ett par gånger förut och även då på hans egen begäran, ty gärna och av mig själv går jag ej dit. Folket här på landet tror, att han är svartkonstnär eller

vad det kallas. Jag tror inte på sådant skrock, men har ändå hyst en viss fruktan för honom. Men från i dag har jag fått en bättre tanke om den gamle kommissarien.

— Nå, var god och fortsätt, i fall vad ni vill berätta är roligt att höra, yttrade flickan med en viss ängslan. Jag tycker inte om hemska historier, och Maja Lisa har omtalat många sådana om denne besynnerlige man.

— När jag kommit upp i hans rum, frågade han mig om jag var personligen bekant med det unga fruntimmer, som någon tid hållit till på Ensta.

— O himmel! Det var då om mig han talade! ropade flickan.

— Sedan jag naturligtvis med ja besvarat denna fråga, fullföljde Petter, utan att låtsas höra hennes utrop, gav han mig till känna, att samma unga fruntimmer i går besökt honom och lånat femtio riksdaler på ett par örhängen med rosenstenar.

Petter, ehuru han ej såg, kände dock att hans dam blossat upp i ansiktet, ävensom att hennes arm darrade, men han fortsatte dock sin berättelse:

— Därefter förklarade kommissarien, att han, efter den unga damens bortgång, genast ångrat att han mottagit denna pant, vars avlämnande synbarligen hade bedrövat henne, och bad mig, å hans vägnar, återge henne denna lilla ask, varuti nipperna förvaras, och tillika säga henne, att han gärna kunde vänta ett helt år på betalningen eller till dess den unga damen själv bleve i tillfälle därtill, emedan han mer litade på hennes ansikte än på hennes guld.

Petter tystnade och räckte henne en liten ask, på vars lock satt en apoteksetikett, med de bekanta slutorden: "ordinerat av herr Malm", och vilka tydligen utvisade att den lilla asken förut innehållit något medicament under hennes sjukdom.

Med samma motvilja, som om den ännu vore full med piller eller pulver, sköt hon inifrån sig asken, utan att likväl säga ett enda ord.

— Ah! Nu först upptäcker jag att ni inte bär edra vackra örhängen, yttrade Petter, det enda som, enligt er egen utsago, ni ärvt efter er mor . . . Men förlåt om jag vågar fram med en liten förebräelse! Hade ni då så ringa förtroende till edra vänner i Danderyd, att ni, hellre än att vända er till dem med edra bekymmer, skulle gå till en procentare och i hans händer lämna ett minne av en mor som ni så mycket älskat!

Aurora såg ned på marken, suckade djupt, men svarade intet.

— Lyckligtvis hade den gamle procentaren blivit gripen av någon bättre känsla, återtog Petter, så att han av sig själv kunde förmas att ge er nipperna tillbaka, vilket från den stunden höjt honom i mina ögon. Slutligen bad han mig även säga er, att när ni kan betala, ni ville skicka pengarna till mig, som har i uppdrag att därefter lämna dem till honom.

Under detta samtal hade de unga tu anlänt till Ensta och inträdde på gården, där de stannade.

— Men så tag då er lilla ask, bad Petter, lämnande den kvar i hennes hand, vilken icke längre vägrade att emottaga den, och var nu god stig in, ty, som jag tror, står middagen redan på bordet . . . På eftermiddagen följas vi åt till klockaregården.

Petter bugade sig för att gå.

Men Aurora fattade hans arm, hejdade honom och, i det hon med sina stora, klara ögon djupt blickade in i hans, sade hon med en röst, som ännu djupare än hennes ögon trängde in i hans själ:

— Alm, edra läppar äro ej skapade för lögnen, och ni är för klen skådespelare för att rätt utföra en sådan roll. Mannen i röda huset har inte av sig själv återskickat mina nipper; han såg hur det smärtade mig att lämna dem, och han tog dem ändå. Nej, Alm, det är ni själv som löst dem ut från honom för edra egna pengar, ja, det är ni, ingen annan än ni, som återgivit mig min arma, olyckliga moders sista gåva, om och jag nu kan återtaga den utan ånger över att en gång ha lämnat den

ifrån mig, så är det blott er jag har att tacka därför ... ty orenat av procentarens hand, har detta minne ånyo blivit renat av ert goda och redliga hjärta!

Utbristande i tårar, sådana som endast ett gott hjärta kan ljuta, vare sig av glädje eller sorg, lämnade hon gården, utan att ge Alm tillfälle att svara, och återvände till sitt rum.

Alm betraktade björklunden, som visade sina vita stammar och gröna kronor på andra sidan landsvägen mitt emot Ensta gård.

Skulle väl hädanefter dessa stammar synas honom lika vita och dessa kronor lika gröna som nu i denna oförgätliga stund?

*

Sex dagar efter de händelser, vi nyss berättat, steg Petter Alm ånyo in på klockarens gård.

Klockaren och hans hustru, vilka redan från fönstret sett och igenkänt honom, skyndade ut, omfamnande honom på en gång under utrop:

— Petter! Varifrån kommer du? Var har du varit? På nära en hel vecka ingen underrättelse om dig! Vi ha alla varit i den dödligaste ångest.

— Min farbrors ansikte där hemma var som ett åskmoln, men jag väntade mig gladare ansikten här, svarade Petter, följande sina gamla vänner in i stugan.

— Visst äro vi glada att få återse dig, svarade Malm, men kan du förundra dig över vår oro?

— Om du ändå skrivit till oss eller någon annan! tillade fru Malm.

— Jag hade visst tid att skriva ja sade Petter, och om jag också skrivit, hade mitt brev inte kommit fortare ändå, med den postgång vi ha i Danderyd.

— Men säg oss då, hur långt har du varit? frågade klockaren med otålighet.

— I Gävle, farbror.

— I Gävle! Jag nästan anade det, mumlade klockaren, således i Gävle.

— I Gävle, ja visst.

— I Gävle! Du i Gävle! upprepade fru Malm, icke mindre förvånad än om han hade nämnt Paris.

— Du skulle ju bara köra henne till närmaste gästgivaregård, din toker! yttrade klockaren, skrattande av hjärtans grund.

— Ja visst, men vad skulle jag göra?... Vi åkte i den där ypperliga bredsčäsen, som jag lånte av inspektoren på Djursholm, och hon sade ju, att hon i hela sitt liv aldrig åkt så bra... kunde jag väl då fara från henne med schäsen och låta henne stiga upp i en vanlig bondkärra?... Hon var så trygg, när jag höll i tömmarna... kunde jag då lämna henne i fulla skjutsbönders våld?... Nej tack!... Jag följde därför med, och det gick som en dans, det är säkert.

— Nå, hur är det med din vackra reskamrat? frågade frun.

— Under resan var hon som ett vinterny, svarade Petter, men mycket gladare och mycket varmare, det är visst och sant... Vi bara skrattade hela vägen... Jag, liksom hon, hade aldrig gjort en så lång resa förut.

— Nå, och i Gävle sen? Vad tycker du om Gävle? Och vad roade du dig med i Gävle? voro den nyfikna klockarfruns frågor.

— Om allt det där en annan gång, faster lilla, genmälde Petter, nu har jag något viktigare att tala om.

— Och det är?

— Man tror, att jag var galen som skjutsade ända fram till Gävle.

— Inte så fritt det, kära Petter.

— Men det är väl värre än.

— Värre än, säger du?

— Jag tänker snart göra en ny resa till Gävle.

— Ånyo till Gävle! Men du gycklar bara.

— Och ifrån Gävle till Falun.

— Falun! Yrar du?

— Och från Falun till Karlstad.

— Karlstad! Men du är då förryckt!

— Och från Karlstad till Göteborg.

— Till Göteborg! Gud trösta oss för dig!

— Och från Göteborg till... det vete fan! Men inte bär det till Ensta!

— Men vad vill du då säga med allt det där? frågade klockaren småförargad.

— Jo, farbror, jag tänker bli aktör... Så sant jag sitter här, är det icke min fulla mening... kort och gott, det är mitt fasta beslut att bli aktör.

Klockarens hustru brast ut i gapskratt, men klockaren, som bättre kände sin pupills sinnelag, tog saken allvarsam och sade:

— Jag tror nog att du, tyvärr, tänker vad du säger, men har du besinnat att...

— Det har jag visst inte, inföll Petter, men det gör ingenting, jag blir i alla fall aktör... Jag vet nog vad man skall säga om mig, och att jag omöjligt kan svara på en enda anmärkning, det vet jag också, men det rör mig inte, jag blir i alla fall aktör.

— Det är den olycksaliga flickan som narrat honom, menade fru Malm.

— Det är inte sant, faster, hon vet inte av det, har ingen aning därom.

— Men har du på förhand beräknat vad det fordras för att beträda en sådan bana? fortfor klockaren.

— Det har jag inte, och inte heller tror jag att de flesta andra, som redan beträtt den, beräknat något sådant på förhand.

— Men då är det ju bra olyckligt.

— De se inte så olyckliga ut, tyckte jag.

— Men de måste väl i alla fall haft anlag för den vägen?

— Gud vet det, några ha, andra ha icke... Vem kan veta det, innan man försökt?

— Och så böra de väl ha någon bildning, tycker jag.

— Det tror jag inte är så nödvändigt. Den, som nu spelar de förnämsta älskarrollerna vid direktör Stollen-

grens teater, stod för ett år sedan i perukmakarlära i Mariefred, och alla kvinnfolken äro nu galna i honom.

— Men är du då säker på att du blir antagen?

— Det är jag visst ... jag har i hemlighet talt med direktören om saken.

— Och vad är hans tanke?

— Han tyckte om min figur och trodde att jag under hans ledning kunde bli något med tiden ... Han ansåg mig isynnerhet passande för starka karaktärsroller.

— För envisa, ja.

— Ja, det är detsamma, farbror ... och så provade han min röst också.

— Du sjöng för honom således? Nå vad sjöng du?

Petter (sjungande):

Så kom då Kjersti, så viljom vi svängja,
ser jag rätt på dej, så har du go lust, sa'n.

— Tyst! Du tar ner taket, galna pojke!

— Det är just det man skall göra, farbror.

— Nå, hur stor lön får du?

— Sex riksdaler i veckan, men då måste jag också hjälpa till med att hissa.

— Hissa! Vad för slag?

— Skogar och städer, berg och sjöar, blåsa nickt i pipa när det skall blixtra, slå på kalvskinn när det ska åska, rulla ärter när det ska regna ... usch vad det ska gå!

Klockarn och hans hustru skakade sina huvuden.

De höllo för mycket av Petter Alm, för att ej med smärta se honom kasta sig in på en bana, för vilken de icke ansågo honom ha den ringaste kallelse.

De gjorde nya invändningar, bådo honom med tårar i ögonen att åtminstone närmare tänka på saken, innan han fattade ett avgörande beslut.

Men alla deras bemödanden voro fruktlösa, och på alla deras anmärkningar hade han blott ett och samma svar:

— Ni har rätt, men jag måste ändå bli aktör, tilläggande därefter, i det han tog avsked för att gå: och det är kanske lika så gott som att vara gästgivare på Ensta.

Sedan han avlägsnat sig, betraktade klockaren och hans hustru en lång stund varandra, stumma av förvåning och bedrövelse.

— Du ser väl hur det är fatt med honom, kära Malm? bröt slutligen hustrun tystnaden.

— Ack ja, nog ser jag det.

— Han är kär.

— Visst är det så.

— Det var en olycklig stund, när den där flickan insjuknade på Ensta.

— Medgives.

— Vad skall det bli av! Hur skall detta sluta!

— Vad han fått i sitt huvud skall han verkställa, jag känner honom jag.

— Om han älskar henne, så gifter han sig med henne.

— Och blir olycklig.

— Men om flickan har talang?

— Blir han så mycket säkrare olycklig. Om hustrun är sin man för mycket överlägsen, blir mannen blott ett bihang ... snart ledsnar man vid bihanget.

— Men om hon inte har talang?

— Då kan hon varken föda sig själv eller honom, då svälta de bägge ihjäl ... Men en vacker kvinna vill inte svälta ihjäl och, vad som nästan är värre, hon behöver inte svälta ihjäl ... i vad fall som helst blir han lika olycklig.

— Men om hon älskar honom mycket?

— Då ruinerar han sig för hennes skull ... aktriser äta guld och dricka pärlor, så har man åtminstone sagt mig:

— Men kärleken kan ju göra underverk?

— Ja, när det är frågan om att besegra hinder, men inte när det gäller att bevara sig själv.

— Men om hon inte älskar honom, kära Malm? Om hon inte älskar honom?

— Då är det så mycket värre . . . För mycken lycka förstör våra krafter och för mycken olycka förkväver vår dygd.

— Men allt det där borde du säga honom, min gubbe.

— Hugg i en sten, och du får kanske en flisa i ansiktet, men hamra på en älskares förstånd, och du får säkert hans fingrar på din strupe . . . men blir han en gång klok, så är det för sent.

— Men hör du, Malm, om han verkligen ändå skulle ha talang?

— För vad?

— För teatern, begriper du väl.

— För teatern? Ha-ha! Omöjligt, tusen gånger omöjligt!

— Du övergiver då allt hopp?

— Ja.

— Vart går du?

— Ut i trädgården till mina bin . . . även de svärma i dag, men dem skall jag lätt ta reda på . . . Give Gud det ginge lika lätt med den arma människan!

Följande dagen gjorde Petter Alm en ny påhälsning i klockaregården.

— Farbror sade i går, började han, att jag inte vet vad som erfordras för att bli aktör . . . Aftonen före min avresa från Gävle fick jag av en aktör vid Stollengrenska truppen en lista på vad en aktör nödvändigt behöver.

Därvid räckte han klockaren ett skrivet papper.

— Jag vill inte se något, förklarade denne, skjutande från sig papperet och återtagande det arbete han vid Petters ankomst avbrutit.

— Nå, det är egentligen för faster Malms skull jag medtagit den här listan, sade Petter, vändande sig till klockarens hustru, ty jag hade just tänkt be faster hjälpa mig med litet av varje, för hemma på Ensta begripa de ingenting.

— Nå, vad innehåller listan för slag? frågade fru Malm, mottagande den.

— Vill faster läsa, eller ska jag det själv?

— Jag vill försöka, svarade fastern och började ur papperet högt läsa följande:

“Förteckning på vad en ung skådespelare förnämligast behöver för ett engagemang vid teatern:

1:o En fullständig svart eller mörkblå klänning av kläde eller satin, vilket senare kanske bör föredragas dels för det billiga prisets skull, dels därför att det, såsom mera glänsande, gör större effekt på scenen;

2:o ett par guldgaloner, att efter behov påsys byxorna när de skola nyttjas i högre civila eller militära roller;

3:o en vit väst och dito byxor av engelskt skinn, outhärliga för älskare i fina komedien;

4:o två stycken finare skjortor, likaledes outhärliga för älskare;

5:o tolv stycken nattkappor, dito dito löskragar, två par lösmanschetter och ett krås så väl för älskare som för andra lätta karaktärer;

6:o två par vita bomullsvantar med fingrar;

7:o ett par gula stövelkragar, att begagnas i lantjunkarroller;

8:o en vit stärkt halsduk och en svart dito, vilken senare även kan begagnas utom scenen på resor;

9:o ett par glasögon och en snusdosa av någon gul glänsande metall för père noble i den fina komedien;

10:o ett par försvarliga knäbyxor av siden och ett par ostoppade silkesstrumpor likaledes för père noble;

11:o ett par trikåpantalonger med stoppning för lår och vador, outhärliga för riddare, hjältar och andra större karaktärsroller;

12:o en röd peruk, att användas i rövare- och hovroller i den högre dramen;

13:o en grå och något lurvig peruk för domare, notarier och andra ämbetsmän i den högre komedien;

14:o två mindre ordensstjärnor och en större kraschan för konungar, presidenter, generaler m. fl. högre personer i det större skådespelet, samt

15:o ett par krus att hålla varmt vatten i och hålla fötterna på under resorna vintertiden.“

— Det där tycker jag inte kan kosta så mycket, yttrade Petter, sedan fru Malm slutat uppläsningen.

— En besynnerlig förteckning, anmärkte frun. Här står bland annat en snusdosa, men inga näsdukar kan jag upptäcka.

— Aktörerna på scenen nyttja inga näsdukar, goda faster, det är bara fruntimmerna som ha sådana i handen ... Var afton fru Stollengren spelar tragedi, sliter hon sönder minst fyra näsdukar.

— Nå, vad är din mening, Petter? frågade frun. Vad kan jag göra till den här saken?

— Jo, jag tänkte be faster i morgon följa mig till staden för att hjälpa mig köpa allt det där.

Fru Malm suckade och visste icke vad hon skulle svara.

Klockaren lämnade skrivbordet, tog Petter vid handen, ledde honom ut i trädgården och samtalande länge med honom, men återkom ledsen och förargad.

På eftermiddagen for han omkring i socknen till Petter Alms vänner och bad dem använda sin förmåga för att återföra deras vän till förnuft. Alms vänner, och han hade ganska många, begåvo sig till Ensta, men lyckades lika litet som klockaren.

Fru Malm måste med Petter begiva sig till Stockholm och där dels köpa, dels beställa vad som enligt förteckningen erfordrades, icke heller förglömmande den garderoben, som, ehuru ej upptagen i förteckningen och följaktligen av mindre effekt, likväl, enligt hennes förmenande, vore viktigare än allt det andra.

Fjorton dagar därefter var Petter Alm för andra gången på väg till Gävle, till mycken bedrövelse för sina kamrater i Danderyd och till stor sorg för vännerna i klockaregården.

En och annan gång kom brev ifrån honom, men alla dessa brev, daterade efter de olika städer, där han och hans trupp för tillfället vistades, innehöllo blott en

mängd hälsningar till vänner och bekanta i hemorten, men föga eller intet om hans trevnad och framgångar på den dramatiska banan.

I hans skrivelse till Malm följde merendels en liten lapp från Aurora Dillnau med några hjärtliga rader till klockaren och hans hustru, utan att bland dessa rader något enda ord berörde Petter Alm och hans förhållande till henne eller till teatern.

Klockaren, bekymrad över all denna förbehållsamhet skrev ett brev till den "store" teaterdirektören Crysostomus Stollengren, med ödmjuk anhållan om gunstbenägen upplysning i allt som kunde röra Petters så väl enskilda som offentliga liv.

Den "store Stollengren" svarade visserligen med omgående post, men utan att med ett enda ord omnämna Petter Alm, uppdrog han i tämligen förnäma ordalag "sin bäste herr Malm" att från kungl. teatern i Stockholm "anskaffa" och till Göteborg "fortskaffa" en "ordentlig och felfri" avskrift av partituret till "Gubben i bergsbygden".

I samma brev voro innelyckta flera ur landsortstidningar utklippta recensionsstumpar, däruti direktör Stollengren med fru utbasunades såsom "heroer inom skådespelarkonsten", såsom "högre väsenden", de där "skapade av intet" och vilka skulle i alla tider bli "mönster för den dramatiska konsten", ävensom att de i en tid, som "stod för mycket under dem" för att rätt fatta "gudaflamman i deras snille", voro beredda att när som helst "dö för konsten" o. s. v., uttryck så fullkomligt överensstämmande med dem Malm en gång förut hört ur den "store" Stollengrens mun att han kunnat svära på att den "store" själv skrivit recensionen.

Men om hela den övriga personalen fanns ingenting omnämnt. Det var som hade de aldrig funnits till.

Klockaren kastade brevet jämte recensionerna på elden och tänkte från den dagen lika litet på den "store Stollengren" som på partituret till "Gubben i bergsbygden".

Sålunda förflöto våren och sommaren.

Hösten, ovälkommen för nästan alla, utom för spannmålsspekulanter och vedhuggare, luggade på gammalt skolmästarvis de surmulna lövskogarna, förmodligen i hopp att till ett annat år få dem mera hyfsade, blomstrande och glada.

Tidigt en eftermiddag i mitten av oktober kommo Malm och hans hustru från länsmannens gård, där de tagit sin middag, och skulle begiva sig hem, följande stora landsvägen, emedan de regniga dagarna gjort den vanliga gångstigen över ängen för svår att beträda.

Plötsligen och på en gång, liksom de blivit gripna av samma tanke eller känsla, stannade de vid åsynen av en person, som gick ett stycke framför dem på vägen. Den ifrågavarande personen hade Petter Alms gestalt, men hans gång, förr så rask och tillitsfull, var nu långsam, nästan som en gubbes.

Med ett glädjerop skyndade klockaren och hans hustru efter den gående, och snart låg Petter Alm i sina gamla vänners armar.

— Säg ingenting, fraga ingenting! suckade Petter efter att ömt ha besvarat de smekningar, varmed han överhöljdes. Jag skäms så jag vore färdig riva mina ögon ut och kasta dem i diket där, om jag inte trodde mig behöva dem ibland för att gråta över allt mitt elände.

— Nej, kära Petter, sade klockaren, vi skola ej säga något, ej fråga något, ty vartill tjänade väl det?... Du är återkommen, och må det vara nog för vår glädje!... Du gick nu för att söka oss, och tack för det!... Följ oss nu hem, kära barn, och vi skola hålla högtid, liksom hade midsommaren redan återvänt till vår bygd... Kom, kom! Inga andra ord än välkomstens och glädjens!

De åtföljdes in i den gamla stugan.

Nu först märkte klockaren och hans hustru, att deras gunstling blivit mycket blek sedan de sist sågo honom, och att hans ögon icke hade samma glans som förr.

Emellertid framställdes på bordet Rosenkullas horn, fylldes av det fradgande öl, och skålar druckos för den förlorade sonen.

Petter blev snart något livligare till mods, ty han var nu bland dem som alltid menat honom väl, och allt i denna stuga var honom så bekant, allt påminde honom där om barndomens och ynglingaårens gladaste dagar.

Han smekte varje möbel i denna sal och han klappade det gamla klaveret, och klaveret svarade honom med ett välbekant ljud från alla sina åldriga strängar.

— Men en fråga måste du tillåta oss, kära Petter, började fru Malm, som icke längre kunde lägga band på sin nyfikenhet, när kom du hem? När kom du till Ensta?

— I förmiddags, svarade Petter, jag fann farbror min ansatt av sin gamla gikt och oförmögen att lämna sitt rum, och för övrigt står det, som jag tycker, ganska illa till på hela gården ... jag har mycket att gottgöra, märker jag, och jag skall bjuda till efter bästa förmåga.

— Rätt talat, min son! biföll hans förre förmyndare. Du är ung och ingenting ännu förlorat... Skadar aldrig att ha sett sig något omkring här i världen... Den som ingenting sett och ingenting lidit, vet ingenting, värderar ingenting... Det är ej på blomsterstig man kommer till lyckan och friden... Gud signe dig, mitt barn! Och ännu en skål för din återkomst till den bygd, där du föddes och där du skall verka och vara nyttig i ditt kall, för att en gång med gott samvete stiga ner i graven!

Tre par ögons tårar föllo i Rosenkullas horn, men ölet smakade ej sämre för det. Det fick en ljuvlighet som ingen konst kan bereda.

Alltmera upprymd och varm av den hjärtliga värdinnans starköl, vilket var vida frejdat, samt uppmuntrad av världens faderliga ord, som icke det ringaste berörde de sist förflutna månaderna, började slutligen Petter själv bli talför och ivrig i att fråga och svara.

— Farbror och faster ha väl fått mitt sista brev? frågade han efter en ny väldig klunk ur hornet.

— Ja, för tre dagar sedan, svarade Malm, men i detta brev omnämnde du icke, att du så snart skulle komma tillbaka.

— Jag visste det ej själv, ehuru jag nog länge insett, att jag icke kunde härda ut med detta levnadssätt.

— Du hade då inte mycket roligt på din konstnärsbana? frågade Malm.

— Roligt, jag? ... Fråga barnet, som ligger i nässelhögen, om det har roligt!

— Att den där direktören ej kunde bli i din smak, det begriper jag nog, sade klockaren, men hur tog du dig ut med dina kamrater?

— Fråga snarare hur jag slog mig ut! ropade Petter, åter anlitande dryckeshornet, vars påfyllande värdinnan icke försummade; kostliga kamrater! Hand i hår och kniv i strupe! De som ej få applåder äro arga på dem som få; de som få driva med dem som inte få ... Farbror, faster! Jag har varit som en orm i en myrstack.

— Men var du nånsin framme på scenen? frågade fastern, som, märkande ölets välgörande verkan på Petter, nu trodde sig kunna gå rakare på saken.

— Visst var jag framme, svarade han, men farbror hade rätt, det ville inte gå ... Jag, som annars kan hoppa över den högsta gärdesgård, kunde varken röra händer eller fötter ... Jag, som kan ropa i skogen så det skallar en fjärdedels mil, kunde knappast tala ett enda ord som hördes, fast rummet inte var större än en vanlig lada och oftast inte var annat än en lada.

— Nå, men sade man dig ej, att du borde tala högre?

— Jo visst, men när jag bjöd till att tala högre, skrek jag så det blev ett allmänt skratt i salongen.

— Du hade något svårt i mellanregistret, anmärkte klockaren; det är ett vanligt fel det, och lagom är det svåraste av allt.

— Mycken förargelse hade jag också av mitt dopnamn, förklarade Petter.

— Hur då?

— Mina kamrater kallade mig aldrig annat än Pelle... "God morgon, Pelle!" "God afton, Pelle!" "Passa på din entré, Pelle!..." Ah, de uslingarna!

— Nå, men fick du aldrig applåd? frågade fastern

— Åjo, nog knep jag mig några applåder, svarade för detta aktören.

— Vid vilka tillfällen då? I vilka pjäser?

— Första gången var det i "Två ord".

— Två ord? upprepade fru Malm. Två ord! Ha vi inte sett den pjäsen på kungliga teatern, Malm?

— Jo, det ha vi, medgav Malm; det är där fru Erikson spelar den stumma flickan.

— Men vilken roll hade du? sporde fastern.

— Jag hade just ingen egentlig roll, upplyste Petter, jag var bara med bland bönderna, som i sista scenen gripa och föra ut de tre stråtrövarna.

— Hur kunde du då bli applåderad.

— Jo, när jag kom in, högg jag genast tag i den första av stråtrövarna, vände upp och ned på honom så han sprattlade med benen i vädret, och på detta sätt bar jag ut honom från scenen.

— Och för detta fick du en applåd?

— Ja, en stark applåd... Men när jag kom ut i kulisserna, blev han, som jag burit ut, alldeles ursinnig, påstod att han fått hela sin blodmassa ner i huvudet och ville rusa på mig... men det var aldrig värt... Jag gav honom en puff så han flög in på scenen igen... men bums var jag efter och bar ut honom för andra gången.

— På samma sätt?

— Ja, det förstås, och för det knep jag mig den andra applåden.

— Nå, men vad sade din kamrat om den saken?

— Röd i ansiktet som en kräfta, sprang han till direktören och klagade.

— Och vad sade direktören?

— Han gav mig ovett och påstod, att det var stridande mot den finare smaken att bära ut rövare på det sättet.

— Du hade ingen glädje av dina applåder, stackars Petter, beklagade farbrodern.

— Men var du aldrig framme i några större roller? frågade fastern.

Petter dröjde med svaret och tycktes fundera på något. Efter en stunds tystnad förde han hornet till munnen och tog en ny klunk. Sedan ställde han hornet ifrån sig och sade:

— Efter vi kommit in på det kapitlet, är det så gott först som sist att berätta er, hur jag blev kvitt detta fördömda sällskap.

— Ack ja, gör det, kära Petter! uppmanade herr och fru Malm med en mun.

Petter berättade följande:

— I dag är det jämnt fem dagar sedan vi kommo till Göteborg och började ungefär vid den här tiden vår första representation, en stor tragedi i fem akter med prolog och epilog, kallad: "Skyddsänglen eller den rysliga sammansvärjningen", tyskt original, bearbetat för svenska scenen. Ridån hade fallit över första akten under stormande applåder, vilket mycket glädde vår direktör, emedan han ansåg göteborgarna för de största konstomare i världen.

Jag hade ännu inte varit framme, ty det var först i andra akten kungen skulle in. Kungen misstänker, att han fått förgift och känner redan de förskräckligaste smärtor.

Andra akten börjar, och jag skrider långsamt in, såsom man sagt jag borde göra, med en förgylld papperskrona på huvudet och släpande efter mig en lång kröningsmantel av ljusblått, glättat kalikå, prydd med förgyllda mindre papperskronor.

— Som jag var förgiftad, höll jag huvudet på sned och hade hela ansiktet översmetat med blyvitt. Nu skulle jag även visa att giftet förorsakade mig de gruvligaste smärtor, och det var ju klart att jag då borde hålla händerna på magen, vilket jag också gjorde.

På det sättet gjorde jag min entré, särskilt be-
svärad av att något blyvitt råkat komma i mitt vänstra
öga så jag blott kunde ha det högra öppet. Jag hade
knappt hunnit fram till sufflörluckan förrän en röst från
salongen ropade: "Se, nu kommer Pelle!" varvid hela
publiken utbrast i ett gapskratt.

Det dröjde en god stund innan jag kunde börja
min monolog för det myckna skrattet, och hur jag där-
under var till mods, kan ingen kristen själ föreställa sig.
En som verkligen fått förgift kunde inte vara värre därän
än jag. Äntligen fick jag börja min monolog, som lyck-
ligtvis var bland de kortaste.

När jag slutat den, fick jag verkligen en stark
applåd och tyckte mig även höra några röster ropa: "Bra,
bra!" Jag bugade, såsom jag sett mina kamrater göra
till och med innan de fått applåden. Då blev det nytt
gapskratt i salongen, och när jag närmare lyssnade till
dem som, efter vad jag först tyckt, ropade: "Bra", så
hörde jag till min stora fasa, att det icke var "bra!" utan
bara "bä!", de ropade "bä, bä!"

Tillintetgjord vände jag mig om förr att gå, då en
annan hundsvott från salongen skriker till: "Nu går Pelle
i stallet." Det var för mycket . . . jag störtade ut och det
med sådan fart, att kröningsmanteln, som fastnat i sufflör-
luckan, drog denna med sig efter mig på scenen, så att
den stackars sufflörens skalliga nacke blev synlig för hela
publiken, vilken därvid stormtjöt av förtjusning.

Utkommen mellan kulisserna med kröningsmanteln
och luckan, vad får jag då se? Jo, hela teaterperso-
nalen grinar så att magarna hoppa på dem, så små och
tunna dessa än äro, och främst och värst bland dem alla
den fördömde direktören. Hans mun var så otäckt bred,
att giporna, som uppdrogos ända till öronen, liknade ett
par röda polisonger.

Då bröt mitt raseri ut. Först drog jag av mig
kronan och kastade den mitt i flinten på direktören, och
sedan vräkte jag ett helt kyrktorn över honom. Därefter
kastade jag mig över mina hovmän, utdelande örfilar och

halskakor till höger och vänster, liksom Karl XI brukade göra, efter vad man sagt mig.

Min ordensprelat gav jag en spark så han föll på huvudet ned i en låda talgljus, och när han steg upp, hade han så mycket ljusbitar i håret och på kläderna, att han såg ut som en raketkista.

Fru Stollengren, min gemål för aftonen, fast hon hade huvudrollen, rusade emot mig som en furie. Jag hällde över henne en hel oljekanna, så nog blev hon len den gången. Mamsell Lova Stollengren, min skyddsängel och med vingar på ryggen, gubevars, svor ve och förbannelse över mig, men jag stjälpde hela nicktfatet över henne, så hon återigen blev som en ljusens ängel.

Lik Simson knuffade jag omkull träd, palats och tempel; jag sprang tvärt igenom havet och slet sönder vågorna mellan min fingrar; ingenting kunde hejda mig; allt var tillspillogivet som låg i min väg.

Slutligen kom jag ut på gatan och hem i mitt rum. Jag packade ögonblickligen ner mina kläder i min gamla koffert, utom teatergarderober, den jag skickade direktören i ersättning för den jordbävning, som genom mig övergått hans teater. Samma afton reste jag från Göteborg, och nu är jag här.

Med blandade känslor hade klockaren och hans fru lyssnat till denna bedrövlige historia, men vad som mest förvånade dem var, att Alm icke nämnt Auroras namn.

— Min käre Petter, frågade därför fru Malm efter någon stund, du har helt och hållet glömt att hälsa oss från mamsell Aurora?

Petter spratt till, sköt dryckeshornet ifrån sig så att ölet skvalpade ut på bordet, reste sig häftigt från sin stol och började mäta salsgolvet med stora, tunga steg, under det hans läppar frammumlade en mängd otydliga ord.

Hans ansikte återtog, trots värdinnans starköl, samma blekhet som vid inträdet i stugan.

Det syntes nu tydligt för de gamla vännerna, att han för dem berättat sina missöden på scenen endast för att

därigenom kväva minnet av ett annat missöde, vilket låg djupare och ruvade på hans själ.

Den munterhet, som under berättelsen stundtals lekte på hans läppar, hade varit så ytlig och kall, att hans lyssnande vänner knappast förmått draga på munnen åt hans äventyr.

Han såg i denna stund så olycklig ut, att fru Malm bittert ångrade sin sista fråga.

Klockaren, för att gottgöra sin hustrus fel, började nu tala om varjehanda andra saker.

Han visade, huru nödvändigt det vore för Petter att genast taga gästgiveriet om händer; att använda det lilla han ärvt efter sina föräldrar till att sätta gården i stånd; att utvälja åt sig en god och förståndig hustru; att leva upp igen i sina barn, dem han skulle uppfostra i tukt och Herrans förmaning; att ingen dödlig funnes som icke haft sina dårsaker och svagheter, men att den allgode Guden förlänat varje människa så mycken inre kraft, att, om hon blott vill använda den, hon icke allenast kan försona sig med det förflutna, utan även med sinnesro och lugn skåda mot kommande öden.

Sedan Malm sålunda talat, understödd av många hjärtliga smekord från hustruns läppar, gick Petter fram till bordet, och i det han slöt deras händer i sina, sade han med låg, men beslutsam röst:

— Jag skall aldrig gifta mig och aldrig skall jag ha barn... Man kan länge hugga i trädets bark utan att trädet mycket lider därav. Men har en gång yxans egg bitit hål i dess kärna, då är det icke mycket värt med dess liv... Visserligen kan det någon tid hänga med och visa några bleka löv, men aldrig blir det vad det var och icke gärna skjuter det några nya grenar... Låt oss därför icke mer tala härom... Vad jag bör och kan göra, vill jag göra i mitt låga, obemärkta kall... men lycklig... lycklig blir jag aldrig mer!

Och lycklig blev han aldrig, den stackars Petter Alm.

Ordentligt och väl skötte han sin gård, lade mycket arbete och nit vid sitt jordbruk, behandlade sitt tjänstfolk som en god husbonde, var mild och försonlig mot alla människor; men själv dyster och sluten inom sig, framlevde han sina dagar, och ingen utom Gud bevitnade hans troligtvis mycket långa nätter.

Varje söndag åkte han till Danderyds kyrka och tog därefter vanligtvis in i klockaregården, där han någon gång spisade middag.

Av eftermiddagen brukade han tillbringa några timmar på den närbelägna egendomen Berga hos en barndomsvän, vars historia bland dessa berättelser även skall inflyta, och återvände sedan tidigt därifrån till sin gästgivaregård.

Orsaken till det sår, som synbarligen frätte på hans liv, anades kanske till någon del av en och annan, men det rätta sammanhanget därmed visste ingen.

Klockaren Malm, hemma och i sin socken upptagen av så många och olika förrättningar, hade icke tid att flera gånger än tvenne på året resa till Stockholm, oaktat vägen mellan Danderyd och huvudstaden endast är en mil.

Vanligtvis for han då vid midsommar- och jultiderna, gjorde för sitt hushåll nödiga uppköp för det kommande halvåret, förskaffade sig nya böcker och musikalier, ävensom medikamenter för det lilla, men välordnade sockenapoteket.

Dagen före midsommarafton några år efter Petter Alms olyckliga debut både på dramens och det verkliga livets skådeplats var klockaren i Stockholm.

Han befann sig mitt på Norrbro, styrande kosan åt staden till den boklåda, där han sedan många år tillbaka varit van att handla.

På den tiden och alltsedan böcker i Stockholm började säljas var hela bokhandeln sammanträngd inom den egentliga staden, och varje försök av någon boklåda att emigrera till någon av malmarna hade alltid misslyckats.

Det var, om vi ej misstaga oss, Bonniers boklåda som först och med framgång vågade gå norrmalmsborna

något till mötes och fattade posto i den basar, som visserligen i och för sig själv är bra, men vore ännu bättre om den icke funnes.

Likt tvenne bärsärkar, stå basaren och det kungliga stallet rygg mot rygg, kämpande mot varje försök av skönhetssinnet och den goda smaken att för Stockholm erövra en öppen plats, vars like i skönhet knappast någon huvudstad i världen då skulle kunna framställa.

Länge har Stockholms härliga slott med blicken från sin norra fasad åskådat den envisa striden, väntande blott på den goda smakens triumf, för att en gång få utveckla hela sin majestätiska prakt; men vänta får det, i tiotal, i århundraden kanske.

Och om det också skulle gå för sig att få bort basaren med alla dess vackra krambodar, dess vackra planschverk, Bonniers rika bokmagasin, för att icke tala om Lacroix' tårter och pastejer, så står dock alltid kungliga stallet kvar. Men att röra vid kungliga stallet, röra vid de kungliga hästarna, det är, med all vördnad för Tessin och kungliga slottet självt, nästan ett crimen lesæ majestatis.

På den tiden klockaren Malm var i Stockholm fanns icke basaren, utan blott en grå mur.

Muren var naturligtvis icke så vacker som basaren, men såsom mera provisionell lovade den ingen längre varaktighet, och man hoppades allmänt, att med dess snara fall alla husen på Helgeandsholmen skulle följa.

Oaktat detta hopp, kunde Malm aldrig gå förbi denna mur utan att kasta en mulen blick på densamma.

— Jag känner en torpare inom min socken, berättade han en gång, som, när han tillträdde sitt torp, fann sitt fähus skymma bort för hans stuga utsikten över en liten äng, garnerad av några spädare björkar. Trots sin stora fattigdom, flyttade han fähuset till ett annat, avlägsnare ställe. Den torparen, tillade Malm, röjde ett skönhetssinne och en smak, som kunde komma mången hovarkitekt att rodna.

Det var icke långt från denna mur som Malm hörde sig ropas vid namn av en välklingande fruntimmersstämma.

Han stannade och befann sig framför en ung, vacker dam i utsökt toalett.

— Är jag så förändrad, att herr Malm icke känner igen mig? utlät sig den unga damen.

Man kan ha sett den knopp, ur vilken blomman skjutit fram, utan att vara säker på att samma stjälk, som här den senare, även burit den förra.

Därför stod Malm länge oviss och funderande med hatten i hand.

— Men, återtog den sköna, ingen av människans själsförmögenheter är så litet självständig som minnet. Man minns blott det som intresserar oss... Men om jag säger, att mitt namn är Aurora Dillnau, kanske då ...

— Ack ja, så var det, ropade Malm, och jag som inte kände ... men ni har blivit längre, mycket längre, som jag tycker, och även mycket ...

— Vackrare, ville ni kanske säga? inföll hon skratande.

— Ja, till och med det.

— Det var gott att höra ur en lantmans mun, ty smickret är stockholmsbo ... Men hur mår er fru?

— Åjo, Gud vare lov! Min gumma är rask nog.

— Men förlåt min nyfikenhet, vart tänker ni nu gå?

Malm sade vart han ämnade sig.

— Och har ni så brått, att ni inte kan ägna några stunder åt er förra patient?

— Om ni det önskar, vore det för mig ett stort nöje.

— Var då god och följ med över Norrbro till Regeringsgatan ... Jag bor nära torget, så att vägen inte är lång.

— Jag säger mamsell, jag, yttrade klockaren, men kanske borde jag säga fru?

— Det är jag just inte, svarade mamsellen.

Klockaren beledsagade den vackra, fina damen och märkte under promenaden, att flera herrar, som de mötte, med största artighet, ehuru med ett fint småleende, hälsade på henne.

Man hälsar olika på olika slags fruntimmer.

På förnåma eller s. k. bättre damer hälsar man mycket artigt, det förstås, men utan småleende, emedan detta skulle betyda en förtrolighet, som, grundad eller ej, likväl anses sårande ute på gatan.

På vissa till sitt yttre lika fina och stundom till och med vackrare damer hälsar man lika djupt, men just med detta småleende, som, antingen man har skäl därtill eller ej, likväl nu icke anses sårande.

Andra finnas, som man alls icke hälsar på, åtminstone om dagen.

Snarlikt är förhållandet med hälsningen karlar emellan.

Småle aldrig, när du hälsar på en förman eller någon högre matador, ty bara för att få ditt ansikte anständigt allvarsamt, skola de nog veta klämma till dig vid tjänligt tillfälle.

Det är de högförnåma och mäktiga blott som fritt och ostraffat kunna småle åt alla.

Än de rika då? Få de inte göra allt vad de behaga?

Jo, det få de visst, och de underlåta icke heller att göra det, men *ett* böra de likväl akta sig för, och det är att småle mot folk som hälsar på dem, ty då kommer en vacker dag samma folk till dem för att låna pengar, och det är det enda som besvärar dem här i världen.

De undra väl vad det är för en kavaljer hon fått i dag, tänkte klockaren, med blicken på sin visserligen snygga men något grova rock.

— Är ni kvar vid teatern än? frågade Malm, under det de gingo tillsammans.

— Nej, jag lämnade den för ett år sedan.

— Således hade ej heller ni någon trevnad på teatern?

— Ack nej! svarade hon. Kanske, om jag i tid kommit till en teater med bättre direktör, att jag kunnat fatta någon kärlek för denna vackra konst och blivit något för den, men den teater, vid vilken jag så ung blev anställd, var under all kritik, och därför gick det slutligen med den som det gick.

— Hur gick det då? frågade Malm, nyfiken att veta något om den "stores" öde.

— Stollengrens teater upplöstes, och hans trupp spriddes åt olika håll. Samma afton den gav sin sista representation, kom mamsell Lova i den häftigaste ordväxling med sin fader. Hon påstod, att han hade härmat Lars Hjortsberg i Tartuffe, och detta gjorde honom ursinnig. Han försköt sitt eget barn och blev sedan père noble vid Sjövalls teater. Men här i detta hus bor jag, det är bara en enda trappa.

I den vackra tamburen visade sig en den finaste kammarjungfru, som för de inträdande uppslog dörrarna till salongen.

Den präktiga värdinnan gick förut genom flera rum, följd av sin gäst, vilken med största förvåning betraktade all den dyrbarhet och prakt, som utbredde sig kring honom.

Klockaren hade ett par gånger i några sockenangelägenheter uppvaktat statsrådet greve Wirsén, men den våning han nu genomgick kunde fullt ut jämföras med dennes.

Värdinnan stannade äntligen i ett mindre kabinett, tog själv plats på en liten sidendivan och bjöd klockaren sitta ner bredvid sig.

Hon började nu samtalet med många förfrågningar rörande klockaren själv, hans hustru, barn och övriga medlemmarna av hans familj, medan kammarjungfrun på bordet framför divanen uppradade likörflaskor, tårter och utsökta frukter.

Malm läppjade på den ypperliga likören, under det han besvarade hennes frågor, men i stället för att själv smaka på de övriga läckerheterna, tog han tårta och

tvenne syltade aprikoser, inlade dem i ett papper och stoppade dem i sin ficka, såsom bruket är vid barnsöl och begravingar.

— Som vanligt tänker ni mer på andra än på er själv, anmärkte värdinnan, men denna gången alldeles för litet ... Tillåt mig, goda herr Malm, att, innan ni reser hem i dag, skicka en liten korg konfektyrer och frukt för er frus räkning ... ni får inte avslå denna min begäran.

Klockaren tackade naturligtvis på det förbindligaste, varefter samtalet återtog sin förra riktning.

Äntligen nämnde Aurora Petter Alms namn och begärde upplysningar om honom.

Malm med sin vanliga uppriktighet och sanningskärlek berättade allt vad han visste om sin f. d. myndling från och med den dag, denne yppade sin föresats att bliva skådespelare, ända till de senaste händelserna i den unge gästgivarens ensliga och dystra liv, vilket Malm beskrev med hela hjärtats och vänskapens våtalighet.

Tankfull och med pannan vilande mot högra handen, lyssnade Aurora, utan att avbryta berättaren. När denne slutat, sade hon med en suck:

— Stackars Alm! Hur många gånger har jag ej ångrat att jag rådde honom gå in vid teatern!

— Det var då ni, som förmådde honom till detta olyckliga steg! yttrade Malm med en röst, vars stränghet i uttrycket röjde hans förtrytelse över ett sådant råd.

— Har han då inte sagt det för er? frågade Aurora något tvivlande.

— Nej, tvärtom sade han, att det skett er ovetande.

— Jag värderade honom så mycket, försäkrade Aurora, ja, jag höll av honom av själ och hjärta ... Jag visste ju att bland det folk jag kommit, jag icke skulle finna någon verklig vän ... I Alm såg jag en vän och beskyddare.

— Men när han nu kommit till teatern, hur var ni då mot honom?

— Genom sitt sätt att vara, så olik alla andras, gjorde han sig ofta till föremål för sina kamraters åtlöje ... Jag led visserligen så ofta jag hörde hur de andra gycklade på hans bekostnad, men saknade mod att taga hans försvar ... Ni blir ond, herr Malm, jag ser det ... Men bör man då av en sjuttonårig flicka fordra det förstånd, som mången man av trettio inte äger?

— Visserligen bör man ej det, medgav klockaren, men om han också särades av er synbara likgiltighet för honom, så kan jag likväl ej begripa, huru den omständigheten allena kunde göra honom så olycklig som han verkligen blev och ännu i dag är.

— Men vad har han då sagt om mig? frågade Aurora.

— Intet! svarade Malm.

— Men han har väl någon gång talat om min person?

— Aldrig.

— Vad säger ni! ... Han skulle aldrig ha talat om mig?

— Han har icke ens nämnt ert namn alltsedan han återkom till Danderyd efter den brådstörtade resan från Göteborg.

— Om ej för er, kanske för någon annan?

— Ingen, jag bedyrar det heligt, känner den rätta anledningen till den sorg, som förtär honom, och, jag kan med säkerhet säga det, ingen skall någonsin erfara den av hans egen mun.

— Han har då inte berättat den där händelsen ...

— Vilken händelse?

— Om en viss person som följde vår teater från stad till stad ända till Göteborg och för vilken jag ...

Hon tystnade, uppsteg från divanen och började gå av och an i kabinettet.

— Han har tegat, lidit och tegat! återtog hon med ett uttryck av den djupaste ånger, hatet och hämnden, de vanliga följderna av svartsjuka och gäckad kärlek, slog då icke rot i detta redliga bröst!

Ånyo tystnade hon och fortsatte sin gång.

Sedan Malm länge förgäves väntat att hon skulle fortsätta, och då han fann tiden alltför långt framskriden, reste han sig, fattande sin hatt för att taga avsked.

Värdinnan som icke gjorde min av att längre vilja kvarhålla honom, följde sin gäst genom de många rummen ända ut i salen, men tyst och endast sysselsatt med sina egna tankar, synbarligen mycket upprörd.

Vid salsdörren stod en betjänt, klädd i ett nästan furstligt livré, ehuru, efter vad klockaren tyckte sig finna, mycket olik det som bars av inländska notabiliteters betjäning.

Betjänten lämnade en biljett i Auroras händer.

Tankspridd öppnade hon biljetten och kastade en flyktig blick däruti.

— Ja, jag vet, sade hon, säg greven att ... Men vänta, jag skall skriva några rader.

Därefter vände hon sig till Malm, fattade hans hand, drog honom med sig till fönstret och sade nästan viskande:

— Tack, ännu en gång tack för den stund ni skänkt mig! Hälsa er fru och alla edra anförvanter!. Säg dem, att varje gång jag tänkt på den korta tid jag vistades bland eder, har det gjort mitt hjärta gott, ty det är ju gott att äga ett minne, vid vilket man kan dröja med oblandad glädje ... Hälsa alla, även honom ... nej, nej! Nämn icke ett ord för honom om mig! Låt honom aldrig veta att ni sett mig, att jag ännu finnes i livet! Riv inte upp det sår som förr eller senare måste läkas av tidens hand ... Tro mig, det lidande, jag nu erfar, läkes inte så lätt ... Han har ingenting att förebrå sig, ingenting att ångra, han ... Farväl, ännu en gång farväl, herr Malm, och kanske för alltid!

Malm gick, beklagande sig över sin otur att nästan alltid när han kom i beröring med främmande folk nödgas mottaga något mer eller mindre sorgligt förtroende.

För verkligt goda människor är det plågsamt att erfara, att den lycka, varav de själva njuta, varit så styvmoderlig mot andra.

Endast egoisten sitter kall på sin lugna strand, sorglös för stormarna och skeppsbrodden omkring honom.

När Malm senare på dagen, efter gjorda uppköp i staden, återkommit till det kvarter på norr, där han vanligtvis tog in, fann han före sig den utlovade korgen, men vida större än han väntat.

Den stackars damen, tänkte han, har skickat med mig hem läckerheter, tillräckliga för hela min socken, men hellre hade jag fört med mig ett något gladare minne.

Klockaren, hemkommen till Danderyd, lämnade korgen åt sin hustru jämte en kort berättelse om den goda gåvans ursprung.

Fru Malm kastade sig över korgen, skar ivrigt av de många band, med vilka den var omlindad, och öppnade den.

Överst lågo syltade frukter och flera konfektpåsar. Men vem kan beskriva den goda fruns förtjusning, när hon, under detta redan så härliga överlag, upptäckte diverse de vackraste och dyrbaraste persedlar, alla tillhörande en finare fruntimmersgarderob, samt bland dem och nederst på bottnen av korgen ett nytt stycke klänningstyg av det tjockaste bruna siden jämte bifogad skrivelse av givarinnan, däruti denna i de ödmjukaste ordalag bönföll om att de obetydliga gåvorna icke måtte försmås.

— Allt det där är gott och väl, sade klockaren med handen bakom ena örat, men jag vet just inte, om vi höra mottaga den där härligheten.

— Är du tokig, Malm! ropade hustrun, provande på sig den ena persedeln efter den andra; skulle jag inte mottaga vad som givits av gott hjärta och som passar så väl till min växt!

— Visserligen smakar det gott, svarade mannen, bitande i en ananas; det smakar så gott, som om det plockats från själva det förbjudna trädet.

Klockaren tänkte på den stora, granna våningen vid Regeringsgatan.

Unga kvinnor, om de vilja fredas från anmärkningar och prat, böra bo som snäckan i sitt skal, som smycket i sin pappask.

Bo de något bekvämare, så är det redan som det kan; bo de mycket bekvämt, då är det som det inte gärna kan.

Härav följer ju, att man borde bygga celler även åt dygden. Men frågas billigt: vem skall då bo i salongerna?

Malm och hans hustru omtalade varken för Petter Alm eller för någon annan Aurora Dillnaus nya uppenbarelse.

*

Några veckor efter denna Stockholmsresa höll på Ensta gästgivaregård en ståtlig herrskapsvagn med tvenne eldiga, korpsvarta hästar.

På den tiden var skillnaden mellan herrskaps- och hyrkuskvagnar ofantligt stor. Mången torde ännu erinra sig de s. k. "bagarbodarna", vilka rullade så tungt på de usla gatorna, med möda framsläpade av ett par magra hästar och en drucken kusk. Nu ser man i Stockholm knappast andra än herrskapsvagnar, men nästan alla bland dem äro hyrkuskarnas. Man kan därför nästan säga, att Stockholms hyrkuskar äro de industriidkare i Sverige, som trognast följt eller kört med sin tid. Deras ekipager kunna fullt ut jämföras med de bästa inom vilken som helst av Europas huvudstäder.

Men återvändom till vagnen på Ensta gästivaregård.

Ur denna vagn stego tvenne fruntimmer, vilkas toaletter fullkomligt motsvarade det präktiga ekipaget. Det ena av dem hade för ansiktet ett grönt, för blicken ogenomträngligt flor, och det andra, som visade sig utan slöja, hade ett täckt och sorglöst ansikte.

Den obeslöjade bad att få tala med gästgivaren och följde därefter sitt sällskap in i ett av gästrummen.

Inkommen i denna kammare, drog den beslöjade damen floret från ansiktet och skådade kring sig med tårfyllda ögon.

— Marie, Marie! ropade hon, här i denna kammare, som du ser, låg jag sjuk för tre år sedan ... O min Gud! Om jag kunde bli sådan jag var, när jag första gången stod här med min fattigdom, min värlöshet, men med mitt ofördärvade hjärta!

— Vilken barnslighet! anmärkte hon som kallades Marie. Men tyst, det kommer någon i förstugan.

Innan dörren öppnades, var det gröna floret ånyo nedfällt.

Den unge gästgivaren stod nu i kammaren.

— Herrskapet har behagat fråga efter mig, sade han, på vad sätt kan jag vara till tjänst?

Damen med floret drog hastigt en flik därav något åt sidan, så att hennes ena öga blev fritt, men lät den lika hastigt falla tillbaka.

— Vi ha åkt lång väg, svarade Marie, och hettan är odräglig ... Finns här något att läska sig med?

— Friskt och gott källvatten, upplyste gästgivaren, men jag vet knappast, om jag har något annat som kunde smaka sådana resande.

— Har ni ingen saft, intet vin?

— Jag har portvin, men kan inte rekommendera det ... Dock, det är sant, jag har kvar några buteljer champagne efter sista tinget, och som källaren är ganska kall, tror jag visst det kan drickas.

— Förträffligt, min herre! utlät sig Marie. Friskt vatten och kall champagne ... det bästa är gott nog ... Ni har en ypperlig gästgivaregård, min herre.

— Jag skall genast hämta upp en butelj, om herrskapet så befaller.

— Mycken tack, min herre! Men om ni vill vara riktigt artig mot oss, så gör ni själv er butelj sällskap ... Bättre etikett på ert vin kunde ni aldrig visa oss.

Gästgivaren bugade sig för så mycken artighet och gick.

— Vad hans ansikte är förändrat! suckade hon med gröna floret. Ve mig! ... Jag är mordängeln som svett rosorna från denna kind och släckt glansen i detta öga!

— Du klagar ju som hjältinnan i den sorgligaste roman! anmärkte Marie, i det hon vårdslöst kastade ena armen över soffgaveln.

— Nå, är den inte sorglig nog?

— Men det beror ju av dig själv att ge den det gladdaste slut.

— På vad sätt?

— Ryck slöjan från ditt ansikte, räck den dystre riddaren din hand, se honom för dina fötter och bliv gästgiverska på Ensta.

— Om han såge mitt ansikte, skulle han fly, svarade Aurora; hans kärlek till mig och hans tro på dygden voro ett hos honom ... den ena föll med den andra.

— Hela världen tror på dygden, men vem är dygdig! yttrade Marie.

— Att återväcka till liv denna kärlek och denna tro, fortfor Aurora, vore lika omöjligt som att ånyo sätta liv i den blomma, vilken en gång slitits från sin stjälk ... Och om det också lyckades att återföra honom till mig, skulle väl han ägna mig den aktning som är enda villkoret för kärlekens varaktighet? Nej, det kunde han icke ... Det är hårt att så skall vara, men sådan är nu en gång för alla världens dom ... Man kan höja sig i Guds ögon, men icke i världens. Man fordrar av oss ånger, men vägrar oss sin förlåtelse. Människorna ha samma instinkt som de vilda djuren: en gång sårade återvända de aldrig mer, och de ha rätt däruti. Att begära världens aktning och skydd, sedan man en gång trampat dess lagar under fötterna, det är detsamma som att inträda i det hus, vars grund man undergrävt. Tak och väggar falla ned och förkrossa oss!

Aurora tystnade, ty Petter Ahn visade sig ånyo. Han medförde champagne och vatten jämte glas för vardera av dessa drycker.

Sedan champagnekorken sprungit i taket, fyllde Marie de bägge glasen med den fräsande druvan.

— Gör oss sällskap, herr gästgivare, uppmanade Marie, förande sitt glas till sina läppar, och var obe-

kymrad för glasens skull: min vän dricker intet, hon är sjuk och, tillade hon, närmande sig gästgivaren och talande med lägre röst, något sinnessvag ... Det är egentligen för att motionera henne som vi i dag gjort denna långa lustresa.

— Värdigas ursäkt mig, sköna dam, svarade f. d. aktören, men mitt huvud tål inte vid denna dryck.

— Inte tåla champagne! utbrast Marie, tömmande sitt glas i ett enda tag; vad skulle våra herrar i Stockholm säga, om de hörde er säga så, de som visst icke ha de starkaste huvuden.

— Å, det är vanan blott, de äro vana vid mycket, de, yttrade Alm.

— Men det är sant, gifta karlar tycka sällan om champagne, det är alldeles för dyrt att bara bjuda hustrur på, förklarade Marie, och jag tar för givet att min herre är gift ... Är det inte så?

— Nej, svarade Alm.

— Kanske änkling?

— Nej.

— Men så vill jag halla vad, att ni snart står brudgum, inte så?

— Nej.

— Ni måtte väl inte vilja säga mig, att ni tänker gå ogift i hela ert liv?

— Jo.

— Det var besynnerligt ... Skulle det då ..., nej, det är inte gärna möjligt ... en så ung och hygglig karl som ni synes vara ... Jag menar, skulle kanske någon olycklig kär ...

Aurora grep krampaktigt om sin väns arm, lutade sin mun till hennes öra och viskade:

— Tig, tig! ... Trots floret, läser jag kvalen i hans bleka ansikte! ... Låt oss fara! Jag uthärdar ej mer!

— Min skuld? frågade Marie, ånyo vändande sig till gästgivaren.

Denne sade priset, tilläggande:

— Men buteljen är ju nästan full?

— Var god och giv den åt kusken ... Vi måste genast resa ... Jag förmodar ni är så artig och hjälper oss upp i vagnen, ty hästarna äro så ostyriga att kusken ej ett ögonblick vågar lämna dem åt sig själva.

De bägge damerna lämnade kammaren arm i arm och begåvo sig till vagnen.

Sedan Alm lämnat champagnebuteljen åt kusken, som redan intagit sitt säte, räckte den obesløjade sin hand åt gästgivaren för att av honom upphjälpas i åkdonet, vilket också skedde.

Därefter bjöd han handen åt den besløjade, som hastigt fattade den.

Men när hon väl kommit upp i vagnen och intagit sin plats, förde hon ögonblickligen gästgivarens hand till sina läppar och kysste den genom floret.

Vagnen satte sig i rörelse.

Petter Alm såg med förvåning efter den bortilande vagnen, beklagande den arma svagsinta, som, oaktat det ståtligaste ekipage, ändå hade så liten lycka och glädje i denna världen.

— Kör, kusk! Fort, fortare! ropade Aurora. Kör så att hästarna skena! ... Men om de också förde mig hän över skogar, berg och mohn, skola de dock aldrig rycka mig undan denna bild, som förföljer mig och skall förfölja mig, liksom paradisetts ängel förföljde den första syndiga kvinnan!

V.

Mannen i röda huset.

Under den tid Malm var klockare i Danderyd inflyttade i socknen en man som väckte mycket uppseende.

Hans namn var Brodén, f. d. kommissarie i gamla assistansen i Stockholm, denna kända låneanstalt, som mot hög ränta försträckte huvudstadens fattigare befolkning smärre lån mot pant av eländiga bohag och husgerådssaker.

Ingen kude, kanske den sista i ett armodets näste, var så usel, att den icke mottogs, belånades och merendels gick under auktionsklubban för att flytta till ett annat näste, varifrån den snart återkom till samma offentliga inrättning, för att ytterligare genomlöpa samma bana, till dess den slutligen upplöstes och lämnade i himmelens rymd sina lätta dun och sina tunga minnen.

Varför kommissarien Brodén lämnade en befattning, som ansågs vara ganska lönande, visste man ej bestämt, men det viskades om, att han för begånget underslev nödgats taga avsked, ävensom att han utflyttat till landet för att undgå deras hämnd, dem han genom sina knep gjort lidande.

Kommissarien Brodén var vid tiden för denna berättelse ungefär femtio år, men såg ännu ung och kraftfull ut.

Hans något breda, men icke fula ansikte pryddes av skarpa bruna ögon och en mörkblå skäggbotten, som kunnat anstå en jesuit av den heliga romerska kyrkan.

Hans kroppsbyggnad, över medelmåttan, röjde mycken fysisk kraft, och hans fina, vita händer sågo icke ut för att större delen av hans liv ha grävt i de fattigas lumpor.

Brodén hade grävt med fördel.

Pappersbruken kunna väl också förvandla lumpor i silver och guld, men de behöva för detta ändamål mycken omtanke och många maskiner.

Brodén hade ur de lumpor, han haft att göra med, dragit guldtråd, utan annan tillhjälp än sin enkla aritmetik och sitt medgörliga samvete.

Följaktligen var han en rik man.

Liksom vackra kläder kunna för världens blickar dölja en skröplig kropp, så kan rikedomens förgylla många själens olater, men rikedomens får då icke skrinläggas.

Den måste, liksom påfågeln stjärt, utbreda sig inför världens lystna blick och fälla en och annan fjäder i dess sköte.

Men kommissarien Brodén var en "snålvarg", och hans snålhet hade blivit ett ordspråk redan från första dagen han flyttade ut till landet, där han en fjärdedels mil bortom Ensta köpt sig ett tunnland skog.

Denna skogsmark skulle rödjäs och ett boningshus byggas på den. Det behövdes arbetsfolk, och hur små än arbetslönerna den tiden voro, kostade det ändå mynt.

Kommissarien lät nära invid arbetsplatsen uppföra ett mindre marknadsstånd, där tobak, brännvin med flera förnödenheter höllos arbetsfolket tillhanda, och på detta sätt lyckades det honom att enligt beräkning återtaga med ena handen allt vad han utgivit med den andra.

Emellertid blev det röda huset ordentligt uppfört och omgivet med en hög gärdesgård, allt i det skick vi i den nästföregående berättelsen beskrivit.

Varken blommor eller några för ett hushåll nyttiga grönsaker funnos inom hans gård, ehuru han nog hade passande jord därtill. En gång sådde han likväl ut rovfön, emedan han tyckte om rovor.

Men för att fåglarna icke skulle upptäcka var han nedsatte fröen, sådde han om natten. Trots denna ovanliga försiktighet uppkommo högst få rovplantor.

Då svor han över ugglan och sådde aldrig något mer.

Han hade från Stockholm medfört en gumma, med vilken han var besläktad och som länge förestått hans hus, samt en stor hund, som skulle bevaka hans gård. Hunden hade sin koja vid grinden, men släpptes lös om nätterna och skällde så det hördes vitt omkring.

Snart fann han dock, att denna hund kostade honom mycket mer än hans hushållerska, som onekligen hade vida mindre hälsa och följaktligen mindre matlust än grindvaktaren.

Han försökte nedsätta rationerna för den stackars Pylax, vilket hade till följd, att den förr så outtröttliga gårdvaren skällde allt svagare och slutligen blev lika tyst som den koja, i vilken han låg med slokande öron och fruktlösa blickar mot fönstren i det röda huset.

Vad skulle väl kommissarien göra med en gårdvar som icke ville skälla som hund och icke heller leva som en människa? Han sålde den, till sin och troligtvis även Pylax' stora glädje och gamman.

Men för att icke tjuvar och andra hugade spekulanter skulle tro, att Pylax var sin kos, strövade kommissarien själv om aftnarna omkring sin gård och skällde med egen tunga, härmande därvid så skickligt den försålda hundens skall, att folket i grannskapet på lång tid icke hade sig bekant den stora besparingen i kommissariens utgifter.

Men efter några månaders förlopp fann sig likväl kommissarien föranlåten att, hur mycket det än kostade på honom, ånyo lägga sig till med icke blott en, utan tvenne hundar.

Orsaken till denna stora opåräknade tillökning i hushållet var följande händelse, som skeppslagets rättsprotokoll räddat åt minnet.

Det röda huset i skogen hade, utom bottenvåningen, som innehöll köket och hushållerskans rum, sin övre

våning, bestående av en större sal och en mindre sängkammare. Denna våning beboddes av kommissarien själv.

I sängkammaren stodo hans säng, hans byrå och hans kassakista av järn med många bommar och lås samt fastskruvad vid golvet.

I salen funnos blott ett mindre matbord och tolv gamla brunmålade stolar med läderdynor, men från sals-taket hängde en gammalmodig ljuskrona, säkerligen ett minne från assistansen. I kronan sutto några hela vaxljus, svarta av damm och ålder.

Alla fönstren både i nedre och övre våningen voro försedda med ut- och innanluckor, vilka i skymningen tillskruvades både sommar och vinter.

Utanför mellersta salsfönstret i övre våningen fanns en liten altan, som vette åt den djupa skogen eller åt öster, under det ingången till huset var från väster.

För att komma ut på denna altan måste man krypa genom fönstret, vilket alls icke besvärade Brodén, när det någon gång föll honom in att från altanen skåda den uppgående solen.

En november natt vaknade kommissarien, som i likhet med giriga i allmänhet hade den lättaste sömn. Han trodde sig höra ett ovanligt buller från nedre våningen.

Han spetsade öronen och igenkände sin hushållerskas stämman, denna gång mer klagande än vanligt, till dess den slutligen dog bort i det ovälkomna ljudet av några sträva karlröster.

Intet tvivel mera. Tjuvar hade brutit sig in i hans ensliga boning.

Kommissarien sprang upp, tände ett ljus och begav sig på nakna fötter ut i salen. Sedan han några sekunder betraktat väggar och fönsterluckor i denna sal, närmade han sig ljuskronan och tände alla ljusen däruti.

Därefter återvände han in i sängkammaren, lät dörren till salen stå öppen, släckte det ljus han åter fört med sig dit in och satte sig i mörkret på en stol, lugnt avvaktande utgången på detta nattliga uppträde.

Det dröjde icke länge, förrän han hörde en dyrk införas i salslåset samt viskningar mellan flera personer utanför.

Något ångerfull erinrade han sig nu, att, oaktat all vanlig omtanke för sin persons och sin egendoms säkerhet, det lås han låtit insätta i salsdörren icke var lika gott som ett annat, vilket han kunnat få, men nödgats släppa ifrån sig emedan järnkrämaren varit alldeles omedgörlig vid prutningen.

Hans ånger upplöste sig dock snart i en hjärtlig förbannelse över den futtiga krämaren, vilken han ansåg för en av de snålaste varelser i världen.

Snåla hata alltid snåla, emedan de veta, att det är av slösaren de leva.

Äntligen började salsdörren sakta glida inåt på sina hakar, och en illa klädd mansperson med vilt utseende trädde in i salen.

Karlen studsade vid anblicken av ljuskronan och de däruti tända ljusen, men hann aldrig hämta sig från sin överraskning, ty i detsamma smällde ett bösskott, och en kula från den mörka sängkammaren slungade inbrotts-tjuven ögonblickligen från ljuset ned i det eviga mörkret.

Det blev tyst i förstugan. Men efter någon stund visade sig ett annat föga vackrare ansikte, vars ögon likaledes med förvåning stirrade mot ljuskronan. En ny blixtn från sängkammaren, och detta ansikte med sin därtill hörande kropp föll framstupa över den nyss förut fallna.

Det var spindelns krigskonst. Så utbreder sig hans vid fönsterposten fästa och i solen skimrande nät, medan han själv, dold i någon springa, ligger och lurar på flugan. Bländad av glansen, kommer hon snart. Spindeln störtar fram, och flugan dör mitt bland solljus och de grannaste färger.

Nu hördes någon rusa utför trappan, varefter huset åter försänktes i den djupaste tystnad.

Kommissarien Brodén trädde långsamt ut i salen och, medan han ånyo laddade sitt gevär, betraktade han de lägge brottslingarna, vilka, simmande i sitt blod, icke røjde ringaste tecken till liv.

Ett hånlöje spelade på hans läppar, och hans ögon gnistrade som en tigers, när denne efter slutad strid lagar sig till att skörda frukterna av sin seger.

Slutligen tog han ett steg över de döda kropparna, gick utför trappan med bössan framsträckt och färdig att läggas till ögat.

Han tog några steg ut på gården, efter att förut med bekymrad blick ha synat det sönderbrutna portlåset.

Ingenting störde vidare den mörka höstnattens lugn.

Han återvände, gick in i köket, famlade till skörasken och tände ljus.

Med ljuset i hand inträdde han i hushållerskans kammar. Gumman låg i sin säng, sanslös och med en handduk knuten för munnen.

Husbonden lossade på knuten och kände hennes puls slå, varav han övertygades att hon ännu var vid liv.

Han stälpte ett helt ämbar vatten över sin anförvant och trotjänarinna och återvände därefter upp till sin våning.

Uppkommen i salen och utan att bevärdiga de döda med en enda blick, sänkte han sina knäskålar mot salsgolvet och uppletade därifrån några nypor krutkorn, som vid omladdningen nyss förut råkat falla på golvet.

Sedan han sålunda tillvaratagit denna skatt, blåste han ut ljusen i salskrönan.

Så rikt eklärerad hade salen icke varit förr men så hade också denna lyx kostat tvenne människors livet.

Han gick in i sängkammaren, eklärerade den i stället och öppnade sin stora kassakista. Denna hade tvenne avdelningar, den ena innehållande diverse pjäser av silver och guld samt ädla stenar, den andra en mängd buntar bankosedlar jämte andra lika viktiga dokument.

Han log mot bankosedlarna, log mot silvret, guldets och diamanterna, log såsom en mor ler, när hon lutar sig

över sitt barn, dyrbarast i den stund hon varit nära att förlora det.

Efter den dagen var mannen i röda huset lika mycket fruktad som han förut varit hatad.

Detta visste han också men icke nöjd med denna nya glans åt sitt namn, köpte han sig till yttermera visshet ett par ofantliga doggar, dem han utposterade på vardera sidan om grinden och, märkvärdigt nog, även födde ordentligt, utan att fordra annat av dem än att de skulle skälla på alla, som gingo förbi, och äta upp alla, som i skymningen vågade sig hans gård för nära.

Hans första göromål om morgnarna var att besöka denna livvakt, merendels i den förhoppning, att de redan fått sin frukost utan husbondens eller hushållerskans tillgörande, vilket hade kunnat bespara honom åtminstone en dags hundkost men denna förhoppning blev dock alltid gäckad, ty tjuvar aktade sig visligen att våldgästa hos en procentare, som även lånade ut pengar på bössor med kulor och krut.

De funnos dock, som åtminstone om dagen vågade sig till honom, nämligen folk som behövde låna pengar, och vad fråga väl sådana människor efter ett par doggar, vilka för övrigt knappast kunna klösa dem värre än deras husbonde gjorde!

Ingen insläpptes dock, som icke förut genom den till slutna porten framskrikit sitt namn och sitt ärende och förrän kommissariens eget öga genom ett hål i porten noga mönstrat den sökande.

Han fortfor ännu att låna ut pengar mot pant; det hade varit för tråkigt att bo på landet utan någon sysselsättning.

Också betraktade han detta mera som ett nöje än någon egentlig affär, ehuru procenten, två skilling på riksdalern i veckan, alltid förblev densamma.

Bland rykten, som voro i omlopp om mannen i röda huset, var även det, att han vore svartkonstnär eller trollkarl och såsom sådan i mycket nära beröring med onda makter.

Människor, som någon gång av en händelse nattetid råkat ströva förbi hans enstaka gård, bedyrade vid allt vad heligt vore, att de sett en hög, vit gestalt visa sig på den där altanen vid röda husets östra sida och från denna hala sig ner på armarna samt därefter försvinna i skogen.

Andra hade vid annat tillfälle sett samma vita gestalt komma från skogen, klättra upp till altanen och sedan försvinna i huset.

Vilken annan kunde väl denna hemska gestalt vara än hin onde, som nattetid besökte sin själafrände, antingen för att dela vinsten med honom eller kanske för att själv, lik mången annan fattig satan, låna sig pengar mot pant, vilket senare ansågs troligare, emedan kommissarien icke gjort sig känd för att dela med någon.

Även detta rykte nådde procentarens öron. I början smålog han däråt.

Men snart började han själv synas dyster och grubblande, snäste ofta sin gamla hushållerska och kunde långa stunder spänna sina skarpa ögon i den fattiga gumman, så att hon, trots sin mångåriga vana vid hans sällskap, nästan dignade av förskräckelse.

Misstänkte han möjligen, att hin ondes visiter gällde henne och att det följaktligen vore hon, som satte hans goda namn och rykte på spel?

En dag kallade han henne upp till sig.

— Hur länge har nu Sara varit i mitt hus? frågade han.

— Nästa höst bör det vara trettio år, svarade Sara.

— Sara är nu, som jag tror, min enda levande släkting,

— Så är det.

— Min mor och Saras voro systrar, följaktligen äro vi köttsliga kusiner.

— Ja visst, instämde hushållerskan, något överraskad av kommissariens goda släktminne.

— Sara har den sorgfriaste framtid, ty när jag dör, blir Sara min enda arvinge... Jag lämnar, gudnås, ej

stort efter mig, men det bör bli tillräckligt för en så ordentlig och hushållsaktig kvinna som hon.

— Kommissarien tror att jag överlever honom?

— Nog är det möjligt.

— Men inte troligt... Kommissarien är bara femtio år, stark och vid bästa hälsa... Jag är tio år äldre, jag, har varit krasslig, så långt jag kan minnas tillbaka.

— Just däri ligger möjligheten av ett längre liv, kära Sara... Vanan att vara sjuk härdar kroppen mot döden, medan den, som aldrig varit det och inte är van vid den minsta åkomma, ögonblickligen kan stupa... En mager och eländig häst kan länge av gammal vana draga lasset, fast det går efter omständigheterna, men en fullblodig, spänd för samma lass, rycker ofta så häftigt till, att han störtar... Allt det där är gammalt som gatan och lönar inte heller mödan att tala om.

— Men vad menar då kommissarien med allt det där?

— Tålmod, kära Sara, jag kommer snart till huvudsaken... Under hela den tid Sara varit hos mig har hon ägt mitt hela förtroende.

— Åja visserligen, svarade Sara, menande kanske att detta förtroende varken varit smickrande eller vinstgivande för henne.

— I alla viktiga saker har jag endast vänt mig till henne, och jag medger, att hennes råd alltid varit till min sanna nytta.

— Det skulle glädja mig om så varit, nog har jag ljudit till att vara kommissarien till lags.

— Och det har lyckats, min snälla Sara, förklarade Brodén, klappande med den vänligaste min sin släkting och hushållerska på axeln. Man kunde löpa genom hela Danderyd, ja, genom hela Stockholm och ändå fåfängt söka hennes like... Fortfar som hon börjat; hon har lika mycket intresse därav som jag... Det är ju för gemensamt bästa vi bägge arbeta, och den som lever längst har ensam hela vinsten... Jag värderar och älskar er mycket, kära kusin!... Värdera och älska mig lika mycket tillbaka!

Sara betraktade med förvåning kommissarien; det var för första gången på trettio år han tilltalat henne så vänligt och kallat henne kusin.

Hon visste icke huru hon skulle upptaga en artighet, om vars möjlighet hon aldrig kunnat drömma. Hon teg därför och tog en lång pris ur sin gamla näverdosa.

Blicken på denna dosa erinrade henne, att den värde kusinen, så mycket han än värderat och älskat henne, likväl aldrig givit henne någon bättre snusdosa, oaktat hon sett så många sådana både av silver och guld lysa och försvinna mellan hans fingrar.

En svart sidenklänning och en snusdosa av silver äro oftast hela målet för en gammal hushållerskas ärelystnad och för vars uppnående hon kan försaka mycket, slita mycket och med samma likgiltighet se sina år försvinna, som hon ser imman och röken gå upp i skorstenen till hennes spis.

Detta mål hade Sara ännu icke uppnått, änskönt hon var sin husbondes enda släkting och, såsom han nu själv förklarat, även enda arvinge.

— Nu händer det ofta, återtog kommissarien, att vänner och släktingar spela varandra varjehanda små spratt, mera på skämt naturligtvis än för att mena något illa därmed. De där små spratten kunna vara ganska oskyldiga, och jag är visst inte den, som förargar mig över en liten rolighet... Men när spratten förnyas för ofta och utan att de sluta så som de till ömsesidig båtnad böra göra, så blir man litet tyckmycken av sig, och kan väl Sara undra på det?

— Men vad är det då för spratt kommissarien talar om? frågade Sara, som icke förstod det ringaste av vad han menade.

— Se så, ut med det nu, kära Sara! uppmanade Brodén, skrattande eller, kanske rättare, låtsande skratta. Säg mig nu bara, hur allt det där gått till och låt oss sedan som riktiga galningar grina åt alltsammans.

— Men vad är det som skall ut? Vad är det jag skall säga då?

— Ser man på så oskyldig hon gör sig, fortfar kommissarien under samma skämtsamma ton, om Sara blott ville säga mig, hur det är henne möjligt att komma åt nyckeln, den jag hela dagen bär i min ficka och om natten alltid har på mitt högra långfinger?

— Nyckeln! Vilken nyckel?

— Nyckeln till min kassakista, måtte hon väl veta!

— Har jag haft nyckeln till kommissariens kassakista?

— Ja, det vill säga hon har först tagit den från mitt finger och sedan satt dit den igen... Men hur det kunnat ske, utan att jag vaknat, jag som är så lättsövd, jag som sover lik en fågel, det är mig oförklarligt, och därför är jag nyfiken att veta hur det gått till.

— Och vad skulle jag väl ha gjort med nyckeln?

— Öppnat min kassakista, naturligtvis.

— Och vad skulle jag ha gjort i kassakistan?

— Tagit på narri, det förstås, ena gången en silver-skål, den andra en gulddosa, den tredje ett juvelsmycke och så vidare... Gamla toka, som ännu kan vara road av dylika barnsligheter!

— Det vill säga att jag stulit ur kommissariens kassakista! utbrast gumman, resande sig från stolen, gulgrön i ansiktet av harm.

— Stulit! upprepade Brodén, vem har sagt stulit?... Mellan främmande personer heter det visserligen stjäla, men emellan släktingar och goda vänner heter det ju blott taga, men på narri, på spektakel, för att sedan, när ägaren börjar bli ängslig och håller väsen, ge alltsammans tillbaka och göra honom glad igen... Ingenting ont i det, aldrig skadar det att göra en människa glad, om också sättet icke alltid är det finaste... Det är just de omväxlande sinnesrörelserna, som pigga upp lynnet och hålla själ och kropp tillsammans... Visst är det så, tokroliga Sara!

— Kommissarien är galen! ropade Sara, görande min av att gå.

— Spela nu inte längre, människa! ropade Brodén, hållande henne kvar, ut med sanningen, så framt ni inte vill att jag skall tänka det värsta om er!

— Ni tänka det värsta om mig! yttrade gumman med den djupaste förtrytelse, om mig, som i trettio år vårdat ert hus och under hela denna tid inte fått så mycket som av en knappnåls värde ur er hand!... Ha inte mina gamla öron lidit nog av den smälek och förbannelse man hopat över ert namn! Har jag inte själv en gång varit nära att bli mördad för er skull! Vill ni nu kasta över mina grå hår den nedrigaste, den svartaste beskyllning, som någonsin fallit över ett oskyldigt huvud?

— Akta dig, kvinna! Akta dig! gnisslade procentaren.

— Det var då för att slutligen få döda mig med en gräslig lögn, som ni nyss överhopade mig med de många smekorden! återtog den uppretade gumman. Ni är ett vilddjur, en tiger, som leker med ert offer, innan ni slukar det!... Men om jag också i långa år varit er slav, vill jag likväl aldrig bli ert offer... Jag går hellre kring landsvägarna och tigger, än äter ett tårblandat bröd i detta fördömda hus.

— Så säg mig då, markatta! ropade procentaren, fatande hårt om Saras ena arm, säg mig, vem den vita gestalten är, som nattetid spökar kring mitt hus och varom bygdens folk allmänt talar?

— Jaså, jag skulle vara denna spökgestalt! frågade Sara med ett föraktligt löje.

— Vem utom ni eller jag skulle om natten våga ströva över denna gård, utan att levande slukas av mina lössläppta hundar! Vem? Vem?

— Vad vet jag! genmälde gumman, jag är för gammal för att tro på tokigt folks prat... Men det kan jag säga er, Brodén, att börjar även ni få syner, då är det förbi med den enda glädje ni haft och velat ha här i världen, då skall snart silvret kyla som is och guldet bränna som eld mellan edra fingrar.

— Men någon måste det vara! skrek procentaren, springande fram och tillbaka mellan salen och sängkammaren med bägge händerna i sitt huvud, jag ser det varje morgon i min kassakista... Någon har varit inne här, någon måste det vara!

— Kanske ert eget onda samvete, som, sövt om dagen, vakar om natten och spökar både utan och innan, menade Sara, men i stället att vara en vit gestalt, såsom det berättas, borde den vara svart, ja, svartare än natten.

— Vad pratar ni, kärng! skrek kommissarien, stannande framför henne, samvete!... Bah! Vad är samvete?

— Jo, svarade gumman, samvetet är en käpp, den man alltid använder för andras rygg, men aldrig för sin egen... Men hur länge ni slår och slår, brister slutligen käppen och stumpen därav far in i ert öga, tränger in i er hjärna. Jag går, men kan inte be Gud vara hos er, ty det vore att häna hans eviga rättvisa.

Därpå lämnade gumman övre våningen.

— Bestulen, plundrad! pustade procentaren, sjunkande ned på kassakistan, förbannade vare de klor, som öppnat detta lås och rövat till sig den egendom jag genom ett helt livs mödor och försakelser förvärvat!... Men jag skall vaka här natt och dag, och ve den som sträcker fingret mot denna kista, mitt allt, det enda verkliga som finnes här på jorden!

För den girige är det närvarande allt; han har ej tid eller blick för det kommande eller det förflutna.

Han öppnar sitt skrin, och när han skådar däri, ser han alla världens njutningar och fröjder. Han ser vänskap, kärlek, ära och makt, utan att för dess vinnande offra en enda fyrk, utan att för dess njutande nöta den ringaste fiber.

Trogen sitt guld, liksom prägeln sitt mynt, är han sammangjuten och ett med det. Kasta guldets i degeln, som står på sin eld, och han skall störta sig efter mitt i den glödande massan.

Ungefär en månad efter samtalet mellan de bägge kusinerna i det röda huset fick klockaren Malm för första gången besök av kommissarien Brodén. Ehuru denne redan flera år bott inom samma skeppslag som klockaren, hade de likväl ej haft umgänge med varandra.

Kyrkan var lika litet i den enes smak som röda huset i den andres, och Malm, ehuru långt ifrån att vara förmögen man, behövde aldrig låna pengar på pant.

Men klockaren hade många gånger mött kommissarien ute på vägarna, varvid de hälsat på varandra och kanske även vid sådana tillfällen växlat några ord, utan att bekantskapen därigenom blivit förtroligare.

Malm, som icke på två månader sett mannen i röda huset, syntes nu förvånad, icke just över besöket, men över den fullkomliga förändring kommissariens yttre människa inom så kort tid undergått.

Den nyligen så kraftfulla mannen var nu en skinntorr gubbe med grått hår, långt, grått skägg och matta, men dystra ögon.

Hela hans utseende var så hopplöst förtvivlat, att det påminde om den olycklige, som i Hoffmans fantastiska berättelser fåfängt söker sin förlorade skugga.

Den beskedlige klockaren, glömmande för tillfället sin gästs framfarna liv, kände i denna stund endast deltagande för en så fullständigt förkroppsligad bild av olyckan.

— Herr kommissarien har säkert varit mycket sjuk, yttrade Malm, sedan han bett sin gäst sitta.

— Är det mig möjligt att få tala några ord i enrum med herr Malm? var den fråga, varmed kommissarien besvarade klockarens.

— Det är det visst.

— Och ingen lyssnar på oss härinne?

— Ingen . . . min hustru och mitt arbetsfolk äro sysselsatta i trädgården.

— Och ingen skall störa oss?

— Nej . . . men var god stig in i mitt lilla skrivrum, så äro vi fullt säkra.

Malm förde sin gäst in i skrivkammaren och stängde dörren efter sig.

Värden och gästen togo plats bredvid varandra på en soffa.

— Jag har blott sett och högst litet talat med er, började kommissarien, men har hört så mycket mera, och vad jag vet sant vara, är att ni är en hederlig och rättskaffens man.

Ett gott vitsord även från en dålig människa, smakar aldrig illa, om man också föraktligt latsar dra på munnen däråt.

Ofta nog är människan mindre tacksam mot de goda för det goda de göra, än mot de onda för det onda de icke göra.

— Jag hade med tanken på min ålderdom, återtog kommissarien, i tid samlat en liten förmögenhet, ty jag vet ingenting bedröfligare än en ålderdom i armod.

— Nå väl?

— För tvenne månader sedan motsåg jag med lugn mina kommande dagar och alla de växlingar de kunde bära i sitt sköte ... men nu ...

— Men nu?

— Nu är utsikten förmörkad, och snart har jag ingenting att leva av!

Kommissarien drog därvid en suck, lika djup och hemsk som den sista sucken på en döendes läger

— Men min bästa herr kommissarie, hur kan sådant vara möjligt! utbrast Malm, vilken i många år hört talas om den ofantliga förmögenhet, som ansågs skrinlagd och så väl förvarad hos mannen i röda huset.

— Underligt, ja rysligt är vad som nästan varje natt tilldrager sig i mitt hus.

— Och detta underliga, detta rysliga?

— Nästan varje morgon jag vaknar och stiger upp, saknar jag någon dyrbarhet, det vill säga något som är dyrbart för mig, något som är alldeles oundgängligt för mitt framtida uppehälle.

Trots sin djupa bedrövelse glömde han icke den griiges vanliga sätt att, i den mån han förökar sina skatter, allt tätare draga mörkrets slöja över dem.

Ju rikare han blir, desto fattigare vill han synas. Skrytet är ej hans svaga sida, ehuru det nogsamt är bekant, att den som skryter mest ofta äger minst.

— Det var besynnerligt! anmärkte Malm, jag hade likväl trott, att ingen kunde bättre skydda sin egendom än ni själv... Ni har en gång visat prov på er förmåga i det fallet, och jag kan inte gärna föreställa mig, att någon missdådare hädanefter skulle ha mod att göra ett dylikt försök.

— Ingen bryter sig in i mitt hus, och ändå... ändå förlorar jag småningom allt vad jag äger... hör ni, herre! Allt vad jag äger!

— Kan det vara någon hustjuv... som... men ni har ju ingen annan i ert hus än er hushållerska, den gamla mamsellen, som jag någon gång ser i kyrkan... Är det väl möjligt att det kan vara hon?

— Jag trodde det först, men jag har gjort henne orätt, jag vet det nu.

— Men misstänker ni ingen? Har ni inte den ringaste spaning på tjuven?

— O, jag känner honom, jag vet vem han är, ja, jag vet det, min herre!

— Ni känner honom?

— Ja, ja!

— Och anger honom ej?

— Jag vet hur han kommer och hur han går!

— Och ni hindrar honom inte i hans brottsliga förhållande?

— Jag kan inte ange honom, jag kan inte hindra honom, ty tjuven...

— Tjuven...

— Är jag!

— Ni?

— Jag! Ingen annan än jag! skrek kommissarien med en förtvivlan, som ingen penna förmår uttrycka.

Klockaren reste sig ovillkorligen från soffan och stirrade på sin gäst.

Ville denne driva gyckel med honom, eller var det en dåre han hade framför sig?

Men gycklet dansar icke på en så förvriden mun och ler ej ur så ihåliga ögon. Så dansar och ler endast vassinnet.

Efter en stunds pinsam tystnad tog kommissarien åter till ordet.

— Min herre är läkare? sade han med återhämtat lugn.

— Visserligen anlitas jag ofta som läkare, svarade Malm, som icke kunde begripa, att lugnet så hastigt kunde följa på stormen.

— Har min herre någonsin haft under behandling folk, som gå i sömnen?

— Ah! utropade Malm, som nu först fann lösningen på gåtan.

Kommissarien upprepade sin fråga.

— Aldrig, svarade Malm, men mycket har jag hört och läst därom.

— Ni känner då inga medel mot denna rysliga olycka? frågade kommissarien, vridande sina händer.

— Jag har hört, att man lägger våta lakan på golvet framför sängen, ty när sömngångaren sticker fötterna på dem, brukar han vakna.

— Jag har lagt våta lakan nedanför min säng, men det hjälper ej.

— Även har jag hört, fortfor Malm, att man använder narkotiska medel, men dessa äro farliga, mycket farliga att vänja sig vid.

— Jag har druckit opium, herre, opium, men utan hjälp. O, det är förfärligt!

— Men hur har ni då själv kommit underfund med att ni går i sömnen?

— När jag, trots alla tänkbara försiktighetsmått, fann att det lilla silver och de få styvvar, jag hade förvarade i min lilla järnkista, oupphörligen och efter

hand försvunno, utan att någon nattetid kunnat komma in i mitt rum, rann mig i minnet att jag som barn haft den ovanan att gå i sömnen och begrep snart, att denna efter så många års förlopp till min stora olycka återkommit.

— För tvenne månader sedan, sade ni?

— Ja.

— Och under er vandring i sömnen ...?

— Öppnar jag själv kistan och tager därutur ...

— Era pengar, era guld- och silverpjäser...

— Några sedlar av ringa valör, rättade den girige, en och annan liten tesked av silver, oräfflad och tunn som ett lövblad, en och annan dosa av mässing med matt förgyllning, utan något synnerligt värde, som ni väl kan förstå, men dyrbar såsom minne av någon vän, dyrbar för mig själv, fast utan ringaste värde för någon annan.

— Och sedan ni tagit dessa saker ur er kista?

— Går jag bort med dem och gömmer dem på något ställe.

— Och detta gömställe får ni ej reda på, sade Malm, ty sömngångaren har vid sitt uppvaknande intet minne av vad han gjort under natten.

— Så är det, o, så är det! mumlade procentaren mellan tänderna, i det han tryckte naglarna så djupt i fingrarna, att blod kom ut.

— Men när ni vaknat, har ni noga genomsökt ert hus, i fall ni därstädes kunde ha gömt era saker?

— Jag har genomsökt allt nerifrån källargolvet ända upp till takåsen, men förgäves, alltid förgäves.

— Ni är då övertygad om att ni går ut, kanske långt bort från er gård.

— Hu! ryste procentaren, skälvande som en frosspatient.

— Jag vet blott ett enda medel, förklarade Malm.

— Ett medel, ni vet ett medel! ropade kommissarien, vars kinder och ögon hastigt flammade till som kornblixten på en hösthimmel. Ni vet ett medel, ett bote-

medel, säger ni, och ni säger mig detta medel? Inte sant, ni säger mig det, ädle, förträfflige man?

— Mitt medel gäller icke så mycket själva vandringen i sömnen, som lätt kan upphöra av sig själv, isynnerhet som den en gång förut funnits till och likväl på många år uteblivit... Det medel jag föreslår går endast ut på att få veta var ni gömt och fortfarande gömmer era saker.

— Ack, vad gör det om jag går i sömnen, blott jag får reda på stället, stället! ... Ni skall leta rätt på detta ställe åt mig ... Nej, nej! Ni skall säga mig hur jag skall få rätt på det, hur jag ensam skall få rätt på det, ensam, ensam, förstår ni väl ... Vänta allt av min tacksamhet, min herre, allt ... vad ni rimligtvis kan begära, tillade girigbuken, som, oaktat all sin vanda, icke ett ögonblick förnekade sin natur.

— Det är av största vikt, att ingen får störa er under er nattliga vandring, sade Malm.

— Ingen, ingen, genljöd procentarens dova stämma.

— Ni kan under sömnen utan ringaste fara gå på en takås, men väckes ni, störtar ni ohjälpligen fran taket och krossar er.

— Ja, jag vet, jag vet!

— Går ni ute på marken och blir väckt, kan ni på stället få slag av förskräckelse eller bli vansinnig.

— Ja, jag blir vansinnig, så framt jag inte redan är det, mumlade kommissarien.

— Ni bör därför förtro er åt en pålitlig person, föreslog klockaren.

— Jaså, jag bör förtro mig åt en pålitlig person, upprepade Brodén, sprittande till.

— Denna person bör varsamt och på avstånd följa er.

— Jaså, han bör följa mig ... det förstås, han skall följa mig!

— Noga efterse var ni gömmer det ni fört med er...

— Och sedan stjäla alltsammans från mig! röt procentaren under vilt skratt.

— Men finns det då ingen kristen själ ni anser för ärlig?

— Jovisst, hela världen är ärlig, ha-ha-ha! ... Nog är den ärlig, ha-ha-ha!

— Er gamla hushållerska till exempel?

— Den hyenan! ropade kommissarien. Hon blänger på mig, liksom trodde hon, att jag själv slukade min egendom, liksom ville hon med sina blickar öppna min kropp för att uttaga och röva åt sig alltsammans!

— Och ingen annan vet ni?... Ingen vän har ni, som kunde hjälpa i er stora nöd?

— Vän, varför skall jag ha en vän? svarade procentaren i samma tonart som förut. Min vän skulle bestjäla mig, och jag skulle naturligtvis låta häkta och bestraffa min vän ... varför skulle jag göra min vän så olycklig!... Binda min vän vid pålen och sedan sätta honom på livstids fästning!... Nej, nej! besvare mig Gud därför!... Därför har jag också aldrig velat ha någon vän.

Klockaren ryste vid denna förskräckliga åsikt om vänskapen.

— Men, tog denne åter till ordet, ni behagade nyss, herr kommissarie, försäkra att jag var en hederlig och rättskaffens man.

— Ja, det gjorde jag, visst gjorde jag det, svarade kommissarien.

— Nå, skulle ni inte vilja förtro åt mig ...!

— Vad?

— Att en natt vara hos er för att ge akt på er när ...

— När jag går i sömnen! avbröt procentaren, i det han plötsligen reste sig från soffan och började under största oro mäta golvet med sina steg. Ni ville följa mig, ni ville se var jag ... ni sade ju att ni ville se var jag gömmer ...

— Nå, inföll klockaren i sin ordning, skulle ni inte för ert eget bästa kunna våga försöket och förtro er åt en man, somt haft stora medel om händer och likväl aldrig bedragit någon på ett enda öre?... Detta må

jag väl säga, icke till mitt beröm, ty det är varje människas skyldighet att ärligt förvalta vad hon har under sin vård, men för att söka övertyga er, att ert förtroende till mig ej i ringaste mån skulle svikas.

Procentaren dröjde en stund med svaret, synbarligen i den våldsammaste strid med sig själv.

Äntligen stannade han framför klockaren med ett utseende, vilket han bemödade sig att göra så lugnt och glatt som möjligt.

— Nog har jag det största förtroende till herr Malm, sade han, och jag vet verkligen ingenting som jag inte skulle kunna förtro er ... men ... men jag tror att jag denna gång ej behöver besvara, ty på det hela taget är det bara småsaker jag under sömnen förlägger, ehuru det kan vara av något värde för mig ... Jag kommer just nu ihåg ett ställe strax utanför grinden, som jag ännu inte undersökt ... Ja där, där är det, nu minns jag det tydligt ... Sådan åsna jag är, som springer och besvärar folk med dylikt skräp! ... För all del ursäkta mig, min bästa herr Malm!

Klockaren skakade på huvudet. Han förstod alltför väl, att procentaren icke allenast misstrodde honom, utan även ångrade det förtroende han redan lämnat av fruktan, att detta kunde på något sätt till hans, procentarens, förfång missbrukas.

— Kom inte till mig förrän jag skickat bud, bad den nye Harpagon, i det han med en bönfallande röst slöt klockarens ena hand i sina magra, fuktiga händer, besvara sig inte med att gå en så lång och tråkig väg ... Det vore verkligen fasligt, om herr Malm skulle komma utan att jag skickat bud, ty är jag ej herrn till mötes på landsvägen, kunde mina hundar, de bestarna ... si, jag har måst släppa dem lösa, de vilja inte längre stå i band ... de äro för svåra av sig, de bita alla de få väderkorn på ... jag har redan haft mycken olägenhet för deras skull ... Vid nästa ting får jag visst plikta rätt betydligt för dem, och plikten är alltför hög, tycker jag ... Vem kan rå för, att en hund biter en människa! ... Kom

därför inte, förrän jag skickat bud, och ännu en gång ursäktat för det jag upptagit herr Malms dyrbara tid ... Jag borde på något sätt visa min erkänsla och jag skall göra det framdeles, längre fram ... Men kom inte till mig, besök mig aldrig, ädle, förträfflige man!

Därefter rusade han på dörren och hastade hemåt, ofta seende sig om, liksom befarade han, att den ädle och förträfflige mannen vore honom i hälarna.

Det är kanske onödigt nämna, att klockaren Malm aldrig blev kallad till mannen i röda huset.

Men förskräckligt var denne mans liv under de dagar som därpå följde. Han fortfor att om natten bortföra den ena dyrbarheten efter den andra, utan att kunna förmå sig att taga någon i sitt hus, av fruktan att en sådan person kunde upptäcka det mystiska gömstället, men blott till egen fördel begagna denna upptäckt.

Tidigt om morgnarna störtade han ut i skogen, som omgav hans gård, och grävde med sin spade upp jorden kring densamma.

Än lade han sitt öra intill marken, troende sig förnimma rösten av någon skendöd vän, som han själv begravit; än slog han knytnäven i klipporna, så att den blödde; än flätade han sina armar om trädens stammar, liksom ville han rycka dem upp med deras rot.

Stundom tyckte han sig uti någon gul svamp igenkänna någon guldpiäs och uppgav därvid ett rop av förtjusning, men föll i raseri, när han funnit sitt misstag.

En gång förföljde han en orm, emedan han i denna trodde sig finna någon likhet med en stor förläggareslev av silver, som han jämväl förlorat.

Långa stunder kunde han betrakta myran, som släpade till stacken sitt strå och många timmar följa henne, när hon för nya strövtåg lämnade stacken.

Ibland föreföll det honom, som kvittrade vissa fåglar mer glatt än andra. Genast ilade han till det träd, från vars grenar de sjöngo.

Varför voro de så glada? De sågo naturligtvis hans guld, ty kan man väl vara glad utan att se guld?

Men när han märkte, att hanen och honan under sin sång endast sågo på varandra, flydde han med fasa, ty vad har väl girigheten med kärleken att göra!

Än låg han på knä och bad till Gud, gråtande som ett barn; än drog han kring sig med spaden en ring och anropade mörkrets makter.

En afton utbytte han sängkammaren mot skogen för att där tillbringa natten, men utmattad av dagens arbete, föll han i sömn och såg i drömmen tjuvar bryta sig in i huset, varvid han vaknade och sprang in igen.

Han försökte hela natten sitta vaken på sin kassakista, länge väldigt kämpande med sömnen, men slutligen överväldigad av trötthet, somnade han in och vaknade först senare på dagen till ny förtvivlan.

Han trodde, att opium skulle hålla honom kvar i hans säng, men denna onaturliga sömn öppnade för honom de rysligaste syner, och när han vaknade, kröp han som en drucken på golvet.

På detta fasansfulla sätt förflöto hans dagar och nätter.

En eftermiddag gick han in i köket till sin hushållerska, med vilken han knappast växlat ett enda ord efter det långa samtal vi redan anfört.

— Sara, sade han, Sara måste gå bort ett ärende.

— Vart? frågade hon snäsigt.

— Till Ensta.

— Vad skall jag göra där?

— Hämta en medikamentsflaska, som jag länge väntat från Stockholm.

— Och den finns på Ensta?

— Ja, jag vet det bestämt.

— När ska jag gå?

— På ögonblicket.

— Men det börjar skymma ... går det inte an att dröja tills i morgon?

— Nej.

Sara brummade, men lagade sig till att lyda hans befallning.

— Vänta! ropade kommissarien, hejdande sin hushållerska.

— Vad är det nu igen? fnurrade hon.

— Ska hon ge sig av i den där fula klänningen? frågade han.

— Vasa ... vad ska jag då ta på mig?

— Sina bästa kläder, kan hon väl förstå.

— Har jag då bättre kläder?

— Visst måtte hon ha det, kära Sara.

— Om kommissarien i hela detta hus och överallt för resten kan upptäcka andra trådar än dem jag bär på min kropp, så vill jag vara skapt som en nors.

— Det kan hon nog vara ändå... Så gå då och adjö, kära Sara!

Sara gick.

— Jag ville ändå att hon skulle taga sina bästa kläder, sade kommissarien med en viss tillfredsställelse, varefter han gick upp i sin våning.

Kommissariens hushållerska och anförvant mötte nära Ensta gård gästgivaren Alm, vilken kom i spetsen för en mängd bönder och drängar, alla försedda med varjehanda eldsläckningsredskap.

— Mamsell, som kommer norr ifrån, ropade Alm emot henne, kan säkert upplysa oss var elden är lös.

— Är elden lös? frågade Sara.

— Ja visst ... har ni inte blivit det varse förut?

— Nej och inte heller har jag mött någon på vägen som sagt mig det... Var brinner det?

— Det är det man inte vet, svarade gästgivaren, men från Ensta gård syntes det som om elden brutit ut invid kommissariens gård.

— Kommissariens gård! upprepade Sara med förskräckelse, men jag kommer ju nyss därifrån.

— Ni ämnade er till Ensta?

— Ja, för att hämta en apoteksflaska, som kommissarien sade sig ha där från Stockholm.

— Varken flaska eller något annat har kommit till Ensta för kommissariens räkning, försäkrade gästgivaren.

— O, du min levande skapare! utbrast gumman, gripen av en aning. Om det skulle ... skyndom, skyndom!

När kommissariens hushållerska jämte de andra framkommo till kommissariens gård, funno de icke mera det röda huset.

Men ur askan därav uppstego här och där lågor, kring vilka kommissariens bägge hundar sprungo under vilt skall och med hängande tungor, lika röda som lågorna. Elden hade även fattat i den höga omhägnaden.

Vid grävning i askan fann man lämningarna av en människokropp samt en nära liggande bösspipa.

Man tog därför för avgjort, att kommissarien Brodén, sedan han påtämt sitt eget hus, själv avhänt sig livet.

Att livets börda varit honom omöjlig att längre bära, kunna vi nog föreställa oss. Men varför uppbrände han sitt hus?

Unnade han icke sin gamla hushållerska och anförvant den enda egendom han under sina sömnavvandringar icke kunnat bortföra?

Till någon båtnad för hans minne, betvivla vi detta, helst han, såsom vi veta, kort före sin död bett gumman taga på sig sina bästa kläder. Troligt är, att han alltför väl visste det hon icke ägde annat än vad hon vid tillfället bar på sig; men, med avseende på hans begrepp om välvilja och frikostighet, røjde denna hans uppmaning likväl något deltagande för henne.

Måhända inbillade han sig, att de dyrbarheter, han på så underbart sätt förlorat, ännu funnos kvar i hans hus, ehuru han icke kände förvaringsstället.

I sådant fall förklaras branden lätt. Han ville dö i skötet av sina förborgade skatter för att på detta sätt håna Nemesis, vars gissel så skoningslöst förföljt honom under de sista månaderna av hans bedrövliga liv.

VI.

Ungresen på Berga.

Vi sutto bland flätade kransar
och sågo på flickornas dansar
och hörde på gossarnas skämt.
För oss blåste herden på hornet,
oss hälsade festligt från tornet
de lantliga klockornas klämt.

Denna från vår ungdom så välbekanta visa sjöngs till den så moderna gitarren en varm och klar sommar-afton av en ung, förtjusande flicka från balkongen till —näs' vackra herrgårdsbyggnad. Sången förefaller något gammaldags nu. Den var ny då och borde alltid förbliva så. Det ligger ju i den hela den lantliga sommarkvällens ljuvhet i norden.

Vissa familjer ha under alla tider gjort sig föredrädesvis kända för hjärtats godhet. Det goda har gått från föräldrar till barn ostört genom generationer.

Detsamma är förhållandet med gestalternas yppighet och anletsdragens regelbundenhet. Det heter familjeskönhet, liksom det heter familjedygd.

Troligtvis ha vackra endast äktat vackra, liksom goda endast goda. Därav de så kallade raserna, själens så väl som kroppens.

Högst sällan finna vi dem förenade. Detta vore kanske för mycket gott på en gång, vore mera än en mans hjärna kunde tåla vid eller hans hjärta förtjäna.

Den högste Skaparen visste nog vad han gjorde, när han fäste törnet vid rosen och lade gift i euphorbians scharlakansröda blad.

Vare dock detta sagt utan att vilja fråntaga henne, till vars toner vi nyss lyssnat, de hjärtats egenskaper, som, förenade med den yttre skönheten, utgöra den stora skapelsens mästerstykke.

När man betraktade sångerskans huvud med det mörka håret, den något höga pannan, de stora högblå ögonen, den fina och lindrigt krökta näsan, den svällande lilla munnen med härskaredraget däromkring, den lilla, nästan omärkligt kluvna hakan samt vidare den lagom långa och smala halsen, det höga, men icke för tvärt framskjutna bröstet — när vi noga betraktade allt detta, ville det förefalla oss, som om vi någon gång förut sett och beundrat samma ansikte, måhända vid något besök på Gripsholms slott, från vars väggar det blickat mot oss ur sin ram av konstskuren järnek.

Färgerna på detta familjeporträtt kunna mörkna med tiden, duken brista eller tavlan på annat sätt gå förlorad, men det betyder ingenting. Förr eller senare uppväxer inom samma familj ett väsen, vilket konstnären skall skynda att avbilda och sedan fästa kopian på den förras plats. Den nya, fullkonligt lik den gamla, skall beundras som förr, kanske ännu mera genom yngre färgers bjärthet och prakt, och slottets gamla murar prunka av evig ungdom och skönhet.

Ett sådant ansikte var sångerskans på balkongen.

Hon befann sig i den avundsvärda åldern, då, för att tala med Balzac, kvinnans ansikte äger sjöns lugn, klarhet och friskhet.

Det är först vid det trettionde året sjön börjar torka ut och då man blott ser spåren av de bäckar, som en gång bildat den.

De sista tonerna av hennes röst hade knappast förklingat, då hästtrav hördes på vägen som rundar sig mellan balkongsidan av herrgårdsbyggningen och parken, vars väldiga ekar utsträcka sina grenar till ett rikt lövtak över samma väg och nästan snudda mot balkongens gallerverk.

Snart syntes en häst med sin ryttare genom ett moln av damm spränga förbi balkongen, dock ej så fort att icke ryttaren därunder hann blotta sin hjässa och buga pannan så djupt, att den nästan vidrörde hästens huvud.

Den unga damen besvarade ryttarens hälsning med en rodnad, den lättaste och vackraste som känslan av ett nöje kan locka fram på nittonårig kind.

Men i detsamma visade sig på balkongen en högväxt medelålders man, vars anletsdrag røjde mycken likhet med den unga damens, åtminstone så mycken som den petrificerade växten kan äga med den levande.

— Det var ett fasligt damm, anmärkte mannen, vem red förbi?... Ah, jag ser, ungresen från Berga ... han rider en riktig bondkamel.

— Den där hästen anstår inte hans gestalt, förklarade flickan, den blixtsnabbe araben, öknens fågel, vore värdig en sådan ryttare.

— Åja, han bär sig icke illa åt ... men det är för andra gången i dag jag sett honom rida förbi ... han måtte ha arbete i trakten.

— Han arbetar på den nya bränneribyggnaden.

— Bränneribyggnad?... Han stiger i konsten... Jag trodde det var bara lador och stall han lämnade till eftervärldens beundran.

— Giv honom palats att bygga, min far, och han skall gå ifrån dem med ära.

— Är du säker på det?

— Jag har sett många vackra ritningar och modeller av hans hand.

— Du beundrar arkitekturen, tror jag.

— Jag måste väl det ... jag undrar just hur man utan den skulle få tak över huvudet.

— Det är sant, du tänker på nyttan, hör jag... Men, som jag nyss antydde, jag vet inte, om det är andra än hästar, kor och brännvinspannor som få glädja sig åt hans vattentäta tak... Men vad det sköna beträffar, trotsar jag dig att kunna upptäcka ett enda hjälpligt

monument på alla de ladugårdspalats denne Danderyds Tessin uppfört.

— Jag har upptäckt mycket skönt, jag, menade dottern.

— Vore roligt att höra.

— Han står till hela landskapets tjänst... Blåser en lada omkull för en fattig bonde eller torpare, skall han genast dit för att hjälpa och gör det ofta utan ringaste ersättning... Är en arbetare utan arbete, tager han honom ändå till sig och avlönar honom, även om han själv icke har något arbete att giva. Det där, tycker jag, övergår ornament av sten och lera.

— Han blir inte rik på den saken.

— Nej... och ändå ser han alltid förnöjd ut... Jag känner flera, som med sina många tusentals riksdaler ej kunna visa ett så lugnt och förnöjsamt ansikte som han.

— Du intresserar dig mycket för den unge byggmästaren?

— Jag hör ju alla tala gott om honom... Och skulle jag icke intressera mig för en människa, som vid varje steg lämnar efter sig en god gärning?... Är det så underligt det? När jag vill binda mig en krans, går jag ju helst dit, där jag finner de flesta och vackraste blomorna... Och hur vårdar han icke sin gamla, sjuka far... Ser man honom någonsin resa till staden för att roa sig?

— Men den gunstige herrn är road av jakt, och hans dyrbara tid hindrar honom inte att hela dagen genomströva skogarna.

— Efter min far vet det, kan jag väl även omtala hur han använder det villebråd hans goda bössa aldrig förfelar.

— Och hur?

— Han skänker det åt sitt arbetsfolk och andra fattiga bland allmogen.

— Består han nu därtill smör, bröd och i synnerhet brännvin, så har han ju kring sig en allmoge av idel gurmänder.

Dottern teg, men en viss förtrytelse över faderns hånande anmärkning beskuggade hennes ansikte.

— Men det är inte alltid han smörjer kråset på sin kära allmoge, återtog fadern, ibland trakterar han lika frikostigt deras ryggar... Du minns väl när han och hans stallbroder, gästgivaren på Ensta, höllo på att slå armar och ben av minst tjugu bönder.

— Det har jag nog hört, men det var för att rädda sin förfördelade och anfallna vän, som han kastade sig i denna affär, och att han gick ifrån den med seger, det måtte väl inte nedsätta honom i någons ögon, allraminst i min fars... En mot tio, det är ju något i pappas smak det, tillade hon, lutande sin kind mot faderns skuldra.

— Visserligen, mitt barn! medgav fadern, smekande hennes huvud. En mot tio, sade du... men säg så gärna en mot tjugu, ty den där stackars bleka gästgivaren måtte väl icke utdela många slag... Om din byggmästare levat i forntiden, hade han bestämt förvärvat sig ett odödligt namn vid sidan av Angantyr och Starkodder.

— När en stark kropp omsluter en mild och ädel själ, då är mannen sådan han borde vara, yttrade dottern, jag tycker inte om denna råa styrka, som, lik mytens titaner, vältrar berg på berg för att storma himmel och Gud... Men användes styrkan blott som sköld för den svaga och förtryckta, då är mannen stor och härlig, då är han en gud.

— Fortfar det länge på det viset, sade fadern, får jag väl en vacker dag smyga in i mitt hjärtvapen en vinkelhake eller en hyvelbänk, ha-ha-ha! Fru Pettersson!... Tänk om du hette fru Pettersson!... Det vore ju ett vackert namn!

— Å, så långt kommer det väl inte, svarade dottern, likväl utan att instämma i faderns munterhet, men vad det där olyckliga namnet beträffar, finner jag det visst inte fulare än fru Oxhuvud eller fru Svinhuvud, för att ej nämna fru Hästsko.

— Hästesko, rättade heraldikern.

— Nåväl, Hästesko, rättade sig dottern, det är bara något sämre svenska... Men det kan jag försäkra er, min far, tillade hon med högburet huvud och med en blick, som tydligt lät förstå att inom sitt hjärtas värld hon ensam ville föra spiran, att om jag en dag väljer mig en make, måste han, så vitt sig göra låter, likna denne man, likna den obetydliga byggmästaren i Danderyd.

— Gå nu in, din toka! ropade fadern under samma skämtsamma lynne, du bör inte längre stå kvar på balkongen... En ny anblick av den där välsignade karlen kunde beröva dig det lilla förnuft du än har kvar... Men vill du verkligen bli en Ofelia, skaffa dig då i himlens namn en bättre Hamlet!

Vi nödgas flytta oss något tillbaka i tiden.

Berga är en mindre gård, belägen nära Danderyds kyrka, invid den backe, som fått sitt namn av berörda egendom. Backen var den tiden en av de farligaste i Svea rike.

Skjutsbönderna hade, under det de med sina magra kampar knogade upp- eller utför denna backe, många olyckshändelser att förtälja den resande.

Mången, som nyss från backens hjassa njutit av utsikten över den rymliga dalen, vars prydnad kyrkan är, hade, innan han hunnit till backens fot, varit hemfallen åt kyrkogården.

Skjutsbonden uraktlät ej att påpeka de stenar, som mottagit de döendes blod och sista suckar, inpassande därvid några välmenande råd om nödvändigheten att alltid köra varsamt, i synnerhet när man begagnar skjutshästar.

Backen har på senare tid blivit omlagd, dock icke så fullständigt som den kunnat och bort bliva.

Gården Berga ägdes eller arrenderades — vi minnas ej rätt vilketdera — av en gammal lantbyggmästare med namn Pettersson, som var änkling och hade ett enda barn, sonen Konrad.

Den gamle lantbyggmästarens hela ärelystnad var att hans son skulle bli byggmästare i Stockholm, en måttlig ärelystnad den tiden.

Enda skillnaden mellan husen i Stockholm och på landet var, att när de förra restes av sten, upptimrades de senare av trä; den så kallade ladustilen var gemensam för dem alla.

Det är först i senare tider arkitekturen, kanske den vackraste och säkert den nyttigaste bland de sköna konsterna, börjat höja sin länge förtrampade hjässa. Nu bygger man icke gärna något hus utan att även tänka på dess prydlighet, och reparerar man ett gammalt, glömmer man icke heller att här och där vidfästa ett prydligt ornament eller en vacker list.

Konrad skickades tidigt till Stockholm och erhöll där en vårdad uppfostran, som föll i fruktbar jordmån.

Men fadern blev gammal och sjuklig. Sonen måste hem för att övertaga och fullända åtskilliga av fadern påbörjade byggnadsarbeten.

Ansatt av gikten, glömde fadern snart sin ärelystnad, och sonen, glad att kunna tjäna och vårda sin far, glömde påminna honom därom.

Sitt tillnamn "Ungresen på Berga" fick han för sin herkuliska gestalt och sin däremot svarande kroppsstyrka.

Tre mans börda ansågs lätt för honom; han kunde utan annat biträde än sina bägge armar och sitt ena knä upplyfta och kvarhålla den tyngsta bakvagn, under det man fröntog, smorde och åter påsatte bakhjulen.

Man berättade, att en adelsman från södra Sverige, själv bekant för ovanliga kroppskrafter, enkom rest till Berga för att göra ungresens närmare bekantskap.

Omfamningen hade varit bärsärklik. En hel gärdsgård stupade därvid, och gärdet såg ut som hade plogen nyligen gått däröver.

Adelsmannen glömde aldrig denna lustresa, fast han ogärna talade därom, och unge Pettersson yttrade: Ovanligt, att en människa reser så många mil enkom för att

kostnadsfritt uppmäta främmande ägor, men allra ovanligast, att han endast mäter dem med sin rygg.

Hans ansikte var vackert och uttrycksfullt. Den unga damen på —näs, som besparat oss besväret att orda mycket om ungresens inre egenskaper, hade icke beskrivit hans ansikte men troligtvis var även detta upptaget i meritförteckningen, ehuru hon icke påpekade den punkten för andra.

Evas dotter låter ofta mycket gälla för en bisak i andras ögon, som likväl, åtminstone i början, varit en huvudsak i hennes egna.

Det fanns i Konrads ansikte något som en kvinna alltid måste tycka om, nämligen ett naturligt och milt allvar.

Hon kan på en bal fördraga en oupphörligt skratande kavaljer. Kanske tror hon det höra till dansen eller dansmusiken men en aning säger henne, att livet i allmänhet icke är att skratta åt och att allvaret är en säkrare ledstjärna än det eviga löjet.

Förskräckligt är att upptäcka en gubbes tanke på ett barns panna, och icke stort bättre att se andra något äldre ungdomar hopskrynkla sina ansikten liksom man hopskrynklar rosenfärgat papper, allt för att låta påskina ett slags vishet.

De föreställa sig, att man ej kan vara vis utan ett dystert ansikte, då tvärtom visheten ofta giver det aldrigaste anlete en glans, som fördunklar mängen blomstrande kind.

Endast dåliga fysionomister låta lura sig av dessa grimaser. Kvinnan, om hon också icke känner världen, känner att detta surmulna allvar icke är djupare och varaktigare än pannans tillfälliga rynka. Låt kvinnan, om hon är i tillfälle därtill, själv få utse åt sig en man, och hon skall merendels alltid välja den rätte. Så underbar är instinktens förmåga.

Hon vet, att allvaret har en fast rot och att det skall bekämpa och bryta världens storm, som med förstörelse hotar livets och ungdomens rosor, och om det ej helt och

hållet kan besegra denna storm, skall det likväl för- mildra hans kraft; kan det ej hindra stjälken från att böja sig, skall det åtminstone rädda knoppen och blomman.

Som Berga gård ligger mycket nära klockaregården, så följer det av sig självt, att Konrad Pettersson ofta hälsade på den hederlige klockaren Malm och hans familj men den person, med vilken han mest umgicks, var vår bekante Petter Alm. De voro jämnåriga och hade från barndomens första dagar varit lekkamrater.

Barndomen älskar för sina nöjen varken domare eller vittnen; den vill blott ha medbrottslingar, det vill säga, lika unga och lika goda "kålsupare", som det heter, och de, som mest överensstämman grundlägga tidigt ett fostbrödralag, som står provet mot många växlingar i livet. När Konrad återkommit från Stockholm, var Petter Alm nästan den enda han sökte, och så ofta deras tid det medgav, voro de på jakt tillsammans.

Det var efter en sådan jakt de bägge vännerna en förmiddag stannade utanför den höga omhägnaden kring det bedrövligt bekanta röda huset.

— Hör du, Petter, frågade Konrad, vem är den gamla kvinnan, som står på procentarens trappa?

— Hans gamla hushållerska, upplyste Petter.

— Kan hon tala?

— Varför frågar du det?

— Hennes tunna läppar äro som de vore samman- grodda... Det var förskräckligt vad hon ser utsvul- ten ut.

— Det vankas inga stekar i detta hus, om man också för det guld, som där finns, kunde köpa alla ladugårdar inom Danderyd.

— Jag har lust att språka med henne.

— Gör det, om det smakar dig.

Konrad närmade sig gärdesgården.

— God middag, mamsell lilla! hälsade han vänligt.

— God middag! hälsade hon tillbaka, men visst icke med vänlighet.

— Jag har ofta gått förbi kommissariens gård, underrättade Konrad.

— Såå.

— Och då har jag alltid tänkt på en och samma sak.

— Och vad skulle det vara?

— Att jag aldrig sett rök i skorstenen där på taket.

Ett bittert leende svävade över gummans tunna läppar.

— Kokas det aldrig i spisen, återtog Konrad, reser sig skorstenen blott för syns skull?

Gumman betraktade den frågande med butter min.

— Det anstår icke ungt folk att gyckla med ålderdomen, svarade hon slutligen.

— Min egentliga mening, fullföljde han, var att fråga, om det röker in i köket, ifall man lägger en hare på stekspettet där inne?

Därvid drog han upp ur skjutväskan en nyss skjuten hare och räckte den över gårdesgården.

Gumman stod en stund tvekande.

— Är det herrns mening att få sin hare stekt i mitt kök? frågade hon med ett uttryck i rösten, som tydligen lät förstå, att en så obillig önskan icke stode i hennes makt att uppfylla.

— Nej, för ingen del, skyndade Konrad att svara, ty han förstod henne ganska väl, i samma stund jag lämnar haren ifrån mig, är den naturligtvis icke mera min.

— Jag får den då till skänks! yttrade den gamla med glädje, jag har aldrig ätit hare i mina dar.

— Var då god och tag den! uppmanade Konrad, och smaklig måltid, ty haren är nu som bäst.

Gumman närmade sig gårdesgården, emottog haren, smålog mot givaren och gick in i huset med sin fångst.

— Jag vet vad procentaren skall göra, när han får se den där haren, yttrade Alm.

— Och vad skall han göra?

— Gräla på sin hushållerska för det hon inte fick en hare till för jämna parets skull, svarade Petter.

— Nåväl, härnäst ger jag henne maken, svarade Konrad.

Också var det ej för sista gången samme välvilliga jägare stannade utanför samma gärdesgård och skänkte något av sitt byte åt mamsell Sara, som så ofta hon hörde hans jakthundars skall smög sig ur sitt kök, säker på att aldrig gå tomhänt tillbaka.

Denna föga märkvärdiga, men för utvecklingen av vår berättelse icke alldeles betydelselösa händelse inträffade kort före Alms olyckliga vurm för teatern.

*

Fem år därefter satt Konrad Pettersson en något regnig afton i början av juni månad i sitt arbetsrum på Berga, sysselsatt med tvenne ritningar, den ena till ett bränneri, vilket samma sommar skulle uppföras på det stora säteriet — näs, och den andra till en stallbyggnad, som hans vän gästgivaren beställt.

Han satt vid öppna fönstret, njutande mera av det uppfriskande vårregnet än av ett arbete, som så föga tog hans skönhetssinne och uppfinningsförmåga i anspråk.

Då förde vinden till hans öron nödrop ifrån Berga backe.

Icke överraskad, ty dylika rop från samma håll hade han flera gånger hört, skyndade han ut och varseblev mitt i backen just vid den farliga svängningen åt vänster en kullstjälpt täckvagn med tvenne likaledes kullkastade hästar.

Helt nära vagnen låg en sanslös karl i livré, förmodligen kusken, och några alnar därifrån uppreste sig en medelålders herre, så översmetad av lera, att en vän knappast kunnat igenkänna honom.

— Vagnen, vagnen! Det är någon i vagnen! ropade den resande, i det han med händerna på sina bägge knäskålar och under de förfärligaste grimaser vred den övre delen av sin kropp tillkännagivande på samma gång sitt lidande och sin oförmåga att kunna hjälpa till med något.

Den unge byggmästaren hastade ögonblickligen till vagnen och öppnade den dörren, som nu för tillfället vette åt skyn, och drog snart fram ur djupet av vagnskorgen en ung kvinna, avsvimmad och blodig i ansiktet.

— Å, inte så farligt, Gud vare lov! sade han efter en blick på den avsvimmade. På ögonblicket är jag åter.

Därefter och utan att i ringaste mån synas besvärad av sin börda tog han vägen till gården, men var snart, såsom han utlovat, tillbaka.

— Hur i himlens namn är det med henne! ropade den resande, seende den unge mannen återkomma tomhänt.

— Bara en svimning, som snart går över, tröstade Konrad, hon är nu i vår gamla förståndiga hushållerskas vård och blir snart bättre ... Men huru är det med er själv, min herre?

— Jag är som jag vore mörbultad, svarade den resande, måtte fan ta alla backar i Sverige!

— Om han det ville göra, gjorde han oss verkligen en himmelsk välgärning, tillade Konrad, men hur kan det vara med kusken?

Kusken började komma sig före.

— Aj, aj, aj! Jag är en förlorad människa! jämrade sig denne.

— Befallde jag dig inte, din usling, att du skulle hålla åt höger! skrek husbonden.

— Då var det för sent, nådig herr greve. Då voro vi redan omkull, stönade kusken. Aj, min stackars hustru och mina fattiga barn!

Under samtalet mellan husbonde och tjänare arbetade vår byggmästare för att få hästarna på benen, vilket slutligen lyckades. Därefter tog han ett tag i vagnen och satte även den på sina fyra hjul.

Hadde greven och hans kusk icke varit upptagna av egna bekymmer, skulle de ha häpnat över den lätthet och hastighet, varmed den unge jätten ensam verkställde detta svåra arbete.

— Behagar nu greven taga mig under armen, sade hjälparen i nöden, så skall jag leda greven in till mig, ty det torde dröja, innan resan kan fortsättas.

— Jag tackar er på det förbindligaste, min herre! svarade greven, men jag kan knappt röra mig ur stället... Jag fruktar att jag brutit av vänstra benet.

— Det är det vi skola undersöka, yttrade Konrad, tillåt mig därför bära in greven.

— Bära in mig: yttrade denne något generad, inte går det an.

— Visst går det an, förklarade ungresen med den lugnaste min i världen; var god och fatta mig ett tag om halsen ... så där ja.

Ögonblickligen satt greven på den unge mannens vänstra arm.

— Men kusken, den stackars kusken! yttrade Konrad med en blick på den jämrande karlen; håll mig säkert om halsen, herr greve, medan jag något böjer mig ned för att ...

— Ni måtte väl inte tänka bära honom med! inföll greven, inte går det an!

— Visst går det an, svarade byggmästaren, och nu satt kusken på den högra armen.

Det var en vidunderlig figur, som då visade sig på den lilla vägen upp till Berga, en värdig representant av samhällets huvudklasser, den högre-, medel- och den lägre klassen.

För en sådan fullkomlig sammansmältning fordras många statsrevolutioner, eller också blott en kullstjälpling i en av våra nordiska backar.

Husbonden och tjänaren betraktade varandra med underliga ögon. Bägge, med armarna om sin befriares hals, kommo naturligtvis i den förtroligaste beröring med varannan, vilket icke gärna kunde vara i grevens smak, och måhända var kusken särskilt besvärad av att sitta på högra armen, när hans höge husbonde satt på den vänstra.

Vidundret kom emellertid fram och upplöstes till ömsesidig tillfredsställelse.

Bud skickades genast efter klockaren Malm för herrskapets och kuskens räkning samt efter en smed för ekipagens.

Om ungresen på Berga även har i vagnen och hästarna, förmåler icke historien.

Klockaren infann sig med sin gamla medicinallåda under armen.

Både greven och kusken befunnos vid närmare undersökning ha sluppit ifrån det hotande tillbudet med blott några skrubbsår och kontusioner, mera smärtsamma än farliga.

Den unga damen hade vid vagnens kullstjälpning fått ett högst obetydligt sår i huvudet, och något av sitt fina skinn hade hennes vackra näsa nödgats kvarlämnas i vagnskorgen.

Greven och hans kusk måste emellertid hålla sig vid sängen, den förre redan funderande på en motion, som vid nästa riksdag ovillkorligen skulle framläggas på ständernas bord, angående backarnas sänkning i allmänhet och Bergabackens i synnerhet. Den senare, eller kusken, tog sitt parti och somnade in, drömmande troligtvis om allt, utom om hustru och barn, sedan faran väl var överstånden.

Den unga fröken skakade något på sitt vackra huvud, när hon i spegeln varseblev den stora, svarta musch, som Danderyds kirurg fäst på hennes näsa, men tackade snart av hela sitt hjärta försynen, som denna gång icke tillåtit något värre.

Greve *** tillhörde en av vårt lands äldre grevliga ätter, men hade icke dess mindre vid 1823 års bekanta riksdag ställt sig i riddarhusoppositionens led under Anckarsvärds fana.

Han talade från sin bänk med lätthet och hade, i likhet med åtskilliga andra hans ståndsbröder, några vackra liberala fraser på läppen.

Varför greve ***, i olikhet med sina så konungskt sinnade förfäder, övergått till den s. k. riddarhusoppositionen, veta vi ej, och det kan också göra detsamma.

Man har haft skäl nog att betvivla tillvaron av någon verklig liberal grund för detta slags opposition. Mången är, tyvärr, liberal blott av oförmågan att lyda; varje annan makt än egen är svår att fördraga; det finns blott ett enda medel att undslippa den, och det är att härska själv. Men därav att man icke vill låta sig behärskas av någon, följer icke att man själv förmår behärska andra.

För att kunna behärska världen måste man ovillkorligen först lyda och studera den. Men detta går icke så fort som gradpasseringen vid gardet.

Greve *** var icke rik, men som han blott hade ett enda barn, en dotter, var hans förmögenhet tillräcklig för honom att leva efter sitt stånd.

Trots sina liberala fraser, beklagade han sig ofta över Karl XI:s reduktion, ehuru många voro av den tron, att hans förfäder aldrig haft något att reducera.

Dottern, Marie Louise, var på sin tid Amarantens första stjärna. Mången förnäm och numera gammal podagrist torde vid minnet av henne för ett ögonblick glömma sina plågor.

Greven och hans dotter voro på väg till —näs, där de ämnade tillbringa sommaren. Herrgårdens ägare, en gammal vän till greven och som för tillfället vistades utrikes, hade åt denne under tiden upplåtit hela byggningen med därtill hörande park.

Den högvälborna familjen nödgades tillbringa natten på Berga, där den inkvarterades så gott sig göra lät.

Konrads fader, den gamle byggmästaren, höll sig på sitt sjukrum och visade sig ej. Men den unge byggmästaren och den gamla hushållerskan på gården voro outtröttliga i sina bemödanden att undfängna de förnäma gästerna och göra deras ofrivilliga vistande på Berga så trevligt som möjligt.

Följande dagens sol uppgick klar och strålande.

Jorden, uppfriskad av gårdagens regn, skakade vattenpärlorna från sin gröna mantel och bjöd på vårblommor, utslagna i morgonrodnadens första stund.

Fröken Marie Louise hastade ut och slog ihop händerna av förtjusning, när hon såg den molnfria himlen och kände doften av vårens alla blomster.

Hennes unge värd tillbjöd henne blygsamt sitt sällskap, i fall hon önskade det. Det förstås att hon med tacksamhet tog emot tillbudet.

Han förde henne över de vackraste ängarna, genom de rikaste lundarna, under det han slet från fälten hela blomsterkvastar och gav henne dem, utbytande de gamla mot de nya, och gamla ansåg Konrad alla vara, som en hel minut vilat i den unga flickans hand. Hela ängars blommor voro icke för mycket för så gudomliga händer.

Gud vet huru den gamla aristokratien bär sig åt för att kunna presentera världen så obeskrivligt vita och luftiga fingrar. Låt denna aristokrati helt och hållet krypa i skrinet en dag, och den skall likväl ändå haka sig fast vid väldet med sina kvinnors händer.

Värden och hans unga gäst umgingos redan så förtroligt, som om de länge varit bekanta.

En sanning är det ock, att förtrolighet hastigare uppkommer mellan personer av olika samhällsställning än mellan folk av lika, förutsatt likväl att de stå på ungefär samma bildningsgrad. De anse sig icke ha något att befara av varandra.

Icke hade fröken Marie Louise vågat emottaga så många buketter av en greve eller baren i Stockholm, och för allt i världen skulle hon icke ha visat sig för en sådan herre med sin stora musch på näsan. Men vad var det värt att besvära sig för en byggmästare på landet?

Dessutom gör det första minnet av en nyss övergangen fara människor alltid något spakare och naturligare, åtminstone så länge plåsterlapparna sitta kvar.

Vad vår hjälte beträffade, gick hela hans strävan ut på att roa den unga flickan, utan ringaste avsikt att söka behaga henne.

Troligt är att han, i likhet med andra ynglingar, även haft sina förföriska drömmar. Vilken yngling har ej nagon gång i sin dröm vandrat vid en underskön prin-

sessas sida — fröknar och manseller äro icke nog för en dröm — gått med henne över blommande fält vid randen av sorlande bäckar? Huru ofta har han icke låtit henne falla i den brusande strömmen för det nöjet att få dyka efter henne, och sedan låtit henne rulla utför klippans brant, för att själv få rulla efter till hennes kunglig höghets räddning? Någon gång i vårt liv ha vi alla varit lika goda rojalister, färdiga att offra oss för diademets, naturligtvis i det hopp att själva få dela det.

Men man vaknar snart ur den drömmen, likasåväl som ur andra. Blir man sedan klokare? Säkerligen. Blir man lyckligare? Möjligtvis. Men gladare — det blir man aldrig.

Fröken *** var en härlig frukt, men den satt för högt i kronan på samhällets klippta träd för att kunna plockas av Konrad Pettersson, så reslig och stark denne än var.

Detta skulle han ha sagt sig själv, i fall han kommit att tänka på den saken, men det var just det han icke gjorde, och därför var han lika obesvärad som den högadliga damen.

Sedan byggmästaren fört sin gäst så mycket omkring som han ansåg hennes fina och ovana fötter kunna tåla, vände han om hem med henne. De togo vägen genom trädgården.

Fröken Marie Louise stannade därstädes, nyfiket betraktande en ofantlig trädstam, som, fri från genar, kvistar och bark, spirade upp mot höjden, bärande på sin topp en gyllene flöjel.

— Vad är det för en stam? frågade hon.

— Det är en tall, som jag låtit föra från skogen, av kvista, skala och sedan sätta ned i jorden, svarade byggmästaren.

— För vad ändamål, om jag får fråga?

— När jag länge sultit framför mitt arbetsbord och känner mitt bröst något beklämt av den ihärdiga lutningen över ritbrädet, skyndar jag ut i trädgården,

klättrar några varv upp och ned på stammen där, varefter allt blir gott igen.

— Vad! Ni skulle verkligen kunna ...

— Komma upp till flöjeln ... ja visst, nådig fröken! ... Om ni tillåter, vill jag försöka ett varv.

— Det vore roligt att se, yttrade hon, bara jag vore säker på att ingen fara skedde.

Den unge jätten, vigare än en katt, klättrade med ovanlig hastighet uppför stammen ända till järnstången, som uppbar flöjeln.

Marie Louise betraktade detta mästerprov med blandade känslor av förvåning och ängslan, ty hon såg den grova stammen svikta för sin behärskares tyngd.

Ungresen på Berga fattade med vänstra handen om järnstången närmast intill flöjeln och avtog med den högra sin halmhatt, svängande den i luften och hälsande vördnadsfullt sin åskådarinna på jorden.

— Härifrån, ropade han, ser jag hela dalen med Danderyds kyrka mittuti ... Har fröken någon hälsning till kyrkan, skall jag genast ha den äran framföra den.

— Nåväl, ropade hon, numera lugnare och följaktligen mycket road av detta för henne så ovanliga uppträde, bed kyrkan skaffa sig ett bättre torn i stället för den där fula klockstapeln.

Konrad formade högra handen till en lur och förde den sedan till munnen.

— Till punkt och pricka uträttat, förkunnade vindflöjelns granne, är det något mera?

Marie Louise skrattade av hjärtans grund.

— Jo, vänta! ropade hon, bed henne vända sig till byggmästaren på Berga för att få sitt torn av honom.

— Även det har jag framfört, tillkännagav stormfågeln på tallens topp.

— Men, frågade Marie Louise med tilltagande munterhet, svarar då inte kyrkan något?

— Jo, visst svarar hon.

— Vad säger hon då?

— Hon säger, att hon på frökens förord gärna skulle vända sig till byggmästaren på Berga, om hon bara tor-des för överintendentsämbetet i Stockholm.

— Säg henne då, fortfor den unga damen, att jag skall använda hela mitt stora inflytande hos överinten-dentsämbetet.

— Jag har sagt det, nådig fröken.

— Och vad svarar hon på det?

— Jo, kyrkan påstår, att överintendentsämbetet i Stockholm inte står i ringaste beröring med det sköna vare sig i himmelen eller på jorden.

Marie Louise rodnade, men hade icke desto mindre rätt roligt. Andra högtuppsatta personer hade givit henne mångfaldiga komplimanger för hennes skönhet, men som icke smakat henne så gott som den hon nu fick av den där äventyraren i höjden. Att överintendents-ämbetet fick sitta emellan för hennes skull, det gick henne mindre till sinnes.

— Är det något mera fröken har att fråga? sporde akrobaten.

— Nej, svarade den unga damen, kanske befarande några variationer på samma tema, och variationer kunna, såsom vi något var förnummit, förstöra även det vack-raste tema.

Akrobaten började nu sin återfärd till jorden, men även denna gång med huvudet och händerna förut, den galningen!

Marie Louise gömde sina ögon i sina händer, hon vågade icke beskåda denna äventyrliga promenad.

Nedkommen på marken, gjorde den token på köpet ett par kullerbyttor, som satte den unga skönhetens skrattmuskler åter i rörelse.

Ett ordspråk säger: "Att vara tokig för rolighets skull, det är att vara klok, men vara tokig och aldrig vara glad, det är tokars lag."

Äntligen stod Bergatoken på benen och frågade, utan att vara det ringaste andtruten:

— Kanske det roar fröken att slå ett parti käglor?

— Slå käglor! upprepade hon, hoppande av glädje. Finns det också käglor? Ack, låt mig en gång försöka det!

Ungresen förde sin dam till en ovanligt lång kägelbana vid en annan sida av trädgården. Han fattade ett ofantligt ekklot, ty han ville naturligtvis först visa sin patriciska discipel, huru hon borde bära sig åt i detta plebejiska spel.

— Men fröken måste resa upp käglorna, det kan inte hjälpas, sade han.

— Ja visst, ack vad det var roligt! jublade hon, ilande lätt som en fågel till andra ändan av kugelbanan.

Mästaren började sina lektioner. För att icke omnämna bataljonerna, vilka voro en småsak för honom, må vi blott omtala, att han kunde fälla alla de kringstående åtta käglorna utan att röra kungen.

Det var vackert, det var konstitutionellt.

Men han kunde även med ett mindre klot träffa kungen utan att röra en enda av hans hovmän.

Det var just inte så konstitutionellt, men nog var det aristokratiskt.

Marie Louise hade mycket att göra. Glad och yster som ett barn, for hon bland käglorna, ofta sopande omkull dem med sin klänning, och fick hon dem äntligen på benen, så stodo både kung och hovmän på sned, än åt höger, än åt vänster, liksom yra i huvudet.

Men var det väl underligt? De hade ju Amarantens drottning mitt ibland sig.

Nu byttes rollerna. För att minska avståndet uppställde mästaren käglorna mitt på banan och bjöd där-
efter sin discipel ett mycket mindre klot, men polerat och blankt som en spegelkula.

Klotet, uppfångande den unga flickans bild, blev naturligtvis ännu vackrare.

— Men jag begriper aldrig, anmärkte mästaren, hur den där lilla svarta ebenholtsbiten kommit in i mitt nya klot.

Klotet återspeglade nämligen lika troget den svarta muschen på hennes näsa.

Nytt tvåstämmigt skratt. En annan än en lantkavaljer skulle vågat vidröra den lilla svarta sidenmantillen på frökens näsa!

Discipeln började nu. Men det oartiga klotet, trots sin hala yta, ville jämt ner i rännan. Varken kung eller hovmän ville falla ned och tillbedja. Det syntes nog, att de voro av trä och icke av kött och blod.

Den sköna blev otålig, häftig och stampade ofta med den lilla foten.

Men då hittade mästaren på att oförmärkt med sitt finger vidröra klotet just då det ville ner i rännan och giva det en riktning, som hade till följd hela den övermodiga oppositionsligans fall.

Nu blev det ett jubel, må man tro. Marie Louise hämnades grymt. Hon fällde bataljon på bataljon, slog kringskuren kung, slog kungen allen och spelade "tysk pott" med lika färdighet som den svenska.

Slutligen utmattad av sina många segrar, nedsjönk hon andtruten på en bänk. Men, min Gud, vad hon hade haft roligt! Vad hon nu hade mycket att berätta för väninnorna i Stockholms salonger! Slå rivaler ur brädet, vilken vacker flicka kan ej det? Men slå käglor? Jo, det skall man se.

— Vad säger nu fröken, föreslog byggmästaren, om vi skulle bese min lilla modellkammare?

— Ni har då också en modellkammare, svarade fröken; det förstås att jag måste se den... Jag vill se allt på ert trevliga Berga.

De gingo in i den trevliga modellkammaren.

Vad den var nätt, och vad allt där inne var nytt för den unga stockholmsdamen!

Hon såg väderkvarnar vid sidan av kungliga slott och grekiska tempel mitt bland svenka stall och logar.

— Vad det här var intressant! yttrade hon. Det ser alldeles ut som leksaker.

— Leksaker! upprepade byggmästaren något melan-
koliskt. Allt det här är modener för kvarnar, lanthus
och annat, som jag redan byggt samt för palats och
tempel, dem jag aldrig skall bygga. — Fröken har för
övrigt rätt, fortfor byggmästaren; vad är väl allt det här
annat än leksaker mot de mästerverk den höga solen
sedan sekler bestrålat! ... Vad jag på planscherna
skådat skall jag aldrig i verkligheten få se, aldrig få
beundra jättedimensionerna, som väcka åskådarens häp-
nad. — Tillåt mig visa fröken min lilla kyrka, fullföljde
han, i det han förde henne till fönstret, framför vilket
på ett bord stod modellen till en kyrka i götisk stil. Jag
har också försökt mig på ett storverk, men som väl
aldrig blir annat än en leksak.

En stråle av den klara morgonsolen förgyllde nu så
vackert den lilla kyrkan.

— Aldrig skall jag se denna spira höja sig mot
skyn, sade han med stilla vemod i sin stämma; aldrig
lyssna till orgeln inom dessa murar, och ingen skall, när
han går förbi denna port, säga: denna kyrka är ändå
inte så oäven, ändå ej så ful... Men jag är otacksam,
jag har vid denna modell haft mina gladaste stunder.
— Alla kyrkbänkarna därinne ha varit överfyllda
av mina förhoppningar... De trängdes på gångarna,
de stodo utanför, de kunde icke alla rymmas i min
kyrka... Från denna lilla predikstol har mitt hjärta
talat till dem, från denna orgelläktare har det spelat och
sjungit för dem, och när de gingo ut, stodo de långa
stunder utanför, beundrande fönstrens bågform, takets
originella list och murarnas många nischer... Men nu
är kyrkan tom och hela min församling borta... I
kyrkogården här runtomkring vila de alla nu, och gröna
tuvor växa över deras gravar!

Marie Louise, som med hämmad andedräkt lyssnat
till hans ord, såg en tår rulla från hans öga och falla ned
på det lilla tornets spets, där den nu, av solljuset genom-
trängd, glänste som en gyllene kula.

Hon förde till sina ögon sin fina, spetsrika battistduk, men när hon tog den från ögonen, förde denna med sig några tårar från ett ömt och deltagande hjärta. Kanske erfor hon nu för första gången i sitt liv, att den sorglösa, solbeglänsta stig, på vilken hennes ungdom dansade fram, icke blivit allas lott här i världen.

Hennes blickar sökte ånyo fönstret. Den förskönande solstrålen hade flytt. Men ännu stod byggmästaren sorgsen och böjd över sin fattiga kyrka.

Längre fram på dagen rullade grevens vagn långsamt och försiktigt utför Berga backe. Kusken satt på sin gamla plats, och med stark, av motgången prövad arm höll han inne det något oroliga spannet.

Efter vagnen gingo greven och hans dotter arm i arm, ledsagade av sin unge, artige värd, nu glad och skämtande som förr. Han ville följa dem till slutet av backen.

Vagnen, kommen på jämnare väg, stannade.

Greven skakade sin värds hand, tackade honom för hans hjälpsamhet och allt det besvär han haft för deras skull samt bad honom vara välkommen på —näs, varefter han närmade sig vagnen och öppnade dess dörr.

— Också jag har mycket att tacka för, sade fröken Marie Louise, även räckande byggmästaren sin hand, jag har i dag haft en av mina behagligaste dagar och, tro mig, jag är icke det ringaste ond på Berga backe... Något allvar blandade sig i våra lekar, men minnet därav skall göra mig gott för framtiden... Och nu farväl, min herre! Aldrig glömmer jag er modellkammare och er lilla kyrka!

Därefter steg hon upp i vagnen, hjälpt av sin far. Äkdonet rullade av.

Vid en svängning av vägen såg Marie Louise sig om. Hon blev ej varse sin värd, men trodde sig upptäcka hans skugga, som väldig utsträckte sig tvärs över vägen långt in på ett stort trädesgärde.

Hon smålog åt skuggan och satt sedan tyst vid faderns sida.

En söndag fjorton dagar därefter var byggmästaren Konrad Pettersson bjuden på middag hos greve *** på —näs.

Sällskapet var icke talrikt, endast några äldre officerare vid livgardet till häst samt ett par av ortens ståndspersoner. Det var allt smickrande för lantbyggmästaren att bli bjuden bland sådana högdjur.

— Jag får för herrarna presentera herr byggmästar Pettersson, som så verksamt bisprang mig vid min olyckliga färd i Berga backe, yttrade greve ***, när han för sällskapet framställde ungresen på Berga.

När en värd vid presentationen lägger något särskilt till namnet, sker det antingen för att skryta med en viss gäst eller också för att på sätt och vis ursäkta sig hos det övriga sällskapet för det en viss gäst blivit bjuden.

— Jag får äran presentera herr N. N., vår store statsman, herr N. N., vår store skald, herr N. N., vår store hävdatecknare — det är skrytet. Men herr N. N., min husvärd, herr N. N., min hyresgäst, herr N. N., min sons informator — det är ursäkten.

Det vill säga: om byggmästaren Pettersson icke varit med i Berga backe, hade han icke heller varit med på —näs, även om han långt förut haft äran vara känd av den grevliga familjen.

För övrigt mottog greven honom med mycken artighet, frågade efter hans far, berömde deras hushållerska och slutade med en lång avhandling om Berga backe.

De övriga herrarna, av vilka några på orten boende redan personligen kände ungresen på Berga, bemötte likaledes med artighet en person, vars yttre ovillkorligen måste intaga alla, och började tilltala honom, naturligtvis med den matta av förtrolighet man bör iakttaga, när man talar med en människa som blott bygger hus.

När fröken Marie Louise i hela glansen av sin skönhet, förhöjd av den smakfullaste toalett och numera utan musch på näsan, visade sig i salongen, emottog hon sin för detta värd med sådan hjärtlighet, att det bestämt hade

väckt uppmärksamhet och avund, nota bene om föremålet varit någon annan.

— Herr Pettersson, sade hon förtroligt, vi ha ingen jättetall från Berga skog, ingen kägelbana med spegelklot och ingen modellkammare, tyvärr... Men vi skola bjuda till att göra er dag så litet tråkig som möjligt.

Denna senare fras är mycket vanlig och betydelselös, ty vilken värd eller värdinna, som naturligtvis med måttet av eget besvär mäter gästens tacksamhet, finner någonsin denne ha tråkigt?

Kanske låg det dock mer allvar i den unga damens ord.

Hon visste ju, hur mycken möda hon haft att förmå sin far bjuda den unge mannen, helst denne ännu icke uppvaktat greven. Byggmästaren hade av grannlagenhet icke gjort det, men vad hade väl greven med hans grannlagenhet att göra?

Förstulet mönstrade fröken lantbyggmästarens toalett och syntes i allmänhet nöjd med densamma. De svarta kläderna voro visserligen icke av finaste slag, men de voro nya, välborstade och slöto sig särdeles väl till den höga, välbildade gestalten. Hans vita väst var kanske längre än modet föreskrev, men den vita halsduksrosetten röjde ornamentens konstnär.

Hon hade varit mycket rädd för hans fötter; hon erinrade sig de rysliga halvsulorna hon så tydligen sett, när hennes värd på Berga klättrade på tallen. Lyckligtvis upptäckte hon nu ett välgjort, glänsande stövelpar, som till och med knarrade på salongsgolvet.

I stället för de förskräckliga berlocker, varmed landets sprättar den tiden prydde sina ur, de så kallade "silverrovorna", varseblev hon en fin hårsnodd, förmodligen moderns hår, och vilken utan annan prydnad än en liten guldholk förlorade sig i västfickan.

Ledsamt var det onekligen, att han, i stället för de nödvändiga fina vita handskarna, endast hade ett par mörkgula av tjock kastor, men troligtvis hade de vita vid

försöket att draga dem på brustit, ty han hade väl stora händer, ungresen på Berga.

Men vad rådde väl han därför? Eller borde det kanske sitta händer av ett barn vid sådana herkuliska armar?

Korteligen, den hulda värdinnan hade högst obetydligt att anmärka, och däröver kände hon sig glad. Hon hade mycket skrutit med sin nya bekantskap och ville icke få orätt i något.

Äntligen förflyttade sig sällskapet ut i matsalen och tog plats kring det ståtliga middagsbordet.

Den svartklädde taffeltäckaren med tvenne andra betjänter började serveringen.

På den tiden måste en taffeltäckare vara fullt ut lika hemmastadd i rangrullan som likbjudaren. Olycklig den taffeltäckare eller betjänt, som räckte fatet åt överstelöjtnanten före översten och åt löjtnanten före kaptenen. Också var det ett förtvivlat språng från ena sidan av bordet till den andra.

Detta mod är lyckligtvis avlagt nu, men likbjudaren eller upproparen vid begravingar måste ännu ha rangrullan på sina fem fingrar.

Löjligt nog! Tänka på rangrullan, när man går till en grav — graven, den stora symbolen av alltings jämlikhet på jorden!

Man säger, att "maten tystar mun". Den skulle göra det kanske, om icke vinet oupphörligen öppnade den.

— Jag tror att herr Pettersson slår vatten i vinet, anmärkte värden; det är synd... Det är Gula lacket och har i tio år legat på butelj... Det är märkvärdigt, mina herrar, vad Bordeauxvin länge kan hålla sig, om blott kork och källare äro goda... Smaka, håll vinet länge i mun... Det är ju som man skulle tugga druvan, bita henne från klasen.

— Men portvin, frågade en av gästerna, kan portvin ligga lika länge utan att förlora?

— Näppeligen, svarade värden, herrarna ha här tvenne karaffer, en röd och en blå... I den förra är portvin som legat femton år i min källare, och i den

senare portvin som blott legat fem... Låt oss probra!... Märker man icke genast skillnaden? Det förra är ljusare till färgen och något starkare, inte så? Spriten, som man alltid måste försätta portvin med, har berövat druvan något av dess must, inte så? Men blomman, lukta på blomman, mina herrar, hon är förträfflig.

— Magnifik!

— Man märker genast differensen.

— Nå, vad säger ni, min bäste herr Pettersson?

— Jag har så svårt att urskilja viner.

— Ät en bit ost emellan... Ekström, servera herr Pettersson ett stycke ost... Så där ja... Ät mer, så ja... Nå, herr Pettersson?

— Gammal ost smakar just inte så bra mellan stuvade abborrar, anmärkte byggmästaren, grinande åt den alltför ampra osten.

— Men mellan vinet? Jag menade mellan de bägge sorterna portvin, jag.

— Jag tycker det smakar alldeles lika, jag, svarade Pettersson, men jag är så ovan att dricka vin.

Värden och de övriga gästerna smågrinade åt denna nyktra och enfaldiga idyll på sex fot och fyra tum.

Värdinnan smålog också. Var det möjligen därför att hon kände till, att så väl den blå som den röda karaffen hade samma buteljer till föräldrar? Eller var det kanske av förnöjelse över att äntligen ha funnit en karl, som icke skröt med sitt förstånd på viner.

Möjligt. Backi gudom är ej kärleksgudinnans, trots poeternas eviga dualism om kärlek och vin.

— Men dricker man då aldrig vin på landet? frågade en något fetlagd överste.

— Nej, bara öl, och det blott vid högtiderna, upplyste Pettersson.

— Bara öl? Men öl är inte hälsosamt... Man blir så fet och pösande av öl.

— Det är synd att säga det om allmogen i Roslagen, svarade byggmästaren.

— Men rhenskt vin, det kan hålla sig över hundra år, förklarade värden. Min salig far tog in rhenska viner samma år Säkerhetsakten, fördömlig i åminnelse, kom till världen... Ekström, servera Johannisberger... Smaken, mina herrar! Vilken olja! Vilken blomma! Inte så?... Vilken ofantlig skillnad mellan rhenskt och mosel! Inte så?

Nu öppnades en diskussion om skillnaden mellan dessa bägge viner och som upptog tre fjärdedelar av midagen. Den återstående fjärdedelen ägnades åt politiken.

Skarpt kalfatrades och skonlöst fördömdes Johanssons Argus, den mest lästa oppositionstidning på en tid, då det säkerligen var vida äventyrligare än nu att föra den liberala sakens talan, helst med den oförskräckthet och talang, varmed den onekligen fördes av Argus. Hierta och Dalman hade ännu icke börjat dansen.

Värden, själv hörande till oppositionen, måste naturligtvis bryta en lans för den liberala saken.

— Argus, sade han, kan någon gång, högst sällan, jag medger det gärna, men någon gång ha rätt i sak... Men sättet fördömer jag alltid på det livligaste.

Han hade rätt. Man bör alltid iakttaga decorum, alltid måla svart med vita färger och grått med himmelsblå, eller för att tala med Thorild, "måla hin håle rosenröd".

Konrad Pettersson satt som på nålar. Han tog all sin politiska visdom ur Argus och kunde ej med likgiltighet se, huru hästgardets officerare uppgrumlade den välgörande källan.

Han tyckte att grevens lans var väl slö och ville därför själv våga ett klubbslag för den goda saken.

— Jag ber om förlåtelse, mina herrar! började han, något het i huvudet av den långvariga vinprovningen och följaktligen med tämligen hög stämma, men... men...

Han slöt, som salig Dumbom, precis där han stannat.

Hans blick hade råkat värdinnans, vars ansikte plötsligen röjde den djupaste oro. Han hade även sett henne föra ett finger till sin mun och låta det vila där.

— Jag tyckte min ärade gäst ville säga något, yttrade värden, icke utan en viss försmädlig tonvikt.

— Vår unge vän från Berga har något på njurtalgen, tror jag, tillade en överste, vridande sina mustascher.

Vår vän på Berga var mycket förlägen, men något måste han svara.

— Jag ville blott, svarade han slutligen, blott fråga om... om kungen... om kungen nästa höst reser till Norge?

Därpå sväljde han ett glas champagne, som betjänten nyss förut påfyllt.

— Reser till Norge, upprepade greven något blidare; det är alltför möjligt... Men om hans majestät reser till Norge, tillade han, vändande sig till sina övriga gäster, och interimregeringen i Sverige tillsättes i likhet med förut, nödgas jag i nästa riksdags konstitutionsutskott allvarligen anmärka ett slikt förhållande.

— Men varför det? Varför det? ropade de gamla hästgardisterna, vändande helt och hållet sin uppmärksamhet från vännen på Berga.

— Mina herrar! tog värden till ordet, i det han vred sitt huvud än åt höger och än åt vänster med samma högtidlighet som om han talat från sin bänk på riddarhuset, mina herrar! I ett fritt och lagbundet samhälle måste man...

— Måste man! avbröt en överstelöjtnant, man måste ingenting i ett fritt och lagbundet samhälle.

— Jo, man måste dricka vår sköna värdinnas skål, propounderade översten, höjande sitt glas, i vilken skål alla naturligtvis instämde, varefter det blev slut på politiken.

Sedan man nu även i vederbörlig ordning druckit världens skål, blev det jämväl slut på denna intressanta middag. Man uppsteg från bordet, och efter det översten ledsagat värdinnan ut ur matsalen, togo värden och samtliga gästerna plats på balkongen, där kaffe och likörer serverades.

Värdinnan avlägsnade sig för att låta herrarna vara ostörda. Man orkar icke säga artigheter åt damerna, när

man är för mycket mätt och icke heller när man är för mycket hungrig; man vill sträcka på sig, gäspa tacksamt mot höjden, röka tobak och möjligtvis skratta åt någon tvetydig anekdot, som man hör för tjugonde gången.

Byggmästaren, tillspord om jaktmarkerna i orten, intresserade genom sin fullkomliga kännedom i denna sak. Officerarna, med undantag av översten, bestämde till och med viss dag, då de skulle komma ut till ett större jaktparti under ungresens ledning.

— Landet vore bra, anmärkte översten, om det inte vore så grönt.

Slutligen framställdes spelbord på den rymliga balkongen, och som vädret var lugnt, trodde man sig kunna dra sin spader i Guds fria natur för att på dubbelt sätt njuta av densamma.

Eftermiddagen om sommaren är så lång och kan icke på ljuvare sätt fördrivas. Kort bjödos åt alla utom åt byggmästaren, vilken i konversationsspel naturligtvis icke kunde komma i fråga. Poängen var för hög, och "spela med officerare" är ett ordspråk.

Möjligen kunde han senare på aftonen få sticka sig in i en liten "Lansquenet", varom redan talades och där man icke behöver tappa mer än man själv vill, men där man vanligtvis tappar mer än man äger.

Byggmästaren slog sig ned i kabinettet innanför balkongen vid ett bord med gravyrer och planschverk.

Gravyrer och planschverk borde alltid finnas i ordentliga hus.

Om värden eller värdinnan tröttna att underhålla sin gäst, slår man upp för denne en packe gravyrer; om gästen har tråkigt och ser tråkig ut, kan han skylla på något fel i gravyren.

Ungresen på Berga hade suttit en god stund vid detta bord, då Marie Louise inträdde i kabinettet.

— Är ni ond på mig, herr Pettersson, frågade hon, för det jag avbröt er vid bordet?

— Ack nej, tvärtom! svarade han. För det, liksom för så mycket annat, står jag i största förbindelse hos fröken... Det hade just anstått mig att...

— Ni missförstår mig, min herre, avbröt hon honom; det anstår varje hederlig man att taga den frånvarandes parti... men Argus, tänker jag; reder sig nog själv, och det är alldeles icke nödvändigt att skaffa er ovänner... Emellertid var det beskedligt av er att lyda min vink... Var nu god och följ mig ut i salongen; några fruntimmer från grannskapet ha kommit hit, och dem måste ni hjälpa mig att roa.

De följdes ut i salongen, där värdinnan presenterade honom för några äldre nåder och deras döttrar.

Klokt och på vördnadsfullt avstånd öppnade han samtalet, med de äldre nåderna först, och berättade mycket som kan vara roligt att höra på den enformiga landsbygden.

Till tacksamhet därför ledde nåderna samtalet in på byggmästarens eget fack, vilket otvivelaktigt måste smickra den unge arkitekten.

De frågade honom till råds om bästa konstruktionen på hönsburar, något som man icke gärna kan tala om med dem som ha sporrar.

De språkade jämväl om burar för levande orrar, om hundkojor så inredda, att moppe, utom sin vanliga sängkammare, kunde ha sitt särskilda mottagningsrum för främmande moppar.

Arkitekten utlovade ritning både på koja och bur, och alla voro de glada.

Under tiden hade fröken Marie Louise öppnat fortepianot. Utan att låta be sig, utförde hon det ena solostycket vackrare och briljantare än det andra.

Hon sjöng Armidas stora aria, men hon sjöng även Nordbloms sånger, vilka nyligen kommit ut och ljödo över landet.

Nordblom har haft sin glänsande tid, liksom Lindblad sin och Wennerberg sin. Många heroer falla redan under

de första scenerna av konstens härliga skådespel, och få äro de som, i likhet med Bellman, skola hålla ut till den sista.

Men det är dock skönt och avundsvärt att en gång ha haft sin scen, från vilken man behärskat sin publik och över densamma spritt så mycken oskyldig fröjd, så mången förädlade njutning.

Men, för att nu återkomma till den lilla aftonunderhållningen på — näs: när unga fruntimmer äro tillsammans, vilja de gärna dansa. Fröken Marie Louise spelade upp en vals av Grahl, den tiden på modet.

Det fanns blott en enda kavaljer, men han såg ut för att räcka till åt alla. De äldre nåderna läto honom förstå, att han gärna kunde bjuda upp någon av fröknarna och för resten så många han kunde komma ut med.

Ungresen på Berga var varken sångare eller pianist, men dansa kunde han lyckligtvis. Han gick varvet om med alla fröknar och det med sådan fart att Amarantens döttrar icke funnit hans like.

En femtioårig friherrinna, ovanligt stor och tung, blev så betagen i ungresens dans, att hon ovillkorligen måste valsa med honom.

Utan att sucka mottog han hennes nådiga tillbud och manövrerade lika skickligt med tolvpundiga som med sexpundiga batterier.

Men den unga värdinnan kunde icke i evighet spela dansmusik. En annan fröken intog hennes ställe. Amarantens drottning ville, såsom rätt och billigt var, även få en släng med av den stora sleven.

Men när byggmästaren lade sin arm kring hennes yppiga och likväl så smärta gestalt och när hans skulderblad berördes av hennes hand, fin och glänsande som månens strålar, då blev Danderyds atlet yr i huvudet.

Den nordiska gudasagan omförmäler, att när Tor i jättarnas sal åt i kapp med Loge (elden), slukade denne, till hans stora förvåning, tallrikar, fat och själva matbordet med duktyg till på köpet.

Ungresen åt icke i kapp med elden, men han dansade med den, och utan åskledare mot himmelens eld, kände han sig genomglödgad, kände begynnelse av en feber, som för en svagare natur kunde sluta med döden.

Därefter och för att svalkas begav man sig ut i fria luften. Där hade vår byggmästare den icke lätta uppgiften att ensam roa alla; men en landets son var han hemmastadd i alla de oskyldiga idrotter, som utföras under Guds fria himmel, och blev underhållande från början till slut.

Det syntes nästan som hade Marie Louise denna dag med flit icke velat bjuda någon annan ung kavaljer, på det att hennes för detta värd ensam måtte vinna dagens hela pris. Korteligen, ungresen på Berga måste visa en hel hop av sina konster.

Hon tänkte till och med be honom slå kullerbyttor och hjula, emedan akrobatiska konster företrädesvis äro i den förnäma världens smak; men jula och slå kullerbyttor i stärkt vit halsduk och svarta kläder, vore kanske för äventyrligt.

Däremot fick han mer än gärna krossa stjärnan med sin boll och strypa solen med sin lyra, vilket han också nästan gjorde. Med ett ord, han genomgick med ära rid-darprovet och blev allas favorit.

Också, när dagen och dess glädje tagit slut, yttrade en väninna till Marie Louise: — Vet du, det är en alltför söt och hygglig karl... Din byggmästare är verkligen själv något att bygga på.

•

Några dagar därefter red Konrad Pettersson till Ensta och skyndade in i sin vän Petter Alms sängkammare. Denne var mycket sjuk.

— Men hur är det då med dig igen, stackars Petter? frågade Konrad, tagande plats vid sängkanten.

— Dåligt, som du ser, svarade Alm, men tack för ritningen till stallet... Dock, det hade kanske varit lämpligare om du i stället skickat mig en ritning till

någon liten minnesvård på Danderyds kyrkogård, ty dit kommer jag säkert, förr än mina hästar komma i det nya stallet.

— Jag var här i förrgård och då var du tämligen rask, yttrade Konrad.

— Men i förrgård nedbrann den där procentarens gård, som du väl vet, förklarade Petter; elden höll på att fatta i skogen, och det var nära att den fördömda gården gjort lika mycket ont som dess ägare gjort i livstiden... Emellertid kom jag att anstränga mig mer än mitt eländiga bröst tål vid.

— Nå, det blir väl bättre, kära du!

— Du menar att jag blir frisk igen?

— Ja visst.

— Är du så säker på att det är bättre?

— För dina vänner, ja visst ... och vad dig själv angår, min käre gästgivare, är det ännu alldeles för tidigt att tänka på sista hållet.

— Emellertid har jag beställt om mitt hus, underlättade Alm, och jag har uppdragit åt dig och farbror Malm att utreda mitt bo och verkställa min yttersta vilja.

— Nå ja, det kan alltid vara i sin ordning att i tid tänka på det.

— Men, Konrad, det är något särskilt jag tänkte be dig om.

— Och det är?

— Något som jag icke velat beröra i mitt testamente... Jag har nämligen däruti bestämt en summa av några tusen riksdaler, vilken du skall förvalta och, när tiden blir, använda.

— Till vad?

— För att i nödens stund bispringa...

— Vem?

— En viss person ... en som...

— Vilken, menar du, Petter?

— Henne.

— Henne?

— Ja, Konrad, henne! upprepade Alm nästan viskande.

Konrad betraktade mycket förvånad sin vän. På långliga tider hade han icke hört Alm tala om "henne".

— Du vet då var hon uppehåller sig? frågade byggmästaren.

— Ja.

— Du har kanske sett och talat med henne? fortfor Konrad.

— Nej, svarade denne med ett uttryck i ord och blick som icke tillät något tvivel.

— Men huru vet du då att hon kunde behöva din hjälp? frågade barndomsvännen.

— Ännu är tiden icke inne ... men den kan komma, Konrad, och den skall komma... Hon står på ett isstycke, ännu skimrande mot solen och grant, men snart kan isstycket slitas från land och då...

— Och då skall jag, å dina vägnar, räcka henne en hjälpsam hand, yttrade Konrad, torkande en tår ur sitt öga.

— Ja, men aldrig med minsta ord låta henne förstå varifrån den hjälpen kommer ... ty om hon finge veta det, vad mer?... Det skulle blott fördubbla hennes smärta.

— Du goda, hederliga själ! ropade Konrad, slutande sin väns bägge händer i sina. Du är som den döende fågeln, vars sista toner ännu ljuda kärlek!

När Konrad, efter att länge ha uppehållit sig hos den sjuke gästgivaren, kommit ut på gården för att stiga till häst, mötte han en torftigt klädd gumma, som betraktade honom med blickar både av glädje och oro.

Det var procentarens och självspillingens gamla hushållerska.

— Ah, mamsell Sara! ropade han, närmande sig henne. Mycket har hänt sedan vi sist träffades... Jag borde kanske beklaga sorgen, men...

— Ack, goda herr byggmästare! inföll gumman. Jag hade så länge varit i hans hus och därunder hunnit vänja

mig vid honom... Han var visst ingen god människa och må Gud förlåta honom hans synder!... Men det oaktat sörjer jag honom ändå.

— Den långa tid ni förestått hans hus måtte ha varit en prøvotid, som säkerligen ingen annan än ni kunnat uthärda.

— Ack, min unga herre! Det mesta av vår sorg består oftast av ånger över att icke alltid ha varit så emot de hädangångna som man bort vara... Det är alltid någon sträng i vårt bröst, som hårt vidröres, när även den elakaste människa dör.

— Men, min goda mamsell, var tänker ni nu slå ner era bopålar? Jag har hört, att allt ligger i aska och att ni ingenting har att leva av.

— Den beskedlige herr Alm har tillåtit mig bo här på gästgivaregården, till dess jag hunnit se mig om efter annat ställe för mina återstående dagar.

— Ni har över tio år uppehållit er inom socknen, och det är kommunens skyldighet att ge något understöd... också vill jag i dag tala med klockaren Malm om saken... Var emellertid lugn, det liv ni hädanefter kommer att föra måste i alla fall bli vida behagligare än det ni hitintills fört.

— Gud skall veta, att jag av hela mitt hjärta tackar er, herr Pettersson, för den välvilja och godhet ni alltid visat mig... Jag tror att jag inte behöver fly till medmänniskors barmhärtighet, så vida nämligen...

Hon tystnade och var synbarligen obeslutsam om vad hon skulle säga.

— Det har kanske lyckats er rädda något undan branden? frågade Konrad.

— Undan branden? Intet!

— Men då tycker jag...

— Det är bedrövligt att ha levat så länge som jag och ändå inte ha någon, till vilken man helt och hållet kan förtro sig, suckade gumman.

— Ni var för mycket avskild från världen för att kunna knyta någon förtroligare förbindelse med andra;

men tro inte därför att vår jord är så arm på deltagande som ni föreställer er.

— Jag hade orätt, medgav gumman, jag har åtminstone träffat en som, utan all min förskyllan eller värdighet, visat mig välvilja och deltagande... Alderdomen, glömd av alla, glömmer likväl ingen.

— Och denne ende?

— Är ni, herr Pettersson, ingen annan än ni.

— Vilket olycksaligt liv måtte ni ej haft, arma kvinna, då ni anser mig för den ende?

— Ända sedan den olyckliga branden har jag tänkt på er, och när jag i dag såg er rida in på Ensta gård, sade jag till mig själv: Herren har sänt honom i min väg.

— Nå, men säg vad jag kan göra för er, stackars gumma? yttrade Konrad, fattande vänligt Saras hand.

— Kan ni ägna mig en eller två timmar? viskade hon, oroligt skådande sig omkring.

— När?

— Nu, nu genast.

— Jag har arbetsfolk som väntar på mig...

— Men varje ögonblicks dröjsmål kan medföra den största fara.

— Fara, säger ni? Om så är, står jag på ögonblicket till er tjänst.

— Vem skulle jag väl lita på, om inte på honom! sade gumman, i det hon med sammanknäppta händer blickade mot himlen.

— Låt nu höra vad det är.

— Men ni måste följa mig.

— Vart?

— Till kommissariens gård eller rättare till det ställe där den stått.

— Gott! Jag skall följa er, om det är nödvändigt... Men vänta, det är för långt för er att gå i solhettan. Jag vill sätta för en häst.

Byggmästaren ledde in sin ridhäst i stallet och tog därifrån en av gästgivarens, den han lät spanna för en gammal bredschäs, likaledes tillhörande hans vän.

Därefter lyfte han den gamla kvinnan upp i schäsen, tog plats vid hennes sida och lämnade gästgivaregården.

Under färden berättade Sara för honom många underliga saker, av vilka ett och annat genom klockaren Malm redan kommit till hans öron. Samtalet rörde naturligtvis kommissarién och hans sömnvandringar.

— Det var först några dagar före hans död jag kom underfund med hur allt hängde tillsammans, berättade Sara. En natt fick jag ingen blund i mina ögon, och som jag omöjligt kunde ligga, steg jag upp och satte mig framför fönstret. Bäst jag satt, såg jag till min stora förskräckelse en vitklädd skepnad hasa sig ned utför balkongen, som var mitt över mitt fönster. Jag hade väl hört omtalas, att ett spöke skulle nattetid irra kring vår gård, men ville inte tro på vad man sade. Nu såg jag tydligt den vita skepnaden stanna med ansiktet vänt mot mitt fönster. Natten var ljus, och jag kände snart igen kommissariéns ansikte. Förvånad skyndade jag ut för att se vad han kunde ha för sig ute på en sådan tid av dygnet. Utkommen, blev jag då varse att han bar något i ena handen, men vad det var såg jag ej. Vidare såg jag honom taga en steg, som alltid fanns hängande på grundmuren till huset, och den förde han med sig.

— Vart?

— Ett gott stycke in i skogen.

— Ni följde honom?

— Jag följde och såg honom slutligen stanna framför ett mycket gammalt träd, mot vars stam han uppreste stegen.

— Vidare.

— Han klev uppför stegen, men när han uppnått de översta pinnarna, stannade han, dold av de stora grenar, som omgävo honom.

— Hur länge stod han så?

— Blott en kort stund. Därefter kom han ned, tog stegen med sig och gick hem tillbaka.

— Men hade inte med sig det andra, som ni sett honom bära hemifrån?

— Nej ... men när han kommit hem, hängde han stegen på dess vanliga plats.

— Och därefter?

— Klättrade han upp på altanen igen och gick in till sig.

— Men anade ni inte redan då, att han gick i sömnen?

— Jag visste ej vad jag skulle tänka, men när följande natt samma uppträdde förnyades och jag därjämte erinrade mig att dylikt förut inträffat i vår släkt, så förstod jag hur det förhöll sig.

— Men att ni inte yppade alltsammans för honom, när ni såg hans lidande om dagarna!

— Det var min föresats att slutligen uppdaga allt och visa honom det gömställe som förvarade hans skatte och hade han levat några dagar till, skulle han ha vetat allt... men jag tyckte, att han förtjänade något straff, icke blott för den nedriga misstanke han en gång hyste om mig, utan även för den hårdhet och grymhet, varmed han behandlat alla som med honom stått i ringaste beröring.

— Nå ja, nog var han sin lön värd, det måste man medgiva... Er värde frände var sådan, att han kunnat spela domino med sin egen faders ben.

— Emellertid har hans ömkliga slut gripit mig djupt, förklarade gumman, torkande sina ögon, och ångern över, att ej ha gjort vad jag bort göra plågar mig svåra, ty det tillkommer Gud att straffa, men inte den arma dödliga människan.

— Nå, är ni nu säker på att hitta till det där märkvärdiga trädet?

— Ja.

— Och det är er mening att föra mig dit?

— Ack ja... Jag måste ju vända mig till någon för att få hjälp, ty inte förmår jag ensam stiga upp i det höga trädet och leta rätt på den olycksaliga skatten.

— Det förstår jag nog.

— Och inte kan man gärna i en sådan sak vända sig till vem som helst... Men för er, unge herre, har jag ett gränslöst förtroende.

— Jag skall ej heller svika det, lita på det... Ah, nu äro vi framme.

De körde in på den lilla vägen och funno vid dess slut framför sig en ofantlig askhög, ur vilken grundmurens stenar här och där uppsköto.

Pettersson band hästen vid ett träd nära vägen.

— Om jag varit det allraminsta förtänksam, sade han, hade jag på Ensta försett mig med nödiga redskap, ty det är gudnås inte alla som kunna bryta guldgruvor med blotta händerna... men jag undrar om inte stegen finns kvar.

— Ack nej, den brann upp med allt det övriga, upplyste gumman.

— Nåväl, man får hjälpa sig så gott man kan... Låt oss nu fortsätta vår upptäcktsresa... Vi ha inte att kämpa mot väder, vind och myteri, såsom den stackars Kolumbus hade.

Därefter styrde de inåt skogen.

De av träden, som stodo askhögen närmast, voro svedda av elden, och överallt stötte man på de jordhögar, som kommissarien uppkastat under sina fruktlösa försök att återfinna sitt förrädiska guld.

De hade tillryggalagt ungefär fem minuters väg, då gumman plötsligen stannade, ryckande sin följeslagare i armen.

— O, min Gud, se, se! ropade hon med förfärad uppsyn.

— Vad är det att se?

— Den där stora rovfågeln som nyss flög upp!

— En slaghök, upplyste Pettersson, rätt ståtliga vingslag minsann... Hade jag min bössa, skulle dessa präktiga vingar snart pryda min mössa.

— Men att han just skulle flyga upp ur det där trädet! yttrade gumman.

— Vilket träd?

— Det där som ni ser, fortfor hon pekande.

— Den där gamla, murkna eken?

— Ja, just i det trädet är det.

— Aha, vi äro vid målet... Jaså, du har blivit en girigbuk på gamla dagar, tillade Konrad, läggande handen på skogens gamle konung.

— Men rovfågeln! mumlade gumman.

— Är kommissariens hamn efter döden, tror ni, inföll Konrad. Hade det så varit, min själ han då tagit till flykten för oss, ja inte ens för ett helt regemente. Det var således mot denna ek han reste stegen?

— Ja.

— Gott! Jag vill försöka gå samma väg utan stege.

Därefter kastade ungresen av sig rocken och började klättra uppför stammen med ekorrens vighet.

Mamsell Sara såg därvid lika förvånad ut som fröken Marie Louise på Berga.

När Konrad kommit så högt, att han med händerna kunde nå de närmaste grenarna, fattade han uti den tjockaste av dem och svingade sig upp på den.

— Så långt äro vi komna! ropade han. Nu återstår att undersöka alla fickorna på denna gamla luver.

— Ser ni något? frågade gumman, ansträngande sina gamla ögon för att kunna se uppåt.

— Jag ser något vitt, svarade Konrad, en näsduk tror jag ... vad behagas? En riktig petit maitre, den gamla eken... Nej, för tusan, det är ett helt lakan, om jag inte ser galet.

— Jag känner igen vår gamla bordsduk, som jag länge saknat, yttrade gumman, när hon fick syn på det stora, vita skynke, som han höll i hand.

— Den var instoppad i ett stort hål, som troligtvis går rakt ner i den murkna stammen, upplyste skattsökaren; han har varit ganska omtänksam, vår sömngångare... duken är våt av dagg eller regn, men har, enligt beräkning, skyddat det som kan vara nedstoppat i det där hålet.

— Kan ni upptäcka något annat?

— Omöjligt med blotta ögat ... men jag vill skaffa mig en käpp att känna mig före med.

Därvid bröt han av en lång och tämligen bastant kvist, den han jämnade så gott han kunde och därefter stack ner i hålet.

— Nå, min unge herre? frågade ånyo den oroliga gumman.

— Jag stöter mot något som vill rulla undan ... det ljuder som av metall ... viktoria! Jag har funnit skatten! Denna ek har en kärna av guld!

— Gud i himmelen vare tack! Allt är då kanske räddat! ropade gumman.

— Men räddaren måste rothuggas och fällas till jord, ty godvilligt lämnar han ej sitt byte ... Ännu hade han kunnat leva i många år, denna skogarnas Methusalem; men rikedomerna blir hans undergång, liksom den blev mannens i röda huset.

*

Älskande tala i Frankrike från porttröskeln, i Spanien från balkongen, i Orienten från terrassen och i Sverige — kanske från ett bränneri.

Veckan efter den märkvärdiga middagen på —näs hos greve *** började byggmästaren Pettersson sitt arbete på det stora ångbränneri, som på bemälda gård skulle uppföras.

Nästan dagligen uppehöll han sig några timmar hos arbetsfolket där, och ofta vid sådana tillfällen råkade han greve *** och fröken Marie Louise.

Vana vid huvudstadens rörliga liv, trivdes de icke alltid bland de stela blomsterrabatterna eller i parkens tysta alléer. Ett byggnadsarbete medför mycken omväxling. Yxans hugg, sågens rasslande, arbetsfolkets prat, allt framställer en tavla av liv, som i synnerhet på den eljest så stilla landsbygden väcker uppmärksamhet och bjuder förströelse.

Visserligen blev vår byggmästare icke mera bjuden på middag eller på någon annan större tillställning hos

greve ***, men ofta gick greven ned till byggnaden och kunde långa stunder språka med byggmästaren, bägge förtroligt sittande på samma bjälke.

Ibland satt även fröken Marie Louise bredvid dem på bjälken.

Ej underligt då, om vid sådana tillfällen den unge mannen tyckte, att den gamla grovhuggna furan fick nytt liv, nya grenar, nya löv och blommor, blev, med ett ord, så vacker, att det verkligen var synd att lägga in den i väggen till ett bränneri. Och kanske tyckte Marie Louise detsamma.

Så länge känslan, ännu utan namn och ord, vilar i våra bröst, blommor hon sitt härligaste liv, fyller hela vårt inre med sin välgörande doft, ger näring åt vårt lugn och liv åt våra dygder.

Men giv henne ord, låt vinden sprida detta ord ut kring världen, denna värld, som människorna själva byggt upp, fast icke alltid på den grund som Gud en gång lade — då vaknar vedermödan, liksom rovfågeln vid duvans vingslag, då börja fördomarna sitt vanliga spel, och när den arma känslan, förvirrad och förföljd, återsöker sitt forna oskuldshem, för hon alltid med sig något av det gift världen sprutat över hennes vingar, och det är förbi med vårt lugn, ofta förbi med en och annan av våra dygder.

Ljuvast för älskande är därför den tid, då man icke talar, men förstår, då man icke handlar, utan blott tänker. Kanske är också livets lycka blott en dröm. Oftast är dess njutning dess död.

När en ung man och en ung kvinna ägna varandra sin hela aktning, såsom världen och kanske de själva ännu blott kalla det, följa snart deras hjärtan med, ty denna aktning är en lögn, om ej dess frukt blir kärlek.

Tala aldrig om vänskap mellan ungt folk av olika kön. Vänskapen fordrar för sin tillvaro många års bekantskap och beprövat förtroende. Den skrider lugnt framåt med revade märsegel.

Men kärleken, oftast ett ögonblicks verk, sätter genast alla seglen till och måste antingen framåt eller kantra.

Ungefär därhän hade sakerna kommit med avseende å ifrågavarande unga personer. De kände ett obeskrivligt nöje varje dag de mötte varandra, fast de aldrig översatte detta nöje i ord.

Fantasien har för övrigt så djupa perspektiv och följaktligen så mycket att bjuda på, att man icke märker, hur avståndet i verkligheten småningom förminskas, till dess man, utan att veta huru det gått till, kommit varann så nära, att man i själ och hjärta slutligen blivit ett.

När två lågor en gång sammansmält, kunna de icke gärna skiljas utan stor ömsesidig förlust och saknad. Må den ena brinna på ett talgljus och den andra på ett spermaceti, förenade bilda de dock en stor och vacker låga, men skilj dem sedan, och de skola var för sig se små och bedrövade ut.

Så ofta Marie Louise hade några väninnor hos sig, har det av med hela sällskapet till nybyggnaden. Det var så roligt att springa på stockarna, medan den hyggelige byggmästaren införde dem i arkitekturens hemlighet.

Han lärde fröknarna, att grunden måste läggas först, innan väggarna resas, och förklarade vad takstolar ville säga, stolar icke för fröknar och mamseller att sitta på, utan på sin höjd för plåtslagaren och sotaren. Men det är roligt att få lära en hop saker, bara man själv slipper lägga händerna vid dem.

För övrigt är det mycket att begrunda vid åsynen av en nybyggnad, ämnad till människohem.

Dessa grova stockar och bräder, som fogas på eller bredvid varandra, skola bevitna mycket, som solen och månen icke alltid få se.

De skola betrakta den glada brudskaran, den rodande bruden, den stolta brudgunnen. De skola lyssna till vaggans gang, se huru föräldrar glömma bekymren och de annalkande åren vid åsynen av sina lekande barn,

ty det är ju de själva som hoppa över mattorna, de själva som bryta sönder leksakerna, de själva som lägga smörgåsen med smörsidan på förmaksstolarna.

Ät detta skulle stockarna ha mycket roligt, om de icke vore av trä.

Men de skola även bevittna de stora sorgerna och de många småförargelserna, som ofta göra mera ont än de förra. När den stora sorgen slår till, uppkallas merendels hos själen någon förut dold kraft, som håller sin sköld mot de tunga slagen. Men småförargelserna, mot vilka man icke bryr sig om att försvara sig, de nypa tumtals stycken ur vårt liv och leda oss långsamt, men säkert ner i fördärvet eller i graven.

Detta är mindre roligt att skåda, och därför är det ibland rätt bra att vara av trä.

De skola en dag lyssna till hammarslagen i vår sista vilosäng och se döden på granris med tunga steg vandra fram, kanske på samma plats, där de nyss förut sett livet dansa på rosor. Men vad verkar det på en stock?

Slutligen skola de själva, genomnagda av tiden och rättorna, sjunka tillsammans i en spis eller på en ugn, lyckligare än de flesta människor: de få åtminstone värma och lysa efter döden.

Detta om en blivande boning för människor. Men vad skall man väl tala om en bostad för brännvinspannor? Vad annat än att de, som arbeta därpå, arbeta på sitt eget fördärv?

Den som den tiden vistades inom Danderyd kunde räkna nästan lika många brännerier som gårdar, och framlidne statsrådet Wirsén tjöt rätt bra bland ulvarna.

Men även ett bränneri kan ha sin solsida, och många solsidor hade ifrågavarande nybyggnad, från vilket väderstreck man än betraktade den. Åtminstone var det så denna sommar i två par ögon.

Den sanna kärleken, liksom den sanna kyrkan, fordrar endast rena offer på sitt altare, och det gör det samma var altaret står.

Men det led mot sommarens slut. Hösten på landet är ej behaglig; det är sorgligt att skåda naturens förstörelse, och därför reser man till staden för att se människans.

Människan vill ej vara ett med naturen. Hon gör upprormotsinallsmäktigahärskarinna, fast hon beständigt har för ögonen det oundvikliga statsfängelset, graven.

Greve *** höll immerfort på att förlora sina galoscher i vägnas lera, och fröken Marie Louise tyckte, att paraplyet var för tungt för hennes små händer. Följaktligen började de redan tänka på återfärden till huvudstaden.

Någon av de sista dagarna i augusti stod Konrad Pettersson på trappan till det nya brännvinspalatset, då han blev varse fröken Marie Louise. Hon kom från herrgården och tog den vägen som, ledande förbi bränneriet, bar till den närbelägna sjön, vid vars strand hon ofta brukade promenera.

Det var första gången Konrad sett henne allena gå vägen förbi bränneriet.

Men detta avskräckte honom icke, och han hastade genast till henne.

Han fann hennes ansikte något blekare än vanligt, men vågade icke efterfråga orsaken.

— Er byggnad är snart färdig, ser jag, började hon samtalet.

— Det återstår bara plåtbetäckningen på den stora ångskorstenen, förklarade byggmästaren.

Därefter uppstod någon stunds tystnad, varunder de gemensamt fortsatte vägen till sjön.

— Men, herr Pettersson, började hon ånyo, ämnar ni då all er tid stanna som byggmästare på landet?

— Jag har svårt att på förhand bestämma det, svarade han, men så länge min far lever, torde jag nog dröja kvar på denna ort.

— Jag frågade så, emedan jag tycker, att er verkningsskrets här är för liten och att ni aldrig får tillfälle att utföra någon av era vackra idéer.

— Huru vackra de äro, det vete Gud... Mycket kan taga sig tämligen bra ut såsom ritning och modell, men alls icke duga i verkligheten... Ett ornament, sett på nära håll och vid dagsljuset i en kammare, kan vara mycket vackert, men upphängt ute i fria luften blir det mången gång blott en oredig massa... Solen och luften äro stränga kritici över arkitekturen, och endast snillet anar eller förstår deras anspråk... Men kan man ej bli stor, må man trösta sig med sitt bemödande att åtminstone bli nyttig, såsom min far brukar säga.

— Hur mår er far i dag? frågade Marie Louise.

— Han lider av sina vanliga krämpor, men som han har aptit och god sömn, hoppas jag länge få behålla honom i livet.

— Ni är en god son, herr Pettersson, ni älskar mycket er far.

— Ja visst, jag har ju också de största skäl därtill.

— Emellan er båda har säkert aldrig harmonien varit störd.

— Aldrig... jag kan ej erinra mig, att jag någonsin varit av annan tanke än min far.

— Det hedrar er.

— Varför det? Det är lättare för ett barn att rätta sig efter sin far än för en far att rätta sig efter sitt barn.

Åter en stunds tystnad, varunder de uppnådde stranden.

— Om er far befallde er störta i vågorna där, skulle ni blint lyda honom? frågade hon, visande på den något oroliga sjön.

— Blint och utan att veta ändamålet? Nej... Men sådant skulle aldrig en människa med sunt förnuft fordra av mig och ännu mindre min far.

— Om er far tror sig veta, att på bottnen av denna sjö ligger en skatt, som han gärna vill äga, och därför ber er dyka efter den...

— Så gör jag det naturligtvis, och finnes denna skatt och förmår jag draga den ur djupet, ger jag mig inte förrän jag fått den i land.

— Men om er far fordrar, att ni kastar er i vattnet för att fånga en krokodil?

Byggmästaren betraktade fröken med en förvånad blick.

— Ni tror då, nådig fröken, svarade han, att en far någonsin kunde begära en sådan orimlighet av sitt barn?

— Hm! utlät sig fröken. Men det blåser så kallt från sjön i dag ... det är bäst att vända åter.

De begåvo sig på hemvägen.

— Ni har rätt, det vore en orimlighet, återtog Marie Louise, men det finns nog nästan lika stora orimligheter här i världen som både befallas och efterkommas ... Jag vill taga ett annat exempel.

Konrad såg frågande på henne.

— Om er far fordrade av er, fortfor hon, att ni toge till hustru en flicka, som ni omöjligen kunde älska, skulle ni göra det?

— Jag skulle för min fader offra mitt liv, om det vore nödvändigt för hans egen välfärd, försäkrade Konrad, men offra hela min framtida lycka och, vad som än värre är, en annan varelses lycka, det tilltror jag mig inte kunna göra ... Jag vet nog, att dylikt flera gånger hänt, fast jag aldrig kunnat fatta, hur det är möjligt att ingå en så viktig förbindelse med den som man bestämt vet icke älskar oss ... Det är ju detsamma som att spränga porten till ett hus och ändå begära att bli välkommen hos värden.

— Ni ser således, att det ändå finns något varuti man icke blint bör lyda en far?

— Ja visst. Man bör vara en god son eller dotter, ty det bjuder tacksamheten mot våra föräldrar, mindre för det liv de skänkt oss, än för den uppfostran och vård de givit sina barn, ofta med stora försakelser för sig själva ... Men mänskligheten och staten fordra, att vi även skola vara goda medborgare. Familjen, som i början var allt, suckade i århundraden under den blinda

lydnadens ok, men frigjordes slutligen av det vaknande förnuftet. Den patriarkaliska fångtröjan, ryckt från familjen, blev sedan länge statens egendom, som använde den mot sina egna medlemmar. Då kom kristendomen och talade om människans rätt och lossade något på banden. Despoterna ville draga till dem igen, men mänskligheten och den medborgerliga friheten hade en gång fått luft och ville icke kvävas ånyo. De vidgade ut sig med oemotståndlig kraft, de grusade troner, krossade diademmer, och från den stunden hoppas man, att jorden icke skall erkänna andra enväldsherrar än bildningen och dygden. Blind lydnad kan således endast tänkas hos familjen i dess början, hos staten i dess barndom, hos barnet vid dess första steg i livet samt hos den okunniga trälen, det olyckligaste barnet bland dem alla.

Under detta samtal hade de tillbaka passerat förbi bränneriet och kommit till grinden på det höga staket, som skilde parken från brännerigården.

Marie Louise stannade.

— I morgon lämna min far och jag —näs för denna sommar, sade hon, och Gud vet, herr Pettersson, om vi någonsin mer få se varandra här på jorden. Men innerligt tackar jag er för denna sommar, återtog Marie Louise under synbar ansträngning att tillbakahålla sina tårar, denna sommar som ... som varit så kort...

Hon räckte honom sin hand och han förde den till sin läppar. Hand och läppar voro lika kalla. Blodet och livet hade dragit sig till var sitt hjärta.

— Glöm mig ej! fortfor hon. Jag skall inte glömma att...

Hon tystnade, drog sakta sin hand ur den unge mannens och avlägsnade sig långsamt med ögonen dolda i den lilla battistduken, vilken, rik förut av broderier, nu fylldes med pärlor, dem mången med sitt liv skulle velat betala.

Vid avvikningen av vägen vände hon sig om, viftade med duken sitt sista farväl och försvann.

Byggmästaren stod ännu orörlig kvar på sin plats, utan att en enda muskel i hans ansikte röjde det som försiggick på djupet av hans själ.

Svaga själar skola vid dylika tillfällen som detta röra upp himmel och jord. Fanga mörtan på din krok, och han sprattlar i vattenbrynet och håller så mycket oväsen han förmår. Men slunga din harpun i valen, och han dyker ner i havets djup, döljande för solen sin smärta, och flyter han en gång upp, så är han död.

Men när Marie Louise hade vikit av från den stora gången, mötte hon sin fader.

— Det var en långvarig tête-à-tête det där, yttrade han med förtrytelse.

Marie Louise svarade intet.

— Du vill då göra den arma människan rent av galen! fortfor han. Detta koketteri är något för grymt, kära Marie Louise!

Vilket misstag! Den kvinna, som allvarligt älskar, är icke längre kokett.

— Du gav honom till och med din hand att kyssa! envisades greven.

— Ja, min far, svarade äntligen dottern, och solen miste ej sitt sken för det.

— Det fattades bara, att den där långa bängeln legat för dina fötter.

— Då hade jag räckt honom min hand för att hjälpa honom upp igen.

— Sää,

— Och om jag väl en gång räckt honom min hand, så ...

— Så, upprepade frökens fader med en bister blick.

— Så hade han kanske fått behålla den för evigt, svarade grevens dotter.

Greven försökte att skratta åt alltsammans, men det ville icke lyckas honom så bra, som när vi för tvenne månader sedan hörde honom skratta under samtalet med dottern på balkongen.

Sent en natt därpå följande vinter inträdde fröken Marie Louise i sitt toaletttrum. Hon hemkom, åtföljd av sin fader, från en större bal i en av Stockholms förnämsta salonger.

— Fort av med dessa blommor och pärlor! ropade hon till kammarjungfrun, varefter hon med ovanlig häftighet tog plats framför toalettbordet.

Under det kammarjungfrun ur sin frökens rika, mörka hår skyndsamt uttog den ena blomman och pärlan efter den andra, frammumlade Marie Louise följande ord:

— Detta glädjelösa, andefattiga liv dödar mig!... Jag uthärdar ej mera!... I morgon måste jag bestämma om mitt öde, innan det blir mig övermäktigt... Jag vill inte vara ett tvetydigt väsen, svävande mellan himmel och jord ... jag vill vara någonting helt ... helt och hållet i himlen eller i avgrunden!

Marie Louise sov icke den natten, men hon steg tidigt upp och klädde sig. Sedan hon fått höra, att även hennes far uppstigit, hastade hon in i hans arbetsrum.

Greven i nattrock och tobakspipa satt framför sitt arbetsbord, ivrigt sysselsatt med skriverski.

— God morgon, Marie Louise! hälsade han sin dotter, utan att se upp från papperet. Du kommer just lagom för att hjälpa mig ... det går alltid lättare att författa, när någon annan skriver ... du skall skriva efter min diktamen... Frågan om någon förändring i riksdagsförordningen förekommer i morgon på Riddarhuset, och Anckarsvärd tror, att jag borde understödja honom med ett anförande... Det är billigt, det är rättvist, att man inrymmer de orepresenterade någon plats i representationen... De ofrälse klasserna höja sig dagligen upp till oss både genom bildning och förmögenhet ... om vi ej, medan tider är, göra dem till våra vänner, skola de en dag bli våra ovänner och revolutionens hydra ånyo resa sina huvuden... Folkets rättigheter, den stora massans rättigheter, kunna icke längre förbises ... man begär icke blott bröd, såsom förr, man söker även frihet, man fordrar jämlikhet... Nå väl, tidens ur har slagit, för-

domarnas kedjor äro bräckta, frihetens och jämlikhetens fana vecklas ut över en ny och frälsad jord... Det där är inte så oävet, skulle jag tro... Sätt dig nu ned och skriv, ty ungefär så tänker jag tala i morgon.

— Jag kommer lagom, yttrade Marie Louise, men innan jag upptecknar min faders tankar, vill jag tala till hans hjärta!

Greven hov äntligen upp ögonen till sin dotter.

— Hur är det fatt? frågade han, i det han uppskar en ny penna.

— Det är nu, började Marie Louise, nära ett halvt år som jag, för att lyda er, min far, sökt bekämpa och övervinna den böjelse, som behärskar min själ... Jag har tagit till hjälp alla de nöjen och förströelser världen bjuder på; jag har deltagit i den myggsvärm, som dansar och surrar i solskenet, men blott besvärar och skymmer solen för oss. Jag har icke lyckats, min far... Likasom Jakob brottades med Gud och besegrades, så har jag brottats med den starkaste och ädlaste känsla jorden äger, och jag har blivit besegrad, jag måste bli det, ty det är med himlen jag stritt.

— Nå, har du något vidare att berätta? frågade greven, provande sin nyskurna penna medelst en mängd krumelurer på papperet.

— Ifrån att vara ett ystert, bortfjäskadt barn, fortfor dottern, har jag blivit en kvinna som börjar fatta betydelsen av de plikter hon har att uppfylla här i världen... Jag anade dem redan från första dagen jag såg denna ovanliga man.

— Plikter? Bara prat, din toka... du blev betagen i hans solbrända ansikte och hans övriga yttre förträffligheter.

— Det är möjligt, att jag genast tyckte han såg bra ut och att hela hans yttre påminde om riddartiden, men frågade man mig nu, om han är vacker eller ful, stor eller liten till växten, så vet jag knappast vad jag skulle svara, ty på länge har jag alls inte tänkt därpå... Men frågar man mig, om han är en man av redbarhet och

heder, då vet jag vad jag skall svara, ty på det, och blott på det tänker jag nu.

— En varelse som ingenting är, anmärkte greven.

— Han har ett nyttigt och hedrande yrke, min far... Ni fordrar ovillkorligen, att jag skall gifta mig med en militär.

— Det är en ärofull bana, min bästa flicka.

— Utan tvivel är det ärofullt att försvara sitt lands självständighet och alltid stå rustad till bildningens och det godas försvar... Men ni har själv, min far, varit militär och likväl tagit avsked, emedan ni ansåg det för ett olyckligt yrke, emedan ni mer än en gång sagt, att krigaren under freden ruinerar sitt eget land, liksom han under kriget förhärjar sin fiendes... Det är ett nödvändigt ont; dessa äro era egna ord.

— Och ingenting har han heller, den välsignade människan!

— Han har sitt goda huvud, sina starka armar, sin kraftfulla vilja... Med mig vid sin sida, mig som han älskar och dyrkar, skall han utföra storverk... Jag skall allt bli något för honom, jag också, liksom han blir allt för mig.

— Allt det där är stort och förträffligt i dina ögon, sade greven, men din ätts anseende, det betyder ingenting, dina förfäders minne ingenting, dina förfäder, som inte behövt söka sig makar uti torparkojan, emedan de haft hundradetals inom palatsen att välja på.

— Men hur mycket är ej förändrat sedan dess? Ni har ju nyss själv, min gode far, talat om nödvändigheten att höja de ofrälse klasserna till oss och att deras bildning berättigar dem därtill, ehuru jag verkligen befarar, att det just är deras bildning, som, efter att ha växt vår egen över huvudet, tvungit oss att med samma medel söka följa dem... Ni skall i morgon på Riddarhuset tala för den stora massans rättigheter; ni skall säga, att man bör göra folket till vår vän, för att ej en dag bli dess ovän; ni skall besjunga jämlikhetens fana, som vecklas ut över en ny och frälsad jord.

— Det hörs nog, att du är ett barn, Marie Louise... Jämligheten skall måhända alltid förbli en rättighet, men aldrig, aldrig någon verklighet... Folket i massa är respektabelt, jag medger det, men individen är lumpen, föraktlig.

— Gud nåde oss, yttrade Marie Louise, om han skulle så tänka om mänskligheten och dess individer, som ni tänker om folket och dess medlemmar!... Då hade det varit bättre att aldrig födas till världen!... Men Gud gäcker inte sina skapade varelser, det är endast människan beskärt att gäcka och håna dem, som likväl äro av samma jord och ande som hon själv.

— Jo, det vore just en hygglig kvist att inympa på mitt gamla stamträd, mumlade greven, i det han stoppade sin största sjöskumspipa.

— Så rulla då upp ert stamträd, min far!... Från dess grenar hänga många vackra, glänsande frukter... men visa mig en enda som inte varit maskstungen och förstörd, innan den från sin stjälk, fallit ned till jorden och försvunnit!... Nämn mig en enda av dina många grandtanter som varit lycklig!... Föräldrar ha tvungit sina barn till förbindelser, främmande för deras hjärtan, och barnen, när de själva blivit föräldrar, ha gjort på samma sätt med sina barn... Vem håller dem räkning för alla de tårar de gjutit? Vem räcker alla dessa martyrer segerpalmen i ersättning för deras lidanden och kval? Ingen på jorden, ingen!... Sorgligt ha de levat, sorgligt ha de dött, och sorgligt är deras minne... Vi kunna lära oss något av de varningar de ge oss, men vi vilja ingenting lära, ingenting förstå... icke ens denna tröst och hugsvalelse unna vi deras skuggor... Därför, min far, ryser jag så ofta jag betraktar panascherna i de tre hjälmarna över vår vapensköld; jag tror mig se plymerna svaja på en enda ofantlig likvagn.

— Det där briljanta partiet skulle bli en behaglig överraskning för dina övriga släktingar och vänner, anmärkte greven, som icke det ringaste tycktes håga att ingå i några svaromål rörande det förflutna.

— Mina släktingar och vänner få någonting att tala om i veckor, månader, ja, kanske hela året, svarade Marie Louise, men när de en dag se mig vid min värdige mans arm, när de bli vittnen till den oföränderliga ömhet och kärlek han ägnar mig och när de läsa lyckan och sällheten i min blick, då skola de i själ och hjärta avundas mig mitt öde, liksom jag i själ och hjärta skall beklaga deras.

— Men det kunde hända byggmästar Pettersson och hans fru den surprisen, att, när de göra visit hos hennes släktingar, betjanten i tamburen möter dem med den underrättelsen, att hans husbondfolk inte tar emot.

— Jag skall lätt trösta mig med den övertygelsen, att en hustru har vida vackrare bestämmelser än att pryda väggarna i en salong... Och vad mina vänner angår, så...

— Jag har lyssnat till dina galenskaper, inföll greven, och du måste medge att mitt tålmod är gränslöst.

— Ack, att jag finge medge detsamma om min fars kärlek!

— Jag har alltid sagt, att man aldrig borde ha barn, yttrade greven, resande sig upp från stolen, vi föra dem in i världen, de jaga oss därutur... vi ge dem livet, de ge oss döden... Må det därför vara sista gången jag hör något dylikt ur din mun!

— Ni har givit mig livet, min far! sade Marie Louise, giv mig även lyckan, ty vad är livet utan den?

— Jag har då ett riktigt helvete i mitt hus! ropade greven, i det han slog sin pipa i bordet så att det stora sjöskumshuvudet sprang i stycken.

— Mitt piphuvud! Mitt nya och dyrbara piphuvud! suckade greven, uppsamlade styckena.

— Ni sörjer över ett krossat piphuvud, men icke över att ni förkrossar er dotters hjärta!... O, min gode, min älskade far! utropade Marie Louise, hav förbarmande med mig!... Jag kan inte leva utan honom, min första kärleks föremål... Här är jag intet, en död varelse blott, ty hela min själ är hos honom!

— Det måste bli ett slut på detta spektakel! ropade greven, något våldsamt befriande sig från sitt barns händer. Du känner mitt beslut och måste rätta dig därefter, annars skall jag nog veta taga mina mått och steg!

Därefter lämnade greven skrivkammaren och gick in i ett annat rum för att där ostörd få öva sig på sitt tal om de lägre klassernas rättmätiga anspråk och om jämlikhetens härliga seger.

— Jag skall veta taga mina mått och steg, sade du, o fader! yttrade Marie Louise, men jag skall också veta taga mina! tillade hon beslutsamt, i det hon reste sig, återtagande sin höghet, lik ett ungt träd som undslipper deras händer, vilka böjt dess krona för att komma åt dess frukt.

Hon ilade därefter in i sina rum, ryckte ett blad ur sin portfölj, skrev i största hast därpå några rader, ihoplade och förseglade brevet, och, sedan hon på detta tecknat utanskriften, vidrörde hon snodden till en ringklocka.

En betjänt inträdde.

— Ekström skyndar på ögonblicket till posten med detta brev, befallde hon betjänten.

Denne emottog brevet och hastade bort.

Marie Louise stod en stund grubblande och med högra handen över sina ögon. Plötsligen skyndade hon till dörren, läggande handen på låsvredet, liksom ville hon öppna och ropa betjänten tillbaka.

— Det är för sent, sade hon, må det då ske!

Ungresen på Berga satt en afton i sin modellkammare, sysselsatt med modellen till en väderkvarn efter en ny konstruktion.

En dräng inträdde, lämnande byggmästaren ett brev, som postbudet fört med sig till Berga.

Konrad betraktade först sigillet, som visade en grevlig krona, och sedan utanskriften. Han hade förut en gång sett denna stil, som han sedan icke kunnat glömma.

Han hade nämligen den föregående sommaren sett något skrivet av samma hand på pärmen till det album,

i vilket han, på Marie Louises enträgna begäran, själv avtecknat sin lilla kyrka och därunder skrivit sitt namn jämte följande versstump:

Den största ära blev dock mig beskärd,
min kyrkas lott blev en utav de bäste.
Ty nu är kyrkan mera avundsvärd,
än om hon stode under himlens fäste.

Byggmästaren kastade från sig sin modell. Det blåste en annan vind än för väderkvarnar. Han steg upp, förde gång efter annan sigill och utanskrift till sina ögon, men vågade icke öppna själva brevet. Han gick fram och tillbaka på golvet med brevet i handen, understundom även förande det till sin näsa, liksom ville han vädra, vad? Lyckan eller olyckan törhända.

Men ovissheten, ljuv för ett ögonblick, är likväl outhärdlig i längden. Han samlade allt sitt mod och öppnade slutligen brevet.

Ack! Det kan ibland i vårt liv behövas mer styrka än den starkaste människa äger för att bryta även det svagaste sigill.

Brevet innehöll följande rader:

“Olyckan, liksom döden, jämnar allt. Om så ej varit, hade jag ej talat först, och ni — ni hade aldrig talat. Bör man då förbanna eller välsigna olyckan? — Jag har tvenne uppdrag att giva er. Först måste ni ombestyras, att någon hederlig, om än aldrig så fattig familj inom Danderyd förbinder sig att för längre eller kortare tid genast emottaga en stackars bedrövad flicka, som nödgas lämna sin faders hus. Sedan skall ni nästkommande lördagsafton på slaget sju, personligen och ensam infinna er med ett täckt åkdon i hörnet av Drottninggatan och Odens gränd. — Tvivel i kärlek är kärlekens död. Vi kunna icke, vi få icke tvivla på varandra!

M. L.“

Konrad Pettersson gömde den lilla skrivelsen närmast sitt hjärta och hastade ut. Han spände häst för släde och flög genom vinterkvällen och trettio graders köld ned till klockaregården.

Inkommen i den välbekanta salen, fann han fru Malm sittande i vävstolen under fullt arbete med skeden och skottspolen. Hon vävde blårandigt bomullstyg till sommarkläder åt sin man.

— Varifrån kommer du, Konrad? frågade hon, upphörande med sitt arbete. Du ser så upprymd ut.

— Farbror Malm är inte hemma? svarade han, betraktande väven med så förtjusta ögon, som hade ränningen varit av silver och inslaget av guld.

— Han for nyss till Ensta, upplyste frun, har du inte varit hos Alm i dag?

— På förmiddagen var jag hos honom och ämnar mig dit i afton... Men jag har något särskilt att tala med farbror och tant om.

— Låt höra!

— Skulle ni vilja för någon tid emottaga i ert hus ett ungt fruntimmer från Stockholm?

— För nästa sommar?

— Nej, genast eller nästa lördagsafton.

— Vem är det då?

— En ung dam av hög börd.

— Gift?

— Nej, ogift... lyckligtvis, tillade han saktare

— Vad skall hon göra på landet?

— Jag vet just inte... Förmodligen... förmodligen sköta sin hälsa.

— Sköta sin hälsa?

— Ja, visst... Begagna den friska luften.

— Den friska luften, inföll fru Malm, den friska luften på landet vintertiden?... Tänker hon kanske dricka brunn och bada i trettio graders köld?

— Är det så kallt nu? yttrade Konrad tankspridd, skådande upp mot taket och mönstrande ivrigt den smala tapetbården.

Vad kunde han se för märkvärdigt i denna simpla bård? Kanske en kedja av änglars armar, som sträckte sig ut efter de fyra väggarna, uppehållande klockarens låga tak. Han såg visst det låga taket, han. Han såg

upp i oändligheten, såg både änglars huvuden och vingar, såg allt vad man brukar se, när man är kär eller galen.

— Vad heter hon? frågade frun.

Konrad spratt till.

Fru Malm upprepade sin fråga. Konrad funderade en stund.

— Jag kan inte säga det, svarade han äntligen, jag här ännu ingen rättighet att yppa hennes namn.

— I vad förhållande står du då till henne?

— Hm!... Jag står just inte i något förhållande.

Fru Malm skakade på huvudet. Hon hade haft nog av Ensta. Skulle hon nu därtill få Berga på halsen! Hon riktigt ryste för sina unga vänners bonnfortyner.

— Men jag bedyrar, goda tant, utbrast han, att när ni får se henne, skall ni medge, att jorden inte har något skönare och gudomligare att uppvisa.

Detta, långt ifrån att lugna den goda frun, ökade fast mer hennes oro, och nästan med förtvivlan återtog hon sitt arbete i vävstolen.

— Ja, goda tant, fortfor Konrad, det är ingen vanlig flicka, det är en ängel, som...

Frun trampade, svängde med skottspolen och dängde till med vävskeden, så att hela huset skälvde på sina grundvalar. Sommartyget höll på att bli vintertyg i stället.

— Men så hör mig då ett ögonblick! ropade älskaren, otålig över denna obehagliga inblandning i hans ljuva känslor, och ge mig åtminstone ett bestämt svar.

— Kära Konrad, svarade hon, vilande på skeden, om också jag och Malm gärna ville emottaga den där gudomligheten, vet du ju, att vi äro så trångbodda att vi omöjligt kunna det... Du vet ju, att vi sedan i somras ha mamsell Sara i vårt hus, och att hon nu upptager det enda rum vi kunna vara av med.

— På den saken har jag redan tänkt, förklarade Konrad, mamsell Sara kan under tiden bo på Berga hos oss; det går mycket väl för sig.

— Åja visserligen, men...

— Jag skall tala med henne, jag... Hon är på sin kammare, förmodar jag.

— Ja, hon mår inte väl, den stackars gumman.

Konrad skyndade in i Saras rum, men efter en kort stund kom han tillbaka.

— Hon går in på allt, upplyste Konrad, glad till ytterlighet.

— Det är gott och väl, men...

— Nu åker jag till Ensta, underrättade Konrad, och då får jag även tala med farbror om saken... I morgon förmiddag återkommer jag till klockaregården för att vidare tala härom.

Därefter sprang byggmästaren på dörren och — — — därpå följande lördagsafton höll han med ett par hästar och en täckt rack vid hörnet av Drottninggatan och Odens gränd i Stockholm.

Klockan hade nyss slagit sex i huvudstadens kyrktorn, men bättre en timme för tidigt än en minut för sent.

Konrad lämnade kuskbocken och lade täcken på hästarna. Därefter öppnade han dörren till racken och pysslade med något därinne. Där låg hans egen vargskinnspäls, som han tagit av sig själv, för att bjuda den hulda sköna på, ävensom en ny fotpåse av lammskinn, tillräckligt rymlig för minst tvenne fröknar.

Icke den minsta fläkt av nordanvinden skulle få beröra den blomma han denna afton ämnade beröva huvudstaden och förflytta under en friare, om ej just varmare himmel.

Sedan han nu funnit allt i sitt behöriga skick, började han vanka av och an i närheten av sitt åkdon.

Änskönt invaggad i de ljuvaste drömmar, insåg han dock redan, att denna timme skulle bli en evighet.

Emellan sexslagen och den första kvarten till sju låg redan ett stort avgrundssvalg, och omätligt syntes det bli som öppnade sig mellan denna kvart och den därpå följande, då en händelse inträffade, vilken, ehuru obehaglig i sig själv, likväl betydligt förkortade tiden.

Byggmästarens rack hade hållit utanför en lärftsbod, som den tiden ägdes av en liten trevlig, något fet och mycket rödnäsigt lärftskramhandlare.

Denne visade sig utanför sin boddörr, och sedan han länge med förargelse betraktat dels det orörliga åkdonet och dels dess kusk, som med sin höga skinnmössa på huvudet vandrade framför racken, mätande gatan och tiden, yttrade han till kusken:

— Det är nu nära en halvtimme den där racken stått här utanför!

— Är det inte mer än en halvtimme? frågade kusken, i vars otåliga själ handelsmannens yttrande fann den trognaste genklang.

— Inte mer än en halvtimme! upprepade den senare med ökad harm. Det är kanske inte nog, det!... Men tänker ni då i evighet hindra folk att gå in i min bod?

— Jag har inte sett någon människa ämna sig in i er bod, svarade byggmästaren, som nu uppfattade den rätta halten av lärftskramhandlarens deltagande.

— Men jag har sett det, jag, jag har märkt det, jag! förklarade handelsmannen, som troligtvis gjort dåliga affärer för dagen och ville skylla på den där racken.

Vår älskare, lämnande denna förklaring utan svar, fortsatte sitt enformiga vankande fram och tillbaka.

— Men vem väntar det där ekipaget på? väsnades bodens ägare.

— På någon, svarade kort och gott kusken.

— Jaså, på någon... Hur länge skall det vänta då?

— Tills någon kommer.

— Och när kommer någon?

— Det får ni fråga någon om.

— Jaså, ni börjar bli näsvis, fördömda karl!

— Seså, gå nu in i er bod, min herre! Om någon kan skrämma kunder ifrån er, så är det ni själv, bedyrade vår kusk, som vid skenet av den argandska lampan upptäckte lågan på bodherrns stora näsa.

De argandska lamporna hade nyss kommit i bruk och deras införande uppskattades då såsom en stor

reform i gatubelysningen. Nu äro de mörka emot gaslågorna liksom dessa i sinom tid måste bli mörka mot det elektriska ljuset, vilket en dag skall göra själva månen obehöfelig.

— Ni behöver något varmt, om ej just uti er, åtminstone på er, förklarade handelsmannen, svängande hotfullt sin försvarligt långa käpp.

— Ack, ni värmer ingen, min herre, fast ni har ett helt glödgat stryklad i er näsa.

Var och en har sin svaga sida. Denna näsa "en gros" var minuthandlarens.

Han rusade därför ut på gatan mot vår kusk, men när han kommit denne något närmare på livet, kallnade stryklodet och begav sig svärjande in i boden tillbaka.

Men snart utkommo ur samma bod ett par unga, långa bodbetjänter.

— Är det du, din lurk, som är ovettig på vår principal? frågade den ena av dem.

— Är det du, din slyngel, som vill mocka gräl med bättre folk? tillade den andre.

Han, till vilken frågorna ställdes, syntes icke hågad att svara.

— Visst är du en lång drasut, tog den förre åter till ordet, men du kan bli några tum kortare, och till att börja med borde man hugga av dig öronen, din åsna!

— Hugg i låda, men inte i mej, det råder jag er till, svarade äntligen kusen.

— Säger du så, din fan! ropade de uppretade bokhallarna och rusade på kusen.

Men de fingo göra med den, vars namn de åkallat. Ungresen på Berga grep de bägge stridstupporna om varderas nacke och förde deras ansikten emot varandra.

— Hur gott och ljuvligt är när bröder kunna sämjas! yttrade han enligt psalmboken, under det han något våldsamt körde ihop deras näsor och munnar.

De tvenne bodkamraterna gnisslade och fradgade av raseri, men kyssas måste de, kyssas oupphörligen, till dess de slutligen kysstes med svullna och blodiga läppar.

Därefter, och sedan han på detta kraftiga sätt beseglat deras vänskapsförbund, vräkte han dem bägge i en snödriva, liksom man kastar ifrån sig ett par vantar.

Konrad Pettersson, i likhet med mycket starka mäniskor i allmänhet, var en fredligt sinnad människa, men anfallen, blev han alltid sina motståndares fördärv.

Under det de bägge kamraterna kravlade i snödrivan, samlade sig en mängd folk, varibland ett par polisbetjänter.

— Vad är det? Vad är det? frågade dessa å allmänna ordningens vägnar.

— Den där slyngeln till kusk har kört över oss, förklarade den ene bokhållaren, vilken, när han icke gärna ville vidröra det alltför ömma vänskapsförhållandet kamraterna emellan, i hast måste hitta på någon annan orsak.

— Ja, han har kört över oss, instämde kamraten, med händerna på sin illa tilltygade näsa.

— Ert namn? sporde ena polisbetjänten, fattande kusken i kragen.

Pettersson ville ogärna fram med sitt namn, men måste det slutligen.

— Gott! yttrade allmänna ordningens handhavare, i det han upptecknade namnet, ni pererar kunglig poliskammaren i morgon förmiddag klockan elva.

— Varför? frågade byggmästaren.

— För överdådigt körande på huvudstadens gator, begriper ni väl, svarade polisbetjänten.

— Överdådigt körande! upprepade Pettersson förvånad, mina hästar ha stått orörliga nära tre kvarts timme.

— Angår oss inte, förklarade allmänna säkerhetens vårdare, den ena meden har gått över den där unge herrns mun och den andra meden över den andre herrns näsa... Saken är klar, vi intyga förhållandet.

— Medar? utbrast ungresen, vilka medar?... Det är bara deras egna munnar och näsor som gått över varandra.

— Ni resonerar inte, herre! Ni bara inställer er och det vid tre och sexton bankos vite, förklarade polisens tjänsteande.

I detsamma slog klockan tre kvart till sju i S:t Klaras kyrktorn.

Vår älskare blev nu förtvivlad över tidens snabba flykt. Även tänkte han med fasa på att han följande dag skulle lämna den skönaste varelse på jorden för att möta de fulaste figurer i Stockholm.

— Kan jag inte få betala plikten på förhand? frågade han därför.

— Jo visst, jo visst, svarade bägge polisbetjänterna, synbart belåtna.

-- Nå, tag den då genast! yttrade Konrad, ryckte upp sin plånbok och erlade plikten.

Då emellertid folksamlingen i hörnet blev allt större, fann vår kusk skäligt att bestiga sin kuskbock, varefter han lämnade detta olycksaliga hörn. Han åkte några varv kring de närmaste kvarteren.

Men vid första klockslaget till eftermiddagens sjunde timme fingo hästarna en väldig klatsch, och det bar av till Drottninggatan, men denna gång höll kusken försiktigtvis vid ett annat hörn.

Sjuringningen ljöd från alla huvudstadens kyrktorn. Myriader människohjärtan ha slagit dubbla slag vid det ljudet. Eftermiddagens sjunde timme är kärlekens liksom tolv på natten är gastarnas.

Strålände av glädje lämnade Konrad ånyo sin kuskbock och öppnade dörren till racken. Den väntade skulle ej ett ögonblick stanna på gatan.

Han hade redan glömt det fatala äventyr han nyss varit inblandad uti. Mer än den vedermödan kunde han väl uthärda för det som väntade honom nu.

Spejande med ögon, tävlande med falkens, upptäckte han snart ett ensamt fruntimmer, som i hatt och kappa med skinnkrage stod vid det motsatta hörnet.

Detta fruntimmer, som i sin ordning lika uppmärksamt betraktat de orörliga hästarna och kusken, närmade sig denne.

Damens ansikte var visserligen ungt, men icke vackert. Hennes gestalt var icke heller så hög som den, vilken förvarades i hans hjärta och snart skulle förvaras i hans rack.

— Det är herrn, som med åkdon borde hålla här klockan sju i afton? började nu damen med skinnkragen, nästan viskande.

— Jag är densamme, svarade vår älskare, likaledes viskande.

— Ert namn är Pettersson, fortfor hon, men säg mig ert dopnamn.

— Konrad, svarade Konrad.

Det är säkert hennes kammarjungfru, tänkte han, och hon är skickad för att se, om allt är i ordning för att emottaga härskarinnan.

— Ni är från Danderyd? började ånyo damen i kappan.

— Ja.

— Och er gård?

— Berga.

— Ni är den rätte, förklarade kammarjungfrun, och jag lämnar er denna biljett.

Byggmästaren emottog biljetten, beskådande den noga på bägge sidor. Men innan han vänt blicken från den, var kammarjungfrun försvunnen.

Vid hörnlyktans sken öppnade älskaren biljetten och genomögnade den.

När han slutat, drog han en djup suck och återvände långsamt och något dyster till sina hästar, vilka vände mot honom sina huvuden, troligtvis för att fråga om han vore galen, som ännu längre kunde låta dem stå orörliga, under det hela världen ilade dem förbi, jagade av den skarpaste nordanvind.

Han intog ånyo kuskbocken, och snart låg Stockholm bakom hans rygg.

Så slutades denna färd, börjad under de ljusaste förespeglingar. Han hade rest en hel mil med rack och parhästar för att hämta, vad? En biljett av två tums längd och ett lövblads tunnhet.

Han hade blivit pliktfälld för våldsamt körande, fast hans hästar varit nära att förvandlas till isstoder.

Han rådde över ett täckt och omsorgsfullt ombonat åkdon, men måste det oaktat själv sitta på kuskbocken i trettio graders köld, under det att blott en gammal vargskinnspäls och en tom fotpåse bekvämt sällskapade inuti racken.

När ungresen efter en sömnlös natt äntligen fick skåda den sena vintersolens lilla röda och klotrunda ansikte, tog han ånyo fram biljetten, n:r 2, studerade med mera uppmärksamhet dess innehåll, vilket var som följer:

“Jag förmådde det icke. En obetvinglig makt fjättade mig vid min faders tröskel i samma stund jag för alltid ville lämna den. Det föreföll mig i avgörandets ögonblick mindre svårt att offra allt för lyckan än att offra lyckan själv. Jag valde det svåraste och, som jag tror, det värdigaste för oss båda. Ni måste därför, min stackars vän, förlåta mig det stora, onödiga besvär jag förorsakat er. Jag har lidit mycket för er skull, och mycket mera kommer jag väl ännu att lida. Dock skall ingen försvaga min kärlek och min tro på er. Jag vill vänta på er, om jag också icke skulle finna er förrän vid evighetens portar.

M. L.“

Numera sansad, fann byggmästaren, vad han under berusningens dagar och stunder icke hade funnit, nämligen att en flicka sådan som fröken Marie Louise *** icke gärna kunde handla annorlunda. I djupet av sin själ höll han henne nu räkning därför. Dubbelt skön och ren stod hon nu inför hans ögon.

Det var för övrigt mycket lugnande i dessa få rader. Hon hade lidit och skulle framgent lida för hans skull. Behövdes väl något mera till hans tröst?

Låt våra älskarinnor berätta oss att de, oaktat vår frånvaro, ha trevligt och muntert, och vi äro nästan färdiga att slå upp med dem. Men låt dem skriva till oss brev genomvåta av deras tårar, låt dem säga, huru de förtvina och dö av saknad efter oss, och vi stå i förtjusningens rosenhög ända upp över öronen.

Dock måste vi göra älskaren på Berga den rättvisan, att det själviska icke fick länge överhand hos honom. Uppfattande i hela dess vidd svårigheten av en förbindelse emellan honom och en familj sådan som hennes, vågade han skriva till Marie Louise ett brev, däruti han allvarligt fränsade sig allt hopp och besvor henne att glömma en man, som utan förmögenhet och anseende icke kunde bjuda någon ersättning för de försakelser hon måste underkasta sig, när hon, skild från den umgängeskrets inom och för vilken hon blivit uppfostrad, gick att dela en lantbyggmästares tarvliga lott.

Emellertid utvecklade han en mångdubblad arbetsförmåga, i det fallet något olik romanens hjältar, som från början till slut icke göra annat än älska, lida, lipa och älska.

Från morgon till kväll flög han på sin starka norska häst utåt vägarna, tillbjudande alla sitt arbete och sin tjänst för den kommande våren. Han for till Stockholm och betingade sig arbeten där emot ringa betalning. Det är lätt att få mycket, när man fordrar intet.

Vid sådana tillfällen kunde han hela kvällen i mörkret gå fram och tillbaka utanför det hus, der greve *** bodde, kunde skåda den rikt upplysta våningen, lyssna till den glada dansmusiken och tänka sig *henne* dansande med en annan, utan att böja huvudet som en suckande herde, eller känna svartsjukan, svaga sjäalars plågoris.

— Om hon icke mer tänker på mig, sade han till sig själv, så har hon åtminstone gjort det.

En dag besöktes han på Berga av baron Willebrand, dåvarande ägaren till det vackra Näsby, vilken önskade bese hans modellkammare.

Baronen berömde hans ritningar och modeller och beställde slutligen av honom en ritning till ett hus, som han i Stockholm ämnade bygga. Detta hus uppfördes också följande sommar på Drottninggatan och kallades Willebrandska huset, men var sedan länge bagaren Pihls.

— Jag har hört så mycket gott talas om er person och er skicklighet, förklarade baronen, att jag i alla mina byggnadsföretag hädanefter endast vill vända mig till er.

När baronen gått, stod byggmästaren långa stunden i sin modellkammare med sammanknäppta händer.

Han visste nog, han, vem det var som talat gott om honom.

Så kom då våren med sol och knoppar, men även med en grav — och graven var ungdomsvännens, gästgivarens på Ensta.

Petter Alms stoft jordfästes i Danderyds kyrka med största högtidlighet. Malm, klockaren och orgelnisten, hade komponerat sorgmusiken och han hade den hugnaden att höra sångpartierna utföras av sådana sångare som Sällström, Lindström, Fredrik och Lars Kinmansson, alla från kungl. teatern. Begravningsgästerna, vilka samlat sig hos ungresen på Berga, intogo även middag där, och författaren såg några år därefter dessa fyra utmärkta artisters egenhändigt skrivna namn i byggmästaren Konrad Petterssons album. Vännen på Berga reste på Alms grav ett litet stenkors, vilket troligtvis står kvar ännu i dag.

Några dagar efter begravningen begav sig Konrad till Stockholm för att verkställa den paragrafen i Alms testamente, om vars betydelse han ensam fått förtroende.

Han genomströvade några dagar hela den vidsträckta huvudstaden och fann slutligen f. d. aktrisen Aurora Dillnau, men nyligen gift med en sjökapten, vilken utan svårighet blundade för åtskilliga "kapriser", såsom fransyskorna kalla det, i hennes framfarna liv, till följd av de dyrbara möbler och den icke obetydliga penningssumma hustrun fört med sig i hans bo.

Men sjökaptenen, som hellre gjorde resor på Faraos hav än på Oceanen, hade snart spelat bort hela den kontanta hemgiften och var nu som ivrigast sysselsatt med att över samma hav frakta speglar, emmor och divaner.

När den sista emman blivit sänkt, misshandlade han sin olyckliga hustru, vilken han tvang att i en tiggerskas skepelse besöka alla de personer, till vilka hon förr stått i något förhållande.

Icke längre blundande för de gamla "kapiserna", ville han dock gärna blunda för de nya. Det går så till här i världen.

Välsignande sin väns förutseende blick gjorde Konrad vad han kunde för den arma kvinnan och hade även fattat det beslut att för alltid skilja henne från hennes vidrige man.

En dag fann han på sitt ritbord en brevlapp med följande rader:

"Infinn er nästa fredag middagstiden på Karl XIII:s torg mellan ett och två. Men gör ingen min av att känna mig. Jag får åtminstone se er en gång till i mitt liv, och denna tröst behöver mitt hjärta.

M. L."

Byggmästaren for till Stockholm.

Nyssberörda torg var redan den tiden, vad det ännu i dag är, en sandöken med några döende alléer på sidorna och sitt av granit och brons sammanfogade monument i mitten.*

I fullkomlig motsats till vad som blivit gjort och göres i Europas övriga huvudstäder, berövades, på Karl XIV Johans befallning, den gamla vackra Kungsträdgården sina blomsterrabatter och sina tätä, mot solen skyddande häckar och fick en dålig ersättning i den trettonde Karls bildstod. Bestrålad av den klaraste sommarsol, förblir dock alltid denna stod blott skuggan av en skugga.

Då för tiden, vida mer än nu, var under den varma årstiden Karl XIII:s torg även om vardagsmiddagen

* Klockaren i Danderyd skrevs i slutet af 50-talet.

flitigt besökt av det slags folk, som har råd och tillfälle att roa sig alla dagar och därför merendels har så tråkigt.

Den förnäma och rika världen, om den är något filantrop, beklagar kanske det så kallade söndagsfolket, men utan ringaste skäl. Söndagsfolket roar sig blott *en* dag i veckan, men har otvivelaktigt mycket roligare på denna dag än de andra på hela månader.

Det är ett förfärligt arbete detta dagliga sökande efter förströelse och nöje.

Det är med nöjet som med opium. För att få nattro börjar man med några droppar, men måste sedan och cupphörligen dag för dag öka satserna, till dess man slutligen kreverar.

Om ungresens på Berga ögon icke befunnit sig helt och hållet på upptäcktsresa efter den person, för vilken han kommit dit, skulle han känt sig smickrad av den uppmärksamhet varje mötande, så man som kvinna, ägnade hans person.

Denne så ovanligt högväxta och välbildade man, som gick ensam och icke syntes känna någon, vem kunde han väl vara?

Det fanns blott en enda i denna lysande församling som kunnat besvara frågan, och det var just den unga damen, som kom i allén där i sällskapet med ett äldre och ett yngre fruntimmer, vilkas toalett och yttre hållning röjt samhällets grädda, även om man icke varseblivit den svartklädde betjänten som, flugan lik, följde gräddan.

Pettersson hade icke sett fröken Marie Louise sedan avskedet på —näs utanför grinden till parken.

Han fann hennes ansikte något magrare och mindre blomstrande än då; men i den mån hon närmade sig, föreföll det Konrad som färgades småningom hennes kind, och säkert är, att den stod i lågor när de möttes, gående åt motsatta håll.

På detta sätt och med samma verkan möttes de och skildes flera gånger, till dess byggmästaren för ombytes skull slutligen slog sig ned på en bänk, betraktande

några små vackra, välklädda barn, som sprungit lekande några alnar från bänken.

Efter någon stund återkom Marie Louise med sitt sällskap till samma ställe, men där stannade hon, pjollrande och skämtande med de små barnen, som ivrigt ryckte i madonnans svarta sidensarsklänning. Det ser alltid så behagligt ut, när unga kvinnor leka med små barn, och de underlåta det icke heller, i synnerhet när någon av vårt känslofulla kön betraktar dem.

Men stundom över de små barnens huvuden sände Marie Louise en blick till det stora barnet på bänken, en blick som himlen förstår och även människan när hon älskar.

När han då mötte denna blick och hörde hennes ljuva röst, utan att våga nalkas, utan att ens våga hälsa på sitt livs ängel, kanske sin döds, då — då vattnades hans ögon, och han vände dem bort. Det var givet att det skulle kosta på.

När han, repande mod, åter ville fördjupa sig i denna för honom så heliga grupp, hade en lysande ring av högförnäma kavaljerer slutit sig kring hans helgon, och sedan såg han henne icke mer.

Ifrån Karl XIII:s torg tog han vägen till Ladugårdslandet och stannade utanför ett trähus vid Styrmansgatan. Han gick in i detta hus, öppnade en dörr till bottenvåningen och befann sig i en lappskräddares fattiga hem.

Lappskräddaren satt på sitt bord, arbetande på en gammal rock, medan hustrun i ett gammalt skåp insatte några spräckta porslinstallrikar, varpå middagsmåltiden nyss varit serverad.

Mannen och hustrun syntes glada över den unge herrns ankomst och framsköto med förenade händer en stol åt honom. Men han satte sig ej.

— Är sjökaptenen hemma? frågade han.

— Nej, svarade lappskräddaren.

— Men han brukar ju komma hem till middagarna?

— Jovisst, men i går, när herrn var här, kom han inte hem förrän sent på natten... Han hade säkert

tappat mycket på spel, för han höll ett gruvligt väsen när han kom hem.

— Men frun, förmodar jag, är hemma.

— Hon, den stackarn, är nog hemma, svarade skräddarens hustru.

— Och hur är det med henne i dag?

— I dag har det också varit ett rysligt huserande där uppe, upplyste hustrun.

Byggmästaren lade på skräddarens bord några av de gamla riksgäldsettorna och gick.

Men han gick ej ut genom porten, utan en trappa högre och inträdde i en tämligen snygg våning av tre rum. Men av möbler återstod icke mer än det allra outhärligaste.

Värdinnan satt vid ett bord, skälvande som en sjuk duva och betäckande en del av ansiktet med sin ena hand, medan armbågen vilade mot bordet.

Det var icke mer än sex år sedan vi första gången sågo henne på vägen mellan Gribbylund och Ensta. Då var hon den nya morgonrodnaden.

Men långt innan den nya Aurora hann västerns port, var hennes stolta char slagen i stycken, och det lågande spannet hade sörjande skenat sin kos.

Man hushållar ofta rätt illa med sin ungdoms rika kapital och stannar slutligen på en förfärlig restlängd.

Sedan denna förr så vackra kvinna i den ena rovelystna och kalla handen efter den andra kvarlämnat sin ungdoms varmaste och skönaste gracer, ville hon bli fru. Hon trodde, att samhället skulle bli något mildare emot henne.

Nog borde de kunna försona samhället, dessa arma martyrer! När de knäfalla invid kullerstolen, böja de sig som över en slaktbänk vid sidan av en bödel, den kyrkan och staten givit en mans rättighet.

När de sedan yppa för samhället sitt lidande och klaga, vad svarar samhället då? Jo: — Det är hårt, men för allt det där har ni att tacka er själv.

Världen lägger oftast i sitt trösteord en förebråelse dubbelt så bitter som det lidande är, för vilket man tigger om tröst.

Av alla de många, som förut firat den sköna Aurora under hennes korta, fjärlsskimrande liv, fanns det nu i Stockholm ingen annan som allvarligt beklagade henne, än den fattige lappskräddaren och hans hustru.

Aurora Dillnau hade sålunda tillfälle att med egen erfarenhet besanna de ord, damen med gröna floret på samma Ensta en gång sade, nämligen: — Det är lättare att höja sig i Guds ögon än i världens.

Pettersson upptäckte på den delen av den stackars hustruns ansikte, som hon förgäves sökte skyla med handen, några blodviten, bedrövliga vittnesbörd om den försoning hon genom äktenskapet trodde sig kunna vinna.

Gästgivarens vän talade nu, liksom några gånger förut, många hugsvalande ord, men hon hade endast tårar till svar.

Allt är ännu icke förlorat så länge man kan svara med tårar, ty då står man ännu vid tröskeln till ett möjligen bättre öde.

Men har ögat sinat ut och blöder hjärtat icke längre, då har man blott trösklar att välja på: fängelsets, dårhusets eller gravens.

Tunga steg hördes i trappan. Hustrun spratt upp. Det låg redan något av vansinne i dessa förr så ljuva ögon.

— Lugna er, min fru! sade byggmästaren, jag går inte förrän ert elände är slutat.

Nu visade sig i kammaren en lång, grovlemmad, medelålders karl med ett visst icke fult ansikte, men hårt och kallt, ehuru tämligen stekt av solen. För övrigt var han snyggt klädd och förde sin kropp med denna ledighet, som är egendomlig hos sjömannen.

— Hå bevars! sade sjökaptenen, varskor jag inte en ny salongspassagerare.

— Men som själv styr den skuta han befraktat, svarade byggmästaren utan att resa sig upp, ty han kände en oöfvervinnlig motvilja för den där sjökaptenen.

— Ni var mig en lustig ture, ni, min gunstig herr patron! yttrade denne.

— Fägnar mig att ni tycker så... Jag har kommit hit för er hustrus skull och även för er egen.

— Men vad vill ni min hustru? Och vad tusan vill ni mig? Och vem är ni själv, efter min hustru, det våpet, inte presenterar er.

— Jag är en vän till en av er hustrus ungdomsvänner.

— Ungdomsvänner, ha-ha! Jag ser nog under vad flagg ni seglar ... ungdomsvänner hela däckets fullt... legio, ity vi äro många, eller, såsom det står i komedien:

Mor min jag väl noga känner,
men far min är mig obekant,
men att han var en av hennes vänner,
jag ger mig fan på det är sant.

— Min bäste kaptén, recenserade byggmästaren, ni spelar för mycket tragedi i ert hus för att kunna lyckas i komiska kupletter.

— Men vem djävulen ger er rättighet att föra sådant språk i mitt eget hus! ropade sjökaptenen, tagande ett steg närmare med bågge händerna i var sin rockficka.

— Om jag säger er, att jag tagit mig denna rättighet i mänsklighetens namn, så förstår ni mig inte; men om jag säger er, att jag i min ficka har trehundra riksdaler banko för er räkning, då begriper ni mig.

— Trehundra riksdaler banko, och det för min räkning, det där låter någorlunda resonligt ... men ändå har jag svårt för att inse huru ... men skulle det kanske vara fråga om udda eller jämnt? tillade spelaren något livligare, jag gissar udda på översta sedeln.

— Jag har i uppdrag att lämna er denna summa, sade byggmästaren, men med villkor att ni tillåter er hustru lämna ert hus och vistas var hon behagar.

— Ingenting annat? genmälde kaptenen, och för det får jag så mycket pengar ... vem kunde tro det skulle bli så hederligt! ... Nå, så långa då hit pluringarna och sedan må skutan gärna driva vind för våg.

— Men ni begriper väl, att ni inte får ett enda öre, förrän er hustru fått denna tillåtelse skriftlig.

— Skriftlig?... Vad är det för spektakel!... Vad skall det tjäna till?

— Jo, det kunde falla er in att, sedan ni väl fått pengarna, även behålla er hustru, och det är inte meningen.

— Ni har mitt ord, herre, jag bedyrar på mitt hedersord att...

Byggmästaren skrattade.

— Ert hedersord? upprepade han därunder, vem svarar mig för att icke ert hedersord förliste långt innan ni satte på grund ert första fartyg?

— Men har ni då verkligen ett par ögon i reserv, efter ni fortfar med er oförskömmhet i mitt eget hus? ropade kaptenen, dragande ur rockfickorna ett par knyt-nävar, värdiga oceanens son.

— Seså, sitt ner, min herre, och var lugn! uppmanade den objudna gästen, i det han, fattande vardera av världens händer uti var sin, drog honom mitt emot sig ner på en stol.

— Ni har kanske något skäl till anmärkning mot mitt uppförande i ert hus, fortfor han, men när jag påträffar ett så grovt block som ni är, anser jag släggor och grova kilar för lämpligare verktyg än tamburnålar.

— Herre! Varför klämmer ni mina händer! ropade kaptenen under ett fruktlöst försök att befria sig från det där handtaget.

— Kläm igen, herr sjökapten, men hör bara på! svarade ungresen. Ni gifte er med denna kvinna för att åtkomma den förmögenhet hon förde med sig.

— Men är ni förbannad, karl! Vill ni krossa mina fingrar! vrålade kaptenen, fortfarande med sina misslyckade bemödanden att lösgöra sina händer.

— Krossa mina, jag ger er lov därtill, försäkrade ungresen, men höra måste ni. Ni har nu i spelhusens gap kastat allt vad hon ägde, men ni vill behålla henne för att på henne hämnas edra nederlag vid spelborden... Ni är en djävul i ert hus!

Sjökaptenen uppgav ett jämmerrop och signade ned på sina knän till golvet framför ungresens stol.

— Fick jag äntligen blodet till hjärtat, din kanälje! yttrade därvid den hårdhänte gästen, men passa nu på medan det är varmt och skriv på ögonblicket ett fribrev åt er arma hustru.

Denne, under det han gnuggade och blåste på händerna, som blivit kritvita av gastkramningen, stirrade mållös på den fruktansvärde hämnare han hade framför sig.

Sjökaptenens hustru syntes, under hela samtalet mellan hennes man och den främmande, nästan omedveten av vad som föregick.

Byggmästaren tog därefter sin värd vid armen och ledde honom till ett bord, på vilket nödiga skrivdon funnos.

— Titta inte åt dörren, min bäste kapten! yttrade han, ty dit kommer ni inte förrän jag vill... men där har ni pennan för att skriva efter min diktamen.

Sedan sjökaptenen fattat pennan, utbreddes byggmästaren på samma bord tre stycken av de gamla bankotransportsedlarna av etthundra riksdaler vardera.

Segraren dikterade och den besegrade skrev. På alldeles samma sätt går det till mellan furstar och mellan nationer.

Sedan byggmästaren i utbyte mot kontanterna mottagit skrivelsen, på grund varav sjökaptenens hustru berättigades att lämna sin mans hem och vistas var hon ville, utan att mannen ägde rätt att återfordra henne m. m., bad han frun laga sig i ordning för att gå.

— Så vill du då lämna din man och ditt hem, yttrade nu sjökaptenen, i det han med en viss sorgsenhet i ord och åthävor närmade sig hustrun, jag medger att jag

någon gång varit häftig och svår emot dig, men när vi nu skiljas åt, bör du ej längre hysa något agg emot mig ... det blir nog tungt ändå att segla ensam i svårt farvatten.

Hustrun syntes rörd, och Pettersson fruktade att hon skulle ångra sig och stanna kvar, ty en sanning är det, ehuru till föga heder för vårt kön, att kvinnan aldrig så mycket intresserar sig för oss, som när vi äro eller synas vara lidande.

— Men kanske är det bäst som det är, fortfar mannen, åtminstone för dig ... Jag skall emellertid aldrig glömma att du varit god och undfallande som ett lamm ... Lova att också tänka på mig i min stora bedrövelse! tilllade han, rörande vid hennes arm med sin hand.

Men i detsamma uppgav hustrun det mest sönderslitande klagorop, i det hon, fattande med sin ena hand om den arm mannen nyss vidrört, kastade sig baklänges i stolen, som var henne närmast, och vred sig på denna som en mask.

Det knöt sig en röd ring kring ungresens öga: den betydde blod, och det bildade sig ett djupt veck i hans panna: det betydde graven.

Ännu en gång lade han lejonramen på denne man, som ända in i skilsmässans sista ögonblick icke kunde låta bli att martera sin hustru.

Men han kände i detsamma sin arm beröras av hustruns hand, och hans öga mötte hennes bönfallande blick.

Han nöjde sig därför med att sätta sjögasten på en stol, vars gamla fötter blevo offer för denna artighet, varefter han tog sin olyckliga väns ännu olyckligare älskarinna vid handen och lämnade med henne för alltid detta hus.

Sent på aftonen, och sedan han skaffat den arma kvinnan ett fridfullare hem, återreste han till Berga.

Någon av de första dagarna av september månad samma år, eller ungefär tre månader efter mötet på Karl XIII:s torg, lämnade vår byggmästare Berga, tagande åter vägen till huvudstaden. Med honom åkte klockaren Malm, men följde icke längre än till Stocksunds färja, dit han för ett sjukdomsfall blivit kallad.

När klockaren tog avsked av byggmästaren, sade han till denne:

— Nå, lycka till nu, käre bror! Måtte jag nästa gång vi råkas återse dig fullt belåten och lycklig! Gud vare hos dig och glöm inte de nya strängarna till mitt gamla klaver.

Konrad fortsatte allena vägen till Stockholm. Anländ dit, begav han sig därefter till Hasselbacken å kungl. Djurgården.

I stället för Davidsons nuvarande vackra anläggning funnos då blott några enklare byggnader, vilka sommartiden hyrdes ut till sommarnöje.

Septemberdagen var ovanligt klar och varm. Djurgårdens stolta ekar bjödo ännu på ljuv och behövlig skugga.

Men vår byggmästare tycktes denna gång icke ägna någon synnerlig uppmärksamhet åt denna park, den härligaste kanske någon huvudstad äger.

Fråntog Karl Johan oss den gamla Kungsträdgården, gav han oss dock i Djurgården den rikaste ersättning.

Det var uti en av de till sommarnöje uthyrda byggnaderna vår byggmästare trädde in, och mötande i tamburen en betjänt, bad han denne anmäla byggmästaren från Berga.

Efter en kort stund återkom betjänten med den under rättelsen, att greven vore så upptagen av angelägna göromål, att han icke kunde mottaga någon.

— Var god frambär min vördnad till herr greven. yttrade Pettersson, men säg honom på samma gång, att vad jag nu har att anföra icke tål ringaste uppskov.

Betjänten gick och återkom, denna gång med tillåtelse för den uppvaktande att inträda.

Greven stod mitt på golvet, och hans ansikte tillkännagav ingen synnerlig belåtenhet med detta besök.

— Ah, det var roligt att få se er, min bäste herr byggmästare, yttrade likväl grevens mun, hur står det till i Danderyd? Är det många nybyggnader där? Hur slår skörden till i år? Och vad tillskyndar mig äran av min herres besök?

Sedan Pettersson nöjaktigt besvarat de första frågorna, tog han nu till med den sista i ordningen och började sålunda:

— Herr greven tacktes i fjol somras visa mig någon ynnest, och minnet därav uppmuntrar mig att vända mig till er i en viktig sak.

— Som rör allenast er, vill jag förmoda? frågade greven med ett underligt uttryck i blicken.

— Blott mig, ty det beror naturligtvis på det råd jag får i denna sak, huruvida frågan får någon större utsträckning.

— Så tala då, min herre!

Byggmästaren framtog ur sin frackficka en pappersrulle, uppvecklade den, drog därutur ett ark och lämnade detta till greven.

— Vad är det här? mumlade denne, ögnande på papperet, ett bouppteckningsinstrument, tror jag, efter Sara... Vinkstedt, eller vad det är för namn... Men jag bedyrar, att jag inte känner någon annan Sara än fader Abrahams i Gamla testamentet.

— Denna Sara var enda arvingen till den där kommissarien Brodén, upplyste byggmästaren, han som i fjol somras, när herr greven vistades på —näs...

— Ah, det var sant, det, erinrade sig greven, och nu är även hon i herranom, kan jag se.

— Ja, för nära tre månader sedan.

— Och efterlämnar, som jag finner, en kolossal förmögenhet... Men jag inser inte, vad jag har att göra med den saken.

— Behagar herr greven även kasta ögonen på denna handling? frågade byggmästaren, räckande greven ett annat papper.

— Ett testamente i behörig form, sade han därunder, ett testamente, uppgjort av samma Sara Vinkstedt... Herr Pettersson, jag lyckönskar er av hela mitt hjärta... Ni är numera en stor kapitalist.

— Så synes det verkligen, yttrade byggmästaren, ett år och tre månader äro förflutna sedan kommissarien Brodéns död, och det är fullt ådagalagt, att efter honom icke fanns någon närmare eller fjärmare arvinge än hans köttsliga kusin Sara Vinkstedt, och då icke heller hon lämnar släktingar efter sig, är det klart att jag, på grund av hennes testamente, kan träda i besittning av hela hennes kvarlåtenskap.

— Men hur kom hon att testamentera sin egendom åt er?

— Några tillfälliga, högst obetydliga tjänster, jag bevisat henne, måtte ha orsakat allt detta... Men nu, herr greve, kommer jag till det jag ämnat begära av er... Det är klart att jag måste betrakta procentarens egendom som syndapengar.

— Varför just det, min herre?... Guldets är fullkomligt oskyldigt i det sätt varpå det användes... missbrukat i den ena handen, kan det göras gagneligt i den andra.

— Detta kan vara sant nog, men... men som jag på förhand inte vet om det står i min makt att göra det gagneligt, har jag tänkt att inte göra bruk av detta testamente, och i sådant fall blir Sara Vinkstedts hela kvarlåtenskap danaarv eller statens egendom.

— Vad! ropade greven förvånad. Ni skulle vilja skänka staten hela denna betydliga förmögenhet!... Men att skänka staten något, det är detsamma som att skänka ingen, och ingen tackar ingen.

— Jag har aldrig hört, att den lycka blotta rikedomens skänker skall vara särdeles stor... och för övrigt, herr

greve, skall man då aldrig kunna göra något gott utan att påräkna tacksamhet?

— Så säger visserligen hela världen, men vem gör det?

Greve*** hade rätt. Själv påpekar man gärna källan, varur det goda flutit som världen har att tacka oss för; man vill gärna visa solen på samma gång som dess strålar.

Hör man icke de bästa människor beständigt klaga över likars otacksamhet? Och vem vill göra något för otacksamheten?

Coriolanus, som offrar sig för ett otacksamt fädernesland, är större än Regulus, som dör för ett tacksamt.

— Jag offrar into mycket, svarade byggmästaren; jag offrar blott vad jag för tre månader sedan icke ägde, och vad jag då ägde var nog för ett ensligt och glädjelöst liv... Mitt beslut är därför fattat, och blott en enda omständighet kan rubba det.

— Och det är? frågade greven med stor förlägenhet.

— Guld det kan jämna mycket här i världen, yttrade Pettersson, och ehuru det aldrig är lyckan själv, är det likväl någon gång det hjul, varpå hon ilar... För tre månader sedan skulle jag inte ha beträtt er tröskel, herr greve, ty om jag också inte kan hylla fördomens makt, finnes kanske likväl någon sida därav, som man något bör respektera, och mitt samvete säger mig, att jag respekterat den.

— Jag vet det, min herre, svarade greven, och ni har länge ägt min hela aktning... Jag har läst det brev ni skrivit till en viss person... Man kan inte ådagalägga mer takt och grannlaghet än ni har gjort.

Efter en stunds tystnad tog Pettersson åter till ordet och sade:

— Allt beror blott av det råd ni giver mig, herr greve, ty lämnar jag ert hus utan lyckan, återvänder jag också till mitt eget utan guld.

Greven teg, djupt försänkt i sina tankar. Vad tänkte han på? Kanske på det gyllene hjulet under lyckans fot,

vilket höll på att rulla bort, eller på sitt enda barn, som avtynade mitt under hans ögon och även höll på att försvinna. Troligtvis tänkte han på bägge delarna.

Slutligen fattade han ringklockan, vid vars ljud betjänten inträdde.

— Bed fröken vara god och genast komma in till mig, var hans order till betjänten.

Marie Louise kom och...

Fem minuters svimning, tio minuters glädjetårar, och sedan — tio timmars de ömmaste viskningar, de ljuvaste namn, dessa timmar kortare än de tio minuterna, kortare än de fem.

Så slutades denna dag.

— Man bör handla som man talar, yttrade greven till sina ståndsbröder och vänner; jag har bragt tidens liberala idéer ett stort och lysande offer.

Men så var också offeraltaret av guld, tänkte vännerna och andra med dem. Huvudstaden talade länge om denna familjeangelägenhet och gav den en tydning, tillfredsställande för alla, minst dock för den högvälborne svärfadern.

När klockaren Malm en dag kort efter bröllopet besökte de nygifta, fann han den unga frun sittande på sin mans arm, under det denne länge och väl på sin ena klack surrade omkring med henne.

— En sådan surrare till man kan en hustru gärna fördraga, yttrade Malm, och det är rätt att ungresen inte glömmer sina akrobatiska konster.

— Ni finner oss mycket barnsliga, svarade Marie Louise, men varje gång jag sitter på min mans arm, tycker jag mig skåda livet från höjden av min lycka.

Slutord.

Ungefär 25 år efter den tid, då dessa "Berättelser" lämnades mig, besökte jag ånyo Danderyd och de ställen, som för min ungdom varit kära. Jag återfann ställena, gårdarna och husen, men ingen av de människor jag sett och känt.

Byggmästare Pettersson hade med fru och barn för mycket länge sedan lämnat icke blott Danderyd, utan Sverige och vistades utomlands, där han och hans familj, såsom jag tror, ännu leva.

Ikke heller råkade jag några anförvanter till den, som en gång varit denna församlings klockare, orgelnist och läkare. Möjligt är dock, att sådana ännu finnas i livet, och må de ursäktas mig för det jag icke givit min klockare ett annat namn än det rätta. Varje gång jag ville göra det, uppstod alltid för mina ögon min gamle vördsnadsvärde väns bild, återfordrande av mig det namn han med så mycken heder burit i livet.

Slutligen besökte jag Danderyds kyrkogård och stannade framför ett ståtligt gravmonument. Jag läste Malms namn på monumentet, hans församlings sista gåva.

Det finns poeter som blott känna, liksom det finns poeter som beskriva, och de förra äro lyckligast. Till det slaget hörde "klockaren i Danderyd".

Kråknästet.

I.

Brorsonen.

För icke så många år sedan stod vid den så kallade Nya vägen å Norrmalm ett trähus, kallat Kråknästet, eländigt, dystert och varje ögonblick hotande att falla. Husets höjd var ej i förhållande till dess längd och bredd. Utom jordvåningen, vilken endast innehöll en trång förstuga och ett kök, hade det tvenne våningar, vardera bestående av blott två små rum med var sitt låga fönster. Läger man nu därtill det höga, tvärsnittande tegeltaket, så fick det hela ett slags likhet med tornet på en av våra äldre kapellkyrkor eller med en väderkvarn utan vingar. Översta våningens fönster saknade rutor, och ingen av grannarna kunde minnas att sådana någonsin funnits till. Regn och snö, kråkor och skator, med ett ord allt ovanifrån kommande hade följaktligen obehindrat tillträde till denna våning. Därav husets benämning. En gång satte denna högst anspråkslösa byggnad hela vår huvudstad i rörelse, nämligen vid det tillfälle då den brann ned till grunden — en hädanfärd under garnisonens trumvirvlar och alla kyrkors klämtslag. Mången större storhet har gjort vida mindre buller av sig. Men så hade också "Kråknästet" sin egen lilla historia, vilken av följande kan inhämtas. Månet fyravånings stenhus med stolta fasader och hela fönster hava den mindre.

En ovanligt kall decemberafton höll utanför Kråknästet en släde av det slag, som går och galler i gästgivareskjuts.

I släden satt, jämte skjutsbonden, en resande herre, insvept i päls, att döma av skinnkragen, och med en mössa, lik den som bäres av studenter.

— Det måste bestämt vara det här huset, yttrade den resande, i det han hoppade ur släden; det här bär syn för sägen... Så bör ett kråknäste i stor skala se ut.

— Vore väl det, svarade bonden, gnuggande sina stelfrusna händer.

Vår resenär höjde sig på tåspetsarna, för att vid skenet från den matta, gammalmodiga lyktan, som ovanom husporten gnisslade för nordanvinden, kunna läsa husnumret.

— Gott! Vi äro vid målet, sade han för sig själv, varefter han började leta efter något låsvred eller någon nyckel till porten, men då varken det ena eller den andra var till finnandes, slog han med knytnäven några slag på porten.

Då någon annan verkan än det vanliga skrällande ljudet icke följde på dessa slag, tog den resande ett steg tillbaka och kastade en blick på de tvenne fönster, som funnos på husets sneda fasad. Ett av dessa var upplyst, och skuggan av ett huvud förmärktes på dess nedfällda rullgardin. Därav övertygad att det gamla trärucklet icke saknade invånare, förnyade den resande slagen med något mera eftertryck, ehuru följden blev densamma, dock med den skillnaden att, i stället för en, två skuggor visade sig på fönstergardinen.

— Att skuggorna ha öron, det märker jag nog, mumlade den resande, vars otålighet ökades, men det vore besynnerligt, om jag inte kunde sätta ben under dem, för att gå utför trappan, och händer på dem, för att öppna porten.

Därunder lade han till med bägge nävarna på porten och det med den verkan, att hela huset skakades, vilket troligtvis hade skett för mindre slag än så.

— Vem är det som håller sådant fasligt oväsen så här dags på kvällen hördes efter en stunds förlopp inifrån en kvinnlig stämma.

— Ber om förlåtelse! svarade den resande men jag trodde det hörde till ordningen i huset, att man ej öppnade porten förrän man bultat på en hel kvart och så hårt som möjligt... Jag bedyrar, att jag är nästan lam i bägge händerna.

— Vem är ni? Vad vill ni?

— Det är ju här kommissarien Rollin bor?

— Ja.

— Och han är hemma, förmodar jag?

— Visst är han hemma.

— Så mycket bättre... Var då hederlig och öppna, så jag först får komma in själv och sedan bära in mina saker... För all del, dröj så litet som möjligt.

— Men vem är ni då?

— Jag har den äran vara kommissariens brorson... Mitt namn är Konrad Rollin... Jag kommer direkt från Uppsala, men får närmare förklara mig, när jag träffat min hederlige farbror.

— Var god och kom igen i morgon!

— I morgon! upprepade den resande i något melankolisk tonart, det är högst nödvändigt att jag i afton får träffa honom.

— Kommissarien tar ej emot någon så här sent, förklarade rösten.

— Jag måste bli ett undantag från regeln... Var nu hederlig och öppna!

— Var inte envis, herre! fortfor rösten inifrån. Jag kan omöjligt hjälpa det... Hu! Jag står och förkyler mig här i farstun.

— Än jag då? frågade den resande, jag står inte heller framför någon eldbrasa.

— Ja ja, det måtte vara mycket kallt ute.

— Att bestämt säga huru många grader det är, kan jag visserligen ej, men jag bedyrar heligt, att en god hus-

bonde inte skulle släppa ut sin hund i afton och än mindre låta en brorson stå utanför porten och vänta.

— En god husbonde! upprepade kvinnorösten, därefter mumlande några otydliga ord.

— Det är ändå synd om den stackars herrn, hördes inifrån en spädare stämma.

— Ja, är det inte? yttrade den resande, läggande örat intill porten.

— Söta mamma, låt honom komma in! fortfor den välvilligare rösten.

— Gud välsigne er för dessa ord! utgöt sig den stackars studenten, vars öron nu tyckte sig förnimma ett ivrigt viskande mellan de innevarande och därefter ett tassande av steg som avlägsnade sig ur förstugan.

— Mamma gick upp till kommissarien för att säga till, underrättade den spädare stämman, och hon kommer snart ner igen.

— Ni är en räddande ängel, förklarade den resande med så mjuk röst, som hans av köld skälvande läppar kunde medgiva.

— Gud nåde den som är ute i sådant väder! återtog den beklagande stämman.

— Edra ord värma mig redan, komplimenterade den utestående. Går det inte an att öppna litet på porten, så att jag åtminstone finge sticka in min förfrusna näsa?

— Jag törs inte.

— Varför törs ni inte?

— Kommissarien skulle bli så ond, så ...

— Men Gud skall belöna en så god gärning, och han förmår väl mer än alla kommissarier i världen.

Denna lyckligt använda replik hade portens öppnande till följd. Vår resande inträdde i förstugan, vars mörker likväl icke tillät honom upptäcka den räddande ängeln.

— Kom in till oss så länge, bad denna, varvid en dörr i förstugan öppnades.

Den resande var ej sen att efterkomma tillsägelsen och befann sig snart i en liten kammare, svagt upplyst av

en dank i järnstake och möblerad i förhållande till belysningen, men icke mycket varmare än förstugan.

Kommissarien Rollins brorson sökte nu med ögonen den räddande ängeln och fann framför sig en ytterst tarvligt klädd flicka av omkring fjorton års ålder, lång, mager, gånglig, bara ben och skinn, såsom det heter, men i vars bleka, utmärglade ansikte välvde sig ett par stora, högblå ögon, i rikt mått uttryckande vad det övriga av gestalten icke syntes förmå, de fjorton årens mildhet och oskuld.

— Det var mycket beskedligt av er, min goda flicka, att släppa mig in, började nu unge herr Rollin, i det han lade av resskärpet och befriade sig från utanstövlarna. Vad heter ni, min lilla vän?

— Ellen, svarade flickan.

— Och det var er mamma som var nere i förstugan? fortfor han, slängande av sig pälsen och kastande den över en stol.

— Ja, det var mamma, svarade flickan, synbarligen förvånad över den unge kavaljerens obesvärade hållning och hemmastadda beteende.

— Jag förmodar att er pappa ännu lever? frågade Rollin.

Flickan slog ned sina ögon, under det en svag rodnad spred sig över de magra kinderna.

— Er mamma bebor då denna kammare?

— Mamma städar och hushållar för kommissarien, svarade hon.

— Jaså, gör hon det? sade Rollin, som var för artig att låta märka den där rodnaden, då kommer jag säkert att göra mamma mycket besvär.

— Hur då? frågade flickan, fästade med ett uttryck av förvåning sina stora ögon på ynglingen.

— Det blir ju strax en tillökning i hushållet, genmälde denne.

— Tillökning i hushållet! upprepade flickan, herrn tänker väl inte stanna kvar hos kommissarien?

— Jo visst, min snälla flicka.

— Och bo här?

— Ganska riktigt.

— Det går inte an, svarade flickan med en viss bestämdhet.

— Vad behagas, min nådiga! ropade Rollin något förbluffad, går det inte an att brorsonen bor hos sin farbror?

— Åjo, men inte hos kommissarien, var flickans svar.

— Men, mitt barn, min farbror och kommissarien äro ju en och samma person.

— Ja, men det är stor skillnad ändå, svarade flickan.

En ordväxling utifrån avbröt samtalet. Rollin, som tyckte sig igenkänna sin skjutsbondes stämman, öppnade dörren.

Bonden stod i förstugan med den resandes kappsäck, livligt motsättande sig en medelålders kvinnas bemödanden att tränga honom tillbaka ut på gatan.

Den resande tog naturligtvis sin skjutsbondes parti.

— Det är som jag säger, fortfor kvinnan, kommissarien tar inte emot någon så här sent.

— Men, min bästa fru, frågade Rollin, har ni då inte sagt honom vem jag är?

— Jo, men...

— Men?

— Men kommissarien sa, att han inte vet av någon brorson.

— Men han måtte väl veta, att han har en bror?

— Han sa, att han inte har någon bror.

— Det vore fan... Han erkänner då inte fanjunkaren vid Västmanlands grenadjärer Axel Rollin för sin köttsliga broder?

— Nej.

— Det var en skön broder... Han kommer då ej heller ihåg, att han stått fadder åt mig och att jag bär samma dopnamn som han?

— Det är en sak som jag ej kan svara på.

— Nå, så vill jag själv fråga min vördade farbror därom, förklarade Rollin, tagande ett steg längre in i förstugan.

— Herrn måtte väl inte vilja tränga sig upp till kommissarien? ropade kvinnan, ställande sig i vägen för den unge mannen.

— Jo visst, i fall man nekar mig att gå upp som annat folk, svarade denne, i det han, ehuru så varsamt som möjligt, förde kvinnan åt sidan och hastade uppför en smal trätrappa.

Ellens mor uppgav ett rop av förskräckelse och skyndade efter den uppspringande, med ena handen för ljuslågan, för att skydda den mot draget i förstugan. Bonden kastade kappsäcken över axeln och följde efter.

— Stackars den unge hyggliche herrn! beklagade Ellen, vars bleka ansikte smugit sig fram mellan dörröppningen, men nu försvann i förstugans mörker.

Farbrodern.

— Stanna! Inte ett steg längre, eller skjuter jag!

— Vik hädan, du orena ande!

Dessa uppmaningar av tvenne olika röster ställdes till vår hjälte, när han, öppnande en dörr i den övre farstun, inträdde i en kammare, om möjligt ännu ruskigare än den som inhyste Ellen och hennes mor.

Vår hjälte studsade, mindre dock av bävan för mynningen av den bösspipa som hotade honom, än för ansiktet på den person, vilken höll i bössan. Det föreföll honom som grinade en med glasögon försedd dödskalle tätt invid den upplyfta kolven. Gestalten med bössan och dödskallen var en gubbe, vars ålder, att döma av det yttre, ej kunde vara under sjuttioålet och vars klädsel för övrigt tillkännagav en trogen anhängare av den cyniska skolan, ty man kunde med möda urskilja färgen på pantalongerna och fracken, men att bägge klädesplaggen hade överlevat minst ett fjärdedels sekel, det var påtagligt. Nära invid denna person stod en man av medelmåttig kroppsstorlek med välbildat och ovanligt svartmuskigt ansikte, svart hår och stora, bruna, livliga ögon. Denna person, som tycktes vara omkring trettioålet, bar mörk surtut, visserligen föga motlern, men snygg och skuren i samma snitt som våra prästers halvkaftaner.

— Tillåt mig en fråga, började den nykomne gästen, sedan han återhämtat sig efter det oväntade och föga välvilliga mottagandet, åt vilken av herrarna har jag den lyckan att vara brorson?... Eller, i fall ingen av herr-

arna är den jag söker, anhåller jag ödmjukast få veta, var jag kan träffa honom?

Vår hjälte tyckte nämligen, att han med kala hjässan var för gammal och han med svarta håret för ung. Vår hjältes fader, fanjunkaren, som skulle vara en äldre broder, hade ännu icke hunnit sitt sextionde år, men gubben med bössan, som nyss nämudes, såg ut för att ha sett sina sjuttio.

— Värdaste broder i Kristo! yttrade med mild stämma den svarte mannen, ställ bort bössan, den som griper till svärd, han skall med svärd förgås.

Vid dessa ord sänkte gubben geväret och nedsjönk synbarligen utmattad i en länstol, som stod vid sidan av ett rankigt bord, på vilket låg en uppslagen bibel jämte några andra utan tvivel gudliga skrifter, alltsammans upplyst av tvenne smala talgljus.

Den svartmuskige mannen tog bössan ur gubbens darrande händer och ställde den i ett hörn av kammaren, varefter han, med armarna korgslagda över bröstet, närmade sig vår hjälte vid dörren.

— Unge man! sade han med fortfarande mjukhet, vad är ert ärende?... Med vad rättighet tränger ni er in i denna boning?

— Med vad rättighet kallar ni mig en oren ande? frågade Rollin något häftigt och tagande ett steg framåt, jag skulle tro, att ni i afton ser mig för första gången och att...

— Ni är ett världens barn, inföll den svarte, och alla världens barn äro orena inför Herran.

— Ni själv naturligtvis undantagen, inföll vår studiosus, men det är inte med er jag nu har att göra, fortfor han, närmande sig gubben i länstolen; jag förmodar att det är min farbror, kommissarien Rollin, jag har framför mig, ehuru jag nyss svårligen kunde föreställa mig det... Jag är äldste sonen till er bror, fanjunkaren, och kommer från Uppsala, där jag slutat mina studier och tänker nu gå in i rättegångsverken. Men som jag aldrig förut varit i Stockholm eller har någon

bekant här, så fick jag det rådet av min far, att jag borde besöka min farbror, hos vilken han trodde jag skulle få bo till dess jag hunnit höra mig om efter något rum för billig hyra... Också har jag med mig ett brev från honom.

Brorsonen uppdrog ett brev, som han framräckte åt gubben.

— För bort honom! Han tar livet av mig! skrek farbrodern, skjutande från sig brevet.

— Ta livet av er! upprepade ynglingen, vars galla började koka, om någon här på stället röjt mordlust, så är det visst inte jag... Det är inte jag som brukar hota bederligt folk med bössor, var så god och kom ihåg det, så farbror ni är!

— Sansa er, unge man! sade den svarte, läggande sind hand på vår hjältes arm, tag er till vara, ty...

— Tag er själv till vara, herre! inföll Rollin, rycande sig lös från den svartes hand. Jag känner er ej och ber er för övrigt inte komma mig för nära, ty jag har redan en gås oplockad med er för det där vackra tillmälet ni nyss gav mig.

— Ni glömmar, att ni befinner er i en åt frid och gudaktighet helgad boning, erinrade den svarte.

— Vacker fridens och gudaktighetens boning, där man vill skjuta ihjäl människor, liksom hade man björnar och vargar framför sig! genmälde ynglingen.

Kommissarien höjde i detsamma ena armen och fattade en klocksträng, vilken hängde över bordet. Ljudet av en vanlig ringklocka hördes utifrån, varvid Ellens mor efter en stund inträdde, synbarligen mycket skygg och bävande.

— Är det hon som släppt in den här människan? frågade kommissarien, med en spasmodisk darrning på de tunna läpparna.

— Nej, lille gode herr kommissarien, svarade kvinnan så inställsamt som möjligt.

— Vem är det då? Svara kvinna!

— Lille gode herr kommissarie, det är... Minsann jag det rätt vet, genmälde hon, ty medan jag var oppe och sa till, hade den unge herrn kommit in.

— Vem har öppnat porten, frågade jag? fortfor den stränge husbonden.

— Det vet jag inte, svarade kvinnan med förökad ängslan, ty hon tog för givet, att ingen annan än dottern upplåst porten.

— Ni vet det, synderska! tog den svarte till ordet, men lögnens fader, djävulen, bor i ert hjärta.

— Porten var olåst och gick upp bara jag sköt på den, uppgav vår hjälte, som för dotterns skull ville komma modern till hjälp.

— Porten olåst! upprepade kommissarien med ett uttryck, som tillkännagav, att saken därigenom, långt ifrån att förbättras, snarare förvärrades. Porten olåst!... Man låter mig då ligga för olyckta dörrar!... Man vill då kringstjåla mig, mörda mig!

— Broder i Kristo! tröstade honom den svarte, det ondas och helvetets makt haver intet välde över dig, och därför så...

Dörrens öppnande och en ny persons inträde avbröto meningen. Det var skjutsbonden, som, trött vid att längre vänta utanför, inkom med den resandes kappsäck, vilken han slängde mot golvet med den verkan, att den redan förut tillräckligt uppskakade värden nära nog fallit från stolen.

— Skulle be om betalt för skjutsen, yttrade bonden med den vanliga upplandsgesten bakom örat.

— Betalt för skjutsen! stammade kommissarien, stirrande på bonden.

— Det har verkligen sin riktighet, upplyste brorsonen, tagande ett steg närmare sin gamle frände, och om min vördade farbror icke hade avbrutit mig, skulle jag redan ha upplyst därom att mina skjutspengar togo slut vid Rotebro, och att jag följaktligen bespetsat mig på att

vigilera upp pengar för det sista hållet antingen hos farbror eller någon annan hederlig människa... Men som jag nu haft lyckan att först träffa min gode farbror, så...

— Kasta ut honom! ljud det från gubbens tunna läppar.

Vad verkan detta utrop hade på de flesta innevarande, lämna vi oavgjort, men vad brorsonen beträffade, brast han ut i ett gällt gapskratt. Den unge mannen fann det icke heller löna mödan att längre förargas sig över farbroderns sätt att mottaga släktingar. När den sonliga vördnaden icke hjälper, måste man gripa till oförskämdheten, tänkte han och nalkades ånyo gubben med faderns brev i hand.

— Min gode farbror vill ej ännu läsa min fars brev... Jag finner det högst naturligt... Det är i enslighetens stunder den ene brodern helst ägnar sig åt minnet av den andre... Jag är viss på att senare på kvällen och när alla obehöriga, det vill säga, alla utom jag, hunnit avlägsna sig härifrån, skola den broderliga kärlekens tårar flyta... Men för att påskynda detta heliga ögonblick är det nödvändigt, att vi så fort som möjligt förmå alla obehöriga att gå hem var och en till sitt.

Ynglingens blick överfor därvid hastigt den ena efter den andra av de innevarande, men dröjde dock längst vid den svarte mannen. Kommissarien stirrade därunder oavlåtligen på sin brorson, utan tvivel troende sig ha en förryckt varelse framför sig.

— Och för att börja, fortfor brorsonen, måste vi genast betala den här beskedlige bondgubben vad honom med rätta tillkommer, eller två riksdaler riksgäldsmynt för skjutsen och en hacka dessutom i drickspengar för den beredvillighet, varmed han, trots alla hinder, burit min kappsäck uppför den trångaste och besvärligaste av alla trappor... Jag anhåller följaktligen om ett litet lån av två riksdaler, tolv skillingar berörda mynt...

— 'Två riksdaler, tolv skillingar! pustade den gamle.

— Eller, i fall farbror inte är försedd med skillingmynt, var hederlig och lämna mig två riksdaler banko, så blir det jämnare och lättare att ihågkomma. Det faller av sig självt, att jag tänker betala min skuld, om ej förr, åtminstone när jag blir ordinarie tjänsteman i staten!

— O, min Gud! Min Gud! vändades farbrodern med svetten i pannan.

— Nog har jag sett och hört mycket i mina dar, deltog nu äntligen den svarte i samtalef, efter att länge med tystnad ha betraktat de samtalande, men maken till oförsynthet har jag aldrig sett.

— Hur vågar ni kalla min farbror för oförsynt, min herre! ropade unge herr Rollin. Väl är det sant, att han ej emottagit mig såsom det en god släkting ägnar och anstas, men denna omständighet tillskriver jag mindre hans hjärta, än den svåra väderleken, vilken, som man vet, utövar ett despotiskt välde över ålderstigna och giktsjuka personer... I morgon blir det bestämt bättre, ty barometern...

— Han är då rent av besatt av djävulen! avbröt den svarte med en gudsnådlig blick mot taket och i det han ställde sig framför gubben, liksom ville han skydda honom.

— Är min farbror besatt av djävulen? frågade brorsonen, som icke tycktes taga åt sig det ringaste människa, hur vågar ni...

— Kör ut honom! I himlens namn, kör ut honom! inföll nu gubben, resande sig till hälften från stolen.

— Som min vördade farbror befaller, svarade brorsonen, fattande tag uti den svarte och slängande honom mot dörren.

— Hjälp! Hjälp! skrek farbrodern sjunkande tillbaka i stolen. Skynda efter polis! Efter polis!... Jag förgås... Jag dör!

— Skynda, min fru! ropade brorsonen, vändande sig till kommissariens hushållerska. Hör ni inte, farbror min

är sjuk och han behöver läkare! Ila, flyg!... Hämta hit alla stadens läkare och kirurger, ja, hela Sundhetskollegium!

Under det han yttrade dessa ord, sköt han med varsamma händer den alldeles icke motsträviga kvinnan ur kammaren, varefter han ånyo vände sig mot den svarte.

— Och ni, min herre, sade han, skyndar genast efter polis, såsom min farbror önskade, ja, efter hela högvakten... Den torde behövas... Man kan inte nog befästa sig, när skrymteriet och skenheligheten belägra ens boning... Rör på benen, herr predikant! Annars skall jag lära er hoppa lika bra som ni kryper.

Därvid trängde han, men icke just med samma varsamhet, den högeligen överraskade läsarprästen ut genom dörren, som han därefter igenslog.

— Men nu, min älskade farbror, yttrade den unge herren över valplatsen, och sedan det lyckats mig, såsom det en god brorson höves, att befria er från tvenne obehöriga personer, hoppas jag att ni i er ordning befriar mig från min plågoande, nämligen den där efterhängsna skjutsbonden... Den ena tjänsten för den andra, skulle jag tro. Stå nu på dig, min gubbe, uppmanade han bonden, så får du vad du skall ha och mera till... Farbror är rik, men stor hushållare, något snål kanhända, men för övrigt den hederligaste man under solen... Får du ingenting av farbror, så är jag där inne i kammaren, men du får inte väcka mig, hör du det, och nu rolig natt, min vän!... Sov sött, farbror lilla!... Jag sover vanligtvis till klockan sex på morgonen och dricker kaffe omkring sju... Två skorpor höra till ordningen, men som jag i afton lägger mig utan kvällsvard, så torde minst fyra bli av nöden... Au revoir, au revoir!

Efter dessa ord tog han ett av de tvenne ljusen på bordet och gick helt obekymrad in i det inre rummet, dragande med sig sin kappsäck.

I denna kammare, fullt ut lika kall och otrevlig som den yttre, funnos en bäddad säng och en mitt emot denna stående pinnsoffa, smal och utan dynor.

Brorsonen var för artig att intaga farbroderns säng, hur länge och begärligt hans blick än vilade på den. Han lade sig på soffan med kappsäcken till huvudgärd, släckte ljuset och insomnade, lämnande hela världen åt dess öde, farbrodern och skjutsbonden inberäknade.

III.

Kronan bland takstolar.

Det nämndes, att vår hjälte insomnade utan kvälls-
vard. Därigenom blev sömnen visserligen ganska god,
men icke så tung som den annars hade blivit. Han
vaknade efter några timmars förlopp vid ett litet buller,
som förorsakades av sängkammardörrens öppnande.

Han såg med halvöppna ögon sin farbror och läsar-
prästen inträda i sängkammaren, den senare bärande ett
brinnande ljus.

— Han sover som en stock, den vindböjteln! an-
märkte gubben.

— Hör hur han snarkar, tillade den svarte, så sover
den förstockade syndaren ... Snarkningen är djävulens
vaggsång.

En låtsad sömn anses understundom vara till och med
nyttigare än en verklig. Det var förmodligen för att
övertyga sig därom som vår hjälte snarkade så förtviv-
lat, medan han spetsade öronen och gav akt på allt.

— Att gäcka ålderdomen är detsamma som att gäcka
Gud, fortfor den svarte.

— Först rusa in till mig som en rövare, anmärkte
farbrodern, sedan köra ut min bäste vän och slutligen
tvinga samme vän att betala skjutsen!

— Ack, tala inte därom, min dyre broder! inföll den
svarte. Inte kunde jag ha hjärta att låta er betala den där
oförskämde pojakens skuld.

Aha, tänkte vår hjälte, den där skrymtaren har
likviderat skjutsen ... Sak samma, bara bonden fick sitt.

— Det kan väl aldrig falla er in att låta honom stanna kvar i ert hus? fragade den svarte. Jag vill hoppas att så inte sker.

— Bevara mig Gud för det! svarade värden. I natt må det så vara, efter han en gång tagit soffan där i besittning... Högst underligt, att han inte lade sig i min egen säng.

— Han hittade säkert ej rätt på den i mörkret... annars hade man väl fått se på annat, därom är jag fullkomligt övertygad.

— I morgon bitti måste han sin kos antingen med godo eller ondo.

— Lika rättvist som nödvändigt... Det finns ingenting värre än att draga släktingar på sig.

— Ack ja, suckade gubben, men det är tid på att gå, fortfor han viskande. Jag vill nu, enligt löfte, visa er, min dyraste broder, det säkra gömställe, där jag har min egendom förvarad... Vem vet, kanske äro mina dagar redan räknade.

— Jag följer er, min ädle, fromme vän, försäkrade den svarte, fattande med en viss innerlighet den gamles hand.

— Men...

— Men?

— Om han skulle vakna... Detta gömställe känner endast den Högste och jag... ni blir nu den tredje.

— Var lugn, han sover... men för säkerhetens skull vill jag...

Den svarte närmade sig på tåspetsarna soffan och lyste med ljuset över den sovandes ansikte.

Var hjälte fortfor att utföra sitt sovparti med samma färdighet.

— Han sover så tungt, förklarade också forskaren, att knappast himlens åska kunde väcka honom.

— Gott, skyndom oss då!... Jag vill bara först tända lyktan.

De bägge nattvandrararna lämnade sängkammaren. Men nu blev det liv i den sovande. Hastigt och lustigt var han på benen och blev i sin ordning den spejande.

Han såg genom dörrspringan farbrodern sätta ljus i lyktan och därefter svepa in sig i en fårskinnspäls av samma ålder som pantalongerna. Även läsarprästen försåg sig med överrock, varför vår hjälte, som förmodade att det gällde en nattlig utfärd i den ingenting mindre än sköna naturen, likaledes omgjordade sig med vad han hade till hands. Det var hans fasta beslut att följa efter dem, dels för att få veta vad de vid en sådan tid på dygnet kunde ha för sig, dels ock i tanke att därigenom få utrett det besynnerliga förhållandet mellan farbrodern och den svarte.

Farbrodern och hans vän lämnade nu även det yttre rummet. Efter i strumplästen smög vår hjälte, tyst och elastisk som en katt.

Gubben och den svarte, utkomna i farstun, togo vägen uppför en trätrappa, smal och brant som den nedre. Vår hjälte kröp efter på händer och fötter, alltid iakttagande nödigt avstånd och följande skenet av lyktan, ehuru naturligtvis rädd att själv belysas därav. På detta sätt uppnådde de tre nattvandrararna den andra våningen, denna våning utan fönster och som givit byggnaden dess benämning. Divaner av snö utbredde sig efter väggarna, men föga inbjudande, såsom man lätt kan föreställa sig. Också tycktes denna våning icke vara målet för vandringen.

Vår hjälte hörde en nyckel sättas i lås, varefter en vindsdörr öppnades och tillslöts varligt innanför efter farbrodern och hans följeslagare. Spejaren närmade sig samma dörr, och då han fann den olåst, passade han på vid ett tillfälle, då nordanvinden som hårdast blåste i sitt silverhorn, och uppsköt den.

Aterigen en trappa, mer liknande en vanlig stege, mötte vår hjältes händer och fötter. Klättraren aktade sig dock visligen att överträda det översta steget eller pinnen. Han höjde endast huvudet däröver så mycket

som behövdes för att med ögonen kunna följa vad som förehades på själva vinden.

— Dyraste broder, yttrade gubben, hjälp mig att flytta fram den lilla stegen som står därborta... Det här uppträdet på aftonen har alldeles medtagit mina krafter... Aldrig tillförene har det varit mig så svårt att gå uppför trapporna hit ... förlåt mig, dyraste broder!

— Av hela mitt hjärta står jag till er tjänst, min ädle vän, försäkrade den svarte, här är nu stegen ... var skall jag ställa den?

Gubben dröjde med svaret, liksom vore han ännu tvehågsen, huruvida han borde yppa sin hemlighet för en tredje, ty, såsom gubben nyss själv nämnde, var det hitintills endast Gud fader och han själv som kände den.

— Kanske vi uppskjuta till en annan gång, menade den svarte, i det han, låtsande den största likgiltighet, gjorde min av att vilja ställa stegen tillbaka; det är dessutom så välsignat kallt, att jag verkligen fruktar ni skadar er hälsa med att längre dröja häruppe... Som sagt, min ädle vän, låt oss uppskjuta saken till längre fram och gå ner ... ni behöver vila och lugn... I morgon natt eller någon annan, som Gud ger, kunna vi, om det så behagar er...

— Nej, nej! ropade gubben. Vem ansvarar för att jag lever till morgondagen!... Tänk om jag skulle dö, utan att dessförinnan ha visat var jag hade förvarat... O, det vore rysligt om de skulle falla i ovärdiga händer!

— Ack ja... ni skulle ej få ro i graven, och tanken på denna olycka skulle förbittra er salighet i fader Abrahams sköt... Men dröj inte längre!... Jag fruktar för er hälsa... hör hur vinden piper i knutarna!

— Ja, raskt till verket! yttrade gubben med fast röst. Ställ stegen ... ställ den emot ... emot femte takstolen... den femte från norr.

Gubben drog djupt efter andan. Troligtvis kostade det mycken ansträngning för att få fram denna viktiga hemlighet.

Den svarte mannen hörsammade skyndsamt tillsägelsen, och som lyktans sken i detsamma föll på hans huvud, kunde vår hjälte i trappan lätt se det utbrott av vild glädje, som rörde sig i skrymtarens anletsdrag.

— Håll nu med fast hand i stegen, medan jag går upp, beordrade gubben, som därefter satte sina skälvande ben i rörelse uppför stegen, under det hans följeslagare stödde den med vänstra handen och med den andra höjde lyktan högt över sitt huvud.

Dock behövde han icke uppstiga mer än till hälften förrän han bekvämligen kunde med händerna nå takstolen. Några minuter fingrade gubben på den med högra handen, under det han med den vänstra fattat tag i en av stegens översta pinnar. Men när slutligen den högra handen sänkte sig, medföljde en stor, svart plånbok, vilken, på en vink av gubben, den svarte mannen mottog.

— Öppna plånboken, min dyraste broder, och ge mig lyktan, tillsade kommissarien.

— Jag har öppnat den, min ädle vän! tillkännagav den svarte med en röst, varuti vår hjälte i trappan trodde sig förmärka ett visst bemödande att kväva den gladaste sinnesrörelse.

— I plånboken finnas tvenne förvaringsrum eller fickor, upplyste gubben, vars blickar oskiljaktligen voro fästa vid boken.

— Jag ser ... tvenne fickor, den ena av rött skinn och den andra av blått eller grönt... Vilkendera vill min ädle vän att jag först skall undersöka?

— Den gröna.

Den svarte framdrog ur den gröna fickan en tunare sedelpacke.

— Gott! sade han, jag upptäcker fyra bankotransportsedlar.

— Betrakta dem närmare.

— Den första på femtusen, den andra på tiotusen.

— Riktigt ... vidare.

— Den tredje på femtontusen.

— Så är det ja ... nå, den fjärde?

— Tjugutusen ... ah!...

— Summa summarum: femtio tusen riksdaler banko, allt av mig transporterat på innehavaren.

— Femtiotusen, upprepade den svarte, nästan väsande som en orm.

— Frukten av mycket arbete och många försakelser, yttrade gubben med en tonvikt, som nästan väckte medlidande i vår lyssnares bröst.

— Men som vår dyra Frälsare tiofalt skall välsigna, försäkrade den svarte.

— Vare Gud mig arma syndare nådig! suckade den gamle med nedböjt huvud.

— Amen! tillade själasörjaren, i det han stoppade de fyra sedlarna tillbaka i den gröna fickan, men, tillade han, behagar ni nu återtaga plånboken, eller önskar ni att jag även öppnar den röda fickan?

— Ja, öppna den, dyraste broder! svarade kommissarien.

Den svarte tunnade länge och väl på den röda fickan, liksom sökte han därigenom på förhand förvissa sig om innehållet.

Vår hjälte i trappan, fullt ut lika nyfiken, höjde upp huvudet, men kände i detsamma sina ögon nästan förbländas av den glans, som träffade dem, och vilken kom ifrån något, som den svarte höll i handen och var över lyktans sken föll.

— Ah, hördes den svarte ånyo väsa. juveler, diamanter ...

Vår hjälte i trappan tittade nu upp ånyo och såg en massa av ädla stenar tätt utbredda över och fästa vid en fyrkantig, svart dyna, gnistrande som stjärnor.

— För några år sedan lät jag värdera dem, tillkännagav kommissarien, och deras lägsta värde går till samma summa som den andra fickan innehåller.

— Ja, sköna, härliga äro de, utgöt sig den svarte leundraren men skönare, härligare bliva diamanterna i den livsens krona, som en gång skall stråla kring din tinning, du den bästa bland kristna!

— Ve mig! Jar har varit en stor syndare! suckade gubben ånyo med nedböjd hjässa.

— Lycklig den som kan säga: jag har varit! förklarade vännen och själasörjaren; salig den, till vilken Frälsaren säger: i dag skall du vara med mig i paradiset!

— Ja, jag känner det, jag känner det i djupet av min själ, att jag skall få evinnerligt liv! yttrade den gamle med den vanliga tvärsäkerheten hos våra läsare.

— Din tro haver frälst dig, och du skall sitta på Gud faders högra hand vid Jesu sida, försäkrade den svarte med blicken mot höjden och fingrarna på diamanterna.

— Dyraste broder, räck mig plånboken med vad där till hörer, bad kommissarien; det är tid att gå till vila... Jag är mycket sjuk och svag.

Den svarte stoppade tillbaka juveldynan och lämnade plånboken till gubben, som därefter ånyo höjde sig till takstolen, varuti den dyrbara skatten snart försvann.

— Ack, hur skön skall ej dens arvelott bliva i ett tillkommande liv, som använder denna världens timliga goda till utförandet av Hans verk, som oss sänt haver, uttryckte sig den svarte; ack, det är idenna stund som såge jag himmelen öppnad över ert huvud, tillade han, med blickarna djupt fästa vid det ställe av takstolen, där plånboken försvunnit.

Vår hjälte i trappan, för vilken ingenting gått förlorat, hade vid några tillfällen känt sig fattad av vidskepelsens demon. Saken var den, att understundom och då lyktans sken spred sig djupare inåt vinden, hade han i bakgrunden därav tyckt sig förmärka ett människohuvud, som höjde sig över en hög av gamla söndriga möbler och annat skräp. I början höll han det för en synvilla, men i det ögonblick farbrodern gömde plånboken, vid vilket tillfälle den svarta, som mottagit lyktan, höjde henne över sitt huvud för att få själva förvaringsrummet för skatten något tydligare i sikte, såg vår hjälte ånyo samma huvud, men denna gång tydligare än förut. Han kunde någorlunda urskilja anletsdragen, bleka som ett liks, och

han såg ett långt, svart hår flyta ner på bägge sidorna av samma ansikte.

Vid vår hjältes ålder är man vanligtvis oförskräckt i den verkliga farans stunder, men däremot lätt fallen för vidskeplighet; man står ju ännu helt nära barnomens och sagans dagar.

Vad var det väl för ett huvud, som på detta ställe uppenbarade sig för ynglingen? Hade det ej all sannolikhet för sig, att detta huvud slutade med en kropp, försedd med fjäll och slutande med stjärten på en drake? Vad är klarare än att där skatter förvaras, där måste finnas drakar som bevaka dem!

Vår hjälte kände sina lemmar översköljas av kallsvett, och han höll för rådligast att så fort som möjligt lämna detta hemska ställe. Han började varsamt hasa sig utför trappan, sedan han likväl, för att övertyga sig att han ännu befunne sig i verkligheten, riktat sina ögon mot farbrodern och läsarprästen samt skickat en avskedsblick åt kronan bland takstolar.

IV.

Vidare om den stora skatten.

Några månader efter det mystiska uppträdet i Kråknästet satt på sitt tarvliga vindsrum fyra trappor upp i ett hus i mitten av staden e. o. notarien i kungl. Svea hovrätt Konrad Rollin, flitigt sysselsatt med sitt första för en extraordinarie erforderliga pensum.

Det var dagen efter hans återkomst från en resa i landsorten, där han besökt sin fader, fanjunkaren, vars äldste son han var. Fanjunkaren, änklings sedan tvenne år, ägde sju barn och hade alltid levat i klena omständigheter, vilka likväl ej hindrat honom att giva den förstfödde en god uppfostran. Konrad var också en son som fullkomligt motsvarade faderns förhoppningar. Genom s. k. akademisk kondition blev det ynglingen möjligt att uppehålla sig i Uppsala så lång tid som behövdes för hovrätts- och kameralexamina. När nu fanjunkarens son, efter sålunda väl slutad lärdomskurs vid akademien, skulle resa till Stockholm för att inträda i världen, hade han visserligen med sig ett rekommendationsbrev från fadern till dennes ungefär ett år yngre broder, vilken varit kommissarie i banken och ansågs för en välbärgad man, ehuru fanjunkaren visst icke kunnat drömma om en takstol till ett värde av 1000 000 rdr banko i kommissariens anspråkslösa koja vid Nya vägen; men vad nytta den unge Konrad hade av detta rekommendationsbrev, har läsaren redan till en del inhämtat. viljande vi endast tillägga, att morgonen efter den där äventyrliga natten

tog vår hjälte sitt pick och pack och flyttade till det rum han nu bebodde, utan att sedermera besvära sin gudfruktiga, men obarmhärtiga farbroder med något besök. Den enda beröring, han sedan den natten haft med sin farbror, bestod däruti, att han kort därefter skickat till gubben en biljett med inneliggande två rdr banko, som den svarte utlagt åt skjutsbonden. Likväl var det nu hans bestämda avsikt att denna dag begiva sig till Kråknästet, för att framlämna ett nytt brev från fadern, vilken, uppretad över det sätt varpå ynglingen emottagits, först ämnat skriva till sin käre broder ett brev, fullt av dessa kärnuttryck, som en gammal krigsbuss icke gärna kan ha brist på, men, vid underrättelsen om den där ovanliga takstolen, justerat sitt beslut och låtit bekväma sig till den allra hövligaste och mest broderliga skrivelse, i tanke att därigenom komma icke mindre brodershjärtat än besagda takstol något närmare.

Klockan slog tolv i stadens kyrktorn när vår notarie steg upp från skrivbordet och, med faderns brev på fickan, lämnade sin kammare. Det var en dag i slutet av februari, rätt kall och blåsig, varför notarien, som var klent, ehuru efter sitt stånd ekiperad, hade de största skäl att påskynda sina steg, hur motbjudande än den långa promenaden föreföll honom. Också dröjde det icke länge förrän hans fot trampade den Nya vägen och hans ögon upptäckte södra knuten av Kråknästet. Men ögonen upptäckte även någonting annat, som han förut ej blivit varse på Nya vägen, nämligen hackat granris, vars ljusröda barr myste så högtidligt ur den bländvita snön.

Det klack till, såsom det heter, i notariens bröst och klack ännu mer då han fann att granriset förlorade sig i portgången till Kråknästet. Det var då lik i huset, men vems?

Tre personer voro att gissa på: kommissarien, hushållerskan och hennes dotter Ellen, vilken sistnämnda vår notarie, till föga heder för sitt hjärta, knappt erinrade sig. Däremot kom han ganska väl ihåg takstolen med bankosedlarna och diamanterna.

Han stannade således icke länge i kvalet, utan tog för givet, att granriset icke kunde gälla någon annan än farbrodern. Men på samma gång rann den svarte honom i minnet, och detta gjorde honom något vemodig. Att man icke gärna sörjer en snål obarmhärtig farbrors död, helst om denne efterlämnar förmögenhet, är förlåtligt.

Vår notarie inträdde i farstun, och då han fann nyckeln sitta i dörren till hushållerskans rum, tog han sitt parti och gick in.

— Ack min Gud, det är ni! ljöd mot honom en vänlig stämma.

Stämman tillhörde den fjortonåriga Ellen, som närmade sig vår notarie, knappast igenkännlig i den nya dräkt, vari hon nu visade sig.

Hon var klädd i ny klänning av svart ylletyg och med nystärkt sorgkrage.

— Jag känner knappt igen er, min goda flicka, förklarade notarien, mätande den fina gestalten från topp till tå, men, tillade han något ivrigare, hur står det till här i huset?

— Kommissarien är ju död, svarade flickan.

— Min farbror död!

— Ja.

— Men då förvånar det mig, att varken min far eller jag fått kunskap därom ... vi äro likväl hans närmaste släktingar.

— Ingen visste vart vi skulle skicka begravningskorten, och mamma var mycket ledsen däröver ... Inte heller har ni varit här sedan i fjol.

— Ganska sant ... jag blev min själ inte för väl emottagen, när jag sist var här ... När dog farbror?

— För åtta dagar sedan.

— För så längesen?

— Och i går begrovs han.

— Redan i går?

— Ja.

— Var han länge sjuk?

— Bara två dagar... Han dog mycket lugnt och utan minsta plågor.

— Jaså... Är Ellen ensam hemma?

— Nej, mamma är däruppe... det är främmande herrar däruppe.

— Vilka herrar?

— Magister Olenius och två till.

— Magister Olenius?... Vad är det för en?

— Hå kors, magistern var bitti och sent hos kommissarien... nog har ni sett honom.

— Är det samma svartrock, som var här på samma gång som jag?

— Ja visst.

— Ha! ropade vår notarie och lämnade hastigt kamaren, varefter han med några skutt var uppför traporna och inne i sin salig farbrors yttre rum.

Mitt på golvet i detta rum stod ett bord, vid vilket trenne herrar suto, bland vilka Konrad genast igenkände den svarte, hållande i handen ett papper. Framför bordet stod Ellens moder, den avlidnes hushållerska, med ögonen fulla av tårar och munnen av häftiga utlåtelse.

— Det är nedrigt, det är himmelsskriande att lämna sitt eget barn och dess moder utan stöd och hjälp!

— Ni är otacksam mot er salig husbondes minne... Han har ju testamenterat er och er dotter hela det här huset.

— Det här rucklet, som knappast är värt att sätta eld på... Att så behandla mig och mitt stackars barn!... Förbannelse över honom där han ligger!

Det var under denna ordväxling vår notarie gjorde sitt inträde.

— Ber om förlåtelse, började han, vänd emot den svarte, men jag förmodar jag har den äran vara bekant.

— Jag tror väl, yttrade den svarte, i det han steg upp och på det förbindligaste hälsade den unge mannen, det är ju herr Rollin?

— Den avlidnes köttsliga brorson, svarade notarien, och, som jag förmodar, i denna egenskap ingen överflödig person vid detta tillfälle.

— Visserligen inte, genmälde den svarte; jag beklagar blott, att vi inte haft oss bekant herrns eller herrns fars adress i och för begravningens skull, oaktat den saligen avsomnades testamente, som detaljerat angiver huru med begravningssceremonien skulle tillgå, icke bestämt giver vid handen, att någon av släktingarna skulle bjudas ... men jag ansåg med grannlagenheten förenligt att...

— Hörsammaste tjänare! avbröt honom notarien. Ni nämnde om ett testamente, min herre ... Min avlidne farbror hade då upprättat ett sådant?

— Ja, min herre, ett behörigen upprättat och av dessa herrar redan beedigat testamente.

— Det är, vill jag förmoda, mig tillåtet att därav få del?

— Det förstås att testamentet skall meddelas den avlidnes respektive släktingar.

— Det avskyvärdaste testamente, som hittills blivit gjort, började ånyo den dödes hushållerska, under en ny ström av tårar; vad skall det väl bli av mig och min stackars flicka! ... Inför Gud och människor klandrar jag detta testamente, som kommissarien aldrig hade skrivit, om inte falska och skenheliga människor narrat honom därtill ... Är detta belöningen för tjuguarig trohet, för oerhörda förödmjukelser och lidanden! ... Är detta en faders handlingssätt mot sitt enda barn!

Den arma kvinnan nedsjönk på en vid dörren stående stol, skakad av de våldsammaste konvulsioner, så att vår notarie måste skynda till hennes bistånd och uppbjuda hela sin vältalighet för att trösta henne.

— Fader, förlåt dem, de veta icke vad de göra! himlade sig den svarte.

— Min herre! yttrade notarien, det skulle intressera mig på det högsta att nu genast få kännedom av den testamenteriska handlingen, om jag ej besvärar alltför mycket.

— På intet vis, bedyrade den svarte med mycken ögonskenlig beredvillighet; det är visserligen ej min skyldighet, så framt ni inte är försedd med fullmakt av er herr fader, fanjunkaren... Men jag vill, det oaktat, gå er billiga önskan till mötes och uppläsa detsamma... Det lyder som följer.

För att icke upptaga rum med att avtrycka hela dokumentet, vilja vi blott omnämna de tvenne däruti förekommande huvudpunkterna, den ena, varigenom, såsom belöning för tjuguarig trogen tjänst, till mamsell Kristina Sahlén, den avlidnes hushållerska, testamenterades egendomen n:r 14 vid Nya vägen med därtill hörande möbler och husgerådssaker, och den andra, varigenom kommissarien Konrad Rollins all övriga egendom, uppgående, enligt i testamentet uppgivit värde, till 100,000 rdr banko, hälften i bankosedlar och återstoden i juveler, överläts åt den avlidnes bästa vän, missionspredikanten Axel Olenius, för att av denne användas till kristendomens befrämjande samt den Helige andes tempels uppbyggande och vidmakthållande på jorden, utan att han, Olenius, för någon annan än sitt eget samvete behövde avgiva redogörelse o. s. v.

De övriga punkterna rörde dels begravningen, dels Olenii förordnande att vara stärbhusutredare m. m.

— Detta, min herre, är er salig farbrors yttersta vilja, yttrade den svarte, sedan han ljudeligen uppläst hela handlingen, och som den salige dödes kvarlåtenskap är av honom i livstiden till alla delar förvärvat, så inses lätt, att ingen anmärkning däremot lagligen kan vara bestående... Dock skall, såsom nyss sades, avskrift av testamentet min herres fader med det snaraste meddelas.

En suck, helgad minnet av kronan bland takstolar, banade sig visserligen fram över den unge brorsonens läppar men, till ära för hans i botten goda hjärta, måste likväl erkännas, att det som i denna stund mest grämde honom var tanken på farbroderns onaturliga uppförande mot sitt barn och dess moder, ty han delade fullkomligt

hushållerskans omdöme om de få fördelar Kråknästet hade att erbjuda.

— Min farbror var således en mäkta rik man, yttrade slutligen brorsonen, och han har till er, min herre, lämnat nästan sin hela egendom att av er efter bästa samvete användas till kristendomens befrämjande och så vidare... Då det nu otvivelaktigt är en kristens ovillkorliga skyldighet att se sitt barn till godo, ävensom att efter bästa förmåga tillförsäkra den kvinna, som framfött detta barn, en sorgfri framtid, förmodar jag, att ni avsätter en del av denna stora förmögenhet till förmån för de tvenne personer, varom nu är fråga.

— Give Gud det stode så väl till för alla dödliga här på jorden, som för mamsell Sahlén och hennes dotter! genmålde den protestantiske jesuiten; hon äger ju detta hus med allt vad därtill hörer... hon är i sina bästa år och bör med arbete kunna bidra till sitt uppehälle... hennes dotter är redan vid den ålder, att även hon bör kunna ärligt försörja sig... Däremot finns det en mängd andra människor, som icke blott leva i djupaste nöd och elände, utan även irra kring i hedendomens avgrundsnatt... Det är till dessa olyckligas räddning den avlidne salige ägnat sitt timliga goda och som han utsett mig till sin fullmäktig... ett heligt förtroende är mig givet, och jag skall med Kristi hjälp fullgöra det... — Och nu, mina herrar! fullföljde han, vändande sig till de tvenne herrarna vid bordet, beder jag eder vara mig följaktiga till det ställe, där den för så heliga ändamål bestämda skatten är förvarad och vilket numera är mig allena bekant. Därefter kunna vi skrida till uppteckning av boets samtliga tillgångar, så att allt må få sin ordentliga och lagliga form.

Efter dessa ord avlägsnade sig den svarte, ledsagad av de tvenne vittnena.

— Måtte alla nattens gastar ställa sig emellan den fördömda läsarprästen och den välsignade takstolen, eller måtte de förvandla bankosedlarna till trasor och diamanterna till glasskärvor! mumlade Konrad Rollin

mellan tänderna, erinrande sig det där spökhuvudet, som han såg på vinden.

— Gode herre! bad mamsell Sahlén med knappast hörbar röst. Hjälp mig ner till min kammare ... mina krafter äro så medtagna ... hela mitt inre sönderslitet ... O, min Gud, det var för mycket, för mycket!

Vår notarie bjöd den arma kvinnan sin arm, mer bärande än ledande henne utför trappan i hennes rum på nedre botten.

Med ett anskri av förskräckelse störtade Ellen emot sin moder, vilken, nedlagd på sängen, smålog matt men tröstande mot den bleka dottern.

— Stackars mitt faderlösa barn! viskade modern. Och jag, min dåre, som drömde om den lyckligaste framtid för dig!

— Gråt icke, mamma lilla! bad den smekande flickan. Så länge jag har dig, är jag så lycklig, så glad ... vad kan jag önska mera, när jag är hos dig!

— Men när jag en dag går bort från dig ... går dit, varifrån ingen återkommer?

— Då skall Ellens kusin bliva Ellens broder! ropade Konrad, djupt rörd av scenen mellan mor och dotter.

— Och Ellen skall hålla av er som en syster, svarade flickan, i det hon, lutande sig mot ynglingen, såg på honom så innerligt med sina stora, tårade ögon.

Efter några minuters vistande hos Ellen och hennes moder begav sig vår notarie tillbaka uppför trappan till salig farbrors våning för att hämta hatt och överrock, dem han glömt taga med sig, när han ledde ner Ellens mor.

I det han lade handen på nyckeln för att uppläsa dörren till salen, nedkom från trappan, som ledde till andra våningen, missionspredikanten Axel Olenius med trygga steg och skinande ansikte, hållande i högra handen den dyrbara plånboken.

Efter honom följde vittnena.

— Jag glömde hatt och surtut därinne, och det är för den orsaken jag gått upp igen, yttrade notarien, som ansåg sig böra uppgiva anledningen till sin återkomst.

— Var god och stig in, min unge vän! yttrade den svarte med spelöje på läpparna, och om det roar er att övervara uppteckningen av er farbrors tillgångar, är jag för min del på intet vis däremot ... tvärtom skulle jag gärna se att ni stannade kvar, så att er herr far genom er kunde bli förvissad därom, att allt gått ordentligt till väga.

— Jag sätter visst inte er ordentlighet i fråga, genmälde notarien, och jag önskade jag hade en lika god tanke om er samvetsgrannhet.

— Ni söker förolämpa mig, men jag förlåter er ... jag inser alltför väl, att ni är ond på mig för det där testamentets skull ... men vad rår väl jag för det? ... Er salig farbror var en förståndig man och visste nog vad han gjorde ... men för att rätt bedöma andra människors motiv för vad de göra och låta, måste man nödvändigt befinna sig på samma moraliska ståndpunkt som de ... Unge man, är ni nog förmäten att vilja ställa er på samma höjd som er världserfarne och sant gudaktige farbror?

— Jag avundas inte den höjd min farbror i livstiden innehade, svarade Konrad: den höjden var åtminstone icke en av mänsklighetens, och icke heller kan man säga, att den smyckades av hjärtats ädlaste blommor, ty om så varit, hade han visst inte skjutit ifrån sig en broder, som älskade honom och som aldrig gjort honom den minsta ledsamhet eller det ringaste besvär ... icke heller hade han då gjort sitt enda barn arvlöst, på samma gång han handlöst kastat hela sin förmögenhet i en fullkomligt oskyld persons händer för att användas till Gud vet icke vad ... Men jag har icke gått upp för att tvista med er, utan helt enkelt för att avhämta mina kvarglömda klädespersedlar.

Under detta samtal hade de fyra herrarna inträtt i rummet och den svarte vid bordet tagit plats mellan de

bägge följeslagarna, i avsikt att undersöka den viktiga plånbokens innehåll och vederbörligen uppteckna det.

Vår notarie var som bäst sysselsatt med att pådraga sig sin surtut, varvid han vände ryggen åt bordet och de tre som sutto därinvid, då han hastigt och ovillkorligen svängde sig om, därtill förmädd av följande oväntade utrop, avgivit med en röst, som uttryckte den ytersta överraskning och förskräckelse.

— Död och helvete! Vad är det!

Detta utrop väckte så mycket mer den unge mannens förvåning, som det kom från den gudlige mannens läppar. Vår hjälte riktade genast sina blickar på de tre herrarnas ansikten, av vilka tvenne uttryckte på en gång flathet och löje, men det tredje, eller den svartes, bar prägelnav ett till vansinne gränsande raseri.

— Har djävulen förvänt synen på mig! fortfor den svarte, skrikande och kastande fram på bordet en tunnare sedelpacke, som han upptagit ur plånbokens gröna ficka.

— Bara gamla överkorsade bankoattester, anmärkte det ena av vittnena, dragande på munnen.

— Ja, min själ, jag kan upptäcka något annat, tillade kamraten småflinande.

Den svarte, vars panna lackade av ångestsvett, for hastigt med handen i plånbokens röda ficka, och när den drogs tillbaka, förde den med sig ett fyrkantigt stycke svartmålad papp, fullsatt med omkring två dussin smärre tennknappar, verkliga nödvändighetsartiklar för pantalonger och kalsonger.

Den svarte stönade till och slog först nävarna i bordet, så att blodet sipprade fram mellan naglarna. Därefter tog han sig med bägge händerna i det tjocka, svarta håret och drog däruti utan ringaste skonsamhet, under det att ögonen rullade och munnen flåsade, liksom på efter rov springande varg. Men tala förmådde han icke.

— Den som kan skära rutor med de här diamanterna, den skall ha fan med sig, yttrade det ena kvickhuvudet.

— Är det med dessa den Helige andes tempel skall repareras? frågade den andre. Helt annat om det gällde hans byxor.

Därefter utbrusto de bägge vittnena i ett gapskratt, ovanligt till styrka och uthållighet.

Den ende av de fyra, som inte rätt visste, om han borde skratta eller rysa, var den avlidnes brorson, vår e. o. notarie i kungl. Svea hovrätt. Konrad hade ju nyss önskat att alla nattens gästar måtte förvandla bankotransportsedlarna till trasor och diamanterna till glasskärvor, och i det närmaste var nu denna önskan uppfylld, ja, fullkomligt vad huvudsaken anginge. Att äga välde över nattens gästar är icke alltid att jubla över, och ingen bör undra om vår notarie kände sig besvärad därav.

— Det var mig en spjuver till kommissarie, yttrade det ena vittnet; maken till drift har jag väl aldrig sett eller ens hört talas om.

— Och hon därnere, som nyss beklagade sig över sin lott! anmärkte kamraten, min själ hon tappade på bytet.

— Visserligen är det här rucklet icke mycket att stå efter, menade den förre, men i jämförelse med några byxknappar och överkorsade bankoattester, så...

— Nej, det är inte möjligt, röt äntligen den svarte, i det han sprang upp från bordet och störtade ut.

Notarien och de bägge vittnena, något oroliga över den förtvivlan, som stod tecknad på den gudliges ansikte, och kanske fruktande att han skulle göra sig något ont, skyndade efter honom upp till vinden, dit han begivit sig.

Där blevo de vittnen till en ny seen, som icke var av mindre verkan än den därnere. De sågo nämligen den annars så gravitetiske missionspredikanten klättra som en ekorre över en av takstolarna, syna den på alla sidor och med bägge händerna gräva uti en i takstolen befintlig utdragen lönnlåda, på samma gång han med en sjömans vighet höll sig fast med benen.

— Förrådd, bestulen, plundrad, rövad! vrålade han slutligen och nedföll handlöst i åskådarnas armar.

V.

En olycka kommer sällan ensam.

Följande afton, trots mörker och snöyra, vandrade fram och tillbaka utanför Kråknästet den olycklige missionspredikanten Axel Olenius, klagande i kapp med nordanvinden. Då och då stannade han framför de stängda luckorna till fönstret på nedre botten och, efter att förut ha spejat och lyssnat omkring sig, liksom befarade han att bli överraskad, framtog han en borr, den han haft dold under kappan, satte den mot ena luckan och, vid de tillfällen då vinden pep som våldsammast, borrarade några varv, varefter han återtog sitt förra vankande av och an.

— Nej, nej, det var ingen dröm! mumlade han för sig själv. Jag såg ju tydligt de nya bankosedlarna, och begärligt drucko mina ögon diamanternas klara vatten... Ack, jag ser dem ännu i denna stund så tydligt, så tydligt, och likväl... likväl!... Plånboken var ju densamma och kan inte vara någon annan... Men innehållet, innehållet!... Har då avgrunden sammansvurit sig mot mig till hämnd, för det jag städse fruktat Gud och vandrat Herrans vägar!... Knappar... ha-ha!... Ja, det är djävulens verk denna plötsliga förvandling... Djävulen?... Ha!... Är jag då en skrockfull käring?... Tror väl jag på djävlar, andar, spöken och all den gallimatias, som rymmes inom den okunnigas och enfaldigas hjärna!... — Nej, nej! fortfor han, en dödlig har spelat mig detta rysliga spratt, har förövat detta skändliga dåd... Ja, ja, det är otvivelaktigt, det är säkert!... Men vem.

vem?... Skulle väl han... han, den gamle... Det är möjligt, ty det vandrar idel skrymtan och bedrägeri på denna usla jord, detta Sodom och Gomorra, för vilka icke finnas eld och svavel nog... Nej, jag kan ändå ej tro det... Det är omöjligt, otänkbart... Var han väl med sin fot ur kammaren alltifrån den natten han förde mig dit upp och visade mig... nej, nej. Jag var ju hos honom bitti och sent, och nyckeln till lönnlådan hängde vid hans finger, ända till dess han drog det sista andetaget... Hade jag honom inte helt och hållet i mina händer och drömde han inte ända i sista dödssekunden om hur Kina, Asien och Gud vet icke vilka fläckar av jorden skulle omvändas och döpas!... Den gamle narren!... Nej, det är inte av honom jag blivit bedragen!... Inte av honom... Men av vem då?... Av vem?

Den svarte stannade framför fönsterluckorna, framtog sin borrh och började ånyo, under iakttagande av all möjlig försiktighet, arbeta på luckan några minuter, efter vilkas förlopp han upphörde, fortsättande sin promenad och sitt mumlande:

— Ja, jag återkommer alltid till min första aning, att denna kvinna, denna usla, gemena varelse har sitt finger med i detta förfärliga brott... Hon har spionerat på gubben, hon har utforskat alla hans steg och slutligen... Förbannelse över henne! Evig död och evig pina blive hennes!... Ack, sådan narr jag är! Det lönar visst att predika om död och pina... Nej, jag skall draga henne inför rätta, jag skall tvinga henne gå ed, jag skall... Men vad vinner jag därmed?... Hon skall gå eden, hon skall svära bort sig, ty vad är i själva verket en ed!... Gitter hon ej eden gå, så är det detsamma som att erkänna sig själv för tjuv, och det aktar hon sig nog för, den eländiga!

— Och vad blir väl för övrigt följdén av en rättegång?... Jo, hela världen skall få tag i denna historia, hela världen skall håna mig, beskratta och förlöjliga mig... Man skall icke tro, att jag ämnat använda denna stora förmögenhet på sätt testamentet förordnar... Man skall tro, att jag för egen vinning, för egna beräkningar,

att jag... O! att jag skulle uppleva något sådant!... Att vara så nära en oberoende ställning, att så gott som ha i handen hela sin lycka, att stå med ena foten i paradiset, och sedan... sedan... O! gnisslade den svarte, i det han sträckte upp den högra handen hotfullt mot det svarta himlavalvet, o, att jag i denna hand hade den eller dem, som fränstulit mig min egendom! Jag skulle krama sönder och förintä dem, liksom jag nu kramar sönder och förintar dessa snöflingor, som hånande falla ner.

Den svarte lutade sig därvid mot husväggen och gned länge pannan mot det murkna virket.

Hastigt spratt han upp och närmade sig åter fönsterluckan, fortsättande sitt arbete med borren.

— Så där ja, yttrade han efter en kort stund, gömmande borren under kappan, nu är hålet så stort, att det bör vara tillräckligt för ögat eller örat... Ja, jag skall spionera på allt vad de taga sig till därinne, noga efterse om något avyttras eller inköpes, och om jag märker något misstänkt falla över dem som en örn... Allt hopp är ännu ej förlorat... Hur förskräckligt dumt, att jag inte, då jag hade tillfälle därtill, tog reda på sedlarnas nummer och data!... Hur lätt hade det ej då varit att komma tjuven på spåren!... Men vem kunde föreställa sig, vem kan ana allt det djävulska som komma skall!... Tyst! Jag tyckte mig höra avlägsna steg... Någon kommer... Vaksamhet och försiktighet vare hädanefter mitt valspråk.

Därefter, och sedan han bortpetat spånet, som borren kvarlämnat, och insatt i hålet en propp av samma tjocklek och färg som luckan, på det ingen skulle upptäcka det, drog han sig på tåspetsarna några famnar söder om Kråknästet, lyssnande med en vinthunds öron, spejande med ett lodjurs blick.

Den svarte hade ej bedragit sig. Det kom verkligen någon norrifrån. Denne någon närmade sig med raska steg och gnolade på en uppsalamarsch, till dess han kommit framför porten till Kråknästet, då han stannade ett ögonblick, gjorde vänster om och marscherade in i porten.

— Ja, det var han, yttrade den svarte, i det han ånyo nalkades fönsterluckan; vad vill han här denna tid på aftonen?... I vad förhållande kan han stå till det här folket?... Ha!... Tänk om... Ja, varför inte!... Vad hindrar väl dem att vara i kompani med varandra? De ha ju ett gemensamt intresse i att skada mig... Ha, I huggormars avföda, jag är er på spåren!... Jag ser i hans närvaro här denna kväll ett tecken av Gud... Herran överantvarar redan mina fiender i mina händer... Så måste det vara, om det skall finnas någon rättvisa i himmelen och på jorden.

Medan denna monolog hölls utanför, inträdde notarien Rollin i den på nedre botten belägna ruskiga kammaren, vilken beboddes av mamsell Sahlén och hennes fjortonåriga, numera faderlösa, dotter. Mor och dotter skyndade under glädjebetygelser emot den unge, trevlige gästen, som snart tog plats på den eländiga soffan mellan dem båda, bildande de på detta sätt en förtrolig grupp.

Samtalet rörde varjehanda ämnen, synnerligast det som hade avseende på Ellens framtid, över vilken modern röjde mycken oro, ehuru vår notarie fortfor att bedyra, att så länge han levde, skulle ingen nöd gå på familjen. Förmodligen visste den stackars modern, vad för övrigt hela världen vet, nämligen, att ingen har så lätt för att vilja och lova göra gott, än den som ingenting har. Därefter kom man in på kapitlet om den avlidne kommissarien och det förhållande, varuti Ellens mor stått till honom, och vilket av henne och notarien avhandlades på det, med anledning av dotterns närvaro, mest grannliga sätt. Mamsell Sahlén hade i tjugu års tid levat tillsammans med kommissarien, ett samliv, som, till följd av han gränslösa girighet, varit det mest förtryckande och outhärdliga man kan tänka sig, men från vilket hon likväl icke velat slita sig, emedan hon alltid hoppats, att kommissarien, som var rik, skulle göra något för betryggandet av hennes och deras gemensamma barns framtid.

— Men är ni då viss på, att min farbror verkligen var så rik som ni föreställer er? frågade Konrad, som icke rätt visste vad han skulle tänka om det besynnerliga testamentet och den ännu besynnerligare förvandlingen av skatten, vars verkliga tillvaro numera började förefalla honom nästan som en dröm.

— Ja, jag är viss på att han var mycket rik, svarade Ellens mor, ty på den tiden han tjänstgjorde i banken var han kommissionär för en mängd lånesökande från landsorten. Därigenom förtjänade han ofantligt med pengar, ehuru ej alltid på så ärligt sätt, ty nog hörde jag många klaga över, att han tog för sig mera än han hade rättighet till.

— Ni tror då, att han lämnat efter sig så stor förmögenhet som testamentet antyder?

— Ja, det tror jag fullt och fast.

— Och att han hade allt förvarat i det där gömstället på vinden?

— Även det tror jag, ty om dagarna hade han vindsdörren låst med de säkraste lås, och om nätterna smög han dit upp, medan vi voro här nere.

— Och ni kom aldrig underfund med det ställe där han hade sin skatt? sporde vår notarie, icke utan att fästa på henne en genomträngande blick.

— Hur skulle jag kunna det? yttrade hon, utan att någon färgskiftning eller annan förändring i hennes ansikte kunde förmärkas. De senare åren var han inte med sin fot utom huset, och till vinden slapp varken jag eller Ellen, ehuru jag inte kan neka för, att jag otaliga gånger drevs av nyfikenhet dit upp... Jag tror mig även veta, att han har silver gömt på något ställe här i huset, och ganska mycket silver till på köpet, fast han själv och vi åto med tennskedar.

— Då är det väl skäl att företaga den noggrannaste undersökning?

— Jag har sökt överallt från källaren till vinden, det bekänner jag, men inte funnit något... Möjligt är, att han tid efter annan avytttrat silverphäserna.

— Lovade han aldrig att i sitt testamente komma ihåg er och Ellen?

— Jo, innan magister Olenius kom i huset.

— Hur blev den figuren bekant med min farbror?

— För fyra år sedan besökte han kommissarien för första gången och gjorde sig ärende med att vilja hyra rum, liksom inte var människa borde finna, att ingen gärna kunde bo i den här eländiga kojans, utom kommissarien och de som voro tvungna att vistas hos honom.

— Det håller jag nog med om, sade Konrad, och jag är säker på, att om jag kommit resande hit på ljusa dagen i stället för på aftonen, hade jag icke haft mod att stiga upp i Kråknäset, utan fortsatt kosan, trots bristen i reskassan.

— Ja, det är en ruskig håla, yttrade värdinnan med en sorgsen blick på sin dotter, och denna ansåg han tillräcklig för oss.

— Nå, och från den dagen den där svarte krabaten kom hit för första gången?

— Var han här dagligen, bitti och sent... Jag kan sedan dess inte erinra mig någon dag, då han ej varit här.

— Och vad inflytande hade hans ständiga besök på min vördade farbror?

— Kommissarien blev allt mer och mer betagen i honom... Näst Gud och vår Frälsare fanns det ingen han skattade högre än magister Olenius.

— Nå, men då förvånar det mig, att min farbror hade hjärta att spela den gudsmannen ett sådant spratt.

— Vilket spratt?

— Hå kors, sprattet med den stora skatten, tennknapparna i stället för juvelerna... Jag skulle tro, det är ett spratt som förslår.

— Och ni tror verkligen, min unge herre, att det är kommissarien, som gjort det?

— Vem skulle det annars vara?

— Jag har min egen tanke om den saken.

— Och den är?

— Att alltsammans är ett verk av magister Olenius själv.

— Av honom själv, utropade vår notarie med stora, förvånade ögon.

— Ja, ett av hans vanliga knep... Ja, jag ville nästan taga på min ed, att ingen annan än den skrymtaren själv långt före gårdagens uppträde smugit sig upp i vinden, knipit pengarna och juvelerna och ditlagt knappar och annat skräp i stället.

Ett hasande hördes på luckan, men som detta lika väl kunde vara ett verk av blåsten, ägnades däråt ingen synnerlig uppmärksamhet.

— Men av vad orsak skulle han väl göra det? frågade Rollin. Och varför behövde han det, när han i alla fall genom testamentet var säker på besittningen av hela härligheten?

— Det är svårt för mig att kunna utgrunda orsaken... Men kanske det låg i hans intresse att ej låta människor veta, det han förvärvat sig en sådan förmögenhet... Kanske fruktade han också, att världens omdöme ej skulle bli honom särdeles gynnsamt, när den erhållit kunskap om att han fått allt och vi så gott som intet.

— Det där låter visst inte otroligt... En sådan där skälm kan man verkligen tro om allt... I sinom tid skall väl, som jag hoppas, någon upplysning vinnas på ett eller annat sätt.

— Emellertid har jag eftersinnat, sade modern, om det inte vore bäst för mig och Ellen att först sälja det här rucklet och sedan bege oss av till en syster, som jag har nere i Skåne... Hon är änka efter en länsman och befinner sig i goda omständigheter... Jag har ej råkat henne på flera år och kanske skall hon med nöje emot...
... Varom icke, blir det väl någon råd, och Gud skall ej övergiva dem som vända sig till honom.

Ellen, som hitintills suttit jämte de övriga på soffan och avhört samtalet utan att deltaga däri, lämnade nu sin plats och gick till ett bord, som stod i ett hörn av rummet.

— Vad jag gärna ville visa notarien min skrivbok! sade hon, i det hon ur bordslådan framtog den ifrågasvarande skrivboken.

— Vad är det för infall, mitt barn? anmärkte modern, hur kan du nu besvara notarien med sådant!

— Jo, det kan hon visst, svarade Konrad småleende, jag ser alls ingenting ont däruti! Därvid närmade han sig Ellen.

— Tala sakta och titta inte åt fönstret! viskade hon till honom, medan hon bläddrade i skrivboken och såg däruti, liksom vore hon uteslutande sysselsatt därmed.

Konrads blick sökte frågande hennes.

— Under hela tiden vi suttit tillsammans där på soffan och talat, viskade Ellen, har det förefallit mig som om ett hål vore borrarat i fönsterluckan och att någon utifrån lyssnade till vad som sades härinne.

— Verkligen?

— Ja.

— Vem kunde det vara?... Inte rätt gärna en vanlig tjuv, en sådan hade säkert vid första ögonkastet funnit, att ingenting här funnes att stjäla.

— Jag misstänker...

— Vem?

— Det är säkert magistern.

— Magister Olenius?

— Ja!

— Men varav sluter Ellen till det?

— Både i går och i dag har han gått förbi flera gånger och alltid så nära fönstret som möjligt... När han gått förbi, har han ständigt saktat sin gång och tittat skarpt hitin.

— Det kan väl hända, men det är väl därför inte så givet att...

— I dag när det började skymma, inföll Ellen då jag var ute för att hålla till luckorna, såg jag någon som stod ett stycke härifrån huset med ryggen vänd åt mig.

— Och som var han?

— Jag tyckte mig bestämt känna igen honom.

— Ellen talade om ett hål på luckan... Har det varit något sådant där förut?

— Nej.

— Men hur har det då kommit dit?

— Jag vet det inte, men inte var det där, när jag i afton höll till luckorna.

— Jag undrar just, om han står kvar än.

— Jag tror det... Men det är mycket lätt att se, om man bara tittar noga efter.

— Gott!... Gå tillbaks till soffan, tillrådde vår notarie, men låtsas om ingenting och se för all del inte åt fönstret.

Ellen, utan att vidare yttra något, hörsammade på ögonblicket tillsägelsen.

— Nå, är notarien nöjd med vad Ellen skrivit? frågade modern.

— Mycket nöjd... Stilen är tydlig och kan en gång bli verkligt skön, svarade notarien, i det han började gå fram och tillbaka mellan soffan och fönstret, piskande sina vador med en käpp, den han höll bakom sig.

— Jaså, ni tror då, återtog han med högre stämma och när han var fönstret närmare, ni tror då, att den där skenhelige skurken själv lagt vantarna på skatten?

— Ja, jag har stora skäl till det, svarade modern, som icke hört något av de ungas samtal.

— Men jag undrar just, fortfor notarien, om han knep den före eller efter gubbens död.

— Det har jag svårt för att säga... Men nog är det troligare, att han gjort det före kommissariens död, emedan han några nätter, när jag av trötthet måste gå ner och lägga mig, ensam vakade hos honom.

— Det kan emellertid göra detsamma... Huvudsaken är att skatten är borta och att han, den svarte även, lagt beslag på den... Avsikten med ett dylikt knep är påtaglig... Han har velat undansnilla staten dess lagliga procent i bevillning... Ja, än mera, han har därigenom även velat undandraga sig uppfyllandet

av de villkor, varunder min farbror till honom testamente-
rade denna stora förmögenhet... Det är visserligen svårt
att på juridisk väg komma åt den skälmen, men man
kunde i någon tidning giva allmänheten del av förhål-
landet... Jag svarar för, att det skall bli en ganska
intressant artikel, helst läsare och metodister nu börja
mogna till skörd.

Ordande detta, tog han noga sikte på det ifrågava-
rande hålet, och just i detsamma han sade det sista ordet,
satte han den skarpt broddade doppskon mitt emot det
ställe av rutan, utanför vilket hålet på luckan var, och
med en övad biljardspelares skicklighet gjorde han en
stark stöt tvärtigenom både rutan och hålet.

— Aj, för tusan, jag råkade slå ut rutan! ropade han.

Men änskönt detta avgavs med ganska stark stäm-
ma, hördes likväl utifrån det förskräckligaste, med svor-
domar uppblandade jämmerskri man någonsin kunde
höra, och om man genom den tillskruvade luckan kunnat
upptäcka vad som tilldrog sig på gatan, skulle man ha
sett en herre i kappa med ena handen om ena örat jaga
utåt Nya vägen, stundtals hoppande till av smärta, men
oupphörligt tjutande som en sårad varg.

En olycka kommer sällan ensam.

VI.

Hämndens bål och Fenix därutur.

En annan afton, ungefär fjorton dagar därefter, smög ånyo den svarta kring knutarna av Kråknästet.

Efter att, såsom vanligt, noga ha sett sig omkring åt alla väderstreck och övertygat sig om, att ingen annan levande varelse fanns på gatan, närmade han sig porten och öppnade den, huruvida medelst nyckel eller dyrk veta vi ej. Kännare av lokalen, fick han snart reda på dörren till f. d. hushållerskans rum, den han likaledes öppnade.

Inkommen i rummet, upptog han ur fickan en liten handlykta, vars ljus han tände.

— Klockan är nyss halv åtta, mumlade han för sig själv, spektaklet, detta gudlösa tidsfördriv och dit den där junkern i afton fört dem, räcker till halv tio... Jag har god tid på mig... Således till verket!

Därefter började den gudsmannen noga genomsöka golv, väggar, möbler och kläder, med ett ord allt som fanns i den torftiga kammaren.

— De låtsas ha arbete för sig, fortfor han, betraktande diverse framme liggande våder och ärmar till grövre lärftsskjortor, förfärdigade för någon lärftsbod; men de lura mig ej därmed... Där står en panna, ser jag, med kall oskalad potatis uti, och där på tallriken, gubevars, ligger en spicken sill... O sancta simplicitas! Under den ligger en hund begravnen... Men man måste begagna tiden.

Ånyo genomsöktes, upp- och nedvändes allt, men utan framgång. Dock stannade det icke blott vid jordvåningen. Med lyktan i hand smög sig den svarte uppför

trappan och ingick i den avlidnes rum, där en lika omsorgsfull undersökning företogs, ehuru lika fruktlös. Den outtröttlige ilade därefter upp på vinden, kastade en förtvivlad blick uppåt den fördömda, förr så välsignade takstolen. Ny med livsfara förenad klättring — nytt letande från ovan till nedan, men allt förgäves.

Överhöljd av damm och drypande av svett, linkade han slutligen utför trappan tillbaka, och när han åter inkommit i hushållerskans rum, sjönk han ner på en stol, maktlös till kroppen, förkrossad till själen. I detta tillstånd förblev han minuter, ja kvarter, till dess han spratt upp från stolen och såg på sitt ur.

— Hon slår snart nio ... jag kan ej dröja längre! ropade han med sammanbitna tänder; förbi, förbi!... I morgon säljes detta hus, och jag kan aldrig mer sätta min fot över dess tröskel... Ah, de få sina trehundra riksdaler för detta näste och således ändock något, medan jag ... jag... Vissna för tid och evighet den hand, som stal min rättmätiga egendom!... — Men, återtog han efter en stunds tystnad, dessa trehundra riksdaler skola ej räcka i evighet, och då, skall man se, kryper väl i dagen fram den ena juvelen efter den andra, den ena bankosedeln efter den andra... Men innan det sker, är jag död, ty jag uthärdar ej längre detta liv med dess evigt kvalfulla väntan, evigt gäckade hopp. — Men, tillade han, gående med häftighet fram och tillbaka, kastande skygga blickar överallt, men om de ej finge dessa pengar och om de därtill förlorade allt vad här finnes, då måste den stulna skatten genast fram i ljuset?... Jo, jo!... Den nakna nöden har kvävt vida större dygder än den där försiktigheten ... ja, ack ja!... Om jag därför skulle ... om jag skulle ... ha-ha!...

Hastigt ryckte han ljuset ur lyktan och satte eld på en av skjortärmarna, som ögonblickligen meddelade honom av sin låga åt en annan ärm, vilken åter i sin ordning gav ifrån sig åt en tredje.

I början betraktade den svarte de brinnande lärftbitarna med en glans i ögonen, som tävlade med lågornas;

men i den mån elden utbredde sig och röken därav stack honom i näsan, sjönk hans mod och han erinrade sig därjämte att den alltför omtänksamma missgärningsbalken hade ett särskilt kapitel om mordbrand.

Förskräckt hastade han nu fram för att släcka elden; men vid det han i denna avsikt böjde sig ner över eldormarna, vilka immerfort framfödde nya ungar, som snart växte sina mödrar över huvudet, slingrade sig några av dessa in i hans tjocka, svarta hår, där de gjorde en hastig och förfärlig förödelse.

Uppgivande ett rop av fasa, och med bägge händerna i nacken, störtade han på dörren och ut på gatan och stannade ej förrän han uppnått sin boning. Han hade fått en försmak av det brinnande helvete han så många gånger utlovat sina sant väckta åhörare, ehuru han aldrig kunnat föreställa sig att det skulle vara så obehagligt för honom själv. Emellertid rusade han in i sin sängkammare, tillreglade dörren och kastade sig på sängen, lyssnande, med ångestsvetten i pannan, till brandsignalerna, som snart ljödo från alla kyrktorn inom huvudstaden.

Därpå följande dag höll sig missionspredikanten troget vid sängen, med nacken väl förvarad i en nattmössa, föregivande sin vanliga åkomma, vilken skulle bestå i hjärtat, som oupphörligen växte och förstorades. Det hade till följd trägna besök av de "väckta", bröder och systrar, alla starka i sin tro och säkra om sin eviga salighet genom Kristi nåd och Olenii förtjänst. De medförde till sin själasörjare varjehanda förfriskningar av vått och torrt, till tacksamhet för vilka håvor han från sjukbädden höll en längre bibelförklaring jämte uttydning af "Fader vår" m. m. Därefter, och sedan han avfärdat dem, kände han sig något lugnare till sinnes. Vad hade han väl också att frukta? Hur vore det väl möjligt att misstänka den gudlige mannen för om också den ringaste synd! Ingen hade sett honom.

ingen, utom Gud; men med Gud stod han naturligtvis i så gott förhållande, att något krångel på det hållet icke gärna kunde komma i fråga. Visserligen var han på sätt och vis en orsak till branden, men han hade ju efter bästa förmåga sökt släcka den. Han hade försökt det till och med på bekostnad av det vackraste hår, medelst vilket det lyckats honom att göra icke så få proselyter bland det täcka könet, som, efter vad man känner, icke gärna kan tänka sig ett Johannishuvud utan mörk, svart, yvig skäggbotten och hår.

Och för övrigt, ju mer han tänkte på saken, desto mer övertygade han sig därom, att mänskligheten på det hela taget verkligen vunnit på den ifrågavarande branden. Han visste nämligen, att Kråknästet skulle säljas till en rik spekulant, vilken hade för avsikt att inreda berörda egendom så att den kunde bebos av ett större antal fattiga familjer. Vilken oerhörd mängd prejningar på hyra hos dessa fattiga hade han således ej förekommit! Vilken massa utmätningar och vräkningar hade han ej satt på för! Vilka myriader suckar, tårar och lidanden hade han ej besparat jorden! Även den blivande köparen hade vunnit på vad som skett, ty från vilka tärande samvetskval var ej denna nu förskonad, för att icke tala om den stränga vedergällning, som skulle ha drabbat honom i ett kommande liv!

De enda, som med skäl kunde anses ruinerade på affären, voro naturligtvis de som rådde om egendomen med tillhörande lösören. Men de hade ju frånrövat honom de skatter, medelst vilka en hel världsdels hedningar kunnat omvändas till Kristi lära, i stället för att nu gå en evig fördömdelse till mötes. De hade ju dessutom satt försåt för hans eget liv — ty tänk om den där doppskon träffat i ögat, i stället för örat! — och på hans liv berodde ju så många eviga välfärd. För övrigt var i den där branden ingenting annat än ett medel till finnande av den för så heliga ändamål bestämda skatten.

Med ett ord, den svarte ansåg sig för det skedda med stora skäl kunna berömma sig inför Gud, om än

försiktigheten fordrade att han icke berömde sig därav inför världen.

Så stodo aktierna, när den svarte samma dag i Aftonbladet fick läsa följande:

"Förliden gårdagsafton mellan kl. 9 och 10 nedbrann ett vid Nya vägen beläget, gammalt och redan länge utdömt hus. Huru elden kommit lös, känner man ännu icke; men ägarinnan till huset, vilket icke var brandförsäkrat, en mamsell Sahlén, äger så mycket mindre skäl att beklaga sig över berörda olycka, som man vid grävningen i källaren påträffat ett icke obetydligt fynd, bestående av diverse silverpjäser, tillsammans vägende nära 2,000 lod, och vilken skatt, utan den timade eldsvådan, säkerligen icke så tidigt kommit i dagen."

Tidningsbladet föll ur den svartes hand. Således, långt ifrån att stjälpa, hade han fastmer hulptit. Raseriet gnistrade i den svartes ögon och han ville, likt de gamle profeter, slita sitt hår. Men som större delen därav redan var avsvett och vad som återstod i alla fall var så kort, att det icke lönade mödan nypa däruti, så bet han sig i stället i läppen så att den blödde.

När nu de "väckta" fingo veta, att deras vördade lärare spottade blod, kommo de från östan och västan, belägrande hans hus och bedjande Gud för den helige mannens timliga väl, ty för hans eviga behövde icke bedjas.

VII.

Minnet av Kråknästet.

Ungefär fem år hade förflutit sedan den dag, då ur askan av hämndebålet vid Nya vägen den där silverfenix med en vikt av 2,000 lod uppflög till allas förvåning, någras glädje och en endas sorg.

Det var en eftermiddag i juli månad. Framför det bekanta konditoriet vid Karl XIII:s torg satt en ung man med punschglaset i handen, cigarren i munnen och bekymret på pannan. Vi igenkänna i honom Konrad Rollin, numera vice häradshövding, uppehållande sig sedan åtta dagar i Stockholm, efter att tre år ha flackat kring landsbygden, där han haft domareförordnanden. Han hade kommit till Stockholm i hopp att genom adjunktion i kungl. Svea hovrätt stärka sina meriter. Detta hopp hade slagit fel. En yngre tjänsteman, men honom i börd och anor överlägsen — vartill, som man vet, icke behövdes mycket — hade tagit loven av honom. Rättvisans högkvarter är ej alltid rättvisans hem. Det var därför han icke såg så glad ut som man kunde vänta av en människa, vilken dricker punsch och röker cigarr.

Vid ett tillfälle, då hans ögon stirrade ut åt allén, mötte de tvenne fruntimmer, ett äldre och ett yngre, av vilka det senare bar sorgdräkt. Men det var icke sorgdräkten som tilldrog sig hans uppmärksamhet; det var den sorgkläddas ansikte, som var ganska intagande, det var i synnerhet hennes ögon, som... Men var hade han förr sett dessa ögon? Att han förut sett dem, var säkert, men var och när?

— Ah! utbrast han slutligen, tappade cigarren och lämnade både bord och punschglas.

Minnet av Kråknästet uppgick för hans syn. Men hade han då alldeles bortglömt det gamla nästet? Ja visst, det var ju så länge sedan det förvandlades till stoft och aska. Hade han också lika lätt glömt bort de bägge, som bodde på nedre botten? Även det — de hade ju strax efter eldsvådan rest till den där släktingen i Skåne i sällskap med silverfenix. I början fick han brev ifrån dem, sedermera alls inga. Hur kan man väl komma ihåg människor, som på fyra och ett halvt år icke låta det minsta höra av sig! De tilltagande åren och bekymren göra oss till egoister, och vem har tid att grubbla över det förflutna! Lycklig den som har skönhetssinne! Den känner så lätt igen ett par vackra ögon, som man förr har sett. Rollin var en av dessa lyckliga, och därför satte han genast efter de bägge damerna.

Först gick han om dem, sedan gjorde han heltom, gick därefter rakt emot dem, och slutligen gjorde han halt på ett par alnars avstånd.

Det äldre fruntimret stannade, helt förvånad över det hinder, som reste sig i hennes väg. Det yngre stannade också, röd i ansiktet som en pion, men ögonen glädje-strålände som solen, när hon stiger upp ur öster och hälsar sin gamla bekanta, den yrvakna jorden.

— Herre Gud! ropade den unga damen, är det verkligen ni ... är det notarien!

— Ja, det är jag, stammade häradshövdingen, men jag begriper ej ... vet ej ... kan ej ...

— Ni känner då inte igen Ellen? frågade hon halvhögt och med en tårpärla i vardera solen.

— Ellen! Är det verkligen Ellen?

— Ack ja!

— O himmel! ... Vad ni vuxit upp! Vad ni blivit

Häradshövdingen rusade fram, fattade Ellens bägge händer och hade säkert slutit henne i sin famn mitt på torget, om det varit lika tillåtligt som förlåtligt.

— Men så säg då...

— Ack, vad det var lyckligt!

— Men så säg då, varifrån kommer ni?... Bor ni i himmelen eller på jorden?

— Jag bor på Hôtel Garni, svarade flickan, men kom, följ oss!... Jag får presentera...

Ellen visade på det äldre fruntimret och nämnde ett namn, som Rollin ej hörde och icke heller författaren, men säkert tillhörde det ingen av våra bekanta. Förmodligen var det en sällskapsdam åt Ellen.

— Ni är sorgglädd, goda Ellen, anmärkte äntligen Rollin.

— Min mor! suckade flickan.

— Hon är död?

— För åtta månader sedan.

— Stackars flicka!... Men, Gud vare lov, ni lever, Ellen!

— Vad jag längtat efter er! Vad jag har mycket att tala om!

— Än jag då!

— Låt oss skynda!

Efter en kvarts förlopp återfinna vi de unga tu, sittande bredvid varandra på divanen i ett litet kabinett på Hôtel Garni.

— Goda Ellen! Vi äro ju kusiner, började Rollin.

Ellen rodnade.

— Kusiner kalla varandra du, fortfor Konrad; säg du åt mig, söta flicka, med villkor att jag säger det samma tillbaka!

— Gärna, svarade Ellen.

— Efter så lång skilsmässa bruka kusiner ge varandra en kyss, förklarade den manlige kusinen.

— Ack ja, gärna! biföll den kvinnliga och räckte Konrad sina purpurläppar, dem han mötte på sjuåttondels väg.

— Och nu berätta mig, bad denne, säg mig... lös förtrollningen... jag tycker mig vara i ett litet trollslott, vars fe du är, ljuva flicka!

— Så hör då, min vän.

— Det är svårt att vara öra, när man är bara öga, bedyrade Konrad, slukande med blicken sin kusins täcka gestalt.

— Du minns att mamma och jag reste till Skåne, började Ellen sin berättelse, och att vi vistades hos mammas syster.

— Länsmansänkan... ja, jag minns.

— Efter ett halvt år dog moster och lämnade mamma i arv en stor förmögenhet, minst hundra tusen riksdaler banko... Vad säger du om det?

— Hundratusen riksdaler banko! upprepade Konrad, hoppande upp från soffan. Det var fan till gumma!... Salig länsmannen har varit med i de gamla goda tiderna.

— Sätt dig, min vän, och hör vidare, uppmanade Ellen, varefter hon fortfor: Sedan moster blivit begravnen och hennes rikliga kvarlåtenskap realiserad, vilket gick lätt för sig, emedan det mesta bestod av kontanter, nipper med mera dylikt, reste mamma och jag till Köpenhamn, där vi dröjde ett helt år.

— Och sedan?

— Till Frankrike, till Paris, där vi levat i tre år.

— Men varför beständigt i främmande land?

— Mamma trivdes inte i Sverige, och du finner väl, att jag måste foga mig efter hennes vilja.

— Men att inte skriva till mig under hela denna tid, förebrådde häradshövdingen.

— Jag ville det många gånger, men mamma tillät det aldrig.

— Och varför?

— Emedan hon befارade, att man i Stockholm skulle få veta var vi uppehöll oss.

— Det var besynnerligt... Vem kunde hon här ha att frukta?

— Du kommer väl ihåg magister Olenius?

— Den skälmen... ja bevars... Jag kan just undra vad den figuren har för sig nu för tiden.

— Många nätter hörde jag mamma i sömnen uttala hans namn, och när mamma låg på sitt yttersta, nämnde hon i yrseln också hans namn och alltid under mycken oro. Därav kom jag på den tanken, att det var honom hon fruktade.

— Högst underligt!

— Men ser du, Konrad, yttrade Ellen, i det hon såg sig omkring med någon skygghet och sänkte rösten till en viskning, jag har även kommit på en annan tanke.

— Vilken då?

— Jo, hör noga på, ty vad jag nu tänker säga är mycket viktigt... När min moster dog och det blev bekant att hon efterlämnade en så stor förmögenhet, väckte det allmän förvåning, emedan hon av alla varit ansedd för fattig och hade till och med gjort sig urarva, som det heter, när hennes man dog... Med ett ord, ingen kunde begripa hur hon blivit så rik.

— Jag undrar ej därpå ... en länsmansänka med hundratusen riksdalers förmögenhet är ett av världens underverk ... en sådan länsmansänka kunde till och med göra en landshövding lycklig... Emellertid fanns förmögenheten, och din mor ärvde henne, såsom jag förmodar, på ett fullkomligt lagenligt sätt?

— Ja, och mamma var hennes enda arvinge... Men i den mån jag blev äldre, började jag alltmer begrunda både det ena och det andra... Jag började sammanställa det mystiska i min mosters rikedom med den iver, varmed mamma efter hennes död sökte komma ifrån Sverige, och hennes obenägenhet för återresan dit... När jag därtill lade hennes beständiga oro och fruktan för Olenius, då ... då, vet du, rann mig i minnet den där skatten, som ... som...

— Ah, du säger något! utbrast Konrad, i det han steg upp och började mäta golvet med stora steg, min gamla aning, min gamla aning!

Vår hjälte hade nämligen för fem år sedan strax efter farbroderns död och då den där metamorfosen med skatten inträffade, verkligen haft en viss aning.

trots mamsell Sahléns mästerliga spel. Ju mera han införlivade sig med minnet av det förflutna, desto tydligare blev allt som förr endast dunkelt föresvävat honom. och själva det spöklika kvinnohuvudet, som han den märkvärdiga natten sett på vinden, började antaga en naturligare form och med denna även vinna någon likhet med det huvud, som i livstiden tillhörde Ellens moder.

— Om det nu förhåller sig så, vad bör jag göra? frågade Ellen, även uppstigande och närmande sig sin kusin. Kan väl jag, som nu besitter denna stora förmögenhet, behålla den?... Är det inte min skyldighet att överlämna den till magister Olenius?

— Till magister Olenius? Till den där svarte djävulen! ropade häradshövdingen. Nej, det ska vi akta oss för... nej, jag tackar allra ödmjukast!

Man finner därav, att den gode kusinen icke var en av dessa absoluta dygdehjältar, varpå romanerna ha så god tillgång. Men han angav även sina skäl, och dessa voro:

— Ser du, min goda flicka, för det första är ingen mer berättigad till din faders förmögenhet än du, och den hade också i första hand blivit din, därest icke den där skändlige skurken trätt emellan dig och honom... För det andra är Olenius en stor bedragare, vilken begagnade religionens täckmantel för att åtkomma din fars pengar i akt och mening att behålla dem för egen del, i stället för att begagna dem till hedningarnas omvändelse, såsom min förblindade farbror trodde... Slutligen och för det tredje, tillade juristen, är det icke givet, klart och bevisat, att din moster icke efterlämnat ifrågasvarande förmögenhet... Det kan ju vara möjligt att hon verkligen var rik... Så underligt har man sett en gång förut.

— Det är således bestämt din tanke, att jag bör... vad jag fått efter mamma?

Ja, det är det visst, och jag skulle hänga mig av förtvivlan, i fall du handlade på annat sätt, svarade vår hjälte.

— Nåväl, då har jag något annat att fråga dig om, förkunnade Ellen, icke utan en viss darrning på rösten och en viss förlägenhet i blicken, men dina svar måste bli lika klara och uppriktiga som mina frågor.

— Kan du tvivla därpå, min söta kusin! genmälde kusinen.

— Jag vet knappast hur jag skall börja, stammade Ellen, men, återtog hon med mera bestämdhet, den rakaste vägen är alltid den bästa... Svara mig därför kort och utan omsvep på denna fråga: är du fri?

— Om jag är fri! ropade Konrad något förundrad. Visst är jag det... jag är fri som fågeln, som icke ens är besvärad av tak över huvudet.

— Du älskar då ingen?

— Jag finner hela världen draglig, med undantag av kungl. Svea hovrätt.

— Jag menar: du är inte bunden vid någon?

— Jo, vid fattigdomen genom de heligaste band.

— Ni vill inte förstå mig, min herre! yttrade flickan med en viss förtrytelse; jag vill veta, om ni är förlovad eller ej!... O, min Gud, vad det här är outhärdligt!...

— Nej, jag är ej förlovad och har hittills älskat ingen, svarade Konrad, som kanske nu först trodde sig förstå henne och rörd tryckte hennes hand till sitt bröst.

— Konrad, jag har mycket tänkt på dig, på din godhet och välvilja för mig och min stackars mor... Men du... har du tänkt något på mig?

Vår hjälte rodnade, han ville ljuga, men förmådde det icke inför den originella, uppriktiga flickan. Som han därför teg, så tog hon åter till ordet:

— De sista ord min mor sade voro dessa: när jag är död, vänd tillbaka till fäderneslandet, uppsök Konrad, din kusin, och om han är ogift, om han älskar dig, bliv hans... hans maka... Jag känner mig lycklig av denna tanke, och endast på detta sätt får jag lugn i min grav!

— Gud välsigne din mor för dessa ord! ropade Konrad, slutande Ellen i sin famn. Må hon finna lugn i sin grav!... Evigt skall jag vörda hennes minne, varmt

och troget älska dig, så framt jag ej blir galen av sällhet. Jag förlåter kungl. hovrätten, jag har fått en vida bättre adjunktion!

*

En månad därefter voro de bägge kusinerna ett lyckligt äkta par. Deras första åtgärd, med avseende å den stora förmögenheten, var att avsätta en summa till understöd för folkskolor och andra verkligt nyttiga inrättningar, så att farbror Rollins skugga borde ha skäl till belåtenhet, och därmed kunde visserligen vår lilla berättelse vara slutad. Men den svarte? frågar kanske läsaren.

En gång under en färd i vagn till det täcka Fiskar-torpet mötte vårt nygifta par en hel hop folk, män och kvinnor, de där alla gingo med huvudena på sned och sågo för olycksaliga ut. Dock var det en bland dem, som bar sitt huvud ganska rakt och oavslåtligen hade sin blick riktad mot höjden, och denne bar svart kaftan, svart hår, dito skäggbotten med mera dylikt, som påminner om vår gamle bekante. Alla karlarna och kvinnorna voro, trots den fullkomligt torra väderleken, våta ända upp till knäna, med undantag av den svarte, som gick i spetsen med stolta steg och blanka stövlar.

Kusken, som körde herrskapets vagn, upplyste, att det var "läsarna", vilka varit ute för att pröva styrkan av sin tro genom ett försök att gå på vattnet. Försöket hade misslyckats, och det var därför bedrövelsen stod så djupt tecknad på de "väcktas" ansikten. Att herden själv icke gjort försöket är klart, ty hans tro behövde icke provas.

Den svarte, vars blick råkade falla på de åkande, stannade tvärt med en högljudd förbannelse på läpparna, och han stod länge liksom fastväxt vid jorden. Hela sällskapet stannade även, med bestörtning betraktande sin herde, ty en så ryslig ed hade de aldrig väntat från hans mun.

— Jag har fått en uppenbarelse! föregav han, någorlunda återhämtande sig.

— En uppenbarelse! En uppenbarelse! skriade fåren.

— En uppenbarelse av djävulen och hans mor, förklarade herden; han är då i Stockholm och hon med, och de åka på min bekostnad! tillade han, mumlande för sig själv.

— Av djävulen och hans mor! upprepade fåren med dova röster, varefter de påskyndade sina steg under konvulsiviska åtbörder och tjutningar.

— Ja, jag såg dem, jag såg dem! ropade den svarte, oförmögen att längre styra sig; ha, de ha gift sig med varandra!

— Ha de gift sig med varandra? skreko de "väckta", stannande ånyo, skälvande som asplöv och bleka som lik.

Men vadan denna överraskning, denna bestörtning? Kan man väl vänta annat av djävulen och hans mor? ...

*

Några dagar därefter hugnades de nygifta med ett besök av magister Olenius. Han stormade och rasade så, att vår häradshövding stod i beråd att kasta honom utför trapporna. Dock hejdade han sig och gick i stället till sin byrå, varutur han framtog några dokument, dem han höll tätt intill den svartes ögon.

— Detta är bouppteckningen efter min hustrus moster, och detta är testamentet efter min hustrus mor, sade han.

— Men det är bedrägeri! skränade den svarte, och jag misstänker i alla fall, att ...

— Ni misstänker, upprepade häradshövdingen, misstanken är en farlig sak ... När Kråknästet för fem år sedan brann ned, vet ni vem jag redan då misstänkte för brandens anläggning?

Den svarte studsade bleknande tillbaka.

— Jo er! ropade häradshövdingen. Därför, tillade han saktare, men med mycken tonvikt på orden, därför råder jag er att så fort som möjligt begrava minnet av Kråknästet!

Behagar läsaren göra detsamma, så har författaren ingenting däremot.

Innehåll.

Berättelser efter klockaren i Danderyd.

Inledning	7
I. Karl XIV Johan såsom lantbrukare	27
II. Smörblomman i Danderyd.	33
III. Hurusom Hin onde räddar kyrkans silver	43
IV. Den unge gästgivaren.	63
V. Mannen i röda huset	109
VI. Ungresen på Berga	134

Kråknästet.

I. Brorsonen	217
II. Farbrodern	224
III. Kronan bland takstolar	232
IV. Vidare om den stora skatten	240
V. En olycka kommer sällan ensam	251
VI. Hämnens bål och Fenix därutur	261
VII. Minnet av Kråknästet	266

VALDA SKRIFTER

AV

AUGUST BLANCHE

ÄTTONDE DELEN

FLICKAN I STADSGÅRDEN

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

FLICKAN I STADSGÅRDEN

BERÄTTELSE

AV

AUGUST BLANCHE

MED FÄRGBILDER AV EINAR NERMAN

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

FÖRSTA TIDSKIFTET: BARNEN.

I

ADOLF AXNER.

En eftermiddag i september månad 1822 var en del av ungdomen i Klara trivialskola samlad innanför den ena av de östra portarna till Klara kyrkogård, eller den som vette åt Odens gränd. En stor och viktig rådplägnung förehades mellan de unga att döma av den iver, varmed flera på en gång talade, nästan överröstande varandra.

»Håll mun och låt mig tala, era skrikhalsar!» ropade en av gossarna, vilken syntes vara av omkring fjorton års ålder och utmärkte sig bland de övriga för sin längd och sitt befallande utseende, »jag har lovat råttorna i Katrina stryk, och stryk ska de ha.»

»Giv dem då vad du lovat, men jag har ingenting lovat, jag, och därför har jag ingenting heller att hålla i den vägen», svarade en annan gosse, något mindre och yngre än den förre, men axelbred och undersätsig, ehuru hans ansikte var fint och vackert som en flickas.

»Så låt bli då», yttrade den förre med en försmädlig min, »Adolf Axner var alltid en stackare... får lugg av mamma, om han kommer hem för sent... ha, ha, ha! En kruka, den där Adolf Axner!»

»Jag kan inte få lugg av mamma, hör du, Pauli», svarade Axner, »för, ser du, jag har ingen mamma... skulle hellre vilja ta stryk av henne än vara henne förutan», tillade gossen med en suck.

»Nå, så får du av pappa då», genmälde Pauli med fortfarande gäckeri.

»Har ingen sådan heller, och för resten angår det dig inte, ditt långben!» yttrade Axner, förargad såväl över Paulis smädeord som över det skratt, varmed kamraterna ledsagade infallen.

»Angången ringes om söndag», utlät sig Pauli, »du har ansikte som en mamsell... bara man blåser på skinnet, så blir det rispor uti det... ha, ha, ha!»

»Ha, ha, ha!» instämde kören.

»Men jag har lika tjockt skinn i nävarna som du», ropade Axner, i det han med hotfull uppsyn närmade sig den hånande anföraren.

Pauli gapskrattade och gick honom till mötes, svängande över sitt huvud en lång påk av färsk en, mera dock i avsikt att skrämma än att anfälla, ty Adolf Axner var ej en motståndare, som Pauli ansåg värdig sig.

»Är du tokig, Adolf?» ropade flera av gossarna, som, med kännedom om Paulis ovanliga styrka och vighet, vilka egenskaper gjort honom till deras självskrivne anförare, ansågo Axner för verkligt galen, helst denne i allmänhet var känd för mycken sävlighet och fromhet.

»Lägg du bara bort käppen», sade Adolf, »och låt oss ta ett ordentligt livtag, så ska jag visa dig, om jag är mamsell eller inte.»

»Ja, det är rätt... lägg bort käppen, Pauli... ärliga tag ska det vara», tillade de övriga, slutande en ring omkring de bägge kämparna, »vem kunde tro Axner vara en sådan huggare!»

Pauli kastade från sig träsvärdet och rusade Axner på livet, och det med sådan fart, att denne vid första sammanträffningen förlorade balansen och föll till marken med Pauli ovanpå sig.

»Vill du medge, att du är en mamsell?» frågade Pauli, i det han triumferande satte ena knäskålen på Axners mage och nöp honom i näsan.

Axner svarade icke.

»Jaså, du tiger som ett gott barn», yttrade Pauli, »nå så vill jag flunsa dig ändå tills du får mål i mun.»

Den under skoltiden så väl bekanta och så ofta anlitade »flunsningen» bestod däruti, att man för med flata handen över motståndarens ansikte, börjande från pannan och fortsättande över näsan ner till hakan samt sedan baklänges ifrån hakan upp till pannan igen. Vid båda dessa rörelser fick naturligtvis alltid näsan sitta emellan och merendels kännbart nog, vartill kom, att metoden hade något skymfligt med sig, som visst icke minskade smärtan därav.

Pauli verkställde vad han sagt, till kamraternas stora förnöjelse.

»Nå, vill du fram med mamsellen eller ha en flunsning till?» ropade Pauli, vars övermod ökades vid jublet och skrattet omkring honom.

Axner teg.

»Nå, så kör för numro två då», ropade Pauli och förnyade den fatala manövern.

Men innan Paulis hand hunnit börja reträtten från hakan till pannan, lyckades det Axner att, medelst en överraskande och kraftfull knyck, vrida sin överman åt sidan och därvid själv kasta sig över honom, varefter han spände sina båda knäskålar in i den överraskade anförarens bröst och grep honom med bägge händer om halsen.

»Om du inte ber om nåd, din storskrutare», ropade Adolf, som nu först fick mål i munnen, »så klämmer jag till strupen på dig, så du aldrig ska kunna deklinera scam-num mer, som du annars så väl känner både till namnet och gagnet, genom de många stutar du fått på den.»

De unga åskådarna, som vid denna oförmodade utgång av striden i början varit mållösa av förvåning, gävo nu med fulla lungor luft åt ett bifall, som kunnat uppväcka de döda, ty Adolf Axner var älskad av alla, då däremot Pauli endast var fruktad. Det glädde dem nu, att den frommaste besegrat den starkaste.

»Nå, hur är det, vill du be om nåd?» frågade Adolf, bibehållande sitt övertag, »du vill alltid vara översittare men jag ska sätta p för det.»

»Vill du släppa mig, eller är du dödens lammunge, om jag kommer upp!» gnisslade Pauli med kvävd stämma.

»Bed om nåd först!... Jag vill inte flunsa dig, för det brukar bara käringar göra», fortfor Adolf.

»Och strypa, det brukar bara mästermans dräng», svarade den besegrade, under det han av alla krafter ansträngde sig för att komma upp.

»Men ge på nosen, det gör en äkta svensk», förklarade Adolf, i det han tilldelade den övervunne ett slag över näsan, varefter han släppte honom och sprang upp.

Även Pauli sprang upp och ville, blek och fradgande av raseri, rusa emot Axner för andra gången. Men nu kastade sig kamraterna emellan, och Pauli, som såg att han numera hade trettio i stället för en emot sig, fann rådligast att spara hämnden tills vidare.

Orsaken till detta envig, vilket likväl grundlade en innerlig vänskap mellan Pauli och Axner, var följande:

På den tiden uppenbarade sig vida mer än nu i skolungdomens tidsfördriv på lediga stunder det stridbara lynne, som tillhör vår nation. Året förut hade Klara trivialskola fört ett ordentligt krig med Jakobs kyrkskola, och stora bataljer hade levererats på Brunkebergs torg, varav en finnes beskriven i våra redan utgivna »Tavlor och berättelser ur Stockholmslivet». Detta krig slutades med anförarnas bestraffning, varefter Stockholm njöt ett helt års ostört lugn. Men knappt var det förlidet, förrän den stridslystne Pauli, klaristernas anförare i det så kallade jakobinska kriget, glömmade den offentliga skolstut, han åtnjutit för sitt välförhållande uti detta krig, ånyo sökte uppmana sina på det örat gärna hörande kamrater att beträda Martis fält. Men på det att lagern icke måtte vidkännas någon inblandning av rottingen, såsom händelsen förut varit, ansåg han Södermalm böra väljas till det nya krigets skådeplats, emedan denna avlägsna trakt, enligt hans förmenande, låge utom lärarnas i Klara skola domsrätt.

Till den ändan begav han sig en afton alldeles ensam till Söder och fattade posto utanför Katarina skolhus. I förbigående må anmärkas, att trivialskolans och kyrkskolans gossar alltid ansågo varandra för naturliga fiender. De förra voro så kallade bättre mans barn, med rena skjortkragar och hela skodon, varemot de senare merendels hade varken det ena eller det andra. De förra bildade sig för gymnasium och akademien, men de senare förnämligast för verkstäderna och i lyckligare fall för handelsbodarna. Det var i smått samhällets patricier och plebejer som bekämpade varandra.

Pauli stod utanför Katarina skolhus med kinder och ögon blossande av stridslust. Flera gossar ur ifrågavarande skola visade sig snart med katekesen och bibliska historien, tämligen uttrasade, under armarna. De läste inga andra böcker och hade icke det ringaste begrepp om Cornelius Nepos eller Dahls Grekiska grammatika, vilka arbeten däremot utgjorde de klassiska trivialskolornas stolt-het.

»Har ni fått i er de tio buden än, era kyrkråttor?» ropade Pauli till dem. Det var den klassiska lärdomen, som kastade utmaningshandsken åt den anspråkslösa kristenheten.

De barfotade katrinisterna, renlärighetens försvarare, studsade vid detta utrop i början några steg tillbaka, men de bemannade sig snart och störtade över den ensamme klaristen, bultande med salig Hübners lärobok David och Salomo in i en nacke, i vilken Hannibal och Julius Cæsar dittills utövat det största våldet, samt förvandlade hans bruna ögon till himmelsblå, medelst pärmarna av doktor Martin Luthers katekes.

Pauli kämpade värdigt för sin gamla krigarära och sina många stutar, men måste slutligen vika för övermakten och taga till flykten. Han flydde dock utan att behöva blygas, ty en hel skola var honom i hälarna, stenläggande med övade händer den flyendes rygg. Pauli hade fått, som nämnt är, blå ögon och många knölar i huvudet, men han

hade också fått sin vilja fram. Anledningen till kriget var given.

»Var har du nu varit igen, din slagskämpe?» frågade läraren honom den följande dagen.

»Jag har fallit ner från en murarställning», svarade Pauli fräckt.

Han narrades dock icke alldeles, ty märkena i ansiktet voro av timmermans- och murarsöners händer.

Under frukosttimmen genomgick Pauli alla klasserna i sin skola och visade sina många, men lätt medburna troféer för kamraterna, förklarande deras rätta upphov och uppmanande till hämnd. Man skyndade att låta anteckna sig i anförarens rullor. Till en så viktig och långväga expedition kunde endast de tappraste och mest övade kämparna utväljas. Alla ville höra till deras antal, men Pauli gjorde sitt urval och antecknade blott dem, som redan förut förvärvat sig ett namn för tapperhet och mod. De övriga drogo sig flata och med gråten i halsen tillbaka, ty att vara ansedd för feg var det värsta som kunde hända ett medborgarämne inom skolans värld. Att anses för lat betydde på långt när icke så mycket. Man kunde gärna bära åsnan på ryggen, blott man hade lejonet i sin barm.

Bland dem, som kasserades, var även Adolf Axner, av sina lärare och kamrater särdeles omtyckt för sin flit och beskedlighet, ehuru det fina Adonisansiktet icke rätt ville behaga Odens och Tors ättlingar.

»Du är en kruka, visserligen av porslin, men en kruka ändå», hade Pauli en gång med sitt vanliga övermod sagt till honom i flera kamraters närvaro.

Detta förtröt honom, men den fromme gossen knöt näven i byxfickan och teg. Han höll länge till godo med porslinskrukan, liksom han ännu längre tåligt burit det tillnamn »mamsell», varmed han vid sitt första inträde i skolan hugnades av käckare kamrater. Liksom de flesta, hade Adolf Axner framträtt till mönsterbordet för att söka plats i de tappras led.

Pauli mätte honom länge med sina blickar från topp till tå.

»Nog ser du tjock och bastant ut», sade anföraren slutligen, »men Gud vet, om det inte är mera bomull än järn uti dig... mera mjölk än blod.»

»Jag är inte rädd för någon, jag... inte en gång för dig, Pauli!» svarade Axner.

Detta oförskämt djärva yttrande av »mamsellen» framkallade ett sorl av förvåning på de ungas läppar, men mest förvånad syntes Axner själv, ty han skiftade färg och slog ned ögonen.

»När vi komma att slåss mot flickskolorna», yttrade Pauli hånande, »så ska vi skicka mamsell Adolfina Axner emot dem.»

»Adolfina! Adolfina!» ropade hela skaran, utbristande i skratt.

Det vackraste röda blod, värdigt en Adolfinas kinder, genombröt liljorna på Adolfs ansikte.

»Nej, men se på mamsellen... se hur hon rodnar!» skriade alla.

Adolf vände sig bort, gick till vattenflaskan och tömde ett helt flasklock vatten för att skölja bort de olycksaliga rosorna, vilkas betydelse ingen ville förstå. Därefter lämnade han klassen och tog vägen ner till bakgården för att ensam kunna reflektera över sitt olyckliga öde.

Bäst han så stod och funderade, fick han ögonen på en stege, som låg på marken. Han erinrade sig nu, att dagen förut flera av hans kamrater var efter annan försökt uppressa denna stege mot muren, men ingen lyckats däruti.

»Kan den där vara så tung?» frågade han sig själv, »jag hade bra god lust att försöka... och efter ingen ser mig, så... nå ja, varför inte?...»

Axner fattade uti stegen, samlade alla sina krafter och lyckades verkligen ställa den mot muren.

»Hurra!» jublade han och stötte ner stegen igen, »jag undrar om Pauli kan göra vad mamsellen gjorde», tillade han med en viss bitterhet.

Därefter uppreste han stegen för andra gången, nu med mindre ansträngning än förut.

»Håhå!» ropade han, »var det inte värre än så?... Ner med dig på marken, din långbente krabat!... Jag ska lära dig mores, jag.»

Änå stötte han stegen mot muren och skrattade av hjärtans grund åt dammet, som virvlade upp mellan pinarna. Därefter slog han med armarna omkring sig, utdelande puffar i luften åt höger och vänster, under det han, erinrande sig sina kamraters stridsord, utropade:

»Där har du på smalbena, din jakobist!... Där har du en sexstyver för sotningen, svartmurre!... Vill du jag ska sända dig upp i masttoppen, din beckbyxa?... Där sitter du... ha, ha!... Ska ni vara två mot en, fyra mot en, åtta mot en, era harkrankar!... Hit med er... hur många ä ni på en slump?... Jag tar er alla, en på vart finger och två till för jämnans skull... summa summa-rum tio på en gång... ha, ha, ha!... Pauli, Pauli!... Adsum... jäså, du är här... känner du Kalle Bager?... Vill du ha på söta knöln?... Där ligger du med benen i vädret... vad tycker du om mamsellen?... Syr hon bra, stickar hon bra, bakar och brygger hon bra?... Upp med benen i vädret en gång till, gosse lilla... husch, vad det går... kyss mamsellen på hand... be om nåd, be om nåd... ack, vad det är roligt, vad det är roligt!...»

Så fäktade, hoppade och jublade inferioren i tertia, den trettonårige Adolf Axner. Allt omkring honom var nederlag, jämmer och förstörelse, men själv stod han på Capitolii höjder med triumfatorns lager kring högburen tinning.

Adolf var lycklig. Hade han icke skäl därtill? Ack jo. Den tid, då man tror sig hava utfört ett storverk därigenom att man från marken upplyfter en stege, och då man ej har andra fiender att spänna bälte med och besegra än de ljusa, oskyldiga, barhalsade bilderna ur en trettonårig hjärna, då — då är man visst lycklig, så lycklig man någonsin kan bliva här i världen.

Klockslagen, förkunnande slutet på frukosttimmen, bröto den sköna förtrollningen, och Adolf Axner återvände till sin klass. Sällan kunde någon sina läxor så bra som han.

men denna dag var han tankspridd och hörde icke på de frågor, som läraren framställde till honom.

»Hur är det fatt med Axner i dag?» frågade läraren, »jag känner icke riktigt igen honom.»

Axner hörde ej vad läraren sade. Hans tankar uppehöll sig på bakgården, sysslande med stegen och idrotterna i luften. Några mindre skickliga kamrater flyttades till och med över honom, utan att detta alls syntes bekomma honom.

»Varför svarar du icke på frågorna?» frågade ånyo läraren förvånad över den annars så flitige och uppmärksamme lärjungens beteende.

Axner stirrade på läraren utan att svara.

»Du har ej läst över dina läxor», fortfor läraren, »du kan ju icke det minsta i dag.»

»Kan jag inte?» frågade gossen, nu vaknande ur sina heroiska drömmar och därvid först märkande, att han blivit nedflyttad under åtskilliga kamrater, dem han alltid förut varit van att se under sig.

»Ja, du kan inte, min gosse», upprepade lärarens milda stämma.

»Jo, visst kan jag, herr magister», svarade Adolf med en tår i ögat, ty verkligheten av hans nederlag i klassen hade nu skingrat hans dröm om seger på bakgården.

Och Adolf Axner kunde verkligen, ty det dröjde icke många minuter, förrän han icke allenast återvunnit sin gamla plats, utan även hoppat över några av sina övre kamrater. Men ånyo invaggades han i den sköna drömmen och förblev däruti till skoltimmens slut. Läraren begrep honom ej och ämnade taga honom i särskilt förhör, men gossen var försvunnen.

Adolf Axner hade inga föräldrar i livet, utan var som fosterson upptagen av en fattig kopparslagare, vilken bodde och hade sin verkstad vid Stora Vattugränd inom Klara församling. Mästaren vid det lovliga kopparslagarämbetet Isak Brundström hade aldrig haft några välmaktsdagar, utan ständigt levat i stor fattigdom med sin hustru och sex barn. I samma hus hade bott en fattig änkling

och kamrer med namnet Axner, vars ende son var vår Adolf. Kamrern dog innan hans son uppnått sitt sjätte år. Alla människor tyckte, att det var synd om den stackars fader- och moderlöse gossen, men den fattige kopparslagaren gjorde vad alla människor endast tyckte böra göras. Han tog Adolf i sitt hus, ty en gryta för sex barnamunnar räcker nog för sju, tänkte han, och en sjundedel av en kaka bröd är visserligen mindre än en sjättedel, men har större värde, om ej i människors ögon, åtminstone i Guds. Den fattige kopparslagaren lät honom gå i kyrkskolan tillsammans med sina egna sex söner, som alla voro äldre än Adolf.

»Fan till pojke!» sade kopparslagaren en dag till sin hustru, »han är mycket snällare än mina egna pojkar, de drularna... magistern säger, att han är ett riktigt ljushuvud.»

»Ja, ett snällt barn är det», svarade fru Brundström, »under de tre år, vi haft honom, har han aldrig gjort någon elakhet... god och undfallande är han som ett lamm... aldrig river han sönder sina kläder som de andra... också tycker jag, Gud förlåte mig, nästan mer om honom än om de andra... bibeln och psalmboken läser han som en präst... det är en lust och glädje att höra honom läsa.»

»Och han skriver som en kunglig sekter», inföll mästaren, »se på de här räkningarna bara, som han i dag skrivit åt mig... se på mitt namn, så vackert det är tillpetat... se sådana slängar och krumelurer... jag kan få ont i magen, när jag tänker på, att ingen av mina egna kan skriva så bra.»

»Aldrig breder han tjockt smör på smörgåsen som de andra», tillade frun, »inte heller rusar han fram som en varg till bordet... alltid tar han sist för sig... aldrig springer han bort utan att be om lov... aldrig prutar han emot, när man ber honom gå något ärende... en snäll gosse är det, och det går nog bra för honom här i världen. om han får leva.»

»Men den satans pojken gör mig bekymmer i alla fall»,
pustade mästaren.

»Hur då, käre Brundström?» frågade hustrun med för-
våning.

»Åjo, ser du, Kristian och Fredrik ha vi nu, Gud vare
lov, ute i läran, och Jakob och Gustav bli vi snart av med
i rappande draget, och om några år få väl Kalle och Petter
lunka samma väg... men folk tycker, att när vi inte lägga
fingrarna emellan vad våra egna barn anbelangar, så borde
vi inte heller vara så rädda om ett främmande barns
skinn.»

»Ja, men ser du, Adolf är så svag, spenslig och fin...
inte kan vi sätta honom i lära, inte, för inte duger han
till hantverkare, det ser ju var människa.»

»Att låta honom läsa är visst gott och väl, men det
kostar schaber, ska jag säga, och tiderna äro så svåra,
så...»

»Men Gud är så god», svarade hustrun, klappande sin
man på axeln.

»Och skriva kan han», fortfor mästaren, »skriva som
en karl... kan ändå ha nytta av honom... kommer dag,
kommer råd... Hör du, Martha, min gumma, vänd mina
grå byxor och gör därav ett nytt plagg åt Adolf, ty», till-
lade han skrattande, »en borgare, som har råd att hålla sig
skrivare, kan också alltför väl bestå honom hela byxor.»

Därmed var det slut på överläggningen om fostersonens
öde för den gången. Ofta hörde kopparslagarens barn sin
fosterbror sålunda berömmas på deras bekostnad, och de
kastade vreda blickar på honom, men Adolf var då alltid
tillreds med vänliga ord och smekningar, som snart gjorde
allt gott igen. Gossarna Brundström kände nog inom
sig själva, att mamma och pappa hade rätt, ty känslan för
det rätta är omutlig i barns hjärtan. Det är först när man
blivit äldre och förståndigare som man börjar pruta både
med rättskänslan och samvetet.

Så förflöto åren. Ju äldre Adolf Axner blev, desto mera
nitisk blev han i sina bemödanden att vara kopparslaga-
ren och hans hustru till glädje och fromma. Om sönda-

garna läste han för sin fostermor med hög och klingande stämma en uppbygglig predikan; om vardagarna förde han böckerna och utskrev räkningarna åt sin fosterfader alltid så korrekt och summorna så väl uträknade. Ju äldre han blev, desto tunnare smör bredde han på brödet, ty hans förstånd sade honom, att han icke hade det ringaste anspråk på deras frikostighet och välvilja, i vilkas hus han var, och djupt i hans bröst slog tacksamheten rot, som kunde upptryckas endast av döden.

Kopparslagaren och hans kära hälft hade ofta mycken förargelse av sina egna söner. Fadern svor och modern grät, men vid fostersonens vänliga röst och milda blickar tystnade den förres svordomar och upptorkades den senares tårar.

»Har ni många barn, käre mästare?» frågade ofta förnäma kunder vår hederlige hantverkare, ty de förnäma tycka ibland att det är roligt att språka med hantverkaren, i synnerhet om det är obekvämt för dem att på dagen likvidera de räkningar han presenterar.

»Jag har sju, och det yngsta av dem är min bokhållare», svarade kopparslagaren med stolthet i blicken, men en suck i hjärtat vid tanken därpå, att bokhållaren endast var hans fosterson.

»Vad frun har för en vacker gosse till son!» hördes lika ofta, när kopparslagarens hustru, åtföljd av sin käre Adolf, visade sig ute vid hamnarna eller på torgen.

Mamma Brundström besvarade utropet med blickar, varuti tindrade många ljuva tårar, likaledes av stolt belåtenhet, men sex av dem voro dock alltid bittra, ty de framkallades av tanken på de sex söner, som aldrig tillskyndat den hederliga frun så mycken glädje och triumf.

»Förbannad skada, att han inte ska heta Brundström i stället för Axner!» yttrade kopparslagaren till sin hustru, i det han rev sig bakom örat.

Frun gav med en betydelsefull nickning enahanda önskan tillkänna och kunde aldrig förstå, hur det var möjligt, att ett barn, som icke legat under hennes hjärta, ändå kunde ligga detta hjärta så nära, som det nu gjorde.

Sålunda fick man göra bekantskap med den sällsynta företeelsen av människor, som, oaktat de till följd av sina knappa villkor nödgades skicka sina egna söner ut i världen, likväl icke hade hjärta att släppa ifrån sig en annans barn, utan tvärtom sökte bereda detta barn alla möjliga tillfällen till utveckling av de lovande anlag, det tidigt röjde. De voro övertygade därom, att Adolf skulle bliva ett ljus, om han finge studera, men att deras egna barn däremot aldrig kunde bliva det, om de också läste i hundra år, och det var denna övertygelse som bestämde deras handlingssätt.

Adolf, sålunda omhuldad av kopparslagaren och hans hustru, kunde dock icke dölja för sig själv, att han intagit det första rummet i deras hjärtan, och förebrädde sig många gånger för det han berövat sina fosterbröder detta rum. Mången gång beklagade han sig över att ej hava en egen fader och en egen moder i livet, till vilkas kärlek och ömhet han kunde hava rättighet. Ju mer han tänkte därpå, desto mer led han, och detta lidande undföll ej hans fosterföräldrars ögon.

»Vad hänger du läpp för?» frågade en dag kopparslagaren honom.

»Jo, nu är jag så gammal, att jag kunde komma i någon lära», svarade Adolf.

»Vad skulle du där att göra, min gosse?»

»Kors, jag som de andra.»

»Nå, vilken lära då?»

»Det är detsamma.»

»Vill du bli smed?»

»Nej, inte just det, inte.»

»Släggan är för tung och förskinnet för svart, det märker jag nog... Nå, vill du bli skomakare?»

»Nej, inte skomakare.»

»Prylen och sylen smaka inte gunstig herrn... Nå, skraddåre kanske?»

»Nej, inte det, men...»

»Har du ledsnat vid att läsa?»

»Nej, ack nej!»

»Du kan bli en bra präst eller magister, men du blir bestämt en skral hantverkare, det ska jag säga dig, min käre gosse... Den hantverkare, som ska taga sig fram i dessa tider, får inte ha något annat i skallen på sig, för då går det åt fanders, om han också pratade latin, så han storknade... En hantverkare som super mycket och som läser mycket kan just komma på ett ut.»

»Men om jag skulle komma i bod, så...»

»Jaså, bli hökare eller kryddkrämare kanhända?...»

»Ja.»

»Nej, pass, min gosse... Den, som vill stå innanför disken och inte genast slå vantarna uti, den måste kunna prata mycket, ljuga mycket och från morgon till kväll ge sig fan på att han säljer varan under inköpspriset... Skulle fan ta varje minuthandlare på orden, så fick han göra den brinnande ugnen mycket större och rymligare än han har rättighet till.»

Kopparslagaren skrattade rätt hjärtligt åt sitt eget mustiga infall.

»Men jag tycker, att grosshandlare...»

»Kontorist, menar du», inföll den ohjälplige kopparslagaren, »ty den som blir grosshandlare med två tomma händer, blir slutligen mera handlös, än om han varit född utan dem... Du blir kontorist i alla dina dar, en annans dräng så länge du lever, beroende av andras omständigheter och nycker... Bättre att äga litet för egen räkning än sköta mycket för andras... Jag vill hellre rå om den lilla jordlapp, varpå mina fötter stå, än vara arrendator av de största säterier i världen... Nej, fortfar du med dina böcker, gosse lille, och tacka din Gud för det att du får lära dig det som smakar dig bäst... Du skall bli en lärd man, och därvid blir det.»

Och därvid blev det också. Adolf Axner fortsatte sina studier, läste latin och grekiska samt blev en av de flitigaste och mest omtyckta lärjungarna i Klara skola. Sällan såg man honom ute tillsammans med andra gossar eller deltaga i deras lekar. Var han ute, så var det alltid i något ärende åt fosterföräldrarna, än för att köpa kaffe och

socker, när pigan icke hade tid, än för att hämta ett halv-stop starkt brännvin från brännvinsmagasinet för kopparslagarens hushåll, eller med räkningar till mästarens kunder vid början av varje kvartal.

Därigenom, att han nästan aldrig deltog i sina kamraters tidsfördriv på lediga stunder, tilltog den naturliga vekheten i hans själ, vilket också, såsom läsaren sett, hade till följd en mängd speord från kamraternas munnar. Vi ha sett, huru hans långmodighet slutligen tröttnat vid det beständiga gycklet och flinet omkring honom. Kunde väl öknamnen porslinskrukan och mamsellen anstå honom, som med beundran räknade Rolf Götriksons bragder och med förtjusning följde kämpen Ubbe, vadande i blod på Bråvalla hed? Och Hannibal sedan, denne skolungdomens oförliknelige hjälte, som med solbrända afrikaner översteg Alpernas isspetsar, som i tolv år trotsade de mäktiga romarna i deras eget land, som slutligen, förjagad av otacksamma landsmän, tömde giftbägaren för att icke levande falla i dödsfiendens hand! — Ack, han hade solat sig i glansen av hjältens ära, lidit nederlag med honom och gråtit vid hans döda kropp — och ändå bli ansedd för feg, ändå kallas för mamsell — det var för mycket skymfligt för hjältevalnaderna i en trettonårig hjärna.

Förtrytelsens tårar fuktade hans ögon. Den veka hinnan kring själen upplöstes därav och brast, och rustat med svärd och sköld steg hans manligare jag fram i dagen ur djupet av hans bröst, liksom Minerva ur Jupiters huvud.

Han kände icke mer igen sig själv, men han var stolt över den nya bekantskapen och skyndade att ännu innerligare sammanknyta sig därmed. Han kunde bli en hjälte, ty han ville det. Han ville taga ett djärvt steg på den nya banan, och vilket djärvare kunde väl tänkas än det att utmana och besegra den starke och modige Pauli, klaristernas beundran och jakobisternas skräck — denne Pauli, som icke skydde för skorstenarnas mohrer och vanternas gassar! Sotarpojkar och sjömän ansågos alltid för skolgossarnas farligaste motsländare. Det var Pauli han ville besegra. Det var över dennes fallna kropp han

skulle krossa porslinskrukan och för evigt avkläda sig mamsellens kjolar.

Under dessa storartade förespeglingar flög han på väldiga örnvingar den korta vägen till sina fosterföräldrars hem.

»Det var bra att du kom, Adolf!» ropade kopparslagaren emot honom, »Stina ligger hos Holmgrens och klappar kläder... Spring fort efter ett halvstopp brännvin och flyg som en tätting hem igen!»

För första gången rodnande över ett dylikt uppdrag, emottog Adolf halvstoppsbuteljen och lämnade rummet med nedböjt huvud. En örn flyger ej som en tätting, och det är icke med brännvinsbuteljen i hand man blir en Rolf eller en Hannibal. Adolf glömde, att det var med brännvinsbuteljen som Europa erövrade Amerika. Han svor för första gången och slungade bannstrålen över köksan Stina, Holmgrens klappbrygga och Blomners brännvinsmagasin. En tanke av bitterhet mot den hederlige fosterfadern flög även genom hans huvud, men han blygdes snart över denna tanke, stoppade buteljen under jackan och lunkade därefter tålmodigt åstad, ehuru med långsamma steg, för att uträtta ärendet. Hemkommen, fick han några snubbor för sin långsamhet, dem han ansåg sig väl förtjäna för den oblida sinnesstämning, han ett ögonblick hyst mot sin välgörare.

Sedan han väl slutat sin middagsmåltid, gick han ner i verkstaden och började, till arbetsfolkets stora förundran, pröva sin armstyrka med att lyfta släggor och klippa sönder remsor av kopparplåt med den stora plåtsaxen. Icke nöjd därmed, fattade han tag uti en hel kopparplåt och bar den till saxen.

»Vad vill han med plåten att göra?» frågade en av gesällerna.

»Klippa sönder den», svarade Adolf, fullkomligt obesvärad.

»Han låter bli det, förstår han», förklarade gesällen, »låt han plåten ligga bara... Klipp han sönder bokblan

med fruns sax, det är mycket bättre, det... Se så, låt plåten vara, har jag sagt.»

»Alltför gärna», genmålde Adolf, i det han släppte plåten, »han är i alla fall för tunn, den där... Jag ska leta fram en tjockare.»

Gesällerna och lärgossarna, som högst sällan hugnades med något besök av mästartens fosterson och ännu mindre väntade något arbetsbiträde av honom, gapade på honom, utan att rätt veta vad de skulle tänka. Men när de sågo den unge volontären verkligen nappa uti en annan plåt och föra den fram till saxen, trodde de helt enkelt, att han blivit »yr i nattmössan», såsom de mangrant uttryckte sig.

Adolf hörde ej på det örat, utan rustade sig till att visa sin oväntade skicklighet i det lovliga kopparslagaryrket.

»Kom hit, Kalle», ropade han till en av lärgossarna, vars svarta, grinande ansikte följt alla hans rörelser, »kom hit, Kalle, och håll i plåten!»

»Varför ska jag halla i plåten?» fragade Kalle, med händerna under förskinnnet och den trubbiga näsan i vädret.

»Jo, jag vill knipsa av den, kan du väl begripa», svarade Adolf.

»Knipsa av den själv, så får han känna hur gott det är», uppmanade gesällen.

Adolf försökte, men si, det gick inte så lätt för sig, som han trodde, ty plåten måste hanteras med vänstra armen på samma gang som saxen av den höga. Med den skönaste metalliska klang föll kopparplåten till golvet, men mindre skön var den skrattsalva, som från alla hörn av verkstaden smattrade mot vår hjältes örhinnor.

Den som skrattade värst var den trubbnäsige Kalle. Man skrattar icke ostraffat åt en hjälte, en Hannibals och Cæsars like. På ögonblicket var Adolf vid den storflinande lärpojken sida, och innan denne visste varom frågan var, hade vår hjälte satt ena foten bakom honom och lagt honom till golvet, varefter han, stolt över sin seger, skyndade ut ur verkstaden. Endast en Ulysses kan besegra cykloper.

Efter dessa och dylika förberedelser till den strid han hade i sinnet gick Adolf till skolan, och när eftermiddagens skoltimmar förflutit, deltog han, såsom redan beskrivet är, objuden i rådplägningen mellan Pauli och kämparna vid östra kyrkogårdsporten. Han sökte gräl med anföraren på det sätt, att han opponerade sig mot det nya kriget. Han lyckades och besegrade den hittills oövervinnlige, och med outsläcklig törst drucko hans öron det bifall, som höjdes ur de förvånade kamraternas ring.

»Det var ett knep, bara ett knep», ropade Pauli, vars hämndlust, hejdad i sitt utbrott, nu givit vika för flatheten.

»Jag låg inunder, du ovanpå», svarade Adolf, »du hade övertaget... Var det ett knep att då komma över dig, så var det också genom knep som den ende Horatius besegrade de tre Curiatierna, men det är i alla fall slutet som avgör allt.»

Vår hjälte var, som man finner, även stark i historien.

»Låt mig ligga över en gång till och försök att komma upp, om du kan», fortfor segraren, skådande omkring sig med stolta blickar.

Pauli tycktes icke ha lust att gå in på förslaget och hade ej heller någonting att invända mot det historiska exemplet. Ju mer han betraktade Axner, desto mer tyckte han, att bredden på dennes skuldror var vida över medelmåttan, samt att den forna mamsellens bröst och armar sågo aktningsbjudande ut. Han begrep ej, var han förut haft sina ögon, och fördömde för första gången sitt övermod.

»Eller har du lust», började Axner ånyo, »så försöka vi en ordentlig brottning, bröst mot bröst och knä mot knä... Nu är det min tur att leka litet... Försök att ta porslinskrukan i öronen... Kom och kyss mamsellen!»

Den fruktansvärde Pauli studsade och vågade icke slå upp ögonen, av fruktan att kamraterna däruti skulle läsa hans tvekan att inlåta sig i handgemäng med en kamrat, som nyss brutit ett blad ur hans lager och möjligtvis även kunde lyckas att bryta ett till.

»En annan gång ska jag tala med dig», svarade han slutligen, »och det ska bli ord och inga visor, men klockan

sex har jag stämt möte med katrinisterna i Sista styverns trappor på Söder.»

»Som du vill», ropade Axner, »jag följer med till Sista styverns trappor.»

»Bra, bra!» sade Pauli.

»Bra, bra!» instämde de övriga.

»Du medger väl ändå att jag är den starkaste?» yttrade Pauli efter ett kort uppehåll.

Axner mumlade några otydliga ord, men tvivlet lästes i hans ögon.

»Du måste väl medge, att jag är starkare än alla andra?» frågade Pauli med häftighet.

»Åja, än alla de andra», svarade Axner med eftertryck på de sista orden.

»Och starkare än till och med du?» tillade Pauli, något mjukare.

Det låg något bedjande i tonen, varmed detta sades. Axners milda, eftergivande lynne återtog sitt välde. Han erinrade sig också, att de största hjältarna alltid varit de mest milda och försonliga.

»Ja, jag medger att du är starkare än jag», förklarade han slutligen och beledsagade förklaringen med en blick, som intog alla.

Pauli fattade hans hand och såg på honom med en hjärtlighet, som sällan uppenbarades hos denne vilde slagskämpe.

»Du är en duktig pojke, Axner!» sade han, »vi ska bli vänner, vänner i liv och död!»

»Hjalmar och Orvar Odd», tillade Adolf med blixtrande ögon.

»Hjalmar och Orvar Odd», upprepade Pauli, »du är Hjalmar, du, och jag är Orvar Odd, ty om jag är starkare än du, så är likväl du mycket beskedligare och bättre än jag...»

Och de båda fosterbröderna tryckte varandras händer med tårglänsande, men leende blickar.

II.

SLAGET I SISTA STYVERNS TRAPPOR.

Nu framåt marsch! Färdigt gevär!
Tågom emot de katrinister!
Tappert och modigt hjärtat är
jämt hos de lysande klarister.
Katriner! Katriner!
Klockan slagen är.

Se, katrinisten kommer där
trasig och med uppsyn bister,
rysligt han muckar, skrålar, svär.
Gen honom på hans nakna vrister,
Katriner! Katriner!
Klockan slagen är.

Får rektorn veta av det här,
kanske vi komma uti klister.
Men den en feg och kruka är,
som räds för ett rapp av sin magister.
Katriner! Katriner!
Klockan slagen är.

Ja, marsch framåt! Färdigt gevär!
Tågom emot de katrinister!
Tappert och modigt hjärtat är
jämt hos de lysande klarister.
Katriner! Katriner!
Klockan slagen är.

Sådan var den krigssång, som, författad av en tolvårig skald i sekunda, klaristerna uppstämde, under det de, tagande ut genom kyrkogårdsporten, togo vägen åt Staden, passerade Norrbro och Skeppsbron, varefter de gjorde halt vid Blå slussen för att hämta andan och rådslå om vad som vidare borde företagas till vinnande av den seger, varom de redan på förhand gjorde sig förvissade.

Mången har ogillat och ogillar dessa excesser av skolungdomen, vilka på den tiden hörde till ordningen för dagen, på samma gång man beprisar den småningom tilltagande och nu rådande stadgan hos det uppväxande släktet, men medgivnas måste dock, att under dylika ystra lekar de inneboende anlagen hos en Odens ättling tidigare utvecklas och bilda en fastare karaktär jämte ett större självförtroende, bägge så nödvändiga i farans stund, varemot den beprisade sänkligheten merendels har något förvekligande med sig både för själens och kroppens krafter. Att leka krig och soldater kan aldrig illa anstå barn till ett folk, som städse bör vara berett på kampen för frihet och fädernesland. Kärleken för leken övergår lätt till kärlek för det därmed besläktade allvaret. Låt vara, att övermodets känsla därunder en och annan gång kan insmyga sig i ett och annat ungt sinne, men bättre än intet mod är övermod, och den mognare åldern, illusionernas dödgrävare, har nog sina mullskovlar för övermodet, liksom för andra bättre eller sämre känslor, vilka den rymliga själen innesluter. Författaren har för sin del funnit, att de av hans skolkamrater, vilka, med hjärna och hjärta fyllda av de gamla kämpasagorna, sökte bilda sig efter de heroiska mönstren samt likna dem i styrka och mod, till största delen blivit räska och oförskräckta män, då däremot flertalet av de så kallade beskedliga gossarna, vilka gråto för den minsta skräma och skvallrade om allt som ej behagade dem, framgent visat sig som veklingar, opålitliga och krypskyttar under hela levnaden.

Det är icke med huvudet bittida och sent i mammas knä som man uppfostras till kraftfulla män. Av morsgrisar bliva inga Göta lejon, och man gör inga hjältar därigenom, att man »skrämmar barn för busen». Pojken bör få uppväxa fri och oförhindrad att deltaga i sin ålders nöjen, aldrig berövas umgänget med livliga, om också något ostyriga kamrater. Moralens bud bliva ej därför åsidosatta, ty mer oblandade sanningar finnas ej, än dem ett barn får höra av sina lekkamrater, emedan deras omdömen alltid äro omutliga samt deras begrepp om rätt och orätt

alltid klara och lättfattliga. Därför ser man också i skolorna, t. ex. vid premiers utdelande åt de flitigaste, hurusom lärarna alltid överlämna bestämmandet därav åt skolungdomen själv, övertygade därom, att dess omdömen och beslut flyta ur den strängaste rättskänsla; och aldrig går den förtjänte miste om sin belöning, även om denne i andra avseenden icke förstått att vinna sina kamraters sympatier. Hos barn är den personliga oviljan ett och det objektiva omdömet ett annat. Högst sällan, om ej aldrig, inverkar den förra på det senare. Författaren minnes ännu från sin barndom gossar, som ständigt voro i tvist med varandra, men som, detta oaktat, aldrig förnekade trätobrodern rättvisa, när den vid omröstningen till ett premium togs i anspråk.

Människonaturen är visst icke till roten så ond, som prästerna påstå. Det är blott oförståndiga föräldrar och lärare som förstöra den.

Men var var det som klaristerna gjorde halt? Jo, vid Blå slussen, denna ännu i dag lik sig, som han på den tiden gick och stod. Det är blott hans röde broder som helt nyligen fått ändra form och ikläda sig en annan dräkt, mer lämplig för tidevarvets smak och bekvämlighet.*

»Gossar, vi måste fördela oss i två hopar!» förkunnade Pauli.

»Varför det då ... varför få vi inte följas åt?» frågade kamraterna.

De voro barn av ett konstitutionellt samhälle, som man kan höra och anförarens *måste* måste därför motiveras, innan det kunde vinna gehör.

»En del av oss måste gå övre vägen och en annan den nedre», yttrade anföraren, som hade svårt för att bära aktning för den konstitutionella formen, oaktat det nederlag, hans autokratiska grundsatser genom Axners kraftfulla opposition nyss lidit, »ty kyrkråttorna vänta oss, som I veten, i Sista styverns trappor, och dit kommer man

* Läsaren torde vid de lokalskildringar som förekomma i denna berättelse erinra sig, att den skrevs 1847.

på tvenne vägar... Går man blott den ena, så kunna de lätt springa bort och fly på den andra... Jag tycker man därför bör så ställa till, att man på en och samma gång kan taga dem i hakan och nacken... Har jag inte rätt, kanhända?... Vem känner den här saken bättre än jag?... Har någon annan av er varit i Sista styverns trappor?... Vasa?...

Ingen mer än Pauli hade varit på denna märkvärdiga plats, och ingen mer än han kände följaktligen dess lokalbeskaffenhet, men fördelen av att på samma gång bliva mästare över en fiendes haka och nacke låg klar för allas ögon, varför icke heller någon vidare invändning kom i fråga.

»Vi äro inalles femtio man», började nu Pauli igen, i det hans överräknande blickar mönstrade de barhalsade kämpar, som slutit sig omkring honom, »trettio man marschera, med Axner till anförare, den nedre vägen och fatta posto nedanför trapporna.»

Adolf Axners kinder började glöda, och han höjde sig stolt på täspetsarna, i det hans tacksamma blickar sökte fosterbroderns.

»Jag behöver endast tjugu», fortfor generalissimus, »och med dem går jag den övre vägen... Jag och tjugu är detsamma som trettioen», tillade han med en viss tillförsikt, »vi hava således lika många att kommendera, Axner!»

Denne översåg gärna med fosterbroderns skryt, ty han kände sig obeskrivligt lycklig över den generalsbefattning honom blivit anförirodd, utan att någon ens med ett ord sökte bestrida honom den. Han skakade väldigt sin påk, kännande en hel armé i sina armar.

Hälften av artilleriet fördelar sig på vardera truppavdelningen», befallde Pauli, »fram med artilleristerna!... Jag vill se, att allt är i ordning!»

Tio gossar närmade sig anföraren och slog en ring omkring honom.

»Laddat, förmodar jag... Fram med strutarna!» kommenderade han.

I ett enda tempo utdrogo de tio ur sina fickor var sin stora strut, varmed de skyldrade för anföraren med en skicklighet som rörde mycken övning.

Pauli öppnade varje strut och undersökte den ganska noga. Ammunitionen bestod av aska och snus, sammanblandade.

»Gott! Allt är således som det ska vara», förklarade generalissimus, »konsten beror nu bara på att icke i otid använda detta viktiga vapen... Bruken det aldrig mot gossar som äro lika stora eller lika starka som ni, för dem bören I kunna sköta med edra påkar, men då ni träffen sjömän och stora lärpojkar, som de här kyrkrättorna alltid ha i släptåg med sig, så fatten strutarna med vänstra handen och kasten snuset och askan i ögonen på dem, så ska ni få se, att körppluggarna snart bliva som fönster, vilkas luckor man tillskruvat... Bommen därefter till dem med edra käppar, så ska ni få se på ett lustigt spektakel... In med strutarna!... Raskt undan med tassarna!...»

De tio strutarna försvunno, varefter händerna i ett tempo föllo åt sidorna.

»Och glömmen inte heller», fortfor fältmarskalken, »att passa på, att I haven vinden på ryggen, för annars händer det att edra egna ögon få sitta emellan på kalaset, och I bliven själve lurade på konfekten... Vinden på ryggarna, har jag sagt!»

»Vinden på ryggarna, ja», upprepade artilleristerna och gjorde ställningssteg.

»Sköldarna i beredskap!» hördes ånyo anförarens befallande stämma.

Sköldarna voro större böcker, kring vilka gossarna spänt sina bokremmar, varuti de med vänstra händerna höllo tätt invid spännet, så att de kunde sträcka fram boken för att parera de slag som riktades mot dem. Företrädesvis begagnades lexika, såsom varande mest tjänliga för detta ändamål. Pauli bar själv Schenbergs latinska lexikon, bundet i ovanligt tjockt pappband, vilket också bar märken efter många strider, då däremot själva bladen inuti, full-

komligt främmande för dagens ljus och lärjungens ögon, bibehöllo sig i samma släta och vackra skick, som de hade när de kommo från bokbindaren. Schenberg, den hedersgubben, kunde väl aldrig ana, att detta med så mycken möda sammanfogade värn mot bockarna i latinska språket så där skulle begagnas till skydd mot rottingar, hasselkäppar och gatsten. I brist på salig Schenberg måste salig Sjögren släppa till sin rygg och sina sidor. Dock ansågs den senare i allmänhet för liten och tjock, så att han, som sagt är, endast i nödfall tillgreps.

Sedan generalmönsterherrn omsorgsfullt och samvetsgrant granskat den lilla krigshärens vapen och ammunition, fördelades den såsom anbefallt blivit. Pauli med sina tjugu tog vägen över Glasbruksgatan, och Axner, i spetsen för återstoden eller de trettio, marscherade Stadsgårdsvägen.

Sista styverns trappor, belägna alldeles vid slutet av Stadsgården, äro av trä samt mycket smala och ännu mer branta. På dem kommer man från Stadsgården upp till ryggen av det berg, varpå Södermalm, den till omfånget betydligaste delen av Stockholm, vilar. Dessa trappor, som salunda slingra sig utefter den branta bergväggen, äro onekligen den mest farliga plats man kan välja för lekar av det slag som det ifrågavarande, ty om också den styrka, vilken innehar och behärskar dem, utan svårighet kan försvara sig mot de fiender, som anfalla nerifrån, så äventyrar den på samma gång, för den händelse anfallet kommer ovanifrån, att med lika lätthet bliva kastad utför trapporna rakt i gapet på fienderna därnere, i fall man dessförrinnan icke brutit halsen av sig.

Pauli, detta generalsämne, hade noga uppfattat dessa bada omständigheter och på dem byggt sin stora strategiska plan. Det var hans avsikt att låta Axner börja anfallet nerifrån trapporna, dem han antog att katrinisterna redan intagit, varunder han själv, medan fiendernas uppmärksamhet uteslutande riktades nedåt, skulle med de sina störta ovanifrån och som en förhärjande storm falla över de enfaldiga katrinisternas huvuden. Han hade därför

givit Axner, underbefälhavaren, order att göra min av liksom ämnade han bestorma trapporna, men likväl akta sig för att bestiga dem, utan endast tillbakaslå alla, som sökte komma ner på den smala träbron, som var lagd mellan trapporna och kajen, invid vilken Saltsjöns vågor plaskade, erbjudande en svalkande famn åt de kämpar, som under stridens hetta kunde hitta på att bli nedstörtade däruti. Axner skulle icke börja den allvarliga attacken förrän Pauli anlönt och givit signal till striden. På detta sätt skulle man fånga hela Katarina skola i ett enda notvarp och vinna en seger, varom samtid och eftervärld skulle tala.

I allt detta hade Axner blivit invigd under marschen till Söder, och hans hjärta klappade av otålighet vid tanken på verkställandet av en plan, den han jämförde med forntidens största hjältars.

För att icke väcka för mycken uppmärksamhet fördelade Axner sin skara i tre hopar och befallde dem iakttaga ett större avstånd från varandra. Han befallde vidare, att de under framtågandet stundom skulle springa in i gränderna eller husportarna och där en kort stund hålla sig dolda, varefter de småningom skulle smyga sig ut igen och skrida framåt. I denna ordning började framryckandet tätt utmed sidan av den långa husraden, under den djupaste tystnad samt en och en i sänder. Genom dessa visa anstalter skulle fienden icke veta ordet av förrän han hade klaristerna alldeles inpå livet, ty om dessa, ehuru små till växten, icke kunde undvika att synas på gatan, så skulle likväl deras försiktiga framtågande skydda dem för misstanken om någon krigisk avsikt på Sista styverns trappor.

Axner, åtföljd av en yngre, särdeles livlig och rask vapenbroder, vars namn var Gustav Hök, skilde sig ett gott stycke från sin första truppavdelning och skyndade raskt förut för att undersöka terrängen och uppvädra fiendernas spår.

»Var ä Sista styverns trappor?» frågade han en stor, grovlemmad karl, till utscendet en murare, som stod nedan-

för en krogtrappa och rörde med fingrarna i en snusdosa av näver.

»Nästa gränd», svarade muraren utan att se upp från snusdosan.

»Nästa gränd», yttrade Axner förvånad. »Är nästa gränd då den sista i Stadsgården?... Är det säkert, att det är Sista styverns trappor?»

»Kan du inte se det, din tosing?» var murarens vresiga svar, i det han med ena ögat bligade på den frågande.

»Tosing kan du vara själv, ditt kalktråg!» inföll Hög.

»Vasa?» utlät sig muraren, betraktande de bägge gossarna med tvenne röda, vidriga ögon.

»Jag tycker, att när man frågar hövligt, så kan man få ett hövligt svar», anmärkte Axner, i det han bad sin häftige kamrat lugna sig och tåga.

»Det är väl inte värt att du kyckar dig, din långe drummel!» tillade den ohörsamme Hög, med en blick på kamraterna, som med stora steg närmade sig.

»Ä ni ovettiga, era skolrättor?» ropade karlen och tog ett steg fram mot generalmajoren och hans adjutant.

»Ska jag mura till ögonen på honom?» viskade Hög, som tillhörde artilleriet, till sin anförare.

Axner gav sin kamrat ett nekande tecken, vände sig om och ville avlägsna sig, ty tanken på närheten av den blivande valplatsen fyllde uteslutande hans huvud, men i detsamma kände han sig hårt fattad vid nacken av en grov hand.

»Var det du, din tjuvpojke, som skällde mig för drummel?» hördes murarens basröst.

»Nej, det var jag», svarade Hög, »och här har du fullmakten.»

Muraren uppgav ett jämmerskri, släppte Axners huvud och slog händerna mot sina ögon.

Hög hade, i samma ögonblick karlen vidrörde Axners huvud, blixtsnabbt ryckt upp sin strut och kastat hälften av dess innehåll mitt i murarens ögon, varefter han tappert och ihärdigt, såsom det anstod en lärjunge i Paulis skola, ansatte den förblindade muraren med sin knöliga käpp.

Axner, uppretad av svedan, som den grova handen kvarlämnat i hans nacke, dröjde ej att låta även sin käpp deltaga i dansen på jättens breda rygg, sidor och ben.

Några pigor och sjömän, som stodo ett stycke därifrån skrattade så att de kunnat kikna, när de sågo, huru den herkuliske arbetaren, vrålade som en retad tjur, sparkade omkring sig åt alla sidor, utan att träffa någonting annat än de mötande käpparna, vilkas fart ökades av de åskådandes högljudda löje.

»Nej, men se på muraren», ropade den ene sjömannen, »så har han väl aldrig arbetat och stretat i sina dar... Tänk, om det skulle ta latmasken ur honom... Läggen till, gossar små... friska tag!... Så där ja... så ska det tryckas... Fan anamma de pojkar!... De borde pressas till matrosor, om de bara vore ett årblad längre...»

»Fan resa mig, är det icke Storken, den slagskämpen, den storskrävlarn!» instämde den andre sjögasten, »han som skryter över att han är den starkaste i hela Stadsgården, och nu får han huden full med stryk av två pojkar, som jag kunde peka omkull med lillfingret... Men se hur han bär sig åt bara... Är han tokig eller full?... Se, tockna krumelurer han gör med benen och armarna.»

De muntra sjömännen voro obekanta med klaristernas artilleri och märkte icke, att den olycklige i hast blivit blind på bägge ögonen. Denne, som förgäves uttömde sitt raseri i luften, kravlade sig slutligen, vägledd av vana och instinkt, fram till krogtrappan och började krypa uppför den samt försvann genom krogdörren i det moln av kalkdamm, som klaristernas käppar upprivit.

Blossande av stridens hetta och segerens fröjd, omgåvos nu Axner och hans tappre vapenbroder av de ankomna klaristerna, vilka, underrättade om vad som hänt, storligen förargades över att de ej fått vara med i uppträdet med den jättelike muraren samt längtade efter det tillfälle, då även de kunde få giva luft åt hjälteblodet, som svallade i deras unga bröst.

Axners bröst svällde som en romersk triumfators. Han hade skurit sin första lager, visserligen ur en murares rygg, men en lager ändå.

»Gossar!» utropade han, efter att hava för sina kamrater nöjaktigt förklarat den nyss avslutade stridens anledning och utgång, »vi äro i grannskapet av Sista styverns trappor... jag behöver inte säga mer... framåt marsch!...»

Stora hjältar äro merendels lakoniska i sina uppmaningar. Truppen satte sig i rörelse och stod snart i fullständig slaktordning nedanför de ofta omnämnda trapporna.

Men obegripligt, så när som på en stor, grå katt, vilken hoppade från det ena trappsteget till det andra, syntes ingen levande varelse till i dessa trappor. Som det nu icke var katter, utan »råttor» trivialskolans kämpar sökte, så faller det av sig självt, att deras överraskning skulle bliva ofantligt stor. Valplatsen var funnen, men en valplats utan fiender är som en bagarbod utan bröd.

»Vad vill det här betyda?» utropade Axner. »Inga katri-nister här!... Men var i Guds namn äro de då?... Det här begriper jag alls inte.»

»Huru få tag i dem?» frågade Hög med en viss förtvivlan i sin röst.

»Vad ska vi nu göra?» skreko de övriga otåligt om varandra.

»Kanske det inte är Sista styverns trappor... Vi ha tagit vilse.»

»Låt oss läsa på hörnet.»

»Ja, låt oss läsa på hörnet.»

»Jo, visst är det här Sista styverns trappor», yttrade Axner, efter att ha läst inskriptionen på hörnet; »det kan väl inte vara möjligt, att Pauli sagt galet heller?... Vad det vore försmädligt, det!»

»Vad det vore ledsamt! Kors, så förargligt!» beklagade sig kämparna.

»Det kan också hända, att de inte vågat komma», menade Axner.

»Du säger något, du... de ha inte vågat sig hit, de stackarna.»

»Ack, såna krukor!...»

»Det är så vanligt med de där kyrkråttorna...»

»Så likt dem.»

»Åja, man känner dem nog... det är inte första gången de lurat oss.»

»Men vänta, vi träffa dem nog...»

»Då voro jakobisterna mycket ärligare... de kommo ändå alltid...»

»Det är inte så lätt att komma, när man vet att man får stryk...»

»Men gå en så lång väg och gå förgäves... man kan spricka av förargelse...»

»Det är som pappa säger, på Söder bor det bara patrask...»

»Ja, det gör det... bara patrask... Gud vare lov att man inte bor på Söder!»

»Jag vill inte flytta till Söder för aldrig det...»

»Gud bevars för att bo i ett sådant håll!...»

»Men vad ska vi göra?»

»Springa uppför trapporna till Katrina skolhus och passa på dem där...»

»Nej, klockan är sex, och de ha för längesen gått ur skolan.»

»Om man ändå kunde stöta på en enda... vad han skulle må!»

»Alla, mot en enda?... Nej fy! .. Så talar ingen äkta klarist.»

»En mot en, mente jag...»

»Nej, en mot två... en klarist mot två katrinister...»

»Mot tio katrinister... en svensk mot tio ryssar... alldeles som vid Narva...»

»Som vid Narva, ja.»

»Men om det bara kommer en enda katrinist?»

»Han ska slåss mot den klenaste bland oss... det är avgjort, det.»

»Men vem är den klenaste?»

»Du.»

»Vad sa du?... Akta dig!... Säg om det ordet en gång till, om du törs.»

»Det kan jag säga... minns du på Kirsteinska plan, du?... I förrgår, du?...»

»Det ska du få äta opp, du.»

»Så kom då!...»

»Här är jag far din, du...»

»Slå första slaget...»

»Nej, slå första, du...»

»Tyst! Intet slagsmål... Tyst, säger jag», befälde Axner, trädande mellan de tvistande; »det finns ingen klen bland oss... alla äro vi lika tappra.»

»Bra sagt, alla lika tappra!...»

»Och klenast den som skryter...», tillade Axner, med en sträng blick på vederbörande.

»Klenast den som skryter... Axner är alltid rättvis... Axner är en krona.»

»Och ädlast den som först räcker handen till försoning», fortfor anföraren.

»Axner har rätt... här är min hand.»

»Och min.»

»Vänner...»

»I liv och död!»

»Träffat!»

»Leve Klara!»

»Död åt Katrina!»

»Hurra! Hurra!» skallade klaristernas rop, så att det genljöd över Saltsjöns vågor.

»Men hur kommer det till att Pauli dröjer så länge?» yttrade Axner, sedan hurraropen tystnat, »han borde nu ha hunnit fram på övre vägen.»

»Ja, det är obegripligt... inte syns han till, och inte hörs han av det minsta.»

»Vem kommer där i trapporna?»

»En madam med en liten flicka.»

»Låt oss fråga henne.»

»Ja, ja!»

En medelålders kvinna, med en svart halsduk på huvudet och ledande vid handen en liten flicka, syntes på Sista styverns översta trappsteg.

»Vänten här nere, gossar!» befallde Axner, »jag ska fråga henne, jag.»

Efter dessa ord sprang han uppför trapporna de nedgående till mötes.

»Förlåt, madam lilla», sade han, hövligt avtagande sin mössa, »har madam sett till några gossar?»

»Vad för ena gossar?» frågade madammen, blickande med välbehag på den unge och artige kavaljerens vackra och milda ansikte.

»Gossarna i Katrina skola.»

»Jaså, skolgossarna?»

»Äro de där oppe nänstans?» Vet madam, om de äro där?»

»Inga har jag sett där oppe.»

»Inte det?»

»Men nyss, då jag gick bort uppför de här trapporna, mötte jag en hel skara ...»

»Som gick utför?»

»Ja, visst gick de utför.»

»Såg madam, vart de togo vägen?»

»Nej, det gav jag inte akt på.»

»Vet madam, om det var katrinisterna?»

»Katrinisterna? Vad är det för ...?»

»Jo, gossarna som gå i kyrkskolan.»

»Jo, jag tror väl.»

»Var det längesen madam såg dem?»

»För något över en kvart sedan.»

»En kvart sedan?» upprepade Axner förvånad, tilläggande därefter för sig själv: »det är märkvärdigt, att vi då inte mötte dem. — Såg madam, om ... om ...», började Axner ånyo.

»Var för slag?»

»Om de voro klädda som ...»

»Huru som?»

»Som ... som ...»

Som sämre mans barn, ville Axner säga, men han rodnade och hans tunga hade svårt för att få fram de sårande orden. Han fann framför sig en kvinna av arbetsklassen, säkert moder till det barn hon ledde, och vilket därför naturligtvis måste vara ett sämre mans barn. Han sväljde den påbörjade frågan och tog fram en annan till ersättning.

»Vet madam hur många de voro?»

»Vem kan räkna bina när de svärma?» var madammens svar.

»Hade de käppar i händerna?... Det vore så bra att veta det, lilla snälla madam?»

»Min själ jag det minns, lille herre... hur är det, Lalla lilla, kommer du ihåg om gossarna, som vi mötte när vi nyss gick uppför trapporna här, hade käppar?... Kommer du ihåg det, så säg den lille vackre herrn det.»

»Joo, mamma», svarade den lilla flickan, »käppar, mycket stora käppar... så här stora...»

Flickan gjorde därvid med den lediga handen en åtbörd, som skulle utvisa käpparnas storlek, och fattade därefter tag uti Axners käpp.

Axners blickar föllo nu på den lilla flickan, och en gång fästa vid henne, tycktes de ha svårt att draga sig därifrån. Därpå var ej att undra, ty ett skönare barnansikte än detta hade aldrig förr lett emot honom, och änglablicken i de stora blå ögonen hade något så till den grad förtrollande med sig, att vår hjälte var nära att glömma både ändamålet med samtalet och sina väntande kamrater.

»Du heter då Lalla, lilla flicka?» sade han, sålunda försjunken i hennes betraktande.

»Ja, Lalla, Lalla», svarade ängeln, ryckande i hans käpp. »Lalla får käppen, för Lalla är snäll... Får Lalla käppen, mamma, för Lalla är snäll?...»

»Visst är Lalla snäll», medgav Adolf, »men hur gammal är Lalla?»

»Fem år, går på det sjätte», svarade barnet.

»Tycker inte Lalla mer om det här än om den stygga käppen?» frågade Axner, i det han framtog ett äpple ur sin ficka.

Lalla gav till ett rop av gläjde och hoppade upp för att taga äpplet, och när hon fått det i sin hand, var hon ej sen att låta tvenne de vitaste och finaste pärlrader till tänder sluta sig kring frukten, som tycktes rodna vid återskenet av de rödaste läppar.

»Axner, Axner, kom ner... skynda dig!» hördes nerifrån kamraternas röster.

Adolf spratt till, lyfte på mössan till avsked och ilade utför trapporna.

»Tack lille, snälle herre! Gud välsigne honom!» ljöd efter honom madammens stämma.

»Tack, tack! Lalla är snäll, Lalla är snäll! klingade barnets.

Nedkommen, omgavs anföraren på ögonblicket av kamraterna, vilka under tystnad, men med högst betydelsefulla åtbörder, pekade på en stor uppslagen port till ett av de närmaste husen hitom Sista styverns trappor och vilken port klaristerna vid förbigåendet funnit stängd.

Nedanom porten syntes en mängd fötter, några av dem blottade och andra beklädda med grova, söndriga kängor eller skor, mellan vilka här och där visade sig ändarna av grova påkar. Ett svagt sorl därifrån tillkännagav, att utom fötterna även funnos munnar hos dem som stodo bakom den fatala porten.

»Skulle de kunna vara därinne?» viskade Axner till Hök, som stod honom närmast.

»Medan du var där uppe», svarade Hök lika sakta, »så började den där porten långsamt skjutas upp... säkert äro de där inne... Vi ha dem, vi ha dem!...»

»Bara de inte ha oss i stället», mumlade anföraren mellan tänderna, anande en krigslist å fiendernas sida, vilken satte honom myror i huvudet, emedan han nu i en hast måste hitta på en annan plan än den Paulis vishet utstakat.

»Att inte Pauli ska vara här än», sade han, icke utan en viss oro, ty om han också fullkomligt litade på sitt mod

och sina krafter, så kunde han likväl ej dölja för sig själv, att han saknade all praktisk övning i den ädla krigskonsten och att den, som på morgonen varit mamsell, icke har så lätt för att bliva general innan aftonen.

Han började nu eftertänka, vad en Hannibal eller en Epaminondas skulle hava gjort i hans ställning. Men han fick ej länge tid att sysselsätta sig med den avlägsna framtiden, ty sorlet bakom den uppslagna porten ökades, tillkännagivande att det kritiska ögonblicket nalkades.

Klaristerna trängde sig tillsammans och sågo på sin anförare, likaledes oroliga, ty dennes obeslutsamma blickar hade ej undgått deras uppmärksamhet. En och annan började till och med snegla åt sidan uppåt Sista styverns trappor för att efterräkna icke allenast huru snart Pauli kunde hinna ner, utan även huru fort de själva kunde hinna upp, ty att den väg de kommit var dem avskuren, var icke svårt att inse. Andra läto sina blickar ila mot sjön, avundandes fiskmåsarna deras vingar.

Axner var för skarpsynt att icke kunna läsa vad som föregick i vapenbrödernas innersta. Detta studium for som en vind genom hans själ och satte liv i dess slokande vingar.

»Kamrater», ropade han så patetiskt som möjligt, »hållen er färdiga och uppgiven ett härskri, så att fiskmåsarna darra av förskräckelse!...»

Klaristerna uppgåvo ett härskri, som gällt genomskar den blå rymden. Fiskmåsarna flydde på snabba vingar utåt sjön, men tyvärr blev effekten ej densamma på katrinisterna. Den fördömda porten slogs nu upp på vid gavel, och ur en ruskig gård vid bergets fot störtade södra kyrkskolans krigare, en vild, oräknelig flod, mot S:t Klaras riddare, och det med ett skri så fasansfullt, att man kunnat tro, det midnatten lånat dagen alla sina gaster.

»Tillbaka, tillbaka! Till trapporna, till trapporna!» ropade Axner till de sina, inseende nödvändigheten av att invänta Pauli, innan han inlät sig i strid med en så överlägsen styrka, vilken, utom det att den var mer än dubbelt så talrik som Axners, även räknade i sina led ett helt

dussin långa och grova sjömanspojkar, med stora daggar i beckiga händer.

Klaristerna retirerade, såsom befallt var, drogo sig några steg uppför Sista styverns trappor och intogo därigenom en fast position, varutur det var omöjligt att fördriva dem, åtminstone genom något anfall nerifrån. De stodo på fem led, det ena ett trappsteg högre än det andra, svängande sina ensvärd över fiendernas huvuden och färdiga att med sitt artilleri gjuta gravens natt in i de ögon, som vågade blinka deras led för nära.

I likhet med forntidens anförare, ehuru i olikhet med senare tidens, höll sig Axner i främsta ledet, uppmuntrande sina kämpar både med ord och åthävor. Det var en lust och glädje att skåda in i hans blixtrande ögon.

Katrinisternas massor sköckade sig framför ingången till passet. Dock gjorde de ännu ingen min av att anfalla. Däremot började de med varjehanda glåpord överhopa klaristerna, vilka icke heller å sin sida underläto att likvidera med samma klingande mynt. Sammaledes gjorde Homeri och Virgilii hjältar, innan de slungade varandra ned till Plutos mörka rike.

»Kommen ner, sockergossar!» ropade en katrunist, »så ska vi piska dammet ur jackorna på er, och det ska inte bli en tråd kvar, vill jag lova.»

»Borsta våra skodon på samma gång», svarade en av klaristerna, »för ni ä skapta till att borsta skor och piska kläder.»

»Och vad det angår, att ingen tråd ska bli kvar», tillade Hök, »så tvivla vi inte på det, för den, som vore nog dum att lämna sin jacka åt er, hade nog sett den för sista gången.»

»Hade jag dig här nere», yttrade katrinsten, »så skulle jag här i sjön blöta både dig och din jacka, så du skulle se ut som en uppblött tvålbit.»

»Vet du hur en tvålbit ser ut, du?» genmälde Höken.

»Kanske hans mor är tvätterska», inföll en annan klarist.

»Och för resten, din travarlapp!» återtog Hök, »behöver jag inte tvätta mig, för det brukar jag göra en gång om dagen, men du, som blott gör det en gång om året och det om julen, du kunde just behöva dig ett bad... nulla regula sine exceptione, vet du vad det betyder? Jo, två tvättningar på året äro ett undantag, men skada inte regeln.»

»Om han inte vill ha bad, så kan han få sig badd i stället», inföll en ordryttare bland klaristerna.

»Ska det vara kvickt det där?» frågade en av katrinisterna.

»Ja, så framt det inte är dunt», svarade en annan bland dem.

»Hur många risbastur ha ni fått, era lindebarn?» frågade en lång hamnbuse, som tillhörde katrinisternas allierade.

»Det kan du fråga våra mödrar om», svarade Höken, »men hur många du har fått, det skall jag fråga gevaldigern i trakten eller vaktmästarn under rådstun.»

»Å, var lagom stursk du, fast mor din går med hatt!» ropade flera av katrinisterna på en gång.

»Det göra edra mödrar också», genmälde den outtröttlige Hök, »men inte gå de, utan de ro mellan Munkbron och Ragvaldsbro.»

»Ska vara bättre mans barn», anmärkte en av de äldre katrinisterna, »och ändå ha de värre trutar än någon av oss.»

»Man matar inte grisar med pannkakor», svarade den omedgörlige Höken.

»Tyst, Hök!» viskade Axner till det obarmhärtiga kvickhuvudet. »Det är orätt att så där fara ut mot dem, som äro fattigare än vi... hundar och supiga käringar bruka skälla, men aldrig hederligt folk... för att byta hugg ha vi kommit hit, men inte för att byta ord.»

»Å, när man kan slåss med dem, så kan man också munhuggas med dem», svarade Hök, som ännu hade många infall kvar inom läpparna.

»Ja, du har rätt, Hök, och jag ångrar nästan, att jag gick med, för det är ändå vi som börjat.»

»Nå, så gå din väg då... övre vägen är fri, och vi ha rett oss förut utan dig.»

»Ingen ska säga, att jag sprungit ifrån mina kamrater», svarade Axner med stolthet; »den, som givit sig i leken, får också leken tåla.»

»Hur länge ska vi stå så här och tjurhållas?» brummade det otåliga kvickhuvudet.

»Tills Pauli kommer... hans dröjsmål förvånar mig... vad kan uppehålla honom så länge?»

»Men vore det ine mera skäl att göra ett utfall och ge de där gatstrykarna på söta knöln!» frågade ånyo Hök, som bestämt ville slåss, när han icke ostört fick vara kvick.

»Nej, det vore den största dumhet vi kunde begå», försäkrade Axner. »Ser du inte på förhand, att om vi lämna denna plats, bliva vi övermannade?»

»Övermannade, men ej övervunna!»

»Det där, tycker jag, kan just komma på ett ut, och för resten är jag inte bland dem, som tro, att en klarist kan besegra tio katrinister.»

»Men en svensk har besegrat tio ryssar.»

»Ja, men inte har jag hört, att en svensk besegrat tio svenskar... och de äro väl svenskar ändå, fast de gå i Katrinä skola.»

»Men varför angripa de oss inte, när de äro så manstarka?»

»De finna, att det inte skulle löna mödan... vår ställning här är den bästa... den liknar spartanernas vid Thermopyle.»

»Men ändå tycker jag de borde försöka... de äro fega, de krukorna!»

»Vet du, det faller mig något in... Har du märkt, hur de viska sinsemellan och peka uppåt höjden, uppåt trapporna?...»

»Ja, jag tror väl... vad kan meningen vara med det?... Se, hur de grina åt oss.»

»De ha bestämt något i sinnet... Hör du, Hök, skynda dig uppför trapporna och se efter på gatan däruppe. Märker du något ovanligt, så kom fort tillbaka... Gud vet, om

det inte vore bäst att draga oss högre upp . . . skynda dig, Hök!»

Hök sprang uppför trapporna det snabbaste han förmådde, men innan han hunnit det översta steget, hördes ovanifrån ett starkt buller och larm av springande och stojande personer. Hök stannade, och det dröjde ej länge, förrän han såg en väldig skara av gatpojkar jaga förbi Sista styverns trappor, förföljda av Pauli och hans trupp.

»Pauli! Pauli!» ropade Hök.

Pauli och hans kämpar gjorde halt, när de igenkänd den ropande.

»Se hur de fly, de uslingarna!» ropade generalissimus andtruden. »Vi ha förföljt dem ända från början av Glasbruksgatan . . . Var är, Axner? . . .»

»Ser du inte, att vi stå därnere?» svarade Hök. »Vi ha väntat länge på dig . . . Katrinisterna äro där nere . . . Vilka var det ni förföljde?»

»Aha!» skrek Pauli. »Ha vi också där katrinister? . . . Så mycket bättre . . . fort ner! . . . Dem där ska vi snart sabla ned! . . . Skyndom!»

Pauli och hans följeslagare flögo utför trapporna och förenade sig med Axners trupp, vilken med hurrarop emottog sin fältmarskalk och den förstärkning han förde med sig.

»Se så, Axner!» sade Pauli, tryckande dennes hand. »Nu ska vi lära abedarierna där nere grekiska och latin . . . Min goda påk är ännu varm efter de rapp jag givit katrinisterna där uppe . . . nu äro de i full fläng till Danviken, och om de äro sluga, så stanna de kvar där.»

»Men de kunna återkomma», anmärkte Axner, »och tycker du inte det vore klokare att draga oss tillbaka uppför trapporna och uppställa oss på gatan där uppe?»

»Vad skulle det tjäna till?»

»Jo, då kunde tio eller tolv av oss, ty flera behövas inte, hindra hela skaran där nere från att komma upp på gatan, medan de övriga satte efter de flyende och nedgjorde dem, innan de hunnit förena sig med dem vi ha nedanför oss.»

»Det hörs på dig, att du inte varit med förut», sade Pauli leende; »tro mig, de springa nu bort sin väg allt vad benen förmå.»

»Men de, som ha ben att springa bort med, ha också ben att springa tillbaks med», invände Axner.

»Det där begriper du inte.»

»Ingenting är lättare att begripa än det», försäkrade underanföraren, vändande sitt ansikte tätt och ofta upp mot den överliggande gatan.

»Neråt, neråt! Utfall, utfall!» kommenderade Pauli med så stark stämma som målbrottet medgav.

Klaristerna hastade ner mot den sammanträngda massan, men i detsamma hördes ett nytt härskri ovanifrån, och de bestörta klaristerna sågo en ny skara fiender rusa utför trapporna från övre gatan för att falla dem i ryggen. Det var desamma som nyss flytt för Pauli, men som återvänt, sedan det lyckats dem att narra denne och hans kämpar ner utför de olycksaliga trapporna.

Pauli och hela hans krigshär hade således råkat i samma snara, som han med så mycken klokhets utlagt för katri-nisterna.

Axners ögon sökte Paulis.

»Förbanna, hade du icke rätt», mumlade denne med nedslagna ögon.

Den som gräver en grop åt en annan, faller själv lätt däruti, tänkte Adolf men teg.

»Vem kunde tro de där trashankarna vara så slipade!» yttrade Pauli.

»Jo, den som bara dömer folk efter utseendet och kläderna», svarade Axner.

Det blev nu ingen tid varken till att tala eller tänka, ty i detsamma började striden. Klaristerna kämpade, om ej som lejon, åtminstone som lejonungar, men de obekväma trapporna hindrade alla deras rörelser, ty vid varje slag de utdelade löpte de fara att själva falla omkull och bliva nedtrampade, varigenom de mer besvärade varandra än fienderna, som påträngde både ovan- och nedifrån. De snygga kläderna söndersletos, de fina ansiktena över-

höljdes med blånader och blod, och de förr så glatt hurrande läpparna hade numera ej utrymme för annat än klagoljud och jämmerrop.

Huru många ögon skulle ej ha blivit utstungna och näsor inslagna, om ej ett skyddande öga vakat över den stridande ungdomen! När barn leka mäns lekar, sökande likna dem i våldsamhet och vildhet, sörjer merendels Gud för, att ingenting värre händer. Det är blott det fullmogna oförståndet som rättvisligen får sitta emellan.

Klaristernas nederlag blev fullständigt. De flesta av dem hade redan bortkastat sina vapen och bådo om förskoning. Endast Pauli, Axner och Hök, jämte de få som stodo omkring dem, tänkte på ingenting mindre än att giva sig. Deras tapperhet väckte själva fiendens beundran, men detta skulle ej ha räddat dem, om ej några sjömän och andra opartiska åskådare, tillhörande arbetsklassen, vilka i början haft rätt roligt åt skolornas martialiska upptåg, förbarmat sig över de instängda klaristerna och börjat undanvräka de ivrigast påträngande samt därigenom öppnat något rum till flykt för de besegrade. Därunder råkade Axner, som hunnit utför trapporna och nu befann sig nere på träbron, att bliva alldeles skild från sina kamrater och kom därvid öga mot öga med en storväxt lärpojke, som under vilda utmaningsrop och svordomar svängde en tjock påk över sitt huvud. Axner lyfte sin käpp, men fick i detsamma av lärpojakens tunga påk ett slag i huvudet, så att han sanslös föll till marken.

»Polisen! Polisen kommer!» hördes flera röster ur den stridande hopen.

Några polisbetjänter syntes också verkligen bland tumultet.

Detta blev signalen till en allmän flykt både för seg-rarna och de besegrade, ty polisen betraktades som deras gemensamme fiende och buse. Somliga flydde uppför Sista styverns trappor och de övriga uteder hamnen. Bland de senare befunno sig Pauli och Hök samt andra klarister. De stannade ej förrän de hunnit till Blå slussen.

»Var är Axner? Var är Axner?» ropade Orvar Odd, som nu först saknade sin Hjalmar.

»Axner, Axner, ja!» skreko alla om varandra.

»Han var bredvid oss under slagsmålet», upplyste Hök, »men sedan såg jag inte till honom mera... säkert blev han skild från oss under trängseln... det var bra ledsamt, det!»

»Vi måste ha rätt på honom... vi få inte överge honom!» skrek Pauli.

»Men han kan ju komma än... det är ju flera som saknas», yttrade några.

»Se där ha vi Holmberg och Blanche... kanske de ha reda på honom.»

Tvenne tio- å elvaåriga klarister kommo springande, medsönderrivnakläder och händerna för sina blödande näsor.

»Gud tröste mig, när jag kommer hem!» klagade Holmberg.

»Varför det då?»

»Herregud! Det finns ju inte en hel tråd på min kropp... se hur jag ser ut!»

»Så mycket bättre», tröstade Pauli, »du får då gå med helgdagskläderna, medan de andra lagas... Ser jag bättre ut, tycker du?... Har du sett till Axner?»

»Nej.»

»Jag har fått ett så rysligt slag över näsan», klagade Blanche.

»Det har du heder av, och för resten är du van vid det», yttrade den deltagande anföraren. »Men hur är det, såg du till Axner där borta?... Det är angelägnare, det, än edra byxor och näsor.»

»Nej.»

»Inte?... Tänk om... om polisen fått tag i honom», utbrast Pauli bleknande, »tänk om de fört honom till Stadshuset... det vore ett vackert spektakel.»

Bestörtningen stod tecknad på allas ansikten.

»Men om jag också ska riva ned Stadshuset sten för sten, så ska jag ha ut honom», ropade Pauli. »Jag har slagits med polisen en gång förut, jag, ska jag säga er.»

»Det var olyckligt, att det skulle sluta så», inföll en av klaristerna, som höll en gatsten för en kula, den han fått mitt i pannan, »och om inte de beskedliga sjömännen varit, så ...»

»Det finns inga beskedliga sjömän!» avbröt honom Pauli. »Det var jag som öppnade väg... jag som hjälpte er ur klämman.»

»Åtminstone uti den», inföll Hök, i trots av sina nästan igensvullna läppar.

Flera av trivialskolans kämpar kommo nu sättande från samma håll som de förra, alla lika illa tilltygade.

»Var är Axner?» frågade Pauli, springande emot dem.

»Vet jag inte.»

»Jo, jag kommer ihåg», svarade en av de sist ankomna, »att jag såg honom falla omkull inte långt från det ställe, där jag var.»

»Men du såg väl honom resa sig upp igen?» sporde anföraren.

»Nej, det såg jag inte, men det kan jag väl tro att han gjorde.»

»Så framt han inte ligger kvar än», tillade Hök.

»Vi måste springa tillbaka», förklarade Pauli. »Hök tager några med sig och skyndar till Stadshuset och hör efter, om några polisbetjänter fört dit honom. Den som inte är en kruka, han följer mig... tillbaka, tillbaka!...»

Hök begav sig genast i väg, åtföljd av några kamrater. Ännu färre följde Pauli, som hastade åter till Stadsgården. De flesta, missbelåtna med sin dag, men belåtna med vad de fått, gingo hem var till sitt, ängsliga för det arbogaöl, som med kvällsvarden väntade dem av mammas och pappas händer.

Pauli genomströvade hela Stadsgården, tittade i varje gränd, varje portgång. Han ropade Axners namn tills han blev hes och icke förmådde ropa mer. Alla, han träffade, tillfrågades om de sett någon gosse med blå kläder och förgyllda knappar i jackan, som hade ansikte likt en mam-sell, men för övrigt var stark och modig som ett lejon.

Men ingen hade sett något lejon med förgyllda knappar i jackan och ansikte som en mamsell. Efter en halv timmes förlopp kom även Hök dit. Ingen fånge, varken stor eller liten, hade på aftonen blivit förd till Stadshuset.

Pauli och Hök började nya efterspaningar, men med lika liten framgång. Den förlorade vännen och vapenbrodern var ej att finna. Hade jorden redan öppnat sig och mottagit den döde, eller hade himlen upptagit honom levande?

Pauli slet i förtvivlan sitt hår och ropade med tårar i ögonen:

»Hade jag följt hans råd, hade jag inte förlorat segern och inte heller min bästa vän!... Stackars, stackars min Axner!... Gå hem till dig, Hök!... Jag stannar kvar, jag, om jag också ska vaka och lunka här hela den långa natten.»

III.

FLICKAN I STADSGÅRDEN.

»Var... var är jag nånstans?» stammade Adolf Axner för sig själv, öppnande ögonlocken, men icke finnande annat än det djupaste mörker omkring sig; »är jag levande eller död?... Jag tyckte att jag... min Gud, vad är det här?...»

En stark lukt av brännvin och ättika trängde in i hans näsa och kom honom att nysa.

De gamla auktorerna ha visserligen ganska mycket att berätta om nektarn, Olympens gudadryck, och om Styx' svarta vågor, varmed underjordens skuggor läskade sina tunna, torra läppar, men ingenting förtälja de om ättika eller brännvin.

Den fallne hjälten kunde således varken befinna sig i den ena eller den andra av dessa bägge odödlighetens regioner, utan var följaktligen ännu kvar i denna jämmer-

dalen, om vars verklighet han dessutom övertygades genom den plåga och värk, han kände i sitt huvud.

»Jag tyckte han sa något... han är visst vaken», hördes en mild röst tätt invid hans ena öra.

Adolf tog med händerna över sina ögon och fick tag uti en våt bindel, som var lindad kring den övre delen av hans huvud och tillknuten bak. Han slet av sig bindeln. En stråle från ett i kammaren tänt ljus trängde inom sparlakanen, och därvid upptäckte han en kvinnas ansikte, som höjde sig över hans och såg på honom med en viss hjärtlighet i sin blick.

»Gud ske lov, det var då inte farligt!» sade kvinnan. »Gör det mycket ont i huvudet?»

Axner tyckte sig hava sett detta ansikte förut, och, funderande efter vem det kunde tillhöra, förnam han ej den milda frågan.

Kvinnan upprepade den.

»Om jag har ont i huvudet!» svarade han äntligen, »men var är jag då... hur i Guds namn har jag kommit hit?... Jag ligger ju i en säng... men... men... var äro mina kamrater?... Pauli! Hök!... Jag måste till mina kamrater!...»

Därefter reste han sig upp i sängen och ville stiga utur den.

»Ligg stilla, lille herre!» bad kvinnan, hejdande honom, »jag måste lägga på ett nytt omslag... det är mycket svullet än, ser jag.»

»Lalla vill se, Lalla vill se», ljöd ett barns röst nära invid sängen.

Denna röst och detta namn erinrade nu Axner om samtalet i Sista styverns trappor med den beskedliga madammen och den änglasköna lilla flickan, åt vilken han givit äpplet.

»Bekymra sig inte om kamraterna, för de äro redan borta», sade kvinnan.

»Men katrinisterna! Katrinisterna!» ropade Axner, bjudande till att komma upp.

»De äro också borta... alla sin kos... de komma visst inte tillbaks i kväll.»

»Men... men...»

»Polisen kom och gjorde slut på oväsendet... alla sprungo sin väg, var och en åt sitt håll... Herrn låg av-svimmad på gatan utanför det här huset... jag tog och bar in honom hit... se så, låt mig blöta på huvudet litet. det var inte ett slag att leka med, det där... de barnen, de barnen!... Tänk om det träffat vid tinningen!...»

Därvid doppade hon en handduk i en tallrik med brännvin och ättika och började därmed badda vår hjältes huvud.

»Lalla med, Lalla med!» ropade den lilla flickan, ryckande madammen i kjorteln och stickande fram det ljuslockiga kerubshuvudet, liksom ville hon ha litet med av brännvinet och ättikan.

»Hur ska jag kunna tacka madam för så mycken godhet emot mig?» yttrade Axner, något lugnad såväl av den goda kvinnans milda ord som av det lilla barnets joller.

»Det blir nog bra med det», svarade madammen, »bara han nu väl kommer hem till de sina... de äro väl mycket oroliga för hans skull... bra med bannor lär han väl få när han kommer hem, stackars gosse!...»

»Å, bannor får jag väl inte», genmälde Adolf, »men nog oroas de över att jag är borta så länge... jag skyndar därför strax hem... tack, lilla goda madam!... Herregud, att jag inte ska ha någon...»

»Vad för slag?»

»Någon... någon slant.»

»Vad ville han med den?» frågade madammen med några rynkor i pannan.

»Ge den åt... åt lilla flickan där», svarade Axner, som märkt rynkorna och blygdes över att vilja bjuda den goda kvinnan en så ringa gåva.

»Behåll han sina slantar», sade madammen, »för inte behöver Lalla dem... se på henne bara... är hon inte fin och grann som en liten prinsessa?»

Axner, som nu först tog den lilla flickans dräkt i ögonsikte, fann, att hans värdinna talat sant, ty en liten prinsessa kunde knappast vara grannare klädd än lilla Lalla. Hon hade på sig en ljusblå sammetskolt, vid halsen och ärmarna kantad med vita sammetsremсор av två fingrars bredd, varuti små svarta, ovala lappar, likaledes av sammet, voro fästa, så att det liknade bräm av hermelin. Underkläderna voro av den finaste kambrick med påsydda dyrbara spetsar, och de blå sammetsskorna, som omslöt de även för ett barn underbart små fötterna, fulländade den storståtliga barnkostymen.

Detta sålunda praktfullt klädda barn bildade en högst märkbar kontrast mot madammens visserligen snygga, men grova ylleklänning, samt mot kammarens fula tapeter och simpla möbler, vilka rörde den största fattigdom. Den säng, varuti vår hjälte blivit lagd, utgjorde likväl ett undantag från den övriga möbleringen. Den var av betsad björk, hade de finaste lakan och det vackraste täcke samt var försedd med sparlakan av rödrutigt bomullstyg. Ju mer Axner betraktade den lilla flickan, desto mer sagolik föreföll honom hennes tillvaro i denna torftiga boning.

»Ack, vad madam har för ett litet sött barn!» utbrast vår hjälte.

»Ja, är hon inte bra söt?» yttrade kvinnan, småleende mot barnet. »Det är Lallas egen säng, som lille herrn nu ligger i.»

»Lalla vill till gossen», ropade den lilla, sträckande sina små armar upp mot vår hjälte.

I stället för svar böjde sig Adolf ned mot flickan, tog henne i sina armar, smekte och kysste henne. Flickan tog honom jollrande i håret och lovade honom rätt allvarsamt, men oaktat hans blesserade huvud icke medgav slika karesser, utan började ännu värre svida och värka, hade han icke hjärta att befria sina lockar från den tyranniserande ängelns händer. Han kunde icke se sig mätt på de himlasköna ögonen.

Madammen, som därunder gått omkring och stökat i kammaren, återkom med vår hjältes kaskett i handen och räckte honom den.

»Det är oartigt att be lille herrn gå», sade hon, »men klockan är nära åtta, och det är redan mörkt... de tro väl där hemma, att trollen tagit honom.»

Gärna må trollen taga mig, tänkte Adolf, nota bene om de likna den här lilla sötnosen.

»Ja, jag får inte dröja längre», yttrade han, i det han nedsatte flickan på golvet och själv steg upp för att taga avsked och gå.

Detta behagade ej den lilla prinsessan, som började gråta och slutade med ett skrik, som kunnat höras långt ut på gatan.

Vår hjälte stannade i förlägenhet över detta första prov på hans fruntimmerstycke och såg med bedrövelse på de stora, ymniga tårarna, som flödade utför barnets kinder, vita och genomskinliga som liljans nyss utspruckna blad. Han kunde ej underlåta att trösta den gråtande skönheten, och han tog henne därför för andra gången i sin famn. En stråle lyste i barnets öga, och ögonblickligen voro alla tårar försvunna, så att knappast spåren efter dem förmärktes.

När man är barn, gråter man ofta och alltid bäckar av tårar, men vid en enda blick av barndomens vårsol upptorkas de, lämnande efter sig ett, om möjligt, ännu mera leende och skönare blomsterfält än förut. När man är gammal, gråter man sällan och alltid så få tårar, men de försvinna icke så lätt, utan ligga förstelnade kvar på kinden, ty vintersolen har ingen makt över dem, och det vissnande fält, varöver de fallit, har ingen blomma, som av dem kan livas och förskönas.

Ett buller hördes från förstugutrappan.

»Hemma så tidigt!» mumlade madammen, blickande oroligt mot dörren.

Ett dunkande och klampande hördes nu tydligare, liknande en karls steg, som har svårt för att gå uppför en trätrappa.

»Jaså, han är redan däran», suckade madammen, »då blir det en svår kväll igen... O, min Gud!»

»Kryp upp i sängen igen och lägg sig», sade hon därefter, vändande sitt bekymmerfulla anlete mot Axner. »Det är min man som kommer... Han går snart in i kammarn där och lägger sig.» Hon pekade därvid på en låg dörr, som Axner förut ej blivit varse.

Vår hjälte, delande sin värdinnas oro, utan att just veta varför, räckte henne sin sköna börda och hoppade sedan upp i sängen, vars gardiner hon omsorgsfullt efter honom tillslöt och fäste ihop med en knappnål.

Adolf kunde således icke se vad som föregick i kammaren, men han spetsade desto mer sina öron. Hans hjärta klappade våldsamt, och han önskade sig vara långt ifrån detta ställe. Han föreställde sig sina fosterföräldrars bekymmer över hans bortavaro och såg hela kopparslagarverkstadens arbetspersonal springa kring gator och gränder för att söka reda på honom. Därtill kom tanken på den beskedliga kvinnans dystra blickar, förorsakade av bullret i förstugan, vilket även föranlett hans döljande bakom sänggardinerna, varav han drog den naturliga slutsatsen, att hans upptäckande bestämt skulle medfört fara så väl för honom själv som för henne, vilken gömt honom. Han ångrade bittert, att han ej i tid begivit sig av, vilket han säkerligen skulle gjort, om den lilla förförerskan i blå sammetskolten icke hade funnits. Han hade följaktligen redan gjort den erfarenheten, att en hjälte, han må vara stor eller liten, gör bäst uti att så litet som möjligt fördjupa sig i ett par stora, himmelsblå ögon.

Dessa betraktelser avbrötos nu av den upplåsta dörrens knarrande ljud, varpå följde slamret av järnbeslagna becksömssulor mot golvet.

»Varför ligger inte ungen... varför skriker hon, som hade hon kniven i strupen?» trängde till Adolfs öron en basröst, på en gång rosslande och svävande som en druckens.

»Herregud! Barnet är ju tyst och beskedligt, min snälle gubbe», svarade hustrun med samma milda stämma, som så intagit vår hjälte.

»Gubba mig hit och gubba mig dit», hördes basrösten, »skrek hon inte kanhända och jamade som en katt, när han fastnat i en dörrspringa... nej, men har man sett på självaste fan!... Är hon inte utspökad som en ärtskrämma, en teaterdocka... käring, vill du sätta högmod i ungen, du?»

»Herregud! Du vet ju, kära Anders, att de vill att hon ska vara klädd på det här viset, och det är ju inte vi som kosta på det.»

»De vill, de vill!» röt basen. »Här vill ingen annan än jag... är jag inte herre i huset... svara mig, käring!... Är jag inte det?... Har du mål i mun?...»

»Jo, visst är du det, Anders lille... visst är du herre i huset... vem har nekat för det?»

»Så tig då och käfta inte emot... annars vet du jag kan mura ihop läppar på folk, så att inte ett mjölkorn en gång kan komma in eller ut.»

En minuts djup tystnad följde på denna dialog, som mer än en gång kommit håren att resa sig på vår hjältes huvud.

»Sätt fram mat... jag är hungrig som en varg», började ånyo denne vargens like.

»Strax, Anders lille!... Men jag tänkte du var sömnig och att du därför...»

»Vad sa du?... Är jag sömnig?... Vill du säga, varför jag är sömnig?...»

»Hå kors, jag tyckte så bara.»

»Du vill säga, att jag är full, din markatta!... Svara mig, är jag full?»

»Har jag nånsin sagt, att du varit det?... När har jag sagt det?... Aldrig, Anders lille!»

»Du går omkring i granngårdarna och sprider ut för alla satans käringar, att jag super.»

»Vem har sagt det, Anders lille?... Kan du tro mig vara så elak?... Det är, vid den levande Guden, den största osanning... det är bra obeskedligt att säga så.»

»Har du nånsin sett mig taga mer än en sup om dagen?» skrek han.

»Nej, det har jag inte.»

»Se, så falsk du är... du har sett mig taga två, tre, fyra och väl flera, du... hur du kan ljuga mig mitt opp i ansiktet!... Akta dig, akta dig bara!... Hur går det med maten... har du skavsår på hälarna?...»

»Strax, bara du är beskedlig, som... som du alltid är.»

»Som du alltid är», upprepade basen under hån, »ack vad du är fullklappad av dig!... Jo, du är god, du... den som har dig till hustru, han mår som en fisk i en stekpanna.»

Axner hörde en skåpdörr öppnas, jämte skrammel av tallrikar, kniv och gaffel.

»Vad är det för slag?... Sill, spicken sill... ack, din svedda anka!... Varför steker du den inte?... Har du inte ved, inte halster?... Vaba?...»

»Jag visste inte att du skulle komma hem så snart i dag... annars hade jag nog stekt den.»

»Och oskalad potatis sen!... Är du hustru, du?... Har du stickor i fingrarna, efter du inte kan skala potatisen?... Hä?...»

»I går var du ond på mig, för det jag skalat den... minns du inte det?»

»Det ljuger du... det är lättare att få en kamel genom ett nålsöga än ett sant ord i din mun.»

»Som du vill, kära Anders!... Gå på, du... gräla på mig, misshandla mig... en gång skall ditt samvete vakna, och då... då...»

Snyftningar avbröto den arma kvinnans röst. Axner knöt krampaktigt sina händer. Han darrade, men icke mer av fruktan, utan av harm över vad han hörde.

»Brännvin hit!... Hit med brännvin, det fan må ta dig!» skrek mannen.

»Här har du buteljen, och där står glaset», stammade hustrun.

»Lax vill jag ha... var har du laxen?»... Stekt ska den vara, för annars blir du kokt, och det kan du sätta dig på.»

»Jag har ingen lax hemma, gode Anders!»

»Inte?»

»Du vet ju hur dyr han är i år... kostar tjugufyra skilling marken...»

»Det angår mig inte... spring och köp, annars... ja, ja, du känner mig.»

»Jag har inga pengar, Anders.»

»Har du inga pengar!»

»Nej, du har inte gett mig en enda styver på hela veckan.»

»Och det står du och säger mig mitt opp i synen!»

»Jag svarade bara på din fråga... men om du inte längre vill vara ond på mig, så ska jag skaffa dig både lax och pengar tills i morgon.»

»Nu, nu genast vill jag ha... på eviga fläcken, hör du inte?...»

»Jag kan inte stjäla, Anders!»

»Men jag kan, menar du... du är mig ett hår av hin håle och ett av de längsta till på köpet.»

»Gud i himmelen! Låt bli dessa rysliga ord, åtminstone så länge det lilla oskyldiga kräket hör det.»

»Vad rör ungen mig?... Vad har jag med den där strömmingsnacken att göra?»

»Det är ändå gott, Anders, att få sina tjugu riksdaler i månaden för ett så litet barn... jag undrar just, hur det annars skulle ha gått för oss.»

»Nå, än mjölken och skorporna, som du proppar i den nådiga fröken, kostar det ingenting, det?... Räcka de tjugu riksdalerna till, du?»

»Det måste väl du bäst veta, som får jämnt hälften av pengarna i början av varje månad... med den övriga hälften föder jag både mig och barnet, och hyran får jag även betala... ljuger jag kanske nu med?»

»Och jag ger ingenting, jag?»

»Nej, Anders, det gör du inte... och aldrig har jag heller bett dig om något för barnets skull.»

»Tag hit ungen!»

»Vad vill du med barnet?»

»Tag hit det, säger jag!»

»Vad vill du det?»

»Jag ger ingenting, säger du... men jag ska visa dig på andra ruter, jag... jag vill visa, att jag kan ge det något, jag, och det ska smaka fläsk ändå.»

»Vad vill du ge flickan för slag?»

»Brännvin... begriper du inte det, ditt nöt?... Tror du jag sitter och super ensammen?... Fröken och jag ska dricka kusinskål... är det inte hederligt, det?... Nå, skynda dig... vad står du och blänger på?...»

»Anders, det kan väl aldrig vara ditt allvar, att...»

»Hit med lilla kusinen... har hon fått tänder, så är det också tid på att hon får sig en tår på tand... långa hit kusinen, har jag sagt!»

»Du vill ta livet av barnet... nej, det kan du inte vilja... du gycklar bara.»

»Vet du inte, att supen just är lilla livet?... Det ska pigga opp den lilla siklöjan, det.»

Gossen inom parlakanen kände sina lemmar övergjutas av kallsvett.

»Bär du inte hit henne med godo, så drager jag er bägge fram till buteljen, om jag också ska ta er bägge vid kaluven!...»

Adolf hörde honom resa sig upp från stolen och kände sitt blod stelna.

»Anders, gode beskedlige Anders!» hördes den arma kvinnan bedja, »det är ju inte vårt barn... inför Gud och barnets föräldrar måste vi ansvara för att ingenting ont händer det... du måste vara barmhärtig... inte mot mig, ty jag skall tåla allt, fördraga allt, liksom jag förr har gjort... du vet hur jag lidit och ändå aldrig klagat för någon människa... och när jag klagat inför Gud, så har jag

ändå alltid bett för dig... var människa, Anders, om du vill att Gud ska vara dig nådig på den yttersta dagen!»

Ett skallande hånskratt besvarade denna bön.

»Nej, Anders, du är ingen människa», fortfor den för-tviylade hustrun, »den onde har fått makt med dig, och Gud nåde dig i din sista stund!»

»Sup först och predika sedan», var den oblidkeliga bas-röstens svar.

Adolf, som hörde den vilde mannen gå över golvet, satte sig upp i sängen och kramade sina fingrar mot varandra, så att det knäppte i var led.

»Jag vill ut!... Jag ska anropa alla människor ute på gatan om hjälp!» hördes kvinnan ropa.

»Jaså, din fullritade!» svarade mannen, »det skulle du nog ha lust till... men det ska vi bli två om... försök att komma ut nu, om du kan... försök att skrika, om du kan... det ska bli lås för lädersäck och det som ingen smed ska dyrka opp, det lovar Storken och jag... och Tranan ropar amen!...»

Ett sönderslitande jämmerrop, varmed barnets klagande röst förenades, pressade sig fram ur kvinnans läppar.

»Nåd! Nåd!» klagade hon med halvkvävd stämma, »slå mig, men akta... akta flickan... aj!... Gud!... Gud!... O!...»

Axner slog upp sänggardinerna, kastade sig ur sängen och störtade fram på golvet med blossande kinder, framsträckta armar och hårtestarna utspärrade som taggarna på en igelkott samt med blickar så brinnande, att glansen av ett varglos ögon skulle ha fördunklats därav.

Den vildsinte husfadern bleknade av fasa, lösgjorde sin hand från den olyckliga hustruns lockar och drog sig på skälvande ben tillbaka mot väggen, varinvid han lutade sig med gapande mun och stirrande ögon.

Varifrån hade väl denne objudne gäst kommit? Från taket eller golvet, himmelen eller avgrunden? I bäggedera fallen kände sig den bestörte värden lika mycket besvärad av besöket.

Hade vår hjälte, begagnande sig av det intryck, han genom sin oförmodade uppenbarelse åstadkommit, antingen strax gått ut sin väg genom dörren eller också krupit upp tillbaka i sängen och dragit gardinerna igen efter sig, så hade utan tvivel karlen, som nu bävade för honom, blivit lämnad i den övertygelsen, att det varit ett bestraffande översinnligt väsende, som uppenbarats sig för honom, vilket möjligtvis kunnat utöva något hälsosamt inflytande på hans förhärdade själ, men vår hjälte, som under loppet av hela denna dag i fantasien svävat omkring i sällskap med de största hjältar, bland vilka han icke räknade sig för den minste, kunde nu icke föreställa sig annat, än att det var hans egen personlighet som injagat sådan skräck hos Lallas obarmhärtige fosterfader.

Den där, som redan blivit så förkrossad av min blotta åsyn, tänkte han, vad skall han då icke bliva, när han får höra min röst!... Vad annat än stoft och aska!...

Axner letade efter något mustigt uttryck, tog minnet av kopparslagarverkstadens gesäller och lärpojkar till hjälp samt fick på detta sätt slutligen tag uti följande, vilket han icke underlät att med tillbörlig deklamation fram säga:

»Vet du inte hut, din långa djävul!...»

Madammens kära hälft spratt till vid detta kraftuttryck, och hans nyss förut nästan förstelnade ögon började nu rulla i sina gropar som eldkulor.

Icke kan ett budskap från himlen föra ett så ohyfsat språk, och icke heller är det tänkbart, att en ande från avgrunden så där kan stå och huta sig själv. Nej, visst icke. Snarare klingade det, i den elake karlens öron som en hemlandston från hans egen syndfulla jord. Han började resa sig från väggen och nyfiket betrakta den objudne, ungdomlige moralpredikanten.

Denne, för att öka effekten av det förra uttrycket, vilken han ansåg ofelbar, återtog:

»Du vill pina brännvin in i lilla flickan där och sen slår du och luggar din hustru, för det hon inte vill tillåta det... Skäms du inte?... Är du karl, du?... Packa dig

genast på dörren, eller sänder jag dig strax ut genom fönstret!... Vill du supa, nog ska jag bestå tilltugg, och vill du slåss, nog ska du få ditt lystmäte!... Fege usling, som slår kvinnor och pinar små barn!...»

Under det vår hjälte, som till yttermera visso satte armarna i sidorna, så predikade, höll den, till vilken han ställde sitt heroiska tal, sina ögon oupphörligt fästa på den modige gossen, vilken så där skrupensade upp honom i hans eget hem. Ju mer han betraktade gossen, desto livligare gnistrade pupillerna i hans ögon, och det vidrigaste leende började, till vår hjältes stora förvåning, spela på hans skäggiga läppar.

Men ännu mer förvånad blev Adolf Axner, när den grovlemmade karlen öppnade sin mun och överraskade honom med följande:

»Jo, så är det med... var fan hade jag ögonen?... Din hundsvott! Du är densamme, som kastade snuset och askan i ögonen på mig... jag känner nog igen dig, lita på det... Hur har du kommit hit in i rummet?... Du vill ha betalt för snuset förmodligen... det ska du få min gosse... om jag så visst hade den andre kanaljen här med, för två var ni... men du ska få för den andre med... fem och tjugu för egen räkning och fem och tjugu för kamraten... summa femtio... Tror du inte jag kan räkna, fast jag inte gått i skola som du?...

Nu blev det vår hjältes tur att isas över ryggraden. Alltför väl igenkände han nu den förfärlige muraren, vilken han och Hök, understödda av klaristernas artilleri, hade besegrat utanför krogen i Stadsgården. Detta var, i förbigående sagt, det enda tillfälle på hela den äventyrliga aftonen, då klaristernas artilleri hade med fördel blivit begagnat, ty under striden i Sista styverns trappor hade vinden varit så obestämd, att klaristerna icke vågat begagna sina strutformiga papperskanoner, av fruktan att få hela laddningen i egna ögon, vilket också hänt en av artilleristerna, som vid sammandrabbandet vågat ett försök med detta farliga vapen.

Men hur hårt av ödet! Hur föga uppmuntrande för dem, som göra nyttiga uppfinningar i den ädla krigskonsten! Denna enda gång på dagen, den nya uppfinningen blivit med fördel använd, skulle slutligen upplösa sig till nackdel för en av klaristernas tappraste kämpar, och Adolf Axners fina lemmar skulle nu i rågat mått få gälda vad den förfärlige murarens ögon lidit.

Förtvivlad såg Axner omkring sig i rummet. Hans ögon sökte den beskedliga madammen, som en gång förut räddat honom. Men hon var försvunnen ur kammaren med sin lilla fosterdotter. Därefter sökte han själv dörren, men råkade i stället på murarens arm — denna arm, så tjock och knölig som grenen på en sekelgammal ek.

»Du vet kanske inte hur prygel smakar?» frågade honom muraren, »du är kanske mer van vid rottingen, den gamla kakan för skolrättor... Men ett gott och ordentligt prygel går bäst med hasselkäppar... Jag vill minnas, att jag ska ha en sån där bakom kakelugnen, bara han inte är för torr... det vore ledsamt, det... Ett stort och färskt björkris vore inte heller så oävet, och byxorna lida inte det minsta därav... passar kanske bättre för så fint skinn som ditt... det är väl skräp till risbastu du fått... de där fina frufingrarna daska på så det är ömkligt och löjligt... Men har man sig en duktig svege och en duktig arm att basa på med, så gör det gott för hela månaden, ser du, min gosse lille.» Under denna trösterika monolog förde muraren med ena handen sitt offer med sig till kakelugnen, i vars ena vrå han famlade med den andra.

»Jaså, det finns bara eldgaffeln här i vrån», fortfor den humoristiske muraren, »något för hård, den där tingessten... kan dock gå för sig i nödfall... Kom med, så ska vi se efter i andra vrån... Ge sig till tåls, min lille greve... den väntar inte för länge som väntar på något gott... Jag svarar för att hans nåd ska spritta på golvet där som en mört i vattenbrynet... Det ska nog bli liv i alla ändrar, det lovar jag... Vattnas det inte om mun redan?...»

Man måste till vår hjältes heder medgiva, att föreställningen om den blivande smärtan mindre oroade honom än tanken på det vanärande i bestraffningen. Han, som aldrig fått någon aga av föräldrars, fosterföräldrars eller lärares händer, ty han hade aldrig gjort sig förtjänt därav, skulle nu böja sin rygg under en rå arbetares grova nävar — Cæsars, Hannibals och Paulis vän läggas upp för prygel av en simpel murare.

»Döda mig! Döda mig tusen gånger, men slå mig inte, gode herre!» bad han med tårar i ögonen.

»Hå kors, vad tänker lille baronen på? ... Han ska få ligga framstupa på mitt vänstra, mjuka knä ... Men ligger han inte stilla och beskedligt, så får hans nåd hålla till godo med hårda golvet ... Hans nåd lipar, tror jag? ... Bättre ha tårar i ögonen än snus och aska, din lymmel!» tillade han, i det han ruskade sin fånge av alla krafter och bet ihop tänderna av ilska.

Jätten släpade sitt rov till andra kakelugnsvrån, stack sin lediga hand däruti, och när den återdrogs, följde därmed — icke den eftersökta, sviktande hasselkäppen, utan ett gigantiskt — klappträ, förmodligen tillhörigt murarens hustru och fört av hennes idoga händer vid någon av de södra tvättbryggorna.

»Jaså, det lär väl inte finnas något bättre», började ånyo muraren, som återvunnit sitt gamla glada och skämtsamma lynne, »det här är väl inte alldeles detsamma, men man kan hjälpa sig fram med det ett gott stycke ... De smäller så förbannat och gör mer oväsen än nytta, men det är sant, man kan nyttja det på tvären, så smäller det inte så hårt, men kännes så mycket bättre ... Ser du, jag gör alltid det goda i tysthet, jag ...»

Vår hjälte drog en djup suck, särdeles med avseende på det gigantiska klappträet. Att läggas under detta trä, likasom simpelt byke, upprörde ännu mer hans unga blod. Hasselkäppen hade då varit mycket bättre, ty däruti låge åtminstone något militäriskt, och vem vet dessutom så noga, om ej den store Napoleons marskalkar, hertigar, vicekonungar, ja, till och med konungar, vilka tjänt sig

upp från de lägsta graderna, vem vet så noga, säga vi, om ej alla dessa haft en äldre bekantskap i hasseln än i lagern?

»Se så, min lille fiffige herre!» återtog nu muraren, som icke var någon gnidare på artiga epitet, »nu ska vi muntra oss på en liten stund... Aldrig har ni varit och aldrig blir ni hädanefter så klappad som ni nu ska bli... Det ska gå så lätt som att gipsa tak och marmorera väggar... Kom, min sockergris! Den här konfekten skadar varken tänderna eller magen.»

Därvid drog han den stackars trettonårige gossen med sig till en stol, tog därpå själv plats, framsköt därefter sitt vänstra knä och inbjöd vår hjälte medelst en hövlig gest att lägga sig framstupa över det framsträckta knäet.

Både forntidens och alla tiders hjälteminnen försvunno i denna stund för vår hjältes blickar, och vem kan väl undra på det? Han började så bittert gråta och så innerligt bedja, att det kunnat röra stenarna i ett fyravåningshus, men vad som biter på mursten biter icke alltid på murare.

»Om du varit äldre», svarade den vilde hämnaren, »så skulle jag ha bräckt revbenen på dig, så att du blivit lös i köttet som en daggmask, men nu är du blott en pojke, och därför slipper du först med femtio slag för snuset och askan, och sedan med femtio till för du blandar dig i tvisten mellan man och hustru... Skriker du, så kväver jag dig med mitt förklä... Ner med dig, din unge spetsbov!... Efter fem minuter ska det inte finnas en vit fläck på din kropp!»

Därmed grep han med vänstra handen över nacken på Axner för att vräka omkull denne, men vår hjälte, vilken det avgörande ögonblicket gav förtvivlans krafter, mod och beslutsamhet, svängde sig med hela kroppen över murarens knä, och innan denne hunnit få ett nytt tag, hoppade han upp invid jättens vänstra sida, slog armarna om hans huvud, tryckte sidan därav hårt till sitt ansikte och bet av halva örat. Efter detta förtvivlade anfall, som vågades och lyckades vida fortare, än det nu hunnit beskrivas, släpper

han sin blesserade fiende, störtar på dörren och upprycker den.

I sin rygg känner han klappträet, vilket den överraskade, blödande och vrålände muraren slungat efter honom. Detta ökar farten och den flyende gossen står på en gård, omgiven av höga murar, invid vilka han ilar med andan i halsen för att finna någon port till gatan.

Fotsteg och röster höras. Han stannar, tveksam om han bör springa fram eller tillbaka. Han lyssnar med handen på sitt bultande hjärta.

Då framkomma ur en smal och mörk gång flera personer, vilka, mer springande än gående, begiva sig till den gårdsport, som ledde till murarens trappa och varifrån Adolf nyss kommit.

Vår hjälte drager sig tätt intill ett av gårdshörnen och håller sig där dold tills de ankommande försvunnit från gården.

Därefter kastar han sig in i den mörka gången, spritter till av glädje, när han hör vågornas plaskande, och befinner sig nu med lättat bröst i Stadsgårdshamnen.

Han sträcker händerna upp till den månskensklara himlen och tackar sin Gud och skapare, såsom det en tap- per och from riddare anstår.

Därpå viker han av till vänster och börjar springa av alla krafter, skådande sig ofta tillbaka, liksom fruktade han att bakom sig upptäcka den förfärlige murarens blodiga ansikte.

Under det han så springer, stöter han i mörkret emot en rörlig kropp, som är i hans väg, men vilken knuffar den springande några steg tillbaka.

»Vill du springa omkull folk, din stryker!» ljuder i Axners öron en välkänd röst.

»Pauli! Pauli!» skriker han glatt till och stannar.

»Axner! Adolf!» svarar en lika glad stämma.

Vår hjälte känner sig omfattad av sin vapenbroders armar och uppger ett nytt rop av förtjusning.

»De ville mörda mig», svarar Axner sin väns frågande blickar.

- »De bovarna!»
»Och prygl mig...»
»Det ska kosta blod!»
»Hu! Det var rysligt!»
»Varifrån kommer du?»
»Från Fenrisulven.»
»Du är barhuvad... Var är din mössa?»
»Hos Midgårdssormen.»
»Men så säg då, i Guds namn!... Var har du varit?»
»Hos Loke... Utgårdslöke!»

IV.

ETT HALVT ÖRA I STÄLLET FÖR TVÅ STORA
HIMMELSBLÅ ÖGON.

Dagen efter nyss berättade våldsamma uppträden i Stadsgården var lördag. Det var på eftermiddagen.

På en stol framför sin fostermoder, fru Brundström, satt Adolf Axner. Den goda frun var som bäst sysselsatt med att peta i sin fostersons huvud och undersöka den stora kulan, vilken, lik en påbyggd våning till ett äldre hus, utbredde och upphöjde sig över vår hjältes hjässa.

Mitt på golvet stod den hederlige kopparslagaren, borstande sin gamla helgdagssyrtut, så att dammet, likt ett moln, sköckade sig omkring honom.

»Det är väl bättre nu, söta mamma?» frågade Adolf.

»Vackert bättre», svarade frun, »den där kulan får du behålla länge och väl... men det skadar inte åt dig... vad hade du där att göra?... Är det skick och skäl att ge sig i slanger med så'na där gatpojkar och...»

»Inga gatpojkar, mamma lilla», avbröt henne fostersonen, »det var mina kamrater jag var med.»

»Vackra kamrater som springa och förföra dig... Aldrig har du varit med om tocket förut... Jag känner dem nog, jag: det var de som narrade dig.»

»Tvärtom, de ville inte ta mig med, men jag tvang dem att göra det.»

»Om du gör om det där en gång till, så blir jag aldrig god på dig mera.»

»Se så, min gumma, käxa inte mer om den där saken», blandade sig kopparslagaren i samtalet, »en pojke ska vara pojke och inte flicka.»

»Men om han blivit ihjälslagen?» frågade frun med en bekymmerfull blick på gossen.

»Nå, då hade det varit tids nog att beskärma sig», svarade mannen, »inte skadar en några skråmor, inte... Jag har fått många åkarnyp på min skalle i min dar, men ändå är den bastant som locket på den stora kopparpannan därnere.»

»Men, käre Brundström», frågade frun, »är det då ditt älvvar att gå till Stadsgården?»

»Ja, det är det.»

»För att leta rätt på det där vilddjuret?»

»Ja visst.»

»Men vad ska det tjäna till?»

»Vad det ska tjäna till?... Jo, jag vill se vitögat på den skurken, som bar händer på en trettonårig gosse.»

Jag vill se de stora, blå ögonen, tänkte Adolf.

»Och som misshandlade sin hustru», fortfor mästaren, »får jag tag i honom bara, så...»

»Vad har du med det att göra?» inföll frun.

»Och som ville hålla brännvin i den lilla vackra flickan», utlät sig Adolf.

»Kanske du tänker följa med, din toker?» yttrade fostermodern.

»Ja, mamma; pappa har lovat mig det.»

»Men om muraren slår armar och ben av er?» frågade hustrun.

»Kan man se», svarade mannen med ett självförnöjt leende, »den som förlorat ett halvt öra, aktar sig nog för att mista andra hälften...»

»Men om han tager edra örlappar i stället?»

»Det får han gärna, notabene om han kan», svarade kopparslagaren och såg lugnt på sina stora nävar.

Adolf såg också lugnt på sina.

»Det gör mig ont om den arma hustrun!» sade frun.

»Och lilla Lalla sen!» tillade Adolf, »vad hon är vacker... såna ögon, må mamma tro... och hennes händer, så fina och små som vingarna på en fjäril.»

»Stackars barn!» suckade frun, »säkert har hon föräldrar i livet, kanske rika och förnäma med... Jag tyckte du berättade det.»

»Så hörde jag den beskedliga madammen säga... Det betalas tjugu riksdaler i månaden för lilla Lalla... Hon hade de grannaste kläder...»

»Att lämna sitt barn på ett sådant ställe!» anmärkte frun, »är det föräldrar, det?... Hur stå till svars för det?... Finnes det något ryligare än en mor, som kastar sitt barn ifrån sig och överlämnar det i såna händer?... Gud nåde den, som inte har något huld eller skydd som ser om sig, när man är liten och späd!»

Adolf höjde sina ögon upp till fostermodern. I vartdera ögat pärlade en tår. Även han hade kunnat vara utkastad i världen utan huld eller skydd. Han hade alltid känt det men djupast kände han det nu i denna stund. Därför utvidgades de båda tårarna alltmera och brände i de svällande ögonlocken. Utan att säga ett ord drog han fostermoderns ena hand ner till sina läppar, och när hon drog handen tillbaka, vilade på den de bägge dyra, klara pärlorna, skimrande i rosenrött, liksom bure de återskenet av det hjärteblod, varur de flutit.

Fostermoderns läppar hade icke något annat svar än den kyss, de lämnade på gossens rena panna.

I vilketdera av dessa båda hjärtan såg Gud i detta ögonblick sin avbild klarast? I hennes, varuti tillfredsställesen över en ädel gärning bodde? Eller i hans, som glödde av en tacksamhet, för vilken tungan icke hade ord?

Kopparslagaren var nu klädd och letade efter sin hatt. Frun steg upp, framtog hans käpp, tämligen grov, även för en mures ryg, och räckte honom den. Adolf var

snart rustad och hade i handen en vacker filthatt, den han köpt för de pengar han själv förtjänat på liksång och likbärning inom Klara församling. Vardagsmössan låg kvar i Stadsgården.

»Ställ nu inte till något värre spektakel, än vad som redan skett», förmanade den omtänksamma frun både mannen och fostersonen.

»Bekymra dig inte, min gumma», svarade mannen, »jag är väl inte något barn heller.»

»Jo jo men, är du så», menade frun, »när det är fråga om såna där äventyrliga upptåg, så är du, minsann, inte den siste i leken... Jag känner dig nog, din gamle toker!... Man ska få se, att du inte ger dig, förrän även du kommit i krakel med den där människan.»

»Kanske du tror, att han vill prygla mig också?» genmälde mästaren, skrottande.

»Åja, bara det inte blir för mycket, så kan det väl inte vara så farligt», skämtade hustrun, »men», tillade hon allvarsamt, »laga nu att du får reda på någon av det stackars barnets anhöriga, så att man kan underrätta honom eller henne om vad som passerat i går och säkert passerat många dagar förut, så att det arma kräket får komma på något bättre ställe.»

»Ska ske, ska ske, min gumma!»

»Adjö, mamma lilla!» sade Adolf, kyssande fostermoderns hand.

»Får varligt fram, min gosse!» varnade frun, »och akta dig för flera knölar... Den som läser måste vara rädd om huvudet... Hör du det?...»

»Var obekymrad, mamma... Det ska nog gå bra.»

»Laga även att du får rätt på din mössa... Brundström du, dröj nu inte länge borta i afton, för det är havregrynsgröt till kvällen... Adjö, adjö!»

Kopparslagaren och hans fosterson lovade att tidigt vara hemma, varefter de gingo.

Man kunde se och höra på allt, att hustrun var den, som hade högsta väldet där i huset. I borgarhus, ja till och med i andra, lider aldrig det gemensamma goda därav, att

en förståndig hustru utövar husbondeväldet. Erfarenheten visar och har visat, att slika hushåll alltid stått sig bäst, och en förståndig hustru ställer icke just mannen under toffeln för det, men gör hon det, så gör hon det merendels så fint, att varken han själv eller andra komma underfund därmed.

Klockan klämtade fyra i Katarina kyrktorn, då Adolf Axner med sin fosterfader stannade utanför porten till det hus, däri han aftonen förut spelat en så betydande roll och varifrån han, lik en jagad hare, slutligen hade flytt. Nu stod han åter framför samma port vid sidan av den väldige kopparslagaren, vilken han så många gånger sett kasta storsläggan med samma lätthet, varmed en annan hanterar en boll. Han hade således ingenting mer att frukta för murarens nävar. Men fast han ännu harmades på denne för det han velat prygla honom och det med ett klappträ till på köpet, så ville han honom dock ingenting ont numera, dels av det skäl, att hämndkänslan icke slår någon djupare rot i ett barns hjärta, dels ock därför, att han ansåg denne genom förlusten av halva örat redan hava lidit ett tillräckligt straff.

Vad murarens hustru beträffade, så tyckte han visserligen att det var synd om den beskedliga madammen, som upptagit honom från gatan och förbundit hans huvud, men han var missnöjd med henne, för det hon, efter det han genom sin mellankomst räddat henne från den svåraste misshandling, sprungit ut ur rummet och lämnat honom ensam i sticket, utan att sedan fråga efter honom det ringaste.

Nej, det enda mål, vartill han både med huvud och fötter strävade, var två stora himmelsblå ögon. För mindre ögon än så ha stora hjältar dragit svärdet ur skidan och stora härar massakrerat varandra. Ho kan uppräknat alla de kulor och bomber, sabelklingor och bajonetter, som haft sin arsenal under den emaljerade kupolen av en kvinnas

öga? Om det är en sanning, och det är det utan tvivel, att ingen dödlig berett jorden så mycket gott och ljuvt som kvinnan, så lär det väl icke heller kunna nekas, att ingen ställt till så mycket ont som hon. Men varifrån har hon då fått denna allsmåktiga trollstav, varmed hon den ena stunden kallar himlen med alla dess änglar till jorden och den andra besvärjer avgrunden att med alla sina lågor översvalla land och sjö? — Varför är det för henne en sådan småsak att vid sitt rosenband, av millioner nycker sammanvävt, fästa oss män, förståndets och kraftens symboler, och sedan obarmhärtigt låta oss dingla mellan himlen och avgrunden, tills vi blivit tunnare än själva den omgivande luften? Huru förklara detta?

Det ligger i hennes natur, säger man, men varav består då denna natur? Vem kan mäta ett hav, som varken har botten eller gräns, om man också satte för sina ögon förståndets skarpaste synglas? Vem kan lita på en våg, som ena stunden vaggar oss så lugnt mot den drömda hamnen, en tom luftbild av lycka och sällhet, och den andra kastar oss vredgad på en klippa? Och ändå ledsnar man ej på att förnya den vådliga seglatsen. Tusen gånger bedragen, vill man även bliva det för den tusendeförsta och så vidare. »Ho kan utrannsaka människones hjärtan?» utropar profeten. Männe den gudsmannen, när han uttryckte sig så, icke menade »kvinnonens» i stället. Det förstås, att vi här icke tala om dessa medgörliga, beskedliga kvinnor, vilkas själsbotten man finner utan optiska instrument. Vi tala om de »riktigt äkta». Den man, som kan hålla en sådan i tygel, förtjänte tvenne livsens kronor i evighetens land.

Men vi förlora oss i vidlyftigheter, främmande för huvudämnet. Så gör man alltid, när man talar om fruntimmer. — De femåriga ögonen i Stadsgården hade redan förorsakat vår trettonårige hjälte en sömnlös natt. Han tänkte icke mer på Hannibal och Cæsar. För dem hade ju brustna blickar på ett slagfält varit vida kärare än det blixtrande ögonparet under en kvinnas panna. Hur kunde han då längre älska dessa stenhjärtan? Däremot fann han

det helt naturligt, att Antonius, följande sin flyende Cleopatra, lämnade sin flotta i sticket vid Actium. Så går det. Mer än en hjälte har kvinnan förvandlat till en kruka.

Adolf låg hela förmiddagen över sin beskedlige fosterfader med böner att på eftermiddagen vara honom följaktig till Stadsgården, ty medan han själv solade sig i de blå ögonen, ville han hava någon med sig, som kunde hålla de grova nävarna på tillbörligt avstånd.

Till stöd för sina böner begagnade han sig naturligtvis icke av de blå ögonen, ty instinkten sade honom, att dessa icke kunde hava någon dragningskraft för en människa, som bankar ihop kopparkittlar och brännvinspannor. Däremot höll han immerfort för dennes ögon murarens grova nävar och vågade till och med understundom sticka fram ett tvivlande ord, om kopparslagarens kunde uthärda en jämförelse med den förres, både vad dimensionerna och intensiteten anginge. Hantverkare i allmänhet och smeder i synnerhet tala mycket om sin styrka och medgiva ingens överlägsenhet därutinnan. Kopparslagaren Brundström medgav, att hovslagaren Ekberg var stark och att hovslagaren Lövgren var ännu starkare — dessa ansågos också för de starkaste på sin tid, men när någon sade honom, att Lövgren ensam kunde lyfta upp bakvagnen till det största täckta åkdon som fanns, så svor Brundström på, att han själv en gång ensam upplyft en brännvinspanna, varuti hela täckvagnen kunnat stå.

På detta sätt lyckades det utan svårighet vår hjälte att övertala sin fosterfar. Om stora blå ögon försvaga senan i armen och modet i barmen, så giva de däremot i ersättning åt huvudet de diplomatiske strängarna.

»Jaså, det är då här han bor, den där farlige muraren?» frågade kopparslagaren sin fosterson, i det han plirade med ögonen och drog överläppen föraktligt upp till näsan för att på detta sätt visa, huru litet han baxnades för ett möte med denne.

»Ja, pappa lille, därinne på gården... bara man går uppför en liten trätrappa.»

»Gott!... Men det vore fan om han skulle vara borta!»

»Så mycket bättre», tänkte Adolf, men aktade sig visligen för att säga det.

De gingo in på gården och uppför den trånga, bristfälliga trätrappan.

»Den där dörren är det», viskade Adolf, utvisande en låg, lika bristfällig dörr.

»Vi ska väl knacka på för artighetens skull», sade kopparslagaren och dängde på dörren med knytnäven det värsta han förmådde. Därefter öppnade han utan vidare krus och ceremonier dörren.

Mitt på golvet i kammaren stod en kvinna, som betraktade de inträdande med förgråtna ögon. Det var den beskedliga madammen.

Adolf skådade åt höger och vänster, på sängen och under bordet, men upptäckte varken den store muraren eller den lilla flickan. Detta oroade honom, och han nedslog försagd sina ögon. Men man får icke alltid vara i fred, fast man nedslår ögonen. Vår hjältes ögon började vända ut och in på sig vid åsynen av ett gigantiskt klappträ, som låg framför hans fötter. Han gav det en spark, så att det dansade av inåt golvet och försvann under sängen.

»Ah, den lille herrn!» yttrade kvinnan, torkande sina ögon med förklädet, »han kommer för att söka sin mössa ... jag har tagit vara på den.»

Vad frågar den efter en mössa, som har en fin, splitter ny filhatt på nacken och ett par blå ögon i hjärtat? Adolf runkade på huvudet och teg, liksom han varit rädd för att framställa någon fråga.

Kopparslagaren, som icke heller kunde upptäcka någon grov karl till murare, drog ögonbrynen tillsammans och syntes även något förlägen.

»Är det madam», frågade han slutligen, »som i går hjälpte gossen min till rätta?»

»Jaså, är herrn far till lille herrn där?» gav hon till svar, under det hennes jämförande blickar irrade mellan den äldres grova, koppärriga anletsdrag och den yngres fina, vackra ansikte, liksom tvivlade hon på möjligheten

av att kunna plocka astrakaner från kvisten på ett granträd.

»Ja, jag är hans far... är det madam som är gift med muraren?»

»Ja, min man är murare... jag vet inte om det går an att be herrarna stiga fram och sitta... det är så ruskigt och ostädat här, för i dag har det...»

»Gör ingenting, madam... hur är det, är madams käre herr man hemma?»

»Nej, det är han inte.»

»Kommer han snart?»

»Det vet jag inte.»

»Var är han då nånstans?»

»Det vet jag inte.»

»Jaså, madam vet inte alls, var han uppehåller sig?»

»Nej.»

»Hur ska man då bära sig åt för att träffa honom, den gynnarn?»

»Herrn vill då träffa honom?»

»Ja, det är orsaken varför jag kommit hit... inte går man så lång väg för ro skull.»

»Nej, det kan jag väl tro.»

»Hur... hur mår han annars?»

Madammen såg på kopparslagaren, liksom förstode hon icke, eller låtsade förstå meningen av denna fråga.

»Hur är det med hans... hans öra?» frågade kopparslagaren, som gick rakt på saken.

Madammen flyttade sina ögon på vår hjälte och såg på honom med blickar, varuti den djupaste ängslan uppenbarades.

»Kanske har han fått sitt öra hopplåstrat igen?» yttrade kopparslagaren, något nedstämd av denna förmodan.

»Nej, han har fått lyte för hela livet.»

»Skönt!... Och det är fördenskull som madam ser så ledsen och bedrövad ut?»

»Ja, jag är mycket ledsen... mycket bedrövad», svarade hon med ena handen över sina ögon.

»Hade det varit bättre kanhända, om min son låtit hantera sig som en hund?»

»Nej, det har jag inte sagt... Gud bevara er son!»

»Låtit slå ihjäl sig, som ett får av slaktaren?»

»Nej, nej!... Det var en Guds försyn att han kom undan.»

»Nå? ...»

»Men Storken ska aldrig glömma det... han ska förfölja er son så länge han lever.»

»Såå... ja, må han försöka bara... hade han varit hemma, så skulle jag ha sparat honom besväret.»

»Lyd mitt råd, herre!... Sök honom aldrig... herrn skulle bittert ångra det... Lille herre», fortfor hon, vändande sig till Adolf, »möter ni honom någon gång, så tly... spring så fort ni kan... hav ögonen omkring er var ni går... stanna aldrig, när ni får se honom... om ni är ute och leker med andra gossar, så tänk alltid på att han är i grannskapet... när ni går hem de mörka aftnarna, så gå aldrig in i porten förrän ni är säker på att ingen står där förut... Herregud, vad det gör mig ont att jag så nödgas förskräcka den raske, vackre gossen!... Men jag måste, jag måste det!...»

»Hååå! Min son förskräcks inte av såna småsaker... var lugn för det, kära madam!»

»Min man har svurit att hämnas... han ska hålla sitt löfte, för det är de enda löften han håller.»

Adolf hörde knappast vad kvinnan sade, åtminstone lade han ingenting därav på sinnet. Han undrade oupphörligen på den lilla flickans bortovaro och ville, så gärna han levde, vinna upplysning därom, men man håller alltid länge på den fråga, varpå man anar ett ofördelaktigt svar.

»Det blev väl fan till väsen efteråt», återtog kopparslagaren, »när gossen så där behändigt undkom er mans klor?... Ni fick väl sitta emellan, som vanligt, stackars kvinna?... Men det var i alla fall besynnerligt av er, att ni sprang ifrån min son, när ni visste hurudan er man är, den krabaten!»

»Jag hade ett annat, mycket mindre barn att beskydda», svarade madammen.

Adolf slog nu först upp sina ögon och fäste dem frågande på henne.

»Jag måste först se det till godo», fortfor hon, »men hade jag då vetat vad jag efteråt fick veta, eller att er son förut varit ihop med min man, så hade jag visst inte haft hjärta att springa ifrån honom... När jag sedan kom tillbaks med hjälp, så var herrns son borta, Gud ske lov!»

»Vilja slå armar och ben av ett barn för det man fått litet snus i ögonen», utlät sig kopparslagaren.

»Föreställ sig då, gode herre, vad han nu skulle vilja göra», var hennes svar.

»Men det var sant, det», inföll herr Brundström, »madam nämnde det lilla barnet... var är den lilla flickan?... Det ska ju vara det sötaste knyte till barn!»

»Ack ja, var är hon?» kom nu äntligen Adolf fram med sin fråga.

»Hon är inte mera här», svarade kvinnan med en suck så sorglig, att till och med kopparslagaren, ehuru obekant med de blå ögonens allmakt, genomträngdes därav.

»Inte mera här... var är hon då?» frågade han.

»I morse bar jag bort henne.»

»Vart?»

»Till den som hon tillhörde, den som har större rättighet till henne än jag.»

»Vem?»

»Det kan jag inte säga.»

»Kan inte?»

»Jag får det inte.»

»Det var emellertid bra för barnet... det var mycket hederligt gjort av madam, för madam hade säkert mycket betalt för flickan?»

»Ja, jag hade mycket betalt, men ännu mera glädje... jag har haft henne ända sen hon kom till världen... Hon kallade mig för mamma», tillade hon med en stråle av glädje i sin blick.

»Ni har inga egna barn?»

»Nej... jag hade ett som dog... men när jag hade lilla Lalla vid bröstet, så tyckte jag det var detsamma som mitt eget.»

Denna kvinna var således ej en av de »riktigt äkta», som vi nyss påpekat. Hon var en av dessa, vilkas själsbotten man finner utan lod, varuti därför en man tror sig utan fara att drunkna kunna sticka båda benen för att uppsparka botten och därigenom uppgrumla det klara elementet, varuti solen skulle hava älskat att skåda sin bild. Vem vet därför så noga, om ej de »riktigt äkta» enkom blivit skapade till ett syndastraff för oss män, som vanligtvis äro lika starka mot de svaga, som svaga mot de starka?

Kopparslagaren kände sig djupt rörd. Fostersonens sinnesstämning behöver icke beskrivas. Att till den olycklige älskaren tala om den förlorade älskarinnans änglaenskaper är detsamma som att gjuta olja i elden. Man kan aldrig göra en sådan herre större tjänst, än när man talar det som är raka motsatsen.

»Hur länge har ni varit gift med honom?» frågade kopparslagaren med mycken vekhet i rösten.

»Sju år, herre!»

»Är han gammal, er man?»

»Några och trettio år.»

»Hos vilken mästare arbetar han?»

»Han är hos ingen... han arbetar för sig själv.»

»Och super upp vad han förtjänar?»

»Han är mycket svår, herre!»

»Men hur kan ni leva tillhopa med en sådan oregerlig sälle?»

»Jag är ju hans hustru, herre!»

»Men ni har inte gift er med honom för att få stryk eller svälta ihjäl.»

»Han var inte så, när vi gifte oss.»

»Men när han nu är så, varför flyttar ni inte ifrån honom?»

»Det är mitt öde, gode herre, och jag får väl dragas med det.»

»Vackert öde!»

»Skulle jag flytta ifrån honom, så bleve det alldeles förbi med honom.»

»Nå, det vore just en stor förlust...»

»Men det vore mitt fel, om den olyckan skedde.»

»Tror ni er då kunna förbättra honom?»

»Jag hoppas det.»

»Men om ni inte går i land med saken?»

»Så har jag ändock ett lugnt samvete.»

»Men en förstörd själ och en sönderslagen kropp.»

»Han grälar inte alltid, och inte slår han mig jämt heller.»

»Tacka fan för det han inte grälar och slåss när han sover!»

»Men om jag bara fått behålla henne!» klagade den arma kvinnan, »jag skulle gärna lidit mycket värre, om jag fått ha henne kvar!... Bara jag såg på den lilla ängeln, så blev jag strax glad igen, om jag var aldrig så ledsen... Ack, vad det var roligt att höra henne jollra, att klä på henne och se henne dansa där på golvet i sina vackra kläder, som klädde henne så väl... Nu är Lalla grann, nu är Lalla snäll, så ropade hon, och bägge delarna var hon också...»

»Den lilla vackra blå sammetskolten!» inföll Adolf, som hängde sig fast vid den beskedliga madammens blickar, under det hon talade i fullkomlig yrsel.

»Och de små, blå kängorna!» fantiserade hon, stirrande på golvet, liksom såge hon dem dansa där.

»Och de stora blå ögonen!» tillade vår hjälte, som icke längre nöjde sig med sådana småsaker som koltar och kängor.

»Men allt är förbi!... Hon återkommer inte mer... aldrig får jag se henne mer... varför skulle jag bära bort henne?... Jag var tokig... jag var vansinnig!...»

Kvinnan nedsjönk snyftande på en stol med händerna för sina ögon. Adolf grät och snyftade i kapp med henne. Kopparslagaren vände dem ryggen, närmade sig fönstret och upptog sin plånbok, bläddrande däruti.

Han nöp i en riksgäldssedel på två riksdaler och drog fram den till hälften ur plånboken. Men något, som skymde i hans ena öga gjorde, att han sköt tillbaka riksgäldssedeln in i plånboken och framdrog i dess ställe en bankosedel på tre riksdaler, med vilken han gick till bordet, vid vilket den snyftande kvinnan satt.

»Kära madam», sade han, läggande sedeln på bordet nära den sittande, »bliv då förnuftig igen... er lilla fosterdotter är ju varken död eller begravnen... hälsa på oss i morgon, så få vi närmare språkas vid... kanske hittar min hustru på någon råd för att hjälpa madam... Jag heter Brundström, jag, är kopparslagare och bor på Norr i Stora Vattugränd... alla människor känna kopparslagar Brundström... Gud vare hos er, stackars kvinna!... Se så, kom nu, Adolf!»

Därvid tog han sin fosterson vid handen, förde honom med sig till dörren och därefter ut i förstugan.

Kvinnan spratt upp från stolen och skyndade efter dem.

»Gosse, gosse! Akta sig för muraren!» ropade hon, »men han vet inte vad ni heter och inte heller var ni bor, och Stockholm är stort... men akta sig i alla fall för muraren!...»

Därefter ilade hon tillbaka och slog igen dörren efter sig för att få vara ensam med sin sorg.

Besynnerligt här i världen! Sorgen är väl den obehagligaste gäst man kan tänka sig, och likväl, när han kommer och slår sig ned vid ens sida, stänger man igen sin dörr och säger sig vara borta för alla andra besökande, till och med för själva glädjen, som man så väl kunde behöva.

Kopparslagaren och hans fosterson begåvo sig på hemvägen, tysta och knappast seende på varandra. När de hunnit till källaren vid Södermalmstorg, stannade kopparslagaren.

»På den där fisken kan man just behöva sig en liten pärla», sade han, »det är så förbannat dumt att lägga sig i andras bekymmer och elände, för man mår bara illa av

det... Kom in med, så ska du få en smörgås med stek på.»

Adolf följde fosterfadern in på källaren och slog sig ned jämte honom vid ett bord, varpå kyparen, vilken hälsade på kopparslagaren som på en bekant kund, snart hade framsatt en sup med tilltugg för den äldre och tilltugg utan sup för den yngre.

»Kanske det skulle smaka gunstig herrn att få sig ett glas muskat linell?» frågade kopparslagaren, »det är sött, det, och passar för en sådan strupe som din.»

»Nej, jag tackar, pappa, jag orkar varken äta eller dricka», svarade Adolf, som tyckte att smörgåsen smakade bittert och möjligtvis icke hade större förtroende för vinet.

»Det är fan vad du ser kallhamrad ut, min gosse! Jag tror du är kär i den lilla mamsellen...»

Adolf rodnade ända upp till öronen och gömde sitt ansikte bakom smörgåsen. Smörgåsar kunna ibland vara nyttiga för annat än för magen.

»Vad tusan har du på Söder att göra, bror Brundström?» hördes en röst från det inre källarrummet, »har du kommit hit för att knipa kunder ifrån mig?»

Brundström hov upp sina ögon och igenkände en ämbetsbroder, som stod på golvet i den inre kammaren.

»Morgens, morgens, bror Pallin!» hälsade han tillbaka, »du gissar inte så dumt, notabene såvida suparna äro dina kunder.»

Brundström skrattade rätt hjärtligt åt sitt eget infall, och Pallin, som ej var snarstucken, skrattade även.

»Har du inte lust att kila in på ett ögonblick?» frågade den senare, »jag ska säga dig ett ord så gott som två och bjuda dig på en spetsis så god som fyra.»

»Kan jag tjäna dig med så litet, så hjärtans gärna», svarade Brundström, varefter han sleg upp för att gå.

»Sitt du mans kvar, Adolf», sade han, »och är du törstig, så säg till att du får dig ett glas svagdricka med socker i... Jag kommer snart ut igen.»

Kopparslagaren på Norr gick därpå in till kopparslagaren på Söder. Adolf anammade det tidningsblad, som

fosterfadern kvarlämnat, och började flitigt studera däruti. Han hade hunnit ungefär till hälften av tidningen, då hans uppmärksamhet uppfångades av ett samtal i källarsalen.

»Nå äntligen efter sju sorger och åtta bedrävelser!» hördes kyparens röst.

»Hade inte tid att komma i går», svarade en basröst, som förorsakade en våldsam ryckning i Adolfs axlar.

»Men vi skulle ha tid att vänta, vi», yttrade kyparen, »källarmästarn höll på att skicka efter en annan.»

»Nå, vad är det om?» frågade basrösten med samma effekt på Adolf som nyss.

»Några stenar ha fallit ur stekugnen i köket», svarade kyparen.

»Är väl snart lagat», yttrade den andre.

För att övertyga sig om han hört rätt, drog Adolf ner tidningen mot sina knän, men den syn, hans ögon mötte, betog honom förmågan att lyfta upp bladet igen. Hans armar föllo åt sidorna och tidningsbladet ned på golvet.

Nära invid ingången till källarsalen stod en jättelik gestalt, överhöjd av kalkdamm och med vita fläckar av torkat murbruk på det vidriga ansiktet. Vänstra profilen därav var vänd mot Adolf, vars ögon icke kunde slita sig ifrån den smutsiga plåsterlapp, som innehade vänstra örats plats, men icke mycket översteg hälften av ett vanligt karlöra.

Intet tvivel mer. Det var muraren.

»Gosse, gosse! Akta sig för muraren!» genljöd i Adolfs öron rösten av kvinnan i Stadsgården.

Gestalten vid dörren vred i detsamma sitt huvud åt vänster, och hans ögon mötte gossens. Adolf tyckte visserligen, att resens fötter kvarstodo vid dörrtröskeln, men däremot att hans huvud och hals sträckte sig fram emot stället där han satt, liksom huvudet på en drake. Ju mer han såg därpå, desto mer tyckte han, att det rysliga huvudet närmade sig.

Adolf tillslöt ögonen och vände sitt huvud åt sidan.

Han ville ropa, men rösten svek honom.

»Gosse, gosse! Akta sig för muraren!» ljöd det oupphörligt i hans öron.

»Na, vad glör ni på?» hördes kyparen fråga, »kom in i köket, ... här är ingen stekugn.»

Hade kyparen med mera uppmärksamhet betraktat murarens gapande mun och utspärrade ögon, skulle han varken ha saknat ugnen eller de brinnande kolen.

När slutligen Adolf vågade öppna sina ögon, var muraren försvunnen. Han steg upp för att gå in i det rum, där de båda kopparslagarna slagit sig ned, men råkade i sin tankspriddhet nalkas den dörr, som ifrån källarsalen ledde till det därinvid befintliga köket. Dörren stod på glänt, och fräsandet av stekpannor hördes tydligt därifrån, men igenom fräsandet trängde den hemska rösten till hans öron.

»Herr kypare, vad heter den där vackre, välklädde gossen, som sitter därute i källarsalen?»

»Han som satt vid dörrn därute?» yttrade kyparen.

»Ja.»

»Han är son till kopparslagar Brundström.»

»Jaså ... Är han ensam?»

»Vad rör det er?»

»Hå kors, jag ... jag tycker det var underligt, att en så liten gosse går på källare.»

»Han är med sin far, kan ni väl begripa.»

»Hm, hm! ... Var bor kopparslagaren?»

»På Norr, tror jag.»

»Var där?»

»Känner inte ... Se på ugnen nu, och ni får inte gå förrän den är färdig, har källarmästarn sagt ... Rappa på nu, friska tag! ...»

Adolf torkade kallsvetten ur sin panna, lämnade köksdörren och närmade sig det inre källarrummet. Det var, att börja med, hans avsikt att för fosterfadern omtala allt vad han sett och hört, men ju mer han tänkte därpå, desto djupare i bakgrunden trädde denna hans avsikt. Han sag sin fosterfader rusa ut i köket och anfälla muraren, men han såg den förre i detsamma blödande digna ner under den senares slag, ty starkare och förfärligare än han förut ansett muraren vara, föreställde han sig honom nu.

Förtroendet till den hederlige kopparslagarens nävar började minskas, och han hade icke hjärta att utsätta honom för en så säker fara. Han beslöt tiga, men ha ett vaksamt öga på allt.

Kopparslagaren kom ut i källarsalen.

»Hur är det med dig, min gosse?» frågade denne bestört, »du ser ju ut i synen som ett stycke engelskt tenn!... Vad går åt dig?»

»Jag har så ont i mitt huvud», svarade Adolf.

»Jag kan väl se det... Har du fått svagdricka?»

»Nej, jag var inte törstig.»

»Vill du ha något annat att läska dig med?... Kypare, sätt fram ett spetsglas gammalt franskt.»

Adolf nekade denna gången icke.

»Du har väl haft tråkigt, medan du var ensam härute?»

»Åja», stammade Adolf, som icke gärna kunde säga att han haft roligt.

»Drick nu, så ska du få se, att du blir kry som ett vinterny.»

Adolf drack ur glaset och kände sig uppfriskad därav.

»Få vi gå nu, pappa lille?» frågade han med synnerlig iver.

»Strax... kypare, vad är jag skyldig?»

Kopparslagaren betalade sin skuld, tog därefter hatt och käpp samt skred åt dörren.

»Är muraren i köket?» frågade Adolf kyparen med låg stämma.

»Ja, visst är han i köket», svarade denne.

»Är han kvar där än?»

»Ja, visst är han kvar... var skulle han annars vara?» frågade kyparen och såg förundrad på vår hjälte.

»Jaså, det är säkert, det?»

»Känner herrn honom?»

»Nej.»

»Vill herrn tala med honom?»

»Nej, nej!... God natt, herr kypare!»

»Mjuka tjänare... herrn! Ska inte herrn ta sin hatt med sig?»

»Å, det var sant, det, jag glömde det.»

»Herrns näsduk har fallit på golvet... här är den.»

»Tackar ödmjukast!»

»Nå, kommer du inte?» frågade kopparslagaren med handen på dörrlaset.

»Här är jag, pappa!»

»God natt!»

»Mjuka tjänare!»

Fosterfadern och fostersonen voro nu ute i fria luften, tagande vägen åt Norr. Adolf fattade kopparslagarens hand, slöt sig nära intill honom och såg sig oroligt omkring åt alla sidor av de gator de passerade.

»Du har feber, gosse!» ropade kopparslagaren, »din hand bränner som eld.»

»Det var så kvavt inne på källaren», svarade Adolf.

»Tyckte du det?»

»Ja, pappa.»

»Det var roligt att träffa en bekant.»

Adolf hade också träffat en bekant, men det tyckte han icke var roligt.

»Pallin är en av våra bästa kopparslagare... Förtjänar pengar, men gnider inte på styvern», försäkrade Brundström, »spekulerar på att bli ålderman... nå nå, min röst har han.»

»Jaså.»

»Fan tog vår murare, Adolf.»

»Give Gud det vore så väl!» sade denne för sig själv.

»Men vi ska väl träffa honom någon gång.»

»Det ska vi akta oss för», mumlade Adolf mellan tänderna.

Vår hjälte på hemvägen var på långt när ej densamme som på bortvägen.

Så går det, när man träffar ett halvt öra i stället för två stora himmelsblå ögon.

V.

SKUGGAN AV EN HJÄLTE.

När Adolf Axner, åtföljd av sin fosterfader, hemkommit, befanns han vara så illamående, att han genast måste intaga sängen.

Detta var i mitten av september månad. Oktober och november hade översköljt Stockholm med sina regnskurar och december hunnit förvandla dem till is samt däruppå lägga sina tjocka snömassor, förrän vår hjälte var så pass återställd, att han kunde lämna sjukbädden. De våldsamma skakningar både till kropp och själ, vilka han, förut fullkomligt ovan vid den minsta tillstymmelse till slikt, under loppet av tvenne dagar erfarit, hade så till den grad inverkat på hans fysik, att den, oaktat sin ungdom och styrka, med möda förmådde uthärda den storm av scharlakansfeber och frossa, som hopat sig över den.

Vi behöva icke beskriva den massa av feberfantasier, som under denna långa sjukdom fyllt vår hjältes unga hjärna, huru han i yrseln talat om Alpernas spetsar och Sista styverns trappor, om Olympiska stridsvagnar och snus och aska i strutar, om änglar och murare, om lagerkransar och klappträn, om två stora, himmelsblå ögon och hälften av ett plåstrat öra o. s. v. Både himlen och jorden hade handlost kastat sig om varandra i hans brinnande huvud. Döden stod på tröskeln av hans sovrum och förvandlade honom till skuggan av en hjälte, när han icke fick sin vilja fram att förvandla hjälten till lik.

Det var en onsdagseftermiddag i december då Adolf Axner, med läkarens tillstånd, fick lämna sängen.

Stödd av den goda fostermoderns hand, linkade skuggan fram till fönstret, satte sig därinvid och såg ut i den snöyrande dagen. De tre månaderna hade för honom försvunnit som en dag, och en djup suck banade sig väg ur hans bröst vid tanken därpå, att en hel skoltermin för honom gått förlorad.

Den beskedliga frun hade visserligen många hugsvalande saker att förtälja: magistern i skolan hade flera gånger stått vid hans sjukbädd, och frun hade till och med upptäckt tårar i hans ögon samt hört honom säga, att en flitigare och snällare gosse än hennes Adolf icke fanns i hela skolan, de flesta av skolkamraterna hade flera gånger om dagen varit på sjukbesök, alla människor hade intresserat sig för hennes fosterson, hon hade vakat över honom den ena natten och hennes man den andra — men allt det där hjälpte föga. Han hade kommit efter sina kamrater i skolan, och han kunde icke få premium, som han var van vid. Det var endast detta, som numera oroade honom.

Händelserna i Stadsgården tänkte han icke det ringaste på, ty han hade förblandat dem med sina feberdrömmar, och de hade följaktligen upphört att för honom vara en verklighet.

Dörren öppnades. Pauli och Hök rusade in i kammaren under mycket buller och bång. Skuggan omfamnades och försvann nästan helt och hållet i de friska och livliga gossarnas armar. Fru Brundström rynkade på näsan, ty hon hade alltid tillskrivit dessa gossar sin fostersons sjukdom, men när hon närmare eftertänkte det hjärtliga deltagande, som i synnerhet dessa båda ostyringar hade visat Adolf under hans sjukdom, samt nu såg den i deras ord och åthävor rådande glädjen över hans tillfrisknande, kunde hon icke längre vara ond på dem, utan lämnade småleende rummet för att låta de tre vännerna ostörda få språka med varandra.

Samtalet mellan de tre rörde sig naturligtvis i början kring den långvariga sjukdomen, men tog snart en friskare vändning.

»Axner, du», ropade Pauli, »vet du, jag slipper gå i Klara skola längre... Är det inte roligt, det?... Ja, ja, vi ska ändå träffas, vi få ändå leka tillhopa... det är inte farligt med den saken... vi ska inte skiljas för det.»

Adolf såg undrande på Pauli.

»Finns det något roligare än att gå i skolan?» frågade han.

»Är du tokig, Adolf?... Vad är det för roligt det?... Tror du jag längre har lust att hanteras som en åkarkamp från morgon till kväll?... Att få ta emot stryk den ena gången efter den andra, utan att få ge lika gott igen, det är ju opp åt väggarna!... Nej pass, mante, nu är det slut med den smörjelsen!... De ha lön för att lära oss, men inte för att slå oss, de svartrockarna!»

Orsaken till Paulis vrede mot hans lärare var följande: I november månad hade han börjat ett nytt krig, men denna gången mot Tyska skolan. Detta hade så till vida avlupit lyckligt, som Tyska skolan mitt på Tyska kyrkogården lidit det fullkomligaste nederlag, men slutligen rätt olyckligt för klaristernas segerdruckne anförare, vilken för detta sitt välförhållande måst tillgodonjuta sin femte offentliga skolstut. Detta hade alldeles uttömt hans tålmod och gjort honom harmsen mot allt vad skola och lärare hette.

»Är det inte nedrigt!» ropade han, springande upp på golvet med knutna nävar, »vad får man lära annat i skolan än att slåss?... I Cornelius Nepos slåss de, i Julius Cæsar slåss de, i Svenska historien slåss de, i Bibliska historien slåss de... Israels barn, Guds egna barn, bevars, vad göra de annat än slåss?... Och själve den fromme Jakob var ju den störste slagskämpe man kan tänka sig... han brottades ju med Gud fader själv... I allt vad man läser får man lära sig att slåss, och när man nu själv vill slåss...»

»Så slåss magistrarna», inföll Høk, delande sin vapenbroders förtrytelse.

»Ja, det ska Gud och min rygg veta», gnisslade Pauli, »men nu är det stopp... jag slipper skolan... Axner du, vet du, det var bra synd att du inte var med i tyska kriget», tillade han, glömmande snart för minnet av sina bragder de otacksamma landsmännen i svarta rockarna.

»Det tackar jag Gud för att jag inte var!» sade Adolf.

»Varför det då?» frågade Pauli och Høk med en mun.

»Då hade jag också fått stul», svarade hjältens skugga.

»Och det hade du kanske lipat för, som ett barn?» yttrade Pauli något föraktligt.

»Jag fick också mina modiga rapp», berättade Hök, »men sa jag ett enda ord, Pauli?... Grät jag en enda tår?»

»Hök var en karl», svarade Pauli, »han bet i läpparna, så de blödde, men han var tystare än skolbänken, som han låg på.»

»Jo, du är säker, Adolf!» sade Hök med gnistrande ögon.

»Men du, Axner», yttrade Pauli, »jag känner alls inte igen dig... Annan var du, när du var med oss mot katri-nisterna.»

»Katrinsterna!» upprepade Adolf, sprittande upp från stolen.

»Minns du inte Sista styverns trappor?»

»Sista styverns trappor?... Vad är det om Sista styverns trappor?»

»Murarens öra...»

»Murarens öra!»

»Murarens öra, som du bet av... Har du glömt det?»

»Ha!» ropade Adolf, lik en som vaknat ur en lång dröm.

»Vet du, jag har träffat din murare en gång.»

»Träffat honom!»

»Och talt med honom.»

»Talt med honom!»

»Han har bara ett och ett halvt öra... Fan må bitas med dig, Adolf!»

»Det kan man kalla att visa folk tänderna!» tillade Hök.

Pauli och Hök skrattade åt infallet, men Adolf skrattade icke.

»En eftermiddag för två månader sen», berättade Pauli, »kom jag ur skolan och skulle gå hem, då jag i norra kyrkporten blev varse en riktig grovhuggare till murare, lång och fyrkantig som kyrktornet... Han stod och drog sig mot gallerporten... Murare stå alltid och dra sig, tänkte jag och ämnade gå vidare. Går herrn i Klara

skola?' frågade han just som jag skulle gå förbi. 'Ja', svarade jag. 'Är det många som gå i skolan?' frågade han. 'Visst är det många som gå i skolan', svarade jag. Det pundhuvudet, som inte kunde begripa, att skolhuset är byggt för flera än en eller två!»

»Nå?» frågade Adolf med svag stämma.

»Jo», fortfor Pauli, »sedan frågade han mig, om det var någon bland skolgossarna, som hette Axner. 'Visst är det så', svarade jag. 'Är han gången sin väg?' frågade han därefter. 'Axner har inte varit i skolan sedan i höstas, för han är sjuk', var mitt svar. 'Jaså, han är sjuk än', yttrade karlen och mumlade fram något som liknade en kötted... Jag började betrakta honom närmare och upptäckte snart, att hälften av hans ena öra var borta. Strax rann mig i minnet ditt uppträde med muraren i höstas, honom som du gav på örat, Axner.»

»Tog av örat, mente du», inföll Hök.

»'Vad vill ni Axner för slag?' frågade jag. 'Å, just ingenting', svarade han. 'Har ni något att fordra av honom?' frågade jag. Han teg och plirade på mig med de otäckaste ögon. 'Var har ni gjort av ert ena öra?' frågade jag. Karlen väste till som en orm och tog ett steg fram mot mig. 'Har ni pantsatt det på krogen för en bläcka starkt?' frågade jag, och retirerade, ty han hade armar som två gånger magisterns, och jag hade ingenting i händerna, som jag kunde damma till honom med. 'Tälj er ett nytt öra av klappträet, som ni har hemma hos er!' ropade jag till honom.»

»Här har ni ett öre att lösa ut ert öra med, skulle jag ha sagt», yttrade Hök, värdig sitt namn av skolans störste ordryttare.

Därefter tog karlen upp en stor sten», fortfor Pauli, »och kastade den mot mig, men jag kilade undan åt sidan och hörde, hur stenen krossades i stycken mot en gravsten. Jag blev arg naturligtvis och var ej sen att taga upp en annan sten. 'Vill du ha bomull att stoppa i örat?' ropade jag och sundade stenen mitt i flinten på honom. Jag hörde honom skrika och svärja, men sprang i detsamma min

väg det fortaste jag kunde . . . Sedermera har jag inte sett till honom.»

»Tänk om han nu kommer och fordrar betalning av dig för halva näsan, Pauli?» yttrade Hök, »på det sättet bli ni båda skyldiga honom . . . jag är den ende som har att fordras av honom, ja, för jag har ännu inte fått betalt för snuset och askan, som jag slog i ögonen på honom . . . jag skulle bra gärna vilja råka den lurken.»

»Akta dig för muraren!» mumlade Adolf, ett svagt återljud av rösten, som ånyo varnande höjde sig i hans öron.

Under detta samtal hade det börjat mörkna, och kamraterna reste sig upp för att gå.

»Vi ska till Blanchen», sade Pauli, »och se på hans lilla dockteater, som han nyss fått färdig . . . Skada att du inte kan gå med . . . I övermorgon ha vi examen, Gud vare lov! . . . För att förarga magistern, har jag beslutit att inte svara på en enda fråga . . . Får jag skämmas, så får han det med, och det ska bli roligt . . . Axner du, vi ha röstat på dig till premium, fast du varit sjuk, och du ska se att du får premium ändå . . . Hök fick tio röster, men det räckte inte . . . Jag fick en enda, och den gav jag mig själv på spektakel, det kan du väl förstå . . . adjö med dig! . . . I morgon komma vi upp till dig igen, och då ska jag ha med mig en käpp, som jag tänkt skänka dig, när du blev frisk . . . tjock som min handlove, Axner, och en blykula i ändan, stor som ett päron . . . det ska bli för din murare, det . . . adjö med dig, ditt benrangel! . . . Du är gul i ansiktet som mor mins tofflor, och du får äta opp, många brödkakor, innan du kan ta en bra karl i kragen . . . hur är det, har du Rinaldo Rinaldini?»

»Nej.»

»Det var dumt, det . . . inte för det jag behöver den, för den kan jag utantill från pärm till pärm, fast de ändå säga att jag aldrig läser något . . . ser du, jag har lovat Rinaldo Rinaldino åt en liten flicka i fru Nissons pension.»

Hjältarna Pauli och Hök skyndade därefter bort, lämnande hjältens skugga allena.

Adolf Axner genomgick nu i minnet de två märkvärdiga septemberdagarnas händelser, vilka under hans långvariga sjukdom endast föresvävat honom i feberdrömmarnas tunna, men fantastiska dräkt. Samma förskräckelse, som gripit honom på källaren vid Södermalms torg, högg nu anyo sin tand i hans hjärta. Den vilde hämnaren hade då icke glömt det löfte, varom madammen i Stadsgården talat. Han hade således hela tiden sedan dess stått lurande på sitt rov, och det var endast sjukbädden som, lik en oöverstiglig mur, hade skyddat offret, eller, rättare sagt, sparat det tills vidare. Med sjukbädden skulle muren ramla och med hälsan hämnaren komma tillbaka.

Adolf spratt till, började bliva rädd för att sitta ensam i mörkret och steg upp från fönstret för att begiva sig ut i det yttre rummet, varifrån en ljusstråle inträngde, då han hörde sin fosterfader tala därute.

»Är du säker på att det var han?» hördes kopparslagaren fråga.

»Ja, mästare, det var det», svarade en röst, varuti Adolf igenkände en av lärgossarnas.

»Och han stod innanför porten, sa du?»

»Ja, mästare.»

»Och det var densamme, som du flera gånger förut sett smyga omkring?»

»Han med örat, ja.»

Adolf behövde icke höra mer. Han sjönk maktlös tillbaka på sin stol.

»Nå, varför sprang du inte upp och sa mig till?» frågade mästaren.

»Jo, jag sprang strax in i verkstaden för att få tag i mästarn, men mästarn var inte där... jag visste inte att mästarn var uppgången.»

»Nå, varför sa du inte till åt gesällerna?... Jag har ju befallt er alla att passa på den fan och hålla honom fast till jag kommer.»

»Jag sa till i verkstan, och alla sprungo ut på gården, men innan vi hunnit till porten, så var han sin kos... det är eviga sanningen, det.»

»Och ingen såg vart han tog vägen?»

»Nej, ingen syntes till på gatan... Befaller mästarn något vidare?»

»Nej, gå din väg och hav ögonen öppna, för annars får du ett öra mindre, liksom muraren.»

»Har man sett på något så himlabefängt?» fortfor mästaren i yttre rummet, »den boven går ännu och vädrar kring knutarna!»

»Jag kan knappt andas, så förskräckt är jag!» hördes fru Brundströms upprörda stämma, »men i Guds namn, Brundström, kan du inte ta reda på var han bor?»

»Jag var för längesen bort till Stadsgården, men den skurken har flyttat, och ingen vet vart... och inte heller har hustrun hans hörts av, fast jag sa henne min adress, när jag var där med Adolf... En sådan ärtskanalje!»

»Du måste säga till i polisen...»

»Vad hjälper det?... Nog går det an så länge gossen är inne, men när han blir så frisk, att han kan gå ut, då...»

»Tyst, för all del, han kunde höra oss därinne... Den stackarn kan knappast stå på benen, och hörde han det här, så fick han sig visst ett nytt anfall», varnade den beskedliga borgarfrun.

Samtalet i det yttre rummet upphörde. Den omtänksamma fostermoderns varning kom för sent. När kopparslagaren och hans hustru, den senare med ett brinnande ljus i handen, inträdde i Adolfs rum, funno de honom avdånad liggande på golvet.

Av hjälten återstod ingenting annat än hans skugga, lidande skuggornas kval.

VI.

ETT LIK OCH EN TIMMERSTOCK.

Årets tyrann, vintern, med hjärtat av is, lockarna av snö och döden i blicken, flydde. Solens härar förföljde honom med fällda, blixtrande lansar och jagade hans

ilande skaror utför berg och branter ner i sjöar och hav. Nordens vår utvecklade den stora segerfanan med dess ljusblå himlaglob på ljusgrönt fält, smyckat av tusentals olika blad och blomster. Allt var liv och glädje — allt syntes dansa på rosor.

Men på en gata, beströdd med hackat granris, gingo fyra svartklädda gossar. Dock kunde man icke upptäcka någon sorg i deras ansikten, ty glädjen och det därav födda skämtet dansade obehindrat sin blomsterbana mellan glänsande öga och leende mun.

»Vi få väl vin i dag», yttrade en av dem.

»Det förstås», svarade en annan, »och konfekt med, kan du lita på.»

»I påsar eller på bricka? Vad tror du?»

»Inte i påsar, för det är bara ett borgarhus.»

»Men kringlor då?»

»Det vill jag inte svära på, men det kunde hända.»

»Under tjugufyra skilling per man kan man väl inte ge oss.»

»Tjugufyra skilling är det minsta och en riksdaler det högsta.»

»I det där huset är det.»

»Låt oss gå in.»

Granrismattan förlorade sig i en portgång, varuti även gossarna försvunno. De hade således ingen egen sorg att bära på; det var föremålet för en annans de skulle bära till graven.

Tvenne av dessa gossar, som alla tillhörde Klara trivialskola, voro Adolf Axner och Gustav Hök.

Vintern hade således avslutit ganska lyckligt för vår hjälte. Han hade tillfrisknat, ätit upp sig, som det heter, under julen, blivit större och starkare samt börjat sin vanliga skolgång. För att betrygga hans personliga säkerhet hade alla möjliga försiktighetsmått blivit vidtagna, ty

1:o hade kopparslagaren anmält saken för gevaldigern i trakten, och denne, den höge överhetens nitiske representant, sprang dagligen upp till kopparslagaren, tog hos honom sin morgon- eller aftonsup med tilltugg och öl, allt

efter omständigheterna, samt fick sina kopparpannor förtenta för intet;

2:o beordrades, genom rektorns i Klara skola försorg, kyrkdrängarna att hava ett vaksamt öga på alla grovlemmade karlar, helst murare och allrahelst sådana murare, som, vare sig genom naturen eller konsten, endast blivit begåvade med ett och ett halvt öra, och vilket åliggande drängarna, som ofta fingo sin goda förplägning hos mamma Brundström, med berömvärd nit fullföljde;

3:o gick Adolf aldrig ensam till eller från skolan, ty på ditvägen ledsagades han av en stark lärpojke, och på hemvägen hade han nästan hela skolan i sällskap, dels av personlig tillgivenhet för vår hjälte, dels ock av nyfikenhet att någon gång få se det fruktade vidundret, vars undergång, i fall det anträffades, var beslutet.

4:o bar alltid Adolf i sin hand, när han var ute på gatorna, den av Pauli honom skänkta käppen med blykulan i ändan, kallad Tirfing eller Angantyrs dråpliga svärd, och i vars begagnande han av Pauli erhöll dagliga lektioner; samt

5:o hade fru Brundström föranstaltat om ett större sammanträde av alla madamner och pigor i kvarteret, och varvid alla med en mun utfäst sig att hava ögonen på varje misstänkt karlöra i grannskapet samt att, när något dylikt förmärktes, genast rapportera därom i kopparslagarverkstaden. Bittida och sent var det ett tillopp av jungfrur i berörda verkstad, helst sedan en huspiga i kvarteret, som under en rapports avgivande gjort sig bekant med en av kopparslagargesällerna, blivit dennes fästmö med kopparslagarfrus tur och befordringsrätt, varefter rapportrisernas antal till den grad ökades, att kopparslagarmästaren fann sig föranlåten att sätta en damm mot den alldagliga stormen. Aldrig har väl någon murare, med eller utan öron, förorsakat en sådan uppståndelse som den ryslige Storken.

Antingen nu denne verkligen blivit avskräckt från fullföljandet av sin hämnd genom alla dessa servetter, som överallt brötos och värmdes för hans emottagande, eller

han på annat sätt hindrades från att uppträda på skådeplatsen, nog av, han syntes icke mera till, och man glömde snart både honom och hans halva öra.

Vad nu särskilt beträffade vår hjälte, föremålet för så många intresse och omsorger, så var det naturligt, att allt detta skulle göra honom till en i högsta grad viktig och dyrbar person även i hans egna ögon. Med den innerligaste förnöjelse och stolthet såg han, fast han ej låtsades se, huru allas blickar riktades på honom, samt hörde, fast han ej låtsades höra, huru allas läppar framvisade hans namn och bragder var han visade sig. Allt detta återväckte och fördubblade modet i hans bröst, purprade hans kind och ökade glansen i hans ögon. Dock hade han icke glömt de stora himmelsblå ögonen i Stadsgården. Äre-girighetens känsla må vara huru stor och uppslukande som helst, så lämnar den, åtminstone i en hjältes bröst med trettonåriga pulsar, ändock alltid åtminstone ett rum bredvid sig åt kärleken. Varje liten flicka han mötte mönstrade han med en övad kurtisörs blickar. Han såg ögon, stora och små, bruna och blå, men hennes fann han icke, och de blå sammetskoltarna hade med lilla Lalla försvunnit från jorden.

Vad man ej ser på jorden, det ser man i himlen. Adolf såg lilla Lalla sväva i luften högt över Stora Vattugränd, såg henne flyga från stjärna till stjärna, lånande dem en gnista av sina ögon, för att de desto klarare skulle lysa över Adolfs huvud. Detta såg han tydligt, när han var vaken. När han sov, drömde han om, huru han följde henne över land och sjö, huru han sam efter henne bland vågorna, vilka alla samt och synnerligen liknade blå sammetskoltar med hermelinsbräm, huru han dök ner efter henne i djupet, där han upptäckte, att alla fiskar hade blå ögon, och huru han på sjöbotten kravlade bland skal och snäckor, som alla skiftade i samma himmelsblå färg.

Så svärmade var hjälte. Alla svärmande hjältar bliva melankoliska och alla melankoliska hjältar farliga för det täcka könet. Adolf var på god väg. Sådan som liten, vad

skulle han icke bliva som stor! Akten er, I väna mör!
För Amor fanns blott en enda Psyke.

Men lämnom livet med dess förgängliga blomstergårdar,
dess gäckande bilder. Dröjom för en stund vid den svarta
döden, livets klaraste verklighet. Skådom denna lilla lik-
kista med hoppets gröna stjärnor på oskuldsvit botten.
Betraktom, huru den tunna, vita gasgarneringen utbreder
sig åt båda sidorna, liksom vingarna på en flyende ängel.
Och denna lilla krans av vårens förstlingar, de späda vit-
sipporna, som sluter sig vänligt till ljusa lockar kring för-
bleknad tinning, vad är den väl annat än en vår, som föl-
jer en vår i graven? Skådom denna lilla, av den ömma
sorgen festligt smyckade hydda, vad är den annat än det
tomma, brustna skalet efter en kärna av oskuld, vilken nu
skall gönnas i jorden, sedan en ängels finger plockat kär-
nan därutur? Du lilla slumrande ängel! Vad hade du
här på jorden att göra? Var det blott för att lyssna till
livets farväl, innan du knappast hört dess välkommen?

De fyra svartklädda skolgossarna stodo i likrummet
läsande på lockets bägge plåtar. På den ena stod:

»LAURA WILHELMINA,

6 år och 4 dagar.»

På den andra följande vers ur Svenska psalmboken:

»Säll du, som, menlös, fann din grav för åren,
lik späda blomman, som föll av om våren!

Du i det stilla
gick ner, du lilla,

förrn ondskan hannit ditt förstånd förvilla.»

Således, för att icke ondskan skulle ditt förstånd för-
villa, bäddades din tidiga grav och skänktes dig evighetens
sällhet. Varför skulle du vinna en seger utan kamp, me-
dan så många andra måste kämpa för densamma? Förut-
säg den Högste, som vill allt sitt skapade gott, din oför-
måga att motstå ondskan och frestelserna och bortryckte

dig därför i tid undan striderna och nederlaget? Men förutsåg han ej detsamma hos dem, som ohejdat fått störta sig in i striden och dukat under däruti? Vem kan fatta betydelsen av Guds vilja? Och vem behöver fatta den? Giver ej det goda, sköna, härliga, visa, som överallt omgiver oss i naturen, oss en säker borgen för den källas klarhet, varutur allt flödar?

Tre av gossarna hade mycket att tala om den vackra likkistan, den smakfulla svepningen och de friska, nyss brutna blommorna, som förhöjde det hela. Den fjärde talade däremot ingenting, utan stod vid sidan av kistan, med blicken oavslått fäst vid den lilla slumrerskan.

Det var Adolf Axner.

Varför ser han så innerligt på det vissnade barnanletet, vars fina drag, bibehållande den barnsliga mildheten, själva döden ännu icke vågat vanställa? Vad betyder den tår, som från hans öppna blick faller ner på de för evigt tillslutna ögonlocken? Varför bleknar han nu, rodnar han nu och bleknar ånyo, under det hans läppar med möda framviska namnet Laura?

»Nej, men se på Axner, gossar!« sade Hök sakta till sina tvenne kamrater, i det han för dem utvisade dennes besynnerliga ställning och ansiktsrörelser.

De tvenne kamraterna följde Höks finger och syntes förvånade över vad de sågo.

»Han gråter«, sade den ene.

»Ja, minsann gråter han icke«, sade den andre.

»Hur är det fatt med dig, Axner?« frågade Hök, närmande sig vännen och vidrörande hans arm.

»Lalla . . . Lalla«, rörde sig Adolfs mun.

Ha! Vore det väl möjligt? Hon där i svepningen densamma som hon i Stadsgården? Ansiktet, de sex åren, namnet, ty Lalla var Laura sammandraget, allt — allt överensstämde. Ju mer Adolf betraktade den döda, dess mera övertygades han därom, att det var den levande, den i hans minne, i hans drömmar levande. I denna stund hade han velat giva sitt liv, om de tillslutna ögonen endast för en sekund av livet fått öppna sig. Ack, de hade säkert

varit så blå, så blå, innan dödens kalla läppar uppsugit himlafärgen!

Hök och kamraterna hörde honom visserligen nämna namnet Lalla, men de förstodo ingenting, ty de kände icke förhållandet med den döda flickan. Axner hade varken för dem eller ens för Pauli nämnt ett ord om de stora blå ögonen, som flögo mellan hans hjärta och hjärna. Det var en för dyrbar och helig skatt för att våga lägga den på läpparna till världens ögonfägnad och rovlustnad.

Likbjudaren inträdde, åtföljd av en kyrkdräng, vilken senare skruvade locket på kistan.

Lycklige Adolf! Han hade ändå fått fälla en tår på det kära, bleka anletet. En gång skulle hon återgiva honom denna tår, fast som diamanten, stor och strålande som solen.

Något lugnad av denna tanke, lade han den svarta listen om sin hals och bar, jämte sina kamrater, kistan ur rummet, utför trapporna, ner på gatan, till kyrkogården, till graven. Han suckade och svettades under sin börda.

Idealet, när den svävar på purpurskyn, huru tunt, huru genomskeinligt! Men ack, huru tungt, huru tryckande, huru nedböjande, när det bäres till graven!

Jordfästningen slutades, och igenskottningen följde därpå. Det sved i Adolfs bröst för varje sten, som dunkade på kistlocket, för varje sandkorn, som tillrade mot bleckplåtarna.

»God afton, gossar!» hördes en känd röst tätt invid de fyra bärarna.

»Å, se Pauli!» ropade Hök, »det var roligt att träffa dig!»

»Fick ni kringlor?»

»Nej.»

»Skräp!... Fick ni mycket vin och konfekt?»

»Något.»

»Strunt!... Hur mycket pengar då?»

»Trettiosex skilling per man.»

»Går an!... Ändå en strömming... vi ska rumla i kväll, gossar!... Skynda er fort till Sporrongs gård...

bakgården, som ni vet... jag kommer strax efter... ska först bort och få pengar för ett par duvor, som jag sålde i går... tumlarna med vita ögonen, som ni vet... tre riksdaler banko... hit med några bitar... bara karameller?... Och gamla som gatan sen!... Axner, Hök, skynda er... jag är efter som blixten.»

Därefter försvann Pauli genom norra kyrkogårdsporten. Hök fattade Axner vid handen och drog honom med sig till den västra.

»Sporrongs gård... bakgården...» mumlade bland folket, som övervarit jordfästningen, en grovväxt karl, vars breda rygg varit vänd åt gossarna, och vars huvud betäcktes av en svart skinnmössa, som gick ner över öronen.

Därvid skyndade karlen med stora steg ner över kyrkogården emot södra porten, sprang därefter nedåt Kyrkogatan och försvann i Lilla Vattugränd.

»Vad går åt dig i dag?» frågade Hök den tyste och sorgsne kamraten, som gick vid hans sida och, under det han gick, ofta såg sig om, liksom han väntat någon efter sig.

»Hå, ingenting», svarade Axner.

»Varför grät du vid liket?»

»Grät jag vid liket?»

»Du vill väl inte inbilla folk, att du skrattade heller?»

»Nej.»

»Varför kikar du baklänges så där?... Vem ser du efter?»

»Efter... efter... Pauli skulle ju komma efter...»

»Visst kommer han... Ska vi fara ut på sjön i afton?»

»Nej.»

»Ska vi leka på land?»

»Nej.»

»Vad vill du då?»

»Det vet jag inte.»

»Du är tokig!»

»Kanhända.»

Den s. k. Sporrongs gård bildar ensam ett helt kvarter, omslutet på trenne sidor av Klara Västra kyrkogata, Kar-

duans- och Lilla Vattugränderna samt på den fjärde av Klara sjö, ett bottenlöst träsk, som förpestar den omgivande trakten.

Sedan äldre tider hava smeder och vagnmakare bebott denna vidsträckt lägenhet, och hammarens klingande slag och sågens sträva ängskäretoner förkunnade för vandraren och grannskapets invånare den verksamhet och idoghet, som rådde inom det Sporrongska kvarteret.

Gården, som hade sitt namn av en vagnmakare, vilken byggt den och på den tid, som omsluter dessa händelser, ännu levde, var medelst ett högt plank delad i tvenne hälfter, av vilka den närmast sjön belägna bakgården kallad, var en upplagsplats för vagnmakarens varulager samt därjämte en reservoar för allt möjligt avskräde.

Mitt på denna bakgård stod en gigantisk stapel av ek- och bokvirke, väldiga stockar, uppresta mot varandra och bildande inom sig ett rum, visserligen icke åtkomligt för himlens regn, men otillgängligt för dens blickar, som stod utanför stapeln.

Gården erbjöd genom sin rymlighet och avlägsenhet en högst tjänlig tummelplats för skolungdomens lekar. Varje onsdags- och lördagseftermiddag var där ett liv och ett støj, som skallade kring alla stränderna av den lilla sjön. Där lektes rövare och soldater, där firades begravningar efter hundar och kanariefåglar, på ett eller annat sätt kära för gossarnas minnen, där vältades stora stenar ned i det mörka vattnet, där brottades, exercerades, byggdes fästen och torn sommar och vinter.

Den stora stapeln var städse huvudresidenset, som skulle bestormas och försvaras. Varje stock däruti betraktade gossarna som sin egendom, sin broder, ty de hade ju in-förlivat den med sina lekar. Därför var det stor saknad, när en stock försvann för att böja sig under sågen och yxan, men stor glädje, när en ny ditsattes i stället, vilken då döptes och erhöll namn efter den gosse, som först blivit den varse och därpå satt sitt bomärke. Sålunda hade Pauli sin stock, Hök sin och Axner sin, och ve näsan på

den, vars hand vågade nypa i dess bark och riva i dess näver!

Att illa medfara och sarga en stock var i gossarnas ögon detsamma som att plundra ett lik. Och dessa stockar, vad voro de väl annat än liken av skogens jättar? Hade ej även de haft sitt sköna, starka liv? De hade ju stått med djupa, levande rötter i jordens sköte, viskat kärlekens språk med vänliga vindar, brottats med stormen, bjudit människorna skydd och skugga vid sina stammar och fåglarna nästen under sina lummiga kronors valv. Fryssande och skälvande i den långa vintergraven, hade de med tillförsikt höjt sina nakna men glittrande armar mot den kalla vintersolen, starka i sin tro på uppståndelsen och det återvaknande livet, utlovande nya vårar, nya somrar, nya blad och blommor.

Så kom den otacksamma människan. Sågens tänder och yxans egg frossade i den trofasta, saftfulla stammen, och med ett dödsrop, likt åskans dån, föll skogens jätte till marken. Gagnande och förskönande i livet, skall han ännu gagna och försköna efter döden. Är det ej han som mot den isande kölden värnar den, som han förr beskyddat mot brännande sol? Är det ej han som på mångfaldigt sätt och under tusen former bekvämliggör och förskönar livet för henne, för människan, som tagit hans liv, som mördat det?

Betraktom då med rörelse dessa döda stockar, som stå lutande mot varandra, i stapeln där! Betraktom dem med vördnad, ty även i dem har klappat Skaparens hjärta!

Det var på denna gård och vid denna stapel som Pauli stämt möte med sina kamrater. När Axner och Hök inträdde på gården, blevo de genast varse tvenne arbetskarlar, sysselsatta med att såga bräder ur en stock för vagnmakarverkstadens behov.

»Vems stock kan det vara som nu stryker?» ropade Hök, framskyndande till arbetarna; »ah, det är min stock... min, som jag haft i fyra år... Vad har ni med min stock att göra?...»

»Är det hans?... Det är så fan heller!» svarade en av arbetskarlarna, som icke förstod det andliga sambandet mellan gossen och stocken.

»Mitt namn står på den... Herregud! Nu sitter det på kanten av plankan där! Det är obeskedligt, det är rysligt! Stackars min lilla vackra stock!»

»Hå, går ingen nöd på den», yttrade karlen skrattande, »har inte hört den yttra ett enda ord... raspade emot i början, men teg sedan som ett gott barn.»

Det var blott Hök som hörde och förstod dess klagan.

»Paulis och din, Axner, stå ännu kvar», sade Hök, »varför skulle min vara den första?... Ska jag dö före er?... Få se vem som blir den sista!... Se, så vacker och vit plankan är... Nå nå, den är också ur min vackra och stora stock.»

Hök klappade och smekte den vita brädan.

»Men det säger jag», ropade Hök, »att den nästa nya stock som kommer, den är min... Jag tar dig till vittne på det, Adolf.»

Adolf hade satt sig nära invid stapeln på en av de stubbar, som blivit ditförda av gossarna för att tjäna till stolar vid de viktiga överläggningar, de där nästan dagligen höllo. Han tänkte på den lilla flickan i Stadsgården och på det lilla liket i kyrkogården. Huru hade den förra blivit det senare? Hade hon slitit mycket ont, sedan han sist såg henne, och hade hon varit mycket sjuk, innan hon dött? Huru underligt, att han, som en gång burit henne på sina armar, haft så roligt åt hennes joller och icke kunnat se sig mätt på hennes ögon, huru underligt, att han även skulle bära henne till graven! Se där de frågor och tankar, som genomkorsade hans innersta, ty att det var hon, det var han säker på. Nej, det kunde icke vara någon annan. Men de stora blå ögonen, dem han saknat i kistan? Ett sådant litet vackert lik, med så rika ljusa lockar, kunde icke hava andra ögon än blå och stora blå till på köpet. Han fick icke mer se och jollra med henne, men han ville plantera små vackra blommor på den lilla graven. Dem ville han sköta och vattna, och

dem skulle han språka med, så ofta han besökte kyrkogården. Det skulle ändå bliva något roligt.

Hök kom nu till honom, sedan han tagit avsked av sin stympade kära stock, och tog plats på en annan stubbe vid Axners sida.

»Nå, vad ska vi göra, när Pauli kommer?» frågade han.

»Vad ni viljen», svarade Axner, något gladare, ty föreställningen om de vackra blommorna på graven hade mildrat hans sorg.

»Det är roligt att Pauli inte glömmer oss, fast han nu går i en annan skola», yttrade Hök.

»Ja, det tycker jag med, Gustav — Pauli är den bäste av våra lekkamrater.»

»Pauli ska bli militär, det vet du väl av?»

»Jag har hört det.»

»Det passar han till... Vet du, jag tänker också bli det... Jag tycker det är så tråkigt att läsa.»

»Behöver man inte läsa, när man ska bli militär?»

»Nej, inte mycket.»

»Men kadetterna få läsa rätt många saker.»

»Men inte grekiska och inte latin... det är ju en god sak, det... Finns det något så ledsamt, som att pina huvudet med det man aldrig kan lära sig?»

»Men Dahls Grekiska krestomati är rätt rolig.»

»Å, går an så där.»

»Cornelius Nepos är inte heller så otrevlig.»

»Åja, på somliga ställen.»

»Nå?»

»Men tycker du om Liber memorialis?»

»Nej, det är svårt att få så där många ord i minnet.»

»Nå, än grammatikan då?»

»Den är inte rolig.»

»Än syntaxen då?»

»Den är omöjlig att förstå.»

»Ser du, har jag inte rätt kanske?... Och ändå ha vi läst på allt det där i flera år, tycker du inte det är bra dumt, Axner?»

»Men varför ge de oss sådana böcker att läsa?» frågade Axner, som närmare började tänka på saken.

»Fråga dem bara, så får du dig ett nyp på ena örat och en sittopp på det andra... Vet du, det var en herre hemma här om dagen, som ville förhöra mig i tyskan och franskan... Jag skämdes så jag inte kan tala om'et, för jag kunde inte ett enda ord... Kan du tyskan och franskan?»

»Nej.»

»Varför få vi inte läsa det?»

»När man kan latin, så kan man allt annat, säger magistern.»

»Men vet du vad den där herrn sade?... Han sa, att det är högst få som kunnat lära sig latin riktigt, om de också hölle på med det i hundra år... På det viset skulle man aldrig hinna lära sig de levande språken... Hör du, finns det något land, där man talar latin?»

»Nej, inte det jag vet... åtminstone inte sedan romarna levde.»

»Äro inte romarna döda?»

»Jo.»

»Leva inte tyskarna och fransoserna?»

»Jo bevars.»

»För att nu hinna lära sig tala med de döda, så får man inte lära sig tala med de levande... Är det inte åbers, det?»

Dessa och dylika reflexioner äro visst icke klyftigare, än att de alltför väl kunna uppstå i en trettonårig gosses huvud. Det gamla förvända skolsystemets tallösa brister äro allmänt kända och för ofta påpekade att här behöva någon ny analysering. Vad de levande språken beträffade, så hörde man på den tiden blott talas om dem, och man visste icke ens, att det för eget modersmål fanns en grammatik, som man behövde känna. Latin och grekiska, grekiska och latin, se där nästan allt som kom i fråga. Dessa båda språks glosor och regler skulle man fullproppa huvudet med. Det faller av sig självt, att när ett barn måste läsa vad det icke begriper, så bliva skoltimmarna

tråkiga, ty vad väckelse, uppmuntran och glädje har det väl av blotta utanläxor, dem det lätt glömmet för nya utanläxor? Vad naturalhistorien angick, så visste man knappast om det var jorden som rörde sig kring solen eller solen kring jorden, om det fanns några andra örter på Guds härliga jord, som kunde vara nyttiga för människan, än fläderte, som man tog in när man var sjuk, och kummin, som man lade på brännvin.

Nu ha likväl latinet och grekiskan i någon mån fått maka åt sig och lämna rum åt nödvändigare och angenämare studier. Vi tvivla på, att de gamle greker och romare vänt sig i sina gravar för det, och hoppas, att våra gamla hänsovna magistrar och professorer icke för det skola gråla på oss, när vi en gång råka dem på yttersta dagen.

»Ja, det är bestämt, att jag blir militär, blir officer», förklarade Hök.

»Vad för ett regemente tänker du gå in på?» frågade Axner.

»På artilleriet.»

»Du har alltid varit road av artilleriet.»

»Jo, jag menar det.»

»Du har varit vår förste artillerist.»

»Jo, det kan du glädja dig åt... jag har snusat opp många vitögon, jag... Kommer du ihåg, hur jag trakterade den där murarn i Stadsgården? Jag tycker jag ännu ser honom, hur han dansade på träbron som en hopptossa.»

»Det måtte jag väl komma ihåg... Det höll på att kosta mig vackert, det.»

»Men det kostade honom mera... Hårt att mista ett halvt öra, när man har bara två.»

»Medgives... Men vad skulle jag göra?»

»Du har inte sett till honom sen?»

»Inte sen jag såg honom på källaren, som du vet.»

»Och han står heller inte mera och passar på, när du går ut?»

»Ingen har sett till honom på mycket länge.»

»Jag tycker så söt han ska bli i synen, när han får se dig en gång.»

»Det tror jag visst... men jag längtar alls icke efter att se honom.»

»Men det gör jag.»

»Varför det då?»

»Jag ville göra den hedersmannen en tjänst.»

»Och det?»

»Jo, ser du, jag skulle ha bra god lust att knipa av den biten av hans öra som är kvar.»

»Han har ju inte gjort dig något ont.»

»Kan väl vara.»

»Han ville inte prygla dig.»

»Hade han fått tag i mig, så hade han nog velat, var så säker, du.»

»Men nu fick han inte tag i dig... du är således inte skyldig honom något.»

»Hörde du inte, att jag ville göra honom en tjänst... bättre ett enda öra än ett och ett halvt.»

Ett buller hördes i stapeln bakom de sittande gossarna, och i detsamma ramlade en av de grövsta stockarna ner över deras huvuden. Med ett genomträngande skrik störtade bägge till marken.

Lyckligtvis hade stocken fallit mitt emellan dem och därvid bant omkull de bägge stubbarna, varpå gossarna suttit, så att dessa därigenom kastats åt var sin sida, men skadat ingendera av dem. Stocken hade icke hjärta att krossa sina unga lekkamrater.

Mållösa och nästan lama av förskräckelse över den dödsfara, som så ögonskenligen svävat över deras huvuden, lågo gossarna länge på marken, vändande mot varandra sina dödsbleka ansikten.

»Vad ligger ni efter?... Vill ni ha flera stockar över er?» ropade den ene av arbetsskarlarna, vilka båda vid stockens fall rusat fram mot stapeln, utan att likväl våga sig den för nära.

Arbetskarlens varnande rop satte liv i de liggande gossarna. De rusade upp och ilade från det farliga stället.

»Obegripligt», sade den andre arbetskarlen, »att stocken föll på det viset? ... Den stod lutad mot stapeln, det är ju klart, det? ... Men ändå föll han rakt baklänges.»

»Jaså, den föll inte på sidan?» frågade den förre.

»Du kan väl se, ditt blindstyre, att den ligger med lilländan rakt emot oss och med storändan invid stapeln ... underlig balans, det! Det ser nästan ut som hade någon stått innanför och skjutit ut den.»

»Det kan väl ingen vara i stapeln ... en hund eller en katt kanske.»

»En hund eller en katt som skjuter omkull en stock! ... Du är visst dum som en hund, du!»

»Och du fräser som en katt, du!»

»Prata mindre och gör mer, du!»

»Det angår dig inte, du!»

Under denna korta och enkla dialog gingo de båda karlarna åter till sitt arbete.

Axner och Hök hade sprungit ner till bryggan, på vilken de nu stodo, reflekterande över vad som hänt.

»Det var nära att jag följt min stock», sade Hök.

»Evig lycka, att det inte hände oss det minsta!» sade Axner.

»Guds försyn!»

»Ja, min goda fostermor har rätt», yttrade Adolf med rörelse, »man kan aldrig nog mycket tacka och prisa Gud!»

»Nej, Adolf!»

»Gossar, gossar!» hördes Paulis röst.

»Pauli! ... Här äro vi», svarade gossarna på en gång.

Det dröjde ej många sekunder förrän Pauli stod bredvid dem på bryggan och av dem fått veta, för vilken fara de nyss varit utsatta. Men vid den åldern sysselsätter man sig ej länge med det som är ledsamt, och man tänker efteråt icke länge på den fara man undsluppit — knappast på den man fått känningar av. Det beslöts att ro på Klara sjö och leka sjömän på engelska linjeskepp.

Under det de nu som bäst sysslade med den båt de skulle begagna och arbetskarlarna, svärjande och grälände

med varandra, sågade på sin stock, framstack ur en öppning i stapeln ett brett och fult människoansikte, vilket med ett uttryck av den svartaste ilska och harm följde med ögonen gossarnas alla rörelser på bryggan.

»Satt då satan i stocken, som inte smetade fast deras skallar vid jorden?» mumlade munnen i detta rysliga ansikte. »Har då själva helvetet skickat mig på halsen de där bägge latryggarna som stå och såga där?... Hade inte de varit, så... Att de så skulle undkomma mig, när jag hade dem på en gång!... Jag fick ändå rätt på den andre... Hök, så var det han hette... ska inte glömma det... den ene skär jag öron och näsa av... den andre ska gå på kryckor så länge han lever!... Det skall smaka som salt i surt öga, era ormungar, och hin håle ska skratta sig kikhosta på halsen!...»

Båten var nu klar att lägga ut, och Axner skulle just stiga ombord efter kamraterna, som redan intagit sina platser, då han händelsevis kom att kasta ögonen upp åt gården.

Med en rysning drog han foten tillbaka och stod orörlig med likblekt ansikte.

»Kommer du inte... vad ser du på?» ropade Pauli.

»Såg ni inte... Såg ni inte?...

»Vad för slag?»

»Karlen!...»

»Karlen?... Vilken karl?»

»Han som smög sig ut genom porten!»

»Var var han?»

»Han kom från stapeln!... Ha!... Det var han som var i stapeln!...»

»Vilken?»

»Muraren! Muraren!»

»Muraren?»

»Ja, muraren! Han... han!»

»Din murare?»

»Ja, ja!... Store Gud!»

»Du har sett i syne och...»

»Nej, nej!... Nu förstår jag... Stocken, stocken!...»

»Du tror då? ...»

»Ja, jag kände igen honom ... Gud vare oss nådig!»

»Hör på, gubbar däruppe!» ropade Pauli till arbetskarlarna. »Såg ni någon karl på gården?»

Karlarna fortsatte sitt arbete och hörde förmodligen icke frågan.

»Ä ni döva, era krubbitare!» ropade Hök.

Detta skulle Hök säkert icke ha yttrat, om han anat, vilken stor tjänst dessa båda karlar genom sin blotta närvaro gjort honom och hans kamrat.

»Låt oss se efter ... springa efter honom!» uppmanade Pauli sina kamrater, i det han själv tog ett skutt upp på bryggan.

»Ja, ja, efter honom, efter honom!» skrek Hök, följande Paulis exempel.

»Nej, nej!» sade Axner, fattande bägges händer och tryckande dem hårt i sina, »nej, nej! ... Låtom oss i stället ro ut på sjön!»

VII.

VAR HJÄLTE ÄR FÖRFATTARE OCH SÖKER SIG
EN FÖRLÄGGARE, MEN FINNER I STÄLLET
NÅGOT HELT ANNAT.

Våren och sommaren blommade, tynade av och försvunno. Med mulen blick åsåg deras syster, hösten, sina vackrare syskons hädanfärd, bredde visnade blad och utgöt strida tårar på deras gravar. Själv började hon, såsom det en god, omtänksam husmoder ägnar och anstår, beställa om sitt hus, samla de gyllene frukterna av deras och egen verksamhet samt, medan ännu tid var, med varm hand räcka dem åt den giriga, allt uppslukande människan, för att slutligen själv med gott samvete kunna lägga sin gulnade kind på snövit kudde.

Vår hjälte hade, allt sedan händelsen och synen på Sporrongs bakgård, hållit sig mycket hemma. För att ej oroas sina fosterföräldrar hade han för dem förtegat murarens senaste uppenbarelse och även bett sina kamrater hålla tyst därmed. När han var ute på gatorna, iakttog han den största uppmärksamhet och försiktighet. Hans blickar ilade omkring åt alla sidor. Icke heller inträffade någonting vidare, som kunde giva näring åt hans misstankar. Allt syntes fredligt och lugnt, liksom blommorna på lilla Lallas grav. Innan han på den planterade sina, hade visserligen några blommor av andra händer blivit ditsatta, men dessa voro på långt när icke så vackra som hans och trivdes icke heller så väl som hans, så tyckte han själv åtminstone. Men så är det också knappast troligt, att de kunde ha så djupa rötter som hans, vilka så innerligt sammanhänge med ett oskyldigt älskande hjärta.

I fredens dagar vilar svärdet i slidan och sköld hänger på vägg, men däremot uppblomstra konster och vetenskaper. Adolf hade ledsnat vid bataljerna på gatorna och de vilda lekarna på gårdarna. När han överläst och lärt sig sina läxor — och raskt gick det alltid med den saken, ty han var, såsom fosterfadern ofta uttryckte sig, ett »riktigt ljushuvud» — vad skulle han taga sig till på lediga stunder? Icke kan man i evighet sitta framför en grav, tittande på blommorna, och icke heller är det nyttigt att vattna dem i var minut. Men han hade ju annat än sina skolböcker att läsa? Sant, men för den, som gärna vill tänka på egen hand, är det icke alltid lika roligt att läsa andras tankar. Kan man ej bli en Hannibal eller en Julius Cæsar — vilket ändå alltid har sina stora obehagligheter med sig, även om man ej räknar giftbägaren i den förres hand och dolkarna i den senares hjärta — så har man ju alltid vägen öppen för sig att bli en Homer eller en Thucydides, vilkendera man helst vill slå sig på. Lager som lager, tänkte Axner, och sak samma om den vinnes med bläck eller blod. Allt beror på att ha snille, och vem tror sig icke ha snille, som har fjortonåriga, bruna

lockar kring huvudet? Det finnes ju rätt många, som tror sig ha det, fast hans huvud icke har något annat ljusare märke än den ljusgrå peruken.

Men på vilken gren av litteraturen skulle vår hjälte inympa de blomstrande kvistarna av sitt snille? — Poesien var för gammal och mossbelupen, historien för knölig och tung. Samtiden kunde icke med deras gamla och sega frukter. Däremot smakade rövarromanen särdeles gott, och dess romantiska skimmer fattades av alla. Axner beslöt att bliva rövarromanförfattare. Han hade, liksom de flesta av skolkamraterna, studerat sig in i detta slags litteratur, tack vare Ben Westmans lånbibliotek på Stora Nygatan och den matsked av silver, han fått låna av fostermodern att sätta i pant för lånet av rövarromanerna! Han ville dock ej, i likhet med sina föregångare, teckna en »ädel rövare», vilken hans sunda förstånd icke mäktade fatta. Ej nog därmed, han ville även bygga på fosterländsk grund; han ville förlägga Apenninernas och Alpernas vilda, pittoreska scener på den svenska jorden.

Och så sammanskrev han under sommarferierna en stor roman kallad

DEN FÖRSKRÄCKLIGE I SÖDRA BERGEN

eller

ADOLFS OCH LALLAS MÄRKVÄRDIGA OCH SORGLIGA LEVNADSÖDEN.

Rövarroman i 3 delar.

Svenskt original

av

— — r.

Klokheten förbjöd honom att utsätta hela sitt namn. Är boken väl tryckt, läst och omtyckt, tänkte han, så kan det först vara tid på att få de övriga bokstäverna i namnet utsätta på samma titelblad, ett högst obetydligt besvär för boktryckaren och följaktligen icke underkastat någon synnerlig kostnad för författaren eller förläggaren.

Denna stora roman kostade honom mycket arbete, i synnerhet förorsakat av de många »gårdesgårdar», som hans obekantskap med modersmålet ständigt uppreste i hans väg och dem han, när de befunnos alldeles oöverstigliga, med verklig själs- och kroppspina måste krypa igenom, ty såsom vi ovan nämnt, var svenska språkets grammatik länge ett *terra incognita* för svenska medborgarämnena.

Innehållet av denna märkvärdiga roman var i största korthet följande:

En ung löjtnant vid livgardet till häst är ute och promenerar en midsommarafton i Humlegården. Han heter Adolf och är mycket utmärkt för sitt utseende och sin tapperhet. Han får se en flicka, som står och köper pepparkakor. Han närmar sig, köper ett äpple, giver henne det och gör därpå sin kärleksförklaring. Denna flicka är överjordiskt skön. »Hennes ögon», så beskriver henne Axner, »äro blåare än det vackraste berlinerblått, och de äro så stora som ögon, vilkas ögonlock man borttagit.» Adolf talar med flickan, som kallar sig för Lalla. Gråtande berättar hon, att hon bevakas av en ryslig rövaranförare, vilken rövat bort henne och fört henne till sin kula i Södra bergen. Adolf svär att rädda henne, och hon lovar befriaren sitt hjärta. I detsamma nalkas en ryslig gestalt, fyra och en halv aln lång och med ett ansikte, som bär otaliga märken efter sabelhugg och pistolkulor, men som saknar hälften av det ena örat. »Den förskräcklige» är förklädd till murare, men Adolf upptäcker bakom förskinnets kolvarna till sex dubbelpistoler och fästena till tre dolkar.

Som Adolf är i civila kläder och icke har sin sabel vid sidan, så avlägsnar han sig, växlande en betydelsefull blick med den sköna flickan. Följande natten, som är själva midsommarnatten, varm, ljuv och därtill på köpet, för effektens skull, försedd med fullmåne och de klaraste stjärnor, sätter sig löjtnanten i spetsen för sin skvadron och rycker an mot Södra bergen. Han rider till Sista styverns trappor och upptäcker snart ingången till kulan. Han rider in med de sina, följer en lång underjordisk gång,

vilken slutligen leder honom och hans skvadron upp på en stor gräsplan, omgiven av höga berg och rysliga skogar. Där finner han hela rövarbandet församlat och i full dans omkring en hög majstång, färgad med blod och prydd med döds skallar i stället för löv och blommor.

En faslig strid uppstår. Nu äro, som man vet, rövare alltid tapprare än soldater, även om dessa äro vid livgardet till häst. Därför var det naturligt, att hästgardisterna skulle duka under. Hälften av dem huggas i små stycken, och den andra hälften upphänges på majstångens armar för att se på den uppgående midsommarsolen, i fall de andas till dess. Löjtnanten, efter att ensam ha nedhuggit hundra rövare, tillfångatages och bakbindes. Rövaranföraren befaller, att löjtnanten skall sättas på spetsen av majstången och svänga omkring för vinden som en flöjel eller vimpel. För detta ändamål framträder en rövare med en stor borrh i handen för att drillas ett hål genom hans huvud, vidare trädas en stake genom detta hål samt därefter på vederbörligt ställe fästa staken med den därvid sprattlande löjtnanten, vars ben skulle stå ut som tvenne tungor, i likhet med en vanlig flöjel.

Då passar Lalla på och avskär med en kniv hjältens band. Befriad nedgör löjtnanten ytterligare femtio rövare och flyr därpå in i skogen, där han, maktlös och dignande av trötthet, icke desto mindre uppklätrrar i det största trädet, gömmande sig i dess lummiga krona. Nu dömer »Den förskräcklige» den stackars Lalla till döden. Hon tvingas att tömma en kanna av det starkaste brännvin, dör naturligtvis och nedgräves — underliga ödets skickelse! — precis vid foten av samma träd, i vars krona hjälten sitter. När rövorna gått, hasar sig löjtnanten ner utför trädet, gräver i mulden med en skattgrävares iver, upptager Lalla, för henne till en källa och låter henne dricka vatten, bär henne till en bondstuga och låter henne dricka mjölk. Lalla kvicknar till och uppslår ögonen, ty vatten och mjölk äro, som var man vet, det bästa motgift mot den förfärliga drycken. Adolf tager Lalla på sina armar och springer med henne till staden.

Följande dagen står i tidningarna en kungörelse, varav inhämtas, att konungen i landet förlorat sin enda dotter och att den, som befriade henne ur »Den förskräckliges» händer, skulle få henne till gemål samt ärva land och rike. Löjtnanten tager Lalla på sina armar, springer med henne till slottet, hör ej ens huru högvakten ropar i gevär för prinsessan, rusar upp till kungen, som sitter på tronen och gråter, samt nedlägger, andtruten, den avdånade prinsessan framför tronens fot. Nu blir det en mäktig stor glädje på hovet och i hela landet. Kungen omfamnar löjtnanten, kallar honom för bror och tillåter honom säga farbror i utbyte. Vidare hänger han på honom svärdsordens stjärna och lovar honom kommandörsbandet, när »Den förskräcklige» blivit besegrad.

Löjtnanten springer till tvenne av sina gamla skolkamrater, som äro officerare vid Svea artilleri, och beder dem om hjälp mot »Den förskräcklige». De följa honom genast med tjugufyra fyrtioåttapundiga kanoner och göra naturligtvis underverk av tapperhet. Rövarbandet instänges på alla sidor och nedhugges jämte »Den förskräcklige» till sista man. Löjtnanten upphöjes i en hastig vändning till ryttmästare, major, överste, general m. m., såsom vanligt är med kungliga personer, och blir slutligen kronprins. Den lycklige Adolf glömmar ej sina tvenne gamla skolkamrater. Han gör dem på ögonblicket till generaler och giver dem var sin den vackraste hovfröken till maka. Själv blir han naturligtvis förmäld med prinsessan och får med henne i hemgift Haga slott och parker. Romanen slutar med ett stort fyrverkeri på Drottningholm, varvid Adolfs och Lallas namn synas i briljanterad eld med krona över.

Detta var innehållet av den roman, som Axner uttänjt till tre delar, stark på naturbeskrifningar, monologer och dialoger, med ett pistolskott på varje sida och ett sabelhugg i varje rad. Dels för att vara olik vanliga författare till dylika romaner, dels ock för att ådagalägga en innerligare bekantskap med de klassiska auktorerna, hade han späckat texten med åtskilliga latinska glosor, lånade ur syntaxen. Så låter han t. ex. löjtnanten, där denne i

Humlegården gör sin kärleksförklaring för prinsessan, vemodigt säga: »Pulvis et umbra sumus» (ett stoft och en skugga äro vi), samt muraren, »Den förskräcklige», i det avgörande ögonblicket utropa till sina förtvivlade, omringade rövare: »Dulce est pro patria mori» (ljuvt är att dö för fäderneslandet), alla andra klassiska godbitar att förtiga.

Men det var icke nog att den var författad, den måste även ut för att sprida ljus bland den läsande menigheten... Vår hjälte hade hört talas om förläggare, vilka givit ända till femtio riksdaler banko för den minsta och obetydligaste broschyr. Kunde han då icke med största skäl i världen begära hundra riksdaler riksgälds för sin stora roman? Han behövde också verkligen denna summa, ty en pennkniv med pärlemoskaft och fyra blad uti, en större färglåda av Hasselgrens fabrik, ett par stövlar med hela skaft, en kapprock av det finaste blå kläde samt en guldklocka med bärlocker hade länge lekt i hans håg. Hela denna härlighet kunde han erhålla för ifrågavarande summa. Kunde möjligtvis fås för femtio banko, men dum är den, som icke tar vad han får, tänkte Axner.

Adolf tog »Den förskräcklige» under armen och skyndade till en boktryckare, vilken, efter vad han hört, brukade köpa lönande manuskript.

Boktryckaren mottog »Den förskräcklige» och började läsa på titeln. Adolfs hjärta klappade våldsamt, och hans ögon vågade icke se upp på den läsande.

»Titeln är inte så oäven», yttrade boktryckaren.

Nu slog författaren upp sina ögon, och hans hjärta klappade mindre.

»Vem har skrivit det?» frågade därefter boktryckaren.

»En... en herre på landet», svarade Axner, som dels tyckte att romanen var för utmärkt för att vara författad av en fjortonåring, dels och trodde, att egiden av en äldre person skulle vara mer talande i förläggarens ögon.

»Ser ut som det skulle vara ett fruntimmer», yttrade boktryckaren.

Det klack till i Adolfs hjärta. Ett fruntimmer skriva en sådan roman! Vilken dålig tanke redan på förhand om hans verk!

Emilie Carlén och Fredrika Bremer voro säkert på den tiden två dansande yrhättor, som visst icke hade någon aning därom, att två världsdelar en gång skulle läsa deras skrifter.

»Vad begärs det för manuskriptet?» var boktryckarens nya fråga.

»Jo . . . det begärs antingen hundra riksdaler riksgälds . . . eller femtio banko», svarade Adolf, vilken kände det gamla ordspråket: den som kommer i valet, kommer i kvalet, och, till hämnd för pratet om fruntimmersstilen, förmodligen ville försätta boktryckaren i ett slikt obehagligt predikament, eller också sade honom en inre röst, att han icke borde hugga till för mycket för att icke gå miste om allt.

Han kunde möjligtvis nöja sig med en pennkniv med två blad, med en mindre färgglåda och ett par stövlar med halva skaft i stället för hela.

»Kom igen i morgon, så ska jag lämna svar», sade boktryckaren, i det han tämligen vårdslöst kastade manuskriptet ner i en bordslåda.

Adolf gick, sov ej den natten och var tidigt följande morgon tillbaka hos boktryckaren.

»Jaså, det var om det där manuskriptet», sade denne, »jag har läst det . . . och . . . det är inte så illa, men jag ska säga, det lönar sig inte nu för tiden att ge ut annat än översättningar . . . Om det varit en översättning, så hade vi kanske kommit överens . . . men nu så . . .»

Därvid, och utan att synas det ringaste hugad att mottaga några vidare propositioner och jämkningar, räckte han »Den förskräcklige» åt Adolf, som, förvirrad och nedslagen, sprang sin väg med det olyckliga manuskriptet.

»Om det varit en översättning?» suckade han. »Varför satte jag inte översättning? . . . Det hade ju sedan gått an att få bort de ordet med samma lätthet, som jag kan få in mitt hela namn, när boken blivit läst och fallit på läppen.»

Han skyndade hem, raderade ut orden: »Svenskt original av —r», och ditskrev i stället: »Översättning från italienskan», detta senare tillägg av det skäl, att Italien vore rövarromanernas förlovade land.

Nu bar det av till en bokhandlare, ty boktryckare hade han förlorat smaken på.

»Det är en översättning, ser jag... Vad kostar den?» frågade bokhandlaren med den mest iskalla ligkiltighet.

»Femti ban... nej femti riksgälds», svarade vår författare med en suck, ty han såg pennkniven, färglådan och halvstövlarna smälta bort som smör i solsken.

»Menas det riksdaler eller skillingar, min unge vän?»

»Riksdaler, riksdaler!» svarade författaren med den ömkligaste ton i världen.

»Var god och kom igen en annan dag», sade bokhandlaren, »för jag kan naturligtvis inte köpa grisen i säcken.»

Bokhandlaren bestämde dagen, och vår författare avlägsnade sig.

»Grisen i säcken», mumlade han under hemgåendet, tänkande med bedrövelse på, att varken grisar eller säckar äro särdeles lyckliga epitet för författare och deras arbeten. Misstaget med skillingarna låg även som ett berg över hans hjärta.

Den bestämda dagen kom, och vår författare stod i boklådan.

»Jaså, det var om »Den förskräcklige», sade bokhandlaren och såg på vår författare med stora, leende ögon.

Adolf log tillbaka, livad av den första uppmuntran, han nu så ögonskenligen fick mottaga för sitt snillefoster.

»Översättning, och från italienskan till på köpet?» fortfor bokhandlaren, städse betraktande vår översättare med, om möjligt, ännu gladare blickar.

»Ja, från italienskan», svarade Adolf, ytterst lycklig och högligen välsignande sin goda idé att göra »Den förskräcklige» till italienare. Det enda, som beskuggade hans glädje var, att han ej hållit i sig med sina femtio banko, utan genast släppt »Den förskräcklige» för ett sådant rövarpris.

»Hör på, min unge herre!» började nu bokhandlaren igen. »Det kan visst vara möjligt, att det finns ett livgarde till häst i Italien, men hur det kan vara med Humlegården och Sista styverns trappor, det är jag osäker på... Det skulle vara roligt att få se det italienska originalet...»

Därpå föll bokhandlaren i det våldsammaste skratt, varuti tvenne bodbetjänter, icke mycket större än Axner, på det livligaste instämde.

För mycket och för litet skämmer allt. Vår författare bleknade vid detta glädjeutbrott och syntes liksom träffad av åskan. Bokhandlaren, som var en beskedlig man, fast han gärna skrattade, såg medlidsamt på den förkrossade gossen.

»Vi köpa inga översättningar», sade han tröstande, »om det vore original, så kunde det hända, men», tillade han, utbristande i nytt skratt, »nog är väl det här ett original, om något är det... Tjänare, italienare!... Ha, ha, ha!»

»Ha, ha, ha!» skränade bodbetjänterna, hållande sig för magarna.

Adolf ryckte till sig »Den förskräcklige» och rusade på dörren.

»Så skratta ej människor», ropade han ursinnig, »men jag träffar er väl, era bodknoddar!... Jag ska ge er för grina, jag... Den där rödhåriga gapade värst... Hade jag Pauli och Hök med mig bara, så skulle jag in i boklådan igen... Det ska snart bli annat ljud i skällan... Era solvargar! Nog sag jag, att ni hade stora och breda munnar, alltid, men ni ska också få tjocka och blodiga näsor, det lovar jag.»

Ingen må förtänka Adolf hans billiga harm. I den mån författaren krympte ihop, tillväxte hjärtet åter.

Samma dag uppläste Axner »Den förskräcklige» för Pauli och Hök. Förut hade han hållit arbetet hemligt för dem, för att sedan kunna bereda dem en desto gladare överraskning. De voro förtjusta, jublade och klappade händerna.

»Du menar mig med den ene artilleriofficeren», ropade Pauli.

»Ja, jag visste ju att du skulle gå in på artilleriet», svarade Axner.

»Och mig med den andre?» frågade Hök ivrigt.

»Ja visst, käre Hök!».

»Förtjust... Du är ett snille, Adolf!»

»Ett geni, Adolf!»

»Ni ä mina bästa vänner», ropade Axner och slog sina armar om bägges huvuden, »jag har det största förtroende till er... Ni ä de enda som begripa något.»

»Och du sa, att de skrattade?» frågade Pauli, blossande av vrede.

»Ja, var det inte skamlöst?»

»Det var bovaktigt!» röt Pauli, knytande händerna.

»Och den rödhårige grinade värst?» utlät sig Hök. »Jag skall slita hårtestarna från hans skalle, om jag också skulle bränna fingrarna på mig.»

»Ut med rutorna i boklådan!» ropade Pauli, uppspringande.

»Ut med dem, ut med dem!» instämde Hök.

Männe väl någon äldre författare här i landet någonsin har vänner, som vilja göra så mycket för honom, som Pauli och Hök då ville göra för Axner?

»Men», anmärkte Axner, något eftertänksammare, »det är inte rutorna som skrattat.»

»Det är sant», medgav Pauli, »det var bokhandlaren och bofinkarna.»

»Vore det inte bättre», föreslog Adolf, »att sälja manuskriptet till en annan, och sedan det väl blivit tryckt...»

»Ta ett exemplar», inföll Pauli, »och kasta det i flinten på bokhandlaren och hans skrangelben till pojkar?»

»Så mente jag med», förklarade Axner.

»Inte så dumt», gillade Hök, »men alla ska vi vara med.»

»Ja, ja.»

»Skönt! Ypperligt! Och därpå tumma vi.»

»Där.»

»Där.»

»Topp.»

Det tummades och saken var avgjord. Tre förenade skoltummar voro lika kraftiga som förfädernas eder vid Oden, Tor och Frej.

»Men läs upp för oss en gång till det där stället om de två artillerilöjtnanterna», anhöll Pauli. »Det stod ju, att de gjorde underverk av tapperhet?»

»Ja, gör det, läs upp det», bad Hök.

Axner lät ej be sig två gånger. Vilken författare går ej gärna sådana önskingar till mötes! Adolf gjorde ännu mer. Han uppläste »Den förskräcklige» för andra gången och stället om de två artilleristerna minst fyra.

»Jag får en hovfröken», sade Pauli.

»Jag också en hovfröken», sade Hök.

»Axner är sig alltid lik!» ropade den förre med sann hjärtlighet. »Det är rättvist att han får prinsessan, för när han har något gott, så delar han alltid med sig åt andra.»

Det dröjde några dagar, innan Axner ånyo satte sig i rörelse för att utbjuda »Den förskräcklige», genomsedd och betydligt förbättrad. Bland de väsentligaste förbättringarna var även utraderandet av orden: »Översättning från italienskan», på det förläggaren eller läsaren skulle sväva i ovisshet om det vore original eller översättning. Det var den gyllene medelvägen.

Det var en eftermiddag i slutet av september, blåsig och regnig, så att ingen gärna begav sig ut på gatorna, som icke hade desto angelägnare att sköta. Adolf hade hört, att vid Drottninggatan bodde en bokbindare, som icke allenast klistrade ihop vackra pärmar till böcker, utan även förlade vackra visor till folkets gamman och uppbyggelse.

Dit styrde Axner sina steg. Han hade inskränkt sina pretentioner, ty han ämnade endast begära trettio riksdaler riksgälds. Kapprocken hade krupit i skrinet, men guld-klockan, som man möjligtvis kunde få för trettio riksdaler, ville han ej släppa ur den nya urflickan, varmed fostermodern på hans enträgna böner redan försett honom.

Adolf hade hunnit till hörnet av Stora Vattugränd och Drottninggatan, då han stannade, väckt ur sina drömmar av en bekant röst bakom hans rygg.

»Se lille herrn!» ropade rösten. »Vad han har blivit stor, sedan jag sist såg honom!»

Adolf vände sig om och blev varse en medelålders kvinna, mycket blek, mager och avfallen.

»Lille herrn känner inte igen mig», sade hon med ett sorgset uttryck i ord och ansikte, »nå·nå, det är jämnt ett år sedan den tiden.»

»Madammen i Stadsgården!» utropade Adolf, förvånad över den förändring hennes utseende undergått. Han hade icke sett henne sedan besöket i sällskap med fosterfädern.

»Ja, det är jag... Herrn hade svårt för att känna igen mig... Jo jo män, jag undrar inte på det... Jag känner knappast igen mig själv.»

»Herregud, att madam aldrig kom till oss!» sade Axner.

»Inte visste jag var herrns mamma och pappa bodde», svarade hon, under det hennes ögon irrade åt alla sidor, liksom sökte hon någon. »Herrns pappa var en god och hederlig man... Han gav mig en hel trea banko, och det glömmar jag aldrig så länge jag lever.»

»Pappa sa ju, var vi bodde?...

»Gjorde han det?... Ack, det hörde jag inte... Det var mycket svårt då, men svårare, mycket svårare är det nu.»

»Har madam varit sjuk?... Madam är så blek.»

»Sorger och nöd göra inga rosiga kinder.»

»Är madam bättre nu?»

»Sjuk eller frisk, lika eländig för det... Det blev mitt öde att vara olycklig i alla mina dar... Har ingenting att hoppas av lyckan.»

»Herregud, vad det var ledsamt!»

»Men den, som inte är van vid annat, vet heller inte av annat.»

»Är madams... madams man lika elak?» frågade Adolf, men såg sig i detsamma hastigt omkring, ty han hade på

länge icke tänkt på denne och kände sig därför överraskad och förskräckt över sin egen fråga.

»Min man!» stammade hon med ökad oro, »han har arbetat på landet hela sommaren... i förra veckan kom han hem... Han gick ut tidigt i morse... jag har sökt honom hela dagen... jag vet inte var han arbetar... den olycklige... han har stökat väl åt sig... vad ska det ta för en ända?... Stackars Anders!»

Adolf teg, ty han kände sig alls icke hågad att deltaga i hustruns klagan, vad mannen beträffade.

»Och lilla Lalla sen!» utbrast han efter en stund och såg sorgset på madammen.

»Lilla Lalla!» ropade hon med en stämma, vars glada ljud tvärt bröt av mot det dystra, den nyss anslagit. »Har lille herrn sett henne?... Är hon i goda händer?»

Adolf såg förvånad på den frågande. Visste hon då ej vad han visste, nämligen, att den lilla flickan var i de bästa händer, då hon var i Guds? Det borde hon väl åtminstone känna, även om hon icke hade sig bekant, att lilla Lalla slumrade under Adolfs blommor på Klara kyrkogård.

»Lilla Lalla är ju död», viskade han till madammen.

»Död! Lalla död!» skrek kvinnan, så att det väckte de förbigåendes uppmärksamhet.

»Ja, hon är död. Men att inte madam...»

»Död, död!» klagade kvinnan med stora tårar i ögonen. »Ja, så skulle det gå... Varför fick jag inte ha henne kvar, inte sköta henne!... Hon dog för det hon inte fick vara hos mig... hon kallade mig för mamma!... Ack, hon var ändå så frisk och rar, när jag lämnade henne!» tillade hon, liksom hon i minnet av den ömma vård, hon skänkt barnet, ännu hade sin tillfredsställelse och belöning samt slutliga tröst.

I detsamma slog klockan fem i Klara kyrktorn. Kvinnan spratt till därvid.

»Fem, redan fem!» ropade hon, »och ännu har jag inte träffat honom!... Gud nåde honom och mig, om jag inte träffar honom i afton!... Men var?... Var?... Ve mig,

som står och pratar bort tiden!... Var ska jag söka honom?... Finns det ingen kristen själ, som kan säga mig, var han är?»

Efter dessa ord ilade hon som en vansinnig upp åt Vattugränden och försvann snart för den bestörte gossens ögon.

Denne, som nu först kom ihåg, att han hade »Den förskräcklige» under armen, samt att hans ärende ej var att hela eftermiddagen stå vid gathörnet och titta efter madam-mer, lyckliga eller olyckliga, fortsatte vägen uppåt Drottninggatan, hittade rätt på huset, varuti bokbindaren bodde, och gick in uti porten, dock icke utan möda, ty tätt invid huset, som var under reparation, befanns upprest en hög murarställning, vilken försvårade passagen för alla som ville gå in i samma hus.

Adolf steg uppför tvenne trappor och befann sig snart framför en äldre herre med vass näsa och gröna glasögon på den.

»Är det herr ålderman Norgren?» frågade Axner något ängslig, ty han tyckte icke om den vassa näsan.

»Ja, det är det», svarade bokbindaren.

»Jag skulle be att få lämna det här manuskriptet», sade vår författare, i det han med en djup bugning lämnade bokbindaren »Den förskräcklige».

Åldermannen mottog »Den förskräcklige», tittade först på titeln, bläddrade sedan igenom bladen och såg slutligen på det sista halvarket. Adolf började lugna sig, ty han hade aldrig förr sett »Den förskräcklige» med sådan omsorg hanteras och granskas.

»Åjo, det här kan nog bli bra», sade slutligen bokbindaren. »Jag ser inte något hinder... det kan visst bli bra... mycket bra.»

Det vore fruktlöst att räkna antalet av de strålar, som glädjen i detta ögonblick spred över den unge författarens ansikte. Den vassa näsan var icke längre ful i hans ögon. Han hade velat kyssa den, även med fara att klyva sina läppar däremot.

»Ja, jag visste väl det», ropade han hänryckt, »jag visste väl, att det skulle bli bra!»

Han hörde med förtjusning den vackra guldklockan picka.

»Ja, gubevars, vad det går för sig», fortfor bokbindaren, »att binda in det här... Ska det vara franskt band eller vanligt pappersomslag?»

»Det är detsamma, alldeles detsamma», svarade Adolf. »Herr ålderman behagar påsätta vad slags band som helst... men nog ville jag gärna, att det bleve så vackert som möjligt.»

»Det går nog an», yttrade bokbindaren, »men det är stor skillnad på priset.»

»Ack, jag begär inte mer än tretti riksdaler riksgäld», ropade författaren.

»Muh!» bölade bokbindaren till, i det han lyfte något på de gröna glasögonen.

»Bara tretti riksdaler vill jag ha, gode herr ålderman!» upprepade Adolf.

»Vaba?... Vill han ha tretti riksdaler?... Varför vill han ha tretti riksdaler?»

»För arbetet, vet jag.»

»Arbetet?... Ska jag göra arbetet och därtill betala tretti riksdaler?... Vad är han för en kund?»

»Herregud, ålderman ville ju köpa?...

»Vad ville jag köpa?»

»Den förskräcklige... Den förskräcklige i Södra bergen, som herr ålderman håller i.»

»Hå fan! Skulle den inte bindas?... Var det meningen att sälja det här åt mig?»

»Ja visst var det så, gode herr ålderman!»

»Den här smörjan?» ropade bokbindaren, i det han slängde »Den förskräcklige» långt ifrån sig fram på bordet.

Om den, som från spetsen av ett kyrktorn fallit ned med huvudet i gatan, efteråt kunde berätta, huru den skjut-sen smakade, den skulle utan tvivel kunna giva oss en beskrivning över den plåga, som i denna stund genomskar

vår författare både till kropp och själ. Han såg av hela bokbindaråldermannen endast den vassa näsan, och han ryste vid denna syn så att håren reste sig på hans huvud. Mot denna vassa klippa skulle hans hopp om ära och odödlighet slutligen stranda.

»Jag vill bara ha tjugu riksdaler!» ropade han i för-tvivlan.

Klockan av guld förvandlades till en klocka av silver.

»Är du tokig, gosse?» utbröt bokbindaren med slocknande tålmod.

»Ge mig tie . . . bara tie riksdaler, gode herre! . . . Bara tie riksdaler för Den förskräck . . .»

»Nej, inte tie runstycken en gång, och packa dig genast på dörren, din galning!»

Nu strök även silverklockan. Ur, tavla och boett försvunno snabbare än fjunet försvinner i stormen. Det var förbi, förbi!

Med vacklande steg och nedböjt huvud skred Adolf utför trapporna, med »Den förskräcklige» under armen. »Den förskräcklige» brände under denna arm, och han flyttade honom därför under den andra. »Den förskräcklige» härjade och brände även där. Han fattade det beslutet att svalka »Den förskräcklige» i Klaras svarta böljor och sedan aldrig mer skaffa et dylikt vidunder till världen.

Något uppiggad av detta raska och förståndiga beslut, trädde han utom porten och höll just som bäst på med att leta sig väg ut på gatan mellan de många korslagda bjälkarna och bräderna, som utgjorde grunden för den stora murarställningen.

Då — då hördes ett förfärligt dån över hans huvud, och runt omkring honom nedrasade stora tegelstenar, som störtade mot gatan och krossades till grus.

Genom en högst underbar slump undkom Adolf stenregnet och rusade genom ställningen ut på gatan. Även detta skedde i grevens tid, ty ögonblickligen därpå följde en stor balja, full med murbruk, vilken nedstötte i gatan

så att den flyende gossen fick hela ryggen överstänkt med bruk.

Hunnen ett stycke från den farliga murarställningen, vände sig Adolf om för att överskåda den nya fara han undsluppit.

Vad såg han då?

Han såg högt upp på murarställningen det rysliga motstycket eller originalet till »Den förskräcklige», han själv bar under armen; han såg den vilde hämnaren, muraren med halva örat, som blickade nedåt på det undkomna offret med vanställda anletsdrag, sammanbitna tänder och knutna nävar, en sammangjuten bild av den gäckade hämnden och det vanmäktiga raseriet.

När nu Axner såg allt detta och tänkte på det försåt, detta odjur under loppet av ett helt år satt för honom, tänkte på de dödsfaror, denne man hopat över hans huvud, då greps även hans unga bröst av hämndens vassa klor. Han hötte åt sin dödsfiende med knytnäven och upptog därefter från gatan en sten för att kasta den i huvudet på muraren, som icke stod nog högt för att vara fredad från stenkastning. För Adolfs övade hand var stenen vad kulan är för den skicklige jägaren; den var säker om sitt mål.

Men Adolf besinnade sig och släppte stenen. Det låg en vacker tanke till grund för detta hans handlingssätt. Hade han ej själv varit orsaken till denne mans hat? Var det ej han själv, som, biträdd av en kamrat, tänt den första gnistan till de lågor, som rasade i denna vilda själ? Hade han ej gjort honom lytt för hela livet, och var det väl att undra på, om denna raa människa, i saknad av de mildare seder och de upphöjdare tänkesätt, som en vårdad uppfostran alstrar, vore otillgänglig för förlåtelsens och försoningens ljuva känslor? Flera gånger förut hade han gjort sig själv dessa fragor. Endast Guds beskydd hade Adolf att tacka för sin räddning. Borde han ej därför ställa hämnden till honom, låta honom pröva, döma och straffa? Den gudsfuktan, som i fosterföräldrarnas hus hägnat hans barndom, talade ännu med oförsvagad stäm-

ma i hans öra om de himmelska sanningar religionen innehåller. I ett fjortonårigt öra ljuda dessa sanningar sällan förgäves. Det är först när man blir äldre, blir världsmän och »förståndig», som man vanligtvis ler åt dem, liksom man i minnet ler åt barnkammarens sagor.

Under tiden hade folk samlat sig, som fallet vanligtvis är även vid mindre märkvärdiga händelser än så. Somliga stodo och sågo på de nedfallna, krossade stenarna och på murbruksbaljan, vars innehåll överhöljt gatan, andra omgävo Adolf och mönstrade hans översmetade kläder, nyfikna att få veta, huru det gått till, om han blivit skadad o. s. v., alla samt och synnerligen förklarande, att om gossen fått stenarna eller murbruksbaljan på sitt huvud, hade han aldrig mer skådat Guds dag. Även på murarställningen höjdes röster, tvistande med varandra om roten och upphovet till olyckan. Adolf igenkände basrösten på den förfärlige, som svor och regerade bland kamraterna däruppe, bedyrande vid himmel och avgrund, att så väl tegelstenarna som baljan fallit ner av sig själva.

Några polisbetjänter trängde sig i detsamma genom folkhopen och skådade upp mot ställningen.

»Är det inte Storken?» frågade den ene av dem.

»Jo, min själ», svarade den andre; »ah, då ha vi honom!»

»Hör du, Stork», ropade den förre, »var så artig och stig ner från ställningen!»

»Och rappa dig sen», tillade den senare, »vi ha varma servetter åt dig.»

Kungl. polisens tjänsteandar äro alltid skämtsamma och humoristiska att börja med.

»Polisen, polisen!» skallade det både från gatan och ställningen.

»Vad ska jag nere och göra?» frågade muraren med halva örat, i det han såg ner i gatan med en trotsande blick.

»Kors, kom ner du bara, så får du väl se», svarade den ene polisbetjanten.

»Du har glömt, att du är bjuden till polisen», sade den andre, »vi ska friska upp minnet på dig, vi... är det inte beskedligt av oss det?... Skynda dig nu, eller ska vi skicka efter vakt för att peta ner dig med bajonetterna din krångelmakare.»

»Vad vill ni mig? Vad har jag gjort för ont?»

»Bara hemgång, min gosse!» svarade polisbetjänten, »och så har du slagit vakten... har du ock glömt det?... Glömmer du så fort dina välgärningar?... Ner med dig bara!... Rör på benen lika livligt som du rör på armarna!»

»I morgon ska jag ha den äran», sade muraren gäckande, hälsa och tacka, i morgon ska jag komma... har inte tid nu, som ni ser.»

»Kom genast», ropade polisbetjänten, »vi ha inte tid att vänta... du är så efterlängtd, så.»

»Och dröjer du ett ögonblick till, din lymmel», tillade den andre mera allvarsam, »så har du inom fem minuter vakt omkring dig och handklovar på dig!... Förstår du rena svenskan, du?»

Muraren tycktes en stund fundera på rena svenskan, innan han fattade sitt beslut. Slutligen såg man honom knäppa av sig förskinnnet och kasta det ner på polisbetjänerna.

»Tag det här i stället», ropade han, »och orkar ni inte bära det till polisen, så skicka efter vakt för att hjälpa er.»

Därefter satte han sig själv i rörelse, men icke nedåt, utan uppåt, till polisbetjänernas synnerliga förargelse.

»Håll fast honom, håll fast honom!» ropade dessa till de övriga arbetarna på ställningen.

»Den, som rör mig, ligger i gatan», ropade Storken till sina kamrater, som visserligen syntes hava god vilja att efterkomma tillsägelsen nerifrån, men fruktade för genvägen uppifrån.

Högljutt hånande sina vanmäktiga förföljare, klättrade Stork uppför stege efter stege och upphann taklisten, i trots av sorlet och förbannelserna nere i djupet.

»Kom efter, kom efter! Välkomna, välkomna!» ropade han, »här är vackert... här är utsikt över Mälaren, över rädstun, över stadshuset och till och med över galgen för den som har ögon dit... det vore mumma för er, det, era korpar därnere med tennbrickorna!... Hurra för polisen! Hurra för kopparmatte, den kunglige polisens högst betrodde man! Hurra!...»

Därefter fattade muraren tag i plåtkanten och svingade sig upp på taket. Men den götiska byggnadsstilen lägger inga hustak som duger till promenader, och det tak, var-över muraren nu låg framlutad, hållande sig fast med händerna i taktegeln, var så spetsigt och så tvärt sluttande, att han med största möda förmådde fasthålla sin tunga kropp därvid. Det närmaste hustaket syntes däremot något plattare och bekvämare, varför också muraren sökte uppnå det. Under dessa bemödanden, vilka i början kröntes med framgång, avlägsnade han sig alltmera från ställningen. Han var nära att hinna det andra taket och den frihet, för vars skull han vågat en så äventyrlig färd, då några skröpliga taktegel lossnade under hans händer. Han förlorade fästet och rakade utför.

Ett gällt skrik från folkmassan därnere genomträngde luften, varpå följde en gravlik tystnad. De av folket, som förskräckelsen icke berövat synens sinne för ögonblicket, sågo upp och funno muraren hängande vid en stor takränna, som löpte ner till gatan.

»Hjälp honom! För Guds skull, rädda honom!» avbröts tystnaden av en kvinnas jämrande röst, »rädda, rädda honom! Ä ni människor, ni?... Nej, vilddjur ä ni!... Hjälp honom! Det är min man, min man!»

Adolf, ehuru knuffad fram och tillbaka i trängseln, hade icke förlorat sin dödsfiende ur sikte, och när han nu såg honom hängande mellan himmel och jord, färdig att i varje ögonblick nedstörta i djupet och förgås, läste han däruti Guds dom och rättvisa, tänkande därjämte med glädje och tacksamhet på sin egen befrielse från en varelse, som syntes hava för avsikt att förfölja honom i döden.

Men då han hörde den arma kvinnans skrik, vars röst han så väl igenkände, glömde han, att det var en fiende, som hängde på den sviktande rännen, och började, liksom hon, ropa på hjälp och räddning.

»Vad skriker du efter, pojke?» ropade en karlröst nära honom, »klättra upp på muren och hjälp honom bäst du vill, men skrik inte örhinnorna av människor!»

Adolf vände ansiktet åt den sida, varifrån rösten hördes, och mötte de vreda blickarna från en till utseendet förnäm herre, som satt i en öppen kalesch, bakpå vilken stod en betjänt med silverband kring den lackerade hatten. Vagnen, hindrad av folkskarorna, kunde ej komma ur stället, och trängseln var naturligtvis värst däromkring. Vid sidan av den förnämme herrn i kaleschen satt ett ungt, skönt fruntimmer med blekt och förskräckt ansikte, men baklänges en äldre fru med ett barn i sitt knä, vilket var invecklat i en stor schal, som dolde allt utom det lilla ansiktet.

Adolf trängdes, i detsamma han vände sig om, emot kaleschen, så att han måste fatta tag i densamma med händerna för att ej klämma bröstet mot vagnsdörren. Sålunda placerad, fick han hela den åkande familjen i så nära ögonsikte som möjligt.

»Nej, men se på murarn!» ropade högt en röst bland massan, »sådan galgfågel! Se, hur han hasar sig ner utför rännan... tänk om rännan går sönder!»

Adolf hörde ej detta rop, fast det höjdes helt nära honom.

»Jaså, du kommer ändå ner, din bov!» ropade en av polisbetjänterna, »tyckte du mer om den här vägen än den andra?... Var och en har sitt tycke.»

»Akta dig, Anders lille!... Tyng inte för mycket på rännan!» förnams ånyo den stackars hustruns stämma, »det går nog bra, bara du är försiktig... Gud hjälpe honom!»

Icke heller denna kända röst fann väg till Adolfs öron. Alla hans sinnens förmögenheter hade samlat sig i den blick, varmed han betraktade den äldre frun, som satt bak-

länges i vagnen, eller, rättare sagt, barnet, som satt på hennes knä.

»Förbanna mig, kommer han icke lyckligt ner på gatan!» ropade en.

»Han är värre än Fourreaux, värre än alla vultigörer jag sett!» ropade en annan.

»Gör det efter!»

»Akta dig, Anders! Akta dig... min stackars gubbe!... Inte så fort, inte så fort!

»Det var en best att klättra!»

»Som en gast utför en skeppsmast!»

»Som en katt utför ett träd!»

»Nu är du nära gatan, Anders... jag står här, jag... jag ska ta emot dig, jag!... Gud i himlen, rännan brister!...»

»Är det en människa och inte en ekorre, så har han fan i sig!»

För alla dessa rop om varandra förblev Adolfs öra lika dövt, men blicken — blicken!

»Gud ske lov! Gud ske lov!» hördes nu kvinnan triumferande ropa.

»Han är nere!»

»Nere är han!»

»Hurra!»

»Hurra!» skränade den böljande massan, så att det genljöd i gränderna.

»Lalla! Lalla!» ropade Adolf till, sträckande sin ena arm in i kaleschen emot barnet.

»Lalla! Lalla!» svarade barnet, vändande sina ögon mot Adolf, »gossen, gossen!» tillade hon därefter, mysande på munnen, liksom åt en gammal bekant.

Adolf behövde icke höra hennes röst, han såg de stora himmelsblå ögonen.

»Grip honom! Bort med honom!» hördes polisbetjänternas befallande röster.

»Slå honom inte!» hördes kvinnan bedja, »se, så blodig han är förut!»

»Bind honom! Bastanta tag!»

»Nej, nej! Inte så hårt! Slå honom inte... inte...»

Det vildaste tumult uppstod nu bland massan. Slag, jämmerrop och svordomar rasade om varandra med dånet av en rytande orkan. Adolf rycktes i trängseln långt ifrån vagnen och fördes med ett spåns lätthet av den våldsamma folkvirveln ett långt stycke uppåt samma gata.

När han äntligen fått sig fotfäste på en plats, där ingen trängsel mera var, gav han sig likväl ingen ro för att hämta andan, utan rusade tillbaka, på nytt kastande sig in i virveln, som då slingrade sig åt motsatt håll, med riktning åt staden. Han sprang förbi murarställningen, såg mycket människor, men inga hästar och ännu mindre någon kalesch. Han rusade vidare efter den hojtande folkhopen, som stormade långt framför honom, men ingen vagn kunde han upptäcka, ingen vagn som liknade den han sökte. Alla, han sprang fatt, frågade han, om de sett någon kalesch med en liten änglaskön flicka uti, men ingen svarade honom. Alla talade blott om muraren, som klättrat ner från takrännan utför väggen till ett fyravåningshus och som nu var arresterad för det han någon dag i samma vecka rusat in i en hökarbod på Söder och slagit bodens ägare samt, till råga på brottet, även överfallit och slagit stadsvakten, som infunnit sig för att gripa honom.

Men vad frågade han numera efter muraren och det onda, denne velat och ännu vilfe honom? Vad frågade han efter tegelstenarna och murbrukshaljan, som varit nära att petrificera honom till lik?

»Ack, vad jag var för ett nöt», ropade han för sig själv, »som trodde att hon var död, att hon kunde dö!... Kan väl en ängel dö?... Men att jag skulle få se henne, höra henne tala och se hennes ögon... hennes ögon!... Herre min Gud, vad jag varit lycklig, vad jag haft roligt i dag!»

Han välsignade muraren, som velat döda honom; han välsignade den vassnäsige bokbindaren, som dödat hans författareära, ty utan dessa båda skulle han ju icke hava råkat henne! Och »Den förskräcklige» — »Den förskräcklige», som gjort honom så många bekymmer, så

många drömfulla dagar och sömnlösa nätter, hade ju i första rummet varit orsaken till hans lycka, hans sällhet!

Han hade velat kasta »Den förskräcklige» i Klara sjö; nu ville han trycka honom till sina läppar. Men — men var var då »Den förskräcklige»? Han hade honom ej mer i sina händer. Han letade, vände ut och in på sina fickor. »Den förskräcklige» var borta, försvunnen. Han erinrade sig, att han hade haft manuskriptet i sin hand, när han stod vid kaleschen, vid charen, vari ängeln satt. Men sedan visste han ingenting om dess öde, men han visste ju icke heller till sig själv.

Länge sprang han fram och tillbaka på Drottninggatan, dock icke för att leta rätt på sin förlorade roman. Man letar ej efter det förskräckliga, när man är bevingad av det himmelska.

Slutligen begav han sig uttröttad på hemvägen och kom därunder att passera över Klara kyrkogård.

Han stannade framför Lallas förmenta grav och såg de blommor, han planterat på densamma. Vad hade hans blommor där att göra? Vad anginge honom denna lilla grav?

Han böjde sig ned för att upprycka sina blommor. Men han dröjde, hans hand drog sig hastigt därifrån. Han saknade förmåga att taga sin gåva tillbaka.

I lindens gulnade krona, som välvde sig över den lilla bädden, susade det så sorgligt för hans öron. Han tyckte, att blommorna så enträget bådo honom att få stå kvar, trognare i döden än de varit i livet, och han tyckte sig höra ur djupet en späd röst som sade:

»Gosse, vill du taga bort vad oskuld oskuld gav?... Vet du inte, att blommornas rötter flätat sig kring mitt hjärta?... Vill du beröva den döda dess enda glädje i graven?... Låt mig behålla mina blommor!»

Adolf lät blommorna stå och hastade hem till sina fosterföräldrars hus. Aldrig hade han haft en skönare natt, aldrig skönare drömmar.

Konungar belöna kungligt. Änglar belöna gudomligt.

ANDRA TIDSKIFTET: YNGLINGARNA

VIII.

TRUMPETSIGNALER OCH SABELHUGG.

Omkring tre år efter de händelser, som första tidskiftet av vår berättelse innehåller, sutto tillsammans en höstmorgon vid frukostbordet på Tallbergs, f. d. Lamberts, spiskvarter vid Regeringsgatan tre ynglingar med blomstrande kinder, strålande ögon och av kraftfull kroppsbyggnad. Tvenne av dem buro Svea artilleriets underofficersuniform, men den tredje var i civila kläder.

Nämnda spiskvarter förtjänar att med ett par ord omnämnas, ehuru det för flera år sedan upphört att finnas. Det var bekant för sin väl lagade mat, sina stora portioner och särdeles billiga pris. Många familjer hade onekligen detta ställe att tacka för sin existens, ty man kunde där antingen på stället spisa eller hämta sina två rätter för fjorton skilling på person, och ändock var varje portion så väl tilltagen, att till och med två munnar kunde hava gott därav. Mången har för vida mindre berömliga gärningar än så fått belöning. Fru Tallberg fick icke allenast icke belöning, utan hon, som bespiset så många tusen likar dog slutligen i brist på det nödvändigaste.

»Gutår, gossar!» ropade den längre och äldre av underofficerarna, i det han höjde maderaglasen, »när gammal

vänskap kredensar vinet, så frågar man inte efter om druvan vuxit på Madera eller skjutit upp bland svamparna i våra nederlagskällare!... Drink, Axner, och se glad ut!... Vet, att du dricker med officerare!»

»Tack, bror Pauli!» svarade ynglingen i civila kläderna, »tack, icke just för vinet, som du vet att jag inte gärna dricker så tidigt på dagen, men tack för du påminde om gammal vänskap, fast det behövde du visst inte påminna om.»

»Nej, det behövde jag visst inte», sade Pauli, i det han klingade med skolkamraten, »har du laddat, Hök?» tilllade han, vänd till den yngre underofficeren, »en treklang, bröder! Triumvirer i pokalen, liksom vi varit det i skolan!... Axners skål!»

»Ja, Axners skål, professor Axners skål!» ropade Hök med sin vanliga livlighet, »din skål, präktige pojke, fast du inte har sabel vid sidan, som Pauli och jag!»

Tre fulla vinglas möttes, klingade och tömdes till sista droppen.

»Du är en huggare, Axner!» började Pauli ånyo, »på tre år genom kvarta och gymnasium... Det har gått som en dans för dig... om en vecka är du liber studiosus och får slåss med gesällerna i Uppsala... Jag vill begära permission för att hälsa på dig och se, hur du bär dig åt.»

»Mycket ledsamt, att vi inte få behålla dig!» tillade Hök, »inte vet jag heller, hur du kan trivas utan oss.»

»Ja, jag kommer mycket att sakna er båda», svarade Axner, »men terminerna äro inga evigheter... vi skola vara desto oftare tillsammans, när jag kommer till Stockholm igen.»

»Var postdag ett brev från dig», erinrade Hök.

»Ja, det får du inte glömma», tillade Pauli.

»Nej, nej, tycker ni det!...»

»Och innan du reser», utlät sig Pauli, »ta vi oss ett litet rummel på Stallmästargården... Skiljas utan tårar?... Omöjligt, bror!»

»Om vi inte ha gråtit förr, så skola vi gråta då», förklarade Hök, tryckande med ömhet gymnasistens hand.

»Är det fråga om sådana tårar, som ögat gjuter», ytttrade Axner med rörelse, »så kommer jag nog att spendera tillräckligt, men blir det fråga om buteljens eller vinets, så fruktar jag, att nöden blir den Mosesstav, som upptor kar det Röda havet, så att vi kunna gå torrskodda däröver, liksom Israels barn.»

»Har ingen fara med den saken», menade Pauli, i det han fyllde på sina vänners glas, »jag bjuder, jag... officerare låta inte bjuda sig, så länge de själva ha mynt.»

»Gud bevare oss väl för att försvaga din stackars reskassa!» sade Hök, »jag och Pauli skola nog repartisera, det är säkert, det... men roligt måste vi ha.»

»Ni lär väl inte ha mer än ni behöver, tänker jag», ytttrade Axner.

»Jag har krita, Axner», genmälde Pauli, »krita överallt!»

»Akta dig, Pauli!» varnade Axner, »kritan har dödens färg.»

»Strunt! Var dag har sin omsorg, det är det enda som jag kommer ihåg av mina skolstudier.»

»Ditt gymnasibetyg måste blötas», förklarade Hök, »och din studentexamen skall gå upp som en sol ur havet.»

»Men hur har du fått så mycken kredit?» frågade Axner.

»Genom mitt ärliga ansikte, bror», svarade Pauli.

»Men om de bli lurade på ditt ärliga ansikte?»

»Så blir jag värst lurad själv, för då... då skjuter jag mig en kula för pannan.»

»Och du tror dig därigenom kunna förnöja dina kreditörer?»

»Nej, det tror jag inte... men de skola säga, att jag uppfört mig som en bra karl... bättre dö som bra karl än leva som stackare.»

»Bättre att dö skuldfri än skuldbelastad», anmärkte Hök, vilken, vad penningaffärer angick, icke delade Paulis åsikter.

»Vet du, jag törs knappt smaka på ditt vin, Pauli», sade Axner, »det börjar se ut som blod i mina ögon, och jag tycker det ligger en pistolkula på botten.»

»Du är en tok!... Än om jag gör ett rikt parti då?... De rika arvtagerskorna äro enkom till för oss militärer... Får en vacker, rik flicka mitt hjärta, så tar hon gärna mina skulder på köpet... Men låt oss inte tala om det där nu... Hör du, hur mycket pengar får du med dig till Uppsala av gubben?»

»Så mycket, att det räcker till studentexamen, och det är vackert nog, det... kan jag väl begära mer?... När jag tagit examen, tar jag genast kondition.»

»Och du blir präst?»

»Min fostermoder vill det... den dagen då hon får höra mig predika, blir hennes största glädje, har hon sagt... en enda predikan, hållen av mig, skall belöna henne för alla hennes omsorger om mig... det goda, ädla hjärtat, som nöjer sig med så litet!... Nå, gossar, hur smakar militärståndet er?»

»Tråkigt, så länge man bara är underhuggare», svarade Pauli, »men nästa år blir jag officer... vet du, då tänker jag begära tjänstledighet och resa ut till Grekland... Dit står min håg, min traktan både natt och dag.»

»För att slåss mot turkarna?»

»Ja... här i landet grönskar ingen lager, och man blir maläten både till kropp och själ... jag vill höra kanonerna dundra på annat ställe än på Ladugårdsgärdet.»

»Och du, Hök?»

»Jag följer med Pauli», svarade denne, liksom Pauli uppledd av vinet, »jag tyckte inte om grekiska språket, men jag älskar ett folk, som kämpar för sin frihet... Palikarerna äro mina gossar!»

»Leve friheten!» jublade Pauli, »en muselman på var bajonett och åt varje segrare en sultaninna på var arm!»

»En skål för friheten!»

»Leve de gamla greker!» fortsatte Pauli, »leve Miltiades, Themistokles, Cimon och Epaminondas, ypperliga i striden, men fan så tråkiga i Cornelius' Nepos!»

»Sokrates' och Platos fädernesland!» tillade Axner, delande sina vänners entusiasm.

»Vi skola blidka deras skuggor», ropade den exalterade Pauli, »bort med slavarnas kedjor från frihetens vagga!... De besudlade tempelruinerna skola renas med blod!»

»Ned med tyrannerna!» uppstämde Hök, »våra svärd skola klyva turbaner till hundratal... vart tagel skola vi slita ur de turkiska hästsvansarna!... Leve Grekland och friheten! Friheten och Grekland!»

Skålen tömdes och dracks under ynglingarnas livliga hurrarop.

»Om vi gå kvar här i Sverige», återtog Pauli, »detta arma Sverige, som inte törs bitas, sedan det släppte tänkarna i det finska kriget, vad blir det väl då av oss?... Jo, på sin höjd tvenne luggslitna kaptener, dåsiga som sköldpaddor... tvi tusan, bröder!... Men ut i kriget bara, och inom ett år major och överste... inom två general, husch, vad det skall gå mellan blanka vapen och vinande kulor!»

»Inom två år general... inom tre fältmarskalk!» ropade Hök, »fältmarskalkarna Hök och Pauli, det skall låta något, det!»

»Stackars Axner, som inte får vara med!» beklagade Pauli

»Du får gå hemma och torka, du, stackars gosse!» beklagade Hök.

»Kan jag bli regementspastor, så får jag vara glad», menade Axner.

»Du bara regementspastor!... Nej, biskop skall du bli», förklarade Pauli.

»När vi en dag komma hem, överhöljda med ordnar och blessingar», sade Hök, »så giva vi dig vilket biskopsstift du vill ha... vill du bli ärkebiskop?»

»Tack skall du ha, Hök!»

»Vill du bli ledamot av Serafimerorden?»

»Tack, Pauli!»

»Du är det och du har det... en skål för hans högvördighet, herr doktorn och ärkebiskopen Adolf Axner, han och ingen annan!» propulerade Pauli.

Fältmarskalkarna Pauli och Hök klingade med sin vän, ärkebiskop Axner. Det var, minsann, i denna stund ett icke obetydligt sällskap som frukosterade på Tallbergs anspråkslösa spiskvarter. Mamsellen, som stod vid skänken, drog på munnen. Vad gör det, allenast ödet, som svävar högt över alla spiskvarter och skänkmamseller, icke gör detsamma!

Pendylen på väggen slog nio.

»Redan nio!» ropade Hök, i det han steg upp från bordet, »klockan halv tio ha vi provskjutning på Ladugårdsgärdet... hur tråkigt, att jag måste skiljas från er!»

»Vi följa dig till Artillerigården», sade Axner lämnande bordet.

»Ja, och sedan följer jag med Axner, ty jag är ledig i dag», yttrade Pauli, »vi ha inte många dar kvar att språkas vid... men i middag klockan tu kunna vi ju alla tre råkas på källaren Äppet... det är skäl att begagna den korta tiden!... Klockan tu på Äppet, det är ju så?»

»Ja, det göra vi», inföll Hök, »du vill ju det, Axner?... Du hinner nog läsa och tugga, när du väl hunnit till Uppsala.»

»Jag kommer säkert», svarade denne, »men dröj nu inte, Hök!... Tjänsten går framför allt.»

Pauli likviderade frukosten, varefter de tre vännerna lämnade Tallbergs spiskvarter och togo vägen till Artillerigården.

»Ett bra ställe och billigt pris är det», sade Pauli, »men det har två olägenheter,»

»Vilka då?»

»Jo, för det första får man ingen krita där.»

»Du är tokig med din krita, Pauli», sade Axner, »den kommer bestämt att dra ett stort kors över din fältherrebana.»

»Det bleve annat det än svärdsordens stora kors», förklarade Hök, som ännu icke glömt sina ordlekar.

»Och för det andra», fortfor Pauli, utan att besvara de gjorda anmärkningarna, »så finns det inga vackra flickor där... skänkmamsellen och de båda uppasserskorna äro vita i håret som silverkaniner.»

»Utgöra tillsammans hundrafemtio år», tillade Hök, »och lägger man nu därtill värdinnan själv, den hedersgumman, som också har sina modiga femtio på nacken, samt trillan, som hon ibland åker uti och vilken säkert är hundra år gammal, så har man på en gång tre århundraden... är det inte aktningvärt, det?»

»Vad som är aktningvärt bör aldrig förlöjligas», anmärkte Axner, »vad vi äro har ålderdomen varit, och vad den är kanske vi inte bli...»

»Du tycker således om gamla uppasserskor, bror Axner?»

»Ja, varför inte? Det är ju vackert, att människor kunna vara nyttiga, fast de äro gamla.»

»Du tycker om gamla trillor med?»

»Ja, och det av till och med större skäl... en av min fosterfaders kunder köpte ena dagen en splitter ny schäs, och den andra sprang schäsaxeln itu, så att den åkande fick sin arm avbruten... det är således både orätt och otacksamt att begabba ålderdomen.»

»Hör på moralpredikanten bara!» sade Hök.

»Axner förstår sig inte på vackra flickor, tror jag», sade Pauli.

»Jo, nog gör han det», menade Hök, »men då måste de gå i kolt och ha stora blå ögon, liksom hans flicka i Stadsgården... nå, har du aldrig sett henne sedan?»

»Nej, inte sedan jag såg henne på Drottninggatan den där märkvärdiga aftonen», svarade Axner, med en lätt rodnad på sina kinder.

»Och du är ännu lika förtjust i henne?»

»Hon tillhör mina barndomsfantasier», svarade Axner, »men jag kan inte neka till att det skulle vara bra roligt att få se henne ännu en gång.»

»Hur gammal kan hon nu vara?»

»Hon bör vara nio år.»

»Och vacker som en dag, ifall hon inte haft kopporna», skämtade Hök.

»Det vore mycken skada på det lilla vackra ansiktet», svarade Axner.

Av dessa yttranden finner man, att Axner äntligen yppat den stora hemligheten för sina vänner. Förmodligen hade innerligheten av hennes bild avtagit, i den mån vår hjälte införlivat sig med sina studier och fått allvarsammare saker att tänka på. Säkert var, att han de senare åren oftare drömde om den dag, då han, iklädd promotionsdräkten, skulle få emottaga magisterkransen i Uppsala domkyrka. Lagern hade något övervuxit de späda myrtenbladen. Men stundtals, när han vilade sig efter dagens tränga arbete vid boken och han svärmade utåt landsbygden för att hämta frisk luft och nödig kroppsrorelse, tänkte han likväl på händelserna i Stadsgården, på de ögonen blå och de lockarna ljusa, som utgjort medelpunkterna för hans barndomsdrömmar.

Våra tre vänner voro nära Artillerigården, då de gingo om en storväxt, uselt klädd mansperson, vilken gått framför dem, med lutande huvud och blekt, magert ansikte.

»Såg du inte honom, Axner?» viskade Hök, i det han sakta knuffade sin vän i sidan.

»Vilken honom?» frågade denne.

»Karlen, som vi gingo om.»

Axner vände sig om och betraktade karlen, som nu gick efter dem.

»Vad är det för en figur? ... Inte känner jag honom?»

»Kors, känner du inte igen honom? ... Din gamle vän, muraren?»

Axner vände sig om för andra gången och beskådade den ifrågavarande personen med mera uppmärksamhet.

»Ja, du har rätt», sade han med någon oro, »vad han är förändrad!»

»Jo jo, tre års fästning är allt en svältkur som suger på hullet.»

»Han har då utstått sitt straff och är fri nu?... Jag undrar, om han ännu har lika gott öga till mig, som han fordom hade.»

»Jo, det kan du lita på», svarade Hök, »du minns väl en månad tillbaka, då jag var kommenderad på Vaxholms fästning?»

»Det har jag glömt... vad var det då?»

»Kommer du inte ihåg, att jag i ett brev nämnde några ord om honom?»

»Jo, det var sant det... men jag minns inte...»

»Han är inte för god på mig heller, må du tro, ty, ser du, jag skaffade honom litet extra förplägning emellanåt.»

»Varför gjorde du det?»

»Jo, han var nog oförskömmad att säga mig mitt upp i ansiktet, att han skulle bryna en kappe potatis för din räkning det första han kom ut från fästningen... och därför lät jag giva honom något i förskott på betalningen för hans blivande besvär... han fick sina fem och tjugu, kan du väl begripa.»

»Och sen?»

»Sen svor han på, att han skulle bryna en hel tunna åt mig... den människan får, min själ, mycket att göra», tillade han skrattande.

»Det är synd om den stackaren!» yttrade Axner, »tre års fästning för ett slagsmål är allt ett bra hårt straff.»

»Det var hemgång med överläggning, bror!»

»Och så slog han vakten, det var sant, det.»

»Dålig vakt, som låter slå sig», menade Pauli.

»Jag ville bra gärna ge den olycklige några hackor», sade Axner.

»Låt bli det, det är mitt råd», varnade Hök, »han kunde sluka dig levande, om du kom honom så nära... ser du inte så utsvulten han ser ut?»

»Vad är det han har innanför rocken?» frågade Pauli, som också tagit muraren i ögonsikte, »det såg ut som mäs-sing.»

»Jag tror, min själ, att det är en trumpet», svarade Hök, »vad skall muraren med trumpeteten att göra?... Nog har

jag hört, att murar ramlat genom trumpetstötar, såsom Jerikos till exempel, men aldrig, att de blivit uppresta med samma medel.»

»Vore jag inte i uniform», sade Pauli, »så skulle jag ge den lymmeln för hans brynta potatis... men jag hade ändå god lust att...»

»Nej, låt honom vara», bad Axner, »det har alltid gjort mig ont om honom, och han har dessutom lidit nog... jag undrar, hur det är med hans hustru nu för tiden, om hon lever eller är död... var hon ute någon gång på fästningen?»

»Jag tror väl, att jag såg henne några gånger.»

»Du talte inte med henne?»

»Nej, jag har inte den äran att känna henne.»

»Den arma kvinnan!... Om jag vetat, var hon hållit till, så skulle jag besökt henne... Jag har heller inte sett henne sedan uppträdet på Drottninggatan... det var en god varelse, som förtjänt ett bättre öde.»

De tre vännerna voro nu vid Artillerigården, där de togo avsked av varandra, med löfte att åter träffas klockan tu på källaren Äpplet.

»Glöm det bara inte, herr ärkebiskop!» ropade Hök skrattande.

»Nej, herr fältmarskalk!» svarade Axner, »glöm det bara inte själv!»

»Var du lugn», yttrade fältmarskalken Hök, »jag kommer, om det också regnade småsten eller gamla kärngar.»

Hök gick in på Artillerigården, men Pauli och Axner fortsatte vägen för att göra en förmiddagsrund kring Djurgården.

*

Något längre fram på samma förmiddag, eller omkring klockan tio, stodo invid Ladugårdslandstullen å Ladugårdsgärdet tvenne sexpundiga kanoner, med var sin tillhörande servis av fem man, för verkställande av så kallade »försöksskjutning», eller för att få utrönt, huru långt kulorna kunde gå. Ute på fältet, för att utmärka var kulan tog

mark, befann sig sergeanten Hök, biträdd av nödigt manskap. Till signalers givande fanns en trumpetare vid batteriet och en trumpetare vid pass 1,200 alnar därifrån till vänster om skottlinjen på den så kallade Borgbacken, samt en trumslagare, som höll sig i samma höjd som underofficern, vilken skulle utmärka var kulan tog. Vid skjutningens början blåstes först signal från batteriet att allt var färdigt, vilken signal besvarades av trumpetaren och trumslagaren på linjen, varefter, för varje skott som avlossades, trumslagaren, på underofficerns befallning till betecknande att linjen var fri, slog trumsignal, som av bägge trumpetarna repeterades. Underofficerns tecken till trumslagaren bestod däruti, att han höjde den hand, varuti han höll papperet, därå skottvidden av honom antecknades.

Första skottet, företrätt av vederbörliga signaler, hade gått, och Hök stod nu på 1,600 alnars distans från batteriet och omkring tvenne alnar från skottlinjen, sysselsatt att annotera kulans första gräsning. Han stod framlutad, med papperet på sitt vänstra framsträckta knä, och skrev på detta sätt. I förbigående må anmärkas, att man från batteriet invid tullen icke kunde, i anseende till markens vågiga beskaffenhet, se till det ställe, varest Hök med sin trumslagare och sitt övriga manskap uppehöll sig.

Hök, sålunda sysselsatt, tyckte sig visserligen höra en trumpetsignal från fältet, men som denna var olika den, som nyttjades på skottlinjen, så lämnade han däråt ingen vidare uppmärksamhet, utan fortsatte med sina annotationer. Men när han strax därpå igenkände trumpetsignalen från batteriet vid tullen, vände han förvånad sina ögon åt det håll, där hans trumslagare stod, vilken först bort signalera, innan batteriet kunde göra det. Trumslagaren runkade på huvudet och syntes lika förvånad.

I detsamma hördes knallen av ett skott från batteriet, jämte vinandet av en kula, och ögonblickligen därpå störtade både Hök och den av manskapet, som var honom närmast, till marken, bägge träffade av kulan, den ene i vänstra benet, den andre i högra.

De i närheten stående artilleristerna uppgåvo ett ångestrop och rusade fram till hjälp.

»Det kommer en kula till!» ropade några röster.

Hök omfattade med bågge händerna sitt sönderskjutna ben och hoppade på det friska några alnar till utom skottlinjen, tills han ånyo nedföll, badande i sitt blod.

»Giv mig en skjorta att förbinda mig med», ropade han till artilleristerna, som stodo handfallna omkring honom, »ser ni inte, att jag förblöder? ... Hjälp er kamrat; även han förblöder, den olycklige!»

En av dem tog av sig skjortan och hjälpte honom att hämma blodflödet.

Hök emottog linnet, slet det itu och kastade hälften därav åt den sårade artilleristen, vars klagan och svordomar gjorde ett tvärt avbrott mot Höks lugn.

»För mig sedan hem till mina föräldrar», bad Hök med mattare röst, »unna mig åtminstone att dö i deras armar!»

Efter en stund bortburos de blesserade från fältet, dock icke hem till sina anhöriga, utan till det i en avlägsen trakt av Stockholm belägna Garnisonssjukhuset. Förmodligen hava de högvise förlagt Garnisonssjukhuset på en från kaserierna så avlägsen plats, på det att de patienter, som dittöras, skola hinna dö under den långa transporten och därigenom icke behöva falla läkarkonsten och de storståtliga sjuksalarna till last och tunga. Någon annan rimligare orsak ha vi åtminstone icke kunnat upptäcka.

Undersökning om denna olyckshändelse hölls naturligtvis av krigsrätten, varvid upplystes och styrktes, att varken trumslagaren eller trumpetaren ute på fältet givit signal till det skott, varav olyckan timade, samt att signalen vid batteriet, som vållat den, föranletts av trumpetblåsning av någon annan person å Ladugårdsgärdet. Men vem denne »någon annan» varit, därom kunde för tillfället ingen upplysning vinnans, och målet fick därvid bero.

Men ungefär på samma timme, som Hök och hans olyckskamrat bortburos från Ladugårdsgärdet, smög sig därifrån ut på annan väg, genom tullbommen vid Fredrikshov, en karl av reslig växt, men klädd som en hamn-

buse. Han hade mössan djupt neddragen över öronen och höll båda armarna tätt intill bröstet, liksom hade han något gömt i barmen, vilket han fruktade skulle upptäckas av nyfikna ögon.

*

Det blev således ej på källaren Äpplet a Ladugårdslandet de tre vännerna råkades. Vid Höks sjuksäng å Garnisonssjukhuset på Kungsholmen stodo Pauli och Axner, levande bilder av en tröstlös sorg. Mitt på golvet var ett bord uppslaget, varomkring läkare och kirurger sysslade.

»Jag kunde inte komma till Äpplet», sade Hög småleende, »det regnade varken stenar eller gamla käringar... men jag glömde att taga kanonkulor med i beräkningen... Axner, min trofaste vän, du har alltid rätt... den gamla trillan var bättre än den nya schäsen.»

Axner lade sin hand på vännens kalla, fuktiga panna, men hade icke styrka att yttra något.

»Hör du, Pauli!» fortfor Hög, »det är förbi med Grekland... du får resa utan mig... det är förbi med fältmarskalken... du får bli det ensam.»

»Jag skall strida för både dig och mig», sade Pauli med ett leende i tårar.

»Hårt att stupa vid en simpel provskjutning!» suckade Hög, »och det enda som gläder mig är, att det inte skett genom mitt eget förvållande... detta är också en tröst för mina stackars föräldrar.»

»Kronprinsen har besökt dig, hörde jag nyss», sade Pauli, »du får behålla din lön, och hans kunglig höghet ger dig en årlig pension, så länge du lever.»

»Jag är tacksam för denna stora nåd», svarade Hög, »men vad är det i alla fall för den, som tänkt erövra världen!»

»Du har kvar dina armar och framför allt ditt goda huvud», svarade Axner, »och det är numera inte alltid med svärdet som man erövrar världen.»

»Du menar, Axner, att ett ben mer eller mindre ingenting gör... hårt ändå för den som fått bara två av det slaget... flugan har sex, hon, och vingar till på köpet... vad den stackars människan är vanlottad!... Men du har rätt, ännu kan jag bli nyttig... och jag skall bli det, mina vänner!» genmälde Hök, beseglade orden med en blyxt, som för ett ögonblick tände liv i hans matta ögon.

Läkarna nalkades sjuksängen med tillsägelse, att den blesserade ej finge uttrötta sig genom talande och att allt vore färdigt till amputationen.

»Ni måste gå, mina vänner!» viskade Hök, »ni skulle lida mycket mer än jag, och det kunde modfälla mig... Ja, mina herrar, jag är färdig!... Låt det bara gå som en dans... det blir den sista dans mitt ben får göra i denna världen.»

Axner och Pauli lämnade sjukrummet och trädde ut på gården. Där mötte Pauli en annan sergeant vid artilleriet, med vilken han kom i samtal, men Axner fortsatte långsamt sin väg ut på den öde gatan och hade hunnit några famnar från sjukhuset, grubblande över sin barndomsväns olycksöde, då han oförmodat kände sig bakifrån omfattad av tvenne grova armar och hörde över sitt huvud en ihållig basröst utropa:

»Så har jag dig äntligen, din ärtkanalje! Nu skall du icke undkomma mig!»

Axner igenkände med förskräckelse den vilde hämnarens röst.

»Pauli! Pauli! Hjälp!» skrek han i det han ansträngde alla sina krafter för att slingra sig utur de järnarmar, som omslöt honom.

Muraren makade den högra av sina breda nävar upp mot Axners strupe och kvävde hans stämma.

»Du får inte skrika dig hes i otid, min gosse!» sade den förfärliga rösten, »bara jag väl fått stubba öronen av dig, så skall du sen få skrika så mycket du orkar... var fan stoppade jag kniven?»

Axner vågade icke röra sig ur stället, ty vid varje rörelse han gjorde, kände han sin strupe tillklämmas av den

rysliga handen, som icke lämnade sitt fördelaktiga tag, under det att muraren med den andra tycktes leta efter något i sin barm. Någon annan levande varelse än hämnaren och hans skälvande offer syntes ej till på hela gatan.

Axner greps av en dödande ångest, och han befallde sin själ i Guds hand. »Helvetets alla djävlar, har jag icke tappat min kniv!» hördes ånyo muraren utropa; »men... men det skall gå för sig ändå... bättre brödlös än rådlös!...»

Axner kände sitt ansikte närmare beröras av murarens flåsande andedräkt, till ljudet liknande en spinnande tigerkatts.

Ynglingen samlade i detta fasansfulla ögonblick hela sin styrka och lyckades visserligen slita sig ur det levande skruvstället, men raglade med detsamma framstupa omkull på gatan.

Rytande till, lik ett lejon som fruktar att gå miste om sitt rov, kastade muraren sig över den fallne, betäckande honom med sin kropp. Kampen var vild. Det var en oförsvagad och förtvivlad ynglings sista krafter som kämpade mot en jättes, fördubblade av hämnarens raseri. Utgången kunde dock ej länge bliva oviss. Axner kände sig förlamas, och dödens natt började uppstiga för hans blodsprängda ögon.

»Släpp, du niding, eller hugger jag dig i tusen stycken!» ljud i lagom tid en stämma, klingande i Axners öron med ljudet av den basun, varmed ängeln på den yttersta dagen blåser liv i de dödas grifter.

Därefter hördes hugg på hugg av en dragen sabelklinga, uppblandade med murarens vrålande läten. Axner, som icke mer kände sig kvarhållen, sprang upp från gatan och fick nu se, huru hans vän Pauli, lik en rasande bärsärk, hoppade omkring den liggande och ur flera sår redan blödande muraren, samt tilldelade denne immerfort nya hugg med den ljungande sabeleggen.

»Håll, du gör dig olycklig!» ropade Axner, ryckande tillbaka vännens outtröttliga arm.

Under tiden hade en mängd arbetsfolk samlat sig, som, icke kännande orsaken till uppträdet, med bestörtning och förtrytelse åsett, huru en militär med dragen sabel farit fram mot en obehäpnad och på gatan liggande karl, mer lik en tiggare än en arbetare. De skockade sig under svordomar och hotelser omkring de båda vännerna, av vilka den ene förgäves sökte lugna den andre. Axner höjde sin röst för att, sanningen likmätigt, förklara, att det var han som blivit överfallen och att hans kamrat endast vore hans befriare. Men hans röst hördes icke av de skrikande och påträngande. Några av dessa lade till och med sina armar på den unge krigaren för att gripa honom. Detta tillintetgjorde frukten av Axners bemödanden. Pauli ryckte sig lös från sin vän och slog omkring sig i hopen med den blottade klingan, rödjande sig på detta sätt väg genom folket, varvid flera sårades. Men började till gengäld kasta stenar på honom och hans vän.

Med möda lyckades det slutligen Axner att draga den ursinnige med sig från valplatsen.

»Så skall det skötas, det packet!» ropade Pauli, i det han med en segrares strålande blick stötte sabeln i slidan.

Axner suckade och teg, ty han tänkte på följderna.

Och följderna uteblevo ej. Följande dagen var Pauli arresterad och inom kort tid skild från regementet, all annan förödmjukelse och skymf att förtiga.

»Det är förbi!» ropade han tröslös i Axners armar.

»Allt utom äran och vänskapen i döden!» svarade denne, blandande sina tårar med hans och tillskrivande sig skulden till sin väns olycka.

På en enda dag hade tvenne lysande luftslott gått upp i rök — tvenne marskalkstavar, skimrande som solens strålar, brustit i stycken.

Trumpetsignaler och sabelhugg, hjältars uppkomst på stridens bana, lämna helt andra resultat i fredens dagar.

Vem hade kunnat ana, att den gamla beskedliga skänkmamsellen, som på Tallbergs spiskvarter drog på munnen åt de tvenne underofficerarnas, högljudda förespeglningar om lycka och ära, skulle vid detta tillfälle icke vara någon

mindre personlighet än själva det personifierade ödet, vilket, med säker blick in i det tillkommande, belog vanskligheten av de drömmar, som uppstått i sjuttonåriga ynglingars hjärnor.

IX.

AVSKED OCH ÅTERFINNANDE.

Då i en berättelse av så ringa omfång som denna endast huvudmomenten av våra hjältars levnadsöden kunna anföras, nödgas vi återigen överhoppa en tidrymd av tre år och några månader till på köpet.

Under loppet av denna tid hade Adolf Axner, som dels legat vid akademien och dels vistats på landet som informator, likväl lyckats taga sin filosofie kandidatexamen och det med ett antal betyg, som icke tillhörde vanligheten och, med avseende på hans ungdom, ty han var nu icke äldre än tjugu år, ansågs vara en sällsynthet. Med sitt utmärkta huvud och sin flit intog han forfarande sina lärare, med sitt redbara, vänfasta hjärta sina kamrater, och var genom sitt vackra ansikte, vartill hörde en väl proportionerad kropp, icke heller försmådd av damerna. Också fruntimmer kunna rätt väl med läskarlar, med villkor likväl, att de ej läsa så, att ansiktet liknar pergamentsbandet kring en klassisk auktor, eller benen få tycke av en stengets. Även ryggen måste hava sin tillbörliga rakhet och sträckning, ty från den spända bågen av en krokig rygg flyga inga kärlekens pilar. Den forna »mamsellens» anletsdrag hade visserligen mycket kvar av sin barndomsvekhhet: de milda, blå ögonen, den raka, fina näsan och de vackra, purpur-röda läpparna stötte väl mycket på fruntimmer, och en karl, som allt för mycket liknar fruntimmer, anse de, som sagt, för en rånare av deras egna behag, men, himlen vare tack, vår hjälte hade fått den vackraste svarta skäggbotten och ämnen till de mest lovande polisonger, vilka

härligheter lyckligtvis icke kunde väcka det täcka könets avund.

Det enda, de sköna klandrade hos honom, var hans oöfvervinnliga blyghet, som bestod däruti, att han icke fladdrade omkring dem, som vanliga fjärilar bruka göra, vilket måste bevisa en oförlätlig obekantskap med botaniken eller blommornas sammansättning, samt att han i deras sällskap var tyst som en nåldyna, utan mod att låta sig begagnas därtill, vilket även måste bevisa, att han på en gång vore tafatt och feg. Är man blyg, så är man dum; är man oblyg, så är man en bov; är man varken det ena eller det andra, så är man som vita plåstret. Kinkigt vart man vänder sig, och Gud vete, hur man skall bära sig åt för att göra Evas nyckfulla döttrar till lags! Att vara lagom är en svår konst, och den kan lätt varje karl lära sig, som — icke har något annat att göra. Vår hjälte var således i allo väl begåvad, men saknade praktisk skicklighet. Dock, detta hjälper sig väl med tiden. Låtom oss ej misströsta om honom!

Gustav Pauli hade, sedan han nödgats säga krigskonsten ett sorgligt farväl och icke kunde resa till Grekland med två tomma händer, slagit sig på varjehanda. Om vintrarna gav han lektioner i fäktkonsten, om somrarna i simning (han var en av de första lärarna vid Linds simskola), och alla tider på året gav han, trogen sin barndomsvana, undervisning i konsten att förvandla alla slags ögon till blå och ombilda alla slags näsor, de romerska så väl som de grekiska, till äkta götiska modeller. Det fanns knappast något slagsmål i Stockholm på den tiden, varuti han icke tog en verksam del, och han gjorde det alltid med framgång, ty han var lång som en flygelman vid Svea garde och axelbred som en spannmålsbärare. Om han levat i nävrättens tider, hade han bestämt blivit en annan Richard Lejonhjärta. Farlig för män med knytnävar, var han lika farlig för män med hustrur, för att icke tala om jungfrur och mamseller, ty han hade ett ansikte, ja, ett ansikte, som kunde göra den klokaste kvinna galen, på samma gång det gjorde den galnaste man klok. Alla fruntimmer för-

bannade honom, men alla sökte honom icke desto mindre. Så flyga luftens bevingade skaror mitt i de nät, man till deras fångande utlagt i träden, utan att varnas av sina syskon, som redan förut sprattla i garnet, kvittrande sin sorgliga svanesång.

De enda varelser, han fruktade på jorden, voro slottskanslibetjänterna. Dessa kunde aldrig träffa honom hemma, ty han hade aldrig något eget hem, utan bodde hos bekanta eller »sov på sköld», såsom det heter, när man tillbringar sin natt på en soffa med en stolsdyna under huvudet och kläderna på sig. På gatorna stod det heller icke till att råka honom. Slottskanslibetjänter äro snabbblöpare, men Pauli var en Lunkentuss. Sådana ben som hans får man endast genom gymnastiska övningar eller medelst karterade dokument. En gång förföljdes han av tvenne dylika herrar ända in i Lindska simsumpen, där han vanligtvis om somrarna höll till både natt och dag. Där nappade de tag i honom. »Ja, mina herrar, jag skall genast följa er», sade han, »men får jag inte lov att dessförinnan bjuda på en liten lögsup?» De hade ingenting emot lögsupen. Därpå fattade han uti dem, en vid vardera handen, och hoppade, såsom han gick och stod, ner med dem båda i sumpen, så att vattnet slog tillsammans över deras huvuden. Det blev ett förfärligt kavande och skrikande i sumpen, under alla deras hurrarop, som beskådade promotionen. »Den som vill ha lögsupen måste först löga», ropade Pauli, i det han doppade ner den ene efter den andre. Slutligen hjälpte han sina förskräckta gäster ur det våta elementet, som visserligen är fiskarnas, men icke de »fula fiskarnas». Slottskanslibetjänterna störtade på porten, drypande som svabbar och sprutande vatten som valfiskar.

En annan gång, en het sommardag, inställde sig på samma ställe, för att bada, en procentare, vilken hade att fordra av Pauli hundra riksdaler, jämte ränta och expenser, och förgäves använt alla tillgängliga medel för utbekommande av sin fordran. Pauli emottog artigt sin gamle vän och erbjöd sig att giva honom en liten lektion i den ädla

simkonsten. Procentaren hade ingenting emot gratislektionen, utan lät sig påklädas den vanliga simgördeln, vid vilken Pauli fäste simstången, varefter han förde sin gamle vän till det djupaste stället av sumpen. Där körde han ner honom ett gott stycke under vattnet och drog så upp honom igen. »Hur är det med våra affärer?» frågade han, »jag är ju inte skyldig herrn något mera?» — »Va, va, visst, visst ä ä herrn, herrn skyldig, skyldig... hu! o!» flåsade procentaren, medan det spelade som en vattenkonst mellan hans läppar. — »Är jag det verkligen?» sade Pauli. »Var god och tänk närmare efter; jag tror visst, att vi äro kvitt.» Därpå körde simläraren ner sin lärjunge en gång till och höll honom något längre under vattnet, innan han åter drog upp honom över vattenbrynet. »Så ja, det tar sig nog», yttrade Pauli, »men hur var det nu, det är ju betalt, jag är ju ingenting skyldig?» — »Buh! O! Hjälp! Hu!» — »Jag är ju inte skyldig herrn något?» upprepade Pauli, i det han gjorde min av att föra ned sin gamle vän för tredje gången, »en gång till, så går det bra, skall herrn få se.» — »Nej, nej! Pyh! Pu!» pustade den gråhårige simkandidaten. — »Inte en vitten är jag skyldig?» fortsatte Pauli, »sätt tummarna i öronen, så kommer det inte vatten i dem.» — »Nej, nej! Hu! Hu!» — »Är jag skyldig herrn något?» — »Nej, nej! O!» — »Inte en vitten!» — »Nej, nej! Inte... en... vi... vi... vitten... hu! Åhå Herre Gud!» suckade den nästan andlöse procentaren. — »Jag tar herrarna till vittnen», sade Pauli till de omkringstående, »att jag inte är skyldig den här herrn ett enda öre... Se så, herrn simmar ju som en panka eller som ett stycke fläsk... Torka sig nu väl, det gör så gott för porerna, och sätt hatten på huvudet, så blir det inte huvudvärk.» — Procentaren gick sin väg, svärjande över den dyra lektionen, som endast gått ut på att lära honom dyka, vilket han kunde förut.

Men med alla dessa olater hade likväl Pauli sina goda sidor. Han var lika vänfast som handfast, ty var det fråga om att tjäna en vän, så såg han aldrig på besväret och skydde intet tillfälle och ingen väderlek för att uträtta ett

åliggande till fromma för andra. Punktlig var han i sina lektioner, även mot andra än procentare och slottskansli-betjänter. Han var för stolt att kunna förfalla. Alltid såg man honom ute på gatorna fint klädd och i de bästa sällskap, ty han hade lätt för att uttrycka sig och var därjämte kunnig i de levande språken, dem han med outtröttlig flit studerade. Aldrig syntes han sorgsen eller ens modfälld, huru svårt det ofta kunde vara för honom, ja, så svårt, att han ibland icke hade något att leva av för dagen och likväl icke ville vara en objuden gäst hos någon av sina bekanta. Sådan var Pauli, känd i Stockholm som den störste äventyrare och dagdrivare på sin tid.

Lika mycket känd, ehuru på helt annat sätt, var en annan yngling, som gick på träben och hade ett svärmiskt, men sjukligt och lidande ansikte. Det var f. d. sergeanten Hök, den tredje av våra hjältar. På sin lilla lön, som han ännu fick uppbära vid regementet, jämte en ärlig pension, den han erhöll av dåvarande kronprinsen, levde han ett liv, som icke slavade under några stora behov. Som det var hans avsikt att beträda den civila tjänstemannabanan, nödgades han återvända till sina avbrutna studier för att bereda sig till studentexamen, vilken var nödvändig för detta hans ändamål. Med tungt sinne letade han rätt på de latinska och grekiska böckerna, dem han en gång förut med glädje bortbytt emot artillerisabeln. Det hade sig icke så lätt för honom att förbrödra sig med dessa sträva herrar, ehuru hans huvud var vida över medelmåttan. Det enda, som i vetenskaplig väg roade honom, var matematiken, och denna utgjorde också hans huvudstudium, innan annat grubbel fått makt med honom. Hans forna livliga och humoristiska lynne hade dukat under med de svikna ungdomsförhoppningarna, och de kroppsliga lidanden, vilka, förorsakade av nästan alldaglig värk i det stympade benet, ansatte honom, bredde över hela hans själ en skymning av svärmod, som lätt skulle hava övergått i den djupaste natt, så framt icke en innerlig gudsfruktan hade översäkrat det nattliga fästet med de rikaste stjärnor av hopp, förtröstan och tillförsikt.

Ju mer Hök såg upp mot dessa stjärnor, desto mer bländades han av deras magiska skimmer, och snart trodde han, att de endast vore till för att lysa över honom, väntande på de nya, stora värv, som från honom skulle utgå under deras inflytande och hägn. Försynen, tänkte han, ville icke göra mig till en hjälte med svärdet i hand och med foten på en blodbestänkt jord: hon ville göra mig till något annat, något bättre, något upphöjdare, något för hela mänskligheten gagnande, outhärligt, stort. Så började han utfundera planer till människosläktets reformerande och totala omstöpning. Som det var ett behov för honom att meddela andra sina åsikter, så sökte han med rastlös iver alla möjliga tillfällen att komma i beröring med sådana personer, som han förmodade vara intresserade av det stora verket. Ofta hörde man honom mitt på gatan, med den mest flytande svada och en av entusiasm uppjagad rodnad på de gula kinderna, högt orera inför någon bekant, vilken han fasthöll i knapphållet vid kroken av sitt finger. Man svor inom sig själv över en talare, vilken, med gatstenen till tribun, skydde varken regn eller snö, som besvarade åhöraren, men man hade så svårt för att avbryta en talares ord, som inspirerades av det varmaste och mest välmenande hjärta.

*

Det var en afton i slutet av november 1829. Den med stora steg inträdande vintern bredde sin första snö över Stockholms gator och närgränsande landsvägar, så att man kunde hjälpa sig fram med släddon. Det var en rörelse av åkande och ett klingande av bjällror överallt, så att det var lust och glädje däråt.

Bland de slädar, vilka kuskade av över Norrtullsgatan, de flesta för att inviga vintern på Stallmästaregården, Norrbacka och Hagalund, värdshus som då voro i högsta flor, var det en, varuti tvenne unga herrar suttö och på vars medar bakpå en skjutsbonde stod. Själva släden och hästen hade vanlig bondsnitt, så att man alltför väl kunde

märka, att de åkande herrarna icke hade blott och bart en lustfärd i kikaren, även om man ej sett kappsäcken och vargskinnspälsen, som lågo nedanför de åkandes fötter.

»Kappsäcken ligger väl inte och generar ditt ben, Hök?» frågade den ene.

»Nej, Axner, jag sitter bra», svarade den andre, »jag undrar just vad klockan kan vara?»

»Fem minuter över sju, förmodar jag.»

»Det var ju klockan sju vi skulle träffa honom?»

»Ja, så framt han inte sölat på vägen.»

»Men om de få tag i honom på den andra vägen?»

»Det tror jag inte, ty han har ingen tull där att passera, och jag skulle förmoda, att det blott är vid tullarna de posterat sig.»

»Du tror således, att vi ha dem här vid tullen?»

»Ja, de ha fått hum om, att han i afton skulle resa ur staden, och ha nog tagit sina försiktighetsmått, lita på det.»

»Porten är väl, som vanligt, stängd mellan Bellevue och lilla Stallmästaregården?»

»Ja, och nyckeln är att tillgå på vanligt ställe... men känner jag honom rätt, så behöver man alls inte besvära sig med någon nyckel... med ett enda skutt är han över porten.»

»Men det är bra nära tulln... tänk, om de finge se honom!»

»Betyder ingenting... han är då utom tulln och kan skratta åt sina förföljare... utom tulln ha de intet att säga.»

»Har han pass?»

»Ja.»

»I sitt eget namn?»

»Nej, i mitt.»

»I ditt, Axner!... Vad tänkte du på?»

»Att han en gång räddat mitt liv.»

»Men du kan få olägenhet därav.»

»Han har haft större olägenhet för min skull, än jag någonsin kan få för hans.»

»Jag medger det... men det är i alla fall ett bedrägeri, som...»

»Som räddar vår gemensamme vän från fördärvet», inföll Axner. »Hade du velat se honom på gäldstugan hela hans liv?»

»Nej, min bror!... Gud bevara mig från att vilja någon människa så ont, allra minst honom!»

»Kunde han på annat sätt komma ur staden?»

»Jag tror inte det... men att rymma från sina skulder är ett brott.»

»Som inte är större än det att stanna kvar och aldrig kunna betala dem... Jag tror dock, att i en rymning mer ligger ett straff än ett brott, ty vilken man med hjärta i bröstet lämnar gärna det land, som sett honom födas?... För övrigt har jag det bästa hopp om honom... kommen till ett annat land, skall han finna ett större och mer lönande fält för sin verksamhet... och när han funnit det, skall han också finna medel att betala sina skulder, om han får leva.»

»Och Gud så vill!» tillade Hök med en djup suck.

»Tyst, nu äro vi framme... Vänta, nu, vad var det jag sade? Där ha vi dem.»

Släden hade stannat utanför den tillstängda tullbommen, men innan denna öppnades, framträdde från sidan tvenne karlar, klädda som folk av medelklassen. De intogo var sin sida av släden, den de mönstrade med synnerlig uppmärksamhet.

»Ber om förlåtelse», började den ene av dem, »är det någon av herrarna som heter Pauli?»

»Nej, det är det inte», svarade Axner, »ifall herrarna känna någon som heter Pauli, så måtte ni väl se, att han inte är här.»

»Ja, det är just det vi ha svårt för att se», svarade den karlen, som stod vid Axners sida och spände sina ögon i dennes uppvikta rockkrage.

»För övrigt rör det mig inte», sade Axner, »var god och öppna bommen därborta... Det brukas väl inte visitera folk, som kommer från staden.»

»Ber allra ödmjukast om förlåtelse», återtog karlen, »men jag trodde det var herr Pauli... Känner herrn honom?»

»Det kan väl hända, att jag hört det namnet.»

»Vet herrn om han ämnar resa ur staden i kväll?» frågade karlen, med en misstänksam blick på vargskinnspälsen och kappsäcken.

»Det vet jag inte», svarade Axner, »men jag anhåller att inte bli uppehållen längre.»

De bägge karlarna bådo om förlåtelse och avlägsnade sig, varefter bommen öppnades och släden for ut genom tullen.

»Vet du vem det var som talte med mig?» sporde Axner sin vän, sedan de väl kommit på landsvägen.

»Nej, det vet jag inte, Gud vare lov!»

»Det var Högberg, en av de värsta vargarna... då är inte Pira, den allra värsta, långt borta.»

»Men det är ändå rysligt att så ljuga!» suckade Hög.

»Vet du, vad Fontenelle säger om sanningen?» frågade Axner.

»Nej.»

»Jo, han säger, att om han hade alla sanningar i sin hand, så skulle han akta sig för att öppna den.»

»En gudlös sats!»

»Du gillar inte nödlögnen en gång?»

»Jag hatar lögnen i alla dess modifikationer.»

»Men tror du då inte, att det gives tillfällen, då det mest kristliga sinne tillåter en osanning?»

»Det tror jag inte... därom talar varken moralen eller den Heliga skrift.»

»Jag vill anföra ett exempel.»

»En sofism, som skall bli lätt att vederlägga.»

»Du blir varse en person, som, blek och skälvande, flyr in på en väg till vänster och försvinner.»

»Näväl?»

»Strax därpå ser du en annan, som, med blottad kniv i hand och under de vildaste åtbörder, frågar dig, om du sett vart den flyende sprang, om han sprang till höger

eller till vänster... Utpekar du då för mördaren offrets väg?... Visar du inte honom då åt höger, i stället för åt vänster?»

»Jag söker hejda mördaren.»

»Men om du inte ser dig god därtill?»

»Så säger jag varken det ena eller det andra... pekar lika litet åt höger som åt vänster.»

»Nåväl... mördaren väljer nu på slump den vänstra vägen, upphinner den flyende och mördar honom... är du inte på sätt och vis en orsak till detta mord?»

»Möjligtvis... men...»

»Skall din blinda kärlek för sanningen lugna ditt samvete?... Tror du det?»

»Jag medger, att...»

»Ett enda ord av dig hade kunnat förhindra ett rysligt brott, ett enda ord rädda tvänne liv, det ena undan mördarens kniv, det andra undan straffets bila!... Tro mig, käre Hök, jag känner nog ditt hjärta... du skulle icke ha vägt sanningen på guldvikt i det ögonblick du kunnat göra en god gärning, som icke uppväges med guld.»

»Djävulen är lögnens fader», sade Hök.

»Jag vet det... men om man med en lögn kunde lura lögnens fader och därigenom hämma hans onda inflytande, så tror jag inte, att Gud skulle straffa en för det.»

»Gud är sanningens fader... man är skyldig honom sanningen.»

»Även det vet jag... men alla människor äro inte sanningens syskon, och man är därför inte skyldig alla densamma, så vida den nämligen blir för dem ett medel till främjande av det onda... en sann kristen lämnar inte gärna en god klinga i dens hand, som han vet ämnar använda den till sin nästas skada och fördärv.»

»Ja, det är som jag alltid har sagt», började nu Hök, »människosläktet är fördärvat i roten, det är följden av en förvänd uppfostran... en ny uppfostringslära blott, och ett nytt ljus skall uppgå över mänskligheten... ty, ser du, min bror», tillade han, i det han drog sig närmare intill Axner och till yttermera visso tog honom i kappkragen,

emedan intet knapphål var öppet, »ty, ser du, första villkoret för en sann uppfostran är...»

»Vänta», avbröt honom Axner, »vi måste stanna här... sitt kvar du, medan jag går till porten och tar emot honom... säkert är han orolig över vårt dröjsmål.»

Hök suckade och teg, under det Axner steg ur släden och lämnade tömmarna åt honom.

Axner skyndade därefter tillbaka och begav sig till den port, som numera är borttagen, men som då alltid stängde passagen mellan Bellevue och Norrtull. Axner bultade tre slag på denna port och lade örat tätt intill för att lyssna. Som intet svar inifrån följde, så blev han orolig.

Hastigt fattade han sitt beslut och sprang tillbaka till släden.

»Hök!» sade han, »kör fram ett stycke bakom Stallmästargården och håll där med släden... jag måste gå in i Bellevue, ty Pauli höres ännu inte av... jag begriper inte hur det kommer till... klockan är kvarten över sju, och sju borde han redan varit där.»

»Man skall få se, att det är något nytt uppträde igen», svarade Hök, »den illa gör, han illa far.»

»Far du bara», påminde Axner, »och spå inte elakt väder... det är nog ruskigt och kallt förut.»

Hök satte släden i rörelse, och Axner ilade in på krogen eller den så kallade Lilla Stallmästargården, för att, såsom bruket var, där få låna nyckeln till porten.

»Var god och lås upp porten till Bellevue», bad Axner.

En tullbetjänt, som stod framför krogdisken, vände sig vid detta yttrande om och betraktade Axner med nyfikenhet.

»Ska herrn så sent in i Bellevue?» frågade han.

»Skulle tro, att det inte är någon bestämd tid föreskriven, då man får slippa in», svarade Axner, »var så god och skynda... jag har bråttom.»

»Väntar herrn på någon?» frågade tullbetjänten.

»Ja, jag väntar på att porten snart blir upplåst», genmälde Axner.

»Kors, visst slipper herrn in i Bellevue», yttrade en kvinna, som stod innanför krogdisken.

Axner tyckte sig igenkänna rösten och betraktade kvinnan närmare.

»Madam Stork!» ropade han och nalkades disken.

Kvinnan såg på honom med stora ögon.

»Madam känner inte igen mig», sade han.

»Nej, jag har inte den äran, söte herre.»

»Kommer madam inte ihåg Stadsgården för sju år sedan?» frågade Axner med låg röst.

»Ack, min Gud!» ropade madammen, »skulle herrn vara densamme som . . . ack, vad herrn blivit stor och vacker! . . . Då var herrn bara barnet . . . hur kunde jag nu känna igen herrn!»

»Hur är det med madam nu för tiden?»

»Jag håller den här krogen, som herrn ser.»

»Och den går bra?»

»Slinker av en dag i sänder . . . hyr rättigheterna . . . mycket svårt den här tiden på året.»

»Och madams man? . . . Är han ännu kvar i Stockholm? . . . Kanske han bor här?»

»Nej, han bor inte här, men han kommer ofta hit», svarade madammen med en suck.

»Och är ännu lika svår, förmodar jag?»

»Ack, gode herre! Det blir aldrig bättre.»

»Stackars madam! Nå, är han ännu lika hämndgirig mot mig?»

»Jag har aldrig hört honom nämna ett ord om herrn, men . . .»

»Men?»

»Men han har inte glömt herrn, det är jag säker om . . . När han ibland står framför spegeln och ser på sitt stympade öra, hör jag honom utfara i de rysligaste svordomar.»

»Märkvärdigt, att jag inte sett honom sedan händelsen på Kungsholmen . . . Men det är sant, jag har sedan dess inte varit i Stockholm mer än tre gånger, och då alltid på några dagar blott . . . nu lär jag väl hava vuxit ur hans minne.»

»Herrns utseende möjligtvis, men inte herrns namn... får han reda på namnet, så skall han nog leta sig fram till utseendet... akta sig alltid för honom!»

»Jag har många gånger ämnat besöka honom för att tillvägabringa en försoning oss emellan... det är obehagligt att veta sig ständigt hava en dödsfiende i hälarne, även om man icke fruktar honom mera... om jag skulle tillbjuda honom någon ersättning i pengar?»

»Nej, nej, herre!» ropade hon häftigt, »låt bli det, herre!... Med ena handen skall han mottaga edra pengar och döda er med den andra.»

»Vilken förfärlig människa!... Men jag står och glömmar mig... Hur var det med nyckeln till porten?» frågade han högre och vände sig till tullbetjanten. »Jag tänker ej besvara er för intet.»

»Se så, käre Tungren, lås upp porten åt herrn», uppmanade madammen.

»Nå, gubevars, nog går det an», svarade tullbetjanten och gick.

Axner och madammen följde honom. Det var starkt yr-väder, och lyktan, som hängde över krogdörren, lyste med matt sken genom de virvlande snöflingorna.

»Och madam har aldrig sett den lilla flickan sedan?» frågade Axner sin följeslagerska.

»Jo, ack jo!» svarade hon livligt; »hon är inte död... jag vill minnas, att det var herrn som en gång berättade så.»

»Ni har sett henne?»

»Ja, för ett år sen», yttrade hon, »jag kände genast igen henne... ja, bland tusen skulle jag hava känt igen henne... Ack, vad hon var vacker! Vad hon vuxit!»

»Kände hon igen madam?»

»Nej, det gjorde hon inte», svarade kvinnan sorgset.

»Vad heta hennes föräldrar? Vilka äro de?»

»Det vet jag inte... Hon åtföljdes av ett fint äldre fruntimmer med en betjänt efter sig... men det var inte samma förnåma dam, som hade tillsyn över flickan den tiden hon var hos mig.»

»Och madam frågade inte, vad det obekanta fruntimret hette?»

»Jag var så illa klädd, att jag inte vågade tilltala dem.»

»Men madam känner det förra fruntimret?»

»Ja.»

»Bor hon i Stockholm?»

»Ja, jag tror det, men jag vet inte var.»

»Och madam vill inte säga mig hennes namn?»

»Jag har en gång heligt lovat förtiga det, och jag kan inte bryta mitt löfte.»

»Det är aktningsvärt tänkt och handlat, madam, och be-
vare mig Gud för att vilja göra er till löftesbryterska!»

»Nu är porten uppe», avbröt tullbetjanten.

»Adjö, madam lilla» hälsade Axner, »en annan gång vill jag besöka madam . . . det vore så mycket att tala om.»

»Välkommen, gode herre! Men kom då ingen afton, för då är han kanske här.»

»Tag den här tolvskillingen», sade Axner till tullbetjanten, »och låt porten vara öppen, ty jag kommer snart tillbaka, och då skall ni få en tolvskilling till.»

»Det kan nog gå an . . . Tackar ödmjukast!»

Axner skyndade in i Bellevue.

»Varför låser ni igen porten?» frågade madammen tullbetjanten, som verkligen låste igen den efter Axner och stoppade nyckeln i fickan.

»Därför att den inte får vara öppen», svarade tullbetjanten.

»Men ni lovade ju herrn det . . . det hörde jag med egna öron.»

»Då hörde ni galet, kära madam, och för resten har jag inte tid att stå här och posta . . . har nog av de åkande och behöver alls inte passa upp på de gående.»

»Lämna nyckeln åt mig.»

»Det går inte för sig.»

»Det har gått för sig förut.»

»Men inte i kväll.»

»Men om han nu kommer tillbaka?»

»Så är jag i tullstugan... om det roar madam att vara ute i det här vackra vädret, så stå kvar och säg mig till, när han kommer tillbaka.»

Därefter skyndade tullbetjänten till tullen.

»Vad han nu har bråttom!» mumlade madammen för sig själv, »men vad kan den unge herrn ha att göra i Bellevue så här sent?... Och varför såg tullbetjänten så underlig ut, när han låste porten?... Det måtte väl inte gälla något kontraband heller?»

Axner fortsatte därunder sin obehagliga promenad inåt Bellevue och befann sig vid Brunnsvikens strand, mot vilken de mörka vågorna våldsamt bröto sig. Den nya vintern hade ännu ej hunnit tämja Ägirs döttrar. Ofta stannade Axner lyssnande, men länge hörde han ingenting annat än grenarnas slag mot varandra i de avklädda lundarna, som suckande och klagande sökte, ehuru förgäves, böja sig undan för den ovälkomna snödräkten, som nordanvinden påtrugade dem. Men slutligen kunde han urskilja de snabba stegen av en springande person. Han stannade och igenkände snart Paulis resliga figur, som störtade fram emot honom.

»Pauli, Pauli!» ropade Axner och skyndade den springande till mötes.

»Axner, är det du?» svarade Pauli, andtruten och flåsande, »de äro efter mig, de spårhundarna... mitt ena rockskört ha de kvar, men lyckligtvis inte det, varuti reskassan ligger... De stodo på lur vid ingången till Bellevue... jag hälsade dem god afton med en kurril vid vartdera örat... de nappade tag i mig, men, tack vare det svenska klädet, rocken brast och jag kom lös... Hå, låt mig andas ut!»

»Vilka var det?»

»Pira och Haglund.»

»Högberg står på post vid Norrtull.»

»Så har jag dem då alla tre på halsen, Algier, Tunis och Tripoli... men bara jag väl kommer ut på landsvägen, så skall jag hissa svensk flagg och giva dem var sitt glatta lag.»

»Skynda dig, porten är öppen och Hök håller med slädden några famnar bortom Stallmästargården.»

»Ja, ja, här i Bellevue äro vi ännu inom stadens område.»

»Skynda!... Hör du inte stegen av de efterföljande?»

»Men... men borde jag inte först dränka de ulvarna i Brunnsvikens vågor?» ropade Pauli, fattad av sin vilda demon. »Hur ha de icke dag ut och dag in förföljt mig!... Hur ha de icke jagat andra... hur många tårar ha de ej utpressat!... Hur många olyckliga ha de ej bragt i förtvivlan!»

»Du yrar, Pauli... Deras kall är rysligt, men de måste uppfylla sin plikt.»

»De hjärtlösa! De bödlarna!»

»Skarprättaren hugger huvudet av delinkventen, men han är lagens hand och icke sin egen. Vem har således rättighet att säga, att hans hand är befläckad med blod?... Varför dröjer du?»

»Jag vill! Jag vill!» röt Pauli, knytande händerna och fradgande av raseri.

»Du vill rymma från gäldstugan för att hamna på galgbacken, din galning!... Kom! Hör du inte, att de närma sig?»

Steg av flera springande personer hördes verkligen allt tydligare och tydligare. Axner släpade Pauli med sig och nådde med honom snart porten.

»Stängd, stängd! Vad betyder det?» ropade Axner med bestörtning.

»Ser du, ser du!» gnisslade Pauli, »de ha stängt oss inne... men björnarna äta inte upp lejonet!»

»Tyst!» viskade Axner, i det han lade örat intill porten, likväl icke släppande sin ursinnige vän, i vars rock han höll.

Utifrån hördes sorl av flera personer, som närmade sig porten.

»Jag känner igen Högbergs röst», mumlade Pauli mellan tänderna.

»Tullbetjanten var en spion», yttrade Axner för sig

själv, under det han bråkade sin hjärna, för att i detta kritiska ögonblick påfinna något medel till räddning.

»Herre, herre!» hördes då genom yrvädet från stranden en kvinnlig stämma.

Axner vände sina ögon mot stranden och blev därvid varse en mindre båt, varuti en mänsklig skepnad rörde sig, men den han i mörkret icke kunde igenkänna. Genast, och utan att bortöda den knappa tiden med vidare grubblande, drog han Pauli med sig ner till stranden.

»Skynda sig, stig i båten!» uppmanade skepnaden, som satt däri.

»Aha, madam!» ropade Axner, »Pauli, vi äro räddade... raskt ombord... seså ja... skjut ut... bra går det!... Victoria, victoria!»

Det var hög tid, ty i detsamma öppnades porten och flera karlar inträdde i parken, vilka förenade sig med de tvenne, som förföljt Pauli på strandvägen. De stodo nu vid stranden, följande med sina blickar den undanilande båten. Huru dessa blickar sågo ut, kan blott vinternatten, som omgav dem, känna, men att de ej voro bland de vackraste, torde vara säkert. Vad de sade, måtte icke heller ha varit det blidaste, ty det tycktes nästan som hade vindarna, för ögonblicket glömmande sin egen vildhet, enkom tystnat, för att lyssna därpå.

»Obegripligt», sade Axner till Pauli, under det båten rodd av den beskedliga madammen med möda klöv de oroliga vågorna, »obegripligt, att de vidtagit så stora anstalter för att gripa dig, liksom hade du velat rymma med en million på fickan!»

»Det var av hämnd», svarade denne, »Pira glömmar aldrig, att jag en gång i Lindska simsumpen försökt tvätta den korpen vit.»

»Och ditt mål är bestämt... du reser till Ryssland?»

»Ja.»

»Hur underligt! Du som skulle resa till Grekland att strida för friheten!»

»Jag reser ju till Ryssland också för frihetens skull», sade Pauli smålående.

Båten stötte nu mot Stallmästargårdens brygga. De bägge vännerna stego i land, och sedan de uttömt sig i tacksägelser inför henne, som räddat dem och icke ville mottaga något för sitt besvär, skyndade de upp till stora landsvägen, där de snart påträffade Hög, som steg ur släden och på sitt träben linkade emot dem.

Det blev en rörande scen i vinterkvällen. De tre vännerna stodo hand i hand. Det djupaste nattliga mörker omgav dem, men de sågo tårarna i varandras ögon.

»Adolf! Gustav!» sade Pauli, »ni ären orsaken till att jag inte förbannar detta land, som jag aldrig med saknad skulle ha lämnat, om ni inte funnits till här i världen.»

»Du får inte förbanna någonting, Pauli», inföll Hög, »om du vill att Gud en gång skall förlåta och välsigna dig!»

»Ja, du har rätt», svarade Pauli, »jag hade orätt... jag har ändå funnit mycket som fäster mig här; jag har funnit två sanna vänner... det finnes många som icke ha någon... jag var ett litet barn när mina föräldrar dogo, och jag fick växa upp vild och utan stöd av mjuka, värnande händer... ni båda haven varit mitt allt... du, Axner, var mig i faders ställe, ty utan dina förståndiga råd, ditt kraftfulla handlingssätt, hade jag varit förlorad... och i dig, Hög, du milda, försonliga själ, tyckte jag mig läsa ett modershjärta... Gossar, har jag gjort er något ont, så förlåten mig det!»

»Alla som gjort dig ont måste du förlåta», yttrade Hög.

»Du vill det, du», sade Pauli med en stämma så vek, som hade den kommit från ett barns läppar; »nåväl, för din skull vill jag förlåta alla, till och med slottskansliet», tillade han leende och tryckande sina vänners händer till sitt bröst.

»Pauli», sade Axner, »du har huvud och hjärta... du skall ej svika dina vänners förhoppningar.»

»Nej, vid Gud!»

»Jag vet det, och detta är vår tröst i skilsmässans ögonblick... tack för alla barndomsfröjder... alla minnen... alla drömmar!»

»Kommer ej brev till er inom fyra år», sade Pauli, »så är jag antingen i graven eller en stackare på jorden.»

»Du skriver inte förr?»

»Nej.»

»Så res då i Guds namn!» ropade Axner med kvävd röst, »de fyra åren skola försvinna som en dröm, men på drömmen följer återseendets verklighet.»

»Antingen i detta eller andra livet», tillade Hök med en djup suck.

»Farväl!»

»Farväl! Farväl!»

Ännu en treklang av brodersomfamning och broderskyss. Pauli kastade sig i släden. Släden for av. Hök tog Axner under armen, varefter de båda togo vägen till staden.

»Vänta, vänta!» ropades bakom dem.

De vände sig om och blevo varse Pauli, som lämnat släden och nu skyndade till dem.

»Hök!» sade han sorgligt, »din hand var så iskall... får jag se dig ännu en gång in i ögonen?»

Därvid lade han sina händer på Höks skuldror och betraktade nära och länge hans ansikte, vilket uttryckte den högsta förvåning.

»Ja, ja, så är det!» sade han långsamt och högtidligt, »men nu, bror Hök, glömmer jag dig aldrig!»

Därefter lutade han sin mun till Axners öra och viskade: »vi... vi återse varandra!»

Pauli försvann.

»Det var besynnerligt. Vad mente han med det?» ytttrade Hök.

»Jag vet inte», svarade Axner och tryckte den arm, han hade invid sin, innerligt, men med en oförklarlig oro i hjärtat.

Därefter fortsatte de hemvägen, tysta och slutna inom sig själva.

När de kommit ett stycke utför Norrtullsgatan, mötte de en karl, som snuddade tätt förbi Höks sida och därvid uppstämde följande visa:

»Ett opp och ett i minnet,
klang i min trumpet!
Hi, så gott det gör i skinnet,
kulan far i knät!«

Hök ryckte våldsamt på sig och stannade.

»Hörde du inte?» viskade han till Axner.

»Honom som sjöng?» yttrade denne förvånad.

»Ja, honom som sjöng?» svarade Hök rysande.

Axner tittade uppåt gatan, men mörkret hindrade honom från att se den besynnerlige sångaren. Då hördes genom mörkret ånyo:

»Ett opp och ett i minnet,
klang i min trumpet!
Hi, så gott det gör i skinnet,
kulan far i knät!«

»Vem var det?» frågade Axner, underligt stämd av den hemska sången.

»Du känner honom inte?»

»Jag kan ju inte se honom i mörkret.»

»Du igenkänner inte heller hans röst?»

»Nej.»

»Det var...»

»Vem?»

»Muraren.»

»Han!»

»Ja, han... jag mötte honom för ett år sedan... då hörde jag honom sjunga samma visa... det är då intet tveivel mer!»

»Vad menar du?»

»Mina misstankar saknade då inte grund.»

»Jag förstår dig inte.»

»Den falska signalen på Ladugårdsgärdet kom ifrån honom.»

»Vad säger du!»

»Minns du inte, att kort innan jag blev skjuten, mötte vi honom nära Artillerigården... han hade en trumpet i barmen... Ah, nu är allt klart för mig!»

»Store Gud, är det väl möjligt!»

»Det är säkert... hörde du inte visan?... Den olycklige, han triumferar nu!... Männe han väl skulle triumfera, om han visste, vilket redskap han varit i Guds hand!... Om han visste, att det är genom honom som jag blivit en ny, en bättre människa... Har jag inte genom honom blivit nyttig för mig själv, och är det ej genom honom jag, med Guds nåd och Kristi förtjänst, skall bliva nyttig för andra, för alla!»

»Sällsamt! Högst sällsamt!» svarade Axner. »Inom loppet av några minuter en vän i döden och en dödsfiende!... Vilket avsked! Vilket återfinnande!»

X.

TVENNE SJUKSÅNGAR.

Efter att ha fullbordat sin filosofie kandidatexamen vid Uppsala akademi, beslöt Adolf Axner att, medan han vändade på den snart instundande magisterpromotionen, ägna sig åt läkarvetenskapen.

En eftermiddag i skymningen, tre månader efter Paulis rymning från Stockholm, vandrade Axner och Hök på en av de avlägsnare gatorna å Norrmalm. Fotstegen knarrade i snön och den strängaste nordanvind knäppte i husknutarna.

»Jo, ser du, bror Axner», sade Hök, »för att få ihop de materiella medel, jag behöver för realiserandet av den stora uppfostringsidé, varigenom både människan och samhället skola reformeras, ämnar jag först bli sångare.»

»Vad! Sångare?»

»Ja, någon har sagt, att om Sällström hade lika så stor färdighet, som han har vacker röst, så skulle han förvåna världen.»

Sällström var namnet på kungliga teaterns dåvarande förste sångare.

»Nå, vidare?» frågade Axner.

»Nu kan jag, genom fyra timmars daglig övning, efter fyra år erhålla Sällströms röst», menade Högk.

»Än sen då?»

»Det faller av sig självt, att jag också därunder skall utbilda min röst till högsta färdighet och fullkomlighet... ergo skall jag om fyra år kunna förvåna världen.»

Axner smålog för sig själv, men ville icke genom någon invändning skaka den underliga grundfot, varpå Högk nu, liksom alltid, byggde sina skimrande luftslott.

»Därefter reser jag omkring i Europa, ger konserter och har snart samlat flera millioner.»

»Och när du fått millionerna?»

»Anlägger jag mina nya skolor, varuti jag vill uppföstra det uppväxande släktet... om tio år har jag realiserat alla mina idéer.»

»Men om du av din sjuklighet hindras att fullfölja dem?»

»Ingen fara... Om två år har jag genom gymnastik och kraftig föda bragt min kropp till den högsta styrka och spänstighet... jag vet till och med ett sätt att återfå min förra blomstrande hy.»

»Är det möjligt?»

»Jo, jag har funnit, att jag under resan mellan Stockholm och Uppsala återfick en tiondedel av mina ungdomsblommor... Nu är det bara sju mil mellan dessa städer... Om jag nu tio gånger till reser denna väg, så har jag åt mina kinder återskaffat den forna ungdomsfärgen.»

»Det var en besynnerlig uträkning.»

»Det förstås», fortfor Högk, »att jag dagligen bör förtära sådana födoämnen, som bereda de kraftfullaste vätskorna... således bör jag till frukost äta choklad, ty det innehåller femtio procent i ren föda, ärter till middagen, ty de giva sjuttio procent, och ägg till kvällen... ägg skall innehålla sextio procent... potatis ger bara sex och därför bör man undvika att äta den.

»Nå, än kött då?»

»Kött ger visserligen några och sextio procent», svarade

Hök, »men det besvärar för mycket matsmältningsorganen, så att man högst sällan bör förtära något därav.»

Axner opponerade sig lika litet mot det ena som mot det andra, ty han visste av gammal erfarenhet, att Hök var orubblig i sina principer.

»Vad min uppfostringslära beträffar», återtog Hök, »så har jag riktat den med en ny, outhärlig kunskapsgräns.»

»Och den är?»

»Schackspelet», svarade Hök.

»Schackspelet?»

»Ja, var gosse måste lära sig spela schack... det skärper, reder och klarar förståndet... Alla stora härförare och alla stora matematiker äro stora schackspelare... sådan var Napoleon och sådan är professor Svanberg.»

»Det tror jag nog -- men är du lika säker på, att en stor schackspelare kan bli en Napoleon eller en Svanberg?»

»Det är jag övertygad om, ty, ser du, min bror...»

»Är du också övertygad om, att det är den här gränden vi skola gå in i?» inföll Axner, i det han från Johannisplan vek av in i en smal och mörk gränd.

»Visst är det så», svarade Hök.

»Men jag tvivlar på det.»

»Ser du, så tankspridd du är», yttrade Hök, »hade du lärt dig spela schack, så skulle du knappast ha vetat vad tankspriddhet är en gång.»

»Jo, jo, nu känner jag igen, att det är Bödelsbacken; du har varit här lika många gånger som jag.»

»Ja, visst är det här Bödelsbacken... Ack du, din Konfucius!»

»Hör du, bror Hök, du är en stor schackspelare och ändå är detta inte Bödelsbacken, utan det är först nästa gränd.»

»Ja, min själ, har du icke rätt... jag gick och tänkte på någonting helt annat, jag», svarade Hök, förlägen över den schackmatt, som så oväntat drabbat honom.

De bägge vännerna gingo in i den rätta gränden och inträdde genom en låg portöppning till ett vid den brantaste

sluttningen av Bödelsbacken beläget litet och förfallet trähus. Letande sig fram i den kolsvarta förstugan, nalkades de en eländig, halvmurken dörr, som genast öppnades, innan de ännu med händerna vidrört den, ty Höks mot golvet dunkande träben gjorde alla dörrknackningar obehövlige.

En matt ljusstråle trängde ut i förstugan och en kvinna visade sig i dörren.

»Är det herrarna?» frågade hon halvhögt.

»Ja, madam!» svarade Axner. »Hur är det med honom i dag?»

»Bättre, mycket bättre», sade hon, »alltsen han kom i svettning, har han tagit sig betydligt.»

»Och han är nu vid full säns?»

»Ja.»

»Och han har aptit, förmodar jag?»

»Ja, han har druckit ur en hel spilkum vattsoppa och ätit två skorpor därtill.»

»Har madam sagt honom, att vi varit här?»

»Ja, i morse gjorde jag det... jag sade honom då, hur goda herrarna varit mot honom, att det varit herrarna som bestått honom medikamenter och gjort allt för att få honom till hälsan igen.»

»Hur tog han den saken?»

»Han svarade ej ett enda ord.»

»Tror madam, att han känner igen mig?»

»Vore inte herr doktorn i herr Höks sällskap, så skulle han säkert inte göra det.»

»När madam nämnde mitt namn, syntes han harmsen därvid?»

»Nej, han syntes lugn.»

»Vi kunna då gå in.»

De bägge herrarna inträdde nu i kammaren. Denna var av ett ruskigt utseende. En säng med snyggt linne stod dock därinne. På den vita örngottskudden syntes ett stort huvud, vars bleka ansikte till mer än hälften var betäckt av ett tjockt, svart skägg och vars vänstra öra var stympat till hälften.

Axner och Hök närmade sig sängen.

»Ni mår bättre i dag, har jag hört, och det synes också på er», sade Axner.

Den sjuke svarade ej. Hans blickar sökte först Hög, och när de funnit honom, flammade de till med ett uttryck av glädje, varefter de fäste sig vid Axners ansikte, utan att sedan vilja draga sig därifrån.

»Stork», sade kvinnan, lutande sig ned över honom, »det är de här herrarna, som varit så beskedliga och goda emot dig under hela din sjukdom, och doktorn här har ordinerat medikamenter, som gjort dig frisk.»

Den sjuke fortfor att titta och betrakta den unge läkaren.

»Om ni nu fortfar att taga in ordentligt», sade denne, »så skall det ej dröja många dagar, innan ni är på benen igen och så skaplig, att ni kan arbeta.»

»Hör du det, Stork!» inföll kvinnan, »och tacka Gud och dem, som gjort så mycket för dig!»

»Hur är det med hans puls?» sporde Axner, i det han fattade uti den sjukes hand, som låg utanpå täcket.

Läkaren undersökte noga hans puls, men när han skulle draga sin hand tillbaka, kände han den kraftigt kvarhållas av patienten.

»Varför håller ni så hårt i min hand?» frågade läkaren.

»Låt mig kyssa den», svarade den sjuke, sökande föra Axners hand upp till sina läppar.

»Det vill jag inte att ni skall göra», sade Axner, hållande sin hand tillbaka, »bliv frisk... det är den enda tacksamhet jag önskar av er.»

»Jo jo... låt mig, låt mig», bad patienten.

»Gode herr doktor, låt honom kyssa den», bad kvinnan, »Stork menar så väl.»

»Låt honom göra det», viskade Hög i Axners öra; »man bör aldrig beröva en människa tillfället att visa sin tacksamhet, ty tacksamheten är en av de skönaste gåvor, Gud givit världen.»

»Men... men», stammade Axner, skådande in i den sjukes ögon.

»Var har du din diagnostiska blick?» sade Hög. »Kan du inte läsa i hans ögon ångerns sköna hälsa? ... Kristus har börjat leva i honom på nytt ... det såg jag det första jag inträdde i kammaren.»

Med synbar motvilja lät Axner sin hand föras till patientens läppar, men med ett skrik av smärta ryckte han den tillbaka.

Patienten hade bitit i sin läkares hand, så att blod flöt därutur. Kvinnan gav till ett klagorop, och Hög stod slagen av bestörtning.

»Du gjorde min diagnostiska blick orätt», sade Axner till Hög, i det han lugnt drog upp sin näsduk ur fickan och snodde den kring sin sårade hand. »Är det Kristus som lever i honom?»

»Nej, det är djävulen!» utropade Hög, tagande ett steg tillbaka från sängen.

Storks hustru kastade sig baklänges ned på en stol, med båda händerna för sitt ansikte.

Det lyste i den sjukes ögon, men det var icke glansen av himlens stjärnor, det var skenet av avgrundens brand.

»Olycklige!» utbrast nu Hög, »du vill då oförsonad träda inför den Eviges tron! ... I stället för ett förbättrat, renat hjärta, vill du bjuda honom ett ännu mer belastat och svart! ... Vet du inte, att Gud skall döma dig på den yttersta dagen?»

I stället för svar drog den sjuke upp handen till sitt stympade öra och pekade därpå.

»Din Frälsare bad på korset för sina bödlar», fortfor Hög, »men du brinner av hämnd mot dem, som endast vilja ditt väl! ... Gud har straffat dig genom en svår sjukdom, men räddad därutur, söker du ännu vedergälla gott med ont! ... Olycklige! Vill du alldeles gå förlorad?»

»Ett opp och ett i minnet,
klang i min trumpet!
Hi, så gott det gör i skinnet,
kulan far i knät!»

Detta var den sjukes svar, framsjunget av hånande läppar.

»Du tror dig ha gjort mig en förfärlig skada», sade Hök; »jag har länge vetat, att det är genom dig som jag förlorat mitt ben... men du bedrager dig... du har därigenom berett mig en lycka så stor, att du icke ens kan ana den... också har jag, i stället för att med ovilja tänka på dig, dagligen tackat Gud för vad som skett, ty han haver vänt det onda till godo... Men om också det onda, du tror dig hava gjort mig, icke hade fått en sådan vändning, skulle jag likväl aldrig ha velat hämnas på dig... jag skulle ändå ha förlåtit dig... så tänker och handlar en sann kristen, som vill sin odödliga själs salighet i ett kommande liv.»

Den sjuke hänskrattade och upprepade sin gamla hemska visa, vilken tycktes vederkvicka honom mer än läkarens medikament.

»Kom, Axner, låt oss gå», bad Hök sin vän, »han är förhärdad, ryslig... vi skola tillsammans bedja Gud om nåd för denne store syndare.»

Axner närmade sig ånyo den sjuke och lade sin sårade hand på hans panna.

»Ni vill mig ännu ont», sade han med lugnt allvar, »och varför vill ni det?... Den olycka jag som barn tillskyndade er, vållades ju av er egen hårdhet och obarmhärtighet... men många gånger har jag icke desto mindre önskat, att det gjorda varit ogjort, icke för att jag fruktat för er hämnd och edra många försåt mot min personliga säkerhet, utan därför att det smärtat mig, att en människa, vilken, såsom ni, fått krafter och förmåga att bliva en duglig och verksam arbetare, endast skulle ägna livet åt en lumpen hämnd... Denna hand, som nu vilar på er panna, har vårdat er under er sjukdom, och ändå hade ni hjärta att sarga den mellan edra tänder, lik ett öknens vilddjur!... Ännu blöder den efter ert bett, och likväl skulle den räckas till försoning, om ni icke stötte den tillbaka... Men jag glömmer att ni är sjuk och att ni behöver vila... när ni tillfrisknat, skall jag tala vidare

med er . . . Farväl nu, och tag ordentligt in vad jag föreskrivit.»

Axner tyckte sig uti den sjukes blickar förmärka en mildare rörelse och smekte vänligt hans panna. Men den milda rörelsen försvann snart som ett irrbloss i natten, och den hämndfulla själen tittade ånyo fram i den liggandes ögon.

Axner vände sig ifrån sängen, lade några riksdaler på bordet, tryckte den lidande kvinnans hand och avlägsnade sig ledsagad av Hök.

»Djävlar anamma, att jag ska vara sjuk!» ropade den vilde mannen efter dem, vridande sig våldsamt i sängen och knytande krampaktigt sina avmagrade händer.

*

En timme senare på aftonen inträdde, under mycken brådska, i fru Brundströms kök en betjänt i ett rikt och lysande livré.

»Bor någon doktor här i huset?» frågade han andtruten.

»En doktor», svarade fru Brundström, som befann sig i köket, »jo, herrn är så säker . . . och det en doktor som duger, det, ska jag säga er», tillade hon med en min av oändlig stolthet.

»Är han hemma?»

»Doktorn kom nyss hem . . . han är minsann så upptagen ifrån morgon till kväll, så han vet sig ingen råd . . . det är min son, herre . . . jag är mor till doktorn, jag.»

»Låt mig genast få tala med honom», bad betjänten.

»Var så god och stig in», oblikerade fru Brundström i det hon öppnade dörren till rummet innanför köket, doktorn är därinne . . . hur är det, är doktorn därinne?»

Betjänten gick in i rummet. Framför ett större bord, betäckt av en mängd medicinska böcker och anatomiska tabeller, satt Axner, ivrigt upptagen av sina studier.

»Skulle be herr doktorn vara god och genast följa med till greve Friisenhjelm, som bor i grannskapet», anhöll betjänten.

»Jaså, till någon sjuk?» frågade Axner, stigande upp från bordet och utbytande morgonrocken, den han nyss tagit på sig, mot en frack.

»Ja, unga fröken har hastigt insjuknat», svarade betjänten.

»Jag har inte den äran att känna herrskapet», sade Axner, »men jag förmodar, att herrskapet har egen läkare.»

»Ja, men assessor Carlander var inte hemma, och därför befallde mig hans nåd att springa efter en annan läkare, och som jag hörde att det bodde en doktor här i gården, så skyndade jag hit... det är mycket bråttom, herr doktor!»

»Jag är färdig, för mig dit», sade Axner, knäppte igen överrocken och fattade sin hatt.

När Axner och betjänten kommit till det hus, varuti greve Friisenhjelm med sin familj bodde och vilket bildade ett hörn av Drottninggatan och Stora Vattugränd, bad han betjänten genast springa till assessor Carlander eller någon annan känd läkare för att den sjuka skulle erhålla en bättre vård, än den han trodde sig själv kunna giva, varefter han skyndade upp i huset. Det var ett slående i dörrarna och ett springande av och an i förstugan av betjänter och pigor, så att Axner med möda kunde bana sig fram.

Slutligen befann han sig i ett stort, furstligt möblerat förmak, mitt framför en medelålders herre av storståtlig växt och omisskännlig förnämlighet, oaktat den ängslan, som för ögonblicket lägrat sig över anletsdragen. Axner tyckte sig ha sett detta ansikte en gång förut, ehuru för mycket längesedan, men kunde icke erinra sig var eller när.

»Herrn är doktor?» frågade han.

»Jag nödgas på förhand förklara», svarade Axner, »att jag blott är tre månader gammal läkare och har således långt kvar till doktorshatten... jag tjänstgör som underläkare på garnisonens sjukhus... men som jag tyckte på herr grevens betjänt att det var fara å färde, så uraktlät jag icke att inställa mig... jag skickade emellertid be-

tjanten till assessor Carlander eller någon annan examine-rad läkare.»

»Det är bra . . . var god och följ mig», bad greven, »min dotter har fått en häftig förkylning . . . högst våldsamma attacker, som förskräckt oss alla.»

Greven gick förut och vår läkare följde efter genom en rad granna rum, som icke tycktes vilja taga slut. Äntligen befunno de sig i en lika prydlig sängkammare. Från sängen därinne, som nästan helt och hållet undanskymdes av flera fruntimmer, vilka sysslade däromkring, hördes en klagande ungdomlig stämma. Ett av dessa fruntimmer, med ett skönt, ehuru av den djupaste bedrövelse intaget ansikte, rusade upp fram emot de ankommande. Även hennes ansikte föreföll Axner icke helt och hållet främmande, utan på något sätt besläktat med hans barndomsminnen. Han kände sig underligt stämd, utan att likväl kunna förklara orsaken därtill.

»Är det doktorn?» ropade hon, vridande händerna.

»Ja, det är doktorn», svarade greven, »och assessorn kommer snart efter . . . lugna dig nu, min söta vän! . . . Det är ju alls ingen fara, och du förvärrar ju bara Auroras tillstånd, om du gråter och oroar dig så där högljutt.»

»Kom, kom för all del, min herre!» fortfor grevinnan, dragande läkaren med sig fram till sängen.

Ett i trots av de vanställande inre plågorna obeskrivligen intagande ansikte mötte den unge läkarens blickar.

»Herregud, det kan väl inte vara farligt!» mer skrek än talade den upprörda modern.

»Nej, nej, det är icke farligt . . . alls icke farligt», svarade Axner, som, ehuru nybörjare i konsten, likväl visste, att ett tröstens ord vid sjuksängen ofta verkar mer än det bästa medikament.

»Gud vare lov för det!» ropade grevinnan och slog sina armar om läkarens hals, nu yrande av glädje, liksom hon nyss yrat av sorg.

I sjukrummet är läkaren konung, ja, mer än konung. Där krypa anorna som maskar vid hans fötter, och man lyssnar till hans minsta ord, liksom komme det från Gud.

Under det vår läkare undersökte den lidande flickans puls och gjorde de frågor, som läkare vid sjuksängen vanligtvis pläga göra, blev han underrättad därom, att den trettonåriga fröken Aurora Friisenhjelm dagen förut varit på barnbal, att hon därvid troligtvis förkylt sig, emedan hon dansat övermåttan och varit för tunnklädd, när hon åkte hem; att hon på förmiddagen icke varit rätt rask, churu man ej ansett hennes dåvarande tillstånd förknippat med ringaste fara; samt att hon slutligen, för en knapp halvtimme sedan, blivit sådan hon nu befann sig.

»Söta mamma! Söta pappa! Hjälp mig, hjälp!» klagade den sjuka, i det hon sträckte ut de fina armarna mot sina föräldrar, »jag dör... jag dör... det är så gruvligt att dö.»

När ett barn är sjukt, så tror det alltid att det skall dö, och döden förefaller då alltid så gruvlig, ty det har ännu ej upplevat sådana ögonblick av livet, då det kan vara rätt tråkigt att leva.

»Nej, fröken dör inte... fröken är frisk i morgon, bara hon nu är lugn och tålig», försäkrade läkaren, med en stämma så mild och därjämte så trygg, att moderns snyftningar i hast upphörde.

»Slipper jag dö!» ropade flickan, fattande med båda händerna i det vänliga ansikte, som lutade sig över hennes, »då vill jag vara lugn och tålig... jag vill ta in allt vad doktorn ger mig, bara jag slipper dö.»

Axner, som därunder noga fixerat den sjukas anlete, vilket han nästan vidrörde med sin kind, spratt häftigt till och rodnade därefter ända upp till hårfästet. Ett kärt minne från hans barndom, med ljusa lockar och ögon blå, genomsvävade hans själ och lämnade efter sig en ousägligt ljuv sinnesstämning.

»Lilla Lalla!» viskade Axner tätt invid hennes öra, så att ingen annan kunde höra det.

»Lalla! Lalla!» ropade flickan till, liksom hade även hon blivit fattad av ett minne från sin tidigare barndom; »det gör så ont... så ont!... Men jag dör ju inte?»

tillade hon med en ängslan, som röjde, att plågorna ögonblickligen kvävt det späda barndomsminnet.

Greven och grevinnan sågo bestörta på varandra vid detta utrop från deras dotters läppar. Förmodligen trodde de att hon yrade.

»Nej, i morgon är det bättre . . . jag har ju lovat dig det, du lilla ängel!» viskade Axner, oförmögen att dölja sin starka själsrörelse.

»Fröken måste genast taga bad», ordinerade han där-
efter, vändande sig till den sjukas föräldrar, »och det så varmt som hon kan tåla det.»

I detsamma uppslogos dörrarna till sängkammaren, och assessor Carlander inträdde. Denne läkare ansågs på sin tid för en av de mest utmärkta. Till sitt utseende och sätt att vara föreföll han de flesta visserligen mycket kärv, men alla hade stort förtroende till hans kunskaper och mångåriga erfarenhet. Han tillkallades sällan vid obetydligare sjukdomsfall, ty han hatade pjunk och uraktlät aldrig att kort och bitande utsäga sin tanke därom, utan avseende på de personer, med vilka han hade att göra. Men när alla andra läkare givit en patient förlorad, efterskickades alltid assessor Carlander, och dömde han någon till döden, så var det en dom, från vilken ingen appell ansågs möjlig. Därför bar han också tillnamnet »döddoktorn».

Axner bugade sig ödmjukt för veteranen och lämnade blygsamt sin plats åt honom. Carlander besvarade på sitt vanliga trubbiga sätt så väl Axners som det grevliga herrskapets hälsningar och gick fram till sjuksängen.

»Mitt första bud träffade inte herr assessorn hemma», yttrade greven.

»Det kan väl hända», svarade assessorn, »ty varken jag eller någon annan där hemma är sjuk.»

»Därför måste vi skicka bud på den här herrn, som bor i grannskapet», ursäktade sig greven.

»Vad ont däri?» frågade Carlander, kastande en blick på Axner, »jaså, kandidaten», tillade han, nickande åt denne som åt en bekant.

Därefter började han göra sig underrättad om causa morbi. Den sjuka såg rädd och darrande på den äldre läkarens sträva ansikte, men, icke vågande klaga, sökte hon med blicken den yngre, som varit så vänlig mot henne.

»Har kandidaten ordinerat något?» frågade han Axner.

»Ja», svarade denne rodnande, »jag föreskrev ett varmt bad.»

»Gott!... Än vidare då?»

»Sedan tänkte jag ordinera något svettdrivande medel.»

»Ja, det är ju allt som behövs... ju enklare, ju simplare.»

Axner gjorde en ännu djupare bugning för »döddoktorn».

»Men skulle man inte lägga någonting i badet?» frågade grevinnan, som icke kunde tänka sig ett sjukbad utan kryddor.

»Jo, visst skall man lägga någonting däri», genmälde assessorn.

»Vad då, söte gode assessor?»

»Jo, barnet», svarade Carlander tvärt och gick, följd av greven, ut i de yttre rummen.

»Gud, vad han är odräglig!» utlät sig grevinnan.

»Han är den förste läkare i Stockholm», tillade Axner.

Han tillsade ytterligare om badets snara anskaffande, föreskrev kamferpulver och fläderte samt tog därefter sin hatt, för att taga avsked.

»Nej, nej... gå inte, gå inte!» bad den sjuka så innerligt, att det klack till i den unge läkarens hjärta.

»Vill inte doktorn vara så god och stanna kvar!» bad även grevinnan, »det skulle lugna Aurora och oss alla... herr doktorn ingav oss vid första ögonblicket så mycket förtroende, så mycken tröst.»

»Jag stannar kvar så länge herrskapet önskar det», svarade Axner och bortlade sin hatt.

»Hela natten kanske?» frågade hennes nåd med utomordentlig glädje.

»Ja, hela natten.»

»Ack, vad det var lyckligt!» utropade den unga patienten med ett leende, möjligt endast hos ett barn eller en ängel, »jag skall taga in så ordentligt, hur illa det än smakar.»

Den förnäma sköna damen tryckte läkarens hand med en häftighet, som kanske skulle hava bortkollrat honom, om ej hans skönare barndomsminne i denna stund tagit alla hans tankar och känslor i besittning.

Axner satte sig invid sängen och slöt den unga flickans hand i sin. Greven inträdde i sängkammaren och uttryckte likaledes sin synnerliga förbindelse för den unge mannens godhet att hela natten vilja vaka över deras älskling.

Axners blick, när den ej vilade på den sköna sjuklingen, överfor forskande det högadliga parets ansikten och han övertygade sig därigenom allt mer, att det var samma personer han för omkring sju år sedan sett i vagnen på Drottninggatan under det hemska uppträdet med muraren. Huru gärna hade han ej velat lösa den gåta, som syntes vila över denna familj. Huru hade ett barn till sådana föräldrar kunnat ända till sitt sjätte år befinna sig i ett sådant hus som muraren Storcks i Stadsgården? Han kände inom sig, att han aldrig skulle våga begära någon upplysning därutinnan varken av barnet eller dess föräldrar, ty det låg helt säkert en djup familjehemlighet under allt detta, och familjehemligheter äro, som man vet, de ömtåligaste kapitel man kan vidröra. Men den unga fröken hette ju Aurora, och detta namn, huru det än tillbråkades, kunde aldrig bliva detsamma som Lalla, flickans namn i Stadsgården. Han ville göra sig underrättad, om hon ej även hade ett annat namn, men vågade icke heller det, av fruktan att störa grannlagenheten. Troligtvis hette hon även Laura, fast hon numera icke nämndes vid detta namn. Vilken dag emellertid för honom! Den hade ju sett honom vid tvenne sjuksängar — den onde andens och den godes!

Axner vakade hela natten över sin patient, som troget och tåligt följde alla hans föreskrifter. När vår unge läkare följande morgon lämnade det grevliga huset, var den

unga fröken så på bättringsvägen, att föräldrarnas oro fullkomligt lade sig. Följande dagen var hon helt och hållet återställd och läkaren följaktligen obehövlig i huset.

I stället för en billig stolthet över sin lyckliga kur, kände vår läkare en viss sveda i hjärtat, när han tog sitt sista avsked av den Friisenhjelmiska familjen, synnerligast av den söta flickan, vars kinder snart återtagit hälsans skära blommor. Grevens och grevinnans tacksamhet uttryckte sig genom ett par rätt vackra ljusstakar av silver, vilka Axner erhöll i läkararvode. Denna present var visserligen grevlig, men Axner skulle gärna hava utbytt de båda stakarna mot de tarvliga orden: Välkommen! Glöm inte bort oss! Titta upp när ni går förbi! Men det är icke för underläkare på Garnisonssjukhuset som dylika högborna familjer öppna sina salonger, och om de för dem öppna sina sjukrum, så sker det blott i högsta nödfall. Den enda belöning, vilken föll likt ett blomsterregn över hans själ, var den blick av innerlig barnslig erkänsla, som den ljuslockiga, blåögda flickan gav honom i avskedets stund.

»Underbara ödets skickelse!» utropade Axner för sig själv, under det han vandrade hem till sina fosterföräldrar; »tänk om hon visste, att det var jag som bar henne på mina armar i Stadsgården, och att det var jag som räddade henne undan den grövsta misshandling, och att det var jag som en gång begrät henne som död, sedan hon länge förut levat i mina drömmar!... Nå, vad vore det mer?» tillade han med en suck. »Vad kan jag väl bliva för henne... vad hon för mig?... Ack, det är ändå mycket att hava något ljuvt att tänka på... att minnas!»

XI.

BRUNNSBALEN.

En juliafton år 1831 var det bal på Djurgårdsbrunn. Den vackra balsalongen var överfylld av de gentilaste balgäster, ty herr Torngren levde på den tiden, och det var

han som då arrangerade alla större offentliga baler, såväl inom huvudstaden som på Djurgårdsbrunn. Författaren har i åtskilliga andra berättelser talat om denne märkvärdige man, som levde, cederade bonis, levde upp igen och slutligen dog för den balälskande världen. Beundransvärd var hans smak, vare sig det gällde att ornera danssalongernas väggar med de ypperligaste siden- draperier och blomstergirlander, eller att pryda tiljorna med de skönaste fötter. Utan bal ingen trevnad, utan Torngren ingen bal. Så var tidens lösen. Smidig och mjuk som silkesbandet, vilket lindar sig omkring den doftande blomsterbuketten, slöt han sig sammanhållande omkring vår huvudstads förnämsta nöjen. Han var kort och tjock till växten, men aldrig såg man en rörligare människa. De korta, knubbiga benen rörde sig på gatan med ett trillhjul's hastighet, utan rast och ro.

Dock fanns det tider, då även de fingo vila, men då var vilostaden mest på gäldstugan. Där satt han, sorglös och fryntlig, och gjorde upp sina planer till stundande baler. Vem kunde väl föreställa sig, att den rika och förnäma världen då skulle räkna anorna av sina yppersta nöjen från gäldstugan? — Även på detta ställe förnekade sig icke hans riksbekanta verksamhet. En gång arrangerade han därstädes en större bal. I det största av fångrummen lät han, på gemensam bekostnad, överdraga taket och väggarna med vit limfärg och sedan därpå fästa stora stjärnor av guldpaper. Fångsängarna uppstaplades på varandra till en pyramid, vilken överkläddes med brokiga morgonrockar och, med en brinnande lampa på spetsen, placerades invid väggen. Fönstergallren omvirades med granris, och i taket upphängdes en ljuskrona av tallkvistar, mellan vilka kronglas glittrade så vackert. Många unga och trevliga mamseller inbjödos till den stora balen. Kavaljererna och damerna svuro vid sin heder och ära, att de aldrig bevistat maken till bal, betydande därjämte, att man finge leta efter fordringsägare, som hade en sådan danssalong att bjuda på.

Torngren led i den yttre friare världen mycken smälek för detta arrangemang, ty dels tyckte vederbörande myndigheter, att ett sådant ställe som gäldstugan, helgat åt den melankoliska friden, icke borde profaneras genom dylika alltför världsliga tillställningar, dels också rynkade de förnäma sällskapskretsarna på näsan åt den beskedlige Torngrens oförsiktighet att nedsätta sin talang genom att bereda fångar samma slags förlustelser, som uteslutande tillkomme det lyckligare och noblare släktet. Då var filantropien ej ännu på modet. Hade Torngren nu levat, så hade han säkert blivit medlem av styrelsen över föreningen för fångars vård och trevnad.

Torngren kunde trotsa såväl den offentliga som den enskilda missbelåtenheten, ty han var lika nödvändig för Stockholms behov, som ved om vintern och filmjolk om sommaren. Vid slutet av kolerans härjande här i huvudstaden år 1834 ville Torngren, för att uppiggas den duvna mänskligheten, tillstålla en liten bal på Djurgårdsbrunn och begav sig till den ändan en septemberdag sjövägen ditut. När han skulle hoppa i land, hoppade han miste och föll i sjön, men som han var fet, så flöt han lätt upp igen, drogs i land och rycktes från döden, åtminstone på »den våta vägen», såsom kemisterna uttrycka sig. Men detta skaffade honom emellertid på halsen en stark förkylning, som räckte den förfärligt inställsamme cholera morbus handen och med dennes tillhjälp drog Torngren ner i gravens djup, varifrån han aldrig flöt upp, till obotlig skada för de offentliga nöjena. Hans like har sedan aldrig kommit. Hans efterföljare, Lampa, hade möjligtvis kunnat bliva en Torngren, om han varit mindre till växten och varit mindre svag för musikaliska soaréer.

»Mjuka tjänare, välkommen, herr doktor!» hälsade herr Torngren, där han stod vid ingången till brunnsalongen i glänsande svarta kläder med det finaste veckade

krås i barmen och svängande omkring sig den lilla trekantiga fälbhatten.

Den, vilken på detta sätt välkomnades, var en ung herre mellan tjugutvå och tjugutre år, av ett särdeles fördelaktigt yttre och, att döma av de glänsande, betydelsefulla ögonen, ett icke heller ofördelaktigt inre.

»Men, min Gud, vad ser jag?» fortfor Torngren; »doktorn är i bonjour! Fördömda plagg, som jag inte kan se, utan att det skär mig i själen! . . . Komma på baler och inte ha skor, går kanske för sig . . . men utan frack, o himmel! . . . Man skall förr få slå ihjäl mig, än jag tillåter en bonjour inträda i min danssalong.»

»Det är inte min mening att gå in», svarade doktorn; »jag ville bara något närmare höra på den vackra valsen, som nu spelas.»

»Ja, är den inte gudomlig? Den är av herr Grahl, herr doktor . . . hör, vilka toner, vilka djärva kastningar i melodien! Fötterna gå av sig själva . . . Grahl blir odödlig!»

Vad skulle icke Torngren hava sagt, om han hört Strauss eller Lanner! Men Strauss eller Lanner hade ännu ej strängt sina sprittande violiner. Den gudomlige Grahl minnes ingen mera.

»Men det går inte an att brunnsläkaren står utanför, medan brunnspatienterna äro inne», förklarade Torngren; »man skulle kunna säga, att mina baler ligga i opposition mot läkarkonsten . . . för all del, herr doktor, gå in och tag på sig en frack . . . och när man har en så nätt uniform, som herr doktorn! . . . Bataljonsläkaruniformen, hur enkel och smakfull! . . . Guld på svart sammet . . . Ack, min Gud, det är det vackraste man kan se!»

Hade Torngren fått se den uniform, som våra regements- och bataljonsläkare nu bära och däruti de likna fältväblar och sergeanter, så hade han säkert fått slag av förskräckelse. Vad verkan de dansanta löjtnanternas vapenrockar skulle hava gjort på vår store balarrangör,

behöva vi icke föreställa oss. Lycklige Torngren, som fick dö med tanken på frackens outhärlighet!

»Där dans och glädje råda, är läkaren en obehövlig person», sade den unge herrn.

»Men betänk då vilka damer jag har att bjuda på; flera av dem har aldrig varit härute förr», ordade den outtröttlige balarrangören, »brunetter med ögon som fransyskor och blondiner med vrister så höga, så djärva, att tanken svindlar . . . Det är en sällsynthet att finna små fötter här i Sverige . . . en sällsynthet för alla, utom för Torngren . . . ber om förlåtelse, men har jag inte rätt? . . . Torngren förstår att välja, är det ej så . . . Hava inte de små fötterna alltid överhand på mina baler?»

»Obestridligen.»

»En och annan rik arvtagerska skadar aldrig en bal», fortsatte Torngren; »vi ha en därinne . . . knappast femton vårar, men superb, sylfidisk . . . en halv million, herr doktor . . . en halv million på små graciösa fötter . . . O himmel, varför är jag inte i mina fänriksår!»

»Vad heter den undervarelsen?»

Fröken Friisenhjelm, fröken grevinnan Aurora Friisenhjelm . . . men vad kommer åt doktorn? . . . Doktorn blir röd i ansiktet som en liten flicka, som valsat sju varv omkring stora börssalen . . . jo jo, klangen av en halv million skulle kunna väcka upp de döda . . . kunde göra dombasunen överflödig . . . ha, ha, ha! Men vart tog han vägen?» tillade han skrattande för sig själv. »Se hur han springer . . . det satte fötter under honom, det . . . rätt små och välformade fötter på den ynglingen, fast stor och starkt byggd för övrigt.»

Brunnsläkaren hade försvunnit.

Torngren hade ämnat draga sig tillbaka in i sitt paradis, då han hejdades av en annan person, som stannade framför porten därtill och hälsade artigt på ängeln med kråset och den trekantiga hatten.

»Mjuka tjänare! Ämnar sig herrn också på balen?» frågade Torngren med en viss förnäm axelryckning, en trogen kopia av hans förnäma förbindelser.

»Ja, här är min biljett», svarade den tillfrågade, en ung man med magra, bleka kinder och vars ena ben var av trä.

»Det förvånar mig», sade Torngren, »är det inte herr Hög här har den äran att tala med?»

»Jo, herr Torngren . . . var god och upplys mig, om det är någon kamrer Zetterstrand här med sin familj . . . jag har hört, att de skulle vara här i afton.»

»Kamrer Zetterstrand? . . . Jo visserligen . . . jag känner alla som frekventera mina baler . . . mamsell Zetterstrand är en charmant ung dam . . . ögon som kronglas . . . höga vrister och nästan inga tår.»

Spetsarna av Höks ansiktsknotor glödde blodröda.

»Är det mycket folk därinne?» frågade han, lämnande biljetten till vaktmästaren, som stod bredvid Torngren.

»Alltid mycket folk på mina baler, min gunstig herre!» svarade Torngren med äkta aristokratisk min.

»Dokter Axner är väl därinne?»

»Nej, men han kommer strax . . . han var nyss här . . . gick för att kläda om sig . . . men, ber ödmjukast om förlåtelse, herr Hög, herrn sätter väl tutan på benet, innan herrn går in, för, sanningen att säga, jag har nyligen lagt nytt golv, glatt och blankt som ett spegelglas, och jag är rädd för att doppskon på träbenet . . .»

»Var lugn, herr Torngren . . . jag har galoschen med mig», yttrade Hög, återtagande hastigt sin vanliga ansiktsfärg, »när andra taga av sig sina galoscher, så sätter jag på min».

Hög satte därefter lädertutan på sitt träben och linkade in i salen. Strax därefter inträdde brunnsläkaren Adolf Axner, klädd i fina, svarta kläder. Han vågade ej kasta ögonen på den småleende Torngren, när han gick förbi honom.

Torngren var säker på, att den svarta fracken krupit fram för den halva millionens skull, ty han kunde naturligtvis icke en gång drömma om Stadsgården, emedan Hornsgatan var det enda av Södermalm han kände, och på den sökte han tänka så litet som möjligt, varöver ingen må förundra sig.

Vid Axners inträde var valsen som livligast i farten. Han trängde sig fram mellan åskådarna och tillhörde snart deras främsta led. Det ena paret efter det andra jagade förbi honom, lätta och skiftande som blomblad, dem vinden lyfter upp från jorden. Ett enda av dessa par ådrog sig slutligen hans uppmärksamhet till den grad, att han icke ens såg de övriga. Det var en ung herre i mustascher, som svängde om med en lång, smärt flicka i ljusblå florsklänning, varuti små silkesblommor voro insydda. De rikaste blonda lockar ringlade kring ett ansikte, som Axner skulle ha igenkänt bland tusen. Det fanns fler ögon än hans som följde den dansande flickan, men säkerligen lyste inga av en så stark låga som hans. Han hade ej sett henne sedan den dagen, då han lämnade henne som konvalescent. Flerfaldiga gånger hade han gått förbi det hus, där hon med sina föräldrar bodde, men alltid med gäckade förhoppningar. Förunderligt! Varför har man väl våningar en trappa upp vid Drottninggatan, om icke för att sitta i fönstren och visa sig för världen?

Valsen slutade och kavaljererna förde sina damer till deras platser. Axner kände sitt bröst lättat därav, ty han tyckte naturligtvis icke riktigt om den kavaljer, med vilken hon dansat. Det föreföll honom som hade denne hållit sin dam för mycket nära sig, och som hon för mycket smalett emot den unge krigaren. Kärleken, som borde förädla våra hjärtan, gör oss i stället fientliga mot hela världen. Det är den olycksaliga svartsjukan, kärlekens skugga, som är orsaken därtill. Man är svartsjuk, även då man ej har rättighet att vara det.

Axner ämnade armbåga sig fram till den sidan av salongen, där hon hade sin plats, då han kände sig fattad

i armen och på detta sätt kvarhållen. Han vände sig om och mötte Höks ansikte.

»Har du sett henne?» frågade denne sakta.

Axner såg undrande på sin vän.

»Är hon inte förtjusande? Är hon inte härlig?» fortfor denne.

»Vilken menar du?»

»Amalia Zetterstrand, balens drottning», svarade Hök, fattande sin vän i knapphålet.

Det var således två drottningar på den balen. Axners blickar följde riktningen av Höks finger och fäste sig slutligen vid en ung dam av särdeles yppig växt och med ögon verkligen blixtrande som »kronglas», för att tala med Torngren.

»Jo, hon är ganska vacker», yttrade Axner, sökande frigöra sig från Höks hand.

»Ganska vacker!» upprepade denne något misslynt, »har du sett någonting skönare?»

»Åjo men, min bror!»

»Om du hörde henne sjunga . . . du kan inte föreställa dig sådan stämma hon har . . . jag ger henne lektioner i sång, jag . . . vad jag är lycklig!»

»Du är kär, min vän!»

»Undrar du på det? . . . Behöver jag väl blygas för denna känsla? . . .»

»Nej, visst inte, men . . .»

»Men?»

»Men är hon kär i dig?»

»Jag är övertygad därom.»

»Har du förklarat henne din kärlek?»

»Nej, inte ännu.»

»Kanske du har mottagit hennes förklaring?»

»Nej.»

»Nå, hur vet du att . . .»

»Jo, jag har byggt min övertygelse på logiska grunder.»

Axner såg orolig på sin vän, ty han kände beskaffenheten av dennes logik.

»Jo, ser du», började Hök, »antingen älskar hon, hatar hon eller är hon liknöjd för mig.»

»Det är sant.»

»Hata mig kan hon inte, ty jag har varken gjort henne eller någon annan något ont . . . liknöjd för mig kan hon heller inte vara, ty när jag sjunger för henne, så ser jag hur tårarna komma fram i hennes ögon . . . ergo måste hon älska mig.»

Axner visste icke, om han skulle le eller gråta åt sin vän.

»Jag har skrivit till henne tolv sånger», fortfor Hök med allt mer ökad värme, »dessa tolv sånger innehålla mina levnadsöden och sluta med kulans första gräsning, som kostade mig benet.»

»Herre min Gud! Har du också börjat skriva vers?» utropade Axner, som började svettas.

»Ja, varför skulle jag inte kunna skriva vers?» genmålde Hök, »jag har visat dem för flera, som blivit alldeles förtjusta av dem . . . ty jag har ett synnerligt överflöd på originella, djärva bilder, till exempel den här:

»Min själ i ljusa flammor står,
när hjärtat, himlens portklapp, slår.»

»Men hur går det med ditt nya uppfostringssystem?» avbröt honom Axner, nästan förtvivlad.

»Jag måste först försöka det på egna barn, innan jag vågar tillämpa det på andras.»

»Än millionerna då, som du genom din sång skulle förtjäna?»

»Ett hjärta, som innerligt älskar och lika innerligt älskas tillbaka, är mer värt än jordens alla millioner . . . Hur lyckligt, att jag förlorade mitt ben! . . . Utan denna händelse hade jag aldrig kommit att informera i sång, och hade jag icke informerat i sång, så hade jag ej lärt känna Amalia Zetterstrand, och hade jag ej lärt känna

henne, så hade jag visst aldrig kommit mig till att skriva vers, som ändå alltid blir det skönaste i livet . . . Men du får lov att höra på den versen, som handlar om kulans första gräsning, ty, ser du . . .»

I detsamma spelades det upp till kadrilj, och de många kavaljerer, som skyndade fram för att söka sina damer, åtskilde de bägge vännerna. Det var ej över detta missöde Axner beklagade sig. Däremot kände han sig mycket nedslagen av den kalla, främmande hövlighet, varmed hans f. d. flicka i Stadsgården besvarat hans djupa bugning, i det hon vid sin kavaljers hand snuddade förbi honom till sin plats i kadriljen.

»Kanske hon icke kände igen mig», tröstade Axner sig själv och nalkades grevinnan Friisenhjelm, balens förnämsta »förkläde».

»Ah, herr doktorn!» yttrade hon med den mest utsökta belevnenhet.

Axner gjorde sig underrättad om den högvälborna familjens hälsotillstånd. En läkare kan, utan att vara fadd, fråga hur man mår, så ofta han vill.

»Aurora har sedan dess inte varit sjuk», svarade grevinnan, »har doktorn sett henne?»

»Jo, jag hade nyss den äran att hälsa på henne, men jag hade troligtvis ej den lyckan att vara igenkänd.»

»Kanske det inte är bra, att hon dansar så mycket?»

»Ifall fröken har svagt bröst, så är valsen visst inte hälsosam för henne.»

»Har doktorn varit i Stockholm hela tiden?»

»Nej, jag har för det mesta varit i Uppsala.»

»Har doktorn vidsträckt praktik?»

»Nej, jag är blott tillförordnad brunnsläkare här och har ännu kvar min licentiatexamen . . . Är det mig tillåtet att fråga, hur greven befinner sig?»

»Han vistas för närvarande i Finland hos min svåger generalen.»

»Och herrskapet har uppehållit sig hela sommaren i Stockholm?»

»Ja, men när min man, som jag varje dag väntar hem, kommer tillbaka, så resa vi genast till Östergötland . . . har doktorn varit i Östergötland?»

»Nej, hennes nåd.»

»I fall doktorn reser dit och kommer i grannskapet av Axelstad, så var god och hav oss i minnet.»

Axner tackade med mycken glädje. Dock skulle han säkert ha blivit ännu gladare, om fru grevinnan i stället bett honom hälsa på i huset vid Drottninggatan. Han uppehöll emellertid samtalet med grevinnan, tills kadriljen slutade och fröken blivit återförd till sin mor.

»Känner du inte igen doktorn här?» frågade grevinnan sin dotter, i det hon presenterade den unge läkaren för henne.

»Nej, jag kan inte erinra mig», svarade fröken, tämligen vårdslöst betraktande vår hjälte.

»Kors, kommer inte Aurora ihåg doktorn, som för halvtannat år sen kurerade dig, då du var så sjuk, och som var så artig och vakade över dig hela natten?»

»Jo, nu minns jag», svarade den sköna, utan att hon därför syntes mer intresserad.

»Ifall fröken inte är engagerad för alla danserna, skulle det glädja mig rätt mycket, om jag finge den äran att dansa en enda dans med fröken», utbjöd sig Axner, som, ehuru blott filosofie magister och medicine kandidat, likväl kunde dansa fullt ut så väl som någon med mustascher och sporrar.

»Jag är engagerad för var dans», svarade Aurora med en viss triumftön.

»Det var ledsamt, det», yttrade Axner sorgligt.

Flickan såg undrande och något förtrytsamt på honom med en blick, som tycktes säga: Är det ledsamt, att jag är uppbjuden? Vore det kanske roligare om jag finge sitta och kläda vägg, som en divan? Är det inte min ovillkorliga rättighet att vara på förhand uppbjuden till alla danser, om de också ginge till tusen på en enda afton?

»Jag kan inte hjälpa det», sade hon med en knyck på den lilla blonda nacken, »det gör mig ont, men jag rår inte för det.»

Aha, tänkte Axner med bedrövelse, hon tror sig redan göra en karl lycklig genom en dans och olycklig när hon vägrar honom den. Den barnsliga oskulden, som älskar dansen för dess egen skull och utan avseende på vem man dansar med, fanns då icke mer hos henne.

I detsamma närmade sig den unge krigaren, som dansat nästföregående vals med henne. Fröken Aurora mottog honom med ett tjusande leende. Vad som tjusar en, plågar en annan. Axner tillhörde det senare slaget. Han vände sig bort.

»Min nådigaste fröken!» hörde Axner den unge krigaren utropa, »det har lyckats mig övertala herr Torn-gren att ge oss en ny vals på köpet.»

»Ack, herr greve, vad det var roligt!» ropade den sköna blondinen.

Axner vände sig om och kastade på henne en bönfallande blick.

»Fröken avslår väl inte min bön om denna vals?» frågade greven.

»Nej, herr greve... jag tackar på det högsta», var hennes svar.

Det stack till i Axners hjärta, och han vände sig ånyo bort, för att dölja sin blekhet.

»Men doktorn vill ju dansa med dig,» hörde han grevinnan säga.

»Ja . . . men . . . men jag hade förut lovat greven den», svarade dottern.

Hon kan också ljuga, suckade Axner i djupet av sitt hjärta och avslägsnade sig från det grevliga sällskapet. Vilken förändrad form hade ej hans tillbedda ideal i ett enda ögonblick antagit? Var det väl samma väsen han för nio år sedan upptäckte i Stadsgården, ånyo fann i vagner på Drottninggatan samt slutligen, efter sju års förlopp

återsåg på sjuksängen? Själva de stora himmelsblå ögonen, som han så troget bevarat i sitt minne, började förefalla honom främmande, och han letade numera förgäves i den femtonåriga skönhetens ansikte efter någon likhet med det varom han drömt. Ja, så förändrad till kropp och själ blir människan, när barnaoskulden flytt från henne. Ack, hur skön måtte hon ej ha varit, innan hon jagades ur lycksalighetens paradiset!

Balen hade förlorat allt sitt behag för vår läkare, och han beslöt därför lämna balsalongen.

»Hör du, Axner», viskade Hök till honom, »tänker du inte dansa i afton?»

»Nej.»

»Vill du inte dansa en vals med Amalia Zetterstrand?»

»Nej.»

»Du måste göra det för min skull», bad Hök, »jag har redan bjudit upp henne för din räkning . . . hon är nyfiken att lära känna dig . . . jag har sagt henne, att du för så väl i vals.»

»Det gjorde du mycket dumt uti, för jag tänker just nu gå.»

»Nej, det får du inte... du måste göra mig den tjänsten.»

»Varför är du så angelägen om att jag skall dansa med henne?»

»Jag ser så gärna att du dansar med henne . . . de övriga kavaljererna äro så oförsiktiga . . . du är läkare, du, och du kunde även säga henne, att hon inte borde valsa så häftigt . . . och du kunde tala med henne om mig . . . jag ville så gärna veta, vad hon tänker om mig . . . du är min vän, du, och du skulle inte prata med henne sådana dumbheter, som alla de andra bruka göra... du vet inte hur det roar henne att deltaga i en bildad konversation . . . hon har ett förstånd lika gott och ljust, som hennes hjärta.»

Axner, mild och eftergivande som vanligt, lät sig presenteras för den svartögda skönheten och förde henne

därefter in i den yrande valsen. Grevar och baroner sågo med avundsjuka blickar på den unge, välbildade valsörens rörelser, vilka väckte alla damernas uppmärksamhet, till och med den femtonåriga frökens. Axner var blind för det bifall, som från alla sidor ägnades honom, men han valsade förtvivlat. Han var även känslolös, ty han kände icke de handtryckningar, som hans tacksamma dam titade och ofta gav honom i belöning för hans färdighet i benen och styrka i armarna. För sådana meriter äro fruntimren aldrig otacksamma. Så ofta han vilade sig och sin dam, talade han med henne om Hök, som aldrig var långt borta ifrån dem.

»Jag hör, att min ungdomsvän Hök 'ger mamsell undervisning i sång.»

»Ja.»

»Hök informerar väl och har en utmärkt vacker röst.»

»Ja.»

»Jag känner ingen av mina ungdomskamrater, som har ett så gott huvud som han.»

»Jaså.»

»Och det bästa hjärtat på jorden.»

»Ja, jag har hört det.»

»Han har lidit mycket.»

»Ja, han har förlorat sitt ben.»

»Men hur tåligt bär han ej sina lidanden! Aldrig har jag hört ett klagande ord från hans läppar . . . han är exemplarisk i det som allt annat.»

»Ja, pappa, och mamma tycka så mycket om honom.»

»Och jag förmodar, att hans älskvärda elev delat deras tycke?»

»Ja, visst tycker också jag om honom . . . men han är så underlig ibland.»

»Hur då?»

»Han talar så besynnerliga saker, som jag inte förstår.»

Stackars Hök! tänkte Axner, hans älskarinna förstå inte vad han talar.

»Nästa termin tager Hök kansliexamen», började Axner ånyo.

»Jaså.»

»Säkert får han genast en förmånlig plats, ty han står mycket väl hos hans kungliga höghet kronprinsen.»

»Det vore rätt lyckligt för honom, det... men är det inte vår tur att valsa nu, herr doktor?»

»Jo, så är det . . . jag ber er ödmjukast om förlåtelse!»

Nu bar det av för Axner och hans dam några varv kring salen, varefter de ånyo stannade, efter att hava skördat nya triumfer för sin utmärkta dans.

»Vad det är roligt att valsa, när man har någon som för väl», förklarade mamsell Zetterstrand, med en ljuv, smäktande blick på den vackre läkaren.

»Allt beror på damen», komplimenterade Axner tillbaka, »vad min vän Hök skulle skatta sig lycklig, om han nu vore i mitt ställe!»

»Gud vet det, herr doktor!... Han säger beständigt, att dansen är det enfaldigaste av allt.»

»Det gör han säkert för det han själv inte kan dansa med mamsell.»

»Met är det inte obeskedligt att neka andra ett nöje för det man inte själv kan deltaga däruti?»

»Det gör visst inte Hök, men han fruktar blott, att mamsell skall lida något till sin hälsa genom för våldsam dans, och hans fruktan saknar kanske icke grund.»

»Är det så farligt att dansa?»

»Ja, för den, som har en vacker röst och vill bibehålla den . . . Hök berömmar mamsells röst så mycket.»

»Men jag tänker ju icke bli någon sångerska.»

»Hök menar så innerligt väl . . . om jag vore flicka så skulle jag aldrig tycka om någon karl så mycket som om honom», yttrade Axner, som tyckte sig böra välja genvägen framför de vanliga krokvägarna.

»Men han går ju på träben?»

»Det är ej benet, som bestämmer en människas värde . . . det är huvudet och framför allt hjärtat... vi båda

ha nu friska ben... de skola likväl en gång förmultna i jorden... men det goda vi tänka och göra, bliver odödligt.»

»Han har mycket talat med oss om herr doktorn», ändrade den sköna samtalet, i det hon presenterade sin kavaljer en ny upplaga av stjärnblickar.

»Det tror jag, ty vi äro de bästa vänner», svarade Axner.

»Och han har så ofta berömt herr doktorn.»

»Det är en egenhet hos honom att berömma alla männi-skor.»

»Ja, det är nog sant.»

»Jag skulle gärna taga hans träben, om jag hade hans huvud och hjärta.»

»Hå, gubevars för det!» mumlade den sköna för sig själv, »hur skulle det då ha gått med denna ypperliga vals?... Doktorn valsar väl gärna?» frågade hon något högre.

»Nej, min nådiga, det gör jag inte... Jag tänker, liksom Hök, att en karl kan hava något bättre för sig än att dansa.»

»Aldrig om annat än den välsignade Höken!» sade hon ånyo för sig själv.

Äntligen blev också den valsen slut, och Axner ledsagade damen till fru Zetterstrand, som med förtjusning bevittnat sin dotters triumf i valsen.

»Vad tycker mamsell Amalia om min vän doktorn?» frågade Hök henne.

»Han ser bra ut och valsar utomordentligt väl», svarade mamsellen, »men hans konversation är något enformig.»

Förmodligen tyckte den svartögda flickan, att man på en bal kunde tala om någonting annat än om träben.

»Är hon inte en ängel?» frågade Hök sin ungdomsvän.

»Säkert har du, liksom jag, ett högre begrepp om änglar,» svarade denne.

»Vad menar du med det?... Var du inte nöjd med henne?»

»Jo, gubevars.»

»Är hon inte lätt att föra?»

»Jo, min bror.»

»Är hon inte angenäm att tala med?»

»Åjo, går an så där... som folket är mest?»

»Som folket är mest!... Vad sade hon om mig?»

»Inte annat än gott och väl naturligtvis.»

»Men sade hon inte, att...»

»Vad?»

»Att... att hon... tyckte om mig?» frågade han med nedslagna ögon.

»Jo, visst tyckte hon om dig... och det göra hennes föräldrar också.»

»Hur uttryckte hon sig?... Hur... nå, men du måtte väl kunna begripa...»

»Herregud! Hon medgav att du har gott huvud, gott hjärta, en utmärkt röst... inte kan jag komma ihåg allt vad hon sade.»

»Men såg du inte, om hon sade allt detta med den värme, som...»

»Visst var det med värme», svarade Axner med tanken på glöden i hennes ansikte, framkallad av den raska valsen.

»Ser du det, Axner!... Tror du inte, att hon tycker om mig... att hon älskar mig?»

»Det där är bra svårt för mig att kunna avgöra efter det korta samtal jag hade med henne.»

»Du måtte ha varit något trög i din konversation i dag.»

»Varför förmodar du det?»

»Hon sade, att du var något enformig, men det brukar du vanligtvis inte vara.»

Det var för det jag oupphörligt talade om dig, tänkte Axner, men sade det icke. »Men om jag skall säga dig min tanke rent ut», utlät han sig tydligare, så passar den där flickan aldrig för dig, bror Hök... hon är inte den

milda, anspråkslösa varelse, som skulle kunna göra dig lycklig.»

»Du är inte riktigt nöjd med henne, det ser jag nog», sade Hög, högligen missnöjd med sin vän, »det är så vanligt med er läkare... det behövs lansetter för att öppna era hjärtan», varefter han vände sig om och linkade bort.

»Du behöver en fyrtiåttapunding för att öppna hennes», yttrade Axner för sig själv, med en deltagande blick på sin vän.

Axner kände sig i behov av frisk luft och närmade sig dörren, men stannade, uppfångande följande samtal mellan två herrar.

»Hur gammal är hon?»

»Femton år, som jag hört.»

»En sakramentskat kokett unge!»

»Tycker du det?»

»Det måtte väl inte vara konst att se.»

»Åja, visserligen... men vacker är hon.»

»Det är inte hennes förtjänst.»

»Syperba blå ögon... charmant ljusst hår.»

»Kan väl vara.»

»Och rik, bror, fan så rik... en halv million, du.»

»Inga uppfostra sina barn så illa som rika föräldrar.»

»Men du är för sträng... hon är ju bara barnet än.»

»Vackert barn! Hon kråmar sig redan som en sminkad dam i sjuttonde århundradet.»

»Så du prater!... Har du dansat med henne?»

»Ja visst.»

»Nå?»

»Visst kan hon dansa... det är det första våra unga damer få lära sig, och det ginge väl an med det, om det bara inte också vore det sista.»

»Om greve Silverhjälm hörde dig, så finge du dig en duell på halsen.»

»Det är sant; han har riktigt slagit sig på kurtis i

afton... nånå, han kan behöva den där halva millionen...»

»Det är i alla fall synd om flickan... vad tycker du om grevinnan?»

»Hon skulle vara förträfflig, om hon vore mera mor än grevinna.»

»Du är rolig i afton.»

»Jag blir förargad, när jag ser fullständiga koketter redan vid femton år.»

»Än vid aderton och tjugu då?»

»Då undrar jag mindre därpå, ty då hava de genomgått sin skola.»

»Sin skola?»

»Ja, den skola, varuti vi äro lärare... du och Silverhjelm i främsta rummet.»

»Jag vet inte hur det är med Silverhjelm, men jag för min del tycker visst inte om koketter, de må nu vara femton eller femtio.»

»Jag medger, att ingen av oss tycker om dem, men likväl anstränga vi alla våra krafter för att göra dem därtill, genom vårt äckliga smicker och meningslösa, vidriga prat... präktiga lärare, präktiga elever!... Vänta bara tills eleverna bli fullvuxna... då giva de nog sina lärare de vanliga honoraren... hela ymnighets-horn av kärlek och tacksamhet.»

»Summa summarum, du tycker inte om fröken Friisenhjelm?»

»Nej.»

»Tycker du om punsch då?»

»Ja, bara den inte är för svag.»

»Du tycker inte om svag punsch?»

»Nej, reella varor vill jag ha, de må nu vara infattade i glas eller tyll.»

»Du är en lustigkurre, min bästa häradshövding.»

»Fägnar mig.»

Axner torkade svetten ur pannan och gick ut i fria luften.

»Vart går herr doktorn?» ropade Torngren efter honom.

»Jag vill inte vara inne längre», svarade Axner.

»Var det inte roligt?»

»Åjo, går an.»

»Varför går doktorn då?»

»Jag är inte road av dans, det vet herrn av gammalt.»

»Men doktorn dansar ju som en Ambrosiani... damerna äro alldeles förtjusta.»

»Såå!»

»Flera av dem har bett mig presentera doktorn för dem.»

»Hå, verkligen?»

»Och jag har lovat det.»

»Det är att sälja skinnet innan björnen är skjuten.»

»Själva fröken Friisenhjelm har bett mig.»

»Vad har fröken Friisenhjelm bett herrn om?»

»Om en vals med doktorn.»

»Jag har en gång bjudit upp henne, men hon var engagerad för hela aftonen.»

»Jag vet det, men hon vill dansa hälften av nästa vals med herrn... det kan man kalla för lycka, det... själva balens drottning!»

»Har hon sagt det själv?»

»Ja, hon sade, att hon på sätt och vis mankerat doktorn, och att hon därför inte hade någon ro, förrän hon reparerat sitt fel... en ängel, min lilla fröken Friisenhjelm.»

»Det smickrar mig högligen, men jag går inte in igen.»

»Är doktorn tokig?... Hon sade, att det var en charm att se doktorn valsa.»

»Sade hon det också?»

»Ja visst.»

»Men om hon inte sett mig valsa, månntro hon då skulle ha varit lika angelägen om att reparera sitt fel?»

»Det är jag övertygad om... hon är, som jag säger, en ängel.»

»Ett bortskämt barn, herr Torngren.»

»Gud give vi hade många så bortskämda barn!... Se så, kom nu, herr doktor!»

»Nej hälsa och tacka för äran, men jag vill inte dansa med fröken Friisenhjelm!»

»Kanske jag skall säga henne det?»

»Var god och gör det, så gör herr Torngren mig en stor tjänst.»

»Tackar ödmjukast för den tjänsten... Gud bevare mig för sådana kavaljerer!»

»God natt, herr Torngren!»

»Men vart går då herrn?»

»Går och lägger mig.»

»Så tidigt?»

»Ju tidigare, desto bättre... jag önskade, att andra följde mitt exempel.»

»Tackar ödmjukast för komplimangen!»

»Ingenting att tacka för... god natt!»

»Ack, sådan tjurskalle!» mumlade Torngren och drog sig förargad in i paradiset tillbaka.

XII.

BREV FRÅN GUSTAV PAULI TILL ADOLF AXNER.

Petersburg den 15 juli 1831.

Hedersbroder! Förträfflige vän!

Med en köpman här i staden, som ämnar sig till Stockholm, skickar jag dig dessa och följande rader. Jag tänkte visserligen ej skriva förrän det lidit mot slutet av de fyra åren, såsom överenskommet var, men jag kunde inte hålla mig, och jag visste dessutom, att det skulle roa dig att förnimma något om din långbente vän och skolkamrat. Hjalmar kunde bliva förtvivlad, om han ej finge någon notis om sin Orvar Odd. Orvar Odd är redan förtvivlad för det han ej hört något av sin Hjalmar.

Jag mår väl, ypperligt och är i smöret, som det heter. Men du vill kanske veta hur jag kom dit? Jag är skyldig göra reda för dig, min far. Du behöver ej blygas för din son. Vid jultiden 1829 reste jag från Finland, åtföljande en engelsman, i egenskap av resbetjänt, ty det var slut med den reskassa, varmed du, hederskrona, försett mig. Gör ingenting, tänkte jag. Gustav Vasa tröskade på logen, och Peter den store timrade på skeppsvarvet. Blevo bra karlar för det, och Pauli kunde också bliva något, utan att just därför behöva jaga Kristian II ur landet eller slå Karl XII vid Pultava. Så kom jag till Petersburg efter den angenämaste resa. Min engelsman, en lord med namn, det minns icke fan, var förtjust i mig. Jag lärde honom fäkta på värja och han mig att boxa. Snart besegrade jag min mästare, ty det svenska maneret satte stål i den engelska konsten. »Ni bräcker revbenen på mig», ropade han en gång, »men här har ni en guiné för er läraktighet». Jag bjöd honom två guinéer för den första florettstöt han kunde ge mig. Min bror, han förtjänade aldrig en kopek en gång, fast han syntes mån om förtjänsten.

Den ädle lorden gjorde mig många tjänster efter ankomsten till den ryska huvudstaden, och den största var hans rekommendation för mig till Narowski, den kejsarlige fäktmästaren. Jag blev en daglig gäst i hans salar och, till tacksamhet för hans gästfrihet, slog jag floretten ur hand på alla hans elever. Jag anhöll hos Narowski om äran av några stötar från hans hand, men han vägrade det envist. En dag kommo kejsaren och storfursten upp på salen. Min figur föll kejsaren genast i ögonen. Jag var som en Saul bland de hedervärda ryssarna, kejsaren och storfursten likväl undantagna. Kejsaren bevärdigade mig med några ord. I lämpliga ordalag berättade jag, att jag var flykting från Sverige och att jag fått avsked ur krigstjänsten för det jag vid ett tillfälle begagnat min sabel mot en mängd pack som ville massakrera min bästa vän.

Min frimodighet tycktes behaga kejsaren. Slutligen vågade jag hos honom anhålla om en nåd. Jag anhöll nämligen om den äran att inför högstidensammes och storfurstens ögon få slå floretten ur hand på den kejsarlige fäktmästaren. Narowski bleknade och kastade på mig en vredgad blick, men det hjälpte inte. Han måste fram på styva linan. Stackars Narowski! Linan slaknade vid de första stegen. Längst bort till andra ändan av den stora salen flög Narowskis florett. Ursinnig och nästan glömmande de höga personernas närvaro, fattade han en annan florett och ställde sig i posityr. Med en bugning, varuti jag lade all den vördnad varav jag var mäktig, nalkades jag kejsaren och frågade, åt vilken sida av salen han ville att Narowskis florett skulle flyga. Kejsaren log och pekade åt höger. Narowski skar tänderna och ansatte mig av alla krafter. Efter några minuters förlopp dansade den kejsarlige fäktmästarens florett åt höger, såsom anbefallt var. Jag bugade mig ödmjukt inför de kejsarlige personerna. Narowski bugade sig också, men djupare än jag, ty han föll arsvimmad till golvet. Min lycka var gjord. Jag tackade Gud och välsignade Ling, min läromästare i fäktkonsten.

Arner, du skulle se kejsaren! En ståtligare, härligare gestalt finnes ej på jorden. Han är nära två tum längre än jag. Han måste ha ofantliga kroppskrafter. Att själens icke heller giva efter, har han visat prov på. Napoleon yttrade, att för fem minuters samtal med Fredrik den store skulle han bortgiva lillfingret på sin vänstra hand. Jag ville giva både lillfingret och pekfingret för ett enda lintag med denne herkuliske kejsare. Frithiofs och Atles famntag skulle bli en leksak mot vårt. Kejsaren har en blick — ja, en blick! Där denna blick flammar, där behövs varken bajonetter eller kartescher.

Jag blev storfurstens lärare i fäktkonsten. Denne prins är en älskvärd och förträfflig yngling, kanhända något för rek för det land han en dag skall behärska.

Jag håller nu på att inrätta en gymnastik efter Lings metod och anlägga en simskola efter egen. Alla spå mig mycket gott därav, och jag ser redan silverrublerna klättra på de vackra stängerna och simma emot mig på Nevas vågor, som snart skola bli hemmastadda i min präktiga simsump.

Jag förtjänar pengar, och till ett bevis därpå skickar jag dig de två hundra riksdaler, du lånade mig till respengar. När så lägligt blir, skall jag tänka på mina övriga kreditorer i Stockholm.

Har du slutat din doktorsgrad än? Blir det svårt för dig att draga dig fram i Sverige, så kom hit över bara. Här är brist på skickliga läkare, och du skall bli utmärkt även bland skickliga, det vet jag redan på förhand. Ack, att jag hade dig här, du ypperlige pojke! Du skulle vrida lansetterna ur allas händer, liksom jag vridit floretterna. Jag saknar i alla fall mitt fädernesland. Gud skall veta, att inte dansade jag där på rosor, och att jag mången gång både hungrade och frös. Men det är dock en fri torva, varpå man hungrar och fryser, och en fri torva är ändå mycket här på jorden. Hade jag dig och Hök här, skulle kanske min saknad bliva mindre.

Men hur mår »*accipiter ligneus*», hur mår Hök? Vurmar han ännu på att uppfostra människosläktet? Han skulle behövas här, men göra fick han, det bedyrar jag. Hur är det med hans hälsa? Stackars gosse! Han såg klen och blek ut, när jag skildes från honom. Kan han leva på den lilla lönen och den ännu mindre pensionen! Store Gud! Vad den dagen skall bli högtidlig för mig, då jag kan hjälpa honom och dig, ty ni ären bägge min själs livegna, »*sit venia verbo*»; du hör att jag ännu icke alldeles glömt bort mitt latin.

Skriv genast till mig och bed även Hök skriva! Jag trängtar efter edra rader, liksom hjorten trängtar efter ratten. Skicken då alltid breven med enskilda, som resa hit, men aldrig med posten, ty posten är — pong pongteli, ja, jag säger ej mera.

Vill du, för din väns skull, vara artig mot den ryske köpmannen, som lämnar dig detta brev, så driv någon dag omkring med honom i Stockholm. Skryt ej med våra palats och märkvärdigheter, ty med tanken på sin huvudstad skall han le åt allt vad du i den vägen visar honom. Men vill du göra effekt på honom, så tala om våra seder, våra lagar och vår personliga trygghet, och han skall gråta som ett barn vid tanken på sitt fädernesland.

Axner! Hök! Hök! Axner! När skall den stund inträffa, då jag får säga till eder: Här haven I rubler att vältra er uti och här ett hjärta att tryckas intill, som klappar, lever och dör för eder! Gud välsigne eder båda, min barndoms fröjder, min ynglingaålders stöd, mitt hjärtas tröst och stolthet även för kommande dagar! Bliven så lyckliga, som edra goda hjärtan förtjäna!

Önskar din

evigt oföränderlige vän och trofaste broder

GUSTAV PAULI

P. S. Visa detta brev för ingen, utom naturligtvis för Hök, ty jag ser, att det influtit något däruti, som icke just kan smickra Ryssland. Ryska örnen har näbbar och klor, som icke äro att leka med, och när jag härnäst företager någon längre resa, så vill jag västerut på enskild bekostnad, men icke åt nordost på allmän.

XIII.

EN MANSKENSKVÄLL PÅ DJURGÅRDSBRUNNS- VIKEN.

Sent en afton i därpå följande september var Adolf Axner sysselsatt med att i det rum, han under sommaren i själva brunnshuset bebott, hopsamla sina kläder med

övriga effekter och inpacka dem i två kappsäckar. Han skulle nämligen flytta in till staden, ty brunnsterminen var för längesedan tilländalupen och han hade bott så gott som ensam därute för att få njuta den korta återstoden av sommaren. Några dagar därefter ämnade han resa till Uppsala för att taga sin sista till doktorsgraden hörande examen.

Vid dörren stod en gammal kvinna, som hela sommaren under hans vistande vid brunnen varit hans städerska.

»Var ha vi nu karlen?» frågade han henne.

Han står och väntar där ute, herr doktor», svarade kvinnan.

Låt honom komma in och hjälp honom sedan att bära sakerna till båten.»

Madammen öppnade dörren och ropade, varefter en gardest i arbetskläder inträdde.

»Ror du ensam, eller har du någon som hjälper dig?» sporde Axner.

»Nej, jag är ensam . . . det är en smal sak att ro den båten, om det också vore dubbelt så tung last.»

»Så mycket bättre . . . blir du trött, så skall jag nog hjälpa dig.»

»Det behövs inte, herr doktor . . . båten ilar som en spån över vågorna.»

»Har du fått dig en sup och något att äta på värds-
huset?»

»Ja, Gud beväre herr doktorn!»

»Vädret är lika vackert?»

»Ja, himlen skiner blank, som en skurad gevärspipa, och månen är pinfull, som en rekryt, innan han svurit fanan.»

»Så raska på dig då . . . jag går in på värdshuset, men kommer strax efter.»

»Ska ske, herr doktor! . . . Ska gå som en dans på Tre Väpplingar.»

Axner tände eld på tobakspipan, kastade över sig kamelottskappan och tog farväl av sitt sommarnöje, varefter

han lämnade rummet och gick in på värdshuset. Där begärde han sin räkning och betalte den.

»Hur är det, har doktorn fått biljetten, som lämnades hit på förmiddagen?» frågade skänkmamsellen, vändande sig till en av uppasserskorna.

»Vilken biljett? . . . Jag har icke fått någon biljett i dag», tillkännagav Axner.

»Jo, det var sant, han ligger kvar i lådan», upplyste värdshusflickan.

Skänkmamsellen såg efter i lådan och fick tag i biljetten, den hon lämnade till läkaren.

Denne såg på utanskriften, vars svårlästa bokstäver han med möda stavade ihop till »härr docktor Acksner». Han bröt biljetten och läste med lika stor svårighet följande:

Lilla goa härr docktor

härre gud at härr docktorn inte ska vara hemma, för ja har varit här fler gånger i dag men inte träfat härr docktorn — Storken har komit te stan som i förrgår å han vett at docktorn bor på jurgålsbrunn han har änu ont i sinnet te härr docktorn, för ja har hört honom ytra saker som ä ryssliga å nåt illa vill han vist ve härr docktorn — härre gud va de ä för olyckligt at han ska vara så svår så jämt å samt — akta sej för honom, lilla goa härr docktor — se sej vel före om härr docktorn träfar honom, för han ska göra alt, för han vet inte va han gjør — Gud beskydde härr docktorn —

CHRISTINA STORK.

Axner hade ej sett muraren Stork, sedan han, i sällskap med Hök, stått vid dennes sjuksäng, ty kort tid därefter hade Axner begivit sig till Uppsala för medicine kandidat-examens skull. Vid vårterminens slut 1831, och sedan examen blivit tagen, reste Axner tillbaka till Stockholm och var, som vi veta, tjänstgörande läkare vid Djurgårdsbrunn. Genom madam Stork, som ofta besökte honom,

visste han, att hennes man under våren och sommaren varit sysselsatt med mureriarbete på en större lantegendom flera mil från Stockholm. Han hade således länge varit tryggad mot den oförsonlige arbetarens förföljelser och försåt.

»Var det på förmiddagen den där madammen var här, som lämnade biljetten?» frågade Axner.

»Ja, det var på förmiddagen, som jag tror», svarade skänkmamsellen.

»Medan jag var borta till Djurgårdsstaden på sjukbesök?»

»Ja, så var det.»

»Hur länge var hon här?»

»Det var visst sina två timmar hon stod och väntade vid brunnshuset.»

»Skrev hon biljetten här på stället?»

»Ja . . . som hon inte träffade herr doktorn hemma, så bad hon, att hon skulle få skriva några ord . . . kanske det var något angeläget . . . det är bra slarvigt av er, flickor, att inte genast lämna biljetten till doktorn . . . ni är er så lika, ni.»

»Har mamsell eller någon av flickorna sett om någon grovväxt karl i går eller i dag smugit omkring här i trakten?»

»Vad skulle det vara för en karl?»

»Han är murare till yrket, fast det är osäkert om han så går klädd . . . men han har ett märke, som gör honom lätt igenkännlig . . . han har en del av det vänstra örat avskuret och har för övrigt en vild och elak uppsyn.»

»Nej, inte ha vi sett till någon sådan figur», försäkrade mamsellen och hennes pigor.

Axner stoppade på sig biljetten, tog avsked och gick ut. Utanför värdshuset mötte han sin f. d. städerska, som kom ifrån båten.

»Är allt nedburet, madam lilla?»

»Ja, herr doktor.»

»Och karlen färdig att ro?»

»Ja.»

»Madam var ju inte hemma på förmiddagen?»

»Nej, jag var till stan, som herr doktorn vet.»

»Hur dags kom madam hem på eftermiddagen?»

»Klockan fyra.»

»Har madam sedan dess sett någon karl härute, som inte hör till gårdsfolket?»

»Nej, jag har inte varit ute sedan jag kom hem . . . jag har ju hållit på med doktors saker.»

»Är det någon annan än gardisten där nere vid båten?»

»Nej, inte såg jag till någon annan.»

»Känner madam den där gardisten?»

»Ja.»

»Vad heter han?»

»Pil, numro fyrtio vid Svea garde.»

»Hurudan är han?»

»När han är nykter, är han alltid ordentlig och pålitlig.»

»Min sabel ligger ju i båten?»

»Ja, på botten bredvid stora kappsäcken.»

»Gott, madam! . . . Tack nu för denna gången.»

Därvid tryckte han en banksedel i hennes hand och fortsatte därefter skyndsamt sin väg ner till båten, utan att lyssna till hennes tacksägelser.

I sin fulla glans blänkte månen över land och vatten, görande de härliga stränderna ännu mer förtrollande. Över de revor i naturen, som höstdagen kvarlämnat, låg nu ett tunt flor av det finaste silver, tillräckligt dock för att dölja dem alla. Ingen vind oroade lundarnas kronor, så att de gulnade bladen kunde ännu en natt trygga få hänga vid de kvistar, varifrån de snart skulle ryckas för att förvittra och försvinna i den våta graven, som öppnat sig invid trädens fot och varuti så många av deras syskon redan fallit.

Vid den sidan av kanalen, där Axners båt befanns lig-gande, var skuggan så djup, att han med möda letade sig fram till densamma och till soldaten, som stod därinvid på stranden.

»Är det du, Pil?» frågade han soldaten, i det han forskade noga in i dennes ansikte för att undersöka om det var den rätte, ty madam Storks brev hade gjort honom misstänksam.

»Jo, det är jag, herr doktor», svarade gardisten, »var så god och stig fram och sätt sig i aktern, så får jag lättare för att stöta ut båten . . . kölen här i förn har råkat fast mellan stenar.»

Axner steg ner i båten och måste med mycken varsamhet kliva över sina kappsäckar samt övriga effekter, innan han kunde komma till aktern. Knappt hade han vänt sig om och tagit plats vid rodet, förrän båten med stark fart stöttes från land, och nu var man ute på det våta elementet. I samma ögonblick båten lämnade land tyckte sig Axner upptäcka skuggan av en person, som ilade upp från samma ställe, där båten legat, och han hörde ljudet av en som sprang på stranden, följande samma riktning som båten. Han vände ansiktet mot land för att om möjligt kunna upptäcka den springandes gestalt; men skuggan var, såsom nyss antydde, på denna sidan så tät, att de skilda föremålen därstädes icke kunde fattas av blotta ögat.

Båten, ehuru framdriven endast av ett par armar, klöv icke desto mindre vattnet med sådan fart, att det brusade och fradgade framför stäven, och stränderna med sina mot månen blänkande paviljonger och terrasser, möttes och försvunno nästan i samma ögonblick.

»Minsann rör du inte som en hel karl», sade Axner till roddaren.

Denne besvarade de uppmuntrande orden endast därmed, att han rodde ännu ivrigare. Axner såg årbladen kröka sig till bågar för varje tag de togo i vattnet.

»Akta du årbladen», varnade den styrande, för övrigt är det ju ingen brådska . . . väderleken är den vackraste man kan önska sig den här tiden på året.

Roddaren tycktes icke giva akt därpå, ty båten fortfor att ila fram med samma, om ej med större hastighet.

»Hör du inte vad jag säger, din galning?» ropade Axner, »det är ju ingen kapprodd å färde... sakta på årorna, hör du inte?»

Axner ropade för döva öron.

»Du har säkert fått för litet prygel i dina dar, efter du ännu inte lärt dig lyda», yttrade läkaren förargad.

Båten hade nu lämnat kanalen ett gott stycke bakom sig och befann sig redan mitt på öppna viken, vilken var glänsande och silverblå som himlavalvet. Nu först vilade roddaren på årorna och lät båten gå med egen fart.

»Jo jo, det kännes väl slutligen på armarna, min gosse», yttrade Axner, »tag så lagom för dig i början, så räcker det till slutet.»

Ehuru båtens fart, icke längre underhjälpst av årorna, allt mer avtog, fortfor likväl roddaren att vila på dem.

»Se så, ro nu», kommenderade styrmannen, »ser du inte, att båten stannar?»

Men årorna ändrade icke sin overksamma, parallella ställning mot vattenytan.

»Är du drucken, eller vad kommer åt dig?» utbrast Axner, som slutligen förlorade tålamodet, »varför rör du inte, karl?»

Årbladen sänktes nu långsamt ner i vattnet, men i stället för att framdriva båten, backade de, så att båten gick baklänges.

»Vill du leka med mig, din slyngel?» skrek läkaren, resande sig upp till hälften från sin plats, »men jag är för närvarande alls inte road av lek, skall jag säga dig. din munsjör snus . . . inbillar du dig hava någon av dina supiga kamrater att transportera?»

Ett rått hånskratt skallade från fören av båten, vilken i detsamma svängde av på ena sidan, så att månljuset, som dittills legat på roddarens rygg, nu kastade sig på hans ansikte och fullkomligt upplyste detsamma.

»Vad är det? . . . Är det inte Pil?» ropade Axner, i det han hastigt böjde sig ned i båten efter sin säbel, som han väntade finna där, men icke fann.

»Inte heter jag så alldeles Pil heller», svarade karlen i fören, »men att jag är vass som en pil, det skall ni nog komma att erfara . . . ha ha! Så har jag dig då äntligen i mina klor efter nio års fruktlöst trampande . . . satan skall då inte längre gäcka mig! . . . Osar det inte redan bränt horn under näsan på dig, din kanalje?»

»Ah! Det är då ni, eländige!» utropade Axner, kvävande varje gnista av förskräckelsen, som ville bemäktiga sig hans själ, och samlande hela sitt lugn, »det var då ett förräderi . . . en på förhand uppgjord komplot emot mig!»

»Om du riktigt velat undgå mig», yttrade den vilde roddaren, »så borde du ha skaffat dig ett par ögon i nacken, för medan du som en grodunge kravlade dig fram över kappsäckarna, bytte jag plats med den där törstiga gardistsjälen, som sedan sprang för attan i våld . . . var det inte finurligt påhittat, du?»

»Det var värdigt en sådan bov, som ni är», var Axners oförskräckta svar.

»Och om du inte varit ett sådant blindstyre som du är», fortfor karlen, »så borde du väl kommit underfund med, att en utsvulten gardist aldrig i tiden kan ro en båt, så den flyger som en fågel . . . men det var ditt öde, att du varken skulle se eller höra, för att jag sent omsider en gång skulle få gastkrama dig i allsköns ro och trevnad . . . du äter väl inte upp mig för det här lilla oskyldiga sprattet?»

»Nej, men jag skall begrava er på sjöbotten, om ni inte genast ror mig till land!» skrek Axner, kastande av sig kappan och skådande omkring sig efter något medel till sitt försvar.

»Du gal väl starkt för att vara en sådan ungtupp . . . men du gal väl så lagom, när jag fått fjädrarna av dig», svarade den förfärlige roddarkarlen.

Därvid kastade han upp årorna bakom sin rygg, så att årbladen sköto upp i vädret på var sin sida om båten, varefter han bugade sig ner och upptog en sabel, vars klinga blixtrade mot månen. Det var Axners egen sabel,

som han alltid brukade hava hängande över sin säng och den han tillsagt sin städerska att lägga i båten, men vilken han först saknat, när han vid åsynen av sin dödsfiende ville upptaga den.

Axner förbannade sin öbetänksamhet att ej ha tagit vara på sitt vapen när han steg i båten och innan han tog plats vid styret. Han ryckte emellertid lös rorkulten och höll den sträckt framför sig, beredd på denna förfärliga strid, han numera icke ansåg sig kunna undkomma. Ingen annan båt kunde förmärkas på den ödsliga viken, och månens bild darrade i vattnet, ett återsken så väl av den melankoliska himlakroppen däruppe, som av den oro, vilken dvaldes på djupet av ynglingens själ och vilken han, oaktat sitt personliga mod, icke alldeles förmådde häva.

»Det var länge mitt fasta beslut att se ditt hjärteblod, var gång jag kunde träffa dig», började ånyo muraren, i det han svängde den blanka klingan över sitt huvud, liksom ville han på detta sätt förlänga sitt offers marter, »ty du slingrade dig jämt och samt mellan mina utlagda garn, liksom skottspolen i vävstolen, men jag var rädd för arbogaölet, som kunde komma surt efter, och så tyckte jag ändå på sätt och vis, att det var skinn om dig, fast det var tunt... än var du på det stället och än på ett annat... det är fan vad du har flackat omkring... jag åkte inte i schäs, jag, som du och dylika plåsterkadetter, och därför, ser du, var det inte så lätt att fatta dig i hasorna.»

»Jag räddade er från döden, usling!» ropade Axner, »och jag gav er och er hustru livsuppehälle under hela den långa tid ni var sängliggande och inte förmådde livnära er själv.»

»Tacka din Gud för det», svarade muraren, »för det har du att tacka för, att du nu slipper undan med livet... har jag inte betalt min skuld, när du får behålla livet... hä?»

»Men om jag låtit er dö som ett osjäligt djur?»

»Då hade du burit dig åt som en skurk till läkare och fan hade då skrivit ett recept åt dig, som skulle ha gassat i inälvorna på dig . . . men nu, min gosse lilla, är det bara ditt ena öra jag vill åt . . . hugget som stucket, lika mot lika, det är ju billigt det . . . sitt bara stilla och rör inte skallmejan, för annars blir felet ditt, om den här lilla täljkniven, som du varit så artig och tagit med dig, kapar åt sig mera än jag vill . . . Jag slipper nöta min gamla kniv, för den här tingesten har en egg, så man kan skära itu en kyckling med den . . . Jag tycker så roligt det skall bli i morgon, när pappa sol frågar mamma måna, var hon gjort av ditt ena öra!»

Under det muraren sålunda hånade, tog Axner noga sikte på dennes huvud och slungade, vid slutet av talet, rorkuliten mot talarens ansikte. Men vare sig, att rorkuliten icke fått en säker riktning, eller att den onde anden avvände slaget från sin frändes huvud, nog av, det improviserade kastvapnet snuddade endast förbi sitt mål flög långt bortom det utåt sjön, vari det slutligen föll, en vanmäktig leksak för den svaga vinden.

»Antingen du eller jag börjar leken, kan just komma på ett ut, sade muraren, utan att ens vrida på huvudet, »har du något mer att kasta, så gör undan det så fort som möjligt, för, ser du, desto mera ledigt rum får jag, när jag kommer och hälsar på dig . . . ruter är det i dig i alla fall, det medger jag . . . men så finns det inte någon killung så liten, att han ej sprattlar emot, när man tar honom i kaluven.»

Axners första tanke efter sitt misslyckade kast var att hoppa i sjön för att simmande uppnå land, ty han var stark i den konsten och stranden dessutom icke så avlägsen att ej en skicklig simmare, även med kläderna på sig, kunde lyckligt hinna densamma. Men vid närmare besinnande insåg han att, huru raskt han än simmade, skulle likväl muraren med båten utan ringaste svårighet hinna fatt honom, vars undergång då bleve oundviklig. Att nesligt tigga vilddjuret om nåd och förskoning för-

bjöd honom hans stolthet, även om det kunnat löna mödan att krypa till bönboken.

Hans belägenhet var förfärlig. Ensam i en liten båt på det öde vattnet klockan åtta på aftonen, utan det obetydligaste vapen till sitt försvar mot en jättelik, blodtörstig och därtill väl beväpnad fiende samt utan minsta hopp om att någon människa på hans rop skulle hinna komma till hans undsättning, huru ville han rädda sig? I båten blinkade döden mot honom från det blixtrande stålet i banditens breda hand; ur det glittrande vattnet log likaledes döden mot den djärve, som vågade störta sig däruti. Han kände, att hans liv hängde på ett hårstrå. Kraftfulla själar kunna förlora mycket här i världen, men aldrig sin rådighet i farans stund. Långt ifrån att förslöas och upplösas, sammanknyter sig denna då till en förvånande styrka och spänstighet, leende mot plågorna och döden, bristande först med livet.

Axner såg, huru muraren långsamt reste sig i fören och, i det han stödde ena benet mot vänstra relingen, lutade sig fram för att med klingen desto säkrare kunna träffa sitt offers huvud. Den lätta båten fick genom denna ställning en betydlig lutning åt vänster.

Ögonblickligen kastade sig Axner med hela sin kroppstyngd åt samma sida. Båten vickade därvid våldsamt till, tog in vatten och kantrade med all sin last, kappsäckar och passagerare.

Axner sjönk genast ett gott stycke ner i djupet, men var snart uppe med huvudet över vattenytan. Han såg nu den lilla båten ligga med kölen i vädret. Med några raska simtag var han bredvid den och lyckades hastigt nog komma upp på den. Sittande gränsle över kölen, kastade han nu sina blickar åt alla sidor av det glittrande vattnet och upptäckte snart några famnar från båten ett huvud, i vars av månen upplysta ansikte den högsta förskräckelse och förtvivlan uppenbarade sig. Axner ryste och tyckte sig se näcken, när han höjer sig ur djupet för att skåda upp mot den himmel, han för evigt förlorat.

Huvudet närmade sig båten, och en hand, som uppstack ur djupet, fattade häftigt tag i Axners ben. Medelst en spark befriade denne genast sitt ben från den omfattande handen, och med ett skrik försvann huvudet under vattnet.

På något avstånd från båten uppkom ånyo huvudet, och en hemsk röst genomträngde höstkvällen.

»Hjälp! Hjälp! Jag sjunker!»

Huvudet nalkades ånyo båten, och en hand höll sig fast i dess kant.

»Rädda mig! Rädda mig!» hördes samma röst, »kläderna dra ner mig i djupet!»

»Befall din själ i Guds hand, ty du måste dö!» svarade Axner med dov stämma.

»Nej, nej, nåd, nåd!» bönfölls nedanför båten så klagande, att det genomskar Axners hjärta.

»I nio år har du förföljt mig... traktat efter mitt liv.»

»Nåd!»

»Återgiven åt livet, skulle du ytterligare förfölja mig.»

»Nåd, nåd!»

»Du skall dö . . . dö i din synd, ty du har aldrig velat veta, vad ånger och försoning äro . . . din död, olycklige, är en vinst för livet.»

»Barmhärtighet!»

»När utövade du barmhärtighet mot dem, som omgävo dig?... Gud, som räknat din arma hustrus tårar, har även räknat de lidanden, du berett henne.»

»Jag är en usling... men jag vill inte dö... jag kan inte dö!»

»Du vill inte dö, men du får inte leva!... Du ligger i den grav, du öppnat för mig.»

»Store Gud, hav misskund med mig!»

»Du anropar honom för sent... han hör dig inte mer!»

»Gud! Gud!»

»Djävulen har du anropat under hela ditt liv... varför vänder du dig icke nu med dina böner till honom?»

»Min arm domnar... jag förmår inte längre... o!»

»Inom några ögonblick hava dina kroppsliga plågor upphört... din odödliga själs kval skola aldrig upphöra.»

»I vår Frälsares namn! Vid korsets död...»

»När nämnde du din Frälsares namn?... När trodde du på korsets död?»

»Herre, nådige herre! Jag sjunker... räck mig handen till hjälp!»

»En gång räckte jag dig denna hand... du ville sönderslita den mellan dina tänder.»

»Hu, jag var en bov... handen... handen!...»

»För att draga mig ner med dig i djupet... nej, du måste dö!»

»Jag vill bli en annan människa... jag vill tjäna er som en hund... dö som en hund vid edra fötter!»

Axner vände med vämjelse sina ögon bort från detta av fasa och feghet förvridna anlete, som grinade under honom och vilket, överhöljt av månens förvillande glans, mer liknade ett sjövidunders än en människas. Det hade aldrig varit hans avsikt att låta den olycklige omkomma. Han ville endast väcka hans yttersta förtvivlan för att med detta tveeggade verktyg kunna öppna det kopparbeklädda bröstet för ädlare känslor än hatets och hämnens.

»Ditt liv är i detta ögonblick i min hand», vände han sig ånyo till sin fiende, som under dödsångest kavade vid båtens sida.

»Ja, ja!»

»Den minsta rörelse av mig, och du ligger på botten... i avgrunden.»

»Ja, ja... o!»

Axner lutade sig ner på sidan över honom.

»För din odödliga själs frälsning», sade han, »och på det du må få tid till ånger och bättring, skänker jag dig livet.»

Muraren skrek till, och hans skrik liknade en vansinnigs glädjerop. En yrsel av samma slag måste även hava fattat honom, ty han släppte sitt tag och försvann.

Gripen av en smärtsam oro, böjde sig Axner ännu djupare ner mot vattnet, farande däröver med högra handen och hållande sig fast vid kölen med den vänstra.

Murarens huvud sköt nu lyckligtvis upp på samma ställe, där det nyss försvunnit. Med starka fingrar grep Axner uti det tjocka, drypande håret och höll på detta sätt murarens huvud över vattnet.

»Har du styrka att hålla dig fast vid båten ännu några sekunder?» ropade Axner till honom.

Ur karlens mun flödade vatten som ur en pump. Axner upprepade sin fråga med ännu högre röst.

»Ja, ja, ja!» svarade äntligen muraren »gode herre, hjälp mig!... Gud välsigne herrn!... Herre min Gud, jag trodde jag skulle dö!»

»Håll dig nu väl fast vid båten, så vill jag skaffa dig något att hålla dig uppe med, i fall du skulle tröttna... men släpp inte, ty då är du förlorad.»

Muraren högg nu ett säkert tag i båten med bägge händerna. Axner ryckte av sig halsduken och tog upp sin näsduk, varefter han förenade de båda dukarna, som voro av silke, medelst tvenne starka knutar. Sedan han gjort detta, kastade han bindeln över karlens huvud och hals samt makade yttersta delen därav ner på hans rygg, varefter han befallde karlen lyfta upp den ena armen efter den andra för att på detta sätt få bindeln under armarna på honom, vilket slutligen efter mycket arbete lyckades.

»Seså», yttrade Axner, »hugg dig nu fast igen med händerna i båtkanten och var trygg, ty om du nu skulle tröttna, så håller jag dig i alla fall kvar vid bindeln... hjälp mig sedan att ropa, ty klockan är inte så mycket, att det icke på någondera av stränderna bör finnas folk; som kan höra oss och lägga ut till vår hjälp.»

De förenade nu sina röster, så att det genljöd i Djurgårdsbergen. Efter att på detta sätt en god stund hava höjtat, tystnade Axner, skådande mot södra landet.

»Gud ske lov, där kommer äntligen en båt... vi äro räddade!»

»Ni är ingen vanlig människa, herre, ni är en ängel!» sade muraren.

»Tacka din Gud,» yttrade Axner, »som i stället för hämndens känsla, göt försoningens in i min själ.»

»Aldrig ska jag glömma denna stund så länge jag lever... aldrig glömma ert ädelmod, om jag ock bleve hundra år!»

»Vad jag nu gjort för er, skulle ni aldrig ha gjort för mig,» svarade Axner med sin vanliga milda stämma, »men om ni kände samma ljuva tillfredsställelse, som nu fyller mitt hjärta, då skulle ni finna, att om hämndens njutning är helvetets, så är försoningens däremot himlens och bliver sin egen oförgängliga belöning.»

TREDJE TIDSKIFTET: LAURA.

XIV.

»DEN FÖRSKRÄCKLIGE» SPÖKAR

Det var i augusti månad år 1833. Med utsikt över den oroliga Vättern satt vid sitt kammarfönster i Vadstena medicine doktorn, filosofie och kirurgie magistern Adolf Axner.

I början av juli månad samma år hade han, i egenskap av tillförordnad provinsialläkare, kommit till nämnda stad, vilken han valt till vistelseort för den korta tid hans förordnande varade. Det led nu mot slutet därav, och han motsåg med ledsnad den snart instundande dag, då han skulle nödgas lämna dessa på naturskönheter så rika nejder, dessa människor, som alla omfattat honom med så mycken vänskap och gästfrihet.

Värderad icke blott för sin utmärkta skicklighet som läkare, utan även för sitt icke mindre utmärkta väsende såsom umgängesman, hade han inom ganska kort tid förvärvat sig allmänt förtroende. Det är ljuvt, att veta sig vara älskad av det samhälle, dit man kommer, men ändå ljuvare att veta sig vara saknad, när man går.

Axner såg glad mot sin framtid. Genom sin vidsträckta, merendels lyckliga praktik hade han redan skördat så stora pekuniära fördelar, att han kunde börja avbetala de skulder, varuti han nödgats sätta sig, dels för

sina studier, dels för sin ofta anlitade beredvillighet att tjäna andra, men i synnerhet för sina fosterföräldrars skull, vilkas fattigdom han ansåg för sin käraste plikt att underlätta. Aldrig försummade han att skriva till dem, den ena gången till kopparslagaren och den andra till hans hustru. Alltid hade han något att skicka dem i breven, vare sig pengar eller goda råd. Dessa brev utgjorde fosterföräldrarnas dyrbaraste egendom. Kopparslagaren bar sina beständigt på sig i den stora, av ålder svartnade plånboken. Fru Brundström hade sina förvarade mellan bladen i den stora bibeln. För alla skulle de visa dem, alla skulle bevittna den glädje och stolthet de kände över fostersonen, vilken de naturligtvis hade gjort till den utmärkte man han nu var och ännu mer skulle bliva. Fru Brundström bad morgon och kväll till Vår Herre, att han ej ville taga henne, förrän fostersonen blivit medicinalråd eller åtminstone fått assessors karaktär.

Det hade för vår läkare varit den lättaste sak i världen att i giftermålsväg göra det fördelaktigaste parti. Mången förmögen och ansedd familj skulle gärna till medlem hava upptagit den skicklige och ordentlige unge mannen, mången flicka med skönhet, rikedom och bildning hade redan kastat eldiga blickar på »den vackre doktorn», såsom han av fruntimren allmänt kallades. Axner var vänlig, mild, varm mot alla, men det älskande hjärtats innersta pulsslag tycktes han icke kunna uppfatta, i trots av sin djupa diagnostiska blick. Hade han kanske nog av sin gäckade barndomsdröm? Helt säkert. Han hade, själv ett barn, älskat ett barn, ängeln i hans drömmar. Han blev yngling, kom ut i världen och fann mycket, ja, allt annorlunda än han föreställt sig det, men sitt inre fann han oförändrat, ty den lilla ängeln satt ännu vakande därinne, lika blåögd och ljuslockig som i hans barndomsdagar. Så står han en dag vid en trettonårig flickas sjuksäng och tror sig ha funnit originalet till den bild han bär och så länge burit i sitt

hjärta. Av vilken namnlös tjusning fylles ej då hans bröst! Han upptäcker visserligen mellan sig och henne ett stort svalg, men finnes väl någon avgrund så bred, att icke hoppet förmår slå en brygga däröver? Han ser henne ånyo, den femtonåriga, i dansens yrande ringar. Han förskräcks, ty hon är ej mer densamma. Han skådar in i sig själv och finner sitt hjärta så blekt, ty ängeln har förlorat sina skära vingar, har antagit gestalten av en vanlig jordisk varelse med vanliga svagheter och brister. Uti ett känsligt och ädelt bröst kan ingen revolution, större eller mindre, inträffa, som icke lämnar djupa sår efter sig. Det är blott de iskalla, dammtorra själarna, som ingenting känna, ingenting se och av ingenting röras. Mången anser detta som bevis på själsstyrka och hjältemod. Men vi avundas dem ej detta slags själsstyrka och hjältemod. Lycklig den, som ännu i senaste ålder har ett hjärta som kan blöda, ett öga som kan gråta!

Nog av, Axner hade alls ingen håg mer att dikta sig en ny ängel i den försvunnas ställe, och han var för ung att kunna söka Hymen, innan han först gjort bekantskap med Amor. En bröllopsfackla, som sympatierna ej tänt, kunde han ännu icke tänka sig.

Bullret av ett åkdon, som skramlade över den illa stenglagda gatan och slutligen stannade utanför porten till det hus, varuti läkaren bodde, störde Axners tankar.

En betjänt inträdde i hans rum.

»Nådig greven från Axelstad», började betjänten, »ber herr doktorn vara god och genast fara dit, för en av husfolket har häftigt insjuknat där hemma.»

»Jaså, greven har då nyligen kommit till Axelstad?»

»Ja i går.»

»Äro de övriga medlemmarna av familjen också med?»

»Ja.»

»Herrskapet kommer direkt från Stockholm?»

»Ja.»

»Är det några främmande i herrskapets sällskap?»

»Ja, greve Silverhjelm, nådig frökens fästman.»

»Jaså, är fröken förlovad?» frågade Axner med en viss beklämning i hjärtat, som han icke kunde undertrycka, ehuru han blygdes för den.

»För en månad sen stod förlovningen», svarade betjanten.

»I Stockholm?»

»Ja.»

»Det är inga andra på Axelstad?»

»Nej, men vi vänta mer främmande.»

»Vilka då?»

»Jo, nådig grevens bror, generalen.»

»Jaså, han från Finland.»

»Han kommer i slutet av månaden.»

»Ni har åkdon med er, förmodar jag?»

»Ja, det väntar vid doktors port.»

»Gott, vi resa genast.»

Axners toalett var snart gjord, varefter han och betjanten lämnade rummet. Just som de skulle stiga upp i schäskärran, erhöll doktorn av någon i huset ett brev med Stockholms poststämpel. Axner igenkände sin vän Höks stil, bröt förseglingen och, under det åkdonet knagglade sig fram genom staden ut på stora landsvägen, läste han innehållet, som var följande:

Broder Adolf!

Amalia Zetterstrand är förlovad — förlovad med en annan, och nästa söndag lysas det för henne första gången. Jag anade det länge, men trodde det icke. Man kan ana sin olycka, men man kan inte tro på den. Jag har lidit förfärligt och jag har icke känt plågorna i mitt ben. Du sade flerfaldiga gånger, att hon icke passade för mig, att hon skulle göra mig olycklig. Jag insåg länge, att du hade rätt. Men när man älskar en kvinna såsom jag älskade henne, så tror man icke gärna på möjligheten av de olyckor, hon skall bereda oss, och om man

också tror på dem, så vänjer man sig snart till och med att älska dem för hennes skull. Man skyr icke för att köpa ett ögonblicks salighet med mångårigt bekymmer och elände. Men du skall icke oroa dig. Numera är jag lugn. Det var Försynens skickelse. Gud, allas vår fader och välgörare, ville icke, att jag för en passion, den vardagligaste av alla, skulle övergiva den väg han utstakat för mig till fullbordande av det stora verk, jag för länge sedan föresatte mig att utföra. Tror du väl, att han skulle hava pålagt mig så många olyckor, om han ej haft någon djupare mening och avsikt därmed? Nej, han har utkorat mig till sitt stora verktyg här på jorden och utställt mig för många prövningar, på det jag skulle bliva härdad och ren. Tiden är ateistisk och förnekas kristna lärans heligaste sanningar. Jag vill uppträda såsom dess kämpe med andans svärd, och när Herren är med mig, ho kan då stå emot mig? — Jag håller nu på att skriva en bok, som skall heta:

OVEDERSÄGLIGA BEVIS ATT KRISTNA LÄRAN ÄR AV GUD

eller

FÖRNUFTET TILLFANGATAGET UNDER KRISTI LYDNAD.

Vad tycker du om rubriken? Jag vill gå matematiskt till väga och har redan de viktigaste grunderna färdiga. Du kommer snart till Stockholm, och då får jag giva dig del av dessa grunder, varpå jag bygger mitt stora arbete. Jag har gått in bland hernhutarna, vet du; dessa äro i sin enfald visare än alla världens visa. Jag tager upp psalmerna vid deras gudstjänster, och de vänta sig härliga frukter av mitt arbete. De betrakta mig redan som en trons apostel, och jag skall ej komma deras förhoppning på skam. När du kommit hit, vill jag föra dig upp i »salen». Det skall bli lätt för mig att övertyga dig om det renläriga hos denna sekt. Jag har även gjort bekantskap med pastor Scott, som nyss kommit hit, och med den metodistiska församlingen, vilken alltmer utgrenar sig,

befordrande tillväxten av Kristi rike. Nutidens fariséer låta påskina, att vi bilda en kyrka inom kyrkan och en stat inom staten, att vi tillintetgöra all medborgerlighet o. s. v., liksom man icke kunde älska Gud på samma gång man älskar sina medmänniskor och sitt fädernesland. Vi tacka Gud dagligen, först för det vi blivit människor, sedan för det vi blivit svenskar, och slutligen för det vi blivit bättre än alla andra svenskar. Broder Axner! Du är visserligen en god och rättänkande människa, men detta är du mera genom moralens bud, än genom den Heliga Bokens föreskrifter. Moralens bud, huru goda och vackra de för övrigt kunna vara, äro dock ej och kunna aldrig bliva så ovedersägliga och starka som Guds ord. Men därom får jag framdeles tala vidare med dig. Jag hoppas så lätt kunna omvända dig ifrån de världsliga villor, som nu omtöckna din själ, och tända dig ett ljus som strålar evinnerliga.

Genom en resande från Petersburg har jag fått hälsningar till oss båda från Pauli. Han lär lekamligen stå sig mycket väl och föra ett lysande liv, men han har alltid varit världsligt sinnad och därigenom blivit alltmer avlägsnad från den enda rätta och sanna vägen.. Jag har därför skrivit till honom ett långt brev, varuti jag söker väcka hans hjärta och inblåsa en ny anda i hans flärdfulla själ, på det han må veta, vad honom och hans frid tillhör. Detta skall nog lyckas mig, lika väl som det redan lyckats mig att omvända flera världsmänniskor här i Stockholm, det nya testamentets Sodom och Gomorra. — Jag har sökt omvända muraren Stork, vår gamle fiende, men ännu icke lyckats. När jag för en månad sedan lämnade hans hustru de pengar, du skickade mig för hennes räkning, bodde de ännu kvar i Bödelsbacken. Hon var då mycket sjuk och eländig, men han lika vild och hämndgirig som förr. Ditt ädelmod mot honom har snarare förbittrat än förmildrat hans vilda lynne. Att omvända denne store syndare vore en härlig seger för mänskligheten och Kristi lära. Gud för-

läne mig blott hälsa och krafter och det nya Jerusalem skall uppstå ur sitt grus.

Din vän och, såsom jag hoppas, blivande broder i Kristo

GUSTAV HÖK.

Med en bekymmerfull blick stoppade Axner detta brev i sin ficka.

Efter halvannan timmes resa söderut efter Vätterns strand körde Axner upp på Axelstads herrgård. Det var för första gången han besökte denna egendom, ty som den grevliga familjen först nyss utkommit och något sjukbud icke förut anlönt därifrån, så hade provinsialläkaren icke heller haft någon anledning att resa dit. Han steg ur schäsen och begav sig först in i drängbyggnaden till den sjuke. Sedan han en god stund uppehållit sig hos denne och gjort erforderliga ordinationer, gick han upp till själva herrskapsbyggningen, vilken, omgiven av en yppig park med trädgård, glänste så vit och prydlig mot aftonsolen.

Uppkommen i den stora rikt dekorerade salen, mottogs han av en betjänt, som förde honom genom flera rum. I detsamma betjänten lade handen på låset till en kabinettsdörr, hördes innanför ett det livligaste skratt av flera förenade röster. Skrattet upphörde dock vid läkarens inträde. Kring ett tebord, dignande under en tung servis av silver, suto greve Friisenhjelm, hans grevinna och dotter, fröken Aurora, samt dennas trolovade, ryttmästaren greve Silverhjelm. Doktor Axner blev mycket artigt mottagen, och sedan han blivit presenterad för grevens blivande måg, vilken han icke ansågs vara bekant med, ehuru Axner ganska väl hade honom i minnet alltsedan Djurgårdsbrunnsbalen, inbjöds han att taga plats vid tebordet. Axners blick sökte först och främst den unga fröken. Hon var nu sjutton år och av en fulländad nordisk skönhet; dock tyckte han, att de himmelsblå ögonen icke voro så stora och själfulla som han drömt

dem vara, men troligtvis härledde sig denna omständighet från Axner själv, i vars inre hennes bild icke mera strålade så schön och helig som förr. Samtliga sällskapets blickar vilade med synnerligt välbehag på »den vackre doktorn», vilken de i alla avseenden funno värdig detta tillnamn.

Under det man drack sitt te, fortgick samtalet, som naturligtvis börjats rörande den sjuke, vars tillstånd upplystes icke vara så farligt, som man förmodat, med en okonstlad livlighet i varjehanda gladare ämnen, och det dröjde icke länge förrän vår doktor, vars tal och sätt att vara rörde lika mycken världskänedom som beläsenhet, bemöttes med en förtrolighet nästan som hade han varit en daglig gäst på stället. Teet var nu drucket och tebordet avdukades av betjänarna.

»Jag höll just på», tog greve Friisenhjelm till ordet, »att medan vi väntade på doktorn, uppläsa för greven, min måg, något som förtjänade en av de första platserna i en pekoraliesamling.»

Därvid tog greven upp från soffan en stor papperslunta.

»Det är en högst egen tillfällighet som förskaffat mig denna skatt», fortfor han skrattande, »vilket jag sedan skall omtala för doktorn, men jag försäkrar, att doktorn icke skall anse sin tid bortkastad genom att avhöra några kapitel ur detta klassiska manuskript... Titeln är: Den förskräcklige i Södra bergen, eller Adolfs och Lallas märkvärdiga och sorgliga levnadsöden, roman i tre delar.»

Grevinnan, fröken och hennes fästman, den ståtliga greve Silverhjelm, utbrusto i ett skallande skratt, som kunnat höras långt ner på gården. Därunder kastade de sina blickar på Axner, liksom toge de för givet, att även han skulle instämma i deras glädje.

Men det var för märkvärdigt — långt ifrån att deltaga i den allmänna munterheten, satt doktorn stum, ömsom bleknande, ömsom rodnande.

»Mår doktorn illa?» frågade grevinnan orolig.

»Nej, visst icke, hennes nåd», stammade Axner, »men . . . men jag blir alltid så upphettad, när . . . jag druckit te, vilket jag högst sällan brukar dricka.»

Därefter steg han upp från sin stol och gick till ett mindre mahognybord, som med sin kristallkaraff isat vatten stod i ett hörn av kabinettet. Sedan han druckit ett glas, återtog han sin förra plats bland det upprymda, glada grevliga sällskapet.

Greven fortfor att uppläsa det ena stycket efter det andra, alltid med jublande bifall av pluraliteten, som därjämte tillät sig varjehanda kvicka, men något elaka infall och tillägg, i vilken konst fröken Aurora visade sig ovanligt överlägsen. Axner bjöd visserligen till, för sällskaps skull, att draga på munnen, men det gick något trögt med den saken; dock bekämpade han tämligen lyckligt sina ansiktsrörelser.

Varje infall av den humoristiska unga damen framkallade stormande applåder från föräldrarnas och fästmannens sida, men icke det ringaste bifallstecken från den oeffterrättlige doktors. Tvärtom tycktes hans blick vid varje utbrott av det grevliga sällskapets munterhet antaga en viss stränghet, uppblandad med något liknande förakt.

»Det ser ut som doktorn inte tycker, att det är roligt», utbrast fröken Aurora med mycken förtrytelse över att hennes kvickheter av honom så föga senterades.

»Åjo, visst är det roligt», svarade Axner, »man kan inte höra något roligare.»

»Men så ser det inte ut», anmärkte fröken, »jag har hört och läst det så många gånger och ändå hör jag det ånyo med samma nöje.»

»Var och en har sitt sätt att uttrycka sin glädje och sitt bifall», yttrade doktorn.

»Då brukar visst doktorn skratta, när doktorn hör någonting sorgligt», menade Aurora skrattande, däruti understödd av sin sympatiserande brudgum.

»Ja, det finns onekligen sorger som man kan skratta åt, ty sådana kunna sorgerna vara till», svarade Axner,

»liksom det finns glädjeyttringar, åt vilka man kan gråta», tillade han bittert, ty det smärtade honom att hon, just hon, som han förnämligast haft i tankarna när han som barn sammanskrev denna olycksaliga roman, skulle vara den, som mest förlöjlighade och hånade hans barn-
domsverk.

Den grevliga familjen betraktade med förvåning den djärve gästen, som öppet förklarar, att han kunde gråta åt deras glädje. »Vi anhålla om någon tydligare förklaring», utlät sig greven, i det han, synbart missnöjd, lade ifrån sig manuskriptet, »medger då inte doktorn, att det här är det besattaste man kan läsa?»

»Allting är relativt här i världen, herr greve!» svarade Axner, »och vad denna roman särskilt beträffar, så beror alltsammans på vem som författat den . . . om jag skulle tänka mig den möjligheten, att den där romanen, varutur herr greven nyss behagat citera några strofer, vore författad av ett barn, så skulle jag visserligen rätt hjärtligt le åt den, men aldrig ha hjärta att förlöjligha och håna den.»

»Det var mycket artigt, herr doktor», inföll fröken, som tycktes förstå piken och rodnade av förargelse. Den röda färgen är visserligen rätt vacker, i synnerhet på en ung flickas kind, men då bör den icke vara ditmålad av harmen.

»Jag vet icke om det var artigt, men jag tror att det var sant», genmålde Axner.

»Men om den inte vore av ett barn, min gunstig herre?» frågade greve Friisenhjelm, »säg snarare, att den är skriven av en halvgalen guvernant, som tappat förståndet i rövarromanerna . . . det är ju klart som dagen, det.»

»Jag ber ödmjukast om förlåtelse, men är herr greven säker på, att den är skriven av en sådan person?»

»Man skall vara både blind och döv, för att inte kunna märka det, min herre.»

»Jag har, Gud ske lov, både mina ögon och öron i behåll», sade Axner, »men vågar icke desto mindre påstå, att författaren var ett barn, när han skrev den romanen.»

»Lycklig den som har en sådan skarpsinnighet!» utbröt greve Silverhjelm, förargad över läkarens pikar mot Aurora.

»Lyckligare dock den, som icke dömer förrän han prövat, och icke antager det för visshet, som endast är tvivelaktigt!» replikerade Axner.

»När jag känner mig i behov av någon lärare i den vägen», yttrade greve Silverhjelm försmädligt, »så vill jag vända mig till herr doktorn.»

»Jag skulle bli en klen lärare, min bästa greve», svarade doktorn, »ty en lärare behöver gott tålamod, och det har jag icke . . . därför skulle jag aldrig våga emottaga andra än tacksamma och lättlärdade elever, vilka fattade min mening, utan att jag behövde plugga den uti dem.»

Greve Silverhjelm bet sig i läppen och teg. Greven och grevinnan mönstrade ånyo den besynnerlige unge mannen, som så där fritt och obesvärat behandlade deras dotter och blivande måg.

»Söte, gode pappa!» bad fröken, som föresatte sig att plåga den oartige kavaljeren, »läs upp det där stället, där det står, att prinsessan Lalla gräves ner i en grop i skogen och därefter levande upptages av löjtnanten vid livgardet till häst . . . det är bland det roligaste.»

»Sedan rövaranföraren förut givit henne in en hel kanna brännvin», inföll Silverhjelm, »vad säger ni om en sådan dosis, herr doktor?»

»Det bevisar blott», svarade doktorn, »att författaren varit i okunnighet om brännvinets verkan och att han ej vetat av hur mycket av denna dryck behöves för att berusa eller taga livet av en människa . . . det där giver emellertid stöd åt min förmodan, att romanen är av ett barn.»

»Det lönar visst icke mödan att förutsätta längre», yttrade nu grevinnan, som hittills tegat, »herr doktorn tyckes ej vara road av att höra på föreläsningen . . . vår mening var dock god, ty vi trodde oss därigenom bereda doktorn så väl som oss ett nöje.

»Vackert nöje», mumlade Axner för sig själv, »men», tillade han högre och inseende att han gått för långt i försvaret för ett arbete, vars nära frändskap till honom ingen av de närvarande naturligtvis kunde känna, »men jag nödgas be om herrskapets tillgift för mina anmärkningar, och det skulle göra mig ont om jag därigenom åstadkommit någon rubbning i herrskapets nöje och på samma gång någon oblidare tanke om mig . . . jag anser mig därför föranlåten att, till mitt rättfärdigande, förklara, det jag känner författaren till denna roman och att det är min bekantskap med honom som givit luft åt mina repliker.»

»Doktorn känner författaren!» ropade alla med en mun.

»Ja, jag känner honom.»

»Och författaren är?»

»Tillåt mig först en fråga! Hur har herrskapet fått detta manuskript i sina händer?»

»Jag kommer nu inte ihåg hur längesen det var», svarade greve Friisenhjelm, »men det var för flera år sedan . . . jag och min hustru promenerade en eftermiddag i vagn på Drottninggatan och råkade ut för en häftig trängsel . . . det var, om jag inte misstager mig, en tjuv, som man höll på att fasttaga.»

»Ja, så var det», inföll grevinnan, »vi kunde på en lång stund varken komma fram eller tillbaka genom den stora folkmassan.»

»När det äntligen blev så gott rum på gatan, att vagnen kunde komma ur stället», fullföljde greven, »fortsatte vi vi vår färd . . . då blev min hustru varse en stor pappersrulle, som låg i vagnen, men hur eller när den kommit dit, visste varken hon eller jag . . . just denna pappersrulle, som vi upptogo och undersökte, var den ifrågavarande romanen, vilken vi behöllo som god pris, när ingen ägare anmälde sig därtill, oaktat min annons i tidningarna . . . Vi ha förvarat denna intressanta lektyr såsom ett dyrbart lynd, och den har, med herr doktors

tillåtelse, rätt många gånger roat både oss och våra bekanta, herr doktorn ensam undantagen . . . I dag tog jag fram luntan, för att på något sätt fördriva eftermiddagen, helst Silverhjälm icke förut tagit någon kännedom om denna skatt, som blivit för oss ett slags familjeinventarium . . . Men det faller av sig självt, att om författaren ännu finnes i livet, så äger han att återfå sitt arbete.»

»Men kan inte herrskapet erinra sig», frågade Axner, »om vid den där trängseln, som uppehöll herrskapets vagn på Drottninggatan, det stod någon yngre person . . . någon gosse tätt invid vagnen?»

»Nej, det kan jag inte erinra mig», försäkrade greven.

»Det var så mycket människor, som trängdes omkring vår vagn», tillade grevinnan, »och vi voro så rädda för att köra över någon i hopen.»

»Satt ingen mer än herr greven och fru grevinnan i vagnen?»

»Ja, jag tror väl», svarade greven, »men hur var det nu . . . var det verkligen någon annan vid tillfället i vår vagn? . . . Kan du erinra dig det, Louise?» vände sig greven till sin grevinna.

»Det har jag mycket svårt för att erinra mig», svarade grevinnan med en eftertänksam min, »men var inte Aurora med oss?»

»Ja, var det inte fröken, som satt i knät på ett äldre fruntimmer?» frågade Axner, skarpt fixerande den unga damens ansikte, »fröken kunde då vara vid ungefär sex års ålder.»

»Jag!» ropade hon förlägen och utan att veta vad hon skulle svara på en sådan fråga.

»Och fröken har inte något annat dopnamn än Aurora?»

»Nej.»

Alla sågo på doktorn med blickar, uttryckande till hälften nyfikenhet och till hälften förundran, bägge delarna i högsta grad.

»Ja, var det inte fröken?» upprepade Axner. »Jag erinrar mig ännu ganska livligt frökens anletsdrag . . . hur skulle jag kunnat glömma dem!»

»Ha! Det var då doktorn som lämnade manuskriptet kvar i vagnen?» ropade greve Friisenhjelm, ytterst överraskad och förvånad. »ja, jag minns nu, att det stod en gosse vid vagnen med en pappersrulle i handen . . . kunde det vara doktorn? . . . Ack, min Gud, så besynnerligt, så underligt det går till här i världen!»

Axner skiftade färg och hade icke styrka att uthärda de mönstrande blickar, som riktades på honom.

»Det är då doktorn själv, som är författaren!» ropade greve Silverhjelm med en munterhet, som jagade nästan hela blodmassan upp i Axners ansikte.

Denne insåg nu, att han försagt sig och att han, utan att vilja det, uppträtt som den sannskyldige författaren. Dock hämtade han sig snart.

»Ja», sade han mycket upprörd. »jag är den märkvärdige författaren . . . jag var då ett barn . . . det var ju som jag sade . . . mästerverket där, vilket så mycket roat herrskapet, skrev jag som gosse . . . man har många underliga drömmar och fantasier när man är barn . . . jag ansåg detta manuskript för alltid förlorat och var rätt glad däråt, ty det gjorde mig många förargelser då, som jag likväl efteråt haft rätt roligt av . . . herrskapet fattar nu orsaken så väl till min överraskning, när jag nyss efter så många års förlopp hörde det uppläsas, som till mitt missnöje med det något bittra skämt, varmed man bemötte det oskyldiga fantasispelet i en trettonårig gosses huvud . . . jag blev som barn på nytt, när jag såg mina barnsliga tankar så där livslevande ånyo uppträda inför mina ögon, och jag kände samma smärta som detta, när man förstör dess leksaker . . . jag bar mig barnsligt och narraktigt åt, och jag bönfaller om er förlåtelse, mitt herrskap!»

Alla blickade med den djupaste rörelse på den unge mannen, ur vars sjäfulla ögon några tårar pärlade fram, helgade åt minnet av den tid, som är människans skönaste

på jorden. Greve Friisenhjelm uppsteg, närmade sig läkaren och tryckte hans hand.

»Förlåt också oss, herr doktor!» sade han, »men vem kunde föreställa sig, att . . . vem kunde någonsin drömma om, att . . . men doktorn har rätt, man bör pröva innan man dömer, och ingen har rättighet att slå sig till riddare på en annans bekostnad, föremålet må nu vara grånat som en gubbe, eller blomstrande som ett barn . . . bliv inte ond på oss, herr doktor . . . vi ha felat, men så sparade ni inte heller på tillrättavisningar . . . vi hålla dem till godo, såsom väl förtjänta, och därmed kan det vara kvitt.»

Grevinnan och fröken samt själva den nyss så pikerade unge greven omgävo Axner, bedjande om ursäkt för sin obetänksamhet.

Försoningen var lätt vunnen, och allt snart gott igen.

»Men jag begriper inte», började fröken Aurora, »var jag verkligen med, när doktorn som barn lämnade romanen kvar i pappas och mammas vagn . . . jag kan omöjligt erinra mig ett sådant tillfälle, fast jag ganska väl kommer ihåg många andra händelser till och med från min tidigare barndom . . . när jag för omkring tre år sedan var sjuk och då såg doktorn, var det för första gången, det bedyrar jag.»

»Jo, fröken vilade i det äldre fruntimrets famn och log emot mig som man ler åt en gammal vän», svarade Axner, i det han fäste på den unga damen en blick, varuti minnet av hela hans barndomsglädje lågade.

»Som en gammal vän!» svarade Aurora rodnande och förvirrad av hans glödande öga, »men . . . men var i Guds namn har jag då sett doktorn?»

»Jo, ett år förut . . . minns ni inte en gosse, som . . . i Sista styverns trappor . . . vid Stadsgården . . . hon kallades Lalla, och . . .»

Axner tystnade tvärt, ty det var något inom honom som sade, att han ej, utan att stöta på vissa ömtåliga känslor, kunde fortsätta.

»Ah, det var Laura!» utropade grevinnan, »ja, det var Laura . . . det var hon!»

»Ack, nu minns jag, det var Laura som var med oss i vagnen», tillade greven.

»Laura!» upprepade fröken, »jag kunde väl tro, att det inte var jag.»

»Ack, du store, levande Gud!» yttrade grevinnan, i det hon närmade sig den unge läkaren, »doktorn var då den där gossen, som den stackars kvinnan i Stadsgården talade om? . . . Hur märkvärdigt, hur underbart!»

Det vore fåfängt att söka beskriva Axners sinnesstämning i detta ögonblick. Han måste nästan stödja sig mot stolskarmen, till den grad överväldigades han av sina känslor.

»Men vem är då denna Laura?» frågade han med svag stämma, »var finns hon? . . . Var? . . . Var?»

De, vilka han frågade, och det var alla, ty hans blick sökte dem alla, sågo tysta och villrådiga på varandra. Greve Friisenhjelm gav de sina ett tecken att tiga, varefter han vände sig till den unge mannen.

»Det är en familjehemlighet, som rör icke blott oss, utan även andra», sade han, »men kanske kommer en gång den dag, då doktorn får lära känna den; emellertid beror det ej på oss att yppa den . . . hur ni kunde taga min dotter för denna flicka, retar min nyfikenhet, och om det inte för mycket besvärar er, så berätta oss den delen av edra barndomsöden, som förknippar sig med den lilla flickan i Stadsgården.»

Axner återtog sin plats framför den grevliga familjen och berättade för den vad läsaren redan vet. Han omtalade huru han i Sista styverns trappor träffat Lalla, ledsagad av madam Stork; huru han strax därefter återsett henne hemma hos madammen, där han burit den lilla på sina armar och räddat henne undan den vilde arbetskarlens våldsamma händer samt därigenom råkat med muraren i den strid, som slutade med förlusten av dennes halva öra; huru han trott lilla Lalla vara död och på

hennes grav planterat blommor, dem han vårdat ända till det ögonblick, då han återsåg henne livslevande i vagnen på Drottninggatan; huru han förut varit till den grad övertygad därom, att den lilla flickan i graven varit densamma som han sett i Stadsgården, att han icke ens brytt sig om att i den förras stärbhus göra sig närmare underrättad om förhållandet; huru han sedan, med henne i minnet, sammanskrivit »Den förskräcklige», varuti han givit hennes och sitt eget namn åt de bägge i romanen förekommande älskande; huru han, under loppet av flera år, varit förföljd av Storken och vilka strider han haft att utstå med denne samt slutligen, huru han trott sig ha återfunnit sitt ideal vid fröken Auroras sjuksäng och ständigt varit i den förinodan, att Lalla och hon vore en och samma person, ända tills nu, då man sökte övertyga honom om motsatsen.

Allt detta berättades med den mest lågande vältalighet, ty det var hjärtats vältalighet, sirad av barndomsminnets blommor. De fyra, som åhörde honom, lyssnade till hans ord som till den skönaste predikan, och de rika och växlande känslor, varav talaren därunder livades, återspeglades troget i deras deltagande anletsdrag, deras tårade ögon.

»Han är sublim!» viskade Aurora till sin älskare.

»Ja, hur lyckligt att det inte var du!» svarade denne, som kände en svartsjukans tagg i sitt bröst.

»Vilket hjärta!» viskade grevinnan till sin man.

»En förträfflig ung man!» yttrade greven.

När Axner äntligen slutat sin berättelse, varuti icke heller förglömdes uppträdet på brunnsbalen, där ängeln i hans bröst förlorade sina skära vingar, blev det en djup tystnad, som varade länge. Talaren tycktes ha mycket annat, som han ville hava fram, men icke kunde finna ord för, och åhörarna syntes vänta på mera.

Men då ingenting mera kom, bröt greve Friisenhjelm tystnaden och i det han räckte manuskriptet till läkaren, sade han:

»Detta tillhör nu er, och ännu en gång förlåt oss för det skämt, vi tillåtit oss däröver . . . vi skulle gärna vilja behålla det, som ett minne av denna dag . . . men vi skola i er person hava ett ännu skönare minne, ty från denna dag hoppas vi få anse herr doktorn för en av våra intimaste vänner.»

*

Underliga idéer rullade omkring i Axners huvud, när han några timmar därefter åkte tillbaka till Vadstena.

Fröken Aurora Friisenhjelm var då icke flickan i Stadsgården. Huru lyckligt, att den bortskämda och behagsjuka fröken Aurora icke varit samma lilla barn, som det han en gång bar på sina armar och alltid i sitt minne burit! Det gjorde honom gott att tänka så, och det föreföll honom därvid, som hade den lilla ängeln i hans bröst återfått sina skära vingar. Men huru kom det sig, att greven och grevinnan haft lilla Lalla med sig i vagnen på Drottninggatan? Och varför, när han vid Auroras sjuksäng framvisade namnet Lalla, hade den trettonåriga sjuka upprepat samma namn med ett uttryck både i ordet och blicken, som röjde, att detta namn ej var främmande för henne, och dessa ljusa lockar, dessa blå ögon, dessa sköna anletsdrag, allt hos den äldre så motsvarande hans föreställning om den yngre, oaktat han icke glömde att taga i beräkning den förändring, som skillnaden i ålder måste förorsaka.

»Skulle man hava bedragit mig?» frågade han sig själv. »Skulle hon icke desto mindre vara densamma, fastän man haft sina skäl att för mig uppgiva en annan? Man vill icke inviga mig i en hemlighet, vars upptäckt skulle kasta en skugga över den grevliga familjens moralitet . . . Auroras andra namn har man tagit bort, för att därigenom söka undanröja själva minnet av den tid, då hon vårdades av madammen i Stadsgården, ett minne som naturligtvis icke kunde smycka det grevliga stamträdet.»

På detta sätt halkade han ånyo in i sin äldre föreställning om Auroras och Stadsgårdsflickans identitet med varandra.

I dessa och dylika tankar invaggades vår hjälte och väcktes därutur först när åkdonet stannade framför porten till det hus i Vadstena där han bodde.

XV.

ÅSKNATTEN.

När augustisolen gick ned för att släcka sina kinders brand i Vätterns vatten, mottogs hon ej av lugna, rodnande vågor. Ett tjockt, svartgult moln hade uppgått över västerns skogar och stränder, inbjudande vågorna till vilda lekar.

Axner lade sig men kunde icke sova. Han hörde steger av den annalkande orkanen, men han tänkte blott på dagens tilldragelser. Han hade sitt ljus tänt och bläddrad här och där i det märkvärdiga manuskriptet, vilket han på ett så underbart sätt återbekommit. Man glömmes stormarna omkring sig, när man av minnets trollspö tillbakaflyttas till sina första dagars leende dal och doftande rosenbilder. Vilken är väl så förhårdad, att han ick gripes av en saligt hugsvalande känsla vid åsynen av de föremål, som, oaktat deras närvarande obetydlighet, likväl då betydde så mycket för en oskyldig blick, ett obefläckat hjärta? Kastar du väl med likgiltighet bort den lilla tennbiten, som du händelsevis återfinner i dina gömmor och på vilken den vackra tennsoldaten en gång stod? Ac nej! Du vill gråta när du betraktar den stympade kvarlevan, ty på denna simpla tennfot stod en gång din barndomsglädje.

Först mot midnatten släckte Axner sitt ljus och somnade in. Stockholms Stadsgård med dess rullande

varufastager och beckiga sjömän är i och för sig själv föga poetisk, men när fastagerna glänsa som det rödaste guld och sjömännen, vilka svärma däromkring, hava bussaronger av silverskir och solljusa vingar på sina skuldror, när, i stället för kabeljon och strömmingsnacken, små blonda änglahuvuden med ögon blå titta fram ur guldfjärdingarna och saltlasten glittrar som en last av diamanter, när Sista styverns trappor, annars så fula och besvärliga, framställa sig i likhet med Jakobs stegen, varpå små änglar i blå sammetskoltar gå upp och ned — då får även denna nejd en gudaglans, som ingen dödlig mäktar avbilda. Men för att finna all denna härlighet, måste man hava en sådan dröm, som Axner hade, och ett sådant ämne för drömmen som han.

Men verkligheten, drömmarnas hånande fiende och avundande människan även dess drömda lycka, ropar i drömmarens öra, och drömmaren spritter upp förskräckt, i synnerhet om ropet liknar åskans knall. Axner trodde, att åskan slagit ned i staden och skyndade upp ur sängen fram till fönstret.

Himlavalvet liknade en drakes svarta gap, varuti flämmande eldtungor korsade varandra. Dånande slungade Vättern sina böljor mot molnen, för att trotsigt bjuda himlen spetsen, men slungades tillbaka i djupet, rytande av vanmäktigt raseri. Det var, som ville himlen visa, att när Guds öga icke ler över världen, är den en lekboll för mörkrets alla makter.

Axner ryggade häftigt tillbaka från fönstret, mindre dock för den blix, som i detta ögonblick upplyste gatan, än för den gestalt, som där nere upptäcktes vid blixstensken. Han närmade sig ånyo fönstret, och nya blixtar visade honom samma gestalt, vilken stod på gatan, med ögonen riktade mot det fönster, varinom läkaren befann sig.

Axner lossade varsamt fönsterhakarna och öppnade fönstret på glänt.

»Vem är ni? Vem söker ni?» ropade han ut i den vilda natten.

»Doktorn, doktorn!» svarade en dov stämma nerifrån gatan.

»Jag, jag är doktorn . . . vad vill ni?» frågade Axner, betagen av en okuvlig oro, ty han hade igenkänt gestalten.

»Jag har ingen vilja mer . . . jag är blott dödens skugga», yttrades utanför.

»Hur har ni kommit hit?»

»Hå! Rovfågeln har inte blott näbbar och klor . . . han har också vingar.»

»Varför står ni där i regnet, i åskvädret?»

»Jag vet någonting, som kyler värre än regnet, skräller starkare än åskan.»

»Arme, det står mycket illa till med er.»

»Om åskan kunde uppväcka de döda, skulle jag gärna blotta min arm för blixten.»

»Olycklige, ni har förlorat förståndet!»

»Ja, förståndet har jag förlorat . . . min hustru . . . min Kristina?»

»Er hustru?»

»Död . . . död!»

»Död?»

»Ja, jag har förlorat förståndet . . . det är förbi!»

»Beklagansvärde! Vänta ett ögonblick . . . Jag kommer strax ner till er.»

Axner tillslöt fönstret, tände eld på ljus, drog på sig några klädesplagg och skyndade ner. Han dröjde en stund, innan han satte nyckeln i porten, ty tanken på vad denna människa varit för honom höll hans hand från låset. Var han väl säker på, att icke ett nytt försåt lurade på honom? Han hade ej sett sin vederdeloman sedan månskenskvällen på Djurgårdsbrunnsviken, ty han hade hela mellantiden uppehållit sig långt utom Stockholm och därunder hört muraren omtalas som samme vilde och oregerlige sälle. Man regnet som piskade på porten, åskan som mullrade över staden, rösten som nyss talat

till honom från gatan, allt ljud i hans inre som en bön om barmhärtighet. Han kunde ej motstå denna bön, utan öppnade porten.

»Stig in», sade han, »för denna natt skall ni finna härberge hos mig.»

Muraren hörsammade tillsägelsen, tigande och med lutande huvud.

»Följ mig upp, jag går förut», fortfor Axner, visande sin gäst vägen.

De voro nu inne i rummet. Axner betraktade sitt främmande, som stannat vid dörren. Den teslige arbetarens gestalt föreföll honom avmagrad och lutande och ögonen, vilka tittade fram ur de djupa ögongroparna, syntes så matta, så slocknande. Läkaren närmade sig honom och lade sin hand på hans skuldra.

»Olyckan har djupt förkrossat er», sade han, »er förtröstan till Gud skall dock snart lyfta er ur eländet . . . ångern är försoningens frö . . . tala med mig om henne . . . jag visste redan genom brev från Stockholm, att er hustru länge varit sjuk.»

»Jag var en djävul . . . en djävul mot henne, och ändå tryckte hon min hand och nämnde mitt namn innan hon dog.»

»Ja, hon menade er väl, hon gjorde det alltid.»

»Långt efter sedan hon var död tyckte jag, att hennes läppar ännu rörde sig till en bön för mig . . . stackars, stackars min Kristina!»

»Beklaga henne inte . . . hon är lycklig nu.»

»Ja, hon är lycklig . . . men vilket mångårigt helvete hade hon ej på jorden!»

»Hon är lycklig, ty hon ser nu er sorg, er ånger, edra tårar.»

»O, att jag kunde gråta blod!» vrålade han till, i det han sjönk ned på en stol vid dörren och betäckte ansiktet med sina händer,

Axners ögon fuktades och han kände, att han ej hade ord till tröst för en sådan sorg.

»Och ni har gått denna långa väg för att söka mig?» frågade han deltagande. »Vad kan jag göra för er?... Allt vad jag kan, vill jag göra.»

»Jag har en hälsning till er från henne,» snyftade den sörjande.

»Hon kom då även ihåg mig, det goda hjärtat?»

»Skulle hon inte komma ihåg och välsigna er, när hon välsignade mig?... Gå till honom, viskade hon till mig, gå till honom och säg, huru innerligt jag tackar honom för allt det goda han gjort oss... henne och mig... även mig, förbannad av alla, utom av er och henne... gå, lägg för hans fötter de tacksamma tårar en döende gjutit... bönfall om hans förlåtelse, och han skall giva dig sin, liksom jag givit dig min... Herre, herre!»

Muraren kastade sig ner på golvet, och hans armar omfattade läkarens ben med en styrka, som ville han suga sig fast vid dem.

Därefter sjönk han sanslös ned på golvet. Axner släpade den vanmäktige till soffan och hjälpte honom upp på den. Med tillhjälp av några små kristallflaskor, dem han hämtat ur sitt schatull och höll under den liggandes näsa, återväckte han honom snart till liv och sans. Muraren slog upp ögonen och skådade oroligt omkring i rummet, tills han slutligen stadigt fäste dem på den unge mannens milda ansikte.

»Hon fick ändå en hederlig begravning», sade han med ett svagt, men tröstefullt leende, »jag sålde allt vad jag ägde för att få henne hederligt i jorden... likkista med många stjärnor på och svepningen var så vacker... hon såg så glad ut när hon låg uti den, och vart jag gick i rummet, så tyckte jag att hennes ansikte följde med för att tacka mig... klockor var det också, fast vi voro fattiga... hovpredikanten själv jordfäste, för jag släppte honom inte förr, och han talade så vackert... Herregud,

vad det var lyckligt, att hon kom så hederligt ner i jorden!»

Tanken på den hederliga begravningen med stjärnkistan, klockorna samt hovpredikanten, som förrättat jordfästningen och hållit det vackra talet, tycktes nu helt och hållet hava intagit den nyss så förtvivlade mannens själ, ty han syntes så innerligt lugn och belåten där han låg på soffan, liksom hade han aldrig haft något att förebå sig i sina dar. Sådant är ofta förhållandet med människorna, de högre så väl som de lägre. Med en hederlig begravning tro de sig hava gottgjort de döda för alla de lidanden, de tillfogat dem i livet.

»Nå, vad tänker ni nu ta er till?» frågade Axner sättande sig på en stol bredvid soffan.

»Vad jag tänker ta mig till!» svarade muraren, sprittande upp, liksom vaknande ur en dröm.

»Ja, tänker ni skaffa er arbete här på orten, sedan ni nu uppfyllt er hustrus sista vilja med att framföra hennes hälsning till mig, eller vill ni tillbaka till Stockholm?»

»Jag vet inte vad jag vill,» svarade arbetaren, vars ansikte, vid denna fråga av läkaren, ögonblickligen förlorat sitt nyss så lugna uttryck. »Herre, jag duger inte mer till något.»

»Ni är ännu i er bästa och kraftfullaste ålder.»

»Min kraft är bruten... jag känner att jag blir en stackare, en eländig varelse.»

»Ni skall genom ett nyttigt och redbart liv nu kunna glädja den saliga däruppe.»

»Ni tror då, herre, att de saliga däruppe inte sluta till ögonen för de onda härnere?»

»Ja, jag tror det... de saliga likna Gud, och Gud blundar ej för den minsta av sina skapade varelser.»

»Men de onda, de fördömda?»

»Gud ger ingen förlorad, så länge han hos dem förmärker en enda gnista av ånger och bättring.»

»Ack, om hon nu stode upp ur sin grav, vad jag skulle arbeta, sträva för henne!... Jag skulle bära henne på mina armar, smeka henne som ett barn... men nu, vad har jag väl att leva för?... Vem skulle jag numera kunna glädja med det goda jag ville göra?... Ack, herre, övergiv mig inte..., låt mig bli hos er... jag känner, att jag då ständigt skulle vara henne nära... jag har blivit så lugn nu, sedan jag vet, att ni förlåtit mig.»

Muraren fattade Axners hand och tryckte den till sina läppar.

»Jag skall inte övergiva er,» svarade Axner.

»Och jag får vara hos er?» ropade Stork.

»Ja, ni får vara hos mig så länge ert uppförande motsvarar mina förhoppningar.»

»Jag går då inte förlorad!» skrek muraren med stormande glädje, »jag är då ej ett vilddjur, vars åsyn man flyr!»

Ovädret tilltog och hela huset skakades av de starka askknallarna.

Axner lät sin gäst taga på sig en annan rock, i stället för den av regnet genomblöta, och gav honom därefter några förfriskningar, vad huset för ögonblicket förmodde.

»Ni behöver vila er efter så många skakningar både till kropp och själ», sade han, »tag plats på soffan där över natten... för närvarande finns det ingen annan, eftersom jag inte vill väcka upp husfolket mitt i natten... själv lägger jag mig i min säng för att slumra in litet... Stork!» tillade han, forskande in i murarens ögon, »vi skola denna natt sova i samma rum... den tid har funnits, då detta icke hade varit rådligt för mig... men ni ser, att jag nu har förtroende till er... jag tror nu, att en fridsäll ande tagit rum i ert hjärta... det är er hustrus, den förklarades ande, och där den bor, där kan inte det onda trivas mer... Sov nu lugnt, och Gud förläne er den rättfärdiges drömmar!»

»Herre!» svarade muraren, i det han förde fingret till sitt stympade öra, »jag kan nu vidröra detta ställe och tala därom, utan att mitt blod rusar upp åt huvudet, såsom det förr gjorde... utan att djävulen viskar till mig om blod och mord... Sov i ro, ädle herre, och måtte den natt en gång komma, då jag kan sova så lugnt som ni!»

Muraren vände därefter sitt ansikte mot väggen och tycktes vilja överlåta sig åt sömnens milda vård.

Axner ställde ljuset på bordet framför sängen och kastade sig själv på bädden utan att avtaga kläderna. Ljuset lät han brinna för att ej störas av blixterna, som fortfarande överkorsade himmelen i alla riktningar.

Säkerligen skulle mången, i olikhet med vår doktor, tvekat att lägga sig till vila i ett rum, vilket hyste en sådan figur som muraren Stork. Men dennes ånger hade så mäktigt intagit Axner, att han nästan glömde sitt forna förhållande till honom. Han visste, att stora olyckor i ett enda ögonblick kunna omskapa även det vildaste lynne och att själva tigern blir spak som ett lamm, när han fått bojan på sig, och vilken boja förmår väl uppväga tyngden av en ohjälplig olycka, som man själv berett sig och varöver man följaktligen måste känna den djupaste ånger och förtvivlan? Det fröjdade hans goda hjärta, som för övrigt var otillgängligt för all fruktan, att den vilde mannen, vars liv han dessutom tvenne gånger räddat, enkom begivit sig till honom för att söka förlåtelse och försoning. Kunde han väl neka honom dem? Nej, och för att övertyga den ångerfulle om sitt försonliga hjärtelag, kunde han väl giva honom ett större bevis därpå, än när han lät honom sova i samma rum som han själv? Med det lugn, som medvetandet av en god gärning alltid föder, tillslöt Axner därför sina ögon för att slumra in.

En stark åskknall kom honom att slå upp ögonlocken. Hans blick mötte då murarens öppna öga, ty denne hade vänt sitt ansikte från väggen.

»Du sover icke», sade Axner.

Muraren tillslöt ögat utan att svara, varefter det lät på hans andedräkt som om han somnat in.

Axner blundade ånyo, men när han åter såg upp framför sig, tyckte han, att muraren sakta lyfte upp huvudet och stirrade åt sängen med ett besynnerligt uttryck.

»Du är orolig, din stackare!» yttrade Axner, »försök ändå att sova, min vän!»

Muraren svarade ej, men hans huvud låg nu stilla på soffdynan. Axner kände sig något orolig till sinnes och ville nu undvika sömnen. Men aldrig är man den så nära, som när man söker undfly den.

Han inslumrade slutligen.

Men snart väckes han därigenom, att han känner en tryckning över sitt bröst. Han söker resa sig upp ur sängen, men sjunker tillbaka, förlamad av den syn, som möter hans blickar.

Vad ser han? Vårför känner han sig för första gången i sitt liv gripen av modlöshetens hela vanmakt?

Jo, lutad över honom, med ena handen på hans bröst och hållande en kniv i den andra, står hans förfärlige gäst, med hånlöjet på ett ansikte, som nyss förut hycklat den djupaste sorg, den varmaste ånger.

»Olycklige! Du har då bedragit mig?» ropar Axner med fasa.

»Man bedrager ej sin fiende, man lurar honom bara,» svarar gästen.

»Din hustru är då icke död?»

»Nej, ont krut förgås inte så lätt.»

»Din sorg och ånger voro då...»

»Endast fruktan, att ni ånyo skulle slingra er undan mig... men nu, vid satan, nu... nu...»

Ulvens ögon kunna icke brinna vildare än murarens i detta ögonblick.

»Du ville mörda mig i sömnen!»

»Ånej, är inte så farligt heller... lika för lika, lem för lem... ni känner ju den gamla visan... jag väckte

er, för jag ville ändå inte taga mitt schok medan ni sov ... var det inte hedérligt, det?»

»Jag skänkte dig livet en gång!»

»Ni ville inte dränka mig i Brunnsviken, för ni ville inte mista knoppen utom Skanstüll... det var ni för klok till... ni ville kosta på mig ett kallt bad, men jag vill ej ha någonting för inte, jag.»

»Så fullborda då ditt djävulska uppsåt... det finns ett helvete för brottet, liksom en himmel för dygden», yttrar Axner med oförskräckt stämma, röjande att hans vanliga lugn och kallblodighet segrat över ängsten och fasan.

Banditen synes likväl tveka, och han förmår icke utvärda sitt offers stadiga blick. Detta undgår icke Axners uppmärksamhet och hans lugn fördubblas.

»Jag tog emot dig med vänlighet och deltagande», säger han med något vekare ton, dock icke av fruktan för sitt eget öde, utan liksom beklagande sin bödel. »ty jag såg i dig en olycklig, som begrät sina synder och fruktade himlens ljungande blick... hör du icke, olycklige, hämnarens åska, som dånar över ditt huvud!»

Stormen och åskan därute tilltaga i styrka och häftighet. Banditen fäller den beväpnade armen åt sidan, men ännu vilar hans vänstra hand klippfast på den liggandes bröst. Två gånger Axners kroppskrafter skulle icke kunnat undanvälta denna tyngd. Muraren synes villrådig, och hånlöjet i hans blick tyckes slockna. Förskräckes han av det rullande tordönet, eller förvillas han av lugnet i offrets öga, hjärtligheten i dess ord?

»Ser du henne, som skrider bakom dig?» återtager Axner med dov röst. »Det är din hustru... det är Kristina!... Ser du svepningen, som omhöljer henne?... Niding, du har mördat den arma... se, se!... Tårarna! Blodet!»

Med ett rop av förskräckelse studsar banditen tillbaka från sängen. Han darrar, han skälver. Ser han verk, ligen en vålnad i svepningsskruden, eller är det hans

samvete, som för första gången öppnar sina ögon och skådar in i sig själv?

»Djävul!» ropar läkaren med en stämman, som genomskräller åskan och stormen, »jorden öppnar sig under dina fötter!... De fördömdas lågor gripa dig!... Bed, bed!»

Muraren slår knytnäven mot sin panna, och hans jättelika gestalt tyckes sjunka tillsammans. En ryslig strid rasar i hans innersta.

»Ha!» ropar han slutligen under den våldsammaste själsansträngning, »är jag då ett barn!... Dödar och helveten, bländas jag av spöken?... Blod, blod!»

Han störtar fram till vilobädden, men uppgiver ett nytt rop och stannar. Hans offer ligger ej mer på sängen, det är ej mer i rummet — det är borta, försvunnet. Muraren sammanbiter sina tänder, så att blodet sipprar fram mellan läpparna, och han stöter sin kniv i bolstret med den vansinniges raseri.

Begagnande sig av murarens förskräckelse, har Axner redan kastat sig ur sängen och störtat ur kammaren. Under det hans hjärta uppsänder de varmaste böner till Gud, som ånyo räddat honom, väcker hans stämman husfolket på nedre botten, och snart skyndar han tillbaka, i spetsen för halvnakna drängar och pigor, beväpnade med vad de i en hast kunnat komma över. De slå upp dörren och intrusa i doktors kammare. En våldsam vindpust, blandad med regn, viner emot dem, och ljuset, som ännu står kvar på bordet invid sängen, kastar sin flämtande låga åt alla sidor, färdig att slockna med varje sekund. Klangen av fönsterrutor, som sönderslås, blandar sig med vindens tjut och åskans dån. Ingen levande varelse, utom de sökande själva, kan upptäckas i kammaren, under vars soffa och säng man letar, men letar förgäves. Men fönstret är öppet, och det är dess rutor som ligga krossade på gatan och dess tomma ramar som dänga mot husväggen.

»Det var en besynnerlig tjuv!» anmärker en av pigorna, »doktors ring och klocka ligga kvar i fönstret . . . ingenting är borta . . . allt är på sitt ställe.»

Axner ser sig omkring och upptäcker till och med det klädesplagg han lånat muraren, vars genomblöta rock däremot försvunnit.

»Herregud, doktorn har visst drömt!» yttrar en annan piga.

Axner stirrar på folket. Det nattliga äventyret börjar verkligen förefalla som en dröm.

XVI.

SANNLJUGAREN.

Åtta dagar därefter satt Axner på sitt rum, då hans städerska inträdde, lämnande honom ett brev, som nyss kommit med posten. Doktorn bröt upp brevet och läste det. Han läste det för andra gången och, såsom det synes, med ännu större intresse än den första.

»Har herr doktorn något att befälla?» frågade städerskan.

»Nej, men det var sant... var det inte fredagsnatten i förra veckan som muraren var uppe här i rummet?»

»Vilken murare?» frågade madammen förvånad.

»Hå kors, den där karlen, som sprang ut genom fönstret, medan vi skyndade upp för att gripa honom!»

»Karlen?»

»Tjuven då... minns inte madam?»

»Den där natten, då herr doktorn drömde, att...»

»Jaså, jag drömde . . . nå, lika gott . . . det var ju fredagsnatten?»

»Ja, det var det . . . det var en faslig natt.»

»Hade vi icke då den sextonde augusti?»

»Jo, jag tror väl... vi ha den tjugufjärde i dag.»

»Gott.»

»Har doktorn något ärende, så ska jag just nu gå ut?»

»Nej, ingenting för närvarande... adjö, kära madam.»

Städerskan gick. Doktorn stoppade brevet i sin ficka varefter han fattade hatt och käpp samt lämnade rummet.

Han tog vägen utom staden och befann sig snart invid en påbörjad stenbyggnad, ämnad till kronomagasin. Flera arbetare voro sysselsatta därmed. Sedan doktorn en stund betraktat arbetsfolket, vände han sig till den person, som hade tillsyn över arbetet.

»Jag ser inte till Stork», sade han, »hur är det, han har kanske redan flyttat?»

»Nej, herr doktor», svarade uppsyningsmannen, »han var nyss här... jag vet inte vart han gått, men säker kommer han snart tillbaka.»

»Hur förhåller han sig annars?»

»Bra... det är en duktig arbetare... han har nu nära åtta dagar varit i arbetet, och jag har inte de minsta att anmärka mot honom... han varken super eller ställer till oväsen, och han arbetar som fyra... också har han större dagspenning än de andra.»

»Tänker han bli kvar länge?»

»I början tycktes det på honom, som han hade lust att vara här tills byggnaden blir färdig... men i går ändrade han sig, och troligtvis marscherar han sin väg i nästa vecka... det är en riktig förlust, för det är ont efter sådana arbetare som han.»

Det tycktes verkligen som hade hämndkänslan till den grad intagit denne mans hela själ, att den alldeles utträng hans forna smak för brännvinet och lättjan, eller också var det blott hans avsikt att genom flitigt arbete anskaffa medel till sitt livsuppehälle under den tid han strövad efter sin nomadiske dödsfiende.

»Nästa vecka?» frågade Axner, »varför just då?»

»Det vet jag inte... men det var sant — då jag talad med honom i går, frågade han, hur länge doktorn skulle bli kvar här på orten.»

»Nå?»

»Och då jag svarade honom, att doktors förordnande tar slut i nästa vecka, så sade han, att han helier inte ville vara här längre . . . Känner herr doktorn honom?»

»Något . . . herrn vet inte vart han gick?»

»Nej, men jag tyckte han gick ner åt stranden till . . . kunde herr doktorn förmå honom stanna kvar en månad till, så gjorde doktorn mig verkligen en stor tjänst . . . men se, där ser jag honom mellan träden.»

Även Axner blev varse muraren och gick honom till mötes. När Stork fick ögat på läkaren, stannade han, lutade ryggen mot en ekstam och betraktade den ankommande med armarna korslagda över bröstet. Uttrycket i hans ansikte tillkännagav förvåning över den unge mannens djärvhet att våga nalkas honom.

På omkring fyra alnars avstånd från det träd, vid vilket muraren stod, stannade Axner och framtog det brev han hemma stoppat på sig. Distansen mellan denna plats och nybyggnaden var icke större, än att man ganska väl kunde se varandra från bägge ställena, men höra kunde man dock icke.

»Det var förliden fredagsnatt ni lurade er in i mitt rum», började läkaren med det imponerande allvar, som är vanligt hos överlägsna naturer. »Det var då ni lyckades bedraga mig med uppgiften om er hustrus död, ty jag ansåg er lögn för sanning.»

Muraren drog sin mun till det vanliga vidriga hånleendet.

»Men», fortfor Axner, »vad ni då sade mig var likväl ingen lögn, ty under det ni smög er in efter mig i min kammare med den nedrigaste illbragd i tankarna, låg er hustru i dödsarbetet och i samma ögonblick ni stod framför min säng med mordjärnet i er hand, uppgav hon sin anda.»

Hånlöjet försvann från murarens ansikte, och hans armar föllo från bröstet utefter båda sidorna av hans kropp.

»Jag ljög då inte heller», yttrade Axner, »när jag sade,

att jag såg hennes vålnad, såg svepningen omkring den arma, som äntligen funnit slutet på sina lidanden, sitt elände.»

Muraren blev dödsblek och lutade sitt huvud mot stammen.

»Detta brev, som jag nyss fick med posten från Stockholm», fortfor läkaren, »och vilket en av mina vänner, som även ni är bekant med, skickat mig, medför denna underrättelse . . . Hör på, ty jag vill läsa upp för er vad herr Hök skrivit.»

Axner uppvecklade brevet och läste högt följande rader därutur:

»Sistlidne fredagsnatt avled muraren Storks hustru under de svåraste plågor, men hon dog som en sann kristen i förtröstan på Guds nåd, och hennes sista bön var för hennes man, det vilddjuret, som likväl förbittrat hela hennes liv och slutligen avvikit från hennes dödssäng, utan att någon vet vart han tagit vägen. Jag skall nu bestyra om hennes begravning. Av de medel du skickat henne återstår visserligen något, men det räcker dock icke till. Huru smått det är för mig själv, vill jag dock lägga till så mycket, att hennes stoft kan få en hederlig begravning. Har du bättre råd än jag, så skicka mig några riksdaler med omgående post, ty jag har nödgats upplåna pengar till kista, svepning m. m. Låtom oss tacka den store Guden, som berett den lidande själen ett rum i de saligas boningar i himlen!»

Axner tystnade och betraktade mannen. Denne hade fattat tag i stammen för att hålla sig uppe.

»Det var då hennes ande», sade läkaren, »som denna förfärliga natt stod mellan er och det brott, ni tänkte föröva . . . hon kunde inte lämna jorden, innan hon ännu en gång sökt hejda er hämndlust och vrida mordvapnet ur er hand . . . Eländige! Du har mördat henne, och du skall ännu förbittra henne i den himmel, som nu är hennes boning . . . Du tror inte på en Gud, men du skall tro på ett helvete!»

Jätten sjönk ner till ekens fot, mot vilken han bultade sitt huvud och mot vars skrovliga bark han sônderskavde sitt ansikte, så att det blödde.

Försynen hade slagit honom med hans egna vapen. Den sorg och den ånger han hycklat, samt alla de ord hans läppar ljugit för att därigenom snärja föremålet för en hämnd, som i årtal utgjort hans fixa idé, återföllu nu med en förkrossande verklighet på hans förhärdade hjärta, och han led i djupet av sin själ alla de kval, som han den hemska natten i läkarens kammare föregav sig lida. Han betvivlade numera icke, att det var hustruns vålnad han vid samma tillfälle tyckte sig hava sett, och att det var himlens vrede som då uttalades i åskan, i stormen. Därtill kom den vanliga känslan av ruelse över den orättvisa och de sorger man tillskyndat en varelse, som döden sedermera ryckt bort och vilken man saknar först sedan man för alltid förlorat den. Minnet av den förlorades ömhet och kärlek, som man i livet sårat eller föraktat, träder då fram i dagen med mångdubblad styrka, genomgripande det lättsinnigaste hjärta, det hårdaste samvete. Till råga på kvalen insåg nu den förkrossade mannen, att de personer, som bevisat honom och synnerligast hans arma hustru så många välgärningar, varit just desamma, vilka han så länge med sitt hat och sin hämnd förföljt samt fattat för plan att ända in i döden förfölja. Därför, när den unge mannen talade till honom de förskräckliga orden, såg han uti honom icke mer det utsedda offret för en evinnerlig och blodig hämnd — han såg endast förkunnaren av Guds dom och verkställaren av himlens straff över syndarens huvud.

Axner närmade sig den nedslagne mannen, för vars förtvivlan varken ord eller tårar funnos. Den råa kraften var bruten, var sprängd, och de breda, djupa rämnorna började fyllas av himlens ljus. Var detta ljus ett återsken av hennes glädje, den bevingade makans i höjden?

Dagen därefter och därpå följande dagar hade de nyfikna invånarna i Vadstena mycket att tala och gissa angående det besynnerliga förhållande, som syntes råda mellan »den vackre doktorn» och »den vederstygglige muraren», vilken senare blivit inkvarterad i samma hus som doktorn och utträttade varjehanda ärenden för dennes räkning. De begrepo ej, att en så hygglig ung herre kunde hava en så oformlig betjänt, vilken därtill på köpet icke hade mer än halvtannat öra. Dock måste de medgiva, att en hund icke kunde vara mera påpasslig och trogen än den där »fulingen» var, vilken, om han också hade tänder att visa alla andra, likväl syntes hava ögon endast för att läsa i husbondens ansikte och hjärta. Uppsyningsmannen för magasinsbyggnaden förklarade sig hava en gås oplockad med herr doktorn, ty ehuru han bett denne övertala Stork att stanna kvar, så hade doktorn icke desto mindre tagit karlen med sig och riktigt ryckt honom mot hans egen vilja från arbetet, varom han, uppsyningsmannen, vore så mycket mer övertygad, som han sett den stackars muraren följa doktorn från stället med lutande huvud och tårar i ögonen.

Måhända delar läsaren de goda Vadstenabornas förundran och det av ännu större skäl. Men tålamod bara!

XVII.

»LILLA LALLA.»

En eftermiddag därpå följande vecka var det mycket stök i doktor Axners bostad. Det var nämligen nu slut med hans förordnande som provinsialläkare, och följande dagen skulle han avresa från Vadstena för att mottaga ett dylikt förordnande i en av rikets nordligaste provinser.

Det förhåller sig med extraordinarie läkare ungefär som med extraordinarie präster: de hava ingen varaktig

stad. De förra kunna kommenderas av Sundhetskollegium* liksom de senare av sina respektive konsistorier, såvida de vilja vinna någon raskare befordran på tjänstemannabanan. Eftersträvar läkaren ingen ordinarie tjänst, så är han naturligtvis fri och beroende endast av sin praktik. Det förstås likväl, att om en läkare har utmärkt skicklighet eller utmärkta relationer, så behöver han visst icke försvära sig åt Sundhetskollegium för att få en ordinarie tjänst. Det förhållande vi påpekat gäller endast de vanliga förmågorna eller, rättare sagt, sådana som icke anse sig tillräckligt flärdfulla eller nog lämpliga för charlataneriet, vilket den behövande mänskligheten mest tycker om hos den praktiserande läkaren. Prästen däremot är konsistorii livegen ända till det ögonblick han får någon ordinarie befattning. Det förstås, att även han kan slå sig på den gyllene friheten, men han äventyrar då att, i fall han på egen hand vill praktisera, komma i krakel med sina ordinarie ärevärdiga eller högvärdiga ämbetsbröder, som för sina dopfuntar, kullerstolar och likbårar kämpa till och med manhaftigare än medeltidens riddare för borgfrökens ansikte eller Kristi grav; ja, han äventyrar, vilket är det allra värsta, att icke få räkna vad man kallar »år», utan kan bli »ärlös», om han bleve aldrig så gammal.

Axner hade gärna kunnat slå sig ner i huvudstaden, där han otvivelaktigt skulle väckt uppseende, såväl för sin grundlighet i vetenskapen, nota bene hos dem, vilka förstå att värdera den, som ock för sin personlighet, vilken, till och med utan gigg och betjänt med kokard på hatten, tog sig synnerligt väl ut, men han tyckte det vara roligare att först se sig om på landsbygden och göra sig mer förtrolig med folket och praktiken där, innan han begav sig till huvudstaden. Huvudstaden står nog kvar tills jag kommer dit, tänkte han, och på sjukdomsfall lär väl aldrig där uppkomma sådan brist, att icke något kan

* Motsvarande den nuvarande Medicinalstyrelsen.

bliva övrigt för min räkning. Han hade på landet också mera ledighet för underhållandet och ökandet av sina kunskaper, ty han tillhörde icke det slags läkare, vilka, sedan de väl fått den veckade sidenhatten, med den tillbomma sina huvuden för allt vidare teoretiskt huvudbry.

Axner satt framför sitt skrivbord och ordnade diverse böcker och papper för att sedan på möjligast bästa sätt lå dem nerpackade. F. d. muraren Anders Stork satt på golvet med en kappsäck framför sig, den han snörde igen med en fingerstyrka, så att det knäppte och riste i lädret. För den som är van att mura ihop stenhus, är det naturligtvis en leksak att att snöra ihop kappsäckar. Murslevens man var nu doktors betjänt. Hans utseende hade, sedan vi sist sågo honom, undergått en betydlig förändring. Hans huvud syntes lutande under en stor sorg, men understundom spred sig över hans anletsdrag ett sken, likt dens, som ännu icke övergivit hoppet på ljusare stunder av livet. Hans blickar följde doktors alla rörelser, liksom ville han i dem läsa dennes önsknningar, för att utan påminnelse kunna gå dem till mötes.

»Klockan är redan fyra», sade han, »och doktorn skulle ju resa till landet strax på eftermiddagen . . . kärran körde nyss fram till porten.»

»Det hörde jag också, käre Stork», svarade Axner, »men jag ville först ha de här sakerna i ordning, innan jag beger mig av . . . vi måste, som du vet, vara på väg med morgonsolen.»

»Bara doktorn säger, hur han vill ha det, så skall jag nog dra försorg om allt det där, så att ingenting är i olag, när doktorn kommer hem . . . inte en pennfjäder ska saknas en gång . . . det här hantverket är alls inte någon trollkonst, fast jag inte lärt på det.»

»Nå, som du vill då . . . du kan lägga in böckerna och papperen i den mindre kappsäcken . . . jag ser det är tid på, att jag sätter mig uti och far.»

Axner steg upp och började kläda sig. Han kastade därunder flera blickar på Stork, liksom han hade något

att spörja denne om, ehuru han icke syntes rätt ense med sig själv, huru han skulle ställa sitt spörsmål, ty han fruktade att därigenom väcka några obehagliga minnen i Storks alltmera lugnade själ.

»Doktorn vill mig något, det ser jag nog», började Stork, »och det kväljer mig, att jag inte skall veta vad det kan vara . . . fast man har svårt för att läsa i en bok, så kan man väl ändå läsa i goda ansikten.»

»Jag ville fråga dig om något, som visst inte är så angeläget», svarade Axner, »men jag är rädd för att uppröra dig . . . du är på sätt och vis min patient och jag måste därför behandla dig som sådan . . . hittills har du inte mått illa av mina ordinationer.»

»Uppröra mig?» genmälde Stork, »det finns numera inga småsaker som kunna uppröra mig . . . helt annat vore, om», tillade han, skådande omkring sig med en rysning, »om . . . men den som tömt ett hav, vad frågar den efter en skopa vatten? . . . Vill doktorn att jag går upp på Vadstena slottstak och vräker mig utför, så säg ett ord bara, och det skall ske, om också Gud fader själv höll mig i rockskörtet.»

»Jag är tacksam för din tillgivenhet, men på ett sådant prov tänker jag inte sätta den . . . jag ville helt enkelt av dig begära några upplysningar om den lilla flickan, vilken jag som barn såg hemma hos dig i Stadsgården.»

»Lilla Lalla, menar doktorn?»

»Ja, just henne menar jag . . . din hustru var ju jämt så förbehållsam, när jag sporde henne något närmare om den lilla flickan, och det håller jag henne räkning för, ty det bevisar, att din hustru i detta, liksom i allt annat, var en kvinna med karaktär och hederskänsla.»

»Vad jag vet, skall jag omtala, men det blir, min själ, inte för mycket, det.»

»Hur kom lilla Lalla i din hustrus vård?»

»Jag och min salig hustru hade varit gifta ett år», började Stork med rörd stämma, »då hon fick lilla Stina, som hon gav di och hade så roligt åt, ty ungen var söt

och stilla som ett lamm, var lik modern . . . men Gud tog barnet innan det blev fjorton dagar gammalt . . . för faderns skull slog himlen modern med sorg . . . men hade det fått leva, kanske jag inte då blivit en sådan satan, som jag sedan blev.»

Karlen tystnade och lutade sitt huvud mot bröstet.

»Och lilla Lalla?» avbröt Axner den pinsamma tystnaden.

»En dag kom en fru på Söder, som hette Ek, till oss», återtog Stork sin berättelse, »och frågade salig hustru min, om hon ville taga till bröstet en annans barn... Kristina gick in på det, och några timmar därefter återkom fru Ek med det främmande barnet... det var lilla Lalla... Alla människor sade, att det var en liten ängel, och alla berömde salig Kristina för det hon skötte barnet så väl... vi fick tjugu riksdaler i månaden och dessutom alltid skänker till jul och midsommar... Om vi också inte hade fått det ringaste, så skulle ändå salig gumman min aldrig velat släppa ifrån sig det lilla kräket... hon ömmade för flickungen, liksom det varit hennes egen.»

»Och ni fick aldrig veta, vilka föräldrarna voro?»

»Kanske salig hustru min visste det, men jag känner det inte... En vinterafton, det var jämnt ett år efter det vi tagit emot barnet, stannade en vagn utanför det hus vi bodde i... det var på Tjärhovsgatan vi bodde då... en grann dam steg in till oss...»

»Nå,» frågade Axner otåligt.

»Jag fick inte vara inne... jag måste gå min väg, jag», svarade Stork.

»Än sedan då?»

»När jag kom hem tillbaka, var damen borta, men salig hustru min sprang emot mig och berättade, glad som ett vinterny, att hon fick behålla barnet hos sig, för det hon vårdat det så väl och varit så mån om'et.»

»Och du frågade inte, vem det där fruntimret var?»

»Jo, nog tror jag, att jag gjorde det... men det var inte gott att ta ur salig hustru min något... det var

det som förargade mig många gånger och uppretade mig... men jag hade orätt... vad hade jag att göra med det som icke angick mig, i synnerhet när det mera var oss till gagn än skada?... Osäkert var det också, om Kristina visste det granna fruntimrets rätta namn... en mor, som går i sidenpäls och mårdbräm och har sitt barn hos en fattig murarhustru, hushållar nog på sitt namn.»

»Men frågade du inte kusken, som väntade utanför med vagnen, vem det var som han körde?»

»Det tror jag också jag gjorde... men det var en av hyrkusken Winters gamla bagarbodar, och inte kunde kusken känna till namnet på alla de personer som rullade däri.»

»Nå, såg ni aldrig mer till det där fruntimret?»

»Flera gånger sedan lär hon varit hemma hos salig gumman min, men alltid på såna tider, då jag var ute i arbete.»

»Men sade inte din hustru för dig, att det där fruntimret var barnets mor?»

»Jo, det tror jag hon gjorde... jag tror det var barnets mor.»

»Kan du erinra dig hennes utseende?»

»Något så när kanhända.»

»Var hon liten till växten?»

»Nej, hon var lång och smal som en humlestör.

»Hade hon ljust hår?»

»Nej, hon var mörklagd.»

»Aha, min grevinna!» mumlade Axner för sig själv.

»Hon hade ögon som stenkolspärlor», fortfor Stork, »och det var underligt, det, när barnet hade ljust hår och blå ögon... men säkert bråddes barnet på far sin.»

»Vet du då säkert, att fadern hade ljust hår och blå ögon?»

»Salig hustru min talte om, att när det fruntimret en gång var hos henne, hade hon i sällskap med sig en lång

herre med samma slags hår och likadana ögon som lilla Lalla... Kristina trodde därför, att det var fadern.»

»Det var greven,» sade Axner för sig själv, i det han mätte golvet med stora steg.

Greven och grevinnan Friisenhjelm's utseende träffade alldeles in på Storks beskrivning.

»Och något annat namn än Lalla eller Laura hade inte flickan?» frågade Axner efter en stunds tystnad.

»Nej, inte visste vi av något annat.»

»När din hustru, dagen efter det där uppträdet oss emellan, bar bort barnet, vet du, vart hon förde det då?»

»Nej, det vet jag inte, och inte heller kom jag att fråga henne om'et.»

»Och sedan hörde ni aldrig något vidare om er fosterdotter eller hennes anhöriga?»

»Några dagar efter barnets bortbärande kom ett brev till salig hustru min med pengar uti... det var en splitter ny sedel på hundra riksdaler riksgäld... dessa pengar...»

Stork tystnade tvärt och syntes plågad av ett obehagligt minne.

»Dessa pengar?» frågade Axner, fixerande honom.

»Tog jag ifrån henne!» pressade sig fram mellan Storks läppar, i det han med ett djupt andetag sökte lätta på samvetets tryckande börda.

»Gick din hustru inte sedan för att besöka den lilla flickan?» sporde Axner efter en stund.

»Jo, men hon träffade henne aldrig mer... många gånger grät hon sina modiga tårar för det, för hon kunde aldrig glömma den snälla ungen, som hon hållit så mycket av.»

»Tack, käre Stork, för vad du sagt mig!» sade Axner »laga nu att allt blir nedlagt tills jag kommer hem, men lämna så mycket rum ledigt i stora kappsäcken, att de kläder jag nu har på mig kunna läggas däruti, ty jag kan naturligtvis icke resa i mina bästa.»

»Skall ske, gode herr doktor!» svarade Stork, i det han steg upp och hjälpte sin husbonde på med kamelottskappan, varefter han följde honom utför trapporna.

»Herr doktor», yttrade muraren till läkaren, just som denne skulle träda ut ur porten, »ett enda ord blott.»

»Vad vill du?» frågade Axner och stannade.

»Jag vill...» stammade Stork, med blickarna mot marken.

»Du ville!»

»Fråga om doktorn dröjer länge borta... om doktorn kommer hem innan... innan det blir... mörkt?»

Läkaren såg förundrad på muraren.

»På Axelstad dröjer jag inte längre», svarade han slutligen, »än som behöves för att taga avsked... under hemvägen har jag visserligen några sjukbesök att göra, men före klockan tio tror jag mig vara hemma... det är dessutom nödvändigt, att vi lägga oss tidigt, om vi skola hinna tidigt upp.»

Murarens ögon glänste av glädje.

»Men varför frågar du det?» sporde Axner.

Storks ansikte återtog sitt dystra uttryck, och hemskt darrande var den stämma, varmed han yttrade följande:

»Samma syn jag hade natten efter den, då jag fick veta Kristinas död, hade jag i natt som var för andra gången.»

»Ja, jag vill minnas, att du talade om en dröm... du drömde ju om din hustru?»

»Det var ingen dröm, herre!... Jag hade lagt mig, men ännu ej insomnat... då jag såg dörren öppnas och min salig hustru inträda i kammaren... hennes ansikte var gott och milt, som det alltid i livet var... jag hopknäppte mina händer och ville falla till hennes fötter, men då kom jag i detsamma att blicka åt dörren... vad jag där såg, spikade fast mina fötter vid golvet, ty jag såg, herre, en ryslig gestalt, vars ansikte liknade mitt, fast det var svart som natten... ur munnen hängde, i stället för tunga, en glödande brand, och ögonen, ögonen...

hu! Det var rysligt! . . . Store, evige Gud! Vad skall det bli av mig?»

»Och en dröm kan sa förskräcka dig?»

»Jag har sagt, att det inte sa var . . . dagen efter, då jag första gången hade denna syn, bad jag er att få hysa in mig i det här huset, ty ju närmare jag var er, herr doktor, desto tryggare kände jag mig . . . ni var barmhärtig, som ni alltid varit, och ni tillät mig det . . . också voro mina nätter tämligen lugna . . . men sista natten, under det jag därnere i kammaren väntade på doktorn, som var bortrest åt landet, då såg jag salig hustru min för andra gången och även honom . . . avgrundsanden som liknade mig! . . . Det var för det ni var borta, herre, för ni är min gode ande, ni . . . om ni varit hemma, hade jag kanske sett henne . . . men inte honom, inte honom! Jesus vare mig nådig!»

»Jag skall tyda ut den drömmen för dig», sade Axner, »din hustrus bild, som du såg, är din nuvarande och blivande levnad, vilken strävar att likna hennes i gudsfruktan och dygd . . . den svarta anden, som stod vid dörren och bakgrunden, är ditt tillryggalagda liv . . . ju innerligare du fäster dig vid och tänker på den förra bilden, desto mer vidgar sig avståndet mellan dig och den senare, och snart skall denna alldeles försvinna ur din åsyn . . . var därför lugn och jag lovar dig att vara hemma den tid jag bestämt.»

»Nej, nej», suckade muraren, »man drömmer inte på det viset, herre! . . . När man är så gammal som jag, vet man att skilja en dröm från verkligheten . . . mitt elände blir stort på jorden, och ryslig blir en gång min hädanfärd.»

»Läs den boken jag givit dig», yttrade läkaren, »Guds ord har gjutit tröst i olyckligare själar än din samt givit lugn och hugsvalelse åt större syndare än du . . . tacka Gud, som, medan tider ännu var, väckte ditt hjärta ur dess långa, blodiga dröm . . . det var den enda dröm du hade

att frukta . . . nu har den försvunnit, och du behöver inte rädas mer . . . Gud vare hos dig!»

Därefter nickade han vänligt åt muraren, steg upp i sitt åkdon och for. Den unge läkarens sinne var gladare än det på lång tid varit. Han hade icke allenast blivit befriad från sin dödsfiende, som i så många år vandrat i hans fotspår, utan även lyckats få en makt över denne, så stor som någon människas kunde vara. Vilken seger för hans människoälskande hjärta!

Långt efter sedan kärran lämnat gatan stod f. d. muraren kvar och såg åt det håll, där den försvunnit, med en blick, varuti, såsom i förra kapitlet antyddes, en hunds trohet glödde. Människan behöver icke blygas för att jämföras med ett djur, som är trohetens sinnebild. Hon skulle kunna hava mycket att lära av dessa osjäliga varelser, som på två eller fyra ben röra sig omkring henne, för att bevittna hennes herravälde i skapelsen, och först då bör hon blygas, när hon sin själs överlägsenhet till trots, finner sig dem underlägsen i något.

Under det Stork hoplade och inpackade sin husbondes kläder, kysste han det ena plagget efter det andra, och varje sak, som varit vidrörd av hans händer, förde med sig en tår i kappsäcken. Genom de tjänster, han gjorde den unge läkaren, trodde han sig så småningom kunna blidka den bortgångna makans skugga, och den kärlek, han så grymt undanhållit henne medan hon levde, framträdde nu i form av den blindaste tillgivenhet för honom, som icke allenast varit hennes välgörare på jorden, utan även nu var hans enda råd och stöd mot det gnagande samvetet, den svarta anden, som han trodde sig se i nattens och enslighetens timmar.

Denne mans vildhet hade således brutit alla sina uddar mot hustruns likkista, och hennes själ, i det ögonblick den lämnade jorden, med ett slag av sin vinge öppnat klippan i hans bröst. Ur öppningen uppsprang en åder av ångerns länge dämpade tårekälla, som kastade sina klara pärlor över klippan, och när himlens sol sken däruppe, framsköt

snart ur den hårda grunden mången grönskande växt, mången doftande blomma. — Ack, huru innerligt hug-svalande och ljuv den tron är, att ingen själ är så djävulskt fjättrad, att icke en ängel kan lösa dess bojor.

Vår doktor var på väg till herresätet Axelstad. Efter sitt första besök därstädes hade han, så ofta hans tid det medgivit, gästade den grevliga familjen, vilken bemötte honom med den mest odelade tillgivenhet. Dock var det som det kunde med den grevlige mågen. Den behagsjuka blondinen, hans fästmö, upptäckte, att »den vackre dok-torn» var en alltför intressant man. Det på en gång romantiska och allvarliga, som låg utbrett över hela hans väsen, i förening med den kärlek och trohet, varmed han ännu vårdade sitt barndomsminne, så poetiskt och origi-nellt för övrigt, förtjuste henne alldeles, och både hon och hennes föräldrar motsågo med stor ledsnad den dag, då han skulle göra sitt avskedsbesök. Greve Silverhjälm var orolig i allt, utom i det hänseendet.

Denna dag var nu inne. Med beklämt hjärta nalkades Axner Axelstads ägor. Att greven och grevinnan voro de personer, om vilka Stork talat, därom trodde han sig fullt förvissad, men vem lilla Lalla kunde vara och varför hon, ifall hon vore deras barn, måste i sex års tid hållas gömd i Stadsgården, begrep han ännu ej. Att Aurora hade Lallas hår, ögon och ålder, det var han också säker på, men huru hon, som var född under grevens och grevinnans äktenskap och naturligtvis, såsom det en älskad dotter anstode, oavbrutet levat hemma hos sina föräldrar, huru hon på samma gång kunde finnas hos muraren Stork, det satte honom myror i huvudet. Vore det åter ett annat barn, i vad förhållande stode då detta till det grevliga herrskapet? I fall lilla Lalla vore grevens barn, som ärvt hans ljusa hår och blå ögon och, såsom tillkommet på sidan av familjen, måste uppfostras hos

andra människor, varför hade, detta oaktat, grevens egen maka så intresserat sig för den lilla flickan att hon till och med ofta besökt henne i Stadsgården? Personer, som sedan äldre tider kände den Friisenhjelska familjen, prisade det goda och innerliga förhållande, som städse varit rådande mellan de båda makarna, och kunde väl ett sådant förhållande vara möjligt, därest lilla Lalla vore grevens barn och icke grevinnans? Greven och grevinnan hade dessutom själva ganska obesvärat talat om en Laura, som vistats hos madam Stork, vars namn till och med grevinnan vid första förklaringen nämnt. Huru Axner än funderade, kom han ändå alltid till det resultatet, att Aurora och Lalla voro en och samma person. Fröken Aurora hade bestämt varit i Stadsgården, innan hon kom in i det grevliga huset, och varför hon uppehållit sig på förutnämnda ställe, se däruti låg just den familjehemlighet, som greven antytt. Ju vänligare och hjärtligare Aurora blev emot honom, desto starkare blev denna hans förmodan, hans visshet. Den beundransvärda likheten blev alltid början och slutet i Axners gissningar och deduktioner

Läkarens åkdon stannade nu på gården framför herrgårdsbyggningen och mottogs av en betjänt, som för detta ändamål skyndat fram.

»Är herrskapet hemma? frågade Axner, i det han med näsduken slog dammet av sina kläder.

»Ja, nådig herrskapet är i trädgården», svarade betjänten, »vi ha fått storfrämmande, vet doktorn.»

»Jaså, vilket då?»

»Generalen, grevens bror, som kom i går afse», svarade betjänten, varefter han kuskade bort med kärran.

Axner begav sig till trädgården, nyfiken att lära känna grevens bror, den han visste vara väntad till Axelstad. Han styrde sina steg mellan rika blomsterrabatter och lummiga häckar till den stora bersån vid slutet av trädgården, där det grevliga herrskapet brukade intaga sitt te, när väderleken var gynnande.

Doktorn möttes vid ingången till bersån av värden, som vänskapsfullt och hjärtligt tog emot sin gäst och förde honom in i den levande, skuggrika salen.

»Min bror generalen från Finland . . . doktor Axner vår provinsialläkare och granne», presenterade värden, i det han anvisade den sist ankomne att taga plats.

I bersån voro endast de båda bröderna och värdinnan samt greve Silverhjelm, men fröken Aurora var ej till finnandes.

Generalen, vars likhet med brodern såväl till växten som utseendet genast föll Axner i ögonen, steg upp och tryckte med gammal finsk fryntlighet doktors hand, men i den blick, varmed han betraktade den unge mannen, låg vida mer än vanlig fryntlighet.

»Vi ha just nyss talat om herr doktorn», började värden samtalet, »ja, vi ha till och med hela dagen sysselsatt oss med er, och aldrig var ni oss mera välkommen, än nu är.»

»Det var oändligt smickrande för mig», svarade Axner, »herrskapets frikostighet och ynnest mot mig skola alltid förvaras av mitt tacksamma minne . . . jag säger: minne, emedan denna dag säkert är den sista jag har den äran att besöka det sköna Axelstad, där jag hugnats med så många prov på överseende och godhet, ty i morgon bittida måste jag resa från denna trakt, och Gud vete, när jag någonsin får återse den!»

»Herr doktorn reser?» ropade värden med verklig ledsnad.

»Redan i morgon?» tillade grevinnan, delande sin mans ledsnad.

»Det var mycket ledsamt det», bifogade greve Silverhjelm med en blick, som alls icke såg ledsen ut.

»Jag har fått förordnande att förestå den ordinarie provinsialläkarens tjänst i Uppland», tillkännagav Axner, »det är alltför vanligt här i livet, att vi måste skiljas från ställen just då de bliva som angenämast för oss . . . dock,

jag har länge berett mig därpå och måste finna mig i mitt öde.»

»Doktor Åkerberg, vår ordinarie läkare, är då så återställd, att han ånyo kan emottaga sin tjänst?»

»Ja, herr greve.»

»Det är en okristlig tanke», yttrade greven, »men om han dröjt med sitt tillfrisknande en månad till, så skulle vi därför ha stannat i stor förbindelse hos honom.»

»Han är så tråkig och kärv», anmärkte grevinnan, »alldeles som en annan Carlander.»

»Jag har kommit underfund med», sade Axner, »att de tråkiga och kärva läkarna alltid äro de bästa och pålitligaste.»

»Vi få väl behålla doktorn kvar till afton?» frågade grevinnan, vilken ogärna ville inlåta sig i tvist med den besynnerlige läkaren, som visserligen ville vara tråkig och kärv, men hade så svårt för att bliva det.

»Även detta nöje nekas mig», svarade doktorn, »ty jag har ännu några patienter i grannskapet, dem jag måste besöka, innan jag reser.»

Greven och grevinnan förklarade ånyo sin ledsnad. Under detta korta samtal hade den finske generalens ögon ständigt vilat på Axner, och denne hade icke heller underlåtit att betrakta den ståtliga, dekorerade krigaren, vars ålder tycktes vara något över femtiotalet. Några ärr, förmodligen efter sabelhugg, vanpryde icke de ädla anletsdragen. Ju mer vår läkare betraktade dessa, desto djupare började han förirra sig i sina tankars labyrinter.

»Fröken Aurora är inte hemma?» frågade han grevinnan något tankspridd.

»Aurora har gått ned till sjön med de andra flickorna», svarade hon.

Axner ämnade just fråga sin högvälborna värdinna, vilka de andra unga flickorna voro, emedan han på Axelstad förut icke sett någon annan ung dam än fröken Aurora, då han kände sin skuldra vidröras av en kraftfull hand. Denna hand tillhörde generalen. Axner reste

sig upp från stolen och såg frågande på den gamle krigaren.

»Följ mig ur bersån, herr doktor», sade denne, »jag har några ord i förtroende att säga er . . . hoppas att min bror och fru svägerska ursäkta mig, för det jag på några minuter berövar dem umgänget med deras ärade gäst.»

»Genera dig inte», svarade värden, »men dröj blott icke för länge, ty kom ihåg, att vår doktor ej har tid att vara hos oss många minuter.»

Axner såg förvånad än på den ena och än på den andra. Det föreföll honom som växlade greven och grevinnan med varandra ett betydelsefullt leende. Doktorn följde emellertid generalen, som gick in i en av de tätaste alléerna, där han satte sig på ett trädgårdssäte och inbjöd Axner att sätta sig bredvid honom.

»Herr doktor!» började generalen, »jag är soldat och finne till på köpet, går vanligtvis rakt på saken, utan alla krumbukter . . . ni är en hederlig ung man, rättfram och just en som kör huvudet i väggen . . . det har jag hört om er, och det ser ni också ut för . . . sådant folk tycker jag om, och därför slår jag er på axeln, utan att säga excusez-moi, eller något annat av den ekluten.»

Vår doktor mätte generalen med blickar av högsta förundran.

»Tusan djäklar, herr doktor!» fortfor generalen, »tusan djäklar, ni bar sett min dotter i vitögat, innan jag ens visste att jag hade något barn!»

Axner spratt ovillkorligt upp från bänken, men drogs ned igen av generalens järnhand.

»Jag vet allt», fullföljde generalen, »bror min och svägerskan ha berättat allt . . . ni räddade hennes liv . . . ni knäppte av örat på den skurken . . . hade jag honom på vederbörligt ställe, hundra knut eller nio varv gatlopp . . . det var bra gjort av er, förbannat bra gjort!»

Krigaren tryckte Axners hand, så att det knakade fingerspetsarna.

»Det är då generalen, som . . . det är då generalens dotter, som . . .»

»Som var på det fördömda stället», avbröt generalen, »det tackar jag inte min svägerska för och inte min bror heller . . . men», tillade han något saktmodigare, »det var mitt fel, alltid mitt fel, ty . . . bra som det var, men ännu bättre vad som skedde . . . det finnes ändå någon över molnen, som styr allt till det bästa.»

Generalens ögon fuktades. Axner såg in i dessa ögon, vilkas ursprungligen vita emalj gulnat av ålder och sträpatser, men pupillen glänste ännu så klar och blå. Axner betraktade den nästan med religiös vördnad, ty han såg däruti aftonrodnaden av den dag, vars morgon han en gång sett och varom han sedan drömt beständigt.

»Det var en egen historia, det där», sade generalen, »och man skulle kunna skriva en hel roman därom . . . men, för fan, ni har ju redan skrivit en . . . satan så lustig . . . läste den hos min bror redan för flera år sen . . . kunde dock inte ana, att flickan min var hjältinnan däruti . . . jäså, ni heter Adolf, ni, herr doktor . . . det var för topprasande roligt! . . . Adolfs och Lallas märkvärdiga öden, eller hur var det?»

Axner satt som på nålar och sökte sticka emellan med ett:

»Men så säg då i Guds namn, herr general, vem som . . .»

»Och ni som misstänkte, att min bror och svägerska hade sina får med på den marknaden», avbröt ånyo generalen med en skrattsalva, som liknade skramlet av en lavett, »och att min brorsdotter var den där flickan . . . men det är rätt och billigt, att jag befriar dem från denna misstanke . . . de ha nog beskärmat sig däröver . . . var och en sitt, och därmed blir allt gott och väl igen . . . Jag skall berätta herrn allt det där . . . det må fritt gå in genom ena örat och ut genom det andra, bara det inte blir rotvis åt höger eller vänster neråt till läpparna, att defilera för allas ögon, som jag just inte har lust för . . . men

ni är en hederlig man, herr doktor, och därför har jag förtroende till er . . . för resten ingenting ovanligt . . . ingenting annat än världens gamla visa.»

Axner tryckte den originelle, öppen hjärtige mannens hand och andades lättare, sedan han fått löfte om upplösningen på den gåta, varmed han så länge bråkat sin hjärna.

»En sommar för aderton år sen», började nu generalen »reste jag över till Sverige på min brors bröllop . . . min unga svägerska förde med sig varjehanda gott i boet, men det bästa av allt, åtminstone i mitt tycke, var hennes kammarjungfru, en flicka med ögon som damascherat stål och ett hår, som i tjocka lockar föll ut på bägge sidorna av den vitaste panna, liksom ett par översteepåletter i svenska armén, ty håret var av guld och låg krusigt liksom de . . . Jag blev galen i Laura, så hette hon . . . var och en hade sitt tycke, och tycket frågar ingen efter, om föremålen haft en greve eller en kusk till fader . . . hon blev galen i mig tillbaka, ty jag hade inte mer än trettiosex år i ränseln på min rygg och var en välbeställd major vid finska gardet . . . mitt ansikte var inte heller så oävet, innan persernas sablar och åren, som äro skarpare än de, linjerat anletsdragen . . . jag var, med ett ord, fager som Josef under ögonen.»

»Och denna flicka, herr general?»

»Denna flicka, vit i själen som nyfallen snö, råkade inte ut för någon Josef, herre . . . men jag älskade henne av själ och hjärta och det fanns, på min ära, ögonblick, då jag allvarsamt tänkte på att fästa hennes guldlockar såsom panascher i min grevliga hjälm . . . hon skulle inte ha vanprytt den, lita på det, herre, och för övrigt vill jag hellre se en enfaldig duva än en blodtörstig örn i ett adligt vapen . . . jag ger fan allt bördshögmod, ty det rendera aldrig annat än löje och medömkan.»

»Och sedan, herr greve?»

»Jag fick order att hals över huvud resa till Finland . . . perserna ville ha stryk och kaukasierna ville ge stryk . . .

ryssarna beredde sina hudar både för det ena och det andra . . . jag måste resa . . . det blev gråt och tandagnisslan, herre . . . jag kände att jag lämnade hjärtat kvar, det olyckligaste som kan hända en krigare, då han måste ut i fält . . . fan till dag, den glömmer jag aldrig!»

»Och flickan?»

»Överlämnade jag i min brors och svägerskas vård . . . jag yppade allt för dem . . . jag bad dem se till henne som till det käraste jag ägde på jorden.»

»Och generalen reste?»

»Jag reste . . . det bar av mot perserna . . . jag slogs som en etterdjäkel, och för varje perser jag nedhögg ropade jag: där har du för det du ryckte mig från guldlockarna . . . är inte utan all poesi heller, som herrn hör . . . jag blev fången och har således passerat alla graderna i kriget . . . På sex års tid hörde jag inte ett enda ord om de mina . . . slutligen blev jag utlöst och kom tillbaka till Finland . . . bums över till Sverige, förstår ni, herr doktor!»

»Och där?»

»Där trycker jag en sexårig änglaunge till mitt bröst», svarade generalen med ovanlig vekhet, »hennes födsel kostade modern livet . . . stackars Laura! . . . Begriper herrn nu? . . . Kammarjungfruns dotter är mitt naturliga barn . . . nu är det även mitt adopterade, min glädje, min stolthet, mitt härligaste ordenstecken, fast det sitter innanför bröstet och inte utanpå, som de andra . . . många ha velat bli riddare av denna orden och många ha sprungit benen av sig för den stjärnans skull . . . men nu, så . . .»

»Nå, är explikationen ännu gjord?» frågade grevinnan, som, utan att de blivit henne varse, redan en stund stått bakom bänken och nu tog plats därpå bredvid de bägge herrarna.

»Ja, fru svägerska!» svarade generalen, »doktorn känner nu sakens sammanhang . . . när jag tänker på vad det stackars barnet lidit, så . . . det var ett satans ställe ni satte henne på . . . men förlåt mig, fru svägerska, ni gjorde allt vad ni i er ställning kunde göra . . . jag blir

ändå alltid er gäldenär . . . det stod inte till på annat sätt.»

»Madam Stork ägde det bästa hjärta under solen», intygade Axner, »jag kan försäkra, att den vård hon skänkte sitt fosterbarn, var en verklig moders, och hon har många gånger med tårar talat om er dotter, herr general!»

»Var finns hon?» frågade generalen, »vi ha glömt henne . . . det är ett vanligt fel hos oss så kallade förnäma, att glömma de tjänster, fattigt folk bevisat oss.»

»Hon är nyligen död», sade Axner.

»I fattigdom, kanske i elände?»

»Väl i fattigdom, men inte i elände, ty . . .»

»Ni har understött henne, ni har hjälpt henne, ni, det ser jag på er», avbröt generalen med sin vanliga häftighet, »ni har gjort vad jag bort göra . . . alltid mig i förväg.»

»Jag har blott sökt vedergälla de tjänster hon gjort mig . . . utan hennes varningar hade hennes man för länge sedan . . .»

»Hennes man, ja, det skall vara en äkta kalmuck, efter vad jag hört honom beskrivas . . . han har ju i mer än tio års tid förföljt er, herr doktor, för att hämnas sitt halva öra, som ni med allt skäl i världen klippte av honom . . . ni har ju varit en annan Kasper Hauser . . . jag skall nog leta rätt på honom, jag . . . var håller han nu till, den skurken?»

»Hos mig, i min tjänst», svarade Axner, som därefter berättade den senaste epoken av murarens historia.

»Ni har ett hjärta av guld», förklarade generalen med rörelse, sedan läkaren slutat sin berättelse, »det är mycket ouppgjort oss emellan, herr doktor, och ni må pruta emot så mycket ni vill, så får jag likväl försäkra er på förhand, att general Friisenhjelm icke är den, som länge låter sina skulder stå obetalda.»

»Jag är inte er fordringsägare, herr greve . . . jag tar ingen betalning för de tjänster, dem tillfälligheten tillåtit

mig göra, och herr greven är för ädel att vilja såra mig.»

»Ni är ett brushuvud, min unge vän, det vet jag . . . men jag hittar väl på någon råd . . . jag har haft med värre tvärviggar att göra än ni, men inte strukit flagg för det.»

»Ni finner nu, min herre», yttrade grevinnan småleende, »att Aurora inte är er flicka i Stadsgården, såsom ni fullt och fast trodde.»

»Ja, fru grevinna . . . men . . .»

»När doktorn såg Laura i vår vagn på Drottninggatan», fortfor hon, »voro vi just på väg till min svåger, som samma dag kommit till Stockholm efter nära sju års bortavaro, och vilken vi ville bereda den gladaste överraskning.»

»Kände madam Stork fru grevinnans namn?» frågade Axner.

»Nej, jag hade uppgivit för henne ett annat, och, för att göra det trovärdigt, bett henne hålla tyst därmed.»

»Hon höll sitt löfte . . . men till vilken lämnade madam Stork barnet?»

»Till en fru Ek på Söder, som var invigd i moderns hemlighet . . . denna fru omtalade, det minns jag nu tydligt, den fara som hotat lilla Laura och att det var en gosse som räddat den lilla flickan från murarens våld.»

»Ni var minsann ingen duvunge, ni», yttrade generalen, betraktande den unge, välbildade mannen med synnerligt välbehag; »i spetsen för tusen sådana gossar som ni skulle jag överklättra alla Kaukasiens bergsryggar . . . järn och stål i de svenska pojkarne och i de finska med, utan att skryta . . . därför kunde vi också uträtta något på den tiden vi hängde ihop, men nu . . .»

Generalen tvärtystnade. Troligtvis hängde hans innersta känsla upp sig i de ryska ordensbanden, som skiftade blodröda i knapphållet.

»Vågar jag fråga, om fröken, generalens dotter, är kvar i Finland?» frågade Axner, med en lätt darrning på rösten.

»Nej fan, hon är här», svarade generalen.

»Här!» utropade Axner: »här i Sverige?»

»Här på Axelstad . . . vet ni inte av det, herr doktor?»

»Här på Axelstad!» upprepade han svagt och med återhållen andedräkt.

»Flickorna rodde visst ut», sade grevinnan; »ah, se där ha vi båten på sjön . . . den rör i land . . . vad Laura skall bli glad, när hon får se doktorn . . . det vore märkvärdigt, om ni skulle känna igen varandra.»

Doktorn, icke mer sig själv mäktig och glömsk av all belevnhet och sällskapstakt, hastade på ögonblicket ifrån grevinnan och generalen samt störtade utför allén ner mot stranden. Under springandet tappade han sin hatt, men han tog icke upp den, utan fortsatte sitt lopp med vinden i lockarna, och huru många gånger hans ansikte därunder skiftade färg kunde blott aftonsolen veta, som förenade sin glöd med lågorna i den springandes ögon.

»Vad kommer åt karlen?» frågade generalen förvånad sin svägerska.

»Han flyger mot sitt ideal, bästa svåger!» svarade hon.

»Vad vill det säga?»

»Jo, att han skall älska blomman, liksom han älskade knoppen.»

»Vad fan är det för historier?»

»Sådana hjärtan som hans känna djupt och länge», sade grevinnan med ett uttryck av medlidande, »och de intryck, de en gång mottagit, utplånas endast av döden . . . stackars unge man!»

»Djäkeln anamma!» utbröt generalen, »det vore dumt . . . alldeles förbannat!»

Den vita stäven av en präktig snipa landade vid Axelstads prydliga brygga, och innan Axner knappast hunnit

sätta foten därpå, stodo redan på densamma tre unga damer i lätta blusar och med små italienska halmhattar på sina huvuden.

Den första var fröken Aurora, den andra en brunett flicka, betydligt mindre till växten än de båda andra, men den tredje — den tredje!

Axners fötter fastnaglades vid bryggan, och hade man levat i mytens tider, skulle man trott att gudarna förvandlat honom till träd, till gran eller furu, varav bryggan var timrad.

Aurora sprang emot doktorn med ett skälmskt leende.

»Doktor Axner», presenterade hon, fröken Rehnklou från Finland och min kusin . . . kusin Laura, även hon från Finland . . . men det är sant, Laura och doktorn äro ju gamla bekanta . . . men inte var det i går de sist sågo varandra . . . men var har doktorn gjort av sin hatt? . . . Det är farligt att få solen så där mitt i ögonen — man kan bli blind.»

Doktors ögon höllo också på att förbländas, men icke för det de sågo mot solen, utan därför att de vilade på den höga, yppiga gestalten, vilken stod på bryggan mitt emot honom, lika orörlig som han.

Aurora och Laura, bägge ljuslockiga, hade onekligen mycket tycke av varandra, men då den förras ögon voro blå som himlen, voro den senares himlen själv; då den förras hy var smultron i mjölk, var den senares mor-
gonrodnadens sken på liljans blad, när daggpärlorna glittra däröver; den förra var en av chariterna, den senare chariternas moder.

»Laura!» ropade Aurora med fortfarande ysterhet i ord och blickar, »känner du inte igen din riddare? . . . Han, som för ditt liv kämpade mot den förskräcklige . . . som grävde upp dig när du låg begravnen i skogen . . . som bar dig till konungens tron och sedan tog dig till gemål, med Haga slott och parker i hemgift . . . känner inte löjtnant Adolf igen prinsessan Lalla? . . . Jag har berättat henne det mesta av edra romantiska äventyr, ja till och

med om fyrverkeriet på Drottningholm, men resten får ni berätta själv . . . Kom, Anna», sade hon till den brunetta flickan, »så få de kungliga vara i fred.»

Därpå tog Aurora fröken Rehnklou under armen och försvann skrattande med henne i allén. Adolf och Lalla voro allena.

Röda ringar svällde kring Axners ögon, men det var ej den nedgående solen som bildat dem: det var det uppgående barndomsminnet som skapat dem, övergjutit dem med sitt renaste hjärteblod samt här och där fäst en glittrande pärla. Det var då hon — hon, solen, som strålat över barndomsdagens lekar — stjärnan, som tindrat i barndrömmarnas natt — hon, som slumrat under jorden ned hans blommor på sitt gröna täcke — hon, som svävat över honom i skyn, när hon ej vilat de skära vingarna i hans hjärta!

Han ville knäböja för henne, ty hon syntes ett med Gud, med honom, som vakat över hans ungdom och givit honom kraft i farans stund, men han förmådde det icke, ty han såg henne ej på den grönskande jorden, han såg henne på himlens blånande fält.

Långsamt förde han upp handen till sina ögon och lade den däröver, icke för det han blygdes över sitt hjärtas djupa rörelse, utan därför att han fruktade, att den salighet, som i detta ögonblick fyllde hans bröst, skulle ila hän med blicken, strömma bort med tåren.

Så stod han länge, blind för den yttre världen, men frossande av sitt inres rika skatter, då han kände sin arm lätt beröras som av en fjärils vinge, och han hörde en röst, förtrollande som en ton ur Alhambras sagovärld.

»Ja, så har jag föreställt mig er . . . så borde ni vara!»

Den upplyfta armen föll åt sidan, och Axner böjde ett knä mot jorden och förde en flick av den tunna skära blusen till sina glödande läppar.

»Ack, min Gud, vad gör ni? . . . Varför så?» sjöng det över hans huvud.

»Store Gud!» utbrast han, »jag visste inte var jag var! Nej, nej! Jag visste det inte!»

Han reste sig häftigt upp från jorden och mötte den sköna flickans tårade blick, varuti snövit oskuld sam, som svanen i vågen, som duvan i himlens azur.

O, varför så sällan denna blick i en kvinnas öga? Varför skall fräckhetens hån så ofta förstöra den sköna emalj, som himlen förlänat jorden till dess prydnad? Icke blåstes dessa himlens fönsterglas av Guds anda, för att leda ljuset in till lastens och koketteriets svinxer.

»Låt oss gå härifrån», bad flickan, »och tala några ord om det förflutna!»

Med den naiva, okonstlade djärvhet, som endast oskulden väcker och tillåter, lade hon sin vänstra arm kring Axners högra, varefter de veko av in på en smal, av snäckor betäckt och glänsande väg, som slingrade sig mellan de täta almarnas fötter och den stolta insjöns vågor, återspeglande västerns eld.

Varom talade de väl? De talade om de få stunder, de haft gemensamt av en förfluten barndom. Nej, de talade ej, de jollrade blott, ty när minnet öppnar porten till den barndomsvärld, man i verkligheten lämnat bakom sig, stannar det kalla, mönstrande förståndet utanför tröskeln, och de som beträda den bliva såsom barn på nytt, förändras från stora till små och dansa på blommande tuvor, icke hörande ödet, som ropar: tillbaka, tillbaka på törnbeströdd stig!

»Ja», sade Laura, »nu minns jag så livligt den stunden, då den vilde mannen ville slita mig ur den gråtande kvinnans famn och då ni, då gossen, som jag förut sett och . . . nyss smekt», tillade hon så innerligt småleende, »då han hastade fram till vår hjälp . . . och hur min fostermoder med mig på armen rusade ut i förstugan, utför den mörka trappan, ut på gatan, ropande på hjälp . . . och när hon sprang upp tillbaka, följd av flera personer, och vi inkommit i rummet, hur vi ryste för mannen, som höll ena handen mot sitt blödande huvud och med den andra

slog omkring sig som en vansinnig, under de gruvligaste eder . . . sådana uppträden voro inte sällsynta i det olyckliga huset.»

»Och när ni skildes från denna olycksboning?»

»Min fostermor lämnade mig till en gammal fru med allvarsamma anletsdrag . . . vad jag grät, när den stackars kvinnan överlämnade mig i den stränga fruns armar! . . . Hon kysste mina händer och vätte dem med sina tårar . . . och när jag torkade av de våta händerna på min vackra klänning, vad jag fick mycket bannor av den stränga frun! . . . Men jag hörde det knappt, jag tänkte bara på min bedrövade fostermor och sträckte mina armar bedjande efter henne.»

»Som ni sedan aldrig återsåg?»

»Nej, jag såg henne aldrig mer . . . dock tyckte jag en gång, att jag mötte henne ute på gatan i Stockholm . . . det var flera år senare, när jag var med min far över till Sverige . . . jag såg en kvinna, som stod på gatan och syntes så blek, så lidande . . . jag var då med min guvernant . . . den arma hustrun såg så mycket på mig . . . jag tyckte det var hon, men säkert kände hon inte igen sitt fosterbarn.»

»Jo, det gjorde hon . . . hon har berättat det för mig . . . hon är nu död.»

»Död! . . . Vad jag gärna velat återse henne! . . . Gud löne henne för den kärlek, varmed hon omfattade den, som aldrig haft någon egen mor att sluta sig till, att älska.»

»Och den dagen, då ni satt i vagnen vid Drottninggatan, och jag stod bredvid och ropade lilla Lallas namn?»

»Ack, skulle jag inte känna igen den gode gossen, som jag så ofta tänkte på . . . Denna dag var för övrigt en av dem man aldrig glömmer, hur länge man än lever . . . onkel och tant förde mig upp uti ett vackert hus, där jag upplyftes på armarna av en stor, grann herre, som jublande sprang med mig ur det ena rummet in i det andra och oupphörligt kysste mig under de ömmaste

utrop och benämningar . . . jag minns, hur rädd jag var för hans mustascher, hur jag ryckte i ordensstjärnan på hans bröst och hur han kysste min hand, som höll i stjärnan . . . han förde mig framför en hög spegel, och när jag i mitt ansikte upptäckte de stora röda fläckarna efter hans kyssar, grät jag så bittert, ty jag trodde att han velat göra mig illa . . . det var min far, min gode, min ömme far!»

Om detta och mycket annat, som rörde hennes barndom, talade Laura. Hur log hon ej, när Axner ordade om de stora himmelsblå ögonen, som han letat efter i himlen och på jorden! Icke kunde hennes blygsamhet söras av den granna komplimangen, ty det var ju barnets mun som lovordade barnets ögon. Huru utesägligen ömt såg hon ej på honom, när han talade om blommorna på flickans grav och om den del hon haft i hans första och sista försök på författarebanan! Och huru ryste hon ej, när han beskrev sina strider med den förfärlige muraren, dem han, på hennes begäran, måste omtala.

»Mången gång», sade hon, »under min barndom och även senare har jag tänkt på gossen med de milda anletsdragen.»

»Ni har tänkt på mig?»

»Jag undrade, om han ännu var i livet och, om han levde, huruvida hans ansikte undergått sådan förändring, att jag icke mer kunde känna igen honom . . ., men ni är inte förändrad . . . det goda och ädla i blicken hava åren ingen makt över.»

»Ack ja, det är sant», inföll Axner, betraktande med hänryckning den överjordiskt sköna varelsen, som stödde sig vid hans arm.

»När vi i går kommit hit, började alla genast tala om er . . . alla talade så gott om er . . . om ni visste vad det glädde mitt hjärta!»

»Ewige Gud, gör mig icke vansinnig av glädje och yvcka!» bad Axner för sig själv.

»Då jag för fem år sedan var med pappa i Stockholm läste min onkel upp det där stycket, som... som m skrivit... det var något inom mig som sade, att jag had någon del däri... jag bad min onkel att få manuskriptet men han ville icke släppa det... då skrev jag av det jag, och har sedan läst det många gånger... det erinrade mig om mina första barndomsdagar... det är ibland ljuvare att tänka på det sorgliga man erfarit, än på det glada man rönt.»

Hon tystnade. Axner ville tala, men förmådde det icke.

»Och ni är lycklig?» frågade hon, skådande in i hans ögon, »ingen djupare sorg har förbittrat er ungdom?»

»Jag är mycket lycklig nu», svarade han med bortvända ögon.

»Mätte det alltid förbliva så, ty säkert förtjänar ni att bli mycket lycklig.»

Så svärmade de båda och drömde, medan strandens lunder började ordna sina skuggor i det spegelklara vattnet.

Men glädjen och lyckan äro eterns barn, som skymta fram och försvinna på lätta vingar. Det är blott lidandet och sorgen, som fått fotfäste på jorden, och ingen annan vinge än dödens lyfter dem därifrån.

Axner erinrade sig att han måste bort och att varelsefunnos, som på sjuksängen räknade minuterna till läkarens återkomst. Han stannade, bleknande, och i det han tryckte den sköna flickans små handskbeklädda händer uti sina, sade han sorgset:

»Hur hårt, hur bittert att nu nödgas lämna dessa ställen!... Aldrig har uppfyllandet av min plikt förfallit mig så tungt som nu... aldrig mer, jag känner det inom mig, får jag återse er, fröken Laura, mina tankar barndomsvän... mina känslors hulda skyddsgudinna!

Den rodnande flickans blickar sökte strandens snäckor men Axner kände, huru hennes händer darrade.

»Dock, jag bör vara tacksam mot Försynen», fortfor han, »jag har åtminstone fått skåda en skymt av de

paradis, som icke kan upplåtas för mig... jag har icke gjort för stora beräkningar på livets lycka... jag skall nöjas med min tarvliga lott och prisa Gud för det jag bärgat en skatt åt mitt minne.»

Lauras ögon höjde sig ånyo. Även från hennes kinder hade rosorna flytt och lågo nu hopträngda över och omkring de sammetslena ögonlocken, som dolde blickens ljuva språk, men icke kunde dölja och tillbakahålla tåren, som ilade utför sin ljusa bana och föll ned på marken.

»Var jag hamnar, vete Gud!» sade han, »men det känner jag, det vet jag, att det icke blir vid den fridsälla strand, där ni skall bygga ert tjäll, ert tempel, för att lyckliggöra dem som omgiva templet och er... läkarens bana bär genom lidandet, kvalen och eländet... men jag skall sprida omkring mig tröst och hugsvalelse vart jag går, ty er bild, ädla flicka, skall följa vid min sida... i mitt hjärta!»

Flickan gav honom i detsamma en av dessa blickar, som, en gång av själen mottagna, stanna där för ett helt liv, motvägande många bittra minnen.

»Farväl, lilla Lalla!» viskade han, i det han knappast kännbart lade sin arm om hennes smala liv, »Gud ställe sina änglar så nära omkring dig, att icke en gång skuggan av ett olycksöde må hinna din rena själ! Lilla Lalla, så hette det ju beständigt, så skall det också heta, när mina läppar en gång stamma det sista ordet och...»

Slutet av meningen förlorade sig i den kyss, han tryckte på en av de rika blonda lockarna, som den välvilliga vinden händelsevis fört till hans läppar. Kunde väl »lilla Lalla» försaka att för ett ögonblick luta sitt huvud mot det bröst, inom vars helgedom hennes bild så länge levat och alltid härskat?

Men det var blott ett ögonblick. Det är endast på andra sidan graven sällheten räknar evigheter.

Med ett utrop av förskräckelse och fasa slet sig Laura ur hans armar och stötte honom ifrån sig.

»Evide Gud, vad har jag gjort!» ropade hon med förtvivlans stämma; »det var illa av er, mycket illa, ty ni borde veta . . . nej, ack nej, förlåt mig!» tillade hon under mildare smärta, »hur skulle ni kunna veta det? Förlåt mig! Jag vet icke vad jag säger eller gör!»

Axner stod kvar på sin plats, orörlig och med armarna framåtsträckta. Ögonblickets berusning låg ännu öfver hans brinnande själ, en solrök lik över den försmäktande jorden.

Flickan, än rodnade, än bleknande, darrade som en hind, mot vars bröst jägarens bössa riktas. Hastigt slet hon den vita handsken från sin vänstra hand och betäckte med den högra sina ögon, liksom ville hon på detta sätt undfly det uttryck av sorg, hon väntade sig finna på den unge mannens ansikte, eller också dölja sin egen blygsel över vad som nyss hänt.

»Var jag brottslig, så förlåt mig Gud!» bad hon med blicken mot höjden.

Axners blick föll på den fina nakna handen, kring var fjärde finger glänste en bred och enkel ring av gul. Betydelsen av denna ring flög som ett kastspjut in i hennes hjärta med oräkneliga kval.

»Förlovad!» suckade han med en döendes stämma.

»Ja, förlovad!» svarade Laura med matt röst och nedböjt huvud, »jag är en annans brud!»

Nu sjönk solen bakom västra landet, och Vättern klagande vindar begräto den döende dagen.

XVIII.

LÄSAREN.

I ett mindre trähus inne på en gård vid Packartorgsgatan i Stockholm bodde Gustav Hög, till vilken vi nu inbjuda läsaren. Vi råka i hans boning en bekant

doktor Axner, som går av och an på golvet, medan värden själv, den unge bleke mannen, sitter framlutad över ett stort bord, betäckt av biblar samt en mängd andra andliga böcker och skrifter, med ögonen fästa på ett exemplar av hans nyligen från trycket utkomna stora bok med den bekanta titeln: »Ovedersägliga bevis, att kristna läran är av Gud, eller» etc., och varutur han med svärmarens brinnande iver uppläser några stycken för den orolige vännen och vandraren på golvet.

Det är vid början av nyåret. Snö och blåst gloppa och vina kring husknutarna.

Rummet var tarvligt, men snyggt möblerat. Vid ena väggen står ett gammalt pärlfärgat klaver, ovanom vilket på väggen hänger en gitarr med brustna strängar, och vid dörren står träbenet, hedersvaken, i vars oskiljaktiga sällskap Hök genomvandrade sitt drömmande liv.

»Nå, vad säger du?» frågade Hök, skådande upp från sitt digra verk, »är det inte övertygande, slående, dräpande?»

»Du skrev i ditt brev till mig, om jag inte minns galet», svarade Axner, »att du matematiskt ville bevisa kristna lärans ursprung från Gud.»

»Ja... nå?»

»Av allt som du redan uppläst för mig finner jag, att du vill bevisa bibelns trovärdighet med dess egna ord... din bok innehåller ju ingenting annat än bibelspråk från början till slut.»

»Nå, än sen?»

»Vad du skulle bevisa, bevisar du med sådant, som självt i främsta rummet tarvade bevisning.»

»Axiom, bror Adolf... begriper du inte, att allt måste vila på axiom?»

»Men om allt är axiom och i följd därav otvivelaktigt, varför behöver du då anstränga dig för att fylla så många tryckta ark med sanningar, dem du anser klara och ovedersägliga i och för sig själva?»

»Emedan så många människor varken läsa eller tro på bibeln.»

»De som icke läsa eller tro på bibeln skola icke heller läsa eller tro på din bok.»

»Ve oss! Statskyrkans prästerskap undergräver den sanna tron!» ropade Hök, varefter han lutade sitt ansikte över den uppslagna boken. Hans läppar tillslöto sig, men en dov hosta hördes ur hans bröst.

»Hök, min ungdomsvän!» sade Axner, i det han oroligt fattade sin väns hand, »du mår inte väl... du är sjuk.»

»Nej», svarade Hök svagt, »jag känner bara en ilning i min vänstra fot.»

Det var Höks vänstra ben, som var avskjutet, och detta ben med dess tillhörande fot hade för längesedan förmultnat i Kungsholms kyrkogård vid sidan av en gardist, som, samma dag amputationen verkställdes, begrovs på denna kyrkogård. Men ofta tyckte han sig känna, hur det värkte i de vänstra tåspetsarna, ett förhållande, som hos krymplingar lär vara ganska vanligt.

»Jag fruktar, att ditt bröst lider... dina ansträngningar, ditt nattvak förstöra det.»

»Du vill säga, att jag har svagt bröst?» yttrade Hök, upplyftande sitt huvud.

»Ja, jag fruktar, jag tror nästan, att det inte är så starkt, som du föreställer dig.»

»Jag ha ett svagt bröst!» utropade Hök, resande sig upp från stolen på sitt enda ben, »jag, som har en fäktares, en sångares bröst... är du läkare, du, som säger att detta bröst är svagt?... Många ha avundats mig dess styrka.»

Därvid bände han leende ut bröstet, som onekligen var mycket högvälvt, dels av naturen, dels ock i följd av gymnastik, varom Hök alltid mycket beflitat sig.

»Jag, som kan hålla ut en ton i nära två minuter!» fortfor han, »vill du höra?... Lyssna till mitt tvåstruckna c... tag upp din klocka och se på den, medan jag håller ut tonen... det finns ingen i världen mer än Rubini och

hofsångaren Berg, som i den vägen kan jämföras med mig.»

»Ack, varför övergav du tonernas värld?» sade Axner. »Däruti trivdes din själ så gott och din kropp livades även... ditt religiösa grubbel förstör nu bägge delarna... Min gamle vän, stäm ditt klaver, stränga din gitarr och bli sådan som du förr varit!»

»Du är enfaldig, Axner, oaktat ditt goda huvud och dina många kunskaper... Var finns den källa som mer livar själen och kroppen... än religionen?... Det är de världsliga kunskaperna som gör människan stolt och uppresar henne mot Gud... det är de sköna konsterna som sätta sina brokiga bindlar för hennes ögon, på det de ej skola förnimma det enda sanna ljuset... Även jag har varit en fånge under köttet, men anden har segrat... det finns blott en enda kunskap, och det är bibelns... blott en enda konst, och det är konsten att söka och finna Gud.»

»Och allt annat stort och skönt, som icke bibeln innehåller», sade Axner, »men var till människans själ strävar och som hon fått förmåga att uppfatta samt meddela åt andra, för att sedan sprida upplysning och bildning överallt, förädla sederna och förljuva sammanlevnaden?»

»Allt det andra är utgången av djävulen», inföll Hök, »för att fresta oss och vända våra fötter från den enda vägen, som leder till livet i Gudi.»

Djupt bedrövad var den blick, varmed Axner betraktade ungdomsvännen, vilken upprest på sitt enda ben och stödjande sig med handen mot stolskarmen, talade följande, under det en bjärt rodnad färgade hans bleka kinder:

»Ja, den stunden är nära, då varje rum skall vara en kyrka, varje hjärta ett Kristi kors... därför har jag lidit, har jag kämpat, har jag uthärdat de heliga martyrernas kval... ja, Gud har utsänt mig i världen... vem vet, om inte jag är den nye Elias, som kommit för

att leda jorden till himlens portar och förena världen med Gud, ty...»

»Tyst!» avbröt Axner, »hörde du inte?... Jag tyckte det klämtade.»

»Det är klockorna som ringa i Jakob», svarade Hög, sjunkande tillbaka i stolen.

»Det är då begravning i Jakob... det ljuder så hemskt i vinterkvällen.»

»Ja... det är... begravning», stammade Hög, lutande ansiktet över sitt nya verk.

Gravklockornas ljud hördes nu tydligare genom vintervindarna, som rasade utanför och vräkte snömassor upp mot kammarens låga fönster.

Axner nalkades på tåspetsarna sin vän. Dennes ansikte vilade nu på boken, men ansiktets rosor hade flytt, och i stället framvällde ur läsarens läppar en blodström, som översköljde de uppslagna bladen.

*

Tidigt på morgonen den följande dagen stod Axner vid Höks sjuksäng. En ny blodstörtning på natten hade ytterligare utmattat den sjuke.

»Axner!» viskade Hög; »jag har Guds nåd... i natt såg jag min broder Pehr inkomma i rummet... hans ansikte sken av Herrans klarhet, och hans kläder voro vita som snö... Han log emot mig och vinkade med handen.»

Pehr var en äldre broder till Gustav Hög och hade några år förut avlidit, i följd av ett fall från trampolinen i Lindska siminrättningen. En annan bror omkom några år därefter på så sätt, att när Bergmanska fabriken i Stadsgården brann, en mur ramlade ned över honom. Denna fattiga, men gudfruktiga och välkända familj hade således erfarit nog av livets vedermödor.

»Hör du, Adolf», fortfor den sjuke med ett leende, redan befryndat med änglarna, »träffar du Dannström eller

Blanche, så bed dem med några mina vänner i afton sjunga en kvartett under mitt fönster... det skulle styrka min själ under den svåra kampen.»

Aftonen kom. Axner stod ånyo vad Höks säng. Då hördes utifrån den fyrstämmiga sången:

»Tonernas vågor,
himmelska lågor
fylla med tjusning hela mitt bröst.
Såren ej blöda,
tårar ej flöda,
hjärtat hugsvalas av lugnande tröst.»

»Hur skönt!» yttrade Hög. »Har väl den tid funnits, då jag kunnat förakta tonerna?... Äro de ej himmelens barn?... Livet har dock mycket härligt... olycklig den, som icke fattar det!... Gud misskunde sig över mig!... Aldrig var jag högmodigare i min själ, än när jag krälade i stoftet inför Herran med min falska dyrkan... hjälpa mig upp fram till fönstret, att jag må tacka mina vänner!»

Axner ledde sin vän fram till fönstret. Hög kysste på fingerspetsarna och satte dem sedan på fönsterrutan, till vilken han även förde sina läppar.

En annan sång: »Kom, afton, sänk dig neder», också en av Höks forna favoritsånger, uppstämdes och avsjöngs utanför.

»Nu vill jag vila», sade Hög efter sångens slut, »så stod jag mången afton utanför hennes fönster och sjöng... när jag förlorade henne, då brast mitt hjärta... jag kände det... men mitt andliga högmod... vilken döds-kyla i mitt ben!»

Axner förde honom tillbaka till sängen.

»Adolf, minns du stocken på Sporrongs gård?» frågade han leende.

»Ja.»

»Min var den första... vems följer nu i ordningen? Paulis eller din?... Hälsa honom, när ni en gång

träffas... bed honom vara nyttig i livet, men icke därför glömma Gud... det ena låter sig väl förenas med det andra... Ack, varför glömde jag det förra för det senare?... Den som föraktar livet för himlens skull föraktar himlen själv, ty livet är himlens gåva... Gud vare min själ nådig!»

Hök tystnade. Efter en stund vände han sina ögon till Axner och sade:

»Allt måste gå dig väl i världen, ty ingen önskan kan uppstå ur ditt hjärta, som ej ditt förstånd prövat och gillat... du skall bli lycklig... och jag skall i himlen vaka för ditt väl.»

Axner log, men vände sig bort, ty hans leende var bittert; han tänkte på henne, som han för alltid förlorat.

»Jag har bett de mina», sade Hök, »att icke uppresas något kors eller annat minnesmärke på min grav... ju förr mina vänner glömma mitt namn, dess förr skola de glömma mina dårsaker... lova mig du detsamma, min vän.»

»För att ihågkomma ditt namn», svarade Axner, »behöva dina vänner intet gravkors... alltid skola vi sakna dig.»

»Förstör min bok», fortfor Hök med allt svagare stämning, »den olyckliga boken, som... kristna läran... behöver inga andra bevis för... sitt gudomliga ursprung, än... Ah! Ser du... en sky så ljus... en sol så skön... där... Gud... Gud... vilka toner... Amalia... Amalia...»

Utifrån hördes:

»Jag hälsar dig, fredliga flagga,
kom, vimplande skepp, kom att vagga
de älskande, slumrande tryggt!
O, gunga oss sakta på fjärden
till hamnen vid slutet av världen!
O, kom att bevinga vår flykt!»

XIX.

BREV FRÅN GUSTAV PAULI TILL ADOLF AXNER.

Petersburg den 15 februari 1834.

Broder och vän!

Vivat, vivat! ropar du, och halleluja ropar Hök, ty den som skriver dessa rader, och vilken icke är någon mindre person än er f. d. anförare i de jakobinistiska, katrinitiska tyska krigen, har nu den äran att vara ordinarie överlärare för alla gymnastikinrättningar i det stora ryska kejsardömet, med flera tusen rublers inkomst om året samt rang, heder och värdighet av professor. Titeln behagar mig ej, ty jag kan aldrig tänka mig en professor utan svart rock med tobaksbroderier på, krokig rygg, gult ansikte och röda ögon som en skräddargesälls. Men tålmod bara! Till nästa sommar har jag löfte om överstearang med dithörande uniform och ordnar till dussintal. Då skall jag visa mig på Stockholms gator och tvinga alla dem som föraktade »dagdrivaren», min svenska titel, att kyssa stoftet under mina fötter.

Bror, vilka glada dagar skall det ej bli! Jag har behov av dessa glada dagar, ty oaktat jag lever i ett furstligt överflöd, är jag dock på långt när icke så lycklig, som jag ville och borde vara. Men bara vi träffas, då — då — »Vem är han, den ståtliga, dekorerade officeren, som ni beständigt åtföljer, herr doktor?» skall man överallt avundsjukt fråga dig. »Det är översten och riddaren Pauli, min bäste vän», skall du svara och därvid se den frågande stint i ögonen såsom det anstår vännen till en tjugusexårig överste. »Vem är han, den där unge, vackre och till utseendet beskedlige mannen, som beständigt ledsagar er på edra promenader, herr överste?» skall man fråga mig. »Det är doktor Axner, min allra bäste vän, en läkare, som skulle vara Sveriges förste

arkiater och kommandör av kungl. nordstjärneorden, om ni visste att rätt rätt värdera honom, edra pudlar!» Detta blir mitt svar och det så att det skall ljuda från Stora Essingen till Blockhusudden.

Men innan jag reser till Stockholm för att utveckla all min härlighet, måste du först göra en resa hit. Jag brinner av otålighet att få visa dig, hur jag har det hemma hos mig. Jag äger och bebor ett palats, två gånger så stort som överståthållarhuset i Stockholm, och jag har våningar stora och möblerade som en furstes. Jag låter inreda en hel våning för din räkning, såvida du icke föredrager att ligga skavföttes med mig i min kolossala fransyska säng, på det jag även om nätterna må kunna hava dig under ögonen. Jag besvär dig vid alla våra gemensamma ungdomsminnen, att med första öppet vatten flyga i din gamle väns famn — ja, jag befaller dig det i egenskap av din förre general en chef.

Men ifall varken vänskapen eller subordinationen hava något välde över dig, så vädjar jag till de skyldigheter dig åligga som läkare. Cholera morbus rycker an med stora steg mot kejsarstaden, fullkomligt känslolös för våra bajonetter och silverrublar.* Karl den tolfte och Napoleon voro ett intet mot denne förfärlige fiende. Från Petersburg skall han lätt svunga sig över till Stockholm, i trots av alla edra karantänanstalter. Jag vet icke, om svenska regeringen ännu skickat några läkare till Ryssland, för att på nära håll göra sig bekanta med koleraepidemien, den mordängeln, som, för att tala med Hök, Försynen skickat oss på halsen för våra synders skull, och vilken är ett av de världens ve, som vår sekteriske vän redan sett i Johannis Uppenbarelse.

* En licentia poetica faller här författaren till last, varför han anser sig böra bedja respektive läsare och läsarinor om tillgift. Koleran var i Petersburg redan år 1831 och har, såsom det påstås, sedan dess aldrig upphört att gästa därstädes, mer eller mindre elakartad, allt efter omständigheterna.

Som jag nu förmodar att du, lika litet som förr, är rädd om ditt eget skinn, när det gäller att uträtta något nyttigt för samhället eller mänskligheten, så tager jag för avgjort, att du begiver dig hit med det första och hjälper oss att bekämpa sagde mordängel. Det är verkligen mera skäl för Sverige att ingå allians med oss emot koleran än att ingå i Åbotraktater med mera sådant. I ekonomiskt hänseende vore det ej heller så dumt, ty pengar skulle du här förtjäna som gräs, och allting fritt hade du naturligtvis hos mig. Jag fruktar lika litet koleran, som jag fruktar fan, och för övrigt är det förnämligast bland det lägre folket hon grasserar, men med dig vid min sida bleve jag oövervinnlig.

Vill du förskaffa dig en rik ryska, så kan även det undanstökas medan du är här. Lika galna som ryssarna äro efter Sverige, äro ryskorna efter oss svenskar, men fula äro de som stryk, ifall du kommer ihåg hur det smakar. Under hela den tid jag vistats i Petersburg har jag varit en skottavla för alla ryskors blickar, och själva den kejsrerliga polisens hava icke varit så efterhängsna som de. Blickarna kunna väl gå an, ty de äro utmärkt vackra och spelande, men näsan, bror, munnen, bror, och hyn sedan! — Nevas vatten kan icke vara grumligare och osmakligare än nämnda ansiktsdelar. Varje påskhögtid stänger jag mig inne för de fördömda kyssarnas skull — du vet väl, att då måste alla människor kyssa varandra, hemma i husen, ute på gatorna och överallt var man träffas. Jag begraver tusen gånger hellre mina läppar i en muschiks svarta skägg, än jag lägger dem på den grågula sarkofagen av en ryskas ansikte.

Tacka vill jag då de svenska flickorna! Jag har icke sett en enda här, som kan jämföras med dem, ty — dock, vad säger jag? — Jo, jag har sett en enda, för vilken jag och andra i den vägen bortskämda svenskar skulle böja knä och med handen på bröstet svärja, att hennes like icke finnes i världen. Hon gör oss galna, och kneserna

buga sig för henne redan på mer än hundra alnars avstånd. När hon visar sig, dunsta politik, statskonst och allt dylikt bort som bubblan i luften. Dröjer hon länge här, fruktar jag, att Sverige icke behöver skicka hit till Ryssland mer än en enda gradpassagerare vid Svea garde för att göra vad Karl den tolfte och Napoleon icke förmodde. Du skrattar åt mig, ty du begriper ej vad det vill säga att vara kär eller att vara galen, vilket är precis detsamma. Jag ser ingen möjlighet för mig att komma henne så nära, att jag kan få ett ord av hennes mun eller ens en blick från hennes öga, och ändå kan jag icke leva utan att dagligen springa kring murarna av det palats, varuti hon bor. Jag tycker att luften däromkring är himmelsvitt annorlunda än på alla andra ställen, och jag tänker på det gamla svenska ordspråket om fågeln och gärdsgårdsstören.

Men det är ett spektakel att tala med dig om sådana saker. Bättre och säkert mera välkommet för dig vore det, om jag kunde meddela någon beskrivning över våra storstättliga sjukhus och hospital, men om dem får du själv taga kännedom, när du kommer hit. — Hälsa Hök och säg honom, att han med det snaraste har att vänta svar på det långa brev, han för längesedan skickade till mig. Jag skulle gärna enkom resa till Stockholm, för att gå i sirapskyrkan ända från morgonen till kvällen och från kvällen till morgonen, allenast jag vore säker på att den gudom jag tillbeder ville bönhöra mig.

Ännu en gång besvär jag dig att komma hit, men du måste postdagen förut underrätta mig om din resa, på det jag må kunna vara dig till mötes och mottaga dig såsom vår ömsesidiga tillgivenhet och vårt stånd kräva. Ack, vilka lyckliga dagar skola vi ej få tillsammans! Jag behöver dig icke blott mot koleran, utan även mot en viss fördömd melankoli, som hotar att slå värjan ur handen på mitt gamla kurage. Himmel! Nu åkte hon förbi, nu försvann i gathörnet sista skymten av betjäntens livré.

Aldrig trodde jag väl, att jag med sådan andakt skulle betrakta ryska betjänters ryggar.

Välkommen, välkommen

till din trånande vän

GUSTAV PAULI.

P. S. Jag hade så när glömt att tacka dig för ditt sista brev och de däruti liggande överkorsade reverserna. Allting är således klarerat i Stockholm. Jag hade velat se näsorna på mina f. d. björnar, när du slog dem i ansiktet med pengarna. Det gjorde mig ont, att Hök icke ville mottaga det lilla penninglånet, jag tillbjöd honom och som han säkert är i behov utav. Kan du på något näpet sätt förmå honom därtill, så vore det bra. Säkert inbillar han sig, den salige mannen, att jag förtjänt mina pengar på kille eller vira. Övertyga honom du om motsatsen. Jag älskar er båda, men er gemensamma delikatess ger jag fan, ty den är besvärlig för vänskapen. Kom, kom, eller också spökar jag hos dig var natt, ifall jag dör i koleran.

XX.

STENKORSET OCH BLOMSTERKRANSEN.

En ny maj log över norden, klädande marken med gräs och blommor samt lundarna med knoppar och löv. Stockholms gator, för längesedan befriade från den ruskiga snöskorpan, glänste så vita. torra och inbjudande mot åkande och gående.

Doktor Axner, som en eftermiddag var på hemvägen från några patienter inom Johannis församling, tog genvägen över Johannis kyrkogård. Han plägade vid sådana tillfällen alltid dröja några minuter vid Höks grav, på vilken, strax efter vännens nedsättande däruti, ett mindre, svartmålat träkors utan inskrift blivit placerat,

endast för att för den avlidnes anhöriga och vänner utvisa, var graven var belägen, när de ville besöka den, emedan, såsom vi veta, Hög i livstiden undanbett sig alla slags yttre minnesmärken.

Axner blev därför mycket överraskad och förvånad, när han nu såg framför sig ett högt, prydligt och vitmålat stenkors med namnet G. Hög i svarta bokstäver och en stor frisk krans av sippor, vårens förstlingar, hängande däröver. Han överraskades med skäl, ty han var säker på, att Högs släktingar, för vilka den dödes yttersta vilja var helig, icke hade upprest detta kors.

Doktorn stod nu framför sin väns grav, undrande som bäst över upphovet till gravvården, då hans funderingar stördes av följande kända sång, sjungen med hes basstämma icke långt ifrån Högs grav:

»Ingen, ingen vila!
Tunga spade ila!
Allt har jag av dig.
Fattiga och rika
samlas alla lika
dock en gång hos mig.»

Axner vände sig om och blev varse övre hälften av dödgrävaren, vilken var sysselsatt med öppnandet av en ny grav. Doktorn närmade sig honom, för att möjligen av denne erhålla någon upplysning om gravvårdens tillkomst.

»Akta sig, herre!» ropade dödgrävaren. »Gå inte för nära, för mullen är våt . . . det är så mycket vatten i gravarna vid den här tiden på året . . . sover man sött, så ligger man också blött, det är säkert, det; de som begravas här må nu ha varit goda eller onda i tiden, så kommer det ändå alltid surt efter för dem.»

»Vem skall ligga i den där graven?» frågade Axner.

»En förnäm och stor herre», svarade dödgrävaren, »fyra fot bred, åtta lång och tio djup . . . är inte småsaker,

det . . . ruskig sängkammare i alla fall, för man står här som i ett träsk och ligger troligtvis inte heller bättre . . . men bra skall det bli . . . den duger nog, vill jag lova . . .»

»Fordom stolt och mäktig,
guldbesmidd och präktig
denna skalle var.
Från dess murkna tänder
folk från skilda länder
hörde gudasvar.»

»Kan ni säga mig, min vän, vem som satt det vita stenkorset på graven där borta?»

»Nej, minsann jag det vet . . . men det vet jag, att inte stod det där i går afton . . . säkert har det kommit hit i natt eller tidigt på morgonen . . .»

»Men», sade Axner, »det var högst besynnerligt, att man valt en sådan tid på dygnet för att transportera hit korset.»

»Innan korset kom dit, låg det en krans på graven, som byttes om för var dag mot en friskare.»

»Såg ni vem som ditlade den?»

»Ja, det var ett ungt, vackert fruntimmer, som alltid grät så bittert . . . Och jämt såg hon sig så rädd omkring, liksom hon fruktat att någon skulle bli henne varse.»

»Ett ungt, vackert fruntimmer, säger ni?»

»Ja, herre, vacker som en dag . . . annars ä de så lagom vackra, de som vanligtvis komma hit . . .»

»Detta stolta öga
mot det blåa höga
log som solen ler.
Vart sin blick det sände,
något hjärta tände,
som ej tändes mer.»

»Kan det vara samma fruntimmer som upprest korset?»

»Vet jag inte.»

»Kanske ni kunde skaffa mig någon närmare upplysning om den där unga damen?»

»Vet jag inte . . . har så mycket att göra med de döda, att jag alls inte har tid att befatta mig med de levande, för

»Ingen, ingen vila», etc.

Axner avlägsnade sig från kyrkogården. Längre ljud i hans öron dödgrävarens sång.

»Icke dödgrävaren, men den döde har vila», sade han sorgset för sig själv; »ack, den som väl slumrade där nere! . . . Och dock», tillade han en stund därefter, påskyndande sina steg, »hur ovärdigt för en man att klaga, som är i sina bästa år, här hälsa och vilja att uträtta något här i världen! . . . Det är fegt, uselt!»

Doktorn gjorde därefter ett besök hos sina fosterföräldrar, som ännu bodde kvar på sitt gamla ställe.

Fru Brundström hade blivit något lutande och gråhårig sedan vi sist sågo henne, men vid åsynen av fostersonen blev hon som ung på nytt.

»Greve Friisenhjelm's betjänt var nyss här och sökte dig», sade hon, »du är bjuden på bröllopet, och här är kortet . . . Herre min Gud, ett så grant kort!»

Därvid räckte hon fostersonen ett stort graverat bjudningskort till övervarande av vigselakten mellan fröken Aurora och greve Silverhjelms.

»Betjanten sade även», fortfor frun, »att grevens voro så ledsna för att du aldrig nånsin går till dem . . . varför gör du inte det, Adolf lille?»

»Det är ju ingen sjuk där», svarade Axner, »vad har jag då där att göra?»

»Du vet ju, att de hålla av dig så mycket . . . i förrgår, när jag var uppe hos grevinnan, som alltid är så vänlig och nedlåtande mot mig, så klagade hon mycket över att hon aldrig fick se dig . . . så gjorde greven och fröken med.»

»Min goda mor, jag värderar av hela mitt hjärta deras tillgivenhet för mig . . . men jag kan inte gå dit oftare än min plikt som läkare påkallar det . . . det river upp gamla minnen, och jag lider alltid så mycket därav.»

»Stackars min gosse!» sade fostermötern, i det hon smekte fostersonens huvud.

Axner kysste med rörelse den smekande handen.

»Men jag glömmar att tala om för dig!» ropade hon. »Du vet inte, du, så hederlig grevens bror varit mot oss . . . min gubbe och jag trodde vi skulle få slag av glädje.»

»Vad då?» frågade Axner orolig.

»I dag fick min gubbe ett brev från greven, med ett papper uti, som generalen skickat ända från Finland.»

»Ett papper?»

»Däruti generalen, Gud välsigne honom, anslagit en årlig summa av femhundra riksdaler, hör du, Adolf, fem hundra riksdaler, som min gubbe vart år får lyfta på Arvedssons kontor, och som vi få uttaga, så länge någon av oss lever.»

Axner gick fram och tillbaka på golvet, icke delande sin fostermors glädje.

»Och detta allt för din skull, Adolf!» sade hon, följande honom. »Du ville inte mottaga något för din egen räkning, skriver greven, men generalen, som vet hur mycket du älskar dina gamla fosterföräldrar, ville på något sätt visa sin tacksamhet mot dig . . . Men varför går du så där? . . . Varför blir du nu så ledsen igen? . . . Nu äro vi ju så lyckliga . . . nu kunna vi slå oss i ro, för min gubbe och jag börja bli gamla . . . och det blir någon lindring för dig också, söta Adolf . . . allt har du givit oss och behållit ingenting för dig själv . . . Ack, om du visste så glad och lycklig min beskedlige Brundström blev . . . han hoppade på golvet som ett barn och var eldeles utom sig . . . papperet ligger i byrån, men gubben tog nyckeln med sig, när han gick . . . han är till och med rädd för att släppa dagsljuset in till sin skatt . . . men han kommer snart . . . du kan inte tro så vackert sigill det var . . .

men, i Guds namn, mitt kära barn, vad tänker du på? . . . Du riktigt förskräcker mig!»

Axner stannade, slöt fostermoderns hand i sin och såg henne innerligt i ögonen.

»Ni älsken mig ju båda?» frågade han.

»Herregud, så du frågar!»

»Om ni det gören, så skolen ni aldrig begagna er av generalens ädelmod . . . Förstå mig rätt, min ömma, goda mor! . . . Det är inte av högmod, det bedyrar jag, vid Gud . . . men vi få inte mottaga denna summa . . . det är något inom mig som uppreser sig däremot, något som jag icke kan förklara . . . Vad hava mina föräldrar, vad har jag väl själv gjort, som berättigar oss till detta årliga understöd? Det sårar min hederskänsla och förringar mitt värde som människa och medborgare . . . Så länge jag lever, skall det icke gå någon nöd på er, ty ingens skuld till er är så stor som min, och jag vill inte att någon skall betala den för mig. Men den tjänst jag en gång bevisade henne, är den väl av det slaget, som bör betalas med guld? . . . Har jag inte nog av det ögonblick, då hon . . . ack min Gud! Detta ögonblick, som jag aldrig glömmer och som ännu skjuter upp ur mitt ödsliga-liv som en blomma ur öknen . . . förlåt mig, älskade moder! Du känner mitt hjärta, ty det har alltid legat öppet för dig, liksom ditt för mig.»

»Stackars Adolf! Du älskar då henne ännu?» snyftade den upprörda gumman.

»Ja, ja!» viskade han vid fostermoderns bröst.

»Mitt arma, olyckliga barn!»

»Denna känsla gör mig ändå lycklig . . . såret är för djupt att kunna läkas, för ljuvt att jag skulle vilja läka det . . . och denna tro, att hon ibland tänker på mig . . .

»Tänker på dig! . . . Hon är ju gift, en annans hustru!»

»Ja, men . . .»

»Om hon hållit av dig, varför gifte hon sig då med en annan? . . . Hon må vara aldrig så rik och hög, så blir hon ändå aldrig så lycklig med någon, som hon

kunnat bli med dig . . . du kan få vem du vill, du, min snälle gosse . . . det finns ingen flicka, som icke gärna skulle vilja ha min Adolf . . . det är säkert, det . . . det vet jag så visst som jag lever, det, för ingen är så vacker som du . . . ingen så lärd och kunnig som du, och ingen är så god mot sina gamla fosterföräldrar . . .»

Den goda gumman kunde icke fortsätta längre för tårar.

Det knackade på dörren, som strax därefter öppnades. Muraren Stork inträdde i rummet, vilket fru Brundström genast lämnade, dels för att avtorka sina ögon, dels emedan hon icke kunde fördraga åsynen av denne man, som gjort hennes fosterson så mycket ont.

»Ah, är det du, käre Stork!» sade Axner i det han återtog sitt vanliga lung och närmade sig honom.

Stork betraktade läkaren utan att yttra något.

»Jag har inte sett dig på flera veckor, fast du bor i samma hus som jag . . . du går tidigt ut om morgnarna, innan jag ännu vaknat, och kommer hem långt efter sedan jag lag mig.»

»Doktorn är bedrövad», yttrade Stork så mjukt som hans sträva röst det tillät, »det ser jag nog, det . . . har någon olycka inträffat, som jag inte vet av? . . . En man som doktorn kan aldrig oftare få röda ögon, än när han gråter.»

»Jag tycker du har blivit mager, Stork . . . du måtte väl inte vara sjuk?»

»Nej, gode herre! . . . Jag har varit på arbete . . . natt och dag har jag arbetat . . .»

»Det gläder mig mycket, att du blivit arbetsam igen . . . det livar sinnet och gör själen böjlig för det goda . . . men inte vill jag därför, att du skall skada din hälsa . . . Varför har du inte varit uppe hos mig på så länge?»

»Jag har inte velat gå upp till doktorn, innan jag fått så mycket pengar hopskrapade, som jag föresatte mig . . . men jag har alltid titt och ofta hört efter hur doktorn mått . . . det ha de väl inte talt om, kan jag tro, för det

finns ingen kristen själ mer än doktorn som frågar efter mig . . . men det bryr jag mig inte om, så länge inte doktorn kör mig på porten.»

»Det har du orätt uti, min vän . . . var och en, som uppför sig hederligt och redbart, har anspråk på alla förståndiga människors aktning och går sällan miste därom, det kan du vara säker på . . . Nå, hur mycket pengar har du nu samlat ihop?»

»Jämmt hundra riksdaler, herre . . . det är ju inte småsmulor, det!» svarade Stork, i det han tog fram en bunt bankosedlar.

»Nej, minsann det så är . . . vet du, denna summa har mångdubbelt värde i mina ögon, ty hennes välsignelse, hennes däruppe, vilar däröver . . . det var vackert, Stork, och det ökar mer min vänskap för dig.»

»Gud vare lov för det!» ropade arbetaren, i det han med glädjestrålände ögon blickade omkring sig i rummet.

»Nå, min vän, du vill lämna mig dessa pengar att förvara?»

»Ja, ja . . . men . . . men med ett villkor.»

»Ett villkor? . . . Hur vill du att jag skall använda dem?»

»Jag hade en avsikt med dessa pengar, långt innan jag fått dem i mina nävar.»

»Och den är?»

»Om herr doktorn inte använder dem som jag tänkt, så river jag på stället sönder dem i tusen lappar och trampar dem under mina fötter.»

»Du är mig en underlig affärsman, du, käre Stork . . . det är ju dina egna pengar, och det faller väl därför av sig självt, att jag använder dem såsom du finner för gott.»

»Herr doktorn lovar mig det?»

»Ja, därom behöver du väl inte fordra mitt löfte.»

»Gott! . . . Doktorn reser till Ryssland i nästa månad?»

»Jaså, du vet av det?»

»Tänker doktorn taga någon med sig dit?»

»Nej, vem skulle jag taga med mig?»

»Bra . . . det är då säkert, att doktorn inte tillsagt någon att följa sig?»

»Nej, vartill skulle det tjäna? . . . Jag behöver ej något resällskap.»

»Ingen uppassare, betjänt eller . . .»

»Nej, det behöver jag inte . . . men varför frågar du så?»

»Jo, för det jag beslutit att följa doktorn, om det också bure till världen ända . . . och jag har enkom arbetat ihop dessa pengar till utgifterna under resan . . . så är det, herr doktor.»

»Du vill följa mig?»

»Ja, herre, jag vill och skall följa er.»

»Vad skulle du i Ryssland att göra?»

»Arbeta där som här . . . skall nog ta mig fram och ändå ha tillräckligt över för hemresan . . . men jag vill inte vara här medan doktorn är där . . . skulle inte ha någon levande ro, herre . . . ty om nätterna . . . nätterna!»

»Förföljes du ännu av samma drömmar?» frågade läkaren, i det han med deltagande lade sin hand på murarens arm.

»Det är inga drömmar, herre, för jag är lika vaken som nu, när jag ser . . . först henne och sedan . . . den andre!» ropade han med fasa; »ja, ännu slåss himlen och helvetet om mig! . . . Men», tillade han lugnare, »så länge jag är under samma tak som doktorn, så har jag åtminstone lugn om dagen.»

»Du oskärar din hustrus minne med sådana ord och föreställningar . . . tro mig, helvetet har numera ingen makt över dig.»

»Jo, jo, jag vet vad jag vet, och jag ser vad jag ser! . . . Och för resten», yttrade han, i det han betraktade doktorn med en av ömhet livad blick, »ryssen och hundturken ska vara lika goda kålsupare . . . det kan behövas att ha ett par bastanta armar i grannskapet, som kunna ta ett grabbttag om det kniper, ty för de levande baxnar jag inte!»

Muraren upprätade därvid sin herkuliska gestalt, och det knäppte i buldansärmarna, liksom hölle de på att sprängas av de senor och muskler de betäckte. Läkaren betraktade med beundran jättens högvälvda bröst, vars förr så stenhårda hjärta nu blivit mjukt som ett barns.

»Men du vet kanske inte, varför jag reser till Ryssland?» frågade Axner.

»Nej, och det angår mig inte heller.»

»Jag reser emot koleran.»

»Skulle jag vara rädd för det skräpet, jag?»

»Men . . .»

»Doktorn kan själv bli sjuk . . . det finns ingen i världen som kunde sköta doktorn så bra som jag . . . ja eller nej, gode herre! . . . Skall jag riva sönder dessa sedlar?»

Muraren fattade därvid med den dittills lediga handen uti sedelbunten, under det hans ansikte antog det högsta uttryck av beslutsamhet.

»Men var då inte galen, människa!»

»Ja eller nej, herre?»

»Du finner väl, att det tål att fundera på.»

»Ja eller nej.»

Läkaren gick några varv över golvet. Han var djupt rörd av detta prov på tillgivenhet. Slutligen stannade han framför muraren och lade sina bägge händer på hans skuldror.

»Stork!» sade han, »du får följa mig till Ryssland.»

Murarens ansikte flammade till, men icke desto mindre dröjde hans olycksbådande fingrar, kvar vid penningbunten.

»Och denna summa använder doktorn för min resa?»

»Det där få vi framdeles språka om, min vän.»

»Nej nu . . . nu eller aldrig, herre!»

»Du behöver kläder för en så lång resa, och jag skall använda dina pengar till det.»

»Nej, herre! . . . De ska användas till ångbåtsbiljett, skjuts eller annat ditåt, som kan förekomma.»

»Tag hit pengarna din galenpanna! . . . Se, hur du knycklat till dem.»

»De bli ännu värre tillknycklade, om inte doktorn gör som jag sagt.»

»Nå, så tag hit dem då i Guds namn!» ropade läkaren, »du ska få betala resan själv, efter du så angeläget vill . . . men skyll dig själv, om du ångrar dig.»

Stork lade penningbunten i läkarens ena hand och tryckte den andra till sina läppar, innan ännu Axner hann draga den tillbaka.

»Jag skall alltid behöva en god vän», sade läkaren, för ögonblicket kännande sin egen sorg mildras av den glädje, som strålade i arbetarens ögon.

»Säg hellre en trogen tjänare», svarade muraren med hänryckning.

»Hör du, Stork», sade Axner efter en stunds tystnad, »det är du som i natt upprest stenkorsen på Höks grav.»

Muraren rodnade starkt men teg.

»Ja, Stork, det är du . . . jag är säker därpå . . . korsen är varken av marmor eller granit, utan av murad tegelsten, alldeles likt det som på samma kyrkogård står på din hustrus grav.»

»Hur har ni . . . vem har kunnat säga?» stammade arbetaren med fortfarande förlägenhet.

»Först dina händers verk och nu ditt eget ansikte.»

»Ett kors av tegelsten i stället för ett av kött och blod», mumlade Stork med nedslagna ögon.

»Hök undanbad sig på dödssängen alla slags minnesvårdar på graven . . . men med välbehag skall han ändå nedblicka på den du rest . . . vet du, vem som lagt dit blomsterkransen? . . . Det är väl slutligen också du, när allt kommer omkring.»

»Nej, herr doktor, mina händer duga ej till att binda blomsterkransar.»

»Och du vet inte heller, vem som bundit den, som nu hänger över ditt kors?»

»Nej, men jag hittade den här fina näsduken på graven, när jag i natt satte ner korset . . . säkert har den blivit kvarglömd där, när kransen diltades.»

Stork framtog en fin näsduk, kantad med spetsar, och räckte den åt läkaren. Denne synade den med uppmärksamhet och fäste sig vid följande namn, som var broderat på duken: *Amalia Z.*

»Jag anade det», sade Axner för sig själv, »du är dig likt, du arma människohjärta! . . . Misshandlande eller gäckande i livet, tror du dig kunna bota och försona allt genom en ömhet, som kommer först efter döden . . . Stackars Hök! . . . Den ene gjorde dig till krympling, den andra förkrossade ditt hjärta . . . Båda frambära nu till din grav, den ene ett kors av sten, den andra en krans av blommor . . . Ack, litet mera deltagande och ömhet blott medan vi leva här på jorden, och vi skola gärna fränsäga oss all den härlighet, man vill bestå våra gravar! . . . Och likväl ligger det något obeskrivligen rörande i dessa offer av ångerfulla hjärtan, dem man helgar stoftet, för att försona vad man brutit mot anden . . . Hädangångne broder! Skall en gång din vän på sin grav få se och glädja sig åt vad du nu på din från din himmel skådar?»

XXI.

FURSTINNAN.

Midsommarsolen kastade sina brännande strålar över de kärr och moras, som utbreda sig mellan Ladogasjöns och Finska vikens stränder, men ännu mäktar hon icke genombryta och skingra de dimmor och töcken, som vältra sig över Nevas vatten och Peter den stores stad.

Icke mycket långt från det ofantliga Isakstorget, där Peter den store på klippan tumlar sin väldiga bronshäst,

vid Wosnessenskaja eller Kristihimmelsfärdsgatan, en av de trenne från detta torg, eller stadens hjärta, utgående radierna, står det hus eller palats, som ägdes och beboddes av professor Gustav Pauli.

Det är på förmiddagen. I den vidsträckta våningen en trappa upp i detta hus är ett stort kabinett med prydliga tapeter och de dyrbaraste möbler. Överallt på väggarna hänga vapen av alla möjliga slag, pistoler och hössor efter nyaste engelska modell, skarpslipade ryska huggvärjor av svenskt järn, kosackpikar från Dons strand, cirkassiska svärd och damaskerade persiska sablar. Här och var mellan dessa krigets och dödens hotande instrument framglindrar den spensliga floretten med sin knapp av stoppat röd marokäng och sitt förgyllda fäste. I detta kabinett ser man tvenne unga män, bägge i morgonrockar av purpurröd sammet och med rökmössor av samma tyg, överlastade av guldbroderier. Den ene av dessa herrar intager den höga mahognydivanen, på vars gungande sidenbeklädda resårdynor han makligt utsträcker sina lemmar, under det hans läppar begärligt omsluta den ihåliga bärnstenskulan, som fulländer en väl konditionerad tobakspipa. Det är »den vackre doktorn» läsaren där återfinner. Den andre mäter med stora steg fram och tillbaka den turkiska mattan, som helt och hållet betäcker kabinettets golv. Det är en hög, atletisk figur, med det skönaste manliga ansikte och en furstes befallande hållning. I honom igenkänner läsaren klaristernas generalissimus i striden vid Sista styverns trappor, artillerisergeanten, vars knoppande fältmarskalkstav på Kungsholmen krossades mot muraren Storcks jättekropp, dagdrivaren på Stockholms gator, flyktingen i Bellevue park samt slutligen professorn och överläraren för det östra kejsardömet's samtliga fäkt- och gymnastikskolor.

»Du må säga vad du vill», yttrade den rörlige atleten, »jag har andras och egen erfarenhet framför mig till stöd för mitt påstående . . . Som barn och ynglingar ha

vi munnarna fulla av frihet och oberoende, ty vi gå icke, vi springa icke, vi flyga, bror, och vilja inte veta av något fotfäste på jorden . . . Så komma åren, rycka bort en och annan fjäder ur vingarna, och det bär slutligen ner till den jord, som vi icke hade rättighet att lämna förrän döden ger signal till den naturliga himmelsfärden . . . Stående sålunda på jorden, vad har man väl annat att göra, än se till att man icke faller . . . Man börjar med att rätta sig efter omständigheterna, så lumpna de ibland än förefalla oss, och vänjer sig slutligen att dyrka dem, liksom egypterna fordom dyrkade oxar, kattor med mera dylikt av det lägre djurriket . . . och förtjäna de ej hela vår dyrkan? . . . Är det ej omständigheterna vi hava att tacka för allt, för guldets i vår byrå, steken på vårt bord, myrten vid vårt bröst och lagern kring vår hjässa?»

»Aldrig trodde jag, att omständigheterna skulle göra dig till en så äkta ryss, som du verkligen synes vara . . . du har till och med glömt att du är född i Sverige.»

»Nej, Axner, jag är icke ryss, icke heller svensk, lika litet som engelsman eller fransos . . . jag är kosmopolit, för att därigenom samla grundstenar för min egoism, ty egoister och advokater bliva vi alla, om vi få leva . . . Den stackars Hök levde visst för idéer, han, med vad hade han för det? . . . Tala aldrig om Sverige, bror, ty hade jag dröjt kvar där, vore jag för längesen en tiggare . . . och vad skall man väl för övrigt säga om ett land, om vilket Fredrik den store sagt, att det i sekler arbetat på sin undergång, utan att ännu hava lyckats däruti, vilket han ansåg för vårt lands största märkvärdighet!»

»Men vittnar ej just detta för kraften hos den kärna, vilken, oaktat alla skalets bristfälligheter, likväl ännu har förmåga att skydda sig själv?»

»Bara en fras, min vän! . . . Är det kanske ej i Sverige som odågorna sitta vid styret, medan dugligheten, lik en utsvulten spindel, smyger utefter väggarna i de förras förmak? . . . Ack, min bror, du kom först i går afton till Ryssland, men får du vara här något längre, så skall du

inse, att här förstår man att värdera och uppleta förmågan och talangen . . . Betrakta denna härliga stad och detta stora, mäktiga rike, som på den obetydliga tidrymden av omkring etthundratrettio år uppvuxit till en makt, jämförlig endast med det gamla Rom . . . Var annorstädes upptäcker du motsvarigheten till det djupa förstånd, som leder detta lands öden?»

»Den djupa politik, ville du säga.»

»Nå ja, det är detsamma.»

»Minns du, hur Thorild kallar politiken?»

»Nej, och det kvittar mig fullkomligt lika.»

»Jo, politik är lögnens och bedrägeriets moderna benämning . . . ungefär så tror jag han definierar den.»

»Om Thorild har rätt, så är det verkligen besynnerligt, att den Högstes rättvisa ännu icke långt för detta drabbat detta fördörelsens land, utan i stället låtit det taga det ena jättesteget efter det andra framåt i samma riktning, under det så många andra regeringar och länder, med konstituerad ärlighet och uppdriven odling, gått kräftgången . . . om det varit Försynens mening att krossa Ryssland, så hade den visst inte år 1812 kastat mot Napoleon en vinter, vars like icke funnits på trettio år.»

»Det förhåller sig helt säkert med den skadliga frukten som med den hälsosamma, att den måste mogna först, innan den bör skördas . . . Ju mer Ryssland utvidgas och förstoras, desto större blir den bägare, som i en framtid på en gång får mottaga och fyllas av ljusets flöden . . . Ju kolossalare barbaren är, desto större seger för civilisationen blir hans omvändelse, hans förädling.»

»Du är dig lik, Axner . . . alltid samma goda barn som fordom.»

»Give Gud, att jag finge vara det ända till min död!»

»Tro mig, min bror, förr eller senare skall även du nödgas lovera mellan omständigheterna och erkänna dem för dina herrar; de krossa den som trotsar dem,

men giva däremot allt åt den, som förstår att rätta sig efter deras nycker.»

»Jag hör och ser på dig, att de äro fruktansvärda... du, fordom så varm och lågande för allt vad frihet hette, och nu... dock är du kanske mindre en omständigheternas slav än du själv tror... Pondera till exempel, att omständigheterna på ett eller annat sätt tvunge dig att förråda mig, att angiva mig, såsom den där talat illa om Ryssland, skulle du göra det?»

Pauli stannade framför divanen och fäste en innerlig blick på Axner.

»Förråda dig!» sade han, »är du inte min ungdomsvän? Har jag inte dig att tacka för allt?»

»Ser du, Pauli, du gör genast tacksamheten till ett undantag... börjar du väl med en dygd, så komma snart alla de övriga efter.

»Tacksamheten är ingen dygd», svarade Pauli, »den är en skyldighet, en skuld, och sina skulder måste man alltid betala.»

»Att utöva en dygd är visserligen en skyldighet, men som denna skyldighet efter syndafallet blivit förenad med alltför många svårigheter och uppoffringar, så har den allt mer blivit en sällsynthet... Det är just sällsyntheten som adlat skyldigheter till dygder, liksom den bestämmer de ädla metallernas värde.»

»Du kan visserligen ha rätt, men...»

»Skulle du kunna draga svärdet mot det fädernesland, du nu föraktar?»

»Nej... men vore jag född ryss och boende i Sverige, skulle jag lika litet kunna förmå mig att marschera mot Ryssland.»

»Men om en välvning timade i detta land för frihetens och upplysningens heliga sak, skulle du, i spetsen för Dons kosacker, trampa frihetens fana under dina fötter?»

»Nej, nej!... Men tyst, tyst i himlens namn!»

»Du vördar tacksamhetens dygd... du älskar frihet och fosterland... Gustav Pauli blir aldrig ryss, om

man också överhöljde honom med moskoviternas alla hederstecken.»

Pauli tog plats på divanen bredvid sin vän och tryckte hans hand med värme.

»Emellertid gläder det mig innerligt», sade Axner, »att få vara vittne till ditt välstånd... du är värd det, ty du dukade ej under för bekymren och nöden, som förr förföljde dig... jag tror, att du skall bära din lycka lika väl, som du burit din olycka.»

»Min lycka!» svarade Pauli något bittert. »Är du då så säker på, att jag är lycklig?»

»Du har pengar mer än du behöver?»

»Ja.»

»Du bor som en knes?»

»Ja.»

»Du nekar dig ingenting?»

»Nej.»

»Du är ansedd och aktad av alla?»

»Ja, min vän!»

»Du är ej egennyttig och girig, ty det är ett behov för dig att göra dina likar gott.»

»Ack ja... give Gud, jag i den vägen kunde göra så mycket jag ville!»

»Du är då äregirig?... Du vill svinga dig upp till högre äreställen, du vill förvärva dig makt och rang; detta borde jag hava ihågkommit.»

»Ja, men icke för det jag älskar makten och rangen för deras egen skull, utan emedan jag betraktar dem som medel till vinnande av ett vida högre mål.»

»Och detta vida högre mål?»

Pauli tryckte hårt sin väns hand och blev högröd i ansiktet.

Axner såg frågande på honom.

»Säg mig, du,» yttrade äntligen Pauli, »vad betyder guldets glans och juvelens strålar, när dagsljuset försvunnit och natten inträtt i stället?»

»Ganska ringa, vad glansen och strålarna beträffar, men värdet är dock alltid kvar, och solen dröjer icke för beständigt på andra sidan jordklotet.»

»Jo, jo, hon dröjer där för beständigt», svarade Pauli, i det han lämnade divanen och ånyo började sin oroliga marsch på golvet. »Jag har guld och juveler, men ingen sol som upplyser dem . . . får det kanske aldrig!»

»Ah . . . du är kär . . . du älskar . . . älskar utan hopp!» suckade Axner med djupaste svärmod i blicken och orden, ty han tänkte på sin egen hopplösa kärlek.

»Jag, jag blir galen! . . . Jag är en förlorad människa!» ropade Pauli.

»Jag minns, att du skrev något därom», sade Axner, återhämtande sig, »men jag har glömt att fråga dig, vem hon . . .»

»Tyst! . . . Jag hör ljudet av en vagn!» viskade Pauli, »det är hennes, jag känner igen den bland hundra . . . kom, kom! . . . Till fönstret, till fönstret! . . . Det är furstinnans vagn som kommer!»

Därvid tog han Axner vid handen, ryckte honom upp från divanen och drog honom med sig till fönstret, vilket han slog upp på vid gavel.

Axner såg med förvåning folkvimlet på trottoarerna och gatan, till bredden jämförlig med ett av Stockholms större torg. Sorlet och bullret var sådant man kan vänta sig ur en så jättelik bikupa.

Ett lysande ekipage med tvåspann körde nära och långsamt förbi trottoaren vid professors hus. I vagnen sutto två personer: den ene en man, ung, men blek och lutande samt, i trots av midsommaren, insvept i sobelpäls; den andra ett fruntimmer, vars dyrbara sommar-dräkt och bländande skönhet gjorde ett tvärt avbrott mot honom, som satt vid hennes sida. Just som vagnen rullade förbi det fönster, varuti de båda vännerna stodo, kom den sköna damen att lyfta sina ögon upp emot det.

Pauli gjorde en djup bugning. Axner bugade sig även, men fattade därvid häftigt tag i Pauli. Var det

för att hindra denne från att kasta sig ut genom fönstret? Eller hade han själv behov av att stödja sig mot sin vän?

Det furstliga ekipaget avlägsnade sig småningom.

Pauli slog armarna våldsamt om Axner. Hans kinder flammade och hans ögon brunno.

»Vid alla himlens gudamakter!» ropade han utom sig av stormande hänryckning, »märkte du inte hur hon rodnade, när hon såg hit upp?... Så har jag aldrig sett henne förr!... Ah, hon älskar mig då... hon vet mina känslor... hon rodnade! Hon rodnade!»

Pauli svängde omkring med sin vän som en vansinnig med en annan vansinnig, ty även Axner syntes gripen av samma våldsamma berusning.

»Du älskar då henne? Henne?» utropade slutligen Axner, lösryckande sig ur Paulis famn och kastande sig på soffan.

»Ja, henne... henne!... Det är furstinnan Urusof jag älskar!» ropade Pauli.

En djup tystnad följde på dessa utrop. De båda vännerna tycktes var för sig ha mycket svårt att återkomma till sig själva. Det gives verkligen ögonblick i livet — och dessa äro minsann icke så få — då man har ett herkulesarbete för att kvarhålla det undanilande förståndet, ty för att återfordra flyktingen vet man ofta ej, om det är på himlens eller avgrundens portar man bör klappa.

Svettdropparna på Axners panna voro dock flera än på Paulis, ty denne hade blott sett furstinnan Urusof, Axner däremot icke allenast furstinnan, utan även — flickan i Stadsgården.

»Har du skådat någon skönare uppenbarelse av Guds majestät på jorden?» frågade slutligen Pauli, i det han åter tog plats på soffan bredvid sin vän.

»Nej, nej!» svarade Axner, undvikande Paulis blick, vilket likväl ej behövdes, ty denne var för mycket upptagen av sina egna känslor att ens märka rörelserna i Axners ansikte.

»Hon skiftade färg, när hon fick se mig», sade Pauli med samma ton av yrande triumf, »såg du inte det?»

»Jo, jag såg det», svarade läkaren, som bättre än vännen trodde sig kunna förklara orsaken till furstinnans rodnad.

»Såg du fursten?»

»Ja... o ja!»

»Denne vid graven stapplande sjukling!... Hösten vid vårens sida, natten vid solens.»

»Ja, det var ett lik, med en levande ros vid förstelnad barm», tillade Axner.

»Han är dömd till döden av läkarna,» yttrade Pauli under vild glädje; »inom årets slut är hösten borta, natten borta, liket jordat... inom årets slut är våren fri, solen fri och den levande rosen vilar vid en levande barm... ha! Vet du vad det betyder, Axner?»

Änjo lämnade Pauli soffan och gick fram och tillbaka, gnuggande händerna mot varandra.

»Du menar då?» fortfor läkaren med svag röst.

»Att den tjusande, stolta furstinnan Urusof en gång och snart nog bliver överstinnan Pauli... ja, ja, överstinnan Pauli, om jag också för vinnandet av detta mål skulle bända jorden ur dess bana.»

Axner såg med förskräckelse på sin vän. Dennes härliga gestalt, stark, skön och oövervinnlig, som man tänker sig krigets gud, tycktes verkligen vara i stånd att göra vad han sade.

»Men Pauli, änkan efter en furste av Rysslands äldsta släkter, av tsarens gamla stam...»

»Jag bär furstenamnet på min panna och domänerna i min arm», inföll Pauli, rätande ut sin atletiska gestalt. »Jag är, näst kejsaren, den ståtligaste karl i Ryssland... det är ej skryt, min bror... du skall snart få höra detsamma av alla.»

»Men om... om hon älskade en annan?»

»För den, som vågade förekomma mig, vore det bäst om han aldrig blivit född», förklarade Pauli vilt, »ty

om också min egen far uppstode ur sin grav för att kämpa med mig om henne, skulle jag utan tvekan begrava min värja ända till fästet i hans bröst.»

»Du är förfärlig!»

»Jag medgiver det... kärleken kan göra mig till en djävul, men också till en ängel.»

»Men om... om hon redan före sitt giftermål med fursten tänkt... tänkt på en annan?»

»En annan?... Vad menar du med det?»

»En kvinna som hon har säkert haft många tillbedjare, och det kan ju vara alltför troligt, att även hon...»

»Omöjligt, vad henne beträffar, min bror... hon har beständigt vistats hos sin far, en gammal rik general i Finland, på en av dennes egendomar långt uppe i landet, utan annat umgänge än sina guvernanter och några gamla ryska officerare, som levde gratis hos generalen... Ryska officerare, även om de äro unga, hava ingenting förföriskt med sig, det kan du lita på... i fjol våras åtföljde hon sin far till Helsingfors' hälsobrunn, där hon blev bekant med furst Urusof, sonen till en av generalens forna krigskamrater... Den unge fursten, som onekligen är en ädelsinnad och mild herre, så att föga av hans tartariska härkomst förmärkes, var redan då sjuk och eländig... han blev icke desto mindre förälskad i den gudomliga flickan, friade till henne och fadern gav honom ja å den lydiga dotterns vägnar... De lydigaste och bästa dottrarna bliva alltid de olyckligaste hustrurna.»

»Men vet du då så bestämt, att hon är olycklig?» frågade Axner, i det han hastigt steg upp från soffan och närmade sig Pauli. »Är du då så säker på, att... hon inte älskar... sin man?»

»Vad rättighet har en sådan man till hennes kärlek?»

»Jag förstår dig inte.»

»Nej, du förstår ingenting, du, ty du har aldrig älskat... såg du inte hennes blick?»

»Jo, jag såg den.»

»Såg du inte den jungfruliga lågan i denna härliga blick?... Så brinner elden endast på Vestas altare.»

»Förklara dig närmare», bad Axner med en stämma, en tilltvingad yta av lugn över ett hav av stormande känslor.

»Förliden höst stod bröllopet i Helsingfors... brudgummen måste ledas fram i brudstolen, och när akten var slut, leddes han därifrån till sjuksängen, vilken han sedan dess aldrig lämnat... ensam slumrade bruden i brudkammaren... Ensam? Ack nej!... Millioner behag och njutningar slumrade med henne...»

Axner gick till det öppna fönstret för att fritt få andas ut, men om också en dylik luft som Petersburgs medgivit några fria utandningar, vilket icke gärna är troligt, skulle likväl den unge läkarens bemödanden varit fåfänga. Vad han nu inom några minuters förlopp fått sig meddelat, var icke av den beskaffenheten, att det med några andetag kunde absorberas.

»Ack, hur förändrat förefaller mig ej allt härinne!» började ånyo Pauli, under fortfarande berusning. »Lejonhuvudena på tapetbården vid taket löpa omkring för mina ögon, liksom en ring av dansande änglar... Ack, där kärlek är, där är även Gud, säger ett ryskt ordspråk... vilken stor sanning ligger ej däruti!... Men hur är det fatt med dig, Adolf?» frågade han, närmande sig sin vän, »du ser så upprörd ut... har gudabilden förtrollat även dig?... Akta dig, min vän!... Jag skulle förbanna min egen skugga, om den vågade se upp på samma stjärna som jag utvalt till min för tid och evighet!«

Axner vände sig om och bjöd till att le. Hundra gånger hade han sitt hjärtas hemlighet på läpparna, men om han också ej fruktade för att förlora sin vän, så tillät honom ej hans hederskänsla att yppa en honom anförtrodd hemlighet, vars röjande dessutom på något sätt kunde skada furstinnans anseende.

»Du såg, hur hon rodnade mot mig», sade Pauli, »den kvinna, som rodnar vid en mans blick, kan icke vara kall för denne man... hon älskar mig, jag är säker därpå... Axner, min bror, min ungdomsvän, du förde lyckan, förde himlen till min boning!»

Pauli gick ej, han dansade på golvet. Gipsbysterna på byrån och marmorvaserna på spegelbordet nickade och gungade vid varje steg atleten tog. Slutligen nedryckte han från väggen tvenne floretter, av vilka han räckte den ena åt Axner, som nästan medvetslös tog emot den.

»En garde!» ropade fäktmästaren, »det var inte i går jag sist hanterade floretten, ty mina forna älsklingsnöjen ha bleknat för kärleken, liksom stjärnorna för solen... men lyster mig försöka, om du alldeles glömt bort de lektioner jag gav dig i Stockholm... en garde, min bror!... Jag föreställer mig, att det är en rival jag utmanat... upp med vänstra armen, högra sträck!... Nå, för fan, orkar du inte upp med floretten från golvet!... Du måste smaka på min nya stöt från låg kvart!»

Axner hade alls ingen lust att göra bekantskap med Paulis nya stöt. Varje ord denne yttrat hade redan träffat hans hjärta, och på dessa ord satt ingen skyddande knapp av stoppat marokäng.

I detsamma öppnades kabinetsdörren och jätten Stork visade sig på tröskeln. Han var klädd i en lång blå rock med försilvrade knappar uti, och i handen bar han en lackerad hatt, försedd med sin svarta kokard såsom det en civil ofrälse herres betjänt ägnade och anstod. Stork kunde nu icke vara äldre än fyrtiofem år och befann sig således ännu i sin kraftfullaste ålder.

»Ah, är det du, min gosse!» ropade Pauli emot honom, »vad har du för gott att säga?»

»Jag ville bara fraga, om doktorn har någonting att befalla», yttrade Stork med blicken på sin husbonde, »jag trodde, att doktorn snart skulle bege sig ut i staden.»

»Ja, inte dröjer jag länge hemma», sade Axner, i det han, synnerligen glad över sin tjänares mellankomst, bortlade floretten.

»När tänker doktorn fara ut?»

»Om en timme.»

»Och doktorn far till sjukhusen... det står illa till där... inte förstår jag något av den rotvälska, som talas här, men det vet jag, att i natt ha två tusen dött på sjukhusen.»

»Giv sjukhusen fan, du din sötunge!» ropade Pauli, »och kom hit, så får jag känna på dina armar... så framt du inte har stoppning i rocken, så är det de värsta ramar jag någonsin sett.»

Som Stork icke gjorde någon min av att hörsamma tillsägelsen, så gick Pauli till honom och undersökte hans armar med en sakkännedom, värdig professorn i gymnastik.

»Förbanna mig, har du icke armar så tjocka som mina ben!» yttrade Pauli förvånad.

»Vad skulle icke då herrn säga, om han finge se mina läggar», genmälde Stork småleende, »professorn är bara van att se ryssar han... de ä ju bara tättingar allesammans.»

Pauli gapskrattade, ty ett dylikt svar till en sådan atlet som Pauli kunde icke annat än väcka omåttligt löje.

»Säger du det?... Se så, kom du fram bara, min gubbe», anmodade atleten jätten, »så får jag se, om jag behöver taga Gud till hjälp.»

»Vad skall jag framme att göra?» frågade den senare.

»Jag vill bryta arm med dig.»

»Spar sin arm, herre, för om det är sant vad som sägs ute, så...»

»Vad säger man ute?» frågade Axner.

»Jo, man säger att det blir uppror i Petersburg», svarade Stork.

»Du är en narr», sade professorn, »två silverrubler, om du kan bryta ner min arm.»

»Lätt förtjänta pengar, herre.»

»Jag har givit dig på pälsen en gång förut; minns du inte det, fast det var längesen?»

»Ni hade sabel då, herre, och jag hade ingen,» svarade muraren lugnt, »ett litet barn kan med en knappnål rista märke i den tjockaste ek.»

»Om du inte kommer fram med godo, så släpar jag dig med mig», sade Pauli, utan att likväl bliva ond över murarens infall.

Därefter tog han Stork i axlarna, för att draga honom fram i rummet. Den sköna furstinnans blick hade återgivit honom hans gamla glada lynne och med detta även hans övervägande håg för gymnastiska övningar. Kanske roade det honom även att få visa sin vän ett prov på den överlägsna kroppsstyrka, som förvärvat honom ryssarnas beundran, på samma gång hans ståtliga gestalt intagit alla Petersburgs damer. Pauli var nu utomordentligt glad, och när man är mycket glad, så är man vanligtvis också mycket barnslig.

Men huru bastant atleten och överläraren vid Rysslands alla fäkt- och gymnastikskolor än fattade om den oövade jättens skuldror och hals, så stod icke desto mindre denne kvar på sin plats vid dörren, orubblig som bronsstatyn på granitpedestalen.

»Jag måste medgiva», sade Pauli något förbluffad, »att du är den grövsta björn, jag någonsin haft att göra med... Bror doktor, du har ett helt livgarde till din uppässning.»

»Jo, jag menar det», svarade muraren, »men så bed också doktorn, att han inte går ut på gatorna utan att taga sitt livgarde med sig.»

Därmed lämnade jätten kabinettet.

»Det var en hiskelig grobian», sade Pauli med fortfarande förlägenhet, »den där figuren skulle kunna resa världen omkring och förtjäna pengar blott på att visa sina ben och armar.

»Du förlorade lusten att bryta arm med honom, tror jag?»

»Därtill behövdes krafter av en ångmaskin... det är ett vidunder till människa . . . och mot detta vidunder har du i årtal kämpat!... Jag begriper inte, hur du lyckats besegra och tämja honom... nu följer han dig lika troget, som lejonet följde korsriddaren Gottfried i det förlovade landet!»

»Du kunde inte röra honom från dörren en gång.»

»Nej, jag medgiver det... det var en satans best!»

»Anse dig således aldrig oöverbinnlig, Pauli!... När jag såg din höga, senfulla, av naturen rikt utrustade och av gymnastiska övningar kraftfullt utbildade gestalt fåfängt anstränga sig för att rubba jätten från dess plats vid dörren, föreföll det mig, som hade jag sett dig kämpa mot ett olycksöde och duka under därför.»

»Du blir allvarsam, tror jag?»

»Och ändå var det blott en fysisk kraft, en människas styrka, som nyss trotsade dig, som log åt dig, åt dina krafter och din konst.»

»Men den där karlen är ett undantag bland människor... han har i kroppskrafter icke sin like, det kan jag bedyra, som prövat och besegrat så många... Om han levat i Herkules' tider, så skulle hans besegrande blivit den oöverbinnlige halvgudens storverk.»

»Och likväl leder jag honom i det sköraste band i världen och utan att jag ens behöver hålla i bandet.»

»Och detta märkvärdiga band är?»

»En dröm.»

»Ja, det var sant, det, den där drömmen du talte om för mig i går.»

»Denna dröm förenar hans öde med mitt... utan mig hade han för längesen varit vansinnig... jag är lika nödvändig för hans förnuft som luften för hans lungor.»

»Kanske, när allt kommer omkring, så är det denna dröm du har att tacka för att vidundret numera icke längre stämplar mot dig?»

»Nej, det tror jag inte . . . hustruns död hade förkrossat honom, och han begråter ännu i dag sitt uppförande mot henne . . . hämnden var för alltid slocknad i hans själ . . . men han tillhör en av dessa okuvliga naturer, vilka känna sig förödmjukade av de tjänster, som bevisas dem av sådana personer, mot vilka de fördom hyst ovilja eller hat . . . därför tror jag, att han icke skulle följa mig så enträget och tjäna mig så troget, om han ej ansåge sitt timliga och eviga väl helt och hållet beroende av mitt liv . . . Så länge jag lever, ser han sig endast sväva mellan himmel och avgrund, men i samma stund jag doge, skulle han anse sig förlorad, fördömd. Han tjänar mig lika mycket av självisk beräkning som av kärlek . . . men jag är djupt rörd av hans tillgivenhet och uppmärksamhet mot min person, och därför skall jag aldrig övergiva honom, så länge jag lever.»

Pauli spratt häftigt till och lyssnade.

»Ack, min Gud!» ropade han, »hon kommer tillbaka från promenaden . . . jag hör hennes vagn!»

Därpå störtade han fram till fönstret, som ännu stod öppet.

Axner drog sig därifrån och stannade mitt på golvet, så att han icke kunde ses från gatan. Han hörde bullret av den tunga furstliga vagnen och såg Pauli buga sig ända ner till fönsterpanelningen, men han såg honom också strax därefter sjunka ned på taburettens vid fönstret, betäckande ansiktet med händerna.

»Pauli, vad kommer åt dig?» frågade Axner, oroligt närmande sig honom.

»Var det en helvetets synvill!» ropade denne, vändande sitt bleka ansikte mot doktorn», »jag hälsade på henne, men hon besvarade ej min hälsning! . . . Hon såg mig, men hennes blick uttryckte köld, ja, förakt! . . . Djävlar, viljen I leka med mig!»

»Stackars min broder!» sade Axner, i det han lade sin hand på Paulis skuldra och lutade sig över honom, »en

blick gav dig livet... en blick ger dig döden... kanske var denna blick ditt olycksöde.»

*

På Isaksbryggan, den jättelika pontonbron, som sträcker sig över Neva, stod doktor Axner, bländad av den ofantliga prakt, som dels framför och dels på bägge sidor om honom utbredde sig i en oöverskådlig tavla av palats, kyrkor med förgyllda tornspiror eller med stjärnor av guld på blå, högvälvda dômer, vilka prunka vid Nevas stränder eller uppskjuta ur dess vågor, liksom vore de endast fortsättningar eller de översta våningarna av flodgudens borg, vars grundfot förlorar sig i flodens botten. Över all denna härlighet, ja, över det ofantliga Vinterpalatset med dess gyllene torn, höjer sig skytrotsande Alexandermonumentet med ängeln och korset på sin arkitrav, den största monolit som världen känner.*

Icke långt från doktorn stod Anders Stork, betraktande floden, som lekte bland pontonerna.

Neva leker så lagom ibland, ty denna flod, vilken sommartiden från Ladogasjön tillför Petersburg så många millioner i guld och varor, blir fruktansvärd, när hösten och dagjämningen med sina sydväststormar nalkas. Då sväller Neva högt över sina bräddar och gatorna i de lägre stadsdelarna ligga under vatten; då flyr folket från gator och torg, från de nedre våningarna; allt är elände, jämmer och förstörelse. Neva, för att uttrycka oss med Bahr, »är för Petersburg som gudomen i indiska mytologien, på samma gång Skaparen, Uppehållaren och Förstöraren».**

* Hela höjden ifrån marken till korsets övre ända är 154 fot 9 tum.

** Den största översvämningen var den 7 november 1824, då Petersburg hotades med fullständig förstörelse. Vattnet hade denna dag en höjd av 13 fot 4 tum över sin vanliga ståndpunkt.

Men ehuru dessa vågor nu flöto så lugna, att solen i dem kunde skåda sin bild klar och obruten, förskräcktes likväl Stork, ty han närmade sig sin husbonde med blekt, förstört ansikte.

»Herre! Se, se!» ropade han, i det hans darrande hand visade ner på floden.

»Vad är det jag skall se?» frågade läkaren, gnuggande sig i ögonen, lik en yrvaken.

»Där, där... i floden... i vättnet!»

»I floden... i vättnet... vad för slag?»

»Ser ni inte, herre?»

»Jag ser ingenting annat än floden, båtarna och pontonernas skuggor.»

»Ja, det är borta nu... men jag såg det nyss så tydligt.»

»Vad var det du såg?»

»Min syn! Min syn!»

»Du drömde då igen?... Du gör då aldrig annat än drömmer», yttrade Axner, glömmande att han nyss själv haft den orimligaste dröm.

»O, hur skulle jag kunna drömma, när jag står här? Jag såg Kristina, så sant jag är en fattig syndig människa!... Och längst ner på djupet stod den andre... den svarte med sin tunga av eld... Herre! Någon stor olycka förestår!»

»Varav sluter du det?... Av din synvilla kanhända? Har du inte trott dig se samma syn flera gånger förut, utan att något märkvärdigt därför hänt?... Jag tycker jag att allt har hittills gått oss tämligen väl i händer.»

»Ja, men förut hade jag aldrig oftare min syn, än när doktorn var borta... nu såg jag den fast jag var er så nära... herre! Det bådar intet gott.»

»Jag tror varken på syner eller spådomar.»

»Men om doktorn bara ville se sig något litet omkring på folket, som strömmar förbi oss här på bron... deras miner se så hotande ut... de viska sins emellan, och jag har sett dem knyta nävarna och hört dem mumla ord,

som jag visst inte förstår, men som jag ändå begriper... ja, ja, skratta inte... tids nog att skratta, när vi väl kommit ur det här fördömda hålet.»

»Jag tror du är rädd, käre Stork?»

»Jag rädd?... Nej, herr doktor, den är inte av kvinna född, som skrämmer mig... det är blott för herr doktors skull jag bävar, men icke för mig själv... kött och blod fruktar jag inte, och jag skulle döda en buffeloxe, om jag hade honom framför mig... men det jag inte kan fatta med händerna, det fruktar jag.»

»Men, ser du, jag fruktar varken det ena eller det andra.»

»Det tror jag nog, för doktorn har ingenting på sitt samvete, han... har inga sådana syner som jag... men se där, Gud vare lov, där är professors droska.»

En ståtlig droska, med två svarta, eldiga hästar för och en grann långskäggig kusk, som körde dem, stannade på bron.

»Axner!» ropade Pauli, som satt i åkdonet, »du väntar väl ihjäl dig, eller också hungrar du till döds... skynda dig, stig upp och sätt dig, jag har stora saker att om-tala... Raskt på baksitsen, Stork!... Det skall bli en provkörning, ty håller droskan med dig på, så svarar jag för, att den står i hundra år, till alla ryska smeders förtvivlan.

Axner steg uti och Stork bakpå, varefter det nätta ekipaget satte sig i rörelse.

»Det gläder mig innerligen», sade Axner, »att du återfått ditt glada lynne... jag började verkligen bliva orolig för din skull.»

»Du trodde kanske, att hennes blick skulle taga livet av mig», svarade Pauli, »men jag var en dåre... man kan väl inte fordra, att en kvinna skall kasta slängkyssar åt sin älskare, när hon åker bredvid sin man... det var tvärtom ganska klokt av henne att synas så likgiltig mot mig... Ack, vad de kvinnorna äro slipade!... Evas döttrar bliva sig lika i alla tider... jag, min

dumbom, som för en enda kall blick kunde glömma de värtaliga lågorna, jag nyss förut sett på hennes kinder... man är en tok när man är kär... tror du man blott ser himlen i en kvinnas öga? Ack nej! I det härliga perspektivet ser man även dårhuscellen och dårhusvaktaren med den slumrande nyckelknippan i handen... Jag vill nästan svära på, att nycklarna till våra hospital samt och synnerligen äro smidda av Kupidos pilar.»

Axner teg och kvävde en suck på sina läppar.

»Men är du inte nyfiken, bror Axner, att lära känna de storverk jag utträttat, sedan jag skildes från dig på förmiddagen... hör, skall du få höra! Först har jag varit uppe i senaten... Victoria! Min överstefullmakt ligger färdig... i morgon får jag den, med vidhängande Sankt Annaordens stjärna, andra klassen... gratulera mig, min vän! Gratulera mig!»

»Av hela mitt hjärta, Pauli!» svarade Axner och tryckte hans hand.

»Nu vill jag se», ropade översten, »om portarna till Urusofs palats längre skola vara tillslutna för mig... ser du, man behöver uniformer eller ordnar här i landet, om man skall vinna inträde i de förnämas salonger... en sådan vinter som den förflutna slipper jag således att mera uppleva... Men nu till mitt andra storverk... jag har även varit i Wassilij-Ostrof, eller handelsstaden, uppe i det stora kolerasjukhuset där.»

»Vad har du gjort där?... Det var oförsiktigt... Du fruktar ej för smittan?»

»Jag sökte en av mina bekanta, doktor Büsching, som jag också ganska riktigt träffade... jag har varit vittne till det gruvligaste elände, levande, döende och döda om varandra... fan tar dem, om kejsaren får veta hur det går till... Föreställ dig: på inrikesministerns befallning har ett bolag bildat sig, som på entreprenad åtagit sig att transportera alla kolerapatienter till sjukhusen... för varje patient, som difforslas, betalas något visst, huru mycket kommer jag inte ihåg... vet du nu, vad de där

herrar entreprenörerna tagit sig till? Jo, de kapa åt sig alla personer de få tag uti: druckna, som de komma över på gatorna, sängliggande, men av helt andra sjukdomar, som de påträffa hemma i husen, tiggare, som inte hava tak över huvudet och dem släpa de med sig, trots allt motstånd och alla böner... på detta sätt fyllas sjukhusen med folk, varav knappast en tredjedel har koleran... men väl ditkomna få de den alla... smittan utbreddes, och eländet rusar till sin höjd!»

»Och sådant får passera!» utropade Axner med glödande harm, »varför angiver man icke dessa nedrigheter?»

»Ser du, min vän, innan man kommer till kejsaren, har man många palissader att överstiga, och man får akta sig noga, att man inte fastnar på dem, då går det åt fanders både med rapporten och rapportören... men det kommer nog, lita på det... emellertid hade Stork inte så orätt i förmiddags... det är verkligen stark jäsning i staden, och patrullerna komma att fördubblas i natt... det stackars folket får väl sitta emellan som vanligt... Doktor Büsching spisar middag hos mig i dag; det är en kunnig och angenäm man, som du säkert skall bli nöjd med... han är dessutom furst Urusofs läkare.»

»Furst Urusofs läkare?»

»Ja, och i afton tager han dig med sig till fursten... han har redan underrättat högst densamme därom, att en ung, utmärkt svensk läkare anlönt till staden och bor hos översten och riddaren Pauli vid Kristihimmelsfärdsgatan.»

»Vad säger du?... Skall jag följa honom till fursten?» ropade Axner, med en fruktlöst hämmad darrning på målföret.

»Ja, för tusan, du skall väl inte blott och bart gräva ner dig bland kolerapatienter heller... I afton slipper du in i Urusofska palatset... i afton», tillade han med en betydelsefull blick, »i afton träffar du henne... förstår du?... Du får se och tala med henne.»

»Ha, Pauli! Det är för hennes skull du skaffat mig inträde till fursten!»

»Ja, visst är det för hennes skull... fursten är obotlig, har jag sagt... tror du väl, att om någon dödlig makt kunde hjälpa honom, jag då skulle släppa dig dit?»

»Pauli, du är lika omänsklig och grym som kolera-entreprenörerna!»

»Den enes död den andres bröd; jag har inte glömt det gamla svenska ordspråket.»

»Vad skall jag då där att göra?»

»Du är ett barn, Axner!... Du skall tala med henne om mig... genom dig kan jag få underrättelser om henne.... du blir den hemliga bryggan mellan tvenne älskande hjärtan.»

»Men om jag kurerar fursten?»

»Ha, ha! Det kan du inte.»

»Men om jag icke talar ett enda ord med furstinnan om dig?»

»Det kan du inte undvika, ty du är min vän och du vill mitt väl, liksom du alltid velat det... hela mitt livs tacksamhet tillhör dig... jag har gjort lycka, och jag skall även göra din, det svär jag vid himlen, vid henne!... Gud ske lov, nu äro vi hemma, och Büsching står redan i fönstret, ser jag... constantian skall flöda i strömmar och champagnen svalla som ett hav... och upp ur strömmarna och havet skall hennes bild träda, som kärleksgudinnan, som solen... Axner, låt mig ej dö i den galenskap, som famlar på råmärket mellan himlen och jorden!»

*

Sommaraftonen blandade sitt rika guld med tempelkupolernas samt övergöt trottoarerna och kajerna med sina lätta skuggor.

Utanför porten till Paulis hus stod furst Urusofs ekipage, och en lång, pryddlig betjänt i det furstliga

livréet stod med ena handen på den öppnade vagnsdörren, under det han med den andra nedfällde det med turkiskt mattigt fodrade fotsteget.

Storks jättestalt stod några alnar därifrån, med armarna över bröstet och ögonen på vagnen.

Trenne herrar, med ansikten glödande av slukade druvors blod, visade sig i porten. Den förste av dem, en mager, medelålders man, med wladimirsorden i knapphålet, lade med en förnäm åtbörd armen på betjäntens axel, men satte ena foten med sådan osäkerhet på trappsteget, att han utan tvivel skulle fallit i gatan, därest ej betjänten hjälpt honom till rätta.

»Ja, Adolf», viskade Pauli till Axner, svävande på målet lika mycket av känslans som av vinets rus, »säg henne att... att jag ända sen hennes... hennes ankomst till Peters... Petersburg och... under hela vintern inte gjort något annat än... än tänkt... och att jag... att jag... lider... trånar... att jag... att jag... nej... nej, bror lille... än ett ord, hr... bror lille!»

Axner slet sig ifrån den druckne värden och sprang upp i vagnen, vars dörr betjänten därefter tillslog, och intog med ett enda skutt sin plats bakpå. I detsamma kuskens pisksmäll gav den efterlängtda signalen åt de furstliga snövita hästarna, som länge stampat och fradgat av otålighet, hoppade Stork upp bakpå vagnen och ställde sig bredvid betjänten. Denne, som var fransman, gav till en fransysk ed och ville knuffa ner den oväntade usurpatorn av en rättighet, som nu för tillfället vore hans allena, men Stork lade sin ena arm om fransmannens liv, så att, huru denne än sprattlade med benen, förmådde han likväl knappast röra en enda lem av den övriga kroppen. Folk, som mötte det furstliga ekipaget, stannade och vände sig om, uttryckande sin förvåning över de tvenne betjänternas disharmoni sins emellan vad kroppsbildningen och livréet beträffade, men därjämte sin

beundran över den harmoni, som att sluta av den broderliga omarmningen, syntes rada på baksätet.

Vid Newskijprospekt, en annan av de tre stora gatorna, som utlöpa från Isakstorget, låg furst Urusofs palats, en byggnad stor, grann, utsirad, av mindre ädel, men imponant stil, ett verkligt slöseri av pilastrar och kolonner.

De bägge läkarna inträdde i palatset och möttogs av tvenne guldsmidda betjänter, som gingo framför dem uppför de breda mosaiktrapporna och slutligen, genom en mängd korridorer, tamburer samt konungsligt prydda salar och förmak, införde dem i furst Urusofs sängkammare, vilken dignade under den yttersta asiatiska lyx och prakt.

I en stor med röd silkessammet beklädd fåtölj, med höga, rikt förgyllda karmar, mer låg än satt en spenslig manlig gestalt, insvept i en svart rock, likaledes av silkessammet, som var knäppt ända upp till halsen och släpade mot den brokiga mattan, så att icke ens gestaltens fötter syntes. Den liggandes ansikte var blekt, mer vackert än fult samt utsägligt mildt — en mildhet påbörjad av naturen, fulländad av lidandet. Framför fursten stodo tvenne av doktor Büschings ämbetsbröder, ödmjukt bugande, och bakom fåtöljen visade sig tvenne betjänter, orörliga som bildstoder.

Vid Büschings och den svenske läkarens inträde slog fursten upp ögonen och betraktade den främmande, som, utan att deltaga i de andras kruserliga och slaviska vördnadsbetygelser, genast fäste en stadig, forskande blick på den sjukes ansikte, ty han var redan inne i sitt kall. Det var icke mer en rik, mäktig man, ättlingen av en tartarisk konungasläkt, som låg framför honom; icke heller tänkte han på att denne man, ehuru utan att själv veta det, skingrat hans ljuvaste ungdomsdröm och tillintetgjort hans skönaste förhoppningar; det var blott en lidande, djupt lidande varelse han hade för sina ögon, ingenting mindre.

Furstens dystra ansikte ljusnade. Ack, en ny läkare eller ett nytt medikament är en ny stjärna i den sjukes natt! Sjukbädden är hoppets och hopplöshetens syskonsäng.

Sedan Axner tagit godnatt av fursten, för vilken han flerfaldiga gånger måste upprepa sitt löfte att taga honom under sin oinskränkta vård, ledsagades han av en betjänt ut genom samma rum han förut passaret, men innan han hunnit till det yttersta förmaket, möttes han av en annan tjänare, vilken hälsade från furstinnan och bad den svenske läkaren följa med in till hennes höghet.

Det klack till i Axners hjärta, och han kände att han, som nyss varit läkare och herre i en flygel av våningen, nu gick för att bliva patient och slav i den andra. Med våldsamt klappande hjärta vandrade han nu genom en ny sträcka av rum, det ena ståtligare än det andra. Än befann han sig i en sal med spegelväggar, varuti han överallt såg en svartklädd ung herre, mycket lik honom själv, men som ena ögonblicket for med handen i kudevängen för att få den i tillbörlig ordning, och det andra tummade sitt ansikte, liksom ville han på detta sätt påtvinga anletsdragen det lugn, som syntes fjärran från dem; än stod han uti ett orangeri av de skönaste krukväxter, men vars tropiska temperatur överhöljde hans panna med svettdroppar och hans kinder med lågor; än ljödo hans steg mot ett marmorgolv, och han kände sig frysa mellan marmorväggar, liksom hade han blivit inknuffad i Urusofska släktens familjegrav. Genom huru många rum han och hans ledsagare gått, det visste han icke, men slutligen stannade den senare framför en hög, vit dörr, överhöljd av förgyllda ornament, och knackade sakta på den.

Dörren öppnades inifrån, varid en paradisisk doft av blommor och ambra fläktade emot den nykomne, och en bildskön cirkassiska, som visade sig innanför tröskeln, gav läkaren ett tecken med handen att träda in.

Dock tycktes ett tungt moln darra över de gudasköna anletsdragen, likt skuggan av en korps vinge över blommans tårfyllda kalk. Läkaren kände därvid sitt hjärta sammandragas, och ömklig var den bugning, varmed han besvarade furstinnans uppmaning att taga plats i den stora sammetsfåtöljen, vilken stod på andra sidan av marmorbordet mitt emot divanen, därpå hon själv satte sig.

»Troligtvis har min önskan att få tala med er så här mellan fyra ögon förefallit er besynnerlig, herr doktor?» började furstinnan samtalet.

»Ers höghet», svarade läkaren, ögonblickligen förskräckt över denna alldagliga prosa från läppar, varifrån han endast väntat sig den skönaste poesi, »jag har svårt att fullt göra mig reda för den känsla, som därvid genast intog min själ... men att jag kände mig obeskrivligt lycklig att...»

Axner sväljde fortsättningen, ty molnet i furstinnans blick hade blivit ännu mörkare.

En stunds tystnad, pinsam för bägge, såsom det tycktes, följde därpå.

»Hur finner ni furstens tillstånd?» frågade hon äntligen.

»Högst betänkligt», svarade Axner, dragande efter andan, »hans höghet har sedan en längre tid tillbaka lidit av ett ont, vars botande utgör en av läkarkonstens svåraste uppgifter... vi kalla detta onda, efter vårt språkbruk, för *tabes dorsalis*, som består i...»

Doktorn var i sin ängslan nära att börja en föreläsning om den skadade ryggmärgen.

»Godkänner ni det behandlingssätt, furstens äldre läkare före er ankomst funnit för gott att vidtaga?» avbröt honom lyckligtvis furstinnan.

»För er, nådig furstinna, min höge patients ädla maka, är det min skyldighet att säga sanningen, osminkad och

utan alla konsiderationer, ty en patients hälsa och liv äro vida dyrbarare än en läkares skenbara anseende.»

»Ni tror då . . .»

»Att de ryska läkarna missförstått sjukdomens egentliga natur och följaktligen använt otjänliga medel.»

»Doktor Büsching anses vara vår huvudstads förste läkare . . . sådan är åtminstone den allmänna opinionen här.»

»Då är det med furstinnans tillåtelse, icke doktor Büsching, utan den allmänna opinionen som misstagit sig om furstens tillstånd», svarade Axner, vilken kände sig sårad.

»Men ni, herr doktor, som skådat till djupet av det onda, tror er naturligtvis även kunna häva det?» sporde furstinnan med ett uttryck, som liknade till hälften ironi och till hälften bekymmer.

»Läkaren är ej mer än människa, ers höghet!» svarade Axner, högligen förvånad över den bitterhet, han trodde sig förmärka i furstinnans ton och sätt att vara för övrigt, »en människa vågar endast hoppas, men aldrig tro något bestämt . . . det ligger blott i Försynens hand att kunna förbyta hoppet i visshet.»

Furstinnan fixerade skarpt den unge mannen, vars kinder därvid betäcktes av den bjärtaste rodnad, utan att han inom sig kunde förklara orsaken därtill.

»Då är det enkom för att kurera furst Urusof som ni rest över havet ända hit till Petersburg?» yttrade furstinnan med en stränghet i blicken, som icke kunde missförstås.

Axner spratt häftigt till, stirrande på henne. Han visste varken vad han borde säga eller tänka.

Furstinnan upprepade sin sista fråga, kanske med ännu större tonvikt på orden.

»Nej, jag har på svenska regeringens uppdrag och med dess understöd rest hit för att taga närmare kännedom om den farsot, vilken redan i årtal rasat i de flesta länder även inom Europa och nu härjar detta land, denna huvud-

stad, samt troligtvis en gång blir mitt fäderneslands plågoris . . . endast därför har jag kommit . . . men jag anhåller som en nåd att . . .»

»När kom ni till Petersburg, herr doktor?» inföll furstinnan.

»I förrgår afton, ers höghet.»

»Och redan i dag vid min mans sjuksäng?»

Axner reste sig häftigt upp från stolen. Han kände sina kinder stelna och det föreföll honom, som hade en frostnatt brutit sig in i hans hjärta. Furstinnan syntes förskräckt över hans blekhet.

»Jag är beredd att besvara alla frågor», sade han efter den våldsamma själsansträngning, med sorgsen, men lugn röst, »ja, jag vill besvara dem alla, utan att dessförinnan söka lyfta på en enda flick av det täckelse, som döljer betydelsen av edra bittra ord, furstinna, ty jag vill i det längsta dölja för mig själv, att en sådan betydelse finnes till . . . jag kom ej in i detta palats på mitt eget förslag, min egen önskan . . . doktor Büsching anmodade mig själv därom, och detta gjorde han på min vän professor Paulis begäran.»

»Professor Pauli!» ropade furstinnan, i det hennes min, vilken börjat mjukna vid Axners förklaring, hastigt återtog sin förra hårdhet.

»Han är min vän ända från skoltiden», sade läkaren, »och hans vistande här i denna stad bidrog även till mitt beslut att resa hit.»

»Professor Pauli är er vän, jag vet det . . . jag hörde något därom redan då jag förlidet år var i Sverige . . . herrarna brevväxlar med varandra, förmodar jag?»

»Ja, ers höghet . . . men jag förstår inte . . .»

»Denne herre», fortfor furstinnan med en iver, som småningom övergick till fullkomlig vrede, »denne er vän har ända sedan min och furstens ankomst till Petersburg nästan dagligen visat sig utanför detta palats . . . han har förföljt mig på alla promenader . . . han har sökt muta flera av mina domestiker för att av dem vinna upplysnin-

gar om Gud vet icke vad . . . ja, han har varit nog djärv, nog dålig, att inför andra beklaga sig över min makes, min stackars Feodors seglivade natur, såsom de vackra orden fallit . . . och han har förklarat — märk det väl, min herre — han har förklarat, att han nog visste den, som skulle avtorka den sörjande änkans tårar . . . Vilken uselhet! Vilka låga varelser trampa ej Guds härliga jord!»

Axners fingrar klämde sönder det förgyllda bildhuggeriarbetet på karmen till den fåtölj, varemot han stödde sig.

»Ni har således haft en verksam vän», fortfor furstinnan, »en vän, som, för att tjäna er, icke skytt några medel . . . han har uppoffrat både sitt mänskliga och manliga värde . . . en vacker dag får jag kanske från allas munnar höra en beskuggad skildring av det, åtminstone i mina ögon oskyldiga förhållande, som existerat mellan er och mig . . . ja, jag väntar en därmed besläktad beskrivning över den stund, då jag, överväldigad av det förflutnas minne, för ett ögonblick glömde mitt värde som kvinna, min plikt som brud . . . Store Gud! Får man då aldrig ostraffat tro på redbarhet och dygd, på heder och ära!»

Furstinnans ögon brusto i tårar, och divanen darrade under hennes konvulsiviska gestalt. Axner lutade sin iskalla panna mot stolskarmen. Det susade och ringde i hans öron. Det var liksången och gravklockorna över det döende idealet i hans bröst.

»Men», började ånyo furstinnan, i det hon reste sig upp från soffan, avtorkade sina tårar och stod kall och blek, som en bild av marmor, »även en kvinnas oerfarna blick förmådde upptäcka intrigernas mörka nät, ty när jag på förmiddagen såg er bredvid er vän i dennes fönster, rodnade jag av blygsel, och när jag på eftermiddagen såg er stiga ur furstens vagn utanför detta palats, bleknade jag av fasa.»

Läkaren höjde långsamt sin panna från stolskarmen, och snart stod han mitt emot den vredgade furstinnan, med ett olycksbådande lugn i sin blick och utan att en enda muskel rörde sig i hans ansikte. Det var en impo-

nerande, högtidlig scen. Dessa tvenne gestalter, vilka i denna stund utmanade varandra med straffande, hotfulla blickar, stodo, den ena på den blomsterskiftande kullen av högsta kvinnliga skönhet, den andra på den nakna, osmyckade granitfoten av manlig, obefläckad dygd. I detta ögonblick var han skönare än hon, ty sanningen är skönhetens yppersta pärla.

»Ni har inte slutat än, min fru!» sade han.

»Jo, jag har slutat», svarade hon, något förvirrad av hans stadiga blick, »det var blott för att säga er de ord ni nyss hört som jag besvarade er med detta möte . . . vi kunna skiljas nu.»

»Nej, ni har ännu något att tillägga.»

»Intet.»

»Ni vill förskona edra sköna läppar från att bära fram de mörka tankar, som ännu ruva på djupet av er själ . . . jag skall hjälpa er, min furstinna.»

Furstinnan studsade. Det blev nu hennes tur att träffas av bestörtningens åskvigg.

»Ja», fortfor läkaren, »jag vill låna edra tankar min tunga . . . Ungefär så här ville ni säga till mig: min herre, ni har smugit er in i mitt palats, för att bakom läkar-konstens ogenomskådliga sköld stöta mordjärnet i min gemåls bröst! . . . Min herre, ni ville skriva ett nytt blad i de hemliga gifternas historia! . . .»

Den sköna kvinnans nyss knoppande, men ändå så rika barm började våldsamt hävas och sprängde därunder mången tråd av det skära silkesfloret, vilket låg över Guds skönaste gåva, som morgonrodnaden över skumhöljd våg.

Men udden av den förolämpade mannens blickar och ord hejdades icke av vågens skum; den ville till djupet, ville slå sina hullingar in i valarnas och vidundrens ryggar, de onda tankarna, vilka ofta nog under den skönaste yta tumla om i blodiga lekar på djupet av människans själ.

Axner började tala. Det föreföll den stolta furstinnan, som hade pendeln i uret på bronsriddarens arm hämmat

sin gång och svinxernas vattenstrålar hejdat sitt lopp
enkom för att lyssna till den bleke, men lugne mannens
ord.

Dessa voro orden, men stämman som utsade dem kan
icke beskrivas:

»När jag lämnade Sverige, visste jag icke, att ni befann
er i denna stad. Edra egna släktingar i Stockholm trodde,
att ni och fursten redan vid vårens början avrest till Mosk-
va, i vars grannskap furst Urusof har sina förnämsta
egendomar och där han alltid brukat tillbringat somrarna.
Troligtvis är det furstens tilltagande sjukdom som nu
gjort denna resa omöjlig. Dessa edra fränder erbjödo
mig, för den händelse jag ämnade mig till Moskva, varom
även fråga varit, ett rekommendationsbrev till er gemål
och er. De hade förtroende till mig, de, och likväl var
det icke bilderna av dem mitt hjärta i årtal famnat. Det
var mig ljuvt att hava er i mina tankar, men skåda er
ville jag ej. Min aktning för hederns lagar och mitt behov
av lugn grundade detta mitt beslut.

Så kom jag hit. I dag på morgonen gav mig min
ungdomsvän förtroende av en passion, som förtär och
skall förkrossa hans själ. Ännu kände jag ej föremålet
för denna olyckliga böjelse. Då rullar en vagn förbi
fönstret. Min vän rycker mig dit och visar mig er person
vid furstens sida. Då först visste jag, att ni var i Peters-
burg, och min olycklige vän trodde, att jag då såg er för
första gången, han tror det än, och han skall tro det så
länge han lever. Ingen annan än min goda fostermor
känner mitt hjärtas dyrbaraste hemlighet, ty jag måste,
för att kunna andas och finna tröst, öppna mitt hjärta
för henne och, varför icke tillstå det, även understundom
få gråta med henne.

Mot min vilja, infördes jag i furst Urusofs palats.
Min vän, som icke kunde ana mitt inre tillstånd, ville och
trodde att jag skulle tala med er om honom, om hans
däraktiga kärlek och förhoppningar. Jag lovade honom
ingenting, men gav efter och for, för att icke synas kall

för hans lidanden. Möjligtvis trodde jag mig under tiden kunna finna något medel att övertyga honom om hopplösheten av hans böjelse. Jag beslöt undvika er åsyn, och innan jag inträdde i furstens sängkammare, gjorde jag mig förvissad om att ni icke var där. När jag lämnade fursten, sökte jag icke er: det var ni som sökte mig, för att döma mig på de lösaste grunder, för att belöna mig för den vörndnad, varmed jag omfattat ert minne, ert namn. Det behövdes icke mycket för att av er, min fru, bli stämplad till den grövsta brottsling, och detta innan ännu den anklagade fått andrum till sitt försvar.

Tvenne skatter har jag framför allt annat sökt förvärva och förvara: dessa äro samvetsfrid och människors aktning. Den förra har jag ännu i behåll, ty om jag felat liksom andra, så var dock aldrig uppsåtet felets frö. Den andra har jag hittills odelat njutit. Det är blott en enda som undandragit mig den, och det är hon, den enda vilken jag älskat högre än barnet sin mor, än modern sitt barn, än Gud sitt skapade verk . . . förlåt mig dessa ord, du himmel! För denna enda skulle jag lidit dödens alla kval utan ett ord, en suck av klagan på mina läppar. Ja, jag tror, att jag med tålmod kunnat bära hela världens förakt, om jag endast vetat, att ni ej delat världens omdöme . . . O, varför skulle ni så grymt förstöra ett välmenande hjärtas skönaste barndomsminne? Varför beröva en hederlig man omöjligheten att hädanefter kunna tänka på er med samma vörndnadsfulla hyllning som förr? Ty, furstinna, om ni nu också stode på himlens sky och vinkade mig till er, skulle jag falla på mina knän och be som en nåd, att jag finge stanna kvar på jorden, under jorden . . . hellre därunder som ett förstelnat lik än flyga genom rymden som en bevingad däre efter er, sedan ni lånat den grymmaste orättvisa de skönaste anletsdrag på jorden!»

Efter dessa ord skred Axner med långsamma och fasta steg mot dörren, men hunnen dit, hejdades han av ett

klagorop bakom honom. Han vände sig om: furstinnan låg avsvimmad på divanen.

Läkaren skyndade tillbaka, fattade ringklockan av guld, vilken låg på marmorskivan, och ringde. En tapetdörr öppnade sig, och samma cirkassiska, som mottagit och infört honom, skyndade in i den furstliga budoaren.

»Furstinnan har svimmat . . . öppna fönstret . . . det är för kvavt här inne!» ropade han till henne på tyska.

Under det den bestörta flickan verkställde läkarens befallning, sysselsatte han sig med den avdånade furstinnan. Han höll luktsalt under den fina näsan, baddade de snövita tinningarna med starkt doftande vatten och uppsnörde florsklänningens sidenliv. Detta kan ibland vara läkarens avundsvärda lott, och det är förlåtligt, om naturen vid sådana tillfällen lägger konsten i bojor samt om praktiken darrar på handen och blir varm i ansiktet, liksom hade ett glödgat järn strukit däröver.

Men Axner darrade icke på handen. Varken hans kinder eller ögon brunno. Hans sorg var av det slaget, som man blott en gång i sitt liv kan erfara. Det var hans ungdomskärlek som låg på bår. Nej, det var ännu mer: det var hans minne därav som låg bredvid på båren.

Småningom återväcktes furstinnan ur sin dvala. Blic-karnas ljus började ånyo tändas; det återvändande livet strödde sina rosor över de mjälla anletsdragen; allt i budoaren återtog sin vanliga form, sin vanliga glans; cirkassiskan låg på knä framför divanen, med läpparna på härskarinnans bländande hand. Men läkaren var försvunnen.

*

Följande dagens sol, vilken som vanligt uppgått ur dimmor och töcken, strålar likväl blodrödare än vanligt. De tunga, svartmålade likvagnarna ha nu upphört att rulla över gatorna med den sista nattens offer, ty klockan är redan åtta på morgonen. På portalen till en ofantlig stenmassa vid Newskijprospekt, men dock vida avlägset

från Urusofska palatset, stå med svarta bokstäver orden: »Cholera morbus», betecknade, att ifrågavarande stenmassa är inredd till sjukhus.

I ett mindre rum på nedre botten av detta hus kan läsaren inträda, utan att behöva tugga på kamfer eller övergjuta kläderna med klorkalk, ty rummet är upplåtet åt en av sjukhusets läkare, att av honom begagnas vid de sparsamma tillfällen till vila, som kunde bli honom beskärda efter det svåraste och farligaste arbete man kan länka sig. Rummet erbjuder inga andra bekvämligheter än ett bord, några stolar och en soffa.

Soffan är redan upptagen av en ung man, slumrande så lugnt och gott, som svävade ingen fara över hans huvud, ehuru döden i de fyra våningarna över honom rasar med hejdlös iver.

På en stol framför soffan sitter en jättelik gestalt med blicken på den sovande och understundom med den breda handen farande över dennes ansikte, för att undanjaga flugor och andra insekter, vilka tyckas synnerligen intressera sig för människan, hon må nu vaka eller sova, ehuru de svårligen kunna väcka något intresse tillbaka. »Flugor sätta sig helst på svettiga hästar», säger ett ryskt ordspråk, och följaktligen även helst på människor vilka arbeta som sådana. Detta synes verkligen ha varit fallet med den unge mannen på soffan, ty de stora dropparna på den bleka pannan röja en i kropps- och själsansträngningar genomvakad natt. Desto mer välgörande måste därför den grova handen vara, som håller frid och ro över de halvöppna läpparna, de halvslutna ögonlocken.

Det knackade något hårt på den innanför tillreglade dörren, vilket föranlät jättegestalten att resa sig upp från stolen, på tåspetsarna smyga sig till dörren och öppna den på glänt.

»Är doktorn därinne? Jag vill tala med honom», pockade en röst utanför.

»Ts! Sakta i backarna, herr professor!» svarade Stork, i det han gick ut i korridoren och därefter igenlåste dörren samt stoppade nyckeln i fickan, »doktorn sover och behöver det väl, för hur har han inte flängt i natt! . . . Man skulle nästan tro, att han var i alla fyra våningarna på en gång, och ryssarna lydde honom som om det varit kejsaren själv . . . alla frågade honom till råds, alla gjorde som han befälde, alla voro yra i nattmössan utom han, alla skälvde som asplöv utom han . . . Herre, ni skulle ha sett honom bara . . . slutligen dignade han av trötthet . . . jag bar ner honom, och nu sover han därinne, och ingen skall väcka honom förrän han vaknar av sig själv, det lovar tranan och jag, och Storcken ropar amen!»

»Men jag hade något så egendomligt att säga honom», yttrade Pauli med brinnande otålighet.

»Ts! Vilan är angelägnare för honom», svarade Stork.

»Varför for han inte hem till mig i går afse, när han kom från fursten?»

»Det vet jag inte, har jag sagt förut . . . han befälde mig genast köra till sjukhuset.»

»Sade du honom inte, att jag flera gånger i går afton varit utanför palatset, medan han var uppe?»

»Jo, herre.»

»Vad svarade han då?»

»Ingenting.»

»Har du inte talt om för honom, att jag två gånger varit här i natt?»

»Jo.»

»Vad sade han om det?»

»Alls intet . . . han hade minsann annat att tala om, han, herr professor.»

»Du är ett nöt! . . . Säg honom, att jag har middag hemma hos mig klockan fyra, men bed honom infinna sig klockan tre, för det är fråga om högst viktiga saker . . . kommer du ihåg det?»

»Skall bjuda till, herr professor!»

»Din drummel! Vet du inte att jag är överste?»

»Hå kors! Vid vad för ett regemente då, herr professor?»

»Du är en oförskömmad slyngel!» ropade Pauli.

»Ts! Skrik inte så, för annars bär jag ut översten på gatan.»

En örfil av Paulis hand smällde på Storks kind.

»Bara inte doktorn vaknar vid det», yttrade den senare, i det han lugnt slog sina armar om överstens liv. Denna hade emellertid fått undertaget, och brottandet blev häftigt, men kort.

»Fan i mig ni är så att leka med heller!» sade jätten, i det han, något flåsande, med ena knäet på stengolvet, höll atleten under sig, »det var längesen jag högg en så trevlig kurre i hampan... var är din makt? I mors smörask, som man säger!»

»Det är bra, det är bra, din galning!» mumlade Pauli, »släpp mig upp bara!»

Naturen gav konsten nåd, och jätten släppte lös atleten.

»Där har du för ditt mästertag, men håll munnen på dig sedan!» viskade Pauli, i det han lade uti Storks hand några större silvermynt och såg sig ängsligt omkring i förstugan, liksom fruktade han, att någon obehörig varit vittne till hans nederlag.

»Så mycket för så litet!» svarade Stork och stoppade gladlynt pengarna på sig.

»Men glöm icke middagsbjudningen,» sade Pauli och skyndade därefter ut på gatan, gömmande sig och sin sönderrivna rock inom sufletten på den väntande droskan.

Knappt hade Pauli försvunnit, förrän, till Storks stora bestörtning, doktors kammardörr inifrån öppnades, och doktorn själv tittade ut i förstugan.

»Vad var det för oväsen här ute?» frågade Axner.

»Doktorn blev väckt!» ropade jätten med den ömkligaste ton, »om jag det hade vetat, vad jag då skulle ha gastkramat honom!»

»Vad är nu å färde igen?»

Stork berättade sanningsenligt hela uppträdet med Pauli, icke heller glömmande den nya överstens kullerbytta i förstugan.

»Hör på, min käre Stork, låt du hädanefter bli alla livtag med mina vänner... jag vill inte en gång se min fiende under dina nävar.»

»Store Gud! Ni är då ond på mig, herre?»

»Nej, min vän, men jag ville hellre beundra styrkan i din själ än kraften i dina armar... Stork, du var beundransvärd i natt... man skulle kunna tro, att du ända från barndomen tjänstgjort på lasarett... ditt lugn mitt ibland eländet och dödarna däruppe var oefterhärmligt... Utan ditt bistånd hade jag aldrig stått ut som jag gjorde... det var ditt mod som elektriserade mitt, jag blyges ej att tillstå det... ack, vad är kroppens styrka mot själens!»

»Herre! Herre!» ropade Stork, sträckande sina armar mot läkaren.

»Nu har jag vilat nog, och turen är hos dig», sade Axner, »gå in och lägg dig på soffan... du får sova tills jag väcker dig... du behöver det kanske mer än jag.»

»Nej, jag vill inte sova, herre!»

»Men jag vill det, och jag befaller dig det!» svarade läkaren med stränghet.

Stork följde stillatigande sin husbonde in i rummet och lade sig på soffan. Axner tog plats framför bordet, fattade skrivpennan och gjorde några anteckningar i sin dagbok. Stundtals lutade han pannan mot vänstra armen och tycktes försänkt i djupa tankar. Vad tänkte han på? På nattens fasor, eller den föregående aftonens tilldragelser? Jätten på soffan kämpade länge mot sömnen, men dukade slutligen under för den, och hans tunga andedräkt störde läkarens betraktelser.

En lätt knackning hördes på dörren, vilken därefter öppnades av en utsökt fint klädd yngling, med det skönaste ansikte, vars stora, svarta blixtrande ögon och långa, korpsvarta lockar røjde en annan jord och

sol än Rysslands. Axner, som närmade sig ynglingen, tyckte sig förut ha sett dessa svarta blickar, vilka syntes vilja borra sig in i djupet av läkarens innersta.

Ynglingen räckte Axner en biljett av doftande rosenpapper. Läkaren spratt häftigt till, men återvann hastigt sitt lugn.

»Hur befinner sig furstinnan?» frågade han viskande.

»Hennes höghet har ej sovit på hela natten», viskade ynglingen lika sakta, men ännu skarpare fixerande läkaren.

Axner tog brevet, gick till bordet och lade fingret på det röda sigillet, som med sin krona lyste så inbjudande mot honom. Hastigt kastade han ifrån sig rosenbiljetten på bordet, satte sig ner, drog ett blad ur dagboken och skrev följande:

»Jag har ledsagat mitt sköna ungdomsminne till graven, men bävar vid tanken därpå, att en vålnad kunde stiga därutur med nya kval för mitt bedragna, djupt lidande bröst. Därför återskickar jag er biljett, oläst, obruten. Även en annan orsak finnes därtill. Kvinnan är ytterlig i allt. Vem vet, om icke denna biljett, som jag måste försaka och vilken säkert, jag tror det, innesluter många heliga känslor ur ett skönt, ångerfullt hjärta, även kunde innehålla ord, vilka, skrivna under ett upprört själstillstånd, ni efteråt skulle ångra och känna er förlägen över? Det är dessa känslor jag vill bespara er. Är denna förmodan oriktig och sårar den på något sätt er stolthet, så förlåt mig den för den välmenings skull, vilken ligger till grund för mitt handlingssätt. Ack, jag har redan förlåtit handen, som stötte den giftbestrukna dolken i mitt bröst, men i såret sitter ännu giftet kvar. Ingen-dera rå vi därför eller kunna hjälpa det, men Gud skall hava miskund med min smärta.»

Lappen, på vilken detta var skrivet, lades vid sidan av rosenbiljetten, varefter ett kuvert slogs om dem bågge, vilket vederbörligen förseglat, Axner sedan lämnade i ynglingens hand.

Ynglingen tummade länge på kuvertet med rynkad pannå och vilda ögonkast.

»Hennes höghets biljett ligger häruti?» sade han med låg röst.

»Ja.»

»Den är obruten?»

»Ja.»

»För den händelsen», yttrade ynglingen med en mördande blick på läkaren, »befallde mig hennes höghet lämna det här.»

Därvid framtog han ett skärt kort med guldkanter, som han tryckte i Axners hand. Denne läste på kortet, vilket innehöll följande, med utmärkt piktur tecknade rader på franska språket:

»Min aning blev då verklighet, men lägg på hjärtat åtminstone denna bön: glöm icke, för en otacksam och orättvis kvinnas skull, det löfte ni givit hennes make, som med förtroendets och hoppets förenade känslor överlämnat sig i er vård! Låt henne ej hava hans död på ett samvete, som redan lider — lider utan hopp om försoning!»

När Axner lyfte ansiktet från kortet, var cirkassiskan redan försvunnen. Läkaren höjde handen till sina ögon och tryckte på dem, liksom ville han klämma dem ur deras hålor. Huru ångrade han ej nu både biljettens tillbakaskickande och vad han själv skrivit!

Sådan är människan. Låt henne ropa till kärleken: nu är du död, nu har jag begravt dig i jordens inälvor, nu trampar jag stolt och segrande på din grav! Men när hon slår upp ögonen, ser hon icke desto mindre, huru kärleken ännu svävar över hennes huvud, med gäckande blick och obrutna pilar.

»Hjälp! Hjälp!» hördes ett utrop från soffan, varifrån Stork i detsamma sprang upp på golvet, skådande omkring sig med vilda ögon. »Gud ske lov! Han flydde, han flydde!... Men hon är kvar... Herregud, är det ni, herr doktor!»

Axner såg bestört på sin tjänare.

»Har du nu drömt igen?» yttrade han.

»Stod ingen nyss vid dörren?» sporde Stork, skyggt blickande ditåt.

»Vad menar du?» frågade Axner med ängslan.

»Han den svarte... jag kände igen honom, hans brinnande ögon... hans...»

»Du yrar, min vän!»

»Men hon var kvar, tyckte jag... men det är ingen annan än doktorn, ser jag... hon liknade er så mycket, herre... ja, det var ert ansikte hon hade... det var besynnerligt, mycket besynnerligt!... Men tyst... tyst! Hör ni inte, herr doktor?... Lyssna, lyssna...»

Det sista ordet skreks fram med ett så sönderslitande ljud, att Axner studsade tillbaka några steg och vände örat mot dörren, liksom för att lyssna.

Han lyssnade verkligen, men denna gången kom från hans läppar intet ord, förhållande Stork hans vidskeplighet eller bestraffande hans skuggrädsla.

Ett högst underligt dån trängde till läkarens öron. Var det åskan, mullrande på avstånd, eller var det Neva, som reste sig över kajerna och rullade sina vågor mot palatsens grundvalar?

Dånet blev allt starkare, kom allt närmare och närmare.

»Ha! De komma, de äro här!» ropade Stork, i det han vansinnigt slog ihop händerna med smällen av ett pistol-skott, »ulvarna, ulvarna komma! Nu blir det slaktarhus i varje portgång, blod mellan varje gatsten, död på varje fingerspets!»

Axner stötte upp dörren och störtade ut i förstugan till porten.

Nej, det var ej åskans dån, ej Nevas vågor — det var värre, vildare, rysligare än åska och vågor: det var en stor huvudstads pöbel, som i massor vältrade fram över gator och torg. Det var ett tjutande, ett vrålande genom kejsarstaden, mot vilket tjutet av öknarnas vilddjur skulle ljuda som hymner, ty när den mänskliga vildheten

rasar, då bliva mot dess raseri boaormens slingringar smek och tigrarnas tänder lekar.

Axner, som stannat i porten, skådar åt höger och upptäcker en oöverskådlig folkmassa, vilken stormar fram, pekande åt det hus, i vars port han står. Nu erinrar han sig Storks varningar och Paulis ord dagen förut; han erinrar sig även de förskräckta läkarnas berättelser under nästföregående natt om den opinion, vilken, till följd av de okloka anordningarna, blivit rådande bland de lägre folkklasserna, nämligen att vederbörande med flit ville förgöra folket, samt att läkarna voro verktygen därtill.

Den unge läkaren ger sin tjänare ett tecken och skyn-
dar åt vänster av gatan. Men innan han hunnit fram till de hörn, som bildas av Newskijprospekt och de bägge genomkorsade gränderna, framvältra ur dem nya rytande människomassor, vilka stänga honom vägen, och han drives tillbaka av hopens främsta led.

Stork smyger omkring honom som en skugga, men, o himmel, vilken skugga! Hans utseende och hela kroppsställning äro förfärliga att skåda. Knäskålarna framsträckta, armarna som bågar, händerna hopknutna, så att blod sipprar fram ur naglarna, hakan neddragen över det breda, blottade bröstet, de grova skuldrorna uppskjutna nästan lodräta mot den borstlika hjässan, så att varje tecken till hals försvunnit, ansiktsknotorna så utspärrade, att man kunde räkna muskler och ådror, ögonen blodsprängda och rullande, läpparna darrande och flåsande, liknande lejonets gap, när det vädrar blod i Afrikas öknar.

Sålunda tillbakajagad och nästan lomhörd av avgrunds-
skränet omkring honom, står Axner ånyo eller, rättare sagt, vaggar som på vågen invid det kolossala sjukhusets murar. Han skådar upp mot fönstren. Vilken syn ovanifrån möter ej då hans ögon! Ur de fyra våningarnas fönster kastas människor hals över huvud ner på den hopträngda massan, som gnisslande och rytande av blod-

törst mottager de blödande offren, sliter dem i stycken och trampar styckena under sina fötter. Axner ryser i märmg och ben, ty bland de nedstörtade har han igenkánt några av de läkare, vilka förliden natt arbetat vid hans sida, men han känner hela sin kropp isas vid åsynen av några bland mördarna, som peka på honom själv och vända andras uppmärksamhet åt det upphöjda ställe av trottoaren, där han med ryggen mot stenmuren befinner sig. De, som känna igen honom, tillhöra utan tvivel det arbetsfolk, de muschiker, vilka under den förflutna natten forslat kolerapatienter till sjukhuset, där han, till följd icke mindre av sin oavbrutna verksamhet, än av sin befattning som den för tillfället utsedde högste ledaren och styresmannen, icke kunnat undvika att framför andra göra sig bemärkt.

Emellertid hade det blivit något enformigt framför sjukhuset, ty hopen väntade förgäves på några nya offer från fönstren. Antingen finnas inga flera att därifrån utkasta, eller också ha de sannskyldiga lyckats undkomma sina bödlar. De gräsliga jubelropen, som nyss överröstat de döendes jämmer och kvidan, börja småningom avtona samt slutligen omväxla med ett sorl av knot, vilket likväl i sin ordning tilltager allt mer, ty ännu har man ej druckit sig mätt av blod, ännu har icke handen tröttnat att sarga.

Högst få av massan ha hittills lyckats få sikte på den svenske läkaren, som tränges mot muren, och de, vilka närmast hänga honom på livet, kunna ännu icke drömma om ett rov, som är dem så nära, om en lycka, vilken så gott som vilar i deras famn. Men mun meddelar sig åt öra undan för undan, det ena pekfingret hakar sig fast vid det andra, tills man slutligen hunnit till trottoaren, över trottoaren till muren, målet.

Snart möter Axner, vart han vänder sig, stirrande ögon och gapande munnar, men stirrande och gapande endast på honom. De, som stå hans person närmast, tillkännagiva med ett vilt glädjerop, att de upptäckt det dyrbara fyndet. Ropet upprepas av de avlägsnare, och de avlägsnaste, vilkas missnöjda och knotande röster redan

anbragt ett fortissimo, göra en ögonblicklig modulation från moll till dur, med bibehållande av samma styrka. Det storartade skådespelet från fönstren är visserligen utspelat, och man måste hålla till godo med ett mindre sorgespel nerifrån gatan, men man får rätta sig efter omständigheterna. Ulven nöjer sig med ett enda lamm, när han ej har hela hjorden att slakta.

Seende ingen möjlighet till räddning, kastar Axner en själens blick, hastig, men strängt mönstrande, över sitt korta tillryggalagda liv och befaller därefter med lugnt försonligt sinne sin själ i Guds hand. Hans enda återstående önskan är blott den, att döden, vilken han utan ringaste bävan avbidar, ville nalkas honom i så litet grym gestalt som möjligt, och hans blickar söka i de kringståendes händer efter det mordvapen, mot vilket han kan blotta sitt bröst eller vända sin tinning.

Fyra par armar fatta nu på en gång tag uti den unge läkaren. Men de personer, vilka dessa armar tillhöra, ligga i detsamma med krossade, blodiga skallar på trottoarens stenar och trampas nu under deras fötter, i vilkas sällskap de nyss utöst förbannelser och ropat på blod.

Axner kände igen Storks nävar, och förebrående sig, att ha glömt denne trogne tjänare, vilken aldrig ett ögonblick lämnat hans sida, nickar han milt åt honom, sägande:

»Rädda dig, min vän, att du må kunna frambära till mina föräldrar och vänner ett sista farväl... säg dem att jag så levat, att jag utan fruktan kunnat dö... och dig tackar jag för all den...»

Han avbrytes av ett skri från folkmassan, så vilt, så fasansfullt, att det förefaller honom som ville muren ramla över hans huvud, och han tillsluter ögonen för den död, vilken med tusen armar och tusen vilddjursgap nalkas honom fordrande var sitt blodiga stycke av hans kropp till segerbyte.

Men mellan honom och den tusenhövdade hydran ställer sig den nye Herakles, och läkaren känner sig omsluten av jättens kropp som ett harnesk, tjockt och fast, likt den mur, mot vilken han stöder sin rygg. Han ser ej den

förfärliga kampen, men han hör slagen, hör jämmer- och hämndropen.

Stork har börjat sitt blodiga arbete. Han har en hel stad, ett helt folk att bekämpa, men han är ensam en hel stad, ett helt folk. Han har inga andra vapen än sina armar, men vilka armar! Liknande de kolossala, järnbeslagna klubbor varmed man i järnekens stam indriver den splittrande järnkilen, höjas och sänkas dessa armar blixtsnabbt och blixtförödande. Han förmår icke kasta tillbaka den rytande folkmassan, vilken tränger inpå honom med kraften av ett stormande hav, men av deras kroppar, som äro honom närmast, reser han en vall omkring sig själv och den, för vars räddning han strider. Över denna rysliga vall, slungar han dödar, utbreder han fasa. Han står i blod, han kavar i blod, han tumlar som en val i blodiga vågor.

Möjligheten av strid famnar även möjligheten av räddning. Axner, vilken aldrig känt sig övergiven av Gud, känner sig nu icke heller av människor övergiven. Det i hans barm domnande modet livas på nytt, musklerna i hans armar spännas, blodet rusar till hans kinder, och han blyges över det skydd han njuter bakom en dödlig varelses rygg. Lämmande den levande skyddsmuren, kämpar han nu manligen vid jättens sida.

»Bra, Stork!» ropar han uppmuntrande och glad, liksom ljöde redan för hans öron segertrumpetens smattrande ljud, »låt om oss visa dessa ryssar, att svenska stålet, som de kanske glömt, ännu bor i svenska armar... Leve Sverige!» tillägger han exalterat, i det hans knutna hand lägger en ryss till jorden.

Stork svarar ej, han har ej tid att svara. De blodströmmar han utgjuter synas endast mångdubbla kraften i det jättehjul, som driver hans armar och ben, och stångjärnshamrarna gå av sig själva utan att lyssna eller behöva lyssna till människans manande ord.

Axner, icke på långt när ägande jättens kraft, besitter dock hjältens lugn. Han inser, att om han och hans väldige vapendragare endast några minuter till förmå hålla

stånd mot massan, skola de båda vara räddade, ty det är icke tänkbart, att i en stad, med en polis och garnison som Petersburg, hjälp länge kan utebliva. Men för att hålla stånd behövas andra vapen än blott armarna, ty han ser de avlägsnare muschikerna lossa från bältet de skarpa yxorna, ryska arbetarnas universalverktyg, och därefter långa dem över huvudena till dem, som vältra kring stridens blodiga medelpunkt. Han viskar några ord i Storks öra, varefter bägge, på en gång görande ett hastigt utfall, fånga åt sig var sin yxa ur händerna på tvenne ryssar, i samma ögonblick dessa mottagit dem av bakom trängande kamrater.

»Bra, bra, herre!» ropade Stork, lyftande yxan över sitt huvud, »nu skall juli månad bli slaktmånaden i ryssarnas almanacka!... Det här kom jag inte att tänka på... fan förbanna jag det gjorde!... Här ha vi rakknivar för långskäggen, så att både haka och skägg ska dansa!»

Nu börja den blodiga bardalekens mest blodiga stunder. Det var en hemsk, men icke desto mindre majestätisk syn att skåda dessa tvenne män, vilka kämpade mot en oräknelig folkmassa, nedgjorde allt som omkring dem fanns och fyllde även deras bröst med förskräckelse, vilka genom avståndet stodo fria för yxornas ljungande eggjar. Bland högar av slagna kamrater knäböja ryssar, uppsträckande armarna och bedjande om nåd. Axner hejdar sin arm, men Stork, som icke vet vad ordet nåd betyder, kullsparkar de bönfällande och bräcker pannan på dem som trängseln hindrat knäfalla. Nu brister yxskaftet i hans hand, för vilken kanske blott en skeppsmast kunnat vara till fyllest, men Stork, aldrig rådlös, rycker till sig Axners yxa och svänger den omkring sig, på en gång svärd och sköld för dem båda.

Ljungande blixters fall mot splittrade tempelkupoler, avgrundsandarnas skrån bland gnyet av sprakande bränder, kan icke vara mera skakande än det rop, vilket nu från alla sidor höjes ur djupet av hämndfulla bröst, från fradgande läppar. Andra vapen än näven och yxan anlitas, och nu smattrar ett stenregn mot de tvenne svenska vikin-

garna, som trotsade Novgorods folk med foten på Novgorods hjärta.

Stork ser sin husbonde ragla mot muren och nedsjunka vid murens fot. Med ett förtvivlans skri, vilket bort höras ända till Isakstorgets yttersta sida, slungar han yxan mitt i ryssarnas hop och kastar sig över den fallne, betäckande honom med sin kropp. Rädd att kväva honom med sin tyngd, lyfter han sig något upp på armarna, i trots av fienderna, som tjugtals kastat sig över hans rygg, sargande den med knivar, yxor, tänder, med allt vad hämndens raseri i en hast kunde överkomma. Icke ett ord, icke en suck banar sig väg mellan jättens läppar. Hans blickar vila uteslutande på husbonden, vars sköldtak han är, och hans mun uppslickar blodet från läkarens ansikte. Men skall han väl med sitt liv kunna utlösa dennes, som varit hans själ, hans allt under senare dagar? Får han väl dö med det hugswalande medvetandet, att ännu en varelse finnes på jorden, som icke förbannar hans grav, som kanske fäller en tår på densamma? — Nej — jo, jo, tyst!

En trupp ryttare från Isakstorget spränger fram genom folkmassan. Truppen är ej stor, men man igenkänner stabsofficerarnas uniformer.

»Kejsaren! Kejsaren!» ljuder det genom skaran.

Mordkniven försvinner, den blodiga yxan hänger vid bältet, och det blir tyst, så tyst, att dödsrosslingen av en på havets djup kämpande nästan kunde höras.

Den främste av ryttarna stiger av hästen och träder in bland folkmassan, vilken, vördnadsfullt och slaviskt bugande samt med blottade huvuden, lämnar plats åt den ståtliga härskargestalten, som höjer sig bland folket, lik en fana ur krigares led.

»Olycklige!» ropar stentorsstämman, hörd av alla. »Försynen har i sin rättvisa vrede hemsökt denna stad med ett syndastraff, vilket sprider döden inom edra familjer och fyller landet med fasa. Huru söken I blidka den Rättfärdiges vrede? Jo, medelst nya brott, medelst våld och mord viljen I vinna den Högstes försoning. Olycklige! I veten icke vad I gören!»

Ett hemskt sorl av förskräckelse och ångerns förtvivlan rullar över den böljande massan.

»Leve kejsaren!» höjer sig en stämman ur hopen.

»Leve, leve kejsaren!» skallar det genom staden.

På en vink av kejsarhanden tystna leveropen.

»Icke till mig, utan till Gud skolen I bedja!» bjuder härskarordet. »Där Gud straffar, där behöver icke kejsaren straffa!... I närheten står Kasanska kyrkan, men ingen bedjande tunga, intet bönfallande hjärta suckar inom dess murar. Förblindade! Följen mig dit, att jag må knäfalla och bedja med eder, att Gud, den heliga jungfrun samt helgonen alla icke måtte straffa eder såsom edra brott förtjäna, och att nya olycksmoln icke må hopa sig över Rysslands huvudstad och länder!»

I spetsen för folkskarorna, vilka följa med lutande huvuden och bleka ansikten, skrider nu kejsaren till fots mot den Kasanska kyrkan, och snart brusar därifrån orgelns mäktiga ljud, bevingande stoftets böner på deras darrande färd till världarnas herre.*

Icke så storartad, men icke mindre rörande, är den scen, som under tiden föregår på sjukhusets nedre botten i läkarens rum.

På soffan vilar den döende murarens kropp, ett enda jätttestort sår. Fruktlöst uttömmar läkaren här sina krafter och sin konst, ty hämmar han det utsipprande livet ur tio sår, så brusa dess röda strömmar ur tjugu andra. Förtvivlad slår Axner sig för pannan och nedsjunker utmatad på sina knän framför den blodiga bädden, med blickar av djupaste smärta på den döendes ansikte.

Detta ansikte är oigenkännligt; knappast spåret av det ena ögat förmärkes, men ur det andra banar sig ännu fram en blick, spridande ett milt sken över de förstörda anletsdragen, lik aftonsolens stråle, när den över en förhärjad skogstrakt tömmer sitt sista droppande guld.

* Kejsarens uppträdande är historiskt, och författaren har sökt citera monarkens ord så noggrant, som minnet kunnat medgiva.

Denna blick söker husbonden och vinkar honom leende till sig. Axner lutar sitt ena öra mot den döendes mun och uppfångar de sista framvisade orden:

»Nu... nu ser jag henne... inte den andre... inte den svarte... bara henne... henne... henne...»

Ögat tillsluter sig och munnen tystnar. Läkaren känner sin högra hand omfattad av murarens och så hårt kramad, att den nästan domnar. Minuter försvinna, en timme förgår, men ännu har läkaren icke befriat sin hand, fastän den fryser, liksom låge den i ett isfjälls kylande rämna.

Tornuret på Kasanska kyrkan förkunnade eftermiddagens tredje timme, då doktor Axner med sin isvostschik, eller hyrkusken, vilken körde den droska läkaren åkte uti, höll utanför överste Paulis hus vid Kristihimmelsfärdsgatan. Den trogne jättelike betjänten satt ej mer bakom sin herres rygg. Under det läkaren gick uppför trappan till första våningen, mötte eller sprungo förbi honom betjänter och restauratörer, bärande stora silverkorgar och plåtåer, fulla av bakverk, krokaner och sällsynta dessertfrukter. Inkommen i överstens rymliga matsal, såg han ett ofantligt dukat middagsbord, dignande under förgyllt silver, ostindiska porsliner och slipade kristaller. Vinbuteljer, försedda med alla möjliga etiketter, prunkade i långa rader. Flera domestiker sysslade kring bordet med en iver, som icke tillät dem att fästa minsta uppmärksamhet vid läkarens person. Överstens förste betjänt, i ett splitter nytt livré, lämpat efter husbondens nya rang samt i dag för första gången påtaget, blev slutligen varse sin herres vän och nalkades honom under många bugningar.

»Översten är inte hemma än?» frågade Axner.

»Nej, herr doktor! Herr översten åkte bort klockan tio och har inte varit hemma sen... han for säkert på uppvaktning till hans kejsrerliga höghet storfursten, ty över-

sten är för första gången klädd i sin nya uniform... det är en uniform, som ser något ut för världen, skall jag säga herr doktorn, och när översten har den på sig, så... ja, inte en gång kejsaren ser ståtligare ut... Men, min Gud, vad herr doktorn är sönderslagen i ansiktet!»

»Jo jo, men... något kuvert för mig behöver således inte framläggas.»

»Herr doktorn var visst med i det där rysliga tumultet... vad det var lyckligt, att ingenting värre hände!... Behagar doktorn stiga in i stora kabinettet?»

»Ja... det är många bjudna i dag, kan jag se.»

»Ack ja, över femtio personer komma hit... bara officerare av de högsta grader... furstarna Odojefski, Pro-sorofskoj och Labanof ha lovat hedra överstens middag med sin höga närvaro... det blir ett bord, som själve kejsaren kunde spisa vid... vad det var ledsamt, att herr doktorn inte... doktors rock är alldeles söndersliten och nerfläckad!»

»Jag går in i kabinettet... när översten kommer hem, så säg honom att jag är därinne.»

Doktorn gick därefter in i vapenrummet och slog sig ned på soffan, begrävande i dess kuddar sitt sönderskavda ansikte. Våldsamt arbetade hans bröst och det ställe av kudden, varinvid hans ögon vilade, vättes av många bittra tårar. Det var hjärtats pärlskrift och sorgen behöver inga andra bokstäver.

Så hade han legat en god kvarts timme, då bullret av ett åkdon, vilket stannade utanför porten, kallade honom upp och fram till fönstret. Han igenkände Paulis droska och såg en hög, ståtlig officer raskt hoppa därutur. Det var hans vän.

Axner mätte golvet med stora steg. En ny oro bemäktigade sig hans själ, ty han förutsåg ett nytt förfärligt uppträde. Säkert hade Pauli genom doktor Büsching fått veta, att Axner varit inne hos furstinnan. Vad skulle han nu svara sin vän? Säg honom, att han icke talat om annat än om furstens sjukdom och därigenom ännu längre dåra Pauli med ett fåfängt hopp samt ytterligare utsätta

furstinnan för denne passionerade mans obetänksamheter, för vilka han, Axner själv, redan fått lida så mycket. Hela hans inre uppreste sig däremot. Borde väl han, som för blott några timmar sedan haft döden så nära under ögonen, nu på sin tunga föra ett annat språk än sanningens, än hjärtats? Han fattade sitt beslut. Han ville säga Pauli allt, även med fara att åsamka sig dennes vrede och hat. Dock, vad betydde väl numera för honom människors vrede och hat? Vilken sorg kunde väl övergå den, som redan gnagde på hans hjärta? Huru kan väl den bäva för örnens hotande klor, som i sitt hjärta känner jätteormens tänder?

»Upp med fönstren! Vill man kväva folk härinne?» hördes Paulis röst från de yttre rummen.

Därpå följde ljudet av hårda, raska fotsteg, som närmade sig vapenkabinettet, vars dörr häftigt upprycktes av den inträdande översten.

»Här är ju som i en rysk badstu!» ropade han skrynkande förbi Axner och uppkastande fönstret med sådan våldsamhet, att dess rutor sprungit sönder mot muren och klingade mot gatan.

Paulis uniform var en rysk stabsöverstes med grön botten, rikt broderad med silver. St. Anneordens stjärna hängde vid sitt röda band, vilket lindade sig omkring halsduken under kragen på uniformsrocken.

Axners blick, uttryckande den högsta förvåning, följde Pauli till fönstret och sågo honom stanna där, pustande och flåsande, liksom hade han varit plågad av för stark hetta.

Dagen var dock icke bland de varmaste, ty en frisk västlig vind fläktade svalkande över den betryckta kejsarstaden.

Pauli vände sitt ansikte från fönstret och stirrade på läkaren.

»Axner!» sade han med svagare stämma. »Ja, det är du... jag såg dig inte... det var besynnerligt!... Jag tycker allt går omkring för mina ögon... Besynnerligt! Underbart!»

Läkarens bleka ansikte blev ännu blekare.

»Ja, det är du!» ropade Pauli högre, i det han tog ett skult fram till Axner och lade sina bågge armar på dennes skuldror, »vad... vad tycker du om min nya uniform? Klär den mig inte? Ser jag inte ut som en general, en furste?... Ha, mitt huvud, mitt huvud!»

Översten tryckte därvid högra handen hårt mot sin panna. Axner böjde sitt ansikte närmare intill honom och såg forskande in i hans ögon.

»Ja, ja, du har sett henne!» började Pauli med onaturlig häftighet. »Du har talt med henne! Hon älskar mig, tillbeder, avgudar mig, liksom jag tillbeder och avgudar henne! Hon har sagt dig det, hon har tillstått allt för dig, och du kommer för att säga mig det, att föra mig till henne, i hennes armar, till hennes läppar, vid hennes barm... Ah! Helvetet bränner i mina inälvor!»

Axner skyndade till dörren, sträckande handen mot den broderade klocksträngen. Pauli följde efter och ryckte honom därifrån.

»Vad vill du!» ropade han. »Är du galen? Vad vill du med klocksträngen? Vill du strypa mig?... Jag kvävs! Jag kvävs!»

»Pauli!» ropade Axner fasande, »du är sjuk, du måste genast lägga dig!»

»Jag sjuk! Ha, ha!» skrattade Pauli konvulsiviskt; »säger du att jag är sjuk, din vanvetting? Är du läkare, du? Du yrar... det är du som är sjuk... se, vilka röda fläckar du har i ansiktet, dessa kulor du har i pannan... Stackars Axner! Du behöver lägga dig... kryp till kojs i min säng och det genast... Stackars gosse, vad du ser eländig ut! Hur länge har du legat i graven?»

Axner sprang tillbaks till klocksträngen och ryckte häftigt däruti. Tvenne betjänter skyndade in i kabinettet.

»En av er bäddar på ögonblicket överstens säng», sade Axner sakta till dem, »den andra stannar inne och hjälper mig att föra översten ur kabinettet, ty han är sjuk.»

Betjänterna betraktade översten med stora ögon.

»Herregud! Översten har koleran!» skrek den andre.

Därefter störtade bägge betjänterna hals över huvud ur kabinettet och försvunno.

»Koleran!» skrek Pauli och började springa fram och tillbaka mellan dörren och fönstret, »är jag omgiven av vansinniga?... Har mitt hus blivit förvandlat till dårhus?... Jag skulle ha koleran! Jag dö i den!... Ha, ha!... Jag dö nu, då jag är mäktig, stor, älskad, älskad av henne!... De spetsbovarna!»

»Gustav!» ropade Axner med hopknäppta händer, »samla din själsstyrka!... Du är sjuk säger jag... ingen tid är att förlora... du måste lägga dig... jag skall vårda dig, jag... din ungdomsvän skall ej vika från din sida... men dröj icke! I himlens namn, dröj icke!»

»Vilka gruvliga kval!» jämrade sig Pauli, lutande sin sviktande gestalt mot byrån. »Jag förtäres invärtes... men... men», återtog han med full hals, i det han slog knytnäven i byråskivan, så att bysterna och vaserna rullade ned på golvet, »jag trotsar döden!... Jag manar ut honom, bröst mot bröst, klinga mot klinga; jag kämpar för seger och liv!»

Han blottade därunder sin värja, tog en fäktares ställning och gjorde utfall på utfall, under de förfärligaste ansträngningar. Axner drog sig bestört tillbaka till fönstret, för att ej träffas av den ljungande klingan. Blått var det damascherade stålet, blåare färgen på överstens ansikte. Axner tyckte sig se, hur dödens lie korsade Paulis värja.

Slutligen föll värjan ur fäktmästarens hand ner på golvet med sorglig klang, men ännu sorgligare var det utrop, varunder den vapenlöse störtade fram mot Axner, i vars armar han dignade.

»Adolf, Adolf, hjälp mig!... Rädda... rädda din olycklige vän!» bad nu atleten med ett barns klagande stämma.

Läkaren släpade ungdomsvännen in i sängkammaren, avklädde honom, lade honom, skötte honom, men — — —

När aftonsolen skickade sitt avsked in i fönstren på den nye överstens ståtliga hus, föllo dess strålar över den svenske läkarens gestalt, vilken satt hopsjunken, maktlös

och drypande av svett, på en länstol invid ett av salens öppnade fönster. Det festligt dukade bordet syntes ännu i samma skick, som när läkaren sex timmar förut inträdde i våningen. Konfektyrerna, dessertfrukterna och vinkaraffinerna, övergivna av människan, prunkade nu blott för varandra.

Läkaren var allena, ty inga gäster hade kommit, och allt husfolket hade flytt; han var allena, ty den frikostige våarden, den gode husbonden hade också flytt, dock icke hans vanställda kropp, men hans ungdomliga, odödliga ande.

*

Omkring fyra veckor därefter njöt Petersburg åter sitt vanliga, ehuru alltid dova lugn. De svarta, olycksbådande bokstäverna hade försvunnit från portalerna och man hämtade andan efter de utståndna fasorna, sedan fasornas ängel eller demon lämnat kejsarstaden.

En förmiddag, det var i slutet av juli månad, trädde doktor Axner ut ur furst Urusofs sängkammare. Han var svartklädd, och i knapphålet bar han wladimirsorden, varmed han blivit hugnad, dels på den tillfrisknande furstens förord, dels ock för de stora förtjänster han ådagalagt som överläkare på lasarettet vid Newskij-prospekt, men de fem veckor han tillbragt i Rysslands huvudstad tycktes hava gjort hans ansikte åtminstone fem år äldre.

Axner kastade en blick av djup rörelse tillbaka på sängkammardörren, som slutit sig efter honom och innanför vilken en ny Tantalus dvaldes, som hade omkring sig världens högsta goda, rikedomar, anseende och makt samt den skönaste kvinna till maka, och endast fick se, blott se.

Synens förlust anses för den största olycka, som kan drabba en människa, och likväl kan det uppstå sådana förhållanden i livet, varunder denna stora olycka måste vara en lycka. Om Tantalus, vilken i underjorden var dömd att stå i vattnet ända till hakan och icke kunna dricka, samt att omgivas av träd med de härligaste frukter

utan att kunna äta, sålunda hungrande och törstande mitt i skötet av det rikaste överflöd, om han varit blind, vilken lycka skulle ej detta varit för honom!

Att äga sinne för och förmåga av njutning men sakna de vanliga medlen till dess tillfredsställande, är visserligen svårt, men himmelsvitt svårare är att hava allt och kunna njuta intet. Ack, den fattige borde ej så ofta avundas den rike hans lycka!

När Axner kommit ut i det förmak, som utgjorde gränsen mellan furstens och furstinnans våningar, stannade han, eftersinnande huruvida han borde fortsätta vägen rakt fram eller taga av till höger, som bar ut i tamburen och följaktligen även utför trapporna. Tvenne furstens betjänter stodo på var sin sida om utgången, färdiga att uppslå den, för att därefter, på hög befallning, ledsaga furstens läkare och favorit till det utanför på gatan väntande ekipaget. Slutligen, efter ett djupt andetag, upptog han ur sin plånbok ett visitkort, vars ena hörn han invek, för att sedan lämna det till en av betjänterna, men blev i detsamma varse cirkassiskan, vilken hastigt svävade ut i förmaket och närmade sig läkaren. Denne gick den svartögda skönheten till mötes och räckte henne kortet, med tillsägelse att överlämna det till furstinnan.

»Ni reser i morgon afton?» frågade cirkassiskan.

»Ja.»

»Ni kommer inte hit mer?»

»Nej.»

»Ni har tagit avsked av fursten?»

»Ja.»

»Ni tager inte avsked av furstinnan?» frågade hon med darrande läppar och ljungande blick.

»Min tid tillåter inte att...»

»Ni går utan att uppvakta hennes höghet... det är nedrigt, min herre!»

Axner blev förvånad över detta djärva tilltal från cirkassiskans mun, men ännu mer förvånades han, när han såg hennes fina hand leka med något, som glittrade invid hennes barm och vilket liknade fästet till en dolk. Läkaren

visste väl, att den vilda skönheten var furstinnans förtrogha, men icke att hon var dotter till en hövding, vars svärd flerfaldiga gånger varit doppat i ryska krigares blod.

Vare sig nu att den lilla manövern med dolkfästet gjorde något intryck på Axner eller att en inre röst viskade oemotståndliga trollformler i hans öron, nog av, han lät betjänterna stå orörliga kvar på sina poster och styrde stegen till furstinnans rum. Efter det skakande uppträdet i budoaren hade han visserligen några gånger sammanträffat med hennes höghet i furstens sängkammare och där med henne även växlat några vanliga fraser rörande dagens tilldragelser, men han hade undvikit alla tillfällen att fara ensam med henne, ja, till och med undvikit hennes blickar, vilkas allmakt han ännu ansåg sig för svag att trotsa, ty såsom han fruktat, vålnaden av barndomsminnet spökade ännu på graven, gisslande hans hjärta med den törniga rosenspiran.

Framför honom ilade bergens stolta dotter, ofta därunder skådande tillbaka, för att övertyga sig om, att den oartige kavaljeren ännu följde hennes steg. Man stod nu vid dörren till budoaren. Cirkassiskan lade åter handen vid sin farliga barm och såg på läkaren med en blick, som tycktes säga: ve dig, om du ånyo sårar min härskarinnas hjärta!

Dörren flög upp. Då såg läkaren en härlig syn. Bland gröna, guldbeströdda sidenkuddar satt furstinnans majestätiska gestalt i en bländande vit morgondräkt, svallande av de rikaste spetsar. Framför henne böjde cirkassiskan knä och lutade sina läppar över furstinnans fingrar. Härskarinnan log mot bergens dotter och viskade i hennes öra:

»Ädla Mohika! Du läser i min själ, och därför älskar dig mitt hjärta!»

Cirkassiskan reste sig upp och försvann, men ännu tyckte sig Axner skåda den hotfullt blixtrande blicken. Furstinnan och läkaren voro allena.

»Min herre!» började furstinnan med lugn värdighet, sedan doktorn tagit plats framför henne, »min herre, ni

hade kunnat läsa vad jag skrev till er, ty jag kunde bedja er om tillgift och försoning utan att såra min plikt som en ädel mans maka . . . det var illa, det var oädelt av er att med föraktets tystnad bemöta den, som ni förut med edra ord förkrossat!»

Furstinnan gjorde ett uppehåll, vilket Axner likväl icke vågade avbryta.

»Alltifrån det ögonblick jag skildes från min faders fredliga hem», fortfor hon, »har ett djupt svärmod intagit mitt bröst . . . min rörliga själ bortbytte mot ett retligt lynne min förra barndomsglädje . . . Den nya värld vari jag kom, min Feodors ständiga lidanden, det kalla och stelt högtidliga hov jag måste uppvakta, de stolta men glädjefattiga familjer, vilka utgjorde mitt dagliga umgänge, samt — varför ej yppa det — de djärva blickar som från alla håll mötte den arme sjuklingens unga maka, allt, allt detta gjorde mig grubblande, misstänksam . . . Ofta tänkte jag på er, men med den lugna, heliga känsla, varmed en syster tänker på en älskad bror . . . jag tänkte på den stund, då vi som barn jollrade tillsammans, på det ögonblick, då vi återsågo varandra, äldre, men med samma barnsliga tankar . . . Då började er olycklige vän stämpla mot mitt lugn . . . jag erinrade mig det förhållande, som rådde mellan honom och er . . . jag trodde, att ni för honom upptäckt den del jag haft i edra tankar, i ert minne sedan flera år tillbaka . . . Min misstänksamhet sökte ett mål, och jag fann er . . . jag trodde mig fullkomligt bedragen i min goda tanke om er, och jag var för oerfaren för att kunna vända min blick från den sårande känslan till det prövande förståndet . . . Så blev jag i min orättvisa grym mot er . . . grymmare blev min ånger, men icke grymmare än mitt straff . . . Jag har lidit mycket, min herre . . . Jag älskar det stolta i mannens själ, men stoltbeten bör icke vara hård som den höga klippan . . . ekens krona är också stolt, men den grönskar och blommar och beskyddar den svaga, som med förtroende lutar sig mot dess stam.»

Axner stödde armbågen mot fåtöljens guldskärm och dolde sin panna i handen på samma arm.

»Fortfar, furstinna!» sade han med svag men upprörd stämma. »Skona mig icke!... Sanningen i edra ord träffar mig djupt, men upplyser även min själ... jag vördar en ängels straffande hand!»

»Även ni har lidit mycket», tonade den ljuva rösten.

»Ja, jag har detta år famlat mellan gravar, deras som kanske älskat mig mest...»

»Men ni går härifrån med mångas tacksamhet, främst bland alla min makes... Stapplande vid kryckan när ni kom, framskrider han nu med fri fot när ni lämnar oss... förtröstan och hopp har ni ingjutit i den förtvivlades själ... försmå ej heller min erkänsla... tag den i utbyte mot er försoning.»

Furstinnan räckte honom sin hand och han förde denna hand, liljans och snöns besegrarinna, icke till sina läppar, ty det vågade han ej, utan till de slutna ögonlocken. När handen sakta drogs tillbaka, tycktes diamanterna kring dess fina luftiga fingrar ha fördunklats av de briljanter, som dallrade ovanom dem.

»Ni har lovat», sade hon med tilltagande rörelse, »ni har lovat fursten var postdag ett brev... någon gång skall ni i hans innesluta en skrivelse till mig, öppen, oförseglad... jag skall säga Feodor allt, ty jag behöver icke för honom blygas över mina känslor... innerlig är hans kärlek och djupt hans förtroende till mig... den sanna kärleken går ej med misstänksamheten vid sin sida... När då patienten uppläser sin läkares brev för mig, skall systemen uppläsa broderns för honom... Må detta bli min största tröst och enda glädje i mitt gyllene, ödsliga liv!... Vi tre skola utan förebråelse tänka på varandra.»

»Ack, ers höghet!» utropade han men förmådde icke yttra mera.

»Detta minne får ni icke vägra mottaga», sade hon, i det hon räckte honom en ring, rikt infattad med diamanter.

»Furstinna, jag är redan furstligt belönad!... Kan jag väl mottaga detta dyrbara smycke?»

»Jag fordrar något av er i stället», svarade hon småleende.

Läkaren såg förvånad och förvirrad på henne.

»Fall på knä, min herre!» befälde hon, såsom endast en härskarinna kan befälla. »Jag är också stolt... jag vill se er vid mina fötter... för första gången och... för sista.»

Läkaren sjönk ned framför henne med hopknäppta händer, liksom hade han knäfallit inför Gud. Han kände sitt huvud omfläktas av en duvas vinge, och när han slog upp sina ögon, såg han i furstinnans ena hand en liten sax av guld och i den andra en lock av sitt hår. Han låg ännu kvar på sina knän, ty han bad att få dö i denna stund, och han trodde att himlen skulle höra hans böner.

»Och nu farväl!» viskade hon över hans huvud.

Den unge mannen steg upp — nej, han steg ner från sin himmel. Stum och med handen på hjärtat skred han till dörren.

Ännu en gång vände han sig om och mötte hennes blick, som följde honom.

Vad sade väl denna blick i avskedets stund?

Det visste han ej, ty det regnade rosor, det vimlade stjärnor för hans ögon.

XXII.

SLUTET.

Rappa dig nu, käre Brundström. — —
Och kliv inte ner dig i pussarna när du
skall opp i vagnen.

En novemberafton år 1835 var det ett riktigt huller om buller i kopparslagaråldermannen Brundströms hus vid Stora Vattugränd. Vi sade: ålderman och Brundströms hus, och detta var icke tomma titlar, ty under loppet av

det senaste halvåret hade den hedervärde kopparslagaren icke allenast blivit den högste ledaren av sitt vällovliga ämbetes öden, utan även skuldfri ägare till det hus, han i mer än ett fjärdedels sekel bebott.

Det var ett springande i trapporna av pigor och lärgossar, en med knappnålsbrev, en annan med blankade stövlar, en tredje med luktvattensflaskor, en fjärde med en nyss borstad frack på armen o. s. v. Det var fasligt vad köket och verkstaden den aftonen vårdslösades.

»Tusen tack, lilla goda och söta mamsell!» ropar fru Brundström ända ut i förstugan efter ett äldre fruntimmer, som höll på att gå. »Mamsell har heder av sitt arbete, och aldrig skall någon annan än mamsell klä mig, för ingen har så god smak som mamsell, och tack ska mamsell ha och glöm inte bort oss och kom hit i morgon eftermiddag på en kopp kaffe och gör det, så ska jag tala om för mamsell hur roligt det va, vilka som va bjudna och hur de va klädda och hurudan mat det va och hurudana talen va; tack, tack, söta mamsell... Greta, hör du, lys mamsell utför trappan, och säg sedan till när vagnen kommer!»

Aldrig hade fru Brundströms tunga varit livligare, hennes ansikte gladare och stoltare hennes hållning. Men varav allt detta? Jo, betraktom henne blott. Den vördiga matronan är klädd i en splitterny svart sidenklänning och hon har på huvudet en tyllmössa av fru Taléns uppfinning och smak, med breda glatta blå sidenband uti, dels i knutna rosor och dels i långa hängande snibbar. Den goda frun har ett gruvligt arbete med de fina vita skinnhandskarna, vilka hon av all makt söker draga på händerna och över de knubbiga armarna. Alldeles uttröttad sätter hon sig slutligen, dock med iakttagande av all försiktighet, på en stol, för att pusta ut, ty aldrig hade hon varit så grann i sin dar, men också aldrig så besvärad som nu. Efter några ögonblicks vila uppstiger hon häftigt, trippar till en dörr och upplåser den.

»Käre Brundström!» ropar hon, »är du inte färdig än?... Jo, nu ser du ut för något... jo, jag tackar, jag... joho, gubben min... nå, än jag då?... Går jag

av för hackor, jag, kanhända?... Man är inte gentil, kantänka... inte det minsta, det förstås... vad sa du, Brundström?»

Nu visar sig ålderman Brundström, silverhårig, men rödbrusig och fet, allt tecken till goda omständigheter. Han är i nya svarta dekaterade kläder och har till och med vit väst. Men det är väl värre än så — han har en ny svart hatt med smal bård och en kulle hög och vid, såsom modet då var. Men dragna över pantalongerna äro de blanka stövelskaften, vilket gamla tidens borgare brukade och vilket bruk åldermannen omöjligen ville frångå, emedan han icke kunde begripa, varför man skulle hava så höga stövelskaft, om icke för att begagna dem utanpå.

»Käre Brundström!» ropar frun, »kom ihåg att du är brudgummens far och att du i afton skall föra honom i brudstolen... räck honom för all del inte vänstra handen i stället för den högra, och, i Guds namn, trampa ingen på fötterna när du går fram, söte Brundström!»

»Förbannat tyg!» numlar kopparslagaren, »du snörde till den här postpappersvästen, så jag inte kan flåsa ut en gång... Nå, du tycker det är bra nu då?... Jag blänker ju, som jag vore överstruken med gummi från huvud till fot... satans påhitt!»

»Om du nu haft uniform som alla andra», menar frun, »så hade det inte varit så dumt heller... borgerskapets kavalleri har en så grann uniform, och du är ju kavallerist, du... det skulle nog ha klätt dig, det... ja, min själ, skulle det inte så... en ann kan vara så god som en ann!»

»Stopp för det, mor! Jag vill inte vara en galning som de andra... vill inte dänga kring gatorna som en dragon... har aldrig setat gränsle över något annat än mina kittlar... satans dumheter!»

»Brundström, låt bli att svära i dag, det säger jag... tig hellre... talar någon grevinna eller friherrinna vid dig, så bocka dig bara, men öppna aldrig mun... var alltid nära mig, se bara på hur jag gör, hör du det, min gubbe lille!»

Åldermannen går till skänken, vars dörr han uppslår

»Skäms du inte, Brundström!» ropar åldermanskan, i det hon skyndar efter, nappar tag i frackskörtet och rycker sin äkta hälvt från skänken. »Vill du supa brännvin nu, när du skall bort bland grevar och baroner?... Te skall du dricka... vacker brudgumsfar, som vill supa brännvin... Herregud, vad den vagnen dröjer!»

Brundström sätter sig på soffan, motfälld och suckande, ty han är generad i postpappersvästen, generad av den viktiga roll, han måste spela för aftonen, och synnerligast generad vid tanken på tekoppen, som nu skall taga loven av den lilla pärlan i skänkens gröna slipade flaska, med Karl Johans namn på ena sidan och Brundströms på den andra.

»Den gossen, den gossen!» börjar nu fru Brundström igen, gående fram och tillbaka, slående ihop händerna, »vem kunde tro det?... När kamrern begravdes och jag gick ner för att se hur det stod till, och såg kamrerns städerska, den slarvan, kläda på gossen, så sa jag: kära madam, sa jag, sätt inte på barnet den där orena kragen, sa jag... och vilken karl är han inte nu! Kunglig livmedikus, jo, det låter något, det... Såna rum de ha, såna möbler de ha, och såna kökssaker!»

»Jo, jag menar det», svarade åldermannen, återkommande till sig själv; »också har jag arbetat på dem runda två månader, men aldrig har något arbete gått så lätt ur hand som det... Vad tyckte du om bykkitteln, mor? Fick du inte ont i ögonen, min gumma?»

»Brundström, min gubbe», yttrar frun, stannande framför mannen och betraktande honom något tårögd, »är det inte för besynnerligt? Av våra egna barn ha vi aldrig haft annat än bekymmer och förargelse, sorg och tårar... men av fostersonen idel glädje och ära, riklig bärgning för våra återstående dar och, när vi en gång vandrat all världens väg, mer än tillräckligt för den grannaste begravning efter oss båda och utan att prästerna behöva skiljas åt vid gravnen. Guds välsignelse fick vi och varför? Jo, för det vi inte kastade vind för våg en annans barn, utan tog opp det och gjorde vad vi kunde... tror du inte, käre Brundström.

att många fosterföräldrar skulle ha blivit lika lyckliga som vi, om de gjort vad vi gjort och inte i stället varit omänskliga mot de stackars oskyldiga kräken?»

»Jo, min gumma... jag ville alltid han skulle läsa, jag, för det dugde han till, det såg jag strax... när han kom över en bok, så var han som när orren spelar.»

»Och snäll var han, aldrig lipig och tjurig, som de andra... Gud har också belönat honom... vilken hustru får han inte! Vilken ängel får han ej vandra genom livet med, så vacker och så rik, att inte hennes like finnes... jag är så glad, att jag tror jag dör, innan jag får se honom i brudstolen... att inte vagnen kommer än!... Brundström, min gubbe, ge mig en kyss... seså ja... gammal är äldst, och bra är bäst, käre Brundström!»

Gumman glömmar sidenklänningen, handskarna och hela härligheten, när hon omfamnar sin man. Tvenne trinda, åldriga ansikten vidröra varandra, men kyssen, varuti tvenne goda, tacksamma hjärtan mötas, ljuder som tvenne änglars.

Nu höres det tunga dånet av en täckvagn, vilken stannar utanför. Fru Brundström far upp som en vind på golvet och börjar röra på sig med sin förra livlighet.

»Rappa dig nu, Brundström lille!» ropar hon. »Hit med saloppen... skynda dig med utankängorna, Greta... så ja... glöm inte att ta näsduken med dig, söte Brundström... var har jag ridikyln nu?... Näsduken... handskarna... måtte väl inte glömma något bara... så ja, Gud vare lov... kom nu... hör du, min gubbe, titta inte så där snålt på skänken, för te skall du dricka i afton, om du också aldrig gjort det förr, men handskarna skall du ha på dig, glöm inte det... se väl efter dörrarna, Greta, och lägg opp maten åt folket ordentligt... halvkaka bröd åt var med en smörklick så stor som så här... Ack, sånt nöt, glömde jag inte att lägga ner luktfliaskan i ridikylen... och så slår du upp gröten, som det skall vara... fäst i den här hårnålen, du... se bara efter, att de inte sörpla i sig mer mjölk än de ska ha... hit med

armen, Brundström, men trampa mig inte på fötterna, slå, i Guds namn, inte kull dig i trapporna, och kliv inte ner dig i pussarna, när du skall opp i vagnen.»

*

»Och om ett kejsardöme vore mitt,
för varje famntag blev ett grevskap ditt;
och ägde jag till gördel himlafältet,
för varje kyss du fick en sten ur bältet!«

Wadman.

Den, som glömt att räkna midnattens tolvslag från tornurets starka, välljudande klocka, kan lyssna till tornväktarens lur, så framt icke örat för mycket lider av dess sträva, hemskt skärande toner. Men det kan finnas ögonblick i livet, då även dessa toner ljuda som strängarna på serafers harpor, välkomnande de odödligas själar till salighetens eviga paradiset.

Ett sådant ögonblick är inne för honom, vilken ensam står i biblioteket där, vars milda, från taket hängande gaslampa kastar ett magiskt sken över de höga, praktfulla bokskåpen samt över den tjugusexåriga vetenskapsmannens ädla anletsdrag. För varje ljud från tornväktarens lur, som vinden för till hans öron, tänder sig en ny stjärna av lycka i hans blick, och när de sista av de tolv ljuden förklingat, förena sig de tolv stjärnorna i en enda sol av helig fröjd, som sprider sina lågor över hans kinder och gör det så utsägligen ljusst i hans hjärna, så utsägligen varmt i hans bröst.

Sakta skrider han till dörren, öppnar den, träder ut och genomvandrar flera rum, i vilkas kronor här och där bland nyss slocknade syskon ett ensligt ljus ännu lever sitt korta men lågande liv. Snart står han i den stora salen, skådande genom fönstren ut i den mörka höstnatten. För en timme sedan dånade gatstenarna därutanför av tunga, lysande vagnar, som ledsagade ett brudpar till dess fridsälla boning. Nu är det tyst och stilla, men förbi dessa

fönster tycker han sig skåda vänliga flygande väsen, med minnen från förflutna tider; han ser en hög, atletisk, ungdomlig gestalt, men svärdet i hans hand är en solstråle, och i stället för St. Anneordens stjärna glänser på dess bröst en annan vida skönare, skänkt av Sancta Marias gudasände son. Efter denna följer en annan kär bild med milda anletsdrag, en palmkvist i handen och, i stället för jordens törnekrona, på huvudet ett diadem av vita pärlor, de ljusa tankarna, som genom döden blivit renade från det jordiska grubbleriets töcken. Den tredje är en förklarad jättegestalt, bärande kring tinningen en krans av strålande rubiner, förstelnade droppar av ångerns och försoningens hjärteblod. Bredvid dennes sida svävar ett kvinnligt väsen, strålande av tålmodets himmelska segergloria. Dessa fyra himlaskepnader småle mot den dödlige och sänka sig därefter ned vid hans port, där de tyckas vilja stanna, för att bevaka den mot jordens bekymmer och strider.

Den saligt hänförde mannen, väckt ur sina drömmar av ett svagt buller i salen, vänder sig om och blir nu varse utanför den dörr, vilken reser sig mitt emot de rum, varutur han nyss kommit, en kvinna med korp-svarta lockar, mörka, blixtrande ögon samt vit dräkt av asiatiskt snitt. Hon pekar på den tillslutna dörren, knäpper därefter ihop händerna, niger djupt, svävar som en ande genom salen, ler skälmskt och försvinner.

Den unge mannen nalkas nu dörren, på vilken den försvunna pekat, öppnar den andaktsfullt, liksom beträdde han förgården till ett tempel, går vidare genom en svagt belyst kammare och stannar slutligen framför en ny tillsluten ingång. Darrande lägger han handen på låset, ty han vet, att han står vid porten till sitt livs härliga Eden.

Porten springer upp. Den lycklige står i sitt Eden.

Skola vi beskriva detta Eden, teckna en värld som vi aldrig sett, kanske aldrig skola få se?

Skådande den i våra drömmar genom rosafärgade moln och tallösa strålande solar, liksom man tänker

sig salighetens land bakom blånande rymd och brinnande stjärnor, var ser man i livet dess bild, på jorden dess tjusande hägring?

Ser du det vita omhänget, vilket från takets guld pilar i rika draperier flyter ned mot silkesmattan, omhöljande lik en ljus sky Cytheres liljekullar, varpå kupidonerna ordna sina lekar? Men vändom därifrån våra ögon, ty Cytheres gudinna är nere och intet moln döljer hennes blick. Halvlutande på den purpurröda förgyllda sidenkåsösen, vilar hon, som på purpursnäcken, simmande bland solbeglänsta vågor. En bländande vit dräkt, som av glittrande havsskum, omhöljer kärleksgudinnan, men motstår icke barmens ljuva rörelser, utan sjunker och stiger med dem. Det upplösta håret faller, likt ett nät av strålar, utför gudinnans hals. Men vad Cytheres gudinna icke hade, det har hon på sidenkåsösen där: oskuldens himmel i blå blicken, blygsamhetens glöd på darrande kind, en bruds, en makas härligaste gåvor, rikaste hemgift.

»Min vän, min älskade!» talar hon, nej, sjunger hon, under det hennes glänsande, sammetslena händer förlora sig i den mans lockar, vilken stum knäfallit vid hennes fot. »Nu, då vi tillhöra varandra inför människor, liksom våra hjärtan alltid tillhört varandra inför Gud, säg mig, läser du i mitt öga ingen förebråelse, icke riktad mot dig, du ädle, utan mot djupet av min egen själ?... Nyss, då min högsta lycka randades, ty jag väntade ju på dig, förflyttades likväl mina tankar tillbaka till det land, varifrån jag nyss kommit... Jag stod vid den döendes bädd... O, hans liv och din vårdande hand voro ett, ty när du försvann, försvann även hans hopp, och det svaga livsljuset brann småningom ner i graven... Jag tillskrev mig skulden till hans död, ty ett ord av mig, och du hade kanske dröjt hos honom... men jag fruktade för mitt lugn, och den svaga kvinnan hade icke styrka att offra det... När Kasanska kyrkans gravklockor och trummornas nedstämda ljud bebådade det furstliga liktåget och mina

tankar, sorgklädda, följde den döde till graven, då... då kastade mången tanke av sig sorgdräkten och ilade leende över havet till dig... Du älskade! Du skall hjälpa mig, du, att mildra tyngden av dessa förebråelser, genom dygders utövning och troget vårdande av heliga plikter... Förlåt mig, du skugga på främmande strand! Jag hade ju här mitt fädernesland och mina ungdomsminnen!»

Hon böjde sina läppar mot den knäfallnes panna och tryckte på den en lång, glödande kyss, som skulle ha kallat livet tillbaka, om också dess vingar redan fläktat emot himlens öppnade port.

»Laura, min brud!» sade den lycklige vid hennes fötter, »och du skall aldrig sakna den prakt, varifrån jag ryckte dig, den högre bestämmelse du hade att uppfylla, den tron av makt och ära, som Försynen säkert ämnat åt dig?... Skall du aldrig sakna dem, dyra maka?... Skall du alltid älska den sparsamma lycka, jag kan bereda dig i denna inskränkta, knappast skönjbara vrå av världen?... Ack, varför äger jag ej en värld att lägga för dina fötter!... Varför kan jag ej återgiva dig allt vad du förlorat genom mig!»

»Hu! Jag vill inte stå på höjden, frysande av köld, med moln och örnar vid min sida!» svarade hon. »Jag vill ner till den gröna dæld, där dina dygder blomma och dem du alltid skall vårda för mänskligheten och mig... Var jag inte alltid din, du trogna, varma hjärta!» tillade Laura svärmande. »Din i fattigdomen, din i prakten, din på jorden, din under jorden, din en gång i himlens sal!... Ja, vem skulle hon väl tillhöra, om inte dig, hon», viskade bruden vid brudgummens bröst, »hon... din flicka i Stadsgården!»

INNEHÅLL.

Första tidskiftet: B a r n e n.

I. Adolf Axner	7
II. Slaget i Sista styverns trappor	26
III. Flickan i Stadsgården	50
IV. Ett halvt öra i stället för två stora himmelsblå ögon	67
V. Skuggan av en hjälte	86
VI. Ett lik och en timmerstock	93
VII. Vår hjälte är författare och söker sig en förläggare, men finner i stället något helt annat	110

Andra tidskiftet: Y n g l i n g a r n a.

VIII. Trumpetsignaler och sabelhugg	135
IX. Avsked och återfinnade	151
X. Tvenne sjuksängar	171
XI. Brunnsbalen	185
XII. Brev från Gustav Pauli till Adolf Axner	205
XIII. En månskenskväll på Djurgårdsbrunnsviken	209

Tredje tidskiftet: L a u r a.

XIV. »Den förskräcklige» spökar	224
XV. Asknatten	242
XVI. Sannljugaren	253
XVII. »Lilla Lalla»	258
XVIII. Läsaren	286
XIX. Brev från Gustav Pauli till Adolf Axner	293
XX. Stenkorset och blomsterkransen	297
XXI. Furstinnan	308
XXII. Slutet	365

